

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

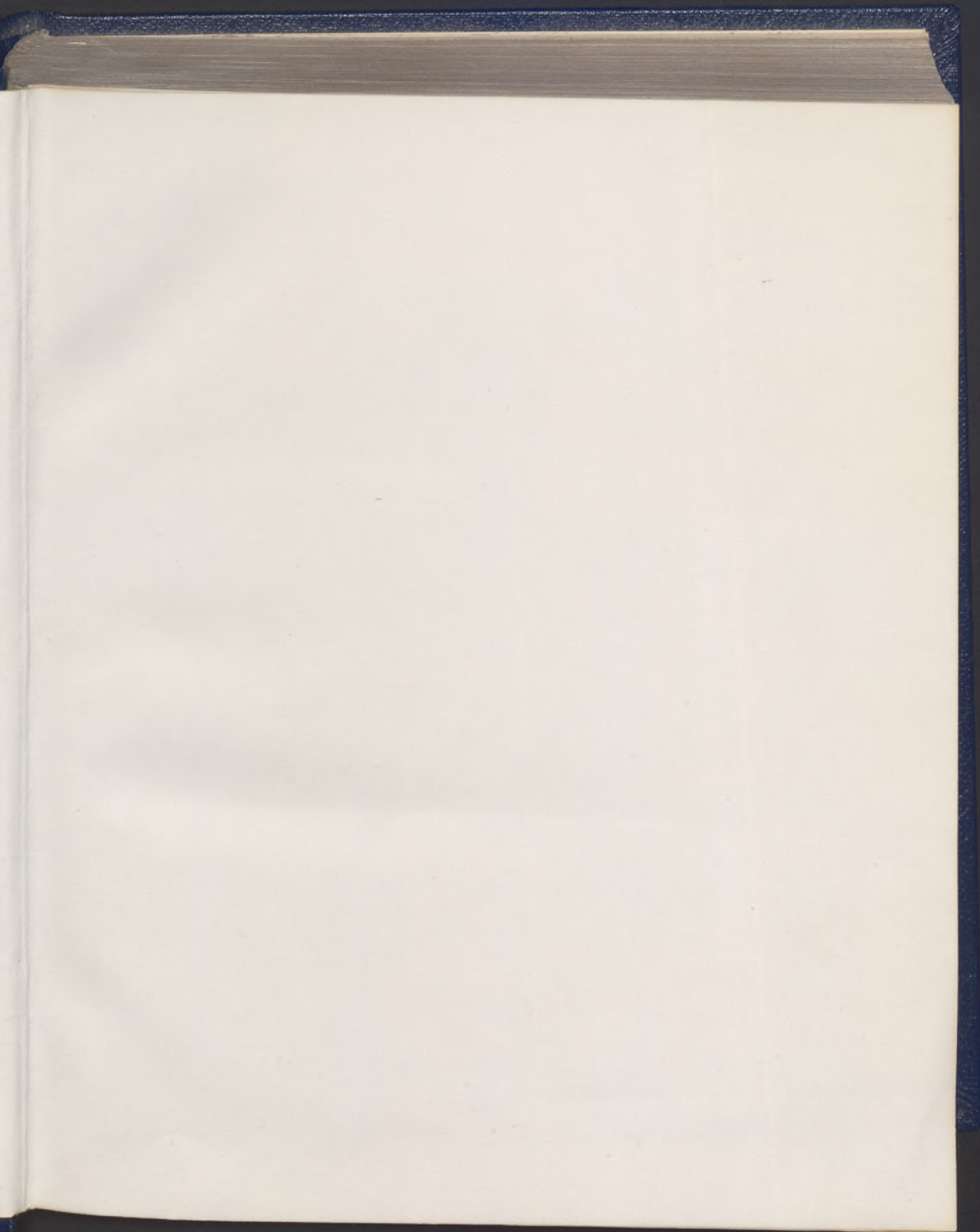
100169 3953

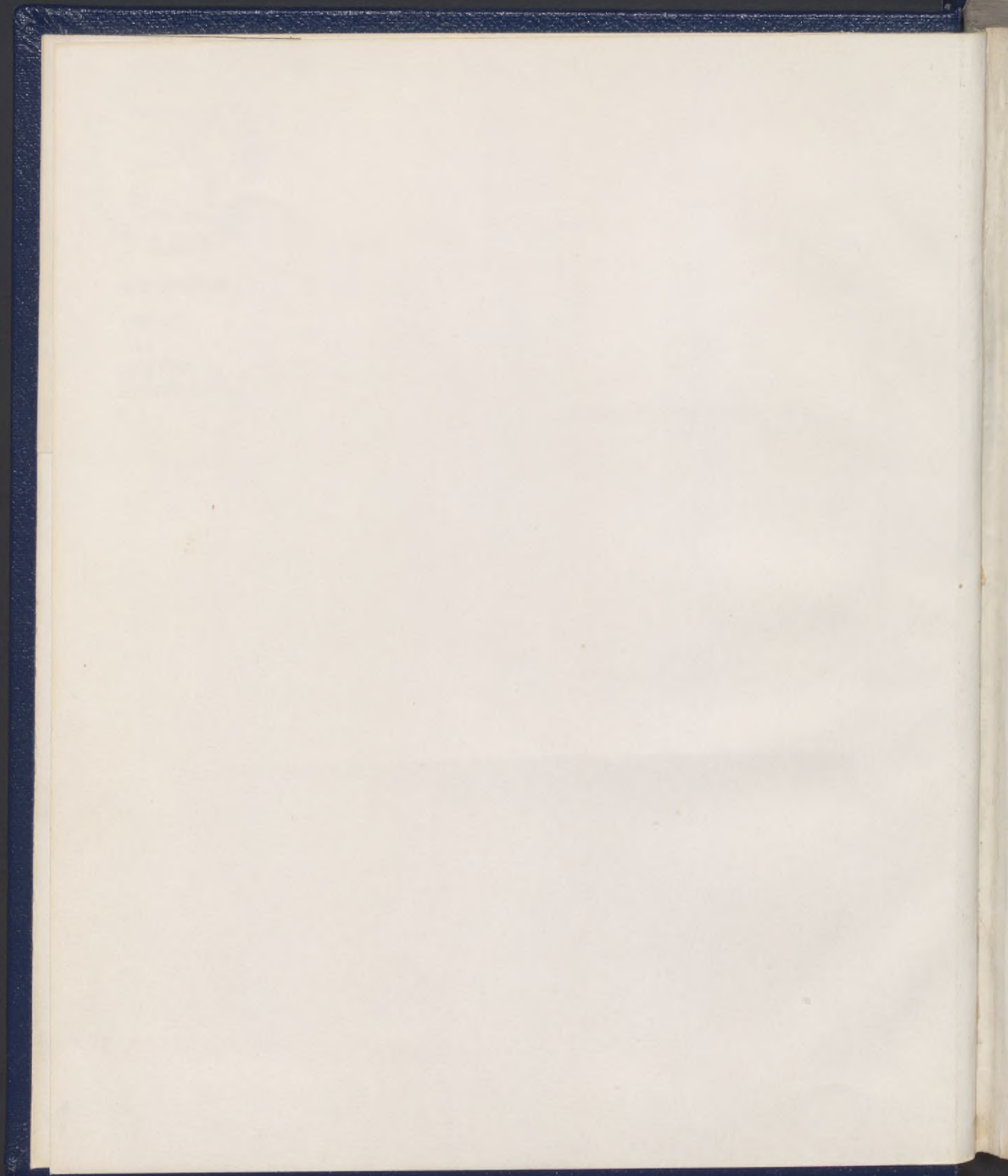

Centralbiblioteket

Jurid.
Sv.
Lagförsl.
Kriminallag

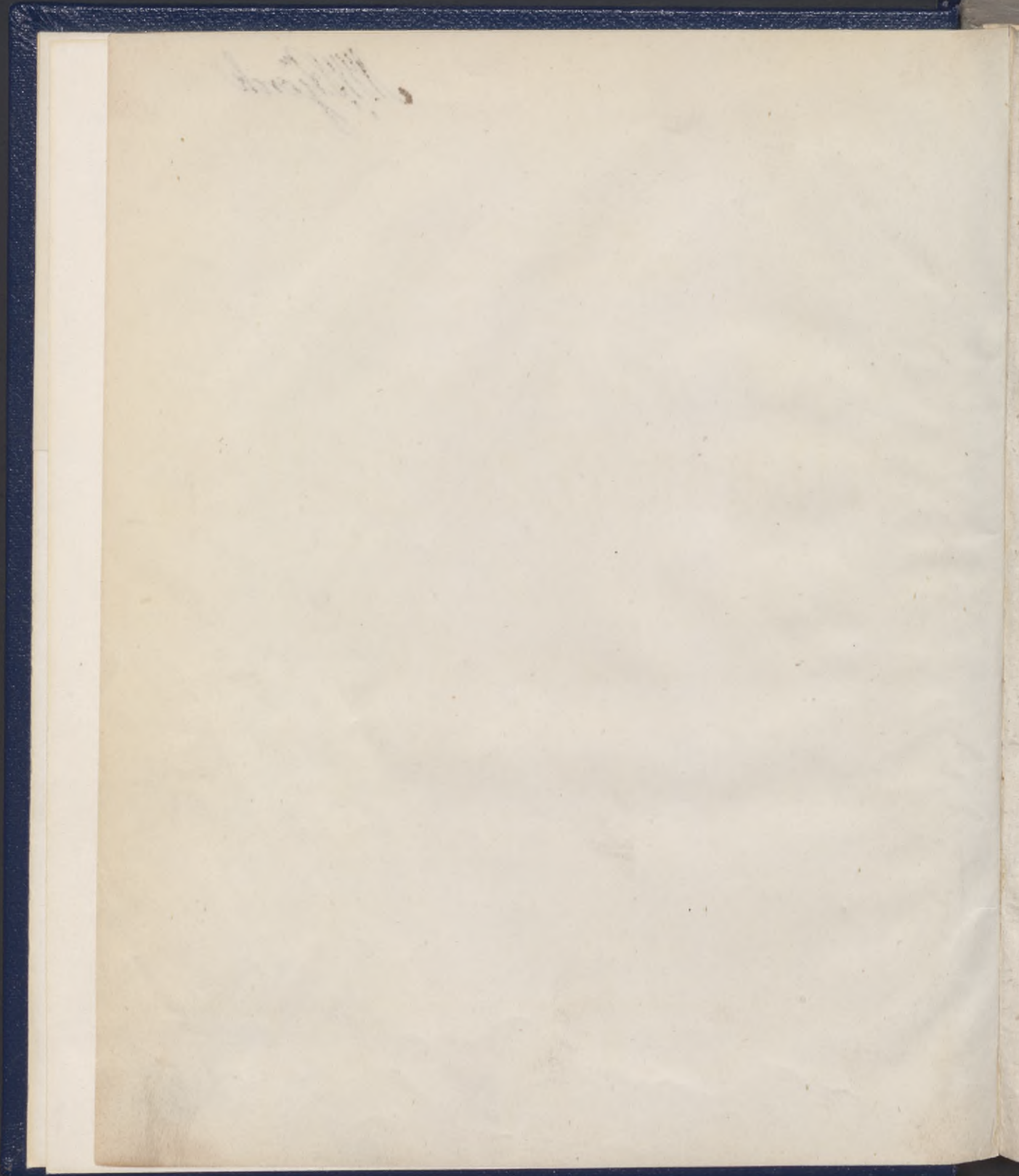
1844
N. York

1844

1844

1844

1844

Förslag

till

Allmän Criminallag.

Andra Upplagan,

med de förändringar, hvilka Lag-Commiteen wid slutlig granskning af Förslaget infört.

Stockholm.

Tryckt hos Bernh. M. Bredberg, 1839.

1873

III

William D. Hamilton

Library of the

University of Toronto, Toronto, Ontario, Canada

CENTRAL
BIBLIOTHEK

1873

Printed by George M. Thompson, 1873

Innehåll.

Straff Balk.

Första Afdelningen.

Allmänne bestämmelser.

- Kap. 1. Om dem, som swenskt straffrätt underkastade äro.
2. Om straff och deras verkställighet.
3. Om försök till brott.
4. Om wällande.
5. Om delaktighet i brott.
6. Om de allmänna grunder, hwarester straff mätas skola; så ock om nedsättning eller förändring af straff i wisa fall.
7. Om de grunder, som utesluta eller upphäwa straffbarhet.
8. Om skadestånd.

Andra Afdelningen.

Om särskilda brott och deras bestraffning.

- Kap. 9. Om förräderi, så ock om andra för Statens säkerhet menliga brott.
10. Om Majestätsbrott, så ock om brott emot Rikets Ständer eller Riksstyrelse.
11. Om brott emot offentlig Myndighet.
12. Om friidsbrott.
13. Om förfalskning af allmänna handlingar, mynt, penningseedelar, stämplat, präglar eller märken.
14. Om mened.
15. Om spridande af pest eller annan för människor smittosam sjukdom; så ock om allmänt farlig förgiftning.
16. Om mord och dråp; så ock om annan misshandel å person.
17. Om brott emot annans frihet.
18. Om falsk angifwelse; så ock om annan ärekränkning.
19. Om ägtensläpsbrott.
20. Om sedlighetsbrott.

- Kap. 21. Om eldfkada af uppsåt eller wållande; så ock om annan skadegörelse å egendom.
 22. Om snatteri och stöld.
 23. Om rån.
 24. Om bedrägeri.
 25. Om bedräglig eller wårdslös gäldenär i konkurs.
 26. Om förfälskning af enskilda handlingar; så ock om misßbruk deraf.
 27. Om åverkan; så ock om olofligt jagande eller fiskande.
 28. Om brott af embetsmän.

Rättegångs Balk.

- Kap. 1. Om Domstolsinrättningen och hwad dertill hörer.
 2. Om upptäckande och åtal af brott.
 3. Om rättegångsfättet wid Underrätt.
 4. Huru mål i Szwerrätt upptagas och behandlas.
 5. Huru mål i Högsta Domstolen upptagas och behandlas.
 6. Om bewis.
 7. Om rättegångskostnad.
 8. Om särskild Männid.
 9. Om fullmäktig och biträde.
 10. Om häftning af misstänkt person, eller borgen för honom: om qwarstad eller wård å tilltalad persons egendom; så ock om embets- eller tjenstemans skiljande från utöfning af embete eller tjenst, medan han under tilltal står.
 11. Om laga tid, och om resning.
 12. Om böter och twångsmedel, så ock om andra påföljder af uteblifwande.

Särskilde förslag:

1. till ändringar i lagtexten, i händelse lifsstraffet skulle afläffas.
2. till Juryinrättning.

Motiver.

Protokoll.

Straff-Balk.

Första Afdelningen.

Allmänne bestämmelser.

1 Kap.

Om dem, som swenskt straffrätt underkastade äro.

1 §.

Inländsk man warde, efter Sweriges lag och wid swenskt Domstol, dömd för brott, som han föröfswat i Sverige, eller utom de förenade Rikena Sverige och Norrige.

2 §. Utländsk man, som här i Riket finnes, warde jemwål, efter Sweriges lag och wid swenskt Domstol, dömd för brott, hwartill han här gjort sig skyldig, eller som han utom de förenade Rikena föröfswat emot Sverige eller swenskt man, eller ock å swenskt fartyg, emot utländsk man.

3 §. Ej skall någon för brott, som han utom de förenade Rikena föröfswat, här i Riket straffas, der han förut, för samma brott, straff å annan ort undergått. Om särskild påföljd å sådane brott i wiså fall, stils i 2 Kap. 43 §.

4 §. Brott i allmänhet, som i Norrige föröfswas, höra ej under swenskt straffrätt. Gör swenskt embets- eller tjensteman brott i embetet eller tjensten, då han i Norrige sig uppehåller; stånde dock han dertföre under swenskt straffrätt.

5 §. Gör norrisk embets- eller tjensteman brott i embetet eller tjensten, då han i Sverige sig uppehåller; dertföre må han ej wid swenskt Domstol till ansvar ställas.

6 §. Äro, genom förbund med främmande Makt, särskilde bestämmelser till ömsesidigt iakttagande fastställda; då skola de till esterrättelse lända. Gör sådan Macts Beskickning gälle ock hwad allmänt wedertaget är.

2 Kap.

Om straff och deras verkställighet.

1 §.

Straffarter i allmänhet äro:

1. lifsstraff.

2.)

3.)

4.) } straffarbete i fem grader.

5.)

6.)

7. fängelse.

8. böter.

Deze straffarter anses, i förhållande till hvarandra, swårare eller lindrigare, efter den ordning, hwari de här upptagne äro.

2 §. Lifsstraff skall offentligen verkställas, genom halsbuggning med fallbila. Den dömda gifwes lämplig tid att sig till döden bereda; och warde han, utan ståt eller utmärkelse, till afrättsplatsen utförd. Dess kropp skall i stillhet å kyrkogård begrafwas. Skola flere undergå lifsstraff; då må ej straffet verkställas å någondera i den andras närvaro.

3 §. Lifsstraff må ej verkställas å hafwande qwinna för, än hon, efter barns bördens, tillfrisknat; ej eller å den, som för sjukdom ej kan sig till döden bereda, förän med honom bättre warder.

4 §. Ej skall lifsstraff å någon verkställas, innan Konungen förklarar, att benådning ej äger rum.

5 §. Straffarbete är:

Första grad, på lifstid.

Andra grad, från nio till och med tolf år.

Tredje grad, från sex till och med nio år.

Fjerde grad, från tre till och med sex år.

Femte grad, från och med sex månader till och med tre år.

6 §. Den, som till straffarbete dömd är, skall i allmän straffinrättning insättas, och warde till de arbeten hållen, som för inrättningen anordnade äro. Arbete skall lämpas efter fånges kön, ålder och krafter; och må dagliga arbets-

tiden ej öfwerstiga fjorton timmar om sommaren, och tolf timmar om wintren. Annan fånge, än den, som straff i första graden undergår och tillika blifwit dömd medborgerligt förtroende för alltid förlustig, må ej brukas till arbete utom straffinrättningens område.

7 §. Fångar af olika kön skola wara från hwarannan åtskilde.

8 §. För hwarje fånge skall särskildt sofrum anordnas.

Allt samtal fångar emellan ware förbudet.

9 §. Om unga fångars underwisning och uppfostran skall särskild wård hafwas.

10 §. Straffinrättning skall wara så beskaffad, att den för fånges helsa ej menlig är.

11 §. Fånge skall tilldelas sund och nödtorstig kost, så ock annan förnödenhet.

12 §. Ej må fånge förskaffa sig eller emottaga underhåll eller annat, utöfwer hwad honom af straffinrättningen bestås.

13 §. Kan fånge ej säkert wårdas utan särskildt fångsel; då må han dermed beläggas, dock ej för längre tid, än säkerheten det fordrar.

14 §. Gör fånge oljud eller ofrid, eller wiser uppstudsighet, eller beträdes med lättja eller wårdslöshet i arbete, eller rymmer eller gör försök dertill, eller felar eljest emot den för straffinrättningen stadgade ordning; då äge Föreståndare eller Uppsyningsman innesluta fången i enrum; warde dock förhållandet, inom tjugufyra timmar derefter, inberättadt till den Styrelse, som inseende öfwer straffinrättningen å stället hafwer.

15 §. Styrelsen äge, efter undersökning å stället, låta fånge, som sig förbrutit på sätt i 14 §. sagdt är, hållas innesluten i enrum utan selsättning, på högst tjuguåtta dagar, eller i mörkt enrum, på högst fjorton dagar; och må han, under den tid, hwarannan dag spisas med watten och bröd allena.

16 §. Har fånge gjort sig wäl känd, för arbetsamhet och efterlefnad af den för straffinrättningen stadgade ordning, så ock i öfrigt ådagalagt sådana prof af förbättrad sinnesart, att anledning finnes till minskning af strafftid; göre Styrelsen derom anmälan hos Konungen, dock ej för, än femton år förflutit för den, som blifwit dömd till straff i första graden, eller tre sjerdedelar af ådömda strafftiden för annan fånge: gå ej tre sjerdedelar af strafftiden till ett år; då äge sådan anmälan ej rum.

17 §. I hwarje straffinrättning skall hållas bok, hwari införes:

1. fånges namn, ålder och utseende; dagen då han till inrättningen ankommit; brottet hwarföre, och Domstolen hwarest, han dömd blifwit; så ock strafftiden.

2. om han under strafftiden gjort sig till bestraffning efter 15 §. Skyldig, och hwad i öfrigt må anses nödigt att om hans förhållande anmärka.
3. dagen då han ur inrättningen utgår, och hwart han förpassas.
4. om han under strafftiden dör, dagen då det timar.
- 18 §. Hwad ytterligare, i afseende å fångars förwarande, åtskiljande, arbete och behandling, iakttagas bör, så ock hwad i öfrigt till ordning för straffinrättning hörer, stadgas särskildt.
- 19 §. Fångelsestraff användes på ett af följande sätt:
1. såsom enkelt fångelse,
 2. såsom ensligt fångelse, eller
 3. såsom fångelse wid watten och bröd.
- 20 §. Straffet skall undergå i allmänt fångelse. Fången må ej sättas tillsammans med den, som till straffarbete dömd är. Hwad i 7, 10 och 11 §§. stadgadt finnes, gälla äfwen för dem, som undergå fångelsestraff, dock med inskränkning af kost, efter ty i 23 §. bestämmes, för den, som med fångelse wid watten och bröd straffas.
- 21 §. Enkelt fångelse må ej åläggas under tolf dagar, utom i det fall, som i 30 §. sägs; ej eller öfwer etthundra åttio dagar. Fången må erhålla eget rum, om tillgång dertill finnes. Will och kan han påkosta sig bättre underhåll, eller större beqwämlighet, än i fångelsest allmänneligen består, eller med arbete sig syfvelsätta; wære det honom tillåtet, så widt ordningen och säkerheten inom fångelsest ej derigenom störas.
- 22 §. Ensligt fångelse äddmes på minst sex, och högst nittrio dagar. Det verkställles sålunda, att fången, under hela den fångelsestid, som äddmd är, om den ej öfwerstiger sex dagar, och eljest hwarje sex dagar å rad, med lika många dagars afbrott emellan hwar gång, hålles innesluten i enrum utan syfvelsättning. För sådan fånge gälle hwad om straffarbets-fånge i 12 §. sagdt är.
- 23 §. Fångelse wid watten och bröd äddmes på minst tre, och högst fyratiofem dagar. Det verkställles sålunda, att fången, under hela den fångelsestid, som äddmd är, om den ej öfwerstiger fem dagar, och eljest hwarje fem dagar å rad, med lika många dagars afbrott emellan hwar gång, njuter endast watten och bröd, hwaraf dock så mycket honom tilldelas, att han ej till helsan men lider. Ö öfrigt gälle ock för honom hwad i 12 §. stadgas.
- 24 §. Finnes någon, som till fångelse wid watten och bröd dömd är, ej kunna, utan wåda för helsan, det undergå; då låte Konungens Befallningshafwande ho-

nom, i stället för sagda straff, undergå enligt fängelse; och anses två dagar der af swara emot en dags fängelse wid watten och bröd.

25 §. För qwinna, som hafwande är eller barn ammar, eller för person, som yngre är, än aderton år, åge fängelse wid watten och bröd ej rum.

26 §. Den, som undergår enligt fängelse, eller fängelse wid watten och bröd, skall, å de dagar, då han ej sitter i enrum eller med watten och bröd spisas; efter omständigheterna, hållas till måttlig och tjenlig sybelsättning, helst sådan, som till hans wanliga yrke eller näring hörer.

27 §. I fängelse skall, efter ty i 17 §. sagdt är, bok hållas, deri de antekningar göras, som i 1, 3 och 4 punkterna af nämnda §. föreskrifne finnas. Hwad till ordning inom fängellet i öfrigt hörer, stadgas särskildt.

28 §. Böter skola i penningar äddmas och Kronan tillfalla. Högsta bot ware etthundra Riksdaler, der ej antingen annorledes i lagen uttryckligen bestämdt är, eller ock ett högre belopp, efter särskild deri för wiså fall stadgad beräkningsgrund, kan åga rum. Minsta bot ware en Riksdaler, ändå att beloppet, efter särskild i lagen utsatt beräkningsgrund, kunde ringare blifwa.

29 §. Saknas hos den, som blifwit till böter fälld, tillgång till deras gäldande; då skall han undergå enkelt fängelse, för hwad han af böterna ej gälda kan.

30 §. Wid förwandling af böter, sware en dags fängelse: under de första tjugu dagarna, mot en; under de andra tjugu dagarna, mot två; och under de tredje tjugu dagarna, mot tre Riksdaler. Vår talet af fängelsedagar ej jemt upp emot böter, som förwandlas skola, utan stiga böterna något deröfwer; då ökes fängelse tiden med en dag. Åro böter genom flere domar ålagde; då skall förwandling ske efter böternas sammanräknade belopp. Ej må fängelse tid, wid böters förwandling, sättas öfwer septio dagar; ej eller under tre dagar, ändå att böterne ej till tre Riksdaler uppgå.

31 §. Om förwandling af böter förordne Konungens Befallningshafwande, efter ty i 29 och 30 §§. stadgas.

32 §. Straffarbete under första graden skall utsättas i år eller månader; och räknas år eller månad, efter ty i 34 Kap. 2 och 5 §§. af Rättegångs-Balkens Förre Del sagdt är. Fängelsestraff warde i dagatal utsatt; och räknas dag till tjugufyra timmar.

33 §. Särskilde straff för embetsmän äro:

1. affättning.
2. mistning af embete.

34 §. Genom affättning förlorar den dömda det embete, hwari han sig förbrutit, så ock wärdighet att i dylikt embete vidare nyttjas.

Innehafwer han annat embete; miste ock det.

35 §. Den, som dömes till mistning af embete, hafwe förlorat det embete, hwari han sig förbrutit, så ock annat dylikt embete, om han sådant innehafwer.

36 §. Affättning eller mistning af embete medförer förlust af pension eller andra rättigheter eller förmåner, som af embetet följa.

37 §. Är den, som gjort sig skyldig till affättning, eller mistning af embete, ej i besittning af embete; då skall, i stället för förlust af embetet, dömas till fängelse, om han till affättning, och till böter efter ty i 28 Kap. 22 §. sågs, om han till mistning af embete skyldig war. Han ware ock försfallen till hwad i öfrigt af 34, 35 och 36 §§. emot honom tillämpas kan.

38 §. Hwad om embete i 34, 35, 36 och 37 §§. sagdt är, gälle ock om tjenst eller annan allmän befattning, ehwad den af förordnande eller medborgares wal beror.

39 §. I wiså fall straffas brott med påföljder, utom dem, som nu sagde äro, efter ty derom i lagen särskildt stadgad finnes.

40 §. Der förlust af medborgerligt förtroende för alltid, såsom påföljd af brott, i lagen stadgas, skall dermed förstås öwärdighet:

1. att innehafwa embete, tjenst eller annan allmän befattning, och att tillgodnjuta pension eller andra rättigheter eller förmåner, som deraf följa.
2. att innehafwa adelskap, riddare-orden eller annan offentlig utmärkelse.
3. att deltaga i wal till allmän befattning.

41 §. Är förlust af medborgerligt förtroende å wiså tid, såsom påföljd af brott stadgad; då skall den åläggas ej under fem, och ej öfwer tio år. Den dömda hafwe förwerkat embete, tjenst eller annan allmän befattning, med deraf följande pension, rättigheter eller förmåner, så ock adelskap, riddare-orden eller annan offentlig utmärkelse; och ware, under den tid, som i domen ursättes, öwärdig att deltaga i wal till allmän befattning, och att dertill wäljas eller förordnas.

42 §. Förlust af medborgerligt förtroende för alltid medförer wanfrägd.

43 §. Är någon utom Riket för brott straffad och förty, efter 1 Kap. 3 §., från straff här i Riket fri; må dock förlust af medborgerligt förtroende eller mistning af embete honom här ådömas, der brottet, efter denna lag, sådan påföljd medförer.

3 Kap.

Om försök till brott.

1 §.

Har man uppsåtliga börjat verkställa brott, utan att brottet dock till fullbordan kommit, efter de bestämmelser, som för hvarje fall i lagen gifne äro; warde gerningsmannen för försök straffad, i den mån försöket till brottets fullbordan sig närmat, efter ty i 2 och 3 §§. Skils.

2 §. Hade gerningsmannen gjort allt hwad, å hans sida, till det åsystade brottet nödigt war, och försöket sålunda fulländadt; då skall han fällas till en af de två straffarter, som äro närmast lindrigare, än den, hwarmed brottet, der det fullbordadt blifwit, belagdt är, och om flera straffarter derå satte äro, till den, som är näst under den lindrigaste.

3 §. Är försöket ej fulländadt, som i 2 §. sägs; warde gerningsmannen fälld högst till andra straffarten näst under den, hwarmed brottet, der det fullbordadt blifwit, belagdt är, och om flere straffarter derå satte äro, högst till andra straffarten näst under den swåraste.

4 §. Är fullbordadt brott belagdt endast med fängelse, eller äro fängelse och böter, såsom särskilde straffarter, derå satte; ware straffet å försök böter. Försök till brott ware strafflöst, der brottet ej swårare är, än att det endast med böter i lagen belägges.

5 §. Ej ware försök till brott strafflöst, ändå att gerningsmannen, af willfärdelse, till brottets utförande användt medel, hwarmed det ej verkställas kunde. Lag samma ware, om, för beskaffenheten af den person eller sak, hwarå försöket gjordes, den dermed åsystade werkan ej kunde inträffa. Har någon, af oförstånd, walt ett alldeles otjenligt medel; då må ej i något fall till swårare straff dömas, än för ofulländadt försök.

6 §. Är försök till brott gjort, men ej fulländadt, och finnes af omständigheterna, att den, som försöket gjorde, af egen fri wilja, och ej för yttre hinder eller annan tillfällighet, från fullbordandet afstått; ware han från straff för det försök fri.

7 §. Wisse fall af försök, så ock wisse gerningar, som endast i förberedelse till brott bestå, straffas efter ty derom i lagen särskildt stadgadt finnes.

8 §. Är å fullbordadt brott förlust af medborgerligt förtroende såsom påföljd

stadgad; warde den ock dömd, der någon, för fulländadt försök till det brott, gjort sig till straff skyldig.

4 Kap.

Om wällande.

1 §.

Om brott skett med uppsåt, eller af wällande, genom wårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse, skall af omständigheterna bedömas.

2 §. De fall, i hwilka wällande med straff beläggas må, äro i lagen särskildt utsatte; och pröfwe Domstolen, wid tillämpning af det å wällande stadgade straff, om och i hwad mån wällandet för groft eller ringare anses må.

3 §. I allmänhet anses wällande wara groft i följande fall:

1. om den, som skadan wällade, sjelf insåg faran af sin handling.
2. om faran af handlingen så uppenbar war, att lätteligen inses kunde, det skada deraf följa skulle.
3. om den, som skadan wällade, i grund af särskilda kunskaper eller förhållanden, kunde med lätthet inse eller afwårja handlingens skadliga följd.
4. om han, genom särskilda pligter, ware sig grundade i hans förhållande till den, som skadan lidit, eller å embete, tjenst eller frivilligt åtagande, eller för annan orsak, war till synnerlig sorgfällighet eller uppmärksamhet förbunden.
5. om han förut haft erfarenhet om handlingens farlighet, eller för wällande i dylikt mål straffad blifwit, eller ock, genom förbud eller annorledes, för handlingen warnad war.
6. om någon, som ej är berättigad till utöfning af wiss wettenskap, konst eller annat yrke, likwäl, utan inträffadt nödfall, företager sig eller, längre än nöden kräfwer, fortsätter sådant, hwartill insigt eller färdighet i den wettenskap eller konst eller det yrke fordras.
7. om den, som är berättigad att utöfwa wiss wettenskap, konst eller annat yrke, genom brist på wanlig skicklighet, färdighet eller uppmärksamhet, som till dess utöfning fordras, skada orsakar.

4 §. I de fall, der lagen utsätter fängelse eller böter, såsom straff å wällande, må för ringare wällande endast senare straffarten tillämpas.

5 §. För händelse, som pröfwes hafwa mera af wåda, än af wällande timat, må ej någon till straff fällas.

5 Kap.

Om delaktighet i brott.

1 §.

Hvar som bjuder, leger, trugar eller eljest uppsåtligen förleder annan till brott; den anstiftare straffes, som wore han sjelf gerningsman.

2 §. Har man, på sätt i 1 §. sägs, förledt annan att brotts utförande sig åtaga; straffes för den anstiftan, ända att brottet ej sker, såsom för ofulländade försök. Har anstiftaren sjelf förekommit brottets utförande; ware strafflös.

3 §. Den som, wid brottslig gernings utförande, annan uppsåtligen hjälper, så att gerningen derigenom sker, warde såsom gerningsman straffad.

4 §. Hwarwa två eller flere i samråd beslutit verkställandet af något brott; då skall hvar, som i den stämpling deltagit och wid brottets utförande när varit eller dertill hulptit eller, före eller efter utförandet, gerningsmannen tillhandagått, straffas, som wore han sjelf gerningsman.

5 §. Har deltagare i stämpling ej wid brottets utförande när varit eller dertill hulptit, eller gerningsmannen tillhandagått, såsom i 4 §. sägs; straffes som medhjelpare efter 6 §., der han ej anstiftare är och förty efter 1 §. straffas bdr.

6 §. Har någon uppsåtligen hulptit till brott, dock i mindre mån, än i 3 §. sägs, eller det eljest främjat, såsom att han, med wettskap om gerningsmannens brottsliga förhåwande:

1. före brottets utförande honom dolt eller, före eller wid utförandet, förbundit sig att honom hjälpa eller att, sedan gerningen skett, honom så tillhandagå, som i 8 §. sägs; eller
2. gifwit gerningsmannen råd eller underrättelse om sätt, tid eller lägenhet att brottet utföra; eller
3. åt gerningsmannen anskaffat medel eller verktyg till brottets utförande; eller
4. stått på wakt, när brottet utfördes;

den medhjelpare straffes, efter ty som han pröfwes hafwa till brottet i större eller mindre mån bidragit, dock ej högre, än med den straffart, som är närmast lindrigare, än den, honom drabba bort, om han sjelf gerningsman varit: är det straff böter; warde ock medhjelpare med böter straffad.

7 §. Undertåta föräldrar, fosterföräldrar, andre uppfostrare eller förmyndare,

att från utförande af brott, hvarom de wettskap äga, afhålla den, som under deras wårjo eller lydriad står, när det, utan angifwelse till åtal, ske kan; warden straffade efter 6 §., dock högst med fångelse, der det ej skett för egen winning.

8 §. Nu har någon, utan att hafwa sådan del i brott, som förre sagdt är, sedan brottet rimat, med wettskap derom, gått den brottslige tillhanda, såsom att han hulptit att honom dölja, eller varit behjelpsig till hans flygt, eller till gerningens döljande, eller till undanrödjande af bewis derföre, eller emottagit, dolt, köpt eller förkytrat gods, som genom brottet åtkommet war, eller besörit omarbetning eller förändring deraf; straffes, efter som brottet war till, med fångelse eller böter: har det skett för egen winning, och är brottet med straffarbete i andra grad eller swårare straff belagdt; då må till sådant arbete i femte grad dömas.

9 §. Har någon, utan wettskap om brott, som annan föröfswat, honom tillhandagått, på sätt i 8 §. sägs, ändå att han haft skäl att honom misstränka; straffes med böter.

10 §. Make, syfkon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, eller den, som med den brottslige i första swågerlag lika nära förenad är, skall ej till straff efter 8 eller 9 §. fällas.

11 §. Wisse fall af delaktighet straffas, efter ty derom i lagen särskildt stadgad finnes.

12 §. Har någon, efter 6 eller 7 §., gjort sig skyldig till straffarbete för delaktighet i brott, hwarå förlust af medborgerligt förtroende för alltid, såsom påföljd stadgad är; warde den ock honom ådömd.

6 Kap.

Om de allmänna grunder, hwarefter straff mätas skola; så ock om nedsättning eller förändring af straff i wissa fall.

1 §.

Straff skola, inom de i lagen derföre satta gränser, mätas efter gerningens swårare eller lindrigare beskaffenhet, och den större eller mindre brottslighet i wiljan, gerningsmannen ådagalagt, så ock öfriga omständigheter, som förswårande eller mildrande äro.

2 §. Förekomma både förswårande och mildrande omständigheter; pröfwe Domstolen, om de å ena eller andra sidan öfwerwägande äro.

3 §. Äro för en gerning flere straffarter stadgade, utan att särskild grund för

användandet af den ena eller den andra i lagen angifwes; då skall Domstolen använda den straffart, som först utsatt finnes, när den swårare är, om ej mildrande omständigheter öfverwägande äro, och när den lindrigare är, om ej förswårande omständigheter öfverwägande äro.

Äro för ett brott straffarbete i femte grad och fängelse, såsom särskilda straffarter, stadgade; då må den seware ej sättas under erthundra tjugu dagar af enkelt fängelse, sextio dagar af ensligt fängelse, och trettio dagar af fängelse wid watten och bröd: Äro för ett brott endast fängelse stadgade; då må det straff ej sättas under sextio dagar af enkelt fängelse, trettio dagar af ensligt fängelse, och femton dagar af fängelse wid watten och bröd: Äro för ett brott fängelse och böter, såsom särskilda straffarter, stadgade; då må den förre ej sättas öfver sextio dagar af enkelt fängelse, trettio dagar af ensligt fängelse, och femton dagar af fängelse wid watten och bröd.

4 §. Har gerningsmannen sjelf angifwit sitt brott eller, när han tilltalades, derom gjort sannfärdig bekännelse och den sedan widhållit, eller har han, utan eget wällande, warit för brottet längre tid i hånke hällen; warde det såsom mildrande omständighet ansedt.

5 §. Då fängelsestraff skall äddmas, äge Domstolen bestämna, å hwilket af de i 2 Kap. 19 §. nämnda sätt straffet skall användas, och göra derwid afseende å förbrytarens ålder, kroppsbestäffenhets och yrke, så ock öfriga omständigheter.

6 §. Wid bestämmandet af böter skall afseende göras å gerningsmannens större eller mindre förmögenhet, efter hwad derom allmänt kunnigt är.

7 §. Äro straff beroende af wärdet å wis egendom; gälle det wärde, egendomen hade å den tid brottet föröfwades.

8 §. Begår den brott, som fyllt tio, men ej femton år, och pröfwes han hafwa ågt nog urskilning för att gerningens brottslighet inse; warde dömd till straffarbete i tredje eller sjerde grad, om gerningen i allmänhet med lifsstraff belagd är, och i femte grad, om straffarbete i högre, än denna grad, derå i allmänhet stadgade är.

Pröfwes han ej hafwa ågt nog urskilning för att gerningens brottslighet inse, eller är brottet ringare, än nu sagdt är; ware lag, som om yngre barn i 7 Kap. 1 §. stadgas.

Ej må förlust af medborgerligt förtroende äddmas brottsling af den ålder, här sagdt är. Ej eller skall brott, som någon i den ålder begått, honom tillräknas

till straff-förhöjning för återfall i brottet, der sådan förhöjning särskildt i lagen utsatt finnes.

9 §. För den, som fyllt femton, men ej aderton år, skall lifsstraff till straffarbete i första grad, så ock straffarbete i sagda grad till närmaste grad derunder nedsättas.

10 §. Om döfstum, som ej efter 7 Kap. 4 §. strafflös är, ware ock lag, som i 9 §. sägs.

11 §. Innefattar en handling flera brott, eller äro flere handlingar af samma slag att anse såsom endast ett fortsatt brott; warde straffet å det swåraste brottet tillämpadt, och affeende derwid gjordt å ringare brott, såsom förswärande omständighet. Är det ringare brottet med särskild påföljd belagdt; då skall ock den påföljd tillämpas.

12 §. Har någon i flera handlingar föröswat särskilda brott; warde fälld till straff för hwarje brott särskildt, så widt straffen förenas må.

13 §. Är någon till lifsstraff förfallen; då må ej annat straff dermed förenas.

14 §. Är någon, för särskilda brott, förfallen till straffarbete under första grad; då må, wid straffens förening, flere straff af femte grad ej sättas utöfwer långsta tid i fjerde grad; eller flere straff af fjerde grad, eller sådant straff i förening med straff af femte grad, utöfwer långsta tid i den tredje; eller flere straff af tredje grad, eller sådant straff, i förening med straff af lägre grad, utöfwer långsta tid i andra grad; ej eller flere straff af andra grad, eller sådant straff i förening med straff af lägre grad, utöfwer femton år.

15 §. Har den, som är förfallen till straffarbete, tillika begått brott, som med fängelse eller böter beläggas skulle; ware lag som i 11 §. sägs.

16 §. Wid förening af fängelsestraff för flera brott, må de i 2 Kap. 21, 22 och 23 §§. sagde strafftider ej öfwerstridas.

17 §. Är förlust af medborgerligt förtroende å wis tid, såsom påföljd å särskilda brott stadgad; då må ej eller den åläggas utöfwer långsta tid efter 2 Kap. 41 §.

18 §. Nu kan så hända, att någon, sedan han blifwit fälld till straff för ett brott, warder öfvertygad att hafwa förut begått annat brott; då skall han så dömas, som hade han på en gång warit för båda brotten lagförd; och warde, wid straffets tillämpning för det senast upptäckta brott, affeende gjordt å hwad han, såsom straff för det förra, redan kan hafwa utstått.

19 §. Gör den, som för brott förut, till fullo eller till någon del, straff un-

dergått, nytt brott, hwaraf till fortfarande fallenhet för brottsliga företag slutas må; warde det återfall, wid straffets måtande å senare brottet, såsom förswårans de omständighet ansedt. För återfall i wisa brott äro särskilda straff i lagen utsatte; och skola ej eller de straff tillämpas, der ej den brottslige förra straffet, till fullo eller till någon del, undergått.

20 §. Förswår fänge, som till straffarbete i första grad dömd är, brott som lifsstraff ej medförer; warde straffet skärpt med fångens inneslutande i mörkt enclosure på högst tjuguen dagar; och skall han, under den tid, hwarannan dag spisas med watten och bröd allena.

Förswår annan straffarbetsfänge brott, som med straffarbete i andra eller lägre grad belagdt är; då skall återstående strafftiden för det förut begångna brott ökas med strafftiden för det nya brottet: förswår han brott, hwarå ringare straff stadgadt är; warde straffarbetstiden ökad högst med tre månader.

21 §. Har någon gjort sig skyldig till lifsstraff, men af omständigheterna ljusligen finnes, att han begått brottet i affigt att lif sitt mista; då skall straffarbete i första grad, i stället för lifsstraffet, honom äddmas.

7 Kap.

Om de grunder, som utestuta eller upphäwa straffbarhet.

1 §.

Barn, som yngre är, än tio år, må ej till straff för brott fällas. Dock äge Domstolen efter omständigheterna förordna, att det af föräldrar eller annan, under hvars wård och lydnad det står, med aga hemma i huset rättas skall, eller i allmän uppfostningsanstalt insättas, om tillgång dertill finnes.

2 §. Gerning, som förswåras af galning eller afwita, eller af den, som genom sjukdom eller ålderdomswaghet är beröfwad förståndets bruk, warde strafflös.

3 §. Har någon, utan egen skuld, råkat i sådan sinnesförwirring, att han ej till sig wiste; ware ock gerning, den han i det medwetslösa tillstånd förswår, strafflös.

4 §. Har döfstum person, för bristande underwisning eller erfarenhet, icke kunnat gerningens straffbarhet inse; ware från straff fri.

5 §. Har någon, för att afwårja trängande fara för lif eller helsa, såsom i hungers- eller annan swår nöd, tillgreipit annans egendom eller derå skada gjort, enär råddning ty förutan ej ur den fara möjlig war; derföre skall han ej till straff fällas.

6 §. Wårder man af annan, med wåld eller hot, så öfwerfallen, att fara är för lif eller helsa, eller sker wåld eller hot, för att någon till otukt twinga, eller någon dess frihet olofligen beröfwa, och kan faran ej annorledes än med wåld afwårjas; då åge man rätt till nödwårn, och ware strafflös för all skada, som man deri gjort, der man ej sträckt wårnet långre, än till farans afwårjande nödigt war.

7 §. Emot den, som begår inbrott, eller eljest olofligen och med wåld tränger sig in i annans hus, gård eller skepp nattetid, eller sätter sig till motwårn, ehwad det är natt eller dag, emot den, som sitt wårja eller af honom återtaga will, må ock nödwårn utöfwas.

8 §. Sätter fånge eller håktad person sig till motwårn mot fångwaktare eller annan, som honom från rymning hindra will, eller emot föreståndare eller uppsyningsman wid straffinrättning eller håkte, då denne honom till ordning inom inrättningen eller håktet hålla skall, då må ock det wåld å honom brukas, som till rymningens förekommande eller ordningens bibehållande nödigt är.

9 §. Finnes någon, i fall som i 6, 7 eller 8 §. sagdt är, hafwa sträckt nödwårn långre, än nödigt war; pröfwe Domstolen, efter omständigheterna, om straff för uppsätlig gerning, eller blott för wållande, tillämpas bör. War så hastig och trängande nöd eller fara för handen, att han sig ej besinna kunde; då må han från straff frias.

10 §. Kommer någon den till hjelp, som i nödwårn stadd är; ware ock för honom lag, som hade han sjelf deri sig besunnit.

11 §. Dör förbruttare, ware allt straff förfallet; dock gången böter ut, hwar till han dessförinnan genom slutlig dom fälld warit.

12 §. Har man för brott, som ej med swårare straff, än fångelse i lagen belägges, icke blifwit tilltalad inom två år, räknade från den dag brottet skedde, eller har ransakning ej blifwit fortsatt inom två år från den dag, sista åtgärd med målet wid Domstol emot den tilltalade togs; ware straffet genom håfd förfallet.

8. Kap.

Om skadestånd.

1 §.

För bestämmande af ersättning för skada, som någon genom brott tillfogas, gälden i allmänhet de grunder, som i 15 Kap. Handels-Balken stadgade äro.

2 §. I mål, som kroppsskada angår, skall under skadeståndet räknas ej min-

dre läkarelön jemte annan kostnad, än ersättning för lyte, sweda och wårk, så ock hinder eller brist i den skadades näring.

3 §. För lidande, som genom brott emot personliga friheten, eller genom falsk angifwelse eller annan årekränkande gerning, må anses wara någon tillskyndadt, skall ock wedergällning gifwas.

4 §. Komma dödad persons make eller barn att, genom hans fränfälle, sakna nödigt underhåll; då skall hwad för maken eller barnen skäligen tarwas, till des de sig eljest försörja kunna, under skadestånd räknas; och må det skadestånd, efter omständigheterna, sättas att utgå i ett för allt, eller å särskilda tider.

5 §. Den, som olofligen befriar en för gäld håktad person, stånde i ansvarighet för den undkomne, efter ty i 7 Kap. 20 §. Handels-Balken skils, ändå att gerningen, efter 11 Kap. 20 §. i denna Balk, straff-fri är; dock ware ej den håktades hustru till siik ansvarighet bunden.

6 §. Hafwa flere i brott tagit sådan del, som i 5 Kap. 1, 3, 4, 5, 6 eller 7 §. sågs; swaren de, en för alla och alle för en, till ersättningen; waren ock de, som efter 8 §. i samma Kapitel gjort sig delaktige, derigenom att de dolt, löpt eller förtryttat det de wetat wara genom brott åtkommet, eller besörjt omarbetning deraf, till lika ansvarighet med gerningsmannen bundne, för det, hwarmed de sådan brottslig befattning tagit.

7 §. Skadestånd må ej äddmas någon, som yngre är, än tio år; ej eller den, som uppnått tio, men yngre är än femton år, der han pröfwas ej hafwa ägt nog urskilning för att gerningens brottslighet inse.

8 §. Skadestånd, som äddmes den, hwilken ej uppnått myndighetsålder, gånge ut af den egendom, han hafwer; dock skall ej deraf tagas hwad till uppfostran eller underhåll för honom nödigt wara må, intill des han sig sjelf försörja kan.

9 §. För skadestånd, som äddmes den, hwilken fyllt femton år, men ej uppnått myndighetsålder, answare han ock med egendom, den han framdeles ärfwer eller förwårfwar. Ej må han dock dersöre bysättas.

10 §. Sörfaller straff, efter ty i 7 Kap. 5, 11 eller 12 §. sågs; ware dock målsägande ej derigenom betaget att det skadestånd söka, hwartill han eljest kan berättigad wara.

Andra Afdelningen.

Om särskilda brott och deras bestraffning.

9 Kap.

Om förräderi; så ock om andra för Statens säkerhet menliga brott.

1 §.

Swär som, i uppsåt:

1. att lägga Sverige eller Norrige under främmande Makt, eller från något af dessa Riken söndra en dertill hörande del eller besittning; eller
2. att bryta Rikenas förening, eller med våldsamma medel upphäfwa eller ändra den emellan Rikena stadgade Statsform eller någon af deras grundlagar; eller
3. att beröfwa Konungen eller Thronföljaren lif eller frihet, eller någon af dem från thronen uttränga;

gör uppror eller annan gerning, ehwad den såsom fullbordadt brott, eller, efter 3 Kap. 1 §, endast såsom försök anses bör; en sådan förrädare miste lifwet.

Unstiftare af stämpling till förräderi, som här sagdt är, skall, der stämplingen ej till utbrott kommit, dömas till straffarbete i första grad.

2 §. Har någon, genom uppmaning, eller eljest uppsåtligen, förmått främmande Makt att Riket med krig anfälla; miste lifwet.

3 §. Bär svensk man wapen emot Riket; miste lifwet.

4 §. Den som, i krigstid:

1. till fienden förräder krigsmanskap, land, stad, fästning, pass eller annan försvarspost, tyghus, magazin, wapen- eller proviantförråd, skepp, krigskassa eller annan dylig Statens tillhörighet, eller i förrådlig affige något sådant förstör eller förderfvar; eller
2. förleder krigsmanskap att till fienden öfvergå, eller till uppror eller annan trolöshet; eller
3. uppsåtligen hindrar användandet af Rikets egna eller hjelptroppar emot fienden;

miste lifwet.

5 §. Har någon, muntligen inför menighet eller i annan folksamling, eller i

skrift, den han utsprider eller utsprida låter, uppmanat till förräderi, som i 1 eller 4 §. sågs, eller deltagit i stämpling till sådant brott; straffes, enär uppmaningen eller stämplingen ingen straffbar verkan hade, såsom för ofulländadt försök.

Har någon, på sätt i 2 §. sågs, sökt förmå främmande Makt till krig emot Riket; warde ock den, enär krig deraf ej kom, för ofulländadt försök straffad.

6 §. Den, som i krigstid understödjer fienden med krigsförnödenheter eller lifsmedel, eller låter sig af honom såsom spejare brukas, eller uppenbarar för honom rådslag eller beslut om krigsmaktens rörelser, eller meddelar honom ritningar eller beskrifningar öfver försvarswerk, hamnar, ut- eller inlopp, eller bedrager krigsmakten med underrättelser, dem han wet falska wara, eller i förrådlig affigt hyser eller döljer fiendens spejare, eller åt fienden wårswar eller anskaffar krigsfolk, dömes till straffarbete i första eller andra grad.

7 §. Bodar någon upp krigsfolk, eller håller manskap samman, som hemlof fått, att dermed utföra brott mot allmän säkerhet eller medborgerlig frihet; warde dömd till straffarbete i första eller andra grad.

8 §. Hwar, som wet förräderi, i något af de fall, nu sagde äro, å fårde wara, och ej i tid uppenbarar de omständigheter, honom derom kunnige äro, dömes till straffarbete i femte eller fjerde grad. Ej skall dock någon till straff fällas för underlåtenhet att angifwelse göra mot des make, syftkon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, eller den, som med honom i första swågerlag lika nära förenad är.

9 §. Sprider någon kring landet ut lögner eller falska rykten, de der för Rikets säkerhet farliga äro, i uppsåt att dermed komma allmänt buller eller ordsfende åstad; dömes till straffarbete i femte grad, der gerningen ingen verkan hade, som swårare straff medförer.

10 §. Har den, som uppdrag fått att, i ärende som Riket rörer, med främmande Makt något afhandla eller sluta, uppsåtligen främjat des fördel emot Rikets rätt eller bästa; dömes till straffarbete i andra grad. Tager han, i sådan affigt, gåfwa eller förlåning af främmande Makt; dömes, ändå att skada deraf ej kom, till straffarbete i tredje grad.

11 §. Tager någon eljest gåfwa eller förlåning af främmande Makt, för att främja des fördel emot Rikets rätt eller bästa; dömes till straffarbete i fjerde grad.

12 §. Har den, som betrodd är att weta Statens hemliga underhandlingar, rådslag eller slut i ärende, derå des säkerhet eller rätt emot främmande Makt lig-

ger, dem uppenbarat, eller handling, som han i ty mål lönlig hålla bort, utan lof utgifwit eller kungjort; dömes till straffarbete i andra eller tredje grad.

13 §. Nu hafwa sådane hemligheter eller handlingar, som i 12 §. sågas, kommit till annan persons kunnskap eller i hans hand, och är honom wetherligt, det de böra lönlige hållas: uppenbarar, utgifwer eller kungör han dem uppsåtligen; warde dömd till straffarbete i femte grad eller fängelse.

14 §. Förfalskar, undanhåller, förstör eller förderfwar man, i uppsåt att Staten skada, handlingar eller andra bewis för des säkerhet eller rättigheter emot annan Stat; warde dömd till straffarbete i andra grad.

15 §. Rubbar man, i uppsåt att Staten skada, Rikets gränsemärken; dömes till straffarbete i sjerde eller femte grad.

16. De i 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 och 15 §§. gifne straffbestämmelser skola ock tillämpas, om de der nämnde brott emot Norrige fördröwade äro.

17 §. Swenssk eller norrisk man, som, utan Konungens tillstånd, låter bruka sig såsom sändebud från främmande Makt, i angelägenhet, som Riket rör, eller inlåter sig i underhandling derom med främmande Makt eller des sändebud, dömes till fängelse eller straffarbete i femte grad.

18 §. Wärswar man olofligen folk i Riket till främmande krigstjenst; dömes till fängelse eller böter.

19 §. Den som, genom stympling eller annorledes, gör sig obrukbar till krigstjenst, hwartill han skyldig är, dömes till straffarbete i femte grad eller fängelse.

20 §. Förleder eller hjälper man krigsman till rymning; straffes, om det sker i krigstid, med fängelse eller straffarbete i femte grad, och om det sker i fredstid, med böter eller fängelse.

21. §. Förolämpar man främmande Stats Regent eller des härwarande sändebud personligen, i tal, skrift eller annan gerning; dömes till straffarbete i femte grad eller fängelse.

Ej må dock brott, som här sagdt är, åtalas, utan att Konungen dertill lof gifwit.

22 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14 eller 15 §., skall tillika dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig.

10 Kap.

Om Majestätsbrott, så ock om brott emot Rikets Ständer eller Riksstyrelse.

1 §.

Förgriper sig någon emot Konungen, med våld eller annan misshandel å hans person; miste lifvet.

2 §. Förgripelse, som i 1 §. sägs, å Konungens Gemål, Drottningen, eller å Thronföljaren, warde, der den ej skett i sådant förrådligt uppsåt, att den, efter 9 Kap. 1 §., straffas bör, med straffarbete i första grad belagd. Sker lik förgripelse mot annan person af det regerande Konungahuset, som Konglig eller Furstlig wärdighet inom Riket åtnjuter; ware straffet sådant arbete i fjerde eller femte grad.

3 §. Talar eller skrifwer man smädligen om Konungen, Drottningen eller Thronföljaren, eller förgriper sig mot någon af dem med hotelse eller annan misfirmlig gerning; dömes till straffarbete i fjerde eller femte grad. Sker det mot annan person af det regerande Konungahuset, som Konglig eller Furstlig wärdighet inom Riket åtnjuter; ware straffet fångelse.

4 §. Ej må brott, som nu sagde äro, åtalas, utan att Konungen dertill lof gifwit.

5 §. Skerfaller någon med våld Rikets Ständer eller deras afdelningar eller utskott, eller enskild Riksdagsman, för att störa friheten i deras öfwerläggningar eller beslut, eller att deras sammankomster hindra; dömes till straffarbete i första grad, der ej gerningen, efter 9 Kap. 1 §., såsom förräderi straffas bör.

6 §. Förbryter sig någon, såsom i 5 §. sägs, mot Riksstyrelse, som, i de fall grundlagen utsätter, i Konungens ställe Regeringen förer; ware lag som i sagda §. stadgas.

7 §. Förbryter man sig, såsom i 3 §. sägs, mot Rikets Ständer, deras afdelningar eller utskott, eller mot Riksstyrelse; dömes till fångelse eller straffarbete i femte grad.

8 §. Gör någon emot Norriges Rikes Stor-Thing eller dess afdelningar eller utskott, eller mot Norriges Riksstyrelse, brott som i 5, 6 eller 7 §. nämnes; ware ock lag som der för hwarje fall stadgas.

11 Kap.

Om brott mot offentlig Myndighet.

1 §.

Gör man wåld eller annan misshandel å embetsman i embetsärende, eller för att honom till någon embetsåtgärd tvinga eller derifrån hindra, eller att å honom för sådan åtgärd hämnas; dömes till straffarbete i fjerde eller femte grad.

2 §. Talar eller skrifwer man smädsligen, eller förgriper sig med hotelse eller annan misfirmlig gerning, mot embetsman, i eller för dett embete; ware straffet böter till tvåhundra Riksdaler eller fängelse.

3 §. Med embetsman förstås i denna lag den, som med Konungens fullmakt å embetet försedd är, så ock annan, som i sådan embetsmans ställe lagligen satt är, ändå att han ej af Konungen förordnad blifwit.

4 §. Hvad om brott mot embetsman i 1 och 2 §§. stadgade är, gälle äfwen för det fall, då Riksdagsman, under påstående Riksdag eller under dett resor till eller ifrån Riksdagen, wåldföres eller förolämpas, när man wet honom i sådant ärende stadd wara; så ock, då Rikets Ständers Fullmäktig eller Ombudsman, Riks-Ständs Sekreterare, eller den, som i Riksdagsmannawal deltagar, eller ledamot i Taxerings- eller Pröfnings-Commité eller i Styrelse öfwer allmänna Werk och Jurättningar, wåldföres eller förolämpas, i eller för utöfningen af sådan dett befattning.

5 §. Förbryter man sig, såsom i 1 eller 2 §. sägs, mot tjensteman, eller annan, som är förordnad att tjenstäärende förrätta, eller kallad att derwid tillhandaga; då skall, i det fall, som i 1 §. sagdt är, till fängelse eller straffarbete i femte grad, och i det, som i 2 §. sägs, till böter dömas.

6 §. Gör man, wid offentlig förrättning, wåldsamt motstånd, dock utan att förrättningsmannen wåldföres; straffes med fängelse eller böter.

7 §. Nu samlar sig menighet eller annan folkmångd tillhopa, och lägger det uppsåt å daga, att med förenadt wåld sätta sig upp emot werkställighet af offentlig Myndighets bud, eller att den till någon embetsåtgärd tvinga, eller att derföre hämnas:

Låta de upprorsmän sig genast på offentlig Myndighets befallning fängas och till lydnad bringas; då skola anstiftare och anförare till straffarbete i femte grad eller fängelse dömas, men de öfrige wara från straff frie.

8 §. Skingra sig ej upprorsmän på offentlig Myndighets befallning, utan trotsa med oljud, smådeord eller hot; warden anstiftare och anförare dömda till straffarbete i fjerde grad, och andre deltagare i upproret till sådant arbete i femte grad eller fängelse.

9 §. Göra upprorsmän wåld å person, bryta eller rifwa de hus, eller plundra eller förstöra de annan egendom; då skola anstiftare och anförare dömas till straffarbete i andra eller tredje grad, och andre deltagare i upproret till sådant arbete i fjerde eller femte grad. Det straff, hwarmed wåldsgerning särskildt i lagen belägges, skall också å gerningsman tillämpas, efter ty i 6 Kap. 11 §. förl.

Warder upprorsman dräpen; ligge ogild.

10 §. Till upprors stillande må krigsmanskap användas; dock äge det ej å upprorsmän wapen förr bruka, än 8 och 9 §§. blifwit af den å stället warande Civila Myndighet trenne gånger ljudligen uppläste, der ej upprorsmän så hastigt till wåld öfwergå, att det förr med wäpnad hand afwärijas måste.

11 §. Har någon, muntligen inför menighet eller annan folksamling, eller i skrift, den han utspirder eller utspirda läter, till uppror uppmanat; straffes, enär uppmaningen ingen straffbar werkan hade, såsom för ofulländadt försök.

12 §. Samlar sig folkmångd å torg, gata eller annan offentlig plats, utan att lägga å daga sådant uppsåt, som i 7 §. sägs, men störer dock lugnet eller allmänna ordningen, och skingrar den sig ej, på offentlig Myndighets befallning, utan trotsar med oljud, smådeord eller hot; då skola anstiftare och anförare af det upplopp till straffarbete i femte grad eller fängelse, och annan deltagare i upploppet till fängelse eller böter dömas. Öfwergå de från sådant trotsande till wåld å person eller egendom; ware lag som i 9 §. sägs.

13 §. Ej ware inwånare i landsort eller stad förment att sammankomma till öfwerläggning om mål eller ärende, som dem gemensamt angår; ej eller må sådan sammankomst af offentlig Myndighet upplösas, der ej derwid företages något, som mot lag stridande är eller eljest allmän ordning störer. Om tid och ställe för sådan sammankomst skall dock offentliga Myndigheten i orten eller staden så långt förut underrättas, att den kan derwid tillstådes wara, om så nödigt anses.

14 §. Är sammankomst till wal eller annan medborgerlig förrättning af offentlig Myndighet påbuden, och gör den, som dertill kallad är, genom uteblifwande uppehåll i förrättningen; böte till femtio Riksdaler.

15 §. Säljer någon sin röst wid wal till allmänt medborgerligt förtroende, el-

ler köper annans röst; straffes med böter till tvåhundra Riksdaler eller fängelse. Lag samma ware, om någon, genom hot eller tubbande, walfriheten störer, eller eljest i wal obehörigen werkar.

16 §. Tager man håktad person eller fånge med wåld lös af dem, som honom gripit eller i wård hafwa, eller befriar honom genom håktes eller fångelses brytande; warde dömd till straffarbete i femte eller sjerde grad.

17 §. Befriar man håktad person eller fånge, genom list eller annorledes, utan wåld; dömes till fängelse eller straffarbete i femte grad.

18 §. Wid tillämpning af straff i de fall, som i 16 och 17 §§. sagde äro, skall synnerligt asseende göras å beskaffenheten af brott, hwarföre den undkomne gripen eller dömd warit.

19 §. War den undkomne för gäld håktad; då skall, i det fall, som i 16 §. sågs, till fängelse eller straffarbete i femte grad, och i det, som i 17 §. sågs, till böter eller fängelse dömas.

20 §. Håktad eller fången persons make, syston, skyldeman i rätt upp eller nedstigande led, eller den, som med honom i första swägerlag lika nära förenad är, skall ej till straff fallas för hans befriande, i det fall, som i 17 §. sågs.

21 §. Hwar som oloftigen tager bort, riswer eller annorledes skadar offentlig Myndighets kungörelse eller underrättelse, som till allmän kannedom anslagen är, straffes med böter.

22 §. Griper någon Konungens Befallningshafwande i embetet, i ty att han pantar något till sig eller egenmäktigt stilar annan wid det han innehafwer, eller eljest sjelf tager sig rätt; straffes med böter eller fängelse.

23 §. Bryter man offentlig Myndighets insigel, hwarmed saker eller skrifter tillslutne äro, eller rubbar lös egendom, som i qwarstad satt eller utmätt är; ware ock straffet böter eller fängelse.

24 §. Bryter någon emot förbud att gods skingra, eller emot förbud att gifwa annans gods ut; straffes med böter.

25 §. Wågrar man intråde, ehwar det wara må, åt den, som i embets eller tjenstgörande åger att det fordra; böte till femtio Riksdaler. Wågrar man honom handräckning, den han berättigad är att fordra; böte till tjugufem Riksdaler.

26 §. Bryter man emot påbud, som i politi eller ekonomi-mål äro gifne, ware sig af Konungen eller de Myndigheter, som äro berättigade att slika påbud

utfärda; straffes med böter eller fängelse, der ej, för wist fall swärare straff i denna lag utsatt finnes.

Är i sådant påbud fängelse- eller bötesbelopp utsatt, under hwad i 2 Kap. 21, 22, 23 och 28 §§. stadgas; lände det till esterrättelse.

12 Kap.

Om fridsbrott.

1 §.

Störres någon religionsfrid, i ty att han lastar eller gäckar Gud, Des heliga ord eller Sacramenten; dömes till straffarbete i fjerde eller femte grad. Sker det af lätt sinnighet; ware straffet fängelse eller böter till tvåhundra Riksdaler.

2 §. Gör man wäldsgerning å den, som bewisar Gudstjenst eller annan religionsförrättning; dömes till straffarbete i femte grad. War wäldet ringa, och kom ej deraf synnerlig förargelse; då må till fängelse dömas.

3 §. Störres man Gudstjenst eller annan religionsförrättning, genom swordom eller oljud, eller kommer derwid eljest förargelse åstad, eller gör man, wid annat tillfälle, gäckeri af Gudstjensten; straffes med böter eller fängelse.

4 §. Hwad i 2 och 3 §§. stadgade är, gälle ock, om sådane brott fördfwas wid Gudstjenst eller andra religionsförrättningar, som tillätne äro för dem, hwilka till främmande låra sig bekänna. Åstadkommer man hos dem, wid annat tillfälle, förargelse genom gäckeri med deras troslåra; straffes med böter.

5 §. Störres någon griftestrid, i ty att han olofligen upptager eller eljest mishandlar lif, som i graf lagdt är; dömes till fängelse eller straffarbete i femte grad.

6 §. Idkar man handtwerk eller annat sådant arbete å sönd- eller högtidsdag, emellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen; böte till tjugu Riksdaler, utan det sker till egen eller andras nödtorft, som uppstof ej tåla kan. Lag samma ware, om framlådor eller andre bodar å sådan sabbatstid till salu öppnas.

7 §. Begär någon brott å sabbatstid; ware den omständighet såsom förswärande ansedd.

8 §. Gör man wäldsgerning å annan inom Konungens flott, eller der Konungen eljest wistas, eller å de rum der Rikets Ständer eller deras afdelningar eller utskott församlade äro, eller inför sittande Rätt, Konungens Befallningshåwande eller annat allmänt Embetswerk; ware lag som i 2 §. flits. Åstadkom-

mer man förargelse med swordom, oljud eller annorledes, å de ställen nu nämnde äro; ware lag som i 3 §. sägs.

9 §. Gör man wåldsgerning å annan, för det han sin eller annans sak inför Rätta wårjde eller wittnesmål aflade; dömes till straffarbete i femte grad eller fängelse.

10 §. Gör man wåldsgerning å annan, wid wålförättning, uppbörds- eller sockenstämma, läsförhör, landtmåteri-förättning, eller då annan sådan offentlig sammankomst hålles eller allmänt ärende förhafwes; straffes med fängelse eller böter. För swordom, oljud eller annan förargelse wid sådant tillfälle, ware bot till tjugufem Riksdaler.

11 §. Störer man annans hemfrid, i ty att man wåldsam intränger i hus, gård eller skepp, eller ock sig dit insmyger eller der gömmer sig undan, utan att kunna skäligen anledning dertill wisa; straffes med böter eller fängelse. Lag samma ware, om husransakan hos annan anställles af obehörig person, eller i olaga ordning.

Ej må dock, i dessa fall, åtal af annan än målsägande föras.

12. Har man gjort wåld å annan i des hus, gård eller skepp; ware den omständighet, wid straffets måtande för wåldet, såsom förswärande ansedd.

13 §. Gör man oljud eller owåsende, eller kommer eljest förargelse åstad, å allmän wäg, gata eller torgplats, eller der allmän marknad hålles; böte till tjugu Riksdaler. Wåldför man annan, och sker det å sådant ställe, som nu sagdt är; då skall ock den omständighet, wid straffets måtande för wåldet, såsom förswärande anses.

13 Kap.

Om förfälskning af allmänna handlingar, mynt, penningesedlar, stämplat, präglar eller märken.

1 §.

Den som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, falskeligen skrifer allmän handling, eller sådan handling genom tillägg, utplåning eller annorledes förfälskar, eller å falsk skrift förskaffar sig underskrift eller besegling, hwarmed egenkap af allmän handling deråt beredes, dömes till straffarbete i tredje eller fjärde grad.

2 §. Brufar man, i affigt som i 1 §. sägs, allmän handling, den man wet

falskt vara; straffes som förfalskare. Gör förfalskaren sjelf bruk af handlingen; ware den omständighet för honom såsom förswärande ansedd.

3 §. Med allmän handling förstås den, som skrifwes eller utgår i Konungens namn, eller i Rikets Ständers eller deras afdelningars, eller i Domstols, Konungens Befallningshafwandes eller annan offentlig Myndighets, eller i särskild embets- eller tjenstemans, uti ärende, som till dess embete eller tjänst hörer.

4 §. Den som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, eftergör eller annorledes förfalskar Statens eller andra allmänna stämplor eller märken, hwarmed papper, waror, mått, wigt eller annat dylikt teknas skola; ware förfallen till straffarbete i fjerde eller femte grad.

5 §. Brukar man weterligen förfalskade stämplor eller märken, som i 4 §. sagde äro, eller misbrukar man till bedrägeri ägta stämplor eller märken; straffes som förfalskare. Gör förfalskaren sjelf bruk af förfalskade stämplor eller märken; ware den omständighet för honom såsom förswärande ansedd.

6 §. Har någon, utan behörigt uppdrag, förfärdigat stämplor eller märken, som i 4 §. sagde äro; straffes, ändå att han om brottsligt uppsåt ej öfwerlygad warder, med böter eller fängelse.

7 §. Straffbestämmelserne i 1, 2, 4, 5 och 6 §§. skola ock tillämpas, om norrske allmänne handlingar, stämplor eller märken warda eftergjorde, förfalskade eller misbrukade, som der sägs. Förfalskning af annan utländsk offentlig Myndighets handling, eller bruk af sådan weterligen falskt handling, straffes efter 26 Kapitlet.

8 §. Eftergör någon guld- eller silfwermynt, som inom eller utom Riket gångbart är; dömes till straffarbete i tredje eller andra grad.

9 §. Den som, i bedräglig affigt, slar eller klipper guld- eller silfwermynt, eller det eljest på hwarjehanda sätt minskar, eller gifwer åt ringare mynt sken af det, som högre är; dömes till straffarbete i fjerde eller femte grad.

10 §. Eftergör man kopparmynt; dömes till straffarbete i femte grad.

11 §. Eftergör, eller förfalskar man annorledes, sedel, som af Rikets Bank eller annat Rikets allmänna Penningewerk, af utländsk Stats Bank, eller, med tillstånd af in- eller utländsk Regering, af enskild Bank eller annat enskildt Penningewerk utgifwen är och för penningar allmänneligen går och galler; dömes till straffarbete i tredje eller andra grad.

12 §. Utprånglar någon weterligen falskt mynt eller falskt penningesedel; straf-

fes som förfalskare. Gör förfalskaren det sjelf; ware den omständighet för honom såsom försvärande ansedd.

13 §. Har någon blifwit med falskt mynt eller falsk penningesedel bedragen och, ändå att han sådant märkt, sedan gifwit det mynt eller den sedel till annan ut; straffes med fängelse.

14 §. Den som, i uppsåt att estergöra eller annorledes förfalska mynt eller penningesedel, eller wed wettskap derom, förfärdigat eller anskaffat stämplar, formar eller andra verktyg, hwarmed förfalskningsbrottet verkställas skulle, straffes såsom för ofulländadt försök dertill.

15 §. Har någon, utan behörigt uppdrag, förfärdigat sådana verktyg, som i 14 §. nämnde äro; straffes, ändå att han om förfalskningsuppsåt eller wettskap derom ej öfwertygad warder, med fängelse eller böter.

16 §. Nu komma de i detta Kapitel nämnde stämplar, märken, formar eller andre verktyg, som äkta äro, någon löstigen tillhanda: hörer honom ej till att dem wårda, och lemnar han dem ej af till Konungens Befallningshafwande eller i annan allmän wård; böte till femtio Riksdaler.

Lag samma ware, om den, som blifwit betrodd att förfärdiga slika stämplar, präglar eller märken, icke aflemnar dem omedelbart till det Embetswerk, som dem beställt, eller till des kända bud eller tjenare, eller ock annorledes miswårdar dem, eller de verktyg, hwarmed de förfärdigas, så att misbruk deraf ske kan.

17 §. Med falska stämplar, märken eller formar, eller andra till förfalskning ämnade verktyg, så ock med hwad genom förfalskning tillkommit, skall så förfaras, att misbruk deraf ej ske kan.

18 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2, 4, 5, 8, 9, 10, 11 eller 12 §., skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig.

14 Kap.

Om mened.

1 §.

Har någon, emot bättre wetande, burit falskt vittnesbörd, eller eljest afgifwit falsk utsaga, och det vittnesbörd eller den utsaga med laga edgång inför Domstol, eller annorstädes efter Domstols förordnande, bekräftat; dömes, för mened, till straffarbete i tredje eller fjerde grad.

2 §. Har någon genom mened bidragit dertill, att den, som ofkyldig är, blif-

wit fälld till straff, det han till fullo eller någon del undergått; ware ock menedaren förfallen till straff efter 18 Kap. 3 §., och gånge, wid straffens tillämpning, som i 6 Kap. 11 §. förlis.

3 §. Återkallar menedare falskt vittnesmål eller annan falsk utsaga före, än annan deraf skada lidit; då må han sitt brott med straffarbete i femte grad eller fängelse försona.

4 §. Förtiger den, som vittnar eller eljest på ed höres, hwad honom till upplysning i målet weterligt är, och pröfwes han hafwa det af obetänksamhet gjort; straffes med fängelse.

5 §. Har bekännare af låra, hwari edgång ej tillåten är, på annat, i stället för ed, wedertaget sätt, bekräftat falskt vittnesbörd eller annan falsk utsaga; warde så ansedd, som hade han ed gått.

6 §. Har någon, på estergifwen ed, som i 23 Kap. 22 §. af Rättegångs-Balkens Första Del sägs, vittnat falskt inför Rätta; dömes till straffarbete i fjerde eller femte grad.

7 §. I de fall, som i 3 och 4 §§. sagde äro, skola de deri stadgade straff tillämpas å den, som på estergifwen ed vittnat.

8 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2 eller 6 §., skal ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig; och ware jemwäl menedare, som efter 1 eller 2 §. dömd blifwit, för alltid officklig att ed aflägga.

15 Kap.

Om spridande af pest eller annan för menniskor smittosam sjukdom; så ock om allmänt farlig förgifning.

1 §.

Sprider någon uppsåtligen ut pestartad eller annan sådan, allmänt för menniskor smittosam och farlig sjukdom; ware förfallen till straffarbete i första grad. Ejuter någon af den sjukdom döden; miste gerningsmannen lifwet.

2 §. Nu bryter någon weterligen emot de föreskrifter, som gifne äro till pestartad eller annan sådan smittosam sjukdoms afwårjande: är faran af gerningen stor och uppenbar; dömes, om sjukdom deraf kommer, till straffarbete i andra grad, och i annat fall, till sådant arbete i tredje eller fjerde grad: är faran mindre; dömes, om sjukdom ändå orsakad warder, till straffarbete i fjerde grad, och i annat fall, till sådant arbete i femte grad eller fängelse.

3 §. Förgiftar någon, i uppsåt att skada menniskor till lif eller hellsa, waror som till allmänt salu hållas, eller hwad annat som helst, så att allmän fara för menniskors lif eller hellsa deraf kommer; dömes till straffarbete i andra grad. Får någon af den förgiftning swår kroppsskada; ware straffet sådant arbete i första grad. Ejuter någon deraf döden; miste gerningsmannen lifwet.

4 §. Har någon, genom oförsigtighet, eller af wåda, orsakat förgiftning, som i 3 §. sågs, och söker ej, ändå att han det warse blifwit, att faran dergf, så widt ske kan, genast afwärja; straffes med fångelse. Får någon af förgiftningen swår kroppsskada; då skall till straffarbete i sjerde grad dömas.

5 §. Bryter den, som berättigad är att gift sälja, mot de föreskrifter, som till förekommande af misbruk eller skada deraf gifne äro, eller säljer den gift, som dertill oberättigad är; böte till tvåhundra Riksdaler. Får någon af giftet swår kroppsskada: då skall till straffarbete i femte grad eller fångelse dömas.

6 §. Den som gjort sig förfallen till straff efter 1 eller 3 §., skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig.

16 Kap.

Om mord och dråp; så ock om annan misshandel å person.

1 §.

Den som, i uppsåt att döda, med berädt mod beröfwar någon lifwet, miste, för mord, lif sitt.

2 §. Har någon gifwit annan gift eller annat lifsfarligt ämne, ej i uppsåt att döda, utan endast att skada honom, och döer han ändå deraf; straffes gerningsmannen för mord, efter 1 §.

3 §. Den, som förfortar en dödligen sårad eller dödsjuk persons lefnad, på hans egen begäran, dömes till straffarbete i femte grad.

4 §. Hjelper man, i annat fall, någon till själsmord; ware förfallen till straffarbete i sjerde grad.

5 §. Hwar som, med uppsåt att döda, men af hastigt mod, beröfwar annan lifwet, dömes, för dråp, till straffarbete i första grad.

War gerningsmannen, utan egen skuld, genom swåra förolämpanden eller synnerlig misshandel, af den dråpna till wrede retad; då må till straffarbete i andra eller tredje grad dömas. Ej skola dock dese omständigheter till mildring i straff gälla, der dråpet skett å skyldeman i rätt uppstigande led.

6 §. Har någon uppsåtligen på lifsfarligt sätt misshandlat och samedelst dödat annan, den han dock ej dräpa wille; dömes, om misshandlen skedde med berådt mod, till straffarbete i första eller andra grad, och om den skedde af hastigt mod, till sådant arbete i tredje eller fjerde grad.

7 §. Hafwa flere deltagit i dråp, som i 5 eller 6 §. sågs; då skall en hwar, som tillfogat den döda lifsfarlig skada, och, der ej wiß skada, såsom i och för sig lifsfarlig, någondera tillräknas kan, en hwar, som tillfogat den döda någon af de skador, hwilke i förening orsakat döden, fällas till det för hwarje fall i sagda §§. stadgade straff. Den, som å den döda gjort ringare misshandel, straffes för delaktighet i dråpet, efter 5 Kap. 7 §.

8 §. Kan, wid dråp deri flere deltagit, ej utrönas, hwilken eller hwilke tillfogat den döda skador, som i och för sig eller genom deras förening lifsfarlige warit; då skola alle efter 5 Kap. 7 §. för delaktighet i dråpet straffas.

9 §. Dödar moder, med uppsåt, sitt oäkta barn, under födslen eller inom ett dygn derefter, ehwad det sker genom handawerkan eller genom underlåtagandet af det, som till barnets bibehållande wid lif nödigt warit; dömes för det barnamord, till straffarbete i första eller andra grad.

Är någon med moder i barnamord delaktig; straffes som hade han i annat mord deltagit.

10 §. Har modren sökt enslighet wid födslen, och warder barnets död, utan hennes uppsåt, orsakad af det hjälplösa tillstånd, deri hon sig försatt; ware förfallen till straffarbete i fjerde eller femte grad.

11 §. Har moder, som af oloflig beblandelse hafwande warit, i enslighet födt och förstört fostret, eller lagt det å lön; dömes, om hon den enslighet sökt, till straffarbete i tredje eller fjerde grad, och om hon den ej sökt, till sådant arbete i femte grad eller fångelse; der ej, i något af dessa fall, af omständigheterna finnes, att fostret warit dödfödt, eller så ofullgånget, att det ej med lif framkomma kunnat.

12 §. Har moder, i uppsåt att döda eller fördrifwa sitt foster, nyttjat inwärtas eller utwärtas medel, som sådan werkan hafwa kan, och kommer fostret utan lif eller ofullgånget fram; dömes till straffarbete i tredje eller fjerde grad.

13 §. Har annan, med modrens wettskap eller wilja, sökt döda eller fördrifwa hennes foster, på sätt i 12 §. sågs, eller till sådan gerning rådt eller hulpt, och kommer fostret utan lif eller ofullgånget fram; straffes som i samma §. stadgadt är.

14 §. Har någon, utan modrens wettskap, eller mot hennes wilja, sökt döda eller fördrifwa hennes foster, på sätt i 12 §. sägs, och kommer fostret utan lif eller ofullgånget fram; ware förfallen till straffarbete i andra grad. Seck modren tillika swår kroppsskada deraf; dömes gerningsmannen till straffarbete i första grad.

15 §. Gör någon å qwinna, den han wet hafwande wara, utan uppsåt att fostret skada, sådan mishandel, att det förgås eller kommer ofullgånget fram; dömes, om mishandlen skedde med berädt mod, till straffarbete i tredje eller sjerde grad, och om den skedde af hastigt mod, till sådant arbete i femte grad eller fångelse.

16 §. Har någon uppsåtligen, dock utan affigt att döda, satt ut barn, det han pligtig är att wårda och som sig sjelf ej hjälpa kan, eller det eljest uppsåtliga från sig skilt och såmedelst i hjälplöst tillstånd försatt, och skedde det å sådant ställe eller under sådana omständigheter, att gerningsmannen ej med sannolikhet kunde wänta barnets råddning; dömes, om barnet får swår kroppsskada, till straffarbete i första grad, och om det får ringare eller ingen skada, till sådant arbete i andra eller tredje grad.

17 §. Blef barnet utsatt å sådant ställe eller under sådana omständigheter, att fara för barnets lif eller helsa wäl för handen war, men gerningsmannen dock med sannolikhet kunde wänta des råddning; dömes, om barnet får swår kroppsskada, till straffarbete i andra grad, och om det får ringare eller ingen skada, till sådant arbete i tredje eller sjerde grad.

18 §. Sattes barnet ut å sådant ställe eller under sådana omständigheter, att någon fara för des lif eller helsa ej war för handen; dömes, om barnet, det oakradt, får swår kroppsskada, till straffarbete i sjerde grad, och om det får ringare eller ingen skada, till sådant arbete i femte grad eller fångelse.

19 §. Sätter någon ut sjuklig, bräcklig eller eljest hjälplös person, den han är pligtig att wårda, å ställe eller under omständigheter, som i 16, 17 eller 18 §. sägas; ware lag, som der för hwarje fall stadgad är.

20 §. Sätter någon ut eller öfswergifwer den, han sig åtagit eller eljest pligtig är att fortskaffa eller ledsaga, å sådant ställe eller under sådana omständigheter, som i 16 eller 17 §. sägas; ware ock lag, som der för hwarje fall stadgas.

21 §. Den, som till annans död wällande är, straffes med fångelse eller böter. Är wällandet synnerligen groft; då må till straffarbete i femte grad dömas.

22 §. Underlåter man att rådda den i lifsnöd stadd är, då man, utan fara för sig sjelf, det kunnat; dömes, der den nödställde omkommer, till böter eller fångelse.

23 §. Gör man sådan misshandel å annan, att han deraf mister talsförmåga, syn eller hörsel, eller hand, fot eller näsa, eller blifwer oförmögen till slägtets fortplantning, eller faller i sådan sinnessjukdom, att wån ej är till hans återställande, eller får annat stadigwarande swårt men å sin helse; dömes, om misshandlen skedde med berådt mod, till straffarbete i andra eller tredje grad, och om den skedde af hastigt mod, till sådant arbete i fjerde eller femte grad.

24 §. Har den misshandlade blifwit annorledes, än i 23 §. sågs, å någon del af kroppen stympad, så att swårt lyte deraf kommit, eller mistat bruket af någon lem, eller råkat i sjukdom, som lifsfarlig warit; dömes gerningsmannen, om misshandlen skedde med berådt mod, till straffarbete i tredje eller fjerde grad, och i annat fall, till sådant arbete i femte grad eller fängelse.

25 §. Med swår Kroppsskada förstås i denna lag sådan skada, som i 23 och 24 §§. sågs.

26 §. Har af misshandel kommit mindre lyte eller Kroppsfel, eller lindrigare sjukdom, än i 23 eller 24 §. sågs; dömes gerningsmannen, om misshandlen skedde med berådt mod, till straffarbete i femte grad eller fängelse, och i annat fall, till fängelse eller böter.

27 §. Gör misshandel, hwarå ringare eller ingen skada följt, straffes gerningsmannen, om misshandlen skedde med berådt mod, med fängelse eller böter, och i annat fall, med böter till femtio Riksdaler.

28 §. Har man, i uppsåt att annan skada, gifwit honom gift eller annat lifsfarligt ämne, och får han deraf swår Kroppsskada; dömes till straffarbete i första grad. Kommer af den förgiftning ringare eller ingen skada; ware straffet sådant arbete i andra eller tredje grad.

29 §. Misshandlar man skyldeman i rätt uppstigande led, eller fosterföräldrar, stuf- eller swårföräldrar, förmyndare, husbonde, lärare eller annan, under hvars lydnad man står; då skall den omständighet såsom synnerligen förswårande anses; och må ej, i något fall, dömas till ringare straff, än straffarbete i femte grad, der brottet skett mot skyldeman i rätt uppstigande led, och fängelse, om det skett mot någon af de öfriga personer, som nu sagde äro.

30 §. Nu kan så hända, att någon, under utöfning af laga rättighet att åga, tillfogar den, som under hans lydnad står, skada, och är den så ringa, som i 27 §. sågs; dertfore må han ej till straff fällas.

31 §. Wållande till swår Kroppsskada straffes med böter; war wållandet synnerligen groft; då må till fängelse dömas.

Ä wällande till skada, som i 26 §. sägs, ware straffet böter till femtio Riksdaler.

32 §. Den, som i vredesmod mot annan drager knif eller swärd, spänner bössa eller reser annat lifsfarligt wapen, straffes med böter till tjugufem Riksdaler. Sker det mot skyldeman i rätt uppstigande led; då skall till fängelse dömas.

33 §. Hafwa twenne, efter aftal, sig i enwig med hwarannan inlåtit, och warder någon deri dödad; straffes gerningsmannen som för dråp af hastigt mod efter 6 §.: war det aftal gjordt, att enwig ej skulle utan enderas död slutas, och följer död derå; ware lag, som i 5 §. sägs. Får någon i enwig kroppsskada; straffes gerningsmannen, såsom' hade den skada genom misshandel af hastigt mod tillkommit.

34 §. Förfar någon wid enwig försåtligen, och får den andre deraf död eller annan skada; ware lag, som om mord eller misshandel med berådt mod.

35 §. Den, som emot annan begår misshandel, deraf han ljuter döden, ware såsom baneman ansedd, ändå att döden endast war följd af en annan genom den misshandel i werksamhet satt orsak, eller misshandlens dödliga werkan kunnat genom tidigt använda botemedel förekommas, eller misshandlen, för särdeles kroppsbefäffhet hos den döda, eller för de tillfälliga omständigheter, hwarunder den tillfogades, orsakat döden.

Wid pröfning, om eller huruwidt gerningens dödliga werkan i banemannens uppsåt låg, skola dock de omständigheter, nu sagde äro, noga öfwerwågas.

36 §. De grunder, som i 35 §. sägas, skola ock tillämpas i mål, som kroppsskada angå.

37 §. Det straff, lagen i wiså fall utsätter å gerning, då den medfört swår kroppsskada, skall jämwäl tillämpas, om död å gerningen följer, der ej särskildt straff för det fall stadgadt finnes.

38 §. Misshandel, som i 26, 27 eller 29 §. sägs, så ock förbrytelse efter 32 §., må ej åtalas af annan, än målsägande. Wällande, som i 31 §. sägs, höre ej eller under allmänt åtal.

39 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2, 14 eller 28 §., skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig. Lag samma ware om läkare, apothekare eller barnmoriska till straff efter 13 §. fällas; miste ock läkaren, apothekaren eller barnmoriskan rättighet att sådant yrke widare utöfwa.

17 Kap.

Om brott emot annans frihet.

1 §.

Försätter man uppsåtligen någon i slafveri, eller drifwer handel med neger eller annan, för att honom i sådant tillstånd försätta eller gwarhålla, eller tager man wetherligen om bord, anhåller eller inspärrar någon å fartyg, för att honom såsom slaf bortföra; warde fälld till straffarbete i första grad, och derjemte dömd medborgerligt förtroende för alltid förlustig.

2 §. Har någon antagit tjenst å fartyg, med wettskap att det skulle utgå på slafhandel eller slafwars bortförande, och warder fartyget till sådant ändamål begagnadt, medan han derå i tjenst är; straffes såsom medhjelpare efter 5 Kap. 6 §., ändå att han med slafvarna eller deras behandling sig ej befattat.

3 §. Swenskt mans fartyg, som hafwer slafwar om bord, ware, tillika med den laddning det i öfrigt innehafwer, till Kronan förbrutet. Lag samma ware om penningar eller deras wärde, som i eller för slafhandel, eller till utrustning eller befraktning af fartyg till slafwars bortförande, blifwit använde eller betingade.

4 §. Har någon, med wåld eller annorledes, bemäktigat sig annan och honom å öde ort eller annat sådant ställe utsatt, att uppenbar fara war för hans lif; dömes till straffarbete i första grad. Ejuter den utsatte deraf döden; miste gerningsmannen lifwet.

5 §. Den, som olofligen, med wåld eller annorledes, bemäktigar sig annan, och honom, emot hans wilja, ur Riket förer, så ock den, som, utan föräldrars eller förmyndares samtycke, förer ur Riket barn, som ej fyllt femton år, ehwad det sker med barnets wilja, eller ej, ware försallen till straffarbete i tredje grad.

6 §. Har den, som annan bortfört, efter ty i 5 §. sägs, twungit honom till främmande frigs- eller skeppstjenst eller annan sådan tjenstbarhet; dömes till straffarbete i andra grad.

7 §. Den, som olofligen bemäktigar sig och ifrån föräldrars eller andras wård stuljer barn, som yngre är än femton år, ehwad det sker med barnets wilja, eller ej, dömes, enär det ej ur Riket fördt warder, till straffarbete i sjerde eller femte grad. Sker det för att begagna barnet till tiggeri, eller att det eljest till wanart öfwa; då skall till straffarbete i andra eller tredje grad dömas.

8 §. Hvar som olofligen, genom inspärrande, fängslande eller annorledes, friheten någon beröfvar, dömes, för olaga häktning, till straffarbete i femte eller sjerde grad.

9 §. Har man olagligen, dock ej af arghet, utan för förment brott, annan gripit, och med honom så förfarit, som i 10 Kap. af Rättegångs-Balkens Senare Del sägs; straffes med fängelse eller böter.

10 §. Vinar man annan, för att tvinga honom till bekännelse i någon sak; warde dömd till straffarbete i sjerde eller femte grad.

11 §. Tager man qwinna med wåld och, emot hennes wilja, med henne öfwar otukt, eller tvingar man henne dertill genom hot, som medförer trängande fara för lif eller helsa; warde dömd till straffarbete i andra eller tredje grad. Seck qwinnan af den gerning swår kroppsskada; då skall till straffarbete i första grad dömas.

12 §. Har någon, genom döfswande eller annat medel, uppsåtligen försatt qwinna i yrsel, swimning eller annan wanmakt, så att hon bruket af fri wilja saknat eller varit ur stånd att sig wärja, och har han med henne i den belägenhet otukt öfwat; ware lag som i 11 §. stadgas.

13 §. Har någon, wetande att qwinna varit i sådan belägenhet som i 12 §. sägs, utan att han likwäl sjelf henne deri uppsåtligen försatt, med henne derunder otukt öfwat; dömes till straffarbete i sjerde eller femte grad.

14 §. De mål, som i 11, 12 och 13 §§. sagde äro, må ej åtalas af annan, än qwinnan eller hennes målsman.

15 §. Den, som tager och bortförer eller i sitt wåld qwarhåller qwinna, mot hennes wilja, i uppsåt att henne till ägtenkap eller lägersmål förmå, dömes till straffarbete i sjerde eller tredje grad.

16 §. Bortförer man ommyndig qwinna med hennes wilja, men utan samtycke af föräldrar eller förmyndare, i sådant uppsåt som i 15 §. sägs; dömes, om qwinnan är yngre än femton år, till det i nämnda §. stadgade straff, och om hon fyllt femton år, till fängelse eller straffarbete i femte grad.

17 §. Har fader eller moder med wåld eller hot tvingit dotter till giftermål; straffes med fängelse eller straffarbete i femte grad. Gör det annan giftoman; ware förfallen till straffarbete i femte eller sjerde grad.

18 §. Tvingar någon, utan laga rätt, eller med misbruk af sin rätt, genom wåld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta; straffes med fängelse eller straffarbete i femte grad, i de fall der ej gerningen med swårare straff särskildt belagd är.

19 §. Hotar man annan, muntligen eller skriftligen, med misshandel eller brottslig gerning, och sker det på sådant sätt eller under sådana omständigheter, att anledning är att befara, det hotet verkställas skall; straffes, der ej det hot såsom försof straffbart eller med särskildt straff belagdt är, med böter eller fängelse.

20 §. Mål, som i 18 och 19 §§. sagde äro, må ej åtalas af annan, än målsägande.

Ej eller må åtal ske i mål, som i 15 §. sägs, af annan, än den bortförda qvinnan eller hennes målsman, eller i det, som i 16 §. sägs, af annan, än qvinnans målsman. Har den, som bortförde, gift sig med qvinnan, och hafwa hon och gistoman dertill samtyckt; då äge ej eller åtal af henne eller målsmannen sedan rum.

Brott, som i 17 §. sägs, må ej till bestraffning åtalas, der ej för det wäld eller hot, som mot qvinnan föröfswadt är, till återgång af giftermålet dömdt warder.

18 Kap.

Om falsk angifwelse; så ock om annan ärekränkning.

1 §.

Den, som falskeligen för brott annan wid Domstol tilltalar, eller genom falsk angifwelse åtal wid Domstol mot annan åstadkommer, dömes:

1. om det åtalade eller angifna brottet kunnat medföra lifsstraff eller straffarbete i första grad, till sådant arbete i tredje eller fjerde grad.
2. om straffarbete under första grad eller affättning från embete å brottet följa kunnat, till straffarbete i femte grad eller fängelse; och
3. i andra fall, till fängelse eller böter.

2 §. Har någon, för att ådraga annan straff, emot honom falskeligen förebragt beswärande omständigheter, så att åtal wid Domstol derå följt, eller, i affigt att komma tilltalad person på straff, undanröjt bewis för hans oskuld; warde såsom falsk angifware straffad, efter 1 §.

3 §. Blef den tilltalade fälld till straff, och det till fullo eller någon del verkställdt; dömes den falske angifwaren, om det war lifsstraff eller straffarbete i första grad, till samma straff; om det war straffarbete under första grad, till samma eller närmast swårare straffart; om det war affättning från embete, till straffarbete

i fjerde eller tredje grad; och i andra fall till sådant arbete i femte grad eller fängelse.

4 §. Pröfwas åtal eller angifwelse hafwa af obetänksamhet och utan argt uppsåt skett, eller har någon gjort angifwelse, men den återkallat, innan åtal derå följde; ware straffet, för det fall, som i första punkten af 1 §. sagdt är, straffarbete i femte grad eller fängelse; för det, som i andra punkten nämnes, fängelse eller böter; och för öfriga fall böter.

5 §. Finnes den, som åtal eller angifwelse gjorde, hafwa sannolika skäl dertill haft; ware från straff fri.

6 §. Hwar som, muntligen eller i skrift, den han utsprider eller utsprida låter, beljoger annan, i ty att han af arghet pådiktar honom bestämdt brott eller wift slag af brott; straffes, om lifsstraff eller straffarbete i första grad å det pådiktrade brottet följa kunnat, med sådant arbete i fjerde eller tredje grad; om straffarbete under första grad, eller affättning derå följa kunnat, med fängelse eller straffarbete i femte grad; och i andra fall, med böter eller fängelse.

Lag samma ware om den, som af arghet sådan ärekränkande dikt utsprider, eller ock, wid straffbar gerning, tillägger sig annans namn, eller eljest så förfar, att denne må för gerningsman hållas.

Pröfwas brottet hafwa af obetänksamhet skett; då må ej, i något fall, till swårare straff än fängelse dömas.

7 §. Pådiktar man annan, såsom i 6 §. sägs, gerning eller last, som ej efter lag straffbar, men eljest för hans ära, goda namn och rykte, medborgerliga anseende, näringsyrke eller fortkomst menlig är, eller utsprider man arghet sådan dikt; straffes med fängelse eller böter.

8 §. Förolämpar man annan med smädligt yttrande, i tal eller skrift, eller med hotelse eller annan gerning, som missfirmlig är, och sker det å tid, ort eller sätt, att ärekränkningen wäcker synnerligt uppsende, eller är den eljest af swår beskaffenhet; straffes gerningsmannen med böter eller fängelse.

9 §. Böter, som efter någon af föregående §§. ädömas, må till tvåhundra Riksdaler sättas.

10 §. För smädliga yttranden, hotelser eller missfirmliga gerningar, i andra fall, än förut sagde äro, bötes till femtio Riksdaler.

11 §. Förgriper sig någon med ärekränkning mot skydeman i rätt uppstigande led; straffes med fängelse, der gerningen eljest med böter beläggas skulle.

12 §. Den, som för ärekränkning tilltalas, må ej med bewisning om sannin-

gen af gjordt tillmåle sig från ansvar fria, utom i de fall, då han tillwitt annan beståndt brott eller wiß gerning, som i 7 §. sägs, eller ock wißt slag af brott.

13 §. Den, som till falsk angifwelse eller annan årekränkning saker år, må ock, efter omständigheterna, dömas att erlægga kostnad till tryckning i allmän eller ortens tidning af den dom, hwarigenom den andre upprättelse wunnit, der denne det åskar. Domstolen äge ock förordna, att med skrift, som smådlig år, så förfaras må, att smädelsen ej vidare sprides.

14 §. Ej må mål, som i 6, 7, 8, 10 eller 11 §. sagde äro, åtalas af annan, än målsägande, der ej årekränkningen skett i eller för någons embete eller tjenst. Make efter afsiden person, så ock des föräldrar, barn eller syson hafwen målsäganderätt, i de fall, då årekränkning mot den afsidna skett.

15 §. Den, som efter 1, 2, 3 eller 6 §. gjort sig förfallen till straffarbete i tredje eller fjerde grad, skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig. Pröfwas någon hafwa efter sagda §§. gjort sig till straffarbete i femte grad skyldig; warde tillika dömd sådant förtroende å wiß tid förlustig.

19 Kap.

Om ägtensskapsbrott.

1 §.

Gör gift man hor med ogift qwinna, eller gift qwinna med ogift man; straffes den, som gift år, med fängelse, och den ogifte, om han eller hon den andras ägta stånd kände, med böter.

2 §. Fördfwa man och qwinna hor med hwarannan, och äro båda gifte; då skall hwar af dem, som det förhållande kände, till straffarbete i femte grad, och hwar som det ej kände, till fängelse dömas.

3 §. Horsbrott må ej till bestraffning åtalas, der ej till skilnad i ägtenskapet emellan makarna förut dömdt år. War brottet emellan twenne gista fördfwadt; då äge åtal mot dem båda rum, ändå att blott en af de ofskyldiga makarna skilnad sökt.

4 §. Gift man eller qwinna, som, innan des ägtenskap upphört, nytt ägtenskap ingår, dömes till straffarbete i fjerde grad.

5 §. Ingå man och qwinna, som båda gifte äro, med hwarannan nytt ägtenskap; dömes hwar af dem, som den andras ägta stånd kände, till straffarbete i tredje grad.

6 §. Ogift person, som ingår ägtenskap med den, han wet gift vara, dömes till straffarbete i femte grad.

7 §. Förer någon olofligen bort hustru från sin man, och sker det med hennes vilja; straffes med fängelse. Ej må dock, i ty mål, åtal af annan än mannen ske.

20 Kap.

Om sedlighetsbrott.

1 §.

Fader, moder eller annan i rätt uppstigande led, som med barn eller barns afkomling otukt öfwar, warde dömd till straffarbete i första grad. Barnet eller afkomlingen skall till sådant arbete i sjerde eller femte grad dömas.

2 §. Öfwar fader eller moder otukt med barns eller dess afkomlings maka, eller stjuffader eller stjufmoder med stjufbarn eller dess afkomling; dömes till straffarbete i sjerde grad. Barnets eller dess afkomlings make, så ock stjufbarnet eller dess afkomling skall med fängelse straffas.

3 §. Öfwa syston otukt med hwarandra; wären förfallne till straffarbete i sjerde grad. Gör det ett syston med det andras afkomling; wäre straffet, för systonet straffarbete i femte grad, och för afkomlingen fängelse.

4 §. Otukt emellan personer, som i det swägerlag äro, att ägtenskap dem emellan, utan Konungens tillstånd, ej ske må, straffes med böter.

5 §. Öfwa religions- eller skolelärare, uppfostrare eller läromästare otukt med ungdom af qwinnkön, som de till undervisning eller uppfostran hafwa, eller göra det fosterföräldrar med fosterbarn, eller förmyndare med myndling af qwinnkön; wären till straffarbete i femte grad eller fängelse förfallne.

6 §. Samma straff gånge öfwer styresmän, föreståndare, uppsyningsmän eller waktberjente wid straffinrättning, häkte, fattig- eller barnhus, eller annan sådan inrättning, om de öfwa otukt med qwinns-personer, som under deras uppsigt äro.

7 §. Öfwar man otukt med qwinna, som ej fyllt tolf år; dömes till straffarbete i andra eller tredje grad, och om hon af gerningen får swår kroppsskada, till sådant arbete i första grad. Sker det med qwinna, som fyllt tolf, men yngre år, än femton år; dömes till straffarbete i femte grad eller fängelse.

8 §. Den, som öfwar otukt med afwita qwinna, wäre förfallen till straffarbete i sjerde eller femte grad.

9 §. Svar något otukt, som mot naturen är; warde dömd till straffarbete i tredje eller sjerde grad.

10 §. Främjar någon otuktig lefnad genom koppleri, eller håller sådant hus, der otukt drifwes; dömes till straffarbete i femte eller sjerde grad.

Qwinna, som låter sig till förlefnad brukas, straffes med fängelse eller straffarbete i femte grad.

11 §. Föräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, lärare eller andre, som genom koppleri till otukt förleda barn eller dem, som under deras lydnad eller uppsigt stälde äro, skola dömas till straffarbete i sjerde eller tredje grad; wären ock medborgerligt förtroende för alltid förlustige.

12 §. Förleder någon, under sken af gudaktighet eller religionsöfning, annan till otuktig eller lastbar lefnad; dömes till straffarbete i sjerde eller femte grad.

13 §. Sprider någon ut skrift, målning, tekning eller bild, som tuft och sedlighet sårar; straffas med böter eller fängelse.

Lag samma ware, om man genom annan gerning sårar tuft och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse deraf kommer.

21 Kap.

Om eldstada af uppsåt eller wåttande; så ock om annan skadegörelse å egendom.

1 §.

Sätter man uppsåtligen eld å hus, byggnad, skepp eller annat, der menniskor bo eller wanligt eller weterligt är att de eljest wistas, eller å något, hwarifrån elden till sådana boningar eller wistelserum lätteligen spridas kan; dömes, för mordbrand, till straffarbete i andra eller tredje grad. Seck någon, som å sådant ställe förwar, af branden swår kroppsskada; warde mordbrännaren fälld till straffarbete i första grad.

2 §. Föröfwar man mordbrand, som i 1 §. sägs, då allmän farsot, uppror, fiendes åträngande eller annan sådan nöd eller fara för handen är, eller sker mordbrand å hus, skepp eller byggnad, der stor folksamling är, som för fara blottställes, eller å kruthus, eller i stad, köping eller by, eller å annat sådant ställe, der många sammanbo, eller å Konungens slott, fäste, skepp, förråds- eller tyghus, eller annan sådan Statens tillhörighet; då skall till straffarbete i första grad dömas.

3 §. Har någon uppsåtligen satt eld å uthus eller annan byggnad, skog, torf-

moße, wepande eller skuren gröda, sädesstack, hö- eller halinstack, wed, timmer- eller brådhyg, eller dyligt, som annan tillhörde och så aflägsse låg, att wån ej war, det elden derifrån till menniskfors boningar eller wistelserum spridas kunde; dömes till straffarbete i sjerde eller tredje grad, och om någon af den brand fått swår kroppskada, till sådant arbete i andra grad.

4 §. Wiste gerningsmannen, att å ställe, som i 3 §. sägs, någon förewar och för fara blottställdes; ware lag, som för hwarje fall i 1 §. sägs.

5 §. Sätter någon eld å sin egendom, i uppsåt att bedraga försäkringsgifware, eller i annan sådan swiklig affigt; dömes till straffarbete i sjerde eller femte grad. Woro, genom den eld, andras boningar eller wistelserum i fara satte, eller feck någon deraf swår kroppskada; straffes gerningsmannen efter ty för hwarje sådant fall i 1, 2, 3 eller 4 §. skils.

6 §. Är eld åsatt, och warder den släckt, innan den sig utbredd och skada gjort; straffes gerningsmannen för fulländadt försök: har han, af egen drift, sjelf eller genom tillkallad hjelp, elden släckt; warde såsom för ofulländadt försök straffad.

7 §. Wällande till eldskada å annans egendom straffes med fängelse eller böter.

8 §. Hwar, som uppsåtligen sänker skepp eller farkost, deri folk är, eller det på grund, klippa eller annat sätter, så att skeppsbrott eller annan sjöskada sker; dömes till straffarbete i andra eller tredje grad: får någon af den gerning swår kroppskada; ware straffet sådant arbete i första grad.

9 §. Sänker man skepp eller farkost, eller gör skeppsbrott eller annan sjöskada, för att bedraga försäkringsgifware, eller i annan sådan swiklig affigt; dömes till straffarbete i sjerde eller femte grad. War folk i skeppet; då skall gerningsmannen straffas efter ty i 8 §. stadgadt är.

10 §. Den som, i uppsåt att förleda eller skada sjöfarande, sönderbryter, borttager eller förderfwar fyr- eller läningsbåk, wettare eller wisare eller annat tecken, som till sjöfarandes rättelse satt är, eller gör falska eldar, eller sätter upp andra falska tecken eller wisare, eller fyller eller stoppar rätta farleden i sjö eller ström, dömes till straffarbete i sjerde grad. Sker skeppsbrott eller annan sjöskada, eller får någon swår kroppskada, genom den gerning; ware lag, som för hwarje af dessa fall i 8 §. skils.

11 §. Den, som är wällande till skada å fyr- eller läningsbåk eller annat sådant tecken, som i 10 §. sägs, straffes med böter.

12 §. Wällar man skeppsbrott, som med fara för menniskfors lif är förenadt; ware straffet fängelse eller böter.

13 §. Förstörer eller skadar man uppsåtligen allmänt kanal, eller slufwerk eller annan sådan allmän wattenbyggnad; dömes till straffarbete i fjerde eller femte grad.

14 §. Har man, genom sådan förstöring eller skadegörelse, som i 13 §. sägs, eller derigenom att man, i uppsåt att skada göra, öppnat kanal, slufwerk eller annan byggnad, som till skydd mot wattenets wåld tjenar, kommit allmänt farlig öfverswämning åstad; dömes till straffarbete i andra eller tredje grad, och om någon deraf får swår kroppsskada, till sådant arbete i första grad.

15 §. Förstörer eller skadar man uppsåtligen allmänna minneswårdar, bryggor, fårjor, brunnar eller wattenledningar; lyktor eller andra inrättningar till upplysande af gator, wägar eller andra allmänna platser; brandsläckningsredskap; allmänna wägar, gator eller farleder; eller stängsel eller märken, som till afwårjande af fara eller warning dersöre wid wägar, gator, farleder eller andra ställen satte äro; straffes med fängelse eller straffarbete i femte grad.

16 §. Wällar man skada, som i 13 §. sägs; straffes med böter. Är man wällande till öfverswämning, som i 14 §. nämnd är; dömes till fängelse eller böter. För wällande till skada, som i 15 §. sägs, ware straffet böter till femtio Riksdaler.

17 §. Sprider någon uppsåtligen ut kreatursjukan, som smittosam och farlig är; ware förfallen till straffarbete i tredje eller fjerde grad.

18 §. Nu bryter någon wetterligen mot de föreskrifter, som gifne äro till kreatursjukas förekommande eller hämmande: är faran af gerningen stor och uppenbar; dömes, om sjuka deraf kommer, till straffarbete i femte grad, och i annat fall, till fängelse: är faran mindre, straffes, om sjuka ändå orsakad warder, med fängelse och i annat fall, med böter.

19 §. Förgiftar någon, i uppsåt att annans kreatur skada, foder eller hwad annat som helst, så att allmän fara deraf kommer; warde fälld till straffarbete i fjerde eller tredje grad.

20 §. Har någon, genom oförsigtighet eller af wåda, orsakat förgiftning, som i 19 §. sägs, och söker ej, ändå att han det warse blifwit, att faran deraf, så widt ske kan, genast afwårja; straffes med böter eller fängelse.

21 §. Förstörer eller skadar man uppsåtligen, i andra fall, än nu sagde äro, annans egendom, fast eller lös, ehwad det wara må; straffes med böter eller fängelse. Har af gerningen kommit synnerlig fara för någons lif eller helse, eller grof skada å egendom; då må till straffarbete i femte grad dömas.

22 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2, 3, 5, 8, 9, 10, 17 eller 19 §., skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig.

22 Kap.

Om snatteri och stöld.

1 §.

Lager man olofligen i besittning lös egendom, den man wet höra annan till, i uppsåt att den sig tillägna, och går ej det tillgrepp öfver fem Riksdalers värde; det kallas snatteri, der gerningen ej med någon af de i 4 eller 6 §. nämnda omständigheter utmärkt är. Straff å snatteri ware fängelse eller böter.

2 §. Går tillgreppet öfver fem Riksdalers värde, och är det ej utmärkt med någon af de i 4 eller 6 §. nämnda omständigheter; straffes gerningsmannen, för stöld, med straffarbete i femte grad.

3 §. Vid straffs måtande för snatteri eller stöld, skall, utom öfriga omständigheter, som å straffbarheten inverka, afseende göras å det tillgripnas större eller mindre värde.

Såsom särskildt förswärande omständigheter skola desse, hvar för sig, anses:

1. om man snattar eller stjål, å åker eller ång, såd skuren eller öskuren, hö eller halm, stackadt eller ostackadt, frukttråd, tråd eller jordfrukter, eller annat, som i trädgård eller å åker planteradt eller sådt är; huggen wed, timmer, gårdsel eller annat dyligt, i skog, å flottled, eller eljest ute å mark; åker, kör, eller trädgårdsredskap ute å mark; bistock; fisk ur dammar, sumpar, nåt, mjårdar, katoser eller andra fisketyg, eller ock sjelfwa fisketygen som ute ligga; foglar eller andra djur ur jagtredskap, eller sjelfwa redskapen ute å marken; eller ock saker som till blekning, torkning eller för annan sådan orsak utlagde eller utstälde äro.
2. om tjänstefolk, köpmansbetjent, gesäll, lärning eller annan snattar eller stjål från sitt husbondefolk.
3. om snatteriet eller stölden fördfwas af handwerkare eller annan arbetare från den, hos hwilken han, i och för sitt arbete, tilltråde åger.
4. om gästgäfware, wårdsbuswård, eller annan, som herbergerar resande eller för sin nåring eller winning emottager gäster i sitt hus, snattar eller stjål från resande eller gäst; eller om stöld från honom sker af den resande eller gästen.

5. om snatteriet eller stölden sker å marknad, eller å allmän wäg, gata eller farled, af resandes tillhörigheter, eller af waror, som under forslände äro.
 6. om man snattar eller stjal ur kläder, som någon på sig bär.
 7. om man snattar eller stjal från barn, som yngre är än tolf år, eller från afwita, hwad helst de hos sig hafwa, eller af badande eller simmande eller af den i swår sjukdom ligger, eller af död menniska, eller af sofwande å marken.
 8. om man snattar eller stjal i Konungens slott, eller det, som weterligen tillhör Staten eller milda stiftelser eller inrättningar till fattigas försörjning eller sjukas wård.
 9. om gerningsmannen, utan inbrott, som i 5 §. sägs, med wåld eller list, ware sig inom eller utom hus, öppnat skåp, kista, skrin eller annan förvaringspersedel, som med lås eller annan dylik stängsel tillsluten varit.
 10. om snatteriet eller stölden sker nattetid, i hus som bebodt är, och gerningsmannen olofligen, dock utan inbrott, dit inkommit.
 11. om man snattar eller stjal något af annan under Gudstjenst, antingen inne i kyrka, eller annorstädes der Gudstjenst hålles, eller ute å kyrkewall; eller om man snattar eller stjal ur likhus eller graf.
- 4 §. Olofligt tillgrepp af hwad wärde som helst skall, såsom stöld, med straffarbete i fjerde grad beläggas, i dessa fall:
1. om man stjal häst, boskap eller annat kreatur, som går i bete ute å marken.
 2. om man stjal gods af skepp, som strandadt är eller utan folk till lands kommit.
 3. om stölden sker från någon, som genom allmän farsot, eldswåda, wattung, nöd, skeppsbrott, uppror, fiendes åträngande eller annan sådan nöd eller fara, är satt ur stånd att sin egendom wårda.
 4. om man stjal något ur kyrka, ehwad det kyrkan tillhör eller der af annan i förwar satt är.
 5. om tjufwen till stöldens föröfwande sig med wapen inställt.
 6. om han, genom ansigtets färgning eller betäckning, eller genom förklädning, sökt göra sig okännbar.
 7. om han föröfwat stölden medelst inbrott, som i 5 §. sägs.
- 5 §. Har någon, i uppsåt att stjåla:
1. med wåld å mur, plank, wägg, golf, tak, lucka, fönster, port, dörr, lås eller annan dylik stängsel, brutit sig in i gård, hus eller rum; eller

2. medelst klättring öfver mur, wägg, plank, port, dörr eller tak, eller medelst listigt inkrypande genom glugg, skorsten eller annan sådan, ej till ingång ämnad öppning, eller ock genom bruk af dyrk eller falsk nyckel, förskaffat sig ingång i gård, hus eller rum;

dömes, för inbrott, till straffarbete i femte grad.

6 §. Stjäl någon penningar eller annat, af hwad wärde som helst, som åt allmänna posten förtrodt är, ehwad det sker i posthus eller under postföringen; dömes till straffarbete i tredje grad.

7 §. Warder någon, under en lagföring, öfvertygad att hafwa å särskilda ställen eller tider snattat; warde dömd för snatteri, ända att sammanlagda wärdet af det snattade öfwerstiger fem Riksdaler.

8 §. Begår någon tredje gången snatteri; warde ansedd som hade han första gången stöld föröfwat. Snatteri af den, som förut begått stöld eller inbrott, skall ock som stöld anses.

9 §. Begår man tredje gången stöld; dömes till nästa straffart öfver den, som eljest å gerningen följa bort.

Gör man det fjerde gången; warde straffet höjdt till andra straffarten öfver den, som eljest å gerningen följa bort. Bleswe andra straffarten lifsstraff; warde, i stället, till straffarbete i första grad dömdt.

Gör man det femte gången; då skall till straffarbete i första grad dömas.

Denna straffförhöjning äge rum, ända att de föregående brotten hört till särskilda arter af stöld. Inbrott utan tillgrepp, så ock rån, skall lika med stöld anses, i fråga om straffförhöjning, som nu sagd är.

10 §. Snatteri eller tjufnadsbrott är fullbordadt, när gerningsmannen till sig tagit eller af stället flyttat det tillgripna, ända att han ej hunnit det bortföra.

11 §. Har någon till snatteri eller stöld hulptit eller det brott främjat, såsom i 5 Kap. 6 §. sägs, och tillika i det tillgripna tagit del, eller eljest af brottet winning haft; straffes som gerningsman, efter 3 §. i samma Kapitel.

12 §. Skola flere, som i en stöld delaktige äro, såsom gerningsmän straffas; warde, wid straffets bestämmande, det tillgripnas hela wärde för hwar af dem afsedt.

13 §. Den som, efter 5 Kap. 8 §., i olofligt tillgrepp gjort sig delaktig, derigenom att han för egen winning emottagit, dolt, köpt eller föruttrat något af det tillgripna, eller besörjt omarbetning eller förändring deraf, warde, med afseende å wärdet af det, hwarmed han sådan brottslig besättning tagit, straffad för snatteri eller stöld, efter ty i 1 eller 2 §. skils.

14 §. Har man, i affigt att stöld genom inbrott föröfwa, eller med wettskap om sådan affigt, förfärdigat eller anskaffat dyrk eller falsk nyckel; straffes såsom för ofulländadt försök.

15 §. Finnes någon, utan loflig anledning, innehafwa dyrk eller falsk nyckel; böte till femtio Riksdaler, ändå att han om brottslig affigt, eller wettskap om sådan affigt, ej öfwerlygad warder.

16 §. Wanwårdar smed dyrk, så att misbruk deraf ske kan, eller anförtroer han dyrk åt annan, än säker person, då han om uppdyrkning af lås anlites, eller werkställer eller tillåter han uppdyrkning, på anmodan af annan, än den behöwig är att sådan åtgärd äfka; böte till trettio Riksdaler.

17 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 4, 5, 6 eller 9 §., skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig; och den, som gjort sig förfallen till straff efter 2 §., warde dömd sådant förtroende förlustig å wiså tid.

23 Kap.

Om rån.

1 §.

Bär någon wåld å annan, eller öfwerfaller honom med hot, som medförer trängande fara för lif eller helse, för att bemäktiga och tillegna sig lös egendom, som honom eller annan tillhör; dömes, för rån, till straffarbete i andra eller tredje grad.

2 §. Föröfwar någon andra gången rån, eller föröfwar den rån, som förut andra gången stöld begått; warde fälld till straffarbete i första grad.

3 §. Gör rånare så groft wåld å annan, att denne deraf får swår kroppsskada, eller använder rånare pinliga medel för att twinga annan till egendoms uppräkan; warde straffad efter 2 §.

4 §. Gör man rån å postförare, för att bemäktiga och tillegna sig egendom, som åt allmänna posten förtrodd är, eller å skeppsbrutet folk, för att bemäktiga och tillegna sig strandadt gods, medan folket när är eller godset berga will; ware ock då lag, som i 2 §. sägs.

5 §. Gör man åstad i affigt att föröfwa stöld, men, sedan motstånd skett, med wåld, eller sådant hot, som i 1 §. sägs, öfwerfaller annan, för att stölden werkställa eller det stulna wärja; ware lag, som i 1, 3 eller 4 §. för hwarje fall skils.

6 §. Den, som öfwerfaller annan med wåld eller sådant hot, som i 1 §. sägs, för att dymedelt aftwinga honom skuldebref, qwittobref eller annan dylik handling,

hvarigenom hans eller annans egendomsrätt kränkas skulle; straffes ock efter ty i 1 eller 3 §. för hvarje fall sagdt är.

7 §. Anfaller man med våld eller hot, som i 1 §. sägs, sjöfarande i öppen sjö, för att bemäktiga och tillägna sig skepp eller gods; dömes, för sjöröfveri, till straffarbete i första grad.

8 §. Har någon, för delaktighet i brott, som i 1, 3, 4, 5, 6 eller 7 §. nämndt är, gjort sig skyldig till straff efter 5 Kap. 6 §.; då må det straff ej ringare sättas, än till straffarbete i femte grad.

9 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter detta Kapitel, skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig.

24 Kap.

Om bedrägeri.

1 §.

Swär som, genom antagande af falskt namn, stånd eller yrke, eller genom annat falskt föregifwande eller swikligt försarande, bedrager sig till penningar eller annan egendom, eller förlust af egendom annan tillskyndar; straffes, om wärdet af det han bedragit sig till, eller af den andras förlust, ej stiger öfwer fem Riksdaler, med böter, och om det stiger öfwer fem Riksdaler, med fängelse eller straffarbete i femte grad.

Wid tillämpning af straff å ringare bedrägeri under en lagföring, skall den grund följas, som i 22 Kap. 3 §. stadgad är.

2 §. Såsom bedrägeri skall anses och efter 1 §. straffas:

1. om man fordrar eller tager emot betalning för gäld, den man wet guld vara.
2. om man falskeligen nekar sitt namn under skriftlig förbindelse.
3. om man uppsåtligen, till förfång för annans rätt, förstörer eller gör obrukbara de handlingar, hwarå den sig grundar.
4. om man, under sken af köp, gåfwa eller annat aftal, egendom sig afhänder, för att förekomma utmätning, som af borgenär sökt är, eller att eljest hindra annan att göra sin rätt till egendomen gällande.
5. om man, emot bättre wetande, nekar till pantsatt, lånt, legdt eller inlagdt gods, eller hwad eljest det är, som hörer annan till, och det man i besittning hafwer.

6. om man sätter ut pant, som wetherligen falsk är.
7. om man säljer det, man wet höra annan till, eller som wetherligen är förgånget.
8. om man, på falsk uppgift, för sjöskada eller annat förskaffar sig försäkring.
9. om man lägger märke å det, som hörer annan till, eller utplånar annans märke, att sig något dermed tillägna.
10. om man tager swikligen åter det gods, man i pant eller förwar till annan gifwit.
11. om man förfalskar, swikligen förbyter eller försnillar pantsatt, lånt, inlagdt, legdt, till forslände anförtrodt, eller annat gods, som hörer annan till och det man i besittning hafwer.

3 §. Förskingrar eller försätter någon, utan affigt att skada göra, annans gods, det han i besittning hafwer; straffes med böter.

4 §. Brukar man eller låter bruka, utan lof, hwad annan tillhör och man i besittning hafwer; böte till tjugu Riksdaler. Tager någon eljest och brukar, utan lof, hwad annan tillhör; ware bot till trettio Riksdaler.

5 §. Gör man uppsåtligen orätt i måtande, räkande eller wågande, wid handel, eller eljest då waror emottagas eller lesvereras; dömes till fängelse eller straffarbete i femte grad. Brukar man, i fall som nu sagde äro, wetherligen förfalskade mått, måt eller wigt; ware lag som i 13 Kap. 5 §. skils.

6 §. Säljer man wetherligen förfalskad wara; straffes med fängelse eller straffarbete i femte grad.

7 §. Säljer man wetherligen förfalskade lifsmedel, och äro wid den förfalskning ämnen nyttjade, som för människors lif eller helsa farlige äro; dömes till straffarbete i fjerde grad: gör det handlande eller annan, hwars yrke är att sälja eller bereda lifsmedel; miste ock den näringsrättighet. Får någon af de lifsmedel swår Kroppsskada; då skall till straffarbete i andra grad dömas. Ejuter någon deraf döden; ware straffet sådant arbete i första grad.

8 §. Säljer man läkemedel, dem man wet förfalskade wara, och som för människors lif eller helsa farlige äro; ware ock lag, för hwarje fall, som i 7 §. skils.

9 §. Gullmåkrig, som i sak, den honom betrodd är, går hufwudmannens waderpart tillhanda, ware sig med skifts uppsättande, eller med råd eller skäl, eller annan sådan trolöshet mot hufwudmannen fördfwar; dömes till straffarbete i femte grad eller fängelse.

10 §. Drifwer fullmäktig, mot bättre wett, orättfärdig sak; straffes med böter till tvåhundra riksdaler eller fängelse.

11 §. Begår syfloman trolöshet mot hufvudman; warde fälld till straffarbete i femte grad eller fängelse.

12 §. Far man med spådom, signeri eller annan widspelse, att dermed bedraga andra; straffes med böter eller fängelse.

13 §. Rifwer, flyttar eller wrider man, i bedrägligt uppsåt, rå och röd eller andra gränsemärken, eller märken, som till betecknande af bestämmd wattenhöjd sätte åro; dömes till straffarbete i femte grad. Samma lag ware om den, som sådana märken falskeligen sätter.

14 §. Sätter någon olofligen å tillverkning, som till salu hålles, annans märke, än rätta tillverkarens; straffes med böter.

15 §. Väter man ej så lysa eller kungöra fynd eller hittegods, som i 16 Kap. Handels-Balken sägs; straffes med böter, till wärdet af det gods. Förtiger man godset, då ägare eller annan dertill berättigad sig anmäler eller eljest tillkännagifwer; straffes som i 1 §. Skils.

16 §. Draga ägta makar något lönligen undan hwarandra; barn undan föräldrar eller fosterföräldrar; sterbhusdelägare eller andre, som i samfäldt bo eller bolag åro, undan hwarandra; warden straffade med böter, till wärdet af det undandragna, eller med fängelse.

17 §. Tillwäller sig någon bedrägligen utöfning af embete eller tjenst, som honom ej betrodd är, i affigt att skada annan eller fördel sig tillskynda; dömes till straffarbete i femte grad. Den, som eljest obehörigen, utan sådan brottslig affigt som nu sagd är, befattar sig med utöfning af embete eller tjenst; straffes med böter till tvåhundra riksdaler eller fängelse.

18 §. Understicker eller förbyter man, barn, eller annorledes, i ondt uppsåt, ändrar eller förhåller annans familjestånd; dömes till straffarbete i fjerde grad.

19 §. Har någon, genom antagande af falskt namn eller stånd, beredt sig arf eller andra familjerättigheter; ware lag, som i 18 §. stadgas.

20 §. Bedrager man annan till giftermål, genom antagande af falskt namn eller stånd, eller genom förtigande af wanfrågad eller smittosam sjukdom; dömes till straffarbete i fjerde eller femte grad.

21 §. Bedrager man, genom ägtenfapslöfte, som ej fullbordas, qwinna till lågersmål; straffes med fängelse.

22 §. Uppgifwer någon, i orlofsfedel eller annan enskild handling, som i 26

Kap. 2 §. nämnes, hwad han wet ofantt wara, och deraf annan misfledas eller skadas kan; straffes med böter.

23 §. De mål, som i 1, 2, 3, 4, 9, 11, 15, 16 och 21 §§. nämnde äro, må ej åtalas af annan än målsägande.

Brott, som i 20 §. sägs, må ej eller till bestraffning åtalas, der ej förty till återgång af giftermålet dömdt warder.

24 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 7, 8, 13, 18 eller 20 §., skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig. Pröfwes någon efter 1, 2, 5, 6, 9, 11 eller 17 §. hafwa gjort sig till straffarbete skyldig; warde tillika dömd sådant förtroende å wiß tid förlustig.

Gullmäktig, som blifwit fälld till straff efter 9 eller 10 §., ware owärdig att widare föra andras talan inför Rätta.

25 Kap.

Om bedräglig eller wärdslös gäldenär i konkurs.

1 §.

Sinnes gäldenär, som kommit i konkursstillstånd, hafwa öfswat bedrägeri mot sina borgenärer i något af dessa fall:

1. om han undanstuckit något af sin egendom, eller under lånt namn, köpt egendom och den bland tillgångarna ej uppgifwit, eller under sken af köp, gåfwa eller annat aftal, egendom från konkursmassan undandragit, eller i hemligt förstånd med någon föregifwen borgenär, uppgifwit falsk skuld;
2. om gäldenären, sedan han sjelf begärt få sin egendom afträda, eller der konkursen twungen är, sedan borgenärs ansöknings om egendomens afträdande honom fungjord war, något af egendomen, borgenärerna till försång, sålt eller annorledes skingrat;
3. om den, som idkat handel eller annan rörelse, deröfwer bok hållas bdr, fört falska böcker, eller uppsätligen sina böcker förstört, undanstuckit eller oläsliga gjort;

en sådan gäldenär skall fällas till straffarbete i sjerde grad, och tillika dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig.

2 §. Till straffarbete i femte grad, så ock till förlust af medborgerligt förtroende å wiß tid, dömes gäldenär, för bedrägligt förhållande, i följande fall:

1. om han, annan till skada, för sig använt waror eller penningar, som honom, i egenkap af handlande, till förwaring eller bestämmt bruk betrodde varit; eller
2. om han, å de sista trettio dagarna för, än han sin egendom afträdde, gynnat någon borgenär med betalning, pant eller annan säkerhet för skuld, som ej förfallen varit, och han i ty fall ej gitter wisa, att derefter inträffat trångande omständigheter, som förmått honom att egendomen afträda; eller ock om han, der konkursen twungen är, sådan åtgärd, som nu är sagd, till borgenärernas förfång widtagit, sedan ansökning om egendomens afträdande honom kungjord war.
- 3 §. Till fängelse dömes gäldenär, för wårdslöshet, i de fall, som nu sägas:
 1. om han, genom obetänksamhet företag, som ej stått i förhållande till hans förmögenhet, eller genom slöseri, dobbel, lättja eller annan uppenbar wanwård, råkat i obestånd; eller
 2. om han idkat handel eller annan rörelse, deröfwer boē hållas bör, men icke fört ordentliga böcker; eller
 3. om han fortsatt sin rörelse och derunder upplånt waror eller penningar, sedan han på sådant obestånd kommit, att han sjelf inse bort, det han ej kunde rätt för sig göra.
- 4 §. De brott, som i 2 och 3 §§. sagde äro, må ej åtalas af annan än målsägande.

26 Kap.

Om förfälskning af enskilda handlingar; så ock om missbruk deraf.

1 §.

Swär som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, falskeligen i annans namn skrifwer köpebref, testamente, kontrakt, skuldebref, wexel, inwisning, kredit- eller qwittobref, handelsbok eller annan enskild handling, som till bewis om rättighet eller befrielse från förbindelse tjenar, eller genom tillägg, utplåning eller annorledes, förfälskar sådan handling, skall fällas till straffarbete i femte eller sjerde grad, och tillika dömas medborgertigt förtroende för alltid förlustig.

2 §. Sker förfälskning, som i 1 §. sägs, af annan enskild handling, såsom orlofsedel, betyg om god frågd, fattigdom eller sjukdom, eller annat dylikt; dömes förfälskaren till fängelse eller straffarbete i femte grad.

3 §. Brukar man, i affigt som i 1 §. sägs, enskild handling, den man wet

falsk vara; straffes som förfalskare. Gör förfalskaren sjelf bruk af handlingen; ware den omständighet för honom såsom försvärande ansedd.

4 §. Den som, sig eller annan till nytta, eller att dermed skada göra, olofligen bryter eller öppnar annans bref eller handling, som med försegling eller på annat sätt tillslutet är; straffes med straffarbete i femte grad: sker det eljest, med wilja, utan ondt uppsåt; ware straffet böter eller fängelse. Tager någon olofligen från posten ut annans bref och det uppsåtligen förstörer eller undanhåller; ware lag samma.

5 §. Ej må brott, som i 4 §. sägs, åtalas af annan, än den, som brefwet afsändt, eller till hwilken det skrifwet är, eller af ägare till annan handling.

6 §. Pröfwes någon efter 2 eller 4 §. hafwa gjort sig till straffarbete skyldig; warde och dömd medborgerligt förtroende å wif tid förlustig.

27 Kap.

Om äwerman; så ock om olofligt jagande eller fiske.

1 §.

Bygger, gräwter, plöjer, sår eller planterar någon olofligen å annans jord; straffes med böter. Det, som sådt eller planteradt är, ware till den förwerkadt, som jorden lagligen innehafwer.

2 §. Swedjar man olofligen å annans skog eller mark; straffes med böter eller fängelse.

3 §. Fäller, syrer eller blåcker man olofligen träd å annans skog eller mark, i affigt att det sig tillegna, eller tager der wexande gräs, torf, nåswer, löf, bast, ållon eller nötter; böte till fyradubbla wärdet af det således äwermade, ehwad han det bortfört, eller ej. Lag samma ware, om man tager windsälle, ris, gren eller topp af träd, eller annat sådant, som ej till bruk upphugget eller beredt är.

4 §. Delägare i samföld skog eller mark, som, utan öfriga delägares lof, derå swedjar; böte till femtio Riksdaler.

5 §. Säljer delägare i samfällighet, utan lof, bort något af des skog eller annat, som i 3 §. nämndt är, eller misbrukar han eljest sin rätt i samfälligheten; böte till dubbla wärdet af hwad han olofligen sått eller begagnat.

6 §. Swedjar brukare olofligen å legd jord, säljer något derifrån bort, eller öfwerträder eljest sin nyttjanderätt; ware lag, som för hwarje fall i 4 och 5 §§. skils.

7 §. Släpper man med wilja in kreatur på annans ägor, eller tjuddrar eller wallar kreatur på annans mark; böte till tjugu Riksdaler. Misshbrukar man besrätt å samfald mark; ware bot till tio Riksdaler.

8 §. Bryter eller nedkastar man oloftigen annans hägnad eller grind; böte till fem Riksdaler, der ej gerningen efter 21 Kap. 21 §. med högre straff beläggas bör.

9 §. Hafwer någon okynnes få, och gör det skada-genom hans misshwård, då han wiste att det owana hade, eller derom tillsagd war; böte till fem Riksdaler.

10 §. Tager man oloftig wäg eller gångstig öfwer annans ägor; böte till tio Riksdaler.

11 §. Jagar någon oloftigen i annans hägnade park eller djurgård; böte till femtio Riksdaler.

Har han derwid fällt, särat eller fångat högdjur, som äro elg, hjort, rådjur, ren och swan; straffes med fängelse eller böter.

12 §. För oloftig jagt å annans mark, som ej till park eller djurgård inhägnad är, bötes till tjugufem Riksdaler.

Är högdjur derwid faldt, säradt eller fångadt; ware bot till femtio Riksdaler.

13 §. Den, som oloftigen fiskar i annans fiskewatten, eller genom grafning eller annorledes drager till sig annans fiske; böte till tjugufem Riksdaler.

14 §. De brott, som i föregående §§. sagde äro, må ej åtalas af annan, än målsägande.

15 §. Sätter, i något af de fall, som i 1, 2, 3, 7, 8, 10, 11, 12 eller 13 §. sagde äro, förbrytare sig till motwären emot egendomens innehafware eller wårdare, eller des folk, då de wilja honom från gerningen hindra, eller af honom tagga åter hwad han åtkommit, eller ock frantaga honom det, som till wedermåle af gerningen qwarhållas må, efter ty i 6 Kap. 37 §. af Rättegångs-Balkens Senare Del sägs; warde faldt till fängelse eller straffarbete i femte grad.

28 Kap.

Om brott af embetsmän.

1 §.

Ställer Konungens Befallningshafswande, eller annan, som å embetes wagnar äger att brott åklaga, den han wet ofsyldig wara, under åtal wid Domstol; warde åssatt, och straffes desutom för falsk angifwelse efter 18 Kap. 1 §.

2 §. Domare, som af wårdslöshet eller försummelse underlåter att inom tid,

som i 3 Kap. 3 §. af Rättegångs-Balkens Senare Del stadgas, anställa ransakning öfver häktad person; böte för hwar dag, som det olaga dröjsmål warat, fem Riksdaler. Har det warat öfver två månader; äge dagabot ej rum för längre tid, utan straffes den skyldige med mistning af embete. Har Domare, af ondt uppsåt, ransakning fördröjt; warde affatt.

3 §. Fördröjer Konungens Befallningshafwande eller annan embetsman, utan laga skäl, häktad persons inställande till ransakning, eller verkställighet af dom öfver sådan person, eller håller honom obehörigen i straffinrättning eller häkte qwar, sedan han sitt straff undergått eller är berättigad att å fri fot wara; warde, för det olaga dröjsmål, straffad efter ty för hwarje fall i 2 §. skils.

4 §. Släpper embetsman, som öfver fånge eller häktad person inseende hafwer, honom med wilja lös, eller hjälper honom att undkomma; warde affatt, och dömes desutom till straffarbete i sjerde grad. Släpper han fången eller den häktade af wårdslöshet; dömes, om wårdslösheten grof war, till mistning af embete, så ock till fängelse eller straffarbete i femte grad, och om den mindre war, till böter.

5 §. War den undkomne för gäld häktad; dömes, om han med wilja släpptes, till mistning af embete och fängelse, och om det af wårdslöshet skedde, till böter; stånde ock den, som med wilja släppte, i sådan answarighet för den undkomne, som i 8 Kap. 5 §. sägs.

6 §. Gör Domare, Konungens Befallningshafwande eller annan embetsman i dom eller beslut uppsåtligen orätt; warde affatt.

7 §. Har Domare uppsåtligen fällt till straff den, han wiste oskyldig wara; warde, utom affättning, dömd till straff efter 18 Kap. 1 §., och om den oskyldige undergått straffet till fullo eller till någon del, efter 3 §. i samma Kapitel.

8 §. Wiger Prest, utan att laga lysning till ägtenskap föregått; miste embetet. Wiger Prest dem, hwilkas ägtenskap för laga hinder återgå måste, och war det hinder honom wetherligt; warde affatt.

9 §. Har embetsman tagit eller tillbetingat sig muta, för att i embetet orätt främja; warde affatt, ändå att ingen skada skedde. Tager eller tillbetingar han sig eljest, för sin embetsätgerd, någon belöning eller sportel, dertill han ej berättigad är; straffes med mistning af embete eller böter. Muta eller belöning, som gifwen är, tillfalle Kronan.

10 §. Tager embetsman gäfwä eller förläning af främmande Makt, och har han ej förut eller straxt derefter gifwit det tillkänna och fått Konungens lof dertill; miste embetet.

11 §. Embetsman, som uppsåtligen å annan lägger eller af honom uttager annan eller högre skatt, tull eller annan allmän utskyld, än bewiljad och påbuden är; warde affatt. Skedde det för egen fördel; dömes desutom till straffarbete i fjerde eller femte grad.

12 §. Gör embetsman uppsåtligen orätt, genom affortning wid bestämmande eller uppbörd af skatt, tull eller annan allmän utskyld; straffes med mistning af embete eller böter. Skedde det för egen fördel; då skall till affättning och straffarbete i femte eller fjerde grad dömas.

13 §. Griper embetsman till penningar eller annan egendom, ware sig Statens eller enskild persons tillhörighet, som han, i kraft af sitt embete, till förvarande, förvaltning eller redowisning emottagit, och den förskingrar; warde affatt, och dömes desutom till straffarbete i fjerde eller femte grad. Gitter han det skingrade genast ersätta, eller sådan säkerhet dersföre ställa, att någon skada af tillgreppet ej komma kan; då må han sitt brott med embetets mistning försona.

14 §. Har förvaltare af medel, som i 13 §. sägas, genom falska räkenskaper eller böcker sökt dölja sitt tillgrepp, såsom att han uteskurit inslutna medel, eller upptagit dem såsom restantier, eller å räkning uppsårdt utbetalningar, som icke skett, eller har han, till bristens döljande, undanskaffat handlingar, företett wetherligen oriktiga verifikationer, eller föröfswat annat sådant bedrägeri; fälles till straffarbete i tredje eller andra grad, och dömes tillika medborgerligt förtroende för alltid förlustig.

15 §. Lånar förman af underordnad embetsman wetherligen sådana medel, som honom, å embetets wagnar, anförtrodde åro; straffes, om skada deraf kom, med affättning, och i annat fall, med mistning af embete. Lånar förman i uppbördsverk medel af underordnad uppbördsman eller redogörare; miste embetet, ånskönde medel ej, honom wetherligen, till uppbörden hörde.

16 §. Bryter eller öppnar embetsman wid postverket olofligen annans bref, som i hans embetswård är; warde affatt, och dömes desutom till straffarbete i femte eller fjerde grad. Tillgriper han derutur penningar eller penningewårde; warde fälld till straffarbete i andra grad och tillika dömd medborgerligt förtroende för alltid förlustig.

17 §. Begår embetsman uppsåtligen, på annat sätt än nu sagdt är, förbrutelse i sitt embete, för egen fördel, eller för att annan gynna eller skada, eller eljest till kränkning af allmän eller enskild rätt eller säkerhet, eller underlåter embetsman uppsåtligen, i affigt som sagdt är, sin embetspligt; dömes till mistning af embete eller affättning: war det af förhastande, som embetsmannen sig förgeck, och kom

deraf ingen eller ringa skada; då må han till böter dömas. Innesattar förbrytelse i embete tillika annat brott; ware lag, som i 6 Kap. 12 §. sägs; och skall den omständighet, att brottet med misbruk af embete förenadt är, såsom synnerligen försvårande anses.

18 §. Wiset embetsman wårdslöshet, försummelse, oförstånd eller officklighet i sitt embete, och är ej särskildt ansvar derå satt; straffes med böter eller mistning af embete. Har af den embetsförseelse timat skada, hwarå straff för wålände efter denna lag följa bör; ware lag, som i 6 Kap. 12 §. sägs.

19 §. Nu har embetsman, utan lof eller tillkännagifwet förfall, sig från tjenstgöring afhållit, och ej kunnat med kallelse träffas eller inställas: Kommer han ej inom tre månader, sedan kallelse i allmänna tidningarna ägått, som i Rättegångs-Balken sägs; warde till mistning af embetet dömd.

20 §. Begår embetsman brott, derföre han till straffarbete dömd warder; miste ock embete, som han innehafwer, ändå att brottet utom embetet begånget är.

21 §. Dömes embetsman, för brott utom embetet, till ringare straff, än i 20 §. sägs, och är brottet sådant, att hans embetswårdighet eller medborgerliga ansende derigenom beståckas eller spilles; miste ock då embetet.

22 §. Böter, som efter 4, 5, 9, 12, 17 eller 18 §. äddmas, må sättas högst till beloppet för ett år af den lön och öfriga inkomst, som åtfölja det embete, hwari den skyldige sig förbrutit. Är ej med det embete wis lön eller annan inkomst förenad; ware bot högst tvåhundra riksdaler.

23 §. Hwad om Statens embetsmän stadgadt är, gälle ock om dem, som äro satte att förwalta städers, menigheters eller allmänna af Konungen stadfästade Werks, Bolags eller andra inrättningsars eller stiftelsers angelägenheter, om de tienstemån, som under Embets- eller Förwaltningssmyndigheterna lyda, eller annan, som förordnad är att embete eller tjensteärende förträta; så ock om dem, som till allmänna fullmäktige förordnade äro.

Postförare, som i wård hafwer hwad åt allmänna posten förtrodt är, warde efter 16 §. straffad, om han i postföringen något af de brott begår, som der sagde äro.

Rättegångsbalk.

Senare Delen.

Om rättegång i brottmål.

1 Kap.

Om Domstols-inrättningen och hwad dertill hörer.

1 §.

De allmänne Domstolar, der twistemål upptagas skola, efter ty i 1 Kap. af Förra Delen skits, warden ock allmänne Domstolar i brottmål; och gälle om inrättningen af dem, så ock om personerna som dem utgöra, hwad i 2, 3, 4, 5 och 6 Kap. af Förra Delen sagdt är.

2 §. Ej skall brottmål annorstädes, än wid allmän Domstol, upptagas eller fullföljas; utan så är, att anklagelse inför Riksrätt föres, efter ty i grundlagen skits, eller det fall inträffar, som i 3 §. sägs.

3 §. Begär någon, som till krigsmakten hörer, fel i embete eller tjenst, eller föröfwar han under fält- eller sjötåg utom Riket annat brott, derföre han under det fält- eller sjötåg tilltalas; warde målet upptaget af särskild Domstol, efter ty i krigslagen stadgas.

4 §. Underrätt ransake och döme i alla mål, som till allmän Domstol höra och ej i 5, 6, 7, 8 och 9 §§. undantagne finnas eller, efter ty i 8 Kap. sägs, af särskild Nämnd pröfwat skola.

5 §. 3 Hofrätt skola omedelbart upptagas åtal för embetsbrott:

1. mot Domare eller Nämnd i Underrätt.
2. mot Konungens Befallningshafwande, eller den, som med honom i embetet deltager.
3. mot Biskopp eller ledamot i Domkapitel.
4. mot Ordförande eller ledamot i Kollegium eller annat Statens Styrrelsewerk.
5. mot Konungens Högsta Ombudsman.
6. mot Konungens embetsmän i Desß Kanzli eller Hof, eller wid utrikes Beskickningar.
7. mot Rikets Ständers Fullmäktige i allmänna Werk.
8. mot Rikets Ständers Justitie-Ombudsman.

6 §. 3 Högsta Domstolen skola omedelbart upptagas åtal för embetsbrott mot Domare i Hofrätt.

7 §. Är embets- eller tjensteman dömd för sådant brott utom embetet eller tjensten, som i 28 Kap. 22 §. Straff-Balken omtalas, och hörer han för brott i embetet eller tjensten, efter ty i 3, 5 eller 6 §. sägs, under annan Rätt, än den, som domen fälldes; då skall fråga om embetets eller tjenstens mistning af den Domstol pröfwas, som är behörig att öfwer hans embets- eller tjenstebrott döma.

8 §. Domstol, som ej i öfrigt äger omedelbar domsrätt öfwer underlydande embets- eller tjensteman, hafwe dock makt att, för försummelse eller annat fel i tjensten, fälla sådan embets- eller tjensteman till böter: anses felet kunna medföra annat straff; då skall åtal wid behörig Domstol anställas; och må den Domstol, som förmanskapet utöfwar, i ty fall förordna, att den felaktige skall från tjenstgöring sig afhålla, till des Domstolen, der åtalet utföres, annorledes besluter.

9 §. Sker misfirmelse eller osjud inför Domstol, der brottmål i allmänhet ej omedelbart upptagas; äge den Domstol att dervore till böter döma: anses brottet kunna medföra annat straff; warde åtal wid behörig Domstol anställt.

10 §. Om Konungens Befallningshafwandes rätt, i de fall, som i 8 och 9 §§. sagde äro, skils i 1 Kap. 13 och 16 §§. Utföknings-Balken.

11 §. Särskilde stadganden bestämma:

1. huru sådan disciplinsrätt öfwer underlydande embets- och tjenstemän, som i 8 §. sägs, må af Kollegier och öfriga Styrelsewerk utöfwas.

2. i hwilka andra fall Kollegier, Styrelsewerk eller Polisinrättningar må, för öfwerträdelsor af lag eller författningar, till böter falla.

Ej skall dock, i sådant fall, den som till böter fälld blifwit, betagas att återwinning söka wid allmän Domstol, om han med beslutet misnöjd är.

3. huru de mål behandlas, som angå disciplin wid allmänna Lärosäten.

12 §. Brottmål i allmänhet höre till den Rätt, inom hwars domsaga brottet timat.

13 §. Är brott begyndt i en domsaga och fullbordadt i en annan; höre åtalet till den Rätt, inom hwars domsaga brottet fullbordadt blef.

14 §. Står någon i en domsaga och skadar den, som i aman domsaga är; sware der den war, som skadades. Har brott timat så inpå gränsen, att ej utrönas kan, i hwilkendera domsagan det skett; warde åtaladt der det först angafs.

15 §. Skrifwer man smådeskrift, eller skrift, som eljest misfirmelig är, och sänder den till annan ort; sware der den framkom eller utspridd blef.

För tryckt skrift skall man till svar stånda wid den Rätt, derunder tryckeriet lyder: finnes ej tryckningsort utsatt, eller är den utsatta falsk; då må skriften åtalas der den såld eller annorledes utspridd blifwit.

16 §. Öfr någon falsk skrift eller annan förfalskning; dersföre må han till ansvar ställas der han sökte af det förfalskade bruk göra, eller förfalskningen eljest upptäckt blef. Samma lag ware ock om annan bedräglig gerning.

17 §. Begår någon brott å utrikes ort, eller å fartyg under sjöresa in- eller utrikes; dersföre må han tilltalas å den ort inom Riket, dit han först ankommit, eller der han eljest träffas kan.

18 §. Will den, som talan förer, i något af de fall, som i 16 och 17 §§. sagde äro, heldre låta målet upptagas wid den Rätt, dit det efter 12 §. hörer; åge ock der lof till, om brottet inom Riket timat.

19 §. Den, som i Rikets tjenst utomlands brukas, sware för embetsbrott, som han der begår, wid Domstol i hufwudstaden.

20 §. Tilltalar man annan för falsk angifwelse eller olaga häftning; döme dersfwer den Rätt, der åtal efter sådan angifwelse eller häftning utfördes: sålde ej åtal å angifwelsen eller häftningen; då stånde den angifne fritt att sin talan utdra, antingen å den ort, der angifwelsen eller häftningen gjordes, eller wid den Rätt, der han sjelf swara skolat för det brott, hwarföre han angifwen eller häftad blef. War angifwelsen eller häftningen en förgrifwelse i dens embete eller tjenst, som den gjorde, och hörer han för embetet eller tjensten under annan Rätt; warde der dömd. Hörde angifwelsen till särskild Domstol, efter ty i 3 §. sågs, och lyder ej angifwaren under den Domstol; då skall han swara wid allmän Domstol i den ort, der angifwelsen gjordes eller åtalet utfördes.

21 §. Den Rätt, som i hufwudmålet dömer, åge ock döma öfwer delaktighet deri, ändå att den inom annan Rätts domsaga tillkommit. Är någon, som ej till krigsmakten hörer, delaktig i brott, som i 3 §. omtalas; warde dömd af allmän Domstol.

22 §. Förer den tilltalade gentalan mot sin wederspart, för brott, som åger sammanhang med det, hwarföre han sjelf tilltalas; ware ock då lag som i 21 §. sågs.

23 §. Är någon till brott förwunnen; sätte Rätten, der han tilltalad blifwit, answaret för det brott ut, ändå att han är angifwen att hafwa begått enahanda eller olika brott, hwarföre annan Rätt döma skall. Warder någon wid särskilda Rätter dömd till straff, och kunna ej straffen förenas, efter ty i 6 Kap.

Straff-Balken sågs; då skall den Rätt, som sist dömd, bestämna huru straffen sammanläggas må.

24 §. Den Rätt, som i brottmålet dömer, vare ock behörig att pröfwa fråga om skadestånd, som derifrån sig härleder, så ock om borgen för den, som anklagas. Will den, som skadestånd söker, sedan dom i brottmålet fälld är, heldre sin talan utföra wid den Rätt, hwarunder swaranden för sin person lyder; åge der rätt till: har straffet genom häfd förfallit; vare lag samma. Uppstår fråga om borgen för anklagad person, sedan öfwer anklagelsen dömdt är; då må ock talan derom utföras wid den Rätt, hwarunder swaranden för sin person lyder.

25 §. Tilltalas någon för brott, som ej af enskild målsägande nedläggas kan, efter ty i 2 Kap. 12 §. skils, och pröfwar Rätten sig ej behörig vara att målet upptaga, efter hwad nu sagdt är; wise det ifrån sig, ändå att inwändning derom ej göres.

26 §. Ransakning i brottmål skall offentligen hållas. Är något mål af den särskilda beskaffenhet, att sedligheten säras skulle, om ransakningen offentligen skedde; då må Rätten förordna, att den inom lyckta dörrar hållas skall; warde dock beslutet derom i protokollet intaget. Begär den tilltalade att warda inom lyckta dörrar hörd; åge ock Rätten det bewilja, låse dock sedan offentligen, i hans närvaro, upp det protokoll, som öfwer sådant förhör hållet är.

3 öfrigt lände till esterrättelse jemwål för brottmål, hwad i 7 Kap. af Förre Delen om rättegångstid och ordning wid Domstolarna stadgas; och hafwe Domstol makt att för misfirmelse eller oljud genast till böter fälla: är målet ej utredt, eller anses brottet kunna medföra annat straff, än böter; vare lag som här i 2 Kap. 6 §. sågs.

27 §. Om öfwerläggning och röstande till beslut, så ock om affunnande deraf, vare lag som i 8 Kap. af Förre Delen sågs, med undantag af hwad här uti 28, 29 och 30 §§. stadgas.

28 §. 3 Underrätt, som af Domare och Nämnd utgöres, hafwe en hwar, som i Nämnden sitter, lika röst med Domaren, i fråga om den tilltalade frias eller fällas skall: äro i den fråga stridige meningar, och för hwardera lika många röster; ware den mening gällande, som friar; sware ock, i den fråga nu sagdt är, en hwar af Nämnden för sin mening, såsom Domare.

29 §. Uppkomma, i Rätt som af flera Domare består, stridige meningar, vare sig i fråga om den tilltalade frias eller fällas skall, eller om tillämpning af straff,

och äro för hwardera meningen lika många röster; då skall den mening gälla, som friar eller eljest lindrigast är, der ej, i fråga om straffstillämpning, meningarne till hwarannan jemnkas kunna.

30 §. Sinnes ej befriswen lag, deri answar stadgas för gerning, som åtalad blifwit; hafwe Domare ej makt att den gerning med straff belägga.

31 §. Öfwer brottmål skall särskildt protokoll hållas, så inrättadt som i 9 Kap. 1 §. af Förre Delen sägs.

32 §. Den, som protokoll förer, tage deri noga upp hwad taladt, swaradt och wittnadt warder, så ock hwad i öfrigt till målet hörer. Om protokollets justering gälle hwad i 9 Kap. 4, 5, 6, 7 och 12 §§. af Förre Delen stadgas; ware ock lag som i 13 §. af samma Kapitel sägs, om jäf för den, som protokoll förer och ej Domare är.

33 §. Inom en månad efter hwarje halfårs slut, skall Domare eller Ordförande i Underrätt sända till Öfverrätten in förteknig å alla brottmål, som under förflutna halfåret wid Underrätten förewarit; och warde i den förteknig utsatt tiden, då hwarje mål förekommit, så ock Rättens åtgerd derwid.

34 §. Hwad i 9 Kap. 14, 17 och 19 §§. af Förre Delen om dombok och handlingar stadgadt är, ware ock för brottmål gällande.

35 §. Skall brottmål inom wiß tid företagas eller behandlas, efter ty i denna lag sägs, och hålles ej rättegångsdag under den tid; warde urtima Ting eller särskild rättegångsdag af Domaren eller Rättens Ordförande utan dröjsmål utsatt.

36 §. Att mål, som wid en Rätt anhängigt är, ej må af annan Rätt upptagas; så ock huru försaras skall, då flere Rätter förklarar sig obehöriga att mål upptaga; derom lände till esterrättelse hwad i 10 Kap. 36 och 37 §§. af Förre Delen stadgadt finnes.

2 Kap.

Om upptäckande och åtal af brott.

1 §.

Ronungens Befallningshafswande, hwar i det län eller den stad, deröfwer han satt är, så ock Ronungens Ombudsmän, hwar inom sin embetskrets, skola waka derå, att brott, som under allmänt åtal höra, upptäcke och åklagade warda.

2 §. Under allmänt åtal höra alle brott, som ej i lag uttryckligen undantagne finnas; och må ej förlikning med målsägande för åtal å sådana brott i wägen ligga. Innesattar en handling flera brott, och hörer någotdera under allmänt åtal;

då äge ock slikt åtal för de öfriga rum, ändå att de eljest derifrån undantagne äro.

3 §. Embets- eller tjänsteman, som för Kronan till allmän sakkörare wid Underrätt förordnad är, ware pligtig att wid sådan Rätt de brott åklaga, som i 2 §. sägas.

Åtal, som omedelbart i Hofrätt eller Högsta Domstolen upptages, skall af Konungens Ombudsman utföras. Om åtal af Rikets Ständers Ombudsman, gälle hwad derom särskildt stadgad finnes.

4 §. En hwar hafwe rätt att brott, som under allmänt åtal hörer, angifwa hos Konungens Befallningshafwande eller Ombudsman, eller hos annan embets- eller tjänsteman, som allmän åklagare är, efter ty i 3 §. sägs.

5 §. Sker angifwelse, eller yppar sig eljest anledning, å en ort, att brott, som under allmänt åtal hörer, å annan ort begånget är; då skall allmän åklagare å förra orten, så snart han derom kunskap får, gifwa det, med alla honom wetteliga omständigheter, allmän åklagare å senare orten tillkänna, och inberätte jemwäl till Konungens Befallningshafwande hwad honom om brottet kunnigt blifwit.

6 §. Förekommer wid Domstol eller hos annan offentlig Myndighet anledning, att brott blifwit begånget som under allmänt åtal hörer, men ej wetteligen åtaladt är; soge då Domstolen eller Myndigheten anstalt, att någon af de embets- eller tjänstemän, som i 4 §. nämnde äro, kunskap derom erhåller.

7 §. Enskild målsägande hafwe rätt att sjelf åtala brott, som under allmänt åtal hörer, der ej allmän åklagare förut å det brott åtal anställt; gifwe dock målsäganden sin talan allmän åklagare så tidigt tillkänna, att denne kan målets utförande öfwerwara; och äge jemwäl han bewis deri föredraga eller påståenden göra. Nedlägger målsäganden sin talan; fullfölje allmänne åklagaren målet, om skäl dertill finnes.

8 §. Enskild målsägande är den, mot hwilken brottet begånget är, eller som deraf eljest förnärmad blifwit eller skada lidit; så ock den, som för den förnärmade eller skadade målsmannarätt äger.

9 §. Enskild målsägande ware ock berättigad att, på sätt i 4 §. sägs, angifwa brott, som ej eljest under allmänt åtal hörer, der det brott swårare är, än att det endast med böter i lagen belägges. Äro flere i det brott delaktige; ware ock angifwelsen emot dem alla gällande, ändå att för någon eller några annat straff, än böter, ej äger rum.

10 §. År ransakning wid Domstol börjad, på sådan angifwelse, som i 9 §.

sågs; då må ej återkallelse af angifwelsen, eller förlikning med målsäganden, för åtalers fullföljd i wägen ligga. Har målsäganden sjelf i slikt mål talan anställt, och nedlägger han den, sedan ransakning börjad är; hafwe ock allmän åklagare rätt att målet fullfölja, om skäl dertill finnes.

11 §. Ransakning är börjad, då den tilltalade under förhör inför Domstol ställd blifwit, efter 3 Kap. 32 §., eller bewisning i hans frånwaro föredragen är, efter 38 §. i samma Kapitel.

12 §. I mål, som angår brott, hwilket ej under allmänt åtal hörer, och ej eller med annat straff än böter i lagen belägges, stånde målsäganden fritt att, när som helst, talan nedlägga eller förlikning sluta; och hafwe allmän åklagare ej makt att sådant mål upptaga. Är straff å den tilltalade genom slutlig dom fastställt; ware dock målsägande ej berättigad att verkställigheten deraf hindra.

13 §. Då mål af allmän åklagare utföres, hafwe ock enskild målsägande rätt att bewis föredraga eller påståenden göra. Är, på allmän åklagares talan, dom i brottmålet fälld, utan att målsägandens rätt till skadestånd pröfwadt blifwit; stånde honom fritt att derom särskildt låra.

14 §. Talan i brottmål skall ej uppehållas för twistemål, som dermed gemenskap åger, enär måten åtskiljas kunna. Är brottmålet sådant, att det på utgången af twistemålet beror; då skall det förwa hwila, till dess det senare afgjordt är.

15 §. Kommer rykte upp om brott, som under allmänt åtal hörer, eller wisser sig eljest anledning, att sådant brott föröfwadt är, utan att någon derföre angifwen warder; då skola allmänne åklagare i orten noga efterforska sjelfwa brottet och alla de omständigheter, som dermed sammanhänga, så ock om någon för det brott skäligen misstänkas må. Är angifwelse gjord, såsom i 4 eller 9 §. sågs; warde liksom efterforskadt allt hwad till utredande och bewisning af den angifwelse tjena kan.

16 §. Finnes omständlig undersökning nödig till upplysningars inhemtande, innan åtal å brott utföres; warde sådan förberedande undersökning utan dröjsmål företagen.

17 §. Konungens Befallningshafwande hålle undersökning, som i 16 §. sågs, der det låglichen ske kan: eljest warde den förvärtad af Kronofogde å landet, och af Stadsfogde i stad; gifwe dock Fogden, då han sådan undersökning börjar, det Konungens Befallningshafwande tillkänna.

Finnes å landet eller i stad särskild Polisembetsman, som undersökning hålla må; gälle hwad i ty fall stadgadt blifwit.

18 §. Öfwer undersökning, som efter 16 §. hålles, warde protokoll fördt. Wid

undersökning, som af Kronofogde eller Statsfogde förättas, skola twenne andre ojäfwige män när wara.

19 §. Hwar, som kallad warder att höras wid sådan undersökning, som i 16 §. sägs, ware pligtig att tillstådeskomma, der han ej laga försall hafwer. Uteblifwer någon utan försall, sedan han den tid till inställelse åtnjutit, som i 3 Kap. 8 §. sägs; åge den, som undersökningen håller, att honom genast till sig hemta; ware ock berättigad förbjuda den, som tillstådeskommit, att från undersökningsstället sig begifwa: öfwerträder någon det förbud; då må han i allmänt häkte hållas, der det å stället finnes, eller eljest der förwaras, så länge hans närvaro wid undersökningen nödig är.

20 §. Finnes någon dödd, och wet man ej orsaken dertill; då skall Kronofogde, Länsmän eller Stadsfogde genast, i närvaro af twenne andra ojäfwiga män, derom undersöka.

21 §. Förefommer, wid undersökning som i 19 §. sägs, eller eljest, någon omständighet, som till läkarebesigtning å dödd persons kropp föranleder, efter hwad derom i 6 Kap. 21 §. stadgadt är; warde förhållandet utan dröjsmål anmaldt hos Konungens Befallningshafwande; och förordne han om besigtningen. Ej må kroppen defförinnan begrafwas.

22 §. Wiser sig, i annat fall än nu sagdt är, anledning till upptäckande af brott, genom besigtning å person, wift ställe, eller annat föremål, eller finnes skäl till husransakan; warde ock sådan åtgärd utan dröjsmål widtagen, efter ty derom för hwarje fall i 6 Kap. stadgas.

23 §. Nu warder brott föröfwadt, utan att gerningsmannen i orten upptäckas kan; då må Konungens Befallningshafwande låta lysning öfwer hela Riket utgå, om brottet så groft är, att den åtgärd lämplig pröfwas: i lysningen skall brottet noga beskriwas, med alla de omständigheter, som till gerningsmannens upptäckande leda kunna.

24 §. Huru och i hwilka fall misstänkt person håftas må, sägs i 10 Kapitlet.

25 §. Hålles wif person för brott misstänkt, och kan han ej träffas; låte Konungens Befallningshafwande lysning efter honom utgå, i de fall då personen håftas må; och gifwe i lysningen upp den misstänktes utseende, så ock andra tecken, på hwilka han igenkännas kan.

26 §. Allmänne åklagare skola hålla bok öfwer alla angifwelser, som hos dem göras, så ock öfwer åtal, som, på angifwelse eller ty förutan, af dem anställas;

och warde i sådan bok anteknad, å hwad tid angifwelse gjordes, kallelse till åtal utfärdades, eller annan åtgärd widtog.

Åf den dagbok skall embets- eller tjänsteman, som till Kronans sakkörare wid Underrätt förordnad är, till Konungens Befallningshafswande insända utdrag, å tid, på sätt och wid ansvar, som för dagbok i utmätningssmål uti 1 Kap. 10 §. Utsocknings-Balken stadgas.

27 §. Den myndighet, Konungens Befallningshafswande i 1 Kap. 13 och 14 §§. Utsocknings-Balken tillagd är öfwer Kronofogde, Länsman eller Stadsfogde i utsockningssmål, ware ock gällande för de åtgärder, som underlydande embets- eller tjänstemän i brottmål tillkomma; och lände jemwäl, om jäf mot Konungens Befallningshafswande eller sådana embets- eller tjänstemän, till esterrättelse hwad i 2 och 4 §§. af samma Kapitel stadgad finnes.

28 §. Will någon klaga öfwer Konungens Befallningshafswandes åtgärd, i fall som nu sagde äro; äge beswär anföra i Öfverrätten, å tid och sätt, som i 4 Kapitlet stadgas.

3 Kap.

Om rättegångsättet wid Underrätt.

1 §.

§j skall någon Rätt ransakning om brott företaga, utan at wis person för det brott tilltalas.

2 §. Är den, som tilltalas, häktad och anmälan hos Domaren eller Rättens Ordförande gjord, att han till ransakningshäktet ankommit, såsom i 10 Kap. 18 §. sägs; sätte Domaren eller Ordföranden wis dag ut, då han för Rätten inställas skall, och låte derom underrätta den, som talan mot honom förer.

3 §. Med häktad persons inställelse för Rätten, efter ty i 2 §. sägs, må i allmänhet ej dröjas öfwer åtta dagar wid Håradsrätt, och tre dagar wid Stadsrätt, sedan den häktade till ransakningshäktet ankommit.

Är för wis ort annorlunda stadgad om tid till häktad persons inställelse för Domstol; ware det gällande.

4 §. Will man för brott tilltala den, som på fri fot är; låte då tillstålla honom skriftlig kallelse, deri han underrättad warder om den, som honom tilltala will, brottet hwarföre han tilltalas, och Rätten der åtalet föres, så ock om tiden då han swara skall.

5 §. Är det enskild målsägande, som tala vill; tage han kallelsen ut hos Domaren, Rättens Ordförande eller annan, som stemming utfärdar, efter ty i 11 Kap. 4 och 5 §§. af Förra Delen sägs.

6 §. Allmän åklagare hafwe rätt att kallelse sjelf utfärda å den han tilltala vill, der ej kallelsen skall i allmänna tidningarna kungöras: i ty fall warde den hos Domaren eller Rättens Ordförande uttagen.

7 §. Den, som tilltalas för brott, som ej swårare är, än att det endast med böter i lagen belägges, ware berättigad att njuta wiß kallelsetid, hälften af hwad för stemnings kungörande i 11 Kap. 8 §. af Förra Delen stadgas, räknadt efter orten der han wid kallelsens emottagande sig uppehåller.

8 §. I mål, som angår brott, hwilket swårare är, än att det endast med böter i lagen belägges, hafwe den, som tilltalas, ej rätt att wiß kallelsetid fordra; ware dock ej skyldig att till swars komma å den dag han kallelsen erhållit, der han ej å stället finnes, ej eller att längre resa göra på en dag, än fyra mil. Tilltalas någon för delaktighet i sådant brott, som nu sagdt är; ware lag samma, ändå att för honom annat straff, än böter, ej äger rum.

9 §. Hwad i 11 Kap. 14 §. af Förra Delen stadgadt är, gälle äfwen för kallelse i brottmål.

10 §. Wet man ej hwar den finnes, som kallas skall, eller uppehåller han sig weterligen utomlands; ware kallelsetid tre månader; och skall kallelsen i allmänna tidningarna införas, på sätt om stemming i 11 Kap. 22 §. af Förra Delen föreskrifwes.

11 §. För kallelse i brottmål ware ock gällande hwad i 11 Kap. 21, 23 och 24 §§. af Förra Delen om stemmingar stadgas. Ej må dock embets- eller tjänsteman intyg gifwa om kallelse i mål, der han sjelf talan förer.

12 §. Fråga om skadestånd för målsägande må i sammanhang med brottmålet upptagas, utan särskild kallelse. Fordrar tilltalad person answar, för det han utan skäl angifwen eller håktad blifwit, eller förer han eljest gentalan mot sin waderpart för brott, som äger sammanhang med det, hwarföre han sjelf tilltalas; ware lag samma.

13 §. Föres talan om skadestånd, sedan dom i brottmålet fälld blifwit, eller straffet genom håfd förfallit; ware lag om kallelse, som i 7 eller 10 §. sagdt är.

14 §. De stadganden, som i 12 Kap. 1 och 2 §§. af Förra Delen gifne äro, om förfall för part i twistemål, skola ock i brottmål gälla.

15 §. Har part af förfall uteblifwit; skjutte Rätten målet till annan dag upp, der det ej ändå fortgå kan, efter ty i 18 §. sägs.

16 §. Om uppskofstid ware lag, som i 15 Kap. 7 §. af Förre Delen stadgas, der den tilltalade på fri fot finnes. Är han håktad; då må uppskof ej längre gifwas, än till en månad wid Håradsrätt, och en wecka wid Stadsrätt, der ej klarligen finnes, att grunden för uppskofwet dessförinnan ej upphöra kan: har Rätten ej pröfwat skålen för håkningen, efter ty i 10 Kap. 19 §. sägs; gälle hwad i 3 §. stadgadt är.

17 §. Uppskutes mål, förty att allmän åklagare af förfall uteblifwit; gifwe Domaren eller Rättens Ordförande det Konungens Befallningshafwande tillkänna; och foga han anstalt, att målet af annan åklagare fullföljdt warder, der den förres förfall ej upphörer, innan det åter förekomma skall.

18 §. Nu är den tilltalade håktad: finnes allmän åklagare tillstådes, som målet, i den uteblifnes ställe, genast fullfölja kan; gånge det utan uppehåll fort: har enskild målsägande, som talan förer, af förfall uteblifwit, och kan målet af allmän åklagare, som tillstådes finnes, genast fullföljas; ware lag samma: finnes ej allmän åklagare tillstådes; warde förhållandet hos Konungens Befallningshafwande anmältd, som i 17 §. sägs.

19 §. War det den tilltalade, som af förfall uteblef; åligge den, som talan förer, att uppskofsbeslutet honom kungöra så tidigt, att han kan sig inställa å den dag, hwartill målet uppskutat är.

20 §. Blifwa både den, som talan föra skall, och den, som till swaromål kallad är, från Rätten ute, och har ingendera förfall; ware lag som i 12 Kap. 3 §. af Förre Delen sägs.

21 §. Är enskild målsägande utan förfall borta, då han talan föra skall i mål, som ej af allmän åklagare fullföljas kan; gånge som i 12 Kap. 4 §. af Förre Delen stadgadt är. Samma lag ware ock, der enskild målsägande utan förfall uteblifwer, då han i annat mål sjelf tala skulle, så framt ej allmän åklagare genast i hans talan intråda will: är den tilltalade håktad, ware lag som för ty fall i 22 §. sägs.

22 §. Nu blifwer allmän åklagare utan förfall ute, då han skall talan föra: är den tilltalade håktad, och finnes ej annan åklagare tillstådes, som målet genast fullfölja kan; gifwe Domaren eller Rättens Ordförande uteblifwandet Konungens Befallningshafwande tillkänna; och foga han anstalt, att målet fullföljdt warder:

är den tilltalade på fri fot; ware ej skyldig i målet swara, der han ej å nyo kallad warder.

23 §. Kommer den, som talan förer, tillstädes och wiser, att kallelse blifwit, på sätt förut sagdt är, honom kungjord, som swara skall, och är denne utan förfall borta; då må ransakning i målet ej deß mindre företagas. Sedan skjute Rätten målet upp, och förordne om den uteblifnes inställelse, efter ty i 12 Kap. sägs.

24 §. Har mistänkt person blifwit efterlyst, på sätt i 2 Kap. 25 §. stadgas, och äro tre månader derefter förflutne, utan att han ertappas kunnat; warde ock då ransakning i målet företagen. Tilltalas för delaktighet i samma brott annan, som ej är rynd; då må ransakning öfwer honom företagas, utan afbidan af den tid nu stadgad är.

25 §. Har den tilltalade flykten tagit, sedan han i håkte kom för det brott, som i fråga är; förordne Rätten, att han genom Konungens Befallningshafswande efterlysas skall; och warde ransakning utan uppehåll företagen eller, der den börjad är, fortsatt.

26 §. Hwad om uteblifswande nu sagdt är, gälle åfwen då mål efter uppökof förekomma skall.

27 §. De stadganden, som i 13 Kap. 1, 2, 3 och 5 §§. af Förra Delen gifne äro, om jäf mot Domare och om ogillad inwändning mot Rättens behörighet, skola jemwål i brottmål tillämpas.

Warder jäf mot den, som i Nämnd sitter, ogilladt; gälle ock hwad i 13 Kap. 2 §. af Förra Delen sägs: gillas sådant jäf; tråde den jäfwade ur Rätten, och må ej, i ty fall, ändring i utslaget sökas.

Wiser Rätten ifrån sig mål, deri den tilltalade håktad är, och anmäler den, som talan förer, misnöje mot utslaget; då skall ock med fullföljden af det misnöje så förfaras, som i 2 §. af nämnda Kapitel sagdt är.

28 §. Har Rätten ogillat jäf mot Domare eller den, som i Nämnd sitter, eller inwändning mot Rättens behörighet; fortfare med målet, ändå att misnöje mot utslaget anmäles; dock skall ej dom fällas för, än Öfverrätten jäfwet eller inwändningen pröfwat.

29 §. Öfverrätten sände sitt utslag till Underdomaren, efter ty i 4 Kap. 15 §. sägs; och låte Underdomaren det parterna kungöras. Warder jäf mot Domare af Öfverrätten gilladt; förordne den Rätt genast annan Domare att saken behandla, der Underrätten eljest ej är domför. Har Öfverrätten funnit målet höra

till annan Underrätt, än den, som dermed besättning tagit; warden handlingarne i målet, och det protokoll som fördt är, af Domaren eller Ordföranden öfwerfände till den Rätt, dit målet förwist blifwit; och förfare den med målet, utan hinder af hwad den förra Rätten deri gjort.

30 §. Göres annan inwändning, än de, som nu nämnde äro; gifwe ock Rätten deröfwer särskildt utslag, om inwändningens beskaffenhet det fordrar. Ej må sådan inwändning under högre Rättes pröfning dragas förr, än Underrätten slutlig åtgärd i målet meddelat; utan så är, att part tror målet onödigt uppehållas genom beslut, som öfwer inwändningen gifwet är: i ty fall äge han klagan föra, på sätt om beswär i allmänhet stadgadt finnes. Sedan slutlig åtgärd meddelad är, må man, i sammanhang med hufwudmålet, söka ändring i det beslut, Rätten gifwit öfwer inwändning, som här omtalas, ändå att misnöje ej förut anmaldt warit.

31 §. Då ransakning företagas skall, gifwe den, som talan förer, bestämdt upp brottet, hwarå han talar, så ock å hwad tid och ort, samt med hwilka omständigheter det begånget blifwit, der ej kallelse, som å den tilltalade utfärdad är, fullständig uppgift i dessa delar innehåller.

32 §. Öfwer den uppgift, som i 31 §. sägs, warde den tilltalade genast hörd, der han när är, och sware muntligen å de frågor, som å honom ställas. Äro flere i ett mål tilltalade; då må de hwar för sig höras, om sådant anses till målets säkrare utredande tjena.

33 §. Nu finnes den tilltalade döf eller stum, så att han muntliga frågor ej fattar, eller dem muntligen ej beswara kan: förstår han skrift; warden frågorne honom skriftligen föreställde, och beswara han dem muntligen, der han blott döf, men skriftligen, om han stum är, dock skrifwa kan: förstår han ej skrift, eller är han stum och kan ej skriftligen swara; då skola frågor framställas och swar inhemtas genom tecken, som i wanligt umgänge med honom brukas; och warden twenne personer af dem, som de tecken känna, tillkallade att frågor och swar tolka: om de personer gälle hwad om tolkar af främmande språk i 25 Kap. af Förre Delen sägs.

34 §. Kunna, i de fall, som i 33 §. sagde äro, säkre swar af den tilltalade ej erhållas; gånge ransakningen ej des mindre fort.

35 §. Ställer den tilltalade sig som wore han döf eller stum, och tressas förty att swar afgifwa, eller kan han eljest ej förmås att redigt och bestämdt swara på de frågor, honom göras; ware ock då lag, som i 34 §. sägs.

36 §. Refar den tilltalade det brott, honom tillwites; föredrage då den, som

talant förer, de bewis, med hwilka han åtalet styrka eller utreda will: deröfwer warde den tilltalade hörd, och hafwe rätt att bewisning deremot förebringa.

Erkänner den tilltalade hwad honom tillwites, och tarfwas ändå närmare upplysning i målet, eller är brottet så groft, att han ej på sin blotta bekännelse dömas må; då skall ock den, som talan förer, ytterligare bewisning förete, och den tilltalade deröfwer höras.

37 §. Är den tilltalade häktad, och uppgifwer han bewis, dem han ej sjelf förebringa kan; förordne Rätten, huru de införskaffas må; och ware allmän åklagare pligtig att derom besörja.

38 §. Skall ransakning ske i tilltalad persons frånvaro; låte Rätten den, som talan förer, alla de bewis och upplysningar förebringa, som möjligen ernås kunna, och utforske noga hwarje omständighet, som till målets utredning leder. Kommer den frånvarande sedan tillstädes; warde ransakning med honom ytterligare hållen, på sätt förut sagdt är.

39 §. Under ransakning skola äfwen tillgänglige upplysningar om den tilltalades ålder, frägd och öfriga lefnadsomständigheter inhentas, så widt någon werkan deraf på målets utgång wäntas kan.

40 §. Pröfwas bewis nödigt, som ej genast till hands finnes, eller tarfwas för annan orsak rådrum; warde målet uppskutat. Ej må uppskof gifwas å längre tid, än i 16 §. stadgas, der ej Rätten pröfwar det ändamål, som med uppskofwet åsystas, på den tid ej winnas kunna.

41 §. Tilltrov part sig wisa, att målet onödigt uppehålles; äge rätt att deröfwer särskilda beswär anföra.

42 §. Öfwer hwad den i målet påstår, som talan förer, warde den tilltalade hörd, och äge äfwen skriftligt swar å slutpåstående gifwa, der han det nödigt aktar och målet så beskaffadt är, att det skäligen tarfwas kan.

43 §. Ej må ransakning eller påstående sträckas till annat, än det brott, som uppgifwet är, efter ty i 31 §. sägs; ej eller någon person deruti inblandas, som ej under tilltal står för samma brott. Will allmän åklagare sin talan utwidga, eller annat, än förut uppgifwet brott, åtala; göre derom ny anmälan; och sware sedan den tilltalade, utan särskild kallelse, der han tillstädes finnes: skall åtalet sträckas till annan person; ware lag om kallelse, som förer sagdt är.

44 §. Domare ransake med saktnod, utan twång eller hot. Under ransakning skall den tilltalade wara från fångsel fri, ändå att han eljest häktad hålles.

45 §. Anses det för säkerheten nödigt, att wakt af krigsmannskap utgöres;

åge Domaren eller Rättens Ordförande att sådan wakt af närmaste Befälhafware åska.

46 §. När ransakning slutad är, öfwerwåge Rätten des innehåll, efter ty i 6 Kap. 40 §. sägs, pröfwe dens påstående, som talan i målet fört, så ock dens swar, som tilltalad är; och fälle dom deröfwer.

47 §. Äro i ett mål flere tilltalade, och finnes målet för en eller några bland dem fulleligen utredt, och i öfrigt så beskaffadt, att det, i hwad den eller dem angår, särskildt afgöras kan; då må dom öfwer den eller dem fällas, ånfdönt ransakningen öfwer annan eller andra tilltalade ej hunnit till slut bringas.

Dom i fråga om bestraffning å tilltalad person skall ej uppehållas, förty att fråga om skadestånd ej fulleligen utredd är.

48 §. De skäl och den lag, hwarå slutet grundas, sätte Rätten i domen ut.

49 §. Af dom skall ett exemplar till hwardera parten, inför Rätten, på en gång utgifwas; och warden parterne om tiden dertill underrättade, innan de från Rätten skiljas, då ransakning slutad är. Åskar någon del af protokoll; warde ock exemplar deraf till honom lemnadt, så snart det utskrifwas kan. Äro i ett mål flere tilltalade, för hwilka dom på en gång gifwes; warden de som en part ansedde.

50 §. Med doms utgifwande må ej, sedan ransakning slutad är, dröjas öfwer den tid, som i 16 Kap. 5 §. af Förre Delen stadgas, der den tilltalade är på fri fot. Är han häktad; warde domen utgifwen inom fjorton dagar, sedan ransakningen slutades.

51 §. Hwad i 16 Kap. 6 §. af Förre Delen föreskrifwet finnes, gälle äfwen i brottmål.

52 §. Har den tilltalade varit efterlyst, men ej kunnat ertappas, eller har han på kallelse ej tillstådeskommit, och ej eller sedan kunnat inställas till hörande; då må dom öfwer honom ej fällas, utom i det fall, då någon tilltalas för utelifwande från tjenstgöring, efter ty i 28 Kap. 19 §. Straff-Balken sägs. Om målsägandes rätt till skadestånd ur den tilltalades egendom, ware lag som i 10 Kapitlet stadgadt finnes.

53 §. Är åtalade brottet så groft, att det i lagen belägges med straffarbete i fjerde grad eller swårare straff, eller med förlust af medborgerligt förtroende för alltid, och har sådan bestraffning eller påföljd blifwit den tilltalade ådd; då skall domen underställas Öfwerrettens pröfning; och åligge förty Domaren eller Ordföranden att den dom, jemte ransakningsprotokollet och de handlingar, som i öfrigt

till målet höra, så tidigt affända, att det allt, inom en månad sedan domen utgafs, till Sfwerrätten inkommer. Är någon för delaktighet i målet dömd; ware underställningen afwen för honom gällande, ändå att han ej till så swårt straff fälld blifwit, som förut sagdt är.

54 §. Den, som med dom misdnöjd är, må deröfwer sig beswära i Sfwerrätten, ehwad domen ty förutan underställes den Rätts pröfning, eller ej. Affägelse af beswårerätt ware ej gällande.

4 Kap.

Huru mål i Sfwerrätt upptagas och behandlas.

1 §.

Will någon, som ej håktad är, beswår i Sfwerrätt ansöra; ware lag som i 17 Kap. 10 §. af Förre Delen sägs.

2 §. Beswårar sig den, som håktad är; gifwe beswåren twesaldt in till Konungens Befallningshafwande i det län, der han i hånkte sitter, före klokan tolf å tretionde dagen, sedan utslaget affunnades eller domen utgafs; och insände Konungens Befallningshafwande de beswår, med första post, till Sfwerrätten. Beswårar sig någon, som i straffarbetsinrättning eller fångelse sitter; då skola beswåren, inom sagda tid, ingifwas till den å stället warande Styrelse öfwer inrättningen eller fångelsset; och sände den beswåren till Sfwerrätten in.

3 §. I mål der underställning ej sker, på sätt i 3 Kap. 53 §. sägs, skall wid beswåren fogas Underrättens dom, så ock protokollet, om det dessförinnan erhållas funnat.

4 §. Hafwa beswår inkommit, och pröfwar Sfwerrätten dem utan skäl ansörde wara; gifwe genast sitt utslag dera: finner Sfwerrätten beswåren wara sådane, att någon höras bör innan utslaget fälles, och är ingen i målet håktad; gånge som i 17 Kap. 11, 12, 13 och 14 §§. af Förre Delen stadgas: är någon håktad; förordne Sfwerrätten, huru förklaring öfwer beswåren inhemtas må, med minsta tidsutdrägt, och så, att den håktade ej med beswårens uttagande eller meddelande belastas. Skall den håktade sig förklara; ingifwe han förklaringen till Konungens Befallningshafwande, eller till Styrelse öfwer straffinrättning eller fångelse, om han der sitter; och warde förklaringen sedan till Sfwerrätten insänd, såsom om beswår i 2 §. sägs.

5 §. Handlingar, som från Underrätt inkomma, i de fall, som i 3 Kap. 27

och 53 §§. sägas, låte Hfverrättens Ordförande, utan dröjsmål, Rätten föredragas. Lag samma ware om handlingar i besvärsmål, der någon häktad finnes, så ock om besvärskrift i annat mål, innan förklaring infordrad blifwit.

6 §. Nu är förklaring infordrad i mål, der ej någon häktad finnes; då skola, inom åtta dagar sedan förklaringsstiden ute är, handlingarne tillställas en af Rättens ledamöter till föredragning, efter lottning.

7 §. Tarwas i någon omständighet Rättens åtgärd, innan målet till slutlig pröfning förekommer; annåle föredraganden det hos Rätten, utan dröjsmål.

8 §. Då mål till slutlig pröfning företagas skall, göra föredraganden muntlig berättelse om dess sammanhang; och warden handlingarne tillika uppläste. Deref-ter fälle Rätten dom eller utslag i målet.

9 §. Sedan Underrätt i målet, dömt, må ej Hfverrätt upptaga fråga om jäf mot Domare eller ledamot af Råmnd i Underrätten, ej eller målet till annan Underrätt förwisa, förty att det ej hört till den Rätt, der det utfördt blifwit. Är mål, som i 1 Kap. 3, 5, 6 eller 7 §. omtalas, behandladt wid annan Rätt, än der sågs; då skall domen ogild wara och målet förwisas till den Domstol, dit det rätteligen hör.

10 §. Finner Hfverrätten, att wid Underrätt wäsendtligt fel förelupit, som för domwilla anses bör, såsom: att dom är gifwen af den, som ej warit till Domare förordnad eller ej swurit domare-ed: att det antal ledamöter ej når warit, då domen fälldes, som för fullsuten Rätt föreskrifwet är, eller att domen efter orätt beräkning af röster utfärdad blifwit: att den tilltalade ej warit hörd, innan domen fälldes: att den, som af målsman eller annan biträdas bör, det biträde saknat: eller att någon blifwit dömd på den talan, annan, utan att dertill berättigad wara, i hans ställe fört; förklare då Hfverrätten domen ogild, och förwisa målet till Underrätten åter.

11 §. Pröfwar Hfverrätten eljest fel wid Underrätten begånget wara, som ej rättas må, utan att parterne ytterligare höras, och kan ej det hörande lämpligen ske inför Hfverrätten; warde ock då målet till Underrätten återförwift: är Hfverrätten i tillfälle att sjelf parterna höra; pröfwe, sedan det verkställdt blifwit, målet utan återförwising.

12 §. Är ransakning wid Underrätt ofullständigt förd, eller finner Hfverrätten eljest skäl att ytterligare bewisning tillåta, och kan ej ransakningen fullkomnas eller bewisningen föredragas inför Hfverrätten, i parternas närvaro, eller, der wittne

höras skall, det förhör verkställas på sätt i 6 Kap. 16 §. förordnadt är; ware lag som i 10 §. sägs.

13 §. Nu har Underrätt dom gifwit, utan att rättegångsfråga pröfwad varit; tage då Öfverrätten den fråga till pröfning upp, der den fullföljes: är den ej sådan, att återförvisning tarfwas, efter ty i 11 eller 12 §. sagdt är; döme ock Öfverrätten derefter i hufwudsålet. Samma lag ware, der Underrätten förbigått något hufwudsakligt ämne, som pröfwas bort.

14 §. Ogillar Öfverrätten Underrätts dom i mål, som understäldt är; äge Öfverrätten, utan återförvisning, annan bestraffning för den tilltalade utsätta, ända då att den bestraffning lindrigare är, än i 3 Kap. 53 §. sägs.

15 §. Är någon af Underrätt dömd till wärjemålsed, och ogillar Öfverrätten det beslut; döme ock då Öfverrätten i hufwudsaken, utan återförvisning.

16 §. Hwad i 3 Kap. 48 §. för Underrätt stadgadt är, gälle ock för Öfverrätt. Fastställer Öfverrätten Underrätts beslut; ware lag som i 19 Kap. 8 §. af Förre Delen sägs.

17 §. Ut i wändningsfråga, som från Underrätt omedelbart inkommit, efter ty i 3 Kap. 27 §. föreskrifwes, sände Öfverrätten sitt beslut, så snart det färdigt blifwit, till Underdomaren.

18 §. I mål, som understäldt är, så och i det, som beswärswis inkommit, der någon är häktad, skall Öfverrättens dom eller utslag öfwersändas till Konungens Befallningshafwande i det län, der målet wid Underrätten afsdömdt varit; och låte Konungens Befallningshafwande domen eller utslaget, utan dröjsmål, parterna meddelas.

19 §. Om doms eller utslags utgifwande i andra mål, än dem, som i 17 och 18 §§. sagde äro, gälle hwad i 19 Kap. 10 §. af Förre Delen stadgadt finnes.

20 §. Hwad om underskrift af dom eller utslag i 11 §. af samma Kapitel föreskrifwet är, lände ock i brottmål till esterrättelse.

21 §. Är den, som tilltalad varit, dömd till lifsstraff; då skall Öfverrättens dom underställas Högsta Domstolens pröfning; och warde den förty, jemte ransakningsprotokoll och Underrättens dom, så ock andra handlingar, som till målet höra, från Öfverrätten så tidigt affänd, att den inom en månad sedan domen gafs till Högsta Domstolen inkommer. Är någon för delaktighet i målet dömd; ware Underställningen äfwen för honom gällande, ända att han ej till lifsstraff falld blifwit.

22 §. Den, som med Öfverrätts dom eller utslag misnöjd är, må deröfwer

besvär anföra i Högsta Domstolen, på sätt i 5 Kap. föreskrifves, ehwad domen ty förutan underställes den Rätts pröfning, eller ej. Afstågelse af besvärerätt ware ej gällande.

23 §. Öfwer beslut, det Öfverrätten meddelat uti inwändningsfråga, som omedelbart från Underrätt inkommit, om jäf mot Domare eller ledamot af Råmd i Underrätt, må ej klagan föras. Samma lag ware, der Öfverrätt fastställt Underrätts beslut, hwarigenom inwändning mot Underrätts behörighet att målet upptaga ogillad blifwit: har Underrätten wist målet ifrån sig, och ogillas det beslut af Öfverrätten; ware ock då samma lag.

24 §. Beswårar man sig i hufwudmålet; då må man ock klaga öfwer beslut, hwarigenom Öfverrätten ogillat jäf mot Domare i den Rätt, eller inwändning mot Rättens behörighet att målet upptaga, så ock öfwer andra utslag, dem Öfverrätten under målets fortgång gifwit. Ej må i dessa fall särskilde besvär anföras.

25 §. Har Öfverrätt mål till Underrätt återförwist, och beswårar någon sig deröfwer; gånge beslutet ej des mindre i verkställighet, der ej Högste Domstolen af beswären finner skäl att annorlunda förordna.

26 §. Är skadestånd målsägande tilldömdt af Underrätt, och warder domen af Öfverrätten gillad; hafwe målsäganden rätt att verkställighet derå erhålla, ändå att besvär i Högsta Domstolen anföras. Sammanstämma båda Rätternes domar biott till en del; då må de i den del verkställas. Om doms verkställighet i slikt fall ware för öfrigt lag, som i 33 Kap. af Förre Delen sägs.

27 §. Hwad i 19 Kap. 17 §. af Förre Delen om kallelser föreskrifves, ware öfwen i brottmål gällande. U den tasta, som i 18 §. af samma Kapitel omtalas, skall ock utsättas tiden till beswärs anförande i sådana mål.

28 §. Om rättegångsfätt i mål, som omedelbart i Öfverrätt upptagas, ware lag som för Underrätt i 3 Kap. stadgad finnes.

5 Kap.

Huru mål i Högsta Domstolen upptagas och behandlas.

1 §.

Will någon, som ej häktad är, i Högsta Domstolen sig beswära; ingifwe beswären twefeldt till den Beredning, som i 20 Kap. 1 §. af Förre Delen nämnd är, sist å trettionde dagen, der ej Öfverrätten har sitt säte längre, än tjugu mil, från den stad, der Högste Domstolen sitter, och sist å fyratiofemte dagen, der af

ståndet längre år; och warde tiden räknad från den dag, Öfverrättens dom den klagande meddelades, i de fall som i 4 Kap. 18 §. omtalas, och från utgifwandet, då sådant efter 19 §. i samma Kapitel sett.

2 §. Beswårar sig den, som håktad är; gifwe beswären twesaldt in till Konungens Befallningshafwande i det län, der han i hånkte sitter, före klokan tolf å trettionde dagen, sedan Öfverrättens dom eller utslag honom meddelades; och insånde Konungens Befallningshafwande de beswår, med första post derefter, till den Beredning, som i 1 §. omtalas. Sitter den klagande i straffarbetsinrättning eller fångelse; då skola beswären, inom sagda tid, ingifwas till Styrelsen öfwer inrättningen eller fångelset; och sånde den beswären till Beredningen in.

3 §. Wid beswår skall den klagande foga Öfverrättens dom, der ej domens Högsta Domstolens pröfning underställes, efter ty i 4 Kap. 21 §. sagdt är.

4 §. När beswår inkommit, i mål som ej är Högsta Domstolens pröfning underståldt, fordre Beredningen, utan dröjsmål, från Öfverrätten in de protokoll och handlingar, som till målet höra och ej wid beswären fogade äro.

5 §. I mål, som ej genom underställning från Öfverrätten inkommit, och deri ej eller någon håktad är, äge Beredningen att beswår till förklaring genast utställa, der de sådane finnas, att någon öfwer dem höras bör; och ware i ty fall lag, som i 20 Kap. 4 §. af Förre Delen sägs.

6 §. Då mål genom underställning från Öfverrätt inkommit, så ock då någon håktad är, skola handlingarne, genom en af Beredningens ledamöter, utan dröjsmål, Högsta Domstolen föredragas. Pröfwar Högsta Domstolen någon böra i sådant mål höras; warde derom förordnad, efter ty i 4 Kap. 4 §. för Öfverrätt stadgas.

7 §. Beswårsmål, deri Beredningen efter 5 §. förklaring infordrat, skola, sedan förklarings tiden ute är, till föredragning emellan Beredningens ledamöter lottas, såsom i 20 Kap. 6 §. af Förre Delen sägs. Anser Beredningen beswår ej böra till förklaring utställas; warden de genast af en bland desß ledamöter Högsta Domstolen föredragne: finner Högste Domstolen förklaring nödig; warde den infordrad, på sätt förut sagdt är.

8 §. Hwad i 4 Kap. 7, 8 och 9 §§. för Öfverrätt stadgas, gälle ock för Högsta Domstolen; och tage Högste Domstolen jemmåt i akt hwad dit lämpas må af de föreskrifter, som för Öfverrätt i 10, 11, 12, 13, 14, 15 och 16 §§. af samma Kapitel gifne äro.

9 §. I brottmål ware och gällande hwad om doms utfärdande och parterers fallande i 20 Kap. 14 och 15 §§. af Förra Delen förordnadt finnes.

10 §. Är någon i målet häktad; då skall domen, så snart den utfärdad blifwit, öfversändas till Konungens Befallningshafwande i det län, der den häktade finnes; och låte Konungens Befallningshafwande domen honom meddelas.

11 §. Har någon sökt, att dömdt straff af nåd mildras eller estergifwas må; warde målet Konungen föredraget. Samma lag ware och, der någon af Högsta Domstolen till lifsstraff dömd är, ändå att han ej om nåd ansökning gjort.

12 §. Om rättegångsfätt i mål, som omedelbart i Högsta Domstolen upptagas, gälle hwad för Öfverrätt i 4 Kap. 28 §. sagdt är.

6 Kap.

Om bewis.

1 §.

Den, som annan till brott binda will, ware skyldig att sin angifwelse i bewis leda.

2 §. På egen bekännelse allena skall ej någon fallas, der han ej den bekännelse inför Rätten gjort, då han äldre war, än femton år. Ej må någon på egen bekännelse till lifsstraff dömas, der ej andre skäl eller omständigheter finnas, som bekännelsen styrka. Bekännelse, som genom twång, hot eller förledande tillkommit, ware ogild.

3 §. Återkallar någon den bekännelse, han inför Rätten gjort; pröfwe Rätten, efter omständigheterna och de skäl, han för återkallelsen gifwer, hwad den återkallelse verka må.

4 §. Trefkas någon att swar afgifwa, som i 3 Kap. 35 §. sägs; warde den trefka såsom beswärande omständighet mot honom ansedd.

5 §. Har någon utom Rätten bekännelse gjort; då skall noga undersökas, huru och under hwilka omständigheter den tillkommit, och derefter pröfwas, hwad afseende å bekännelsen, i sammanhang med annan bewisning, fåstas må.

6 §. Om witsord af protokoll, som wid Rätten fördt och justerat är, ware lag som i 22 Kap. 1 §. af Förra Delen sägs.

7 §. Enskild skrift, ware sig bref eller annat, må till bewis gälla, i den mån med wisshet utrönas kan, hwilken till skriften upphofsman warit. Ej skall blotta sikheten i handstil för bindande anses.

8 §. Hwad wittnen intyga, ware till bewis gällande, allt efter ty som wittnes-

måten mer eller mindre fullständiga äro och trovärdige pröfwas. På ett vittnes intyg må ej någon fallas, der ej, till fyllnad i bewisningen, bindande skal eller omständighet tillkommer.

9 §. Innan vittne höres, efterfråge Rätten, om jäf mot vittnet finnes.

10 §. Dessa äro laga jäf:

1. om vittnet är yngre än femton år.
2. om det ej har sundt förstånd.
3. om det har sådant fel på yttre sinnen, att des berättelse ej med säkerhet inhentas kan.
4. om det ej så i Gudaläran underrättadt är, att det om wigten af ed rätt begrepp äger.
5. om det begått mened, som medförer oskicklighet att ed aflägga, eller för sådant brott under tilltal står.
6. om det till åtal angifwit den, mot hwilken det vittna skulle; dock må ej den, som å tjenstens wagnar pligtig warit att angifwelse göra, derföre jäfwas.
7. om det är med enskild part eller angifware i målet förenadt, genom ägtenskap som ej upplöst blifwit, eller genom skyldskap i rätt upp- eller nedstigande led; eller om det med sådan part eller angifware är hel- eller halfsyfkon. Första swägerlaget, inom de leder nu nämnde äro, ware ock jäf, der ägtenskapet, hwaraf det swägerlag kommit, ej upplöst är.
8. om det sjelf under tilltal står för delaktighet i det brott, hwarom det vittna skulle. Den, som för delaktighet redan slutligen dömd är, ware ej förry jäfwig att vittna mot annan, som för brottet tilltalas.
9. om brottet mot vittnet sjelf blifwit föröswadt. Ej ware dock embets- eller tjensteman, eller den, som eljest till förrättande af embets- eller tjensteärende kallad är, jäfwig att vittna om brott, som mot honom i utöfningen af embetet, tjensten eller ärendet begånget blifwit; ej eller ware, i mål der åtal föres för brott, som mot flera föröswadt är, den ene af dem jäfwig att vittna om hwad den andra händt.

11 §. Hwad i 23 Kap. 7 och 8 §§. af Förre Delen för twistemål stadgas, gälle äfwen i brottmål.

12 §. Nu förekomma andre omständigheter, än de, som i 10 §. sagde äro, mot den som till vittne återopas, ware sig med hänsigt till hans förstånds- eller sinnesförmögenheter, till hans frägd, eller till aflägsnare skyldskaps eller swägerlags förbindelser eller andra förhållanden emellan honom och den, mot eller med hwilken han

wittna skall; deraf ware han ej hindrad att wittnesmål aflägga; tage dock Rätten sådana omständigheter i öfverwägande, då werkan af wittnesmålet bedömas skall.

13 §. Den, som jäfwig är, må ock höras, dock utan ed, om Rätten finner målets beskaffenhet det fordra, och anledning sig wiser, att genom det hörande någon omständighet utredas kan, som till ljus i målet tjénar.

14 §. Wittne skall höras i den tilltalades närvaro, der han ej utan förfall uteblifwit, efter att till Rätten kallad wara, eller ransakning eljest i hans frånvaro företages, efter ty som derom stadgadt finnes. Rätten hafwe dock makt att låta den tilltalade ute wara medan wittne sin berättelse gör, om sådant anses till målets säkrare utredande tjena; warde likwål sedan, i den tilltalades närvaro, berättelsen uppläst, och äge han, i anledning deraf, frågor eller anmärkningar göra.

15 §. Om skyldighet att wittnesmål aflägga och att dertill, utan wif stemnings- tid, wid Rätten sig, inställa, ware lag som i 23 Kap. 13 och 14 §§. af Förre Delen sägs.

16 §. Finnes wittne så fjerran, att des inställelse wid den Rätt, der målet anhängigt är, skulle medföra betydlig kostnad eller olägenhet, och är den, mot hwilken wittnet åberopas, på fri fot; ware lag som för ty fall i 23 Kap. 15 och 20 §§. af Förre Delen sägs: är den häktad, mot hwilken wittnet åberopas; då må det ej höras wid annan Rätt, än der han ransakning undergår.

17 §. Hindras wittne af sjukdom att wid någon Rätt sig infinna; ware ock lag som för ty fall i 23 Kap. 15 §. Förre Delen stils.

18 §. Om ed, som wittne swåra skall, ware lag som i 23 Kap. 18, 19 och 20 §§. af Förre Delen sagdt är; gälle ock i brottmål hwad uti 21, 23, 24, 25, 26, 29 och 30 §§. af samma Kapitel, för twistemål stadgadt finnes.

19 §. Wittnar någon om hwad han sett eller hört, då han yngre war, än femton år; pröfwe Rätten werkan deraf, efter ty i 23 Kap. 5 §. af Förre Delen sägs.

20 §. Prest må ej omtala hwad för honom, i presterlig egenskap, bekändt eller yppadt är; ware ock för fullmäktig eller biträde gällande hwad i 23 Kap. 28 §. af Förre Delen stadgas.

21 §. Finnes någon död, och är wån till, att han af annans åtgärd eller wålsande omkommit; då skall kroppen besigtigas, öppnas och undersökas, till rätta dödsorsakens utrönande.

22 §. Besigtning, öppning och undersökning, som i 21 §. sägs, skall verkställas af Läkare, som dertill förordnad är. Twenne andre trovärdige män skola

förrättningen öfwerwara; warden och flere tillfallade, der sådant, för den döda kroppens säkra igenkännande eller andra upplysningars inhemtande, nödigt finnes.

23 §. Är brott begånget, af den beskaffenhet, att till upplysning derom, Kroppsbesigtning å lefwande person erfordras; då skall och sådan besigtning i wittnens närvaro ske; och warde läkare tillfallad, der det nödigt finnes. Ej må å någon, emot dess wilja, slik besigtning anställas, utan att den person förut med sannolika skäl misstänkt finnes för brott, till hvars uppdragande besigtningen erfordras. När qwinna besigtigas, skola qwinnor, och ej män, till wittnen kallas.

24 §. Fordras, i andra fall, att wist ställe eller föremål besigtigas eller undersökes, till upplysnings inhemtande; warde och den åtgärd widtagen af trowärdiga personer, och i sakkunnigas närvaro, der så nödigt är.

25 §. Hvad wid besigtning eller undersökning förefommer, skall noga upptecknas, och berättelsen derom af dem underskrifwas, som förrättningen öfwerwarit.

26 §. Läkare eller annan sakkunnig, som besigtning eller undersökning förrättat eller öfwerwarit, afgifwe fullständigt utlåtande öfwer de förhållanden, som derwid förefommit eller utrönte blifwit.

27 §. Åktar Rätten nödigt att sakkunnigas utlåtande inhemta, i andra fall, än då besigtning eller undersökning nödig warit, eller att annan sakkunnig höra, än den, som besigtning eller undersökning hållit; då må ej embetsman eller annan, som derom anlites, draga sig undan att Rätten i ty mål tillhandagå med den upplysning, han lemna kan.

28 §. Hvad i 25 Kap. 3, 4 och 5 §§. af Förra Delen om tolkning af främmande språk stadgade finnes, ware äfwen i brottmål gällande.

29 §. Mot den, som skall besigtning eller undersökning hålla eller öfwerwara, eller såsom sakkunnig sig utlåta eller Rätten tillhandagå, gällan de jäf, som för wittnen i 23 Kap. 4 §. af Förra Delen stadgade äro.

30 §. Om witsord eller beedigande af intyg eller utlåtande, som någon öfwer besigtning eller undersökning, eller i egenkap af sakkunnig afgifwer, gälle hvad i 25 Kap. 8 §. af Förra Delen stadgas.

31 §. Hvad det intyg eller utlåtande, som i 30 §. omtalas, i målet verka må, pröfwe Rätten, i sammanhang med öfriga skäl och omständigheter, som förefommit. Tarwas ytterligare upplysning af den, som sådant intyg eller utlåtande gifwit; ware han skyldig att den meddela, så och att personligen till förhör wid Rätten sig inställa, der det nödigt pröfwas.

32 §. Har någon genom brott mistat gods, och synes anledning, att det i an-

nans hus finnes, eller är eljest brott föröfwadt af den beskaffenhet, att husransakan till upplysning derom tjena kan; då må sådan ransakan verkställas, dock ej hos någon, som den ej medgifwer, der han ej för brottet, eller delaktighet deri, på sannolika skäl misstänkt hålles, eller det som eftersökes blifwit, på färst gerning efter brottet, till hans hus eller gård följdt, och der inkommit. Hos den, som förut begått lika brott med det, hvarföre husransakan anställas skulle, ware likwäl utan annan misstänka eller anledning, sådan ransakan tillåten, ändå att han ej dertill samtycker.

33 §. Den, som husransakan håller, ware pligtig att tillse, det ingen skada, som undwiskas kan, derwid göres; eller sware sjelf för skadan.

34 §. Husransakan må af Kronofogde eller Länsman å landet, och af Stadsfogde i stad, så ock af annan Polisembetsman, der sådan finnes, företagas, enär den embets- eller tjänsteman anser skäl dertill wara, efter ty i 32 §. skils. Kan ej embets- eller tjänstemannen sjelf ransakan hålla; äge han förordna annan wälfrägdad man i orten, att den förvätta. Wid husransakan skola alltid twenne ojäfwige wittnen när wara.

35 §. Wägras inträde i hus eller rum, der ransakan ske skall; äge den, som ransakan verkställer, att bruka det wäld, som nödigt finnes, för att i huset eller rummet inkomma. Träffas ej husbonde hemma, och är anledning att han sig undanhåller; gånge ransakan ej deß mindre för sig: finnes ej lik anledning; warde ny dag utsatt och huset inmedlertid under sådan bewakning stäldt, att det, som eftersökes, ej kan ur wägen bringas: å den dag må ransakan ske, ehwad husbonden hemma är, eller ej.

36 §. Å öppna upplagsställen utom hus må den, som något mistat eller eljest wedermåle om begånget brott efterforskar, undersökning fritt anställa, då han dertill anledning finner.

37 §. Swad wid husransakan, eller eljest, under eller efter begäendet af brott, anträffas, som till upplysning eller wedermåle om brottet eller gerningsmannen tjena kan, må i förwar tagas, för att wid Rätten framtes, då brottet bewisas skall. Sedan det i förwar tagna så begagnadt blifwit, hafwe ägaren rätt att det återfå, der det ej efter lag förwerkadt är.

38 §. Ej skall å lefwande persons kropp, emot hans wilja, ransakan anställas, till efterforskande af gods eller annat, som man tror honom olofligen innehafwa, der han ej hålles på sannolika skäl misstänkt att hafwa det åtkommit genom brott, hvarföre han efter 10 Kap. håftas må.

39 §. Det, som i förvar tages, efter ty i 37 §. sägs, skall under så säker wård sättas, att ej, genom förbytande eller annorledes, misbruk deraf göras kan; warde det ock skriftligen uppteckadt, och ett exemplar af förteckningen tillstaldt den, från hwilket det taget är, der han träffas kan.

Försegling å handbref eller annan enskild skrift må ej brytas, der ej den, som brefsret eller skriften innehafwer, från sig sändt, eller emottaga skulle, häftad är eller efterlyst blifwit, för brott, hwarom upplysning af brefsret eller handlingen wäntas kan.

40 §. De skäl och omständigheter, som å ena eller andra sidan förekommit, skola, wid målets afgörande, noga öfwerwägas, och på grund deraf, allt efter ty som de, i samband eller mot hwarandra, pröwas bewisning innebära, dom fällas om brottets werklighet och den tilltalades brottslighet eller oskuld.

41 §. Nu hafwa skäl eller omständigheter förekommit, som ej innebära omedelbar bewisning mot den tilltalade, men från hwilka till hans brottslighet slutas må: pröwas de, i och för sig sjelfwa, med otwifwelaktig bewisning styrkte wara, och äro de i öfrigt så klara, likstämnaige och öfwerlygande, att hwarfen om brottet, eller om gerningsmannen skäligen twifkan uppstå bör; då ware ock den bewisning i allmänhet fullt bindande att den tilltalade fälla.

42 §. Till lifsstraff skall ej någon dömas, utan egen bekännelse, efter ty i 2 §. sägs, der han ej till brottet bunden är med minst twenne vittnens intyg, som fullt rowärdige pröwas och omedelbar bewisning innebära.

43 §. Är bewisningen mot den tilltalade ej tillfyllest bindande: finnes wigten deraf med motskäl förringad, eller har den tilltalade för sig sannolika skäl, att sådane omständigheter inträffat, som straffbarheten upphäfwa; då skall han från åtalet frikännas, der ej wärjemålsed honom åläggas kan, efter ty i 44 §. sägs.

44 §. Är brottet ej swårare, än att det endast med fängelse eller böter i lagen beläggas, och har den tilltalade emot sig skäl eller omständigheter, dem Rätten pröwar sannolika, men ej fullt bindande wara; då må han dömas att med ed sig wärja; och gälle i ty fall hwad uti 24 Kap. 6, 7, 8, 9 och 10 §§. af Förre Delen stadgade finnes. Gitter han ej eden gå; warde till saken fälld.

45 §. Fyllnadsed äge i brottmål ej rum; hafwe doct målsägande rätt att uppgift om hwad honom afhändt är, eller om annat, hwarföre han skadestånd söker, edligen fästa, såsom i 15 Kap. 7 §. HandelsBalken sägs.

7 Kap.

Om rättegångskostnad.

1 §.

Warder den tilltalade till straff fälld; då skall han gälda all nödig kostnad för den bewisning, som emot honom begagnad blifwit. Är han i ett mål för flera brott tilltalad, och frikännes han i en del; ware ej pligtig att annan kostnad gälda, än för den del af målet, deri han fälld blifwit.

2 §. Den, som häktad varit, skall jemwäl, då han efter 1 §. till ersättning dömes i det mål, hvarföre han häktad blifwit, gälda den kostnad, som till häftningens verkställande nödig varit, der häftningen laglig pröfwes.

3 §. Allmän åklagare skall ej ersättning njuta för inställelse i mål, som han utförer wid den Rätt, hvars sammanträden honom i allmänhet åligger att å tjensrens wagnar bewista. Gör han, för måls utförande, särskild resa; ware då berättigad till ersättning för den resa och annan dermed förenad kostnad, i det fall, då den tilltalade till ersättning dömas bör, efter hwad i 1 §. sägs.

4 §. Enskild person, som i brottmål talan förer eller angifwelse gjort, njute och ersättning för resa och annan kostnad till inställelse wid Rätten, i det fall, då den tilltalade till ersättning dömas bör, efter ty i 1 §. sägs.

5 §. Wittne, som af enskild part åberopadt är, njute af den part betalning för resekostnad och uppehälle, efter som skäligt pröfwes; och gälle om ersättning för honom, som sådan betalning erlagt, hwad i 1 §. sagdt är.

6 §. Är wittne åberopadt af allmän åklagare, och warder den tilltalade till straff fälld; ware, om betalning för wittnets resa och uppehälle, lag som i 1 §. stadgas. Frikännes den tilltalade, eller saknas hos honom tillgång, och har wittnet ej gjort resa som längre är, än till den Underrätt, inom hvars domsaga wittnet sitt hemwist hqfwer; åge ersättning ej rum, utom i det fall, som i 8 §. sägs: har wittnet måst göra längre resa; njute, för den resa och uppehälle derunder, betalning af allmänna medel.

7 §. Hwad om wittne i 5 och 6 §§. sagdt är, gälle åfwen om enskild person, som, i egenkap af sakkunnig, eller eljest till upplysning i målet, höres.

8 §. Warder den tilltalade frikänd, och finnes åtalet utan skäl anställdt wara; då skall enskild part eller angifware, eller och allmän åklagare, der han utan angifwelse talan för, gälda hwad den tilltalade trängd varit att i och för målet besosta, så och ersättning till wittnen, eller annan kostnad, som för målet nödig varit.

9 §. Hafwa för åtalet sannolike skäl förekommit; då äge den kostnadsersättning, som i 8 §. sagd är, ej rum.

10 §. I hwilka fall åklagare, eller annan embets- eller tjensteman, för kostnad i brottmål njuter ersättning af allmänna medel, är särskildt stadgadt.

11 §. Kostnad till urtima Ting eller särskild rättegångsdag skall, der den ej af allmänna medel består, ej gäldas i annat fall, än:

1. Då kostnadsersättning i öfrigt någon äddmes, efter ty i 8 §. stadgadt är.
2. Då olaga håkning skett, och urtima Ting eller särskild rättegångsdag förty hållas måste: i detta fall sware den, som håkningen gjorde, till kostnaden; och
3. Då enskild part urtima Ting åskat, såsom i 2 Kap. 14 §. af Förra Delen sågs.

12 §. Föres talan om skadestånd, sedan dom i brottmålet fälld blifwit, eller straffet genom häfd förfallit; ware lag om rättegångskostnad, som i 27 Kap. af Förra Delen för twistemål stadgadt är.

8 Kap.

Om särskild Nämnd.

1 §.

Huru Nämnd, till pröfning af åtal för misbrukad tryckfrihet, sättas och förfara skall, stils i den grundlag, som till tryckfrihetens befastande stiftad är.

2 §. Pröfwas någon skyldig till skadestånd, och finnas ej bestånda grunder för handen, hwarefter det skadestånd måtas kan; då skall det af särskild Nämnd utstakas; och gälle om den nämnd hwad i 28 Kap. af förra Delen, om slikt Nämnd i twistemål, stadgadt är.

3 §. Hwad särskild Nämnd i skadestandsfråga beslutit, gånge i verkställighet, såsom i 33 Kap. af Förra Delen sågs.

9 Kap.

Om fullmäktig och biträde.

1 §.

Enskild person, som brott angifwit eller sjelf åtalar, eller som i brottmål skadestånd söker, må sin talan genom fullmäktig utföra.

2 §. Den, som för brott tilltalas, må ej under ransafkning genom fullmäktig swara, der brottet, som åtalas, kan medföra annat straff, än böter, fängelse, eller mistning af embete eller tjenst. I skadeståndsfråga må man genom fullmäktig swara.

3 §. Vill den tilltalade biträde nyttja; åge der lof till, sware dock sjelf på de frågor, som brottet angå.

4 §. Är den tilltalade håktad, och åskar biträde, men kan eller will ej sjelf någon dertill utse; nämne Rätten skicklig man att honom biträda.

5 §. Tilltalas den, som ej uppnått myndighetsålder, eller qwinna som gift är; då åge målsman, eller annan, som öfwer den tilltalade wård eller inseende hafwer, honom eller henne biträda, och warde förty, af den som talan förer, om målet underrättad, der han i orten finnes. Kommer han ej, efter erhållen underrättelse, tillstådes, eller finnes han ej i orten; nämne Rätten annan skicklig person, att den tilltalade biträda. Uppehåller den tilltalade sig wid allmänt Lärosäte; då skall den, som talan mot honom förer, om målet underrätta hans lärare; och ågen de att biträde för honom utse: Kommer ej biträde tillstådes; warde sådant af Rätten nämndt, efter ty som sagdt är.

6 §. Är tilltalad person stum, eller så döf, att han ej kan fatta hwad under ransafkning förekommer; då skall ock Rätten nämna skicklig man att honom biträda.

7 §. Till beswårs anförande, så ock till förklarings afgifwande, må den tilltalade fullmäktig bruka; och nämne Rätten eller Konungens Befallningshafwande fullmäktig, der han håktad är, och ej sjelf kan eller will någon utse.

8 §. Den, som till allmän fullmäktig förordnad är, må ej draga sig undan att för tilltalad person biträde eller fullmäktig wara, då han dertill af Rätten eller Konungens Befallningshafwande nämnd warder.

9 §. Hwad uti 30 Kap. af Förre Delen för öfrigt stadgadt finnes, om fullmäktig eller biträde, om fullmakts utgifwande, och om skyldighet för den, som genom fullmäktig sig inställt, att personligen tillstådeskomma, då Rätten det nödigt åftar, ware åfwen i brottmål gällande.

10 §. Warder embets- eller tjensteman tilltalad för brott, som kan medföra embetets eller tjenstens förlust; då skall den, som talan mot honom förer, gifwa det hans förman utan dröjsmål tillkänna; och åge sedan denne, sjelf eller genom ombud, wid Rätten sig inställa, eller annorledes sig underrätta om hwad i målet förelöper eller slutligen dömdt warder. Ej må dom fällas, innan bewis till Rätten inkommit, att sådant tillkännagifwande skett, som nu sagdt är, der ej Rätten sjelf förmanskapet öfwer den tilltalade utöfwar.

Om häftning af misstänkt person, eller borgen för honom: om gvarstad eller wård ä tilltalad persons egendom; så ock om embets- eller tjenstemans skiljande från utöfning af embete eller tjenst, medan han under tilltal står.

1 §.
Den, som misstänkes att hafwa begått brott, hwarå straffarbete i fjerde grad eller swårare straff, eller ock förlust af medborgerligt förtroende för alltid, efter lag följa kan, skall i häkte tagas.

2 §. Misstänkes någon att hafwa begått brott, hwarå straffarbete i femte grad följa kan; den skall ock i häkte tagas, der han ej sätter borgen för sin inställelse.

3 §. Hafwer den, som efter 2 §. häktas skulle, embete eller tjenst, eller fast egendom, eller eljest stadigt hemwist och yrke, så att ej skäligen befaras kan, det han afwiker; då må han från borgens ställande befrias.

4 §. Ofänd person, eller den, som wetherligt hemwist ej hafwer, må i häkte tagas, ändå att brott, hwarföre han misstänkes, endast med fängelse eller böter belagdt är, der han ej sätter borgen för sin inställelse.

5 §. Ej må någon såsom misstänkt häktas, eller tvingas att borgen ställa, der ej mistanke på sannolika skäl grundad är.

6 §. Konungens Befallningshafwande äge förordna om häkte å wis person, som för brott misstänkt hålles, efter ty i 1, 2 och 4 §§. sägs; hafwe ock Kronofogde, Lånsman eller Stadsfogde makt att, på sitt ansvar, sådan person häkta eller häkta låta. Huru häkte af Domstol beslutas må, sägs i 20 §.

7 §. Den, som begått brott och å bar gerning eller flyende fot träffas, må af en hwar gripas:

1. om brottet är sådant, som i 1 eller 2 §. sägs.
2. om han, ändå att brottet ringare är, efter 4 §. häktas kan.

En hwar hafwe ock rätt att gripa den, som af Konungens Befallningshafwande för brott efterlyst blifwit.

8 §. Är någon gripen, efter ty i 7 §. sägs, då skall den, som honom gripit, utan dröjsmål befria, att förhållandet warder undersökt af Konungens Befallningshafwande, eller af Kronofogde, Lånsman eller Stadsfogde, der sådan närmare är. Finnes den gripne rätteligen tagen wara; låte embets- eller tjenstemannen honom i häkte sättas: eljest warde han genast lösgifwen. Är brottet sådant,

att han mot borgen må på fri fot vara, och ställer han den säkerhet, eller finnes efter 3 §. böva derifrån befrias; warde ock då lösgifwen.

9 §. Har Domstol eller Konungens Befallningshafwande beslutit, att wif person håktas skall, eller will Kronofogde, Lånsman eller Stadsfogde någon på sitt ansvar håkta eller håkta låta; då ware eho som derom anlites och ej förfallt hafwer, skyldig att wid det håktande biträda; dock ej qwinna: ej man, som är öfwer sextio år gammal; ej skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led till den, som håktas skall, eller den, som med denne i första swägerlag lika nära förenad är: ej des ågta man, broder eller systers man, fosterbarn eller myndling; ej eller den, som i des tjänst är.

10 §. Hwad om Kronofogde, Lånsman eller Stadsfogde här sagdt är, gälle äfwen om annan Polisembetsman, der sådan för wif stad eller ort särskildt förordnad finnes.

11 §. Utom i de fall, som i 7 och 9 §§. sagde äro, må ej af enskild person någon gripas.

12 §. Finnes någon, som gripas eller håktas skall efter ty i 7 eller 9 §. sågs, inom tillstångdt hus, eller der tilltråde eljest wågras; då äge den, som gripandet eller håkningen verkställa skall, att det wäld bruka, som för ändamålet nödigt är.

13 §. Då någon håktad warder, skall skriftligt besked deröfwer, af den embets- eller tjänsteman, som håkningen verkställer, till den håktade lemnas, inom tolf timmar sedan håkningen skedd; och warde i det besked tydligen utsatt, för hwad brott han mistänkes.

Warder embets- eller tjänsteman håktad; då skall anmälan derom, utan dröjsmål, göras hos hans närmaste förman.

14 §. Ej skall håktad person annorstädes, än i allmänt håkte, förwaras. Sker det; stånde den det gjorde, i ansvar såsom för olaga håkning, ändå att håkningen eljest gillad warder.

15 §. Allmänne håkten äro: länshåkte i hwarje län, och ransakningshåkte wid hwarje Underrätt.

16 §. Är håkning skedd så sent på dagen, att den håktade ej kan genast till allmänt håkte afföras, eller tarfwas för honom, under förslande till håkte, nattläger eller hwiloställe; då må han under särskildt förwar hållas. Samma lag ware, der någon gripes efter 7 §., och undersökning, som i 8 §. sågs, ej å samma dag anställas kan.

17 §. Skall ransakning om det brott, hwarföre håkning skett, verkställas in-

om länet, der den häktade finnes; foga då den embers eller tjensteman, som häftningen verkställt, anstalt att han warder genast afförd till häftet wid den Rätt, som ransakningen hålla bör, och gifwe dertill skriftlig förpassning. Skall ransakning ske i annat län; warde den häktade förpassad och afförd till länshäftet: Rönungens Befallningshafwande undersöke, efter hwad i 8 §. sägs, om han bör i häfte förblifwa, och besörje, i ty fall, utan dröjsmål, att han till häftet i den ort kommer, der ransakningen hållas skall.

18 §. När häktad person till ransakningshäfte ankommer, skall anmälan derom hos Domaren eller Rättens Ordförande genast göras af den, under hwars wård häftet stäldt är; och ware sedan, om den häktades inställelse för Rätten, lag som i 3 Kap. 2 och 3 §§. sägs.

19 §. Finner Rätten brottet af den beskaffenhet, att den tilltalade dertfore ej häktas bort, efter ty i 1, 2 och 4 §§. skils, eller saknas eljest giltige skäl för häftningen; warde den tilltalade lösgifwen. Är målet sådant, att borgen ställas må, och kan den tilltalade den säkerhet skaffa, eller finnes han efter 3 §. böra derifrån befrias; ware lag samma.

20 §. Nu finner Rätten emot tilltalad person, som på fri fot är, sådana omständigheter, att han förty häktas bör; då skall han genast i ransakningshäfte insättas, der han tillstädes finnes: eljest förordne Rätten om hans häktande; och warde det verkstäldt efter ty som förv stadgad är.

21 §. Rätten äge att häktad person lösgifwa, när omständigheterna dertill föranteda, utan hinder af beslut, som om häftningen förut fattadt varit.

22 §. Öfwer beslut om häftning eller borgen må klagan föras, på sätt om beswär i andra fall föreskrifwet finnes; dock gånge beslutet ej deß mindre i verkställighet. För den, som häktad är, ware klagan i ty mål ej till wiß tid inskränkt.

23 §. Dömes den tilltalade wid Underrätt saker till brott, hwarfore han bör häktad wara; låte Domaren eller Rättens Ordförande honom till länshäftet afföras; och warde han der förwarad, till deß domen verkställas kan, eller högre Rätt annorlunda förordnat. Har den tilltalade mot borgen wistats på fri fot, och dömes han af Underrätten till straffarbete; ware ock då lag, som nu sagdt är.

24 §. Warder den, som häktad är, friskänd från det brott, hwarfore han i häfte kommit; gifwe Rätten honom lös. Hafwa wid Underrätt synnerligen beswärande skäl eller omständigheter mot honom förekommit; äge Underrätten förordna, att han skall i häfte förblifwa, till deß beswärstid ute är, eller Underrättens

nom hafwer, dertill lof, om ej säkerheten i den håktades wård deraf afwentyras, åge dock wiß tid utsätta, å hwilken besöket ske skall, så ock låta en eller flera personer derwid när wara, om så nödigt finnes. Ej må likwäl håktad person förmenas, att i enrum tala med prest eller läkare, eller med den, han till biträde i rättegången nyttjar.

40 §. Dör den, som håktad är; då skall hans kropp af läkare besigtigas, så ock öppnas, der läkaren finner det, till dödsorsakens utrdnande, nödigt wara.

41 §. Öfwer alla dem, som i häkte förwaras, skall af häktets föreståndare anteckning hållas, hwari upptages: hwarje persons namn, hemwist eller orten derifrån han kommit, brottet hwarföre han är håktad, tiden då han insattes, och beslutet efter hwilket häktningen skedde, så ock beskriwning å personens utseende. Af sådan förteckning skola exemplar för hwar månad insändas till de embetsmän, som öfwer häkten inseende hafwa, efter ty derom särskildt stadgadt är.

42 §. Wid häkte skall ock, å tasta som för en hwar tillgänglig finnes, anslås namnet på hwarje person, som i häktet förwaras; och må med det anslag ej dröjas öfwer nästa dag, sedan personen till häktet ankommit.

43 §. I de fall, då den som för brott mistänkes, lemnas på fri fot mot borgen, efter ty i 2 eller 4 §. sägs, skall den borgen så ställas, att den full säkerhet gifwer för wißt penningetal, ej öfwer femhundra, och ej under etthundra Riksdaler, der annat straff, än böter, å brottet följa kan; och warde beloppet, inom sagda gränser, lämpadt efter brottets beskaffenhet, och den större eller mindre anledning, som wara må till den mistänktes afwikande. Är brottet endast med böter belagdt; då må borgen ej fordras å större penningetal, än det, hwartill böterne högst uppgå kunna.

44 §. Den, som åger om häkte förordna eller besluta, eller annan på sitt ansvar häkta eller häkta låta, ware ock berättigad att bestämna belopp och pröfwa wederkästhighet af borgen, eller om den mistänkte må från borgen befrias, efter ty i 3 §. sägs.

45 §. Borgen för mistänkt person gälle ej blott för hans första inställelse till ransakning, utan allt framgent under målets lopp, och intill desß domen emot honom verkställas kunnat, der han till ansvar såld warder, men ej desß mindre får på fri fot förblifwa.

46 §. Fälles den, som borgen för sig ställt, till sådant straff, att han bör i häkte tråda, efter ty i 23 §. sägs; då ware borgesman från sin borgen fri, sedan den häkning skett, eller bewisligen ske kunnat.

47 §. Vill borgesman uppsäga borgen; göre det inför Rätten eller Konungens Befallningshafswande, då den, för hwilken han borgat, tillstådes finnes och häktas kan; och ware sedan från sin borgen fri. Gitter borgesman wisa, att den, för hwilken han borgat, död är; upphöre ock borgen.

48 §. Kan borgesman ej framskaffa den, för hwilken han i borgen står, å tid som dertill honom förelägges; ware förfallen att det penningebelopp utgifwa, hwarå hans borgen lyder, ehwad den uteblifne sedan tillrättakommer, eller ej. Är den uteblifne redan; genom slutlig dom, till böter allena fälld, men för bristande tillgång annat straff underkastad, och kan han ej framskaffas, när det straff verkställas skall; då ware borgesman ej skyldig att mera utgifwa, än det belopp, hwar till böterna satte äro.

49 §. Det penningebelopp, som af borgesman efter 48 §. utgifwes, gånge till Kronan, utom i det fall, som i 55 §. sägs; och hafwe Kronan dertfore lika rätt till betalning, som för böter efter 22 Kap. 20 §. Handels-Balken.

50 §. Är borgesman dömd att penningar utgifwa, efter ty i 48 §. stadgas; då skall den, för hwilken han borgat, i häkte tagas, enär han ertappas kan, och må ej å nyo i det mål mot borgen lösgifwas. Samma lag ware, der någon, som från borgen efter 3 §. befriad varit, från inställelse sig undanhållit.

51 §. För skadeståndsfordran, som till wift belopp utredd är, hafwe målsägande rätt att qwarstad söka å tilltalad persons egendom. Wift gods, som tillgripet eller förwerkadt är, eller annat, som i beslag tagas bör, må ock med qwarstad beläggas. Och lände, i dessa fall, till esterrättelse hwad i 6 Kap. Utsöknings-Balken och 33 Kap. af Förre Delen stadgadt är.

Om qwarstad å tryckt skrift skils i tryckfrihetslagen.

52 §. Nu är den tilltalade efterlyst: har han ej kunnat ertappas inom tre månader sedan lysningen ägeck, och finnas af ransakningen sannolike skäl, att han det brott begått, hwarfore han efterlyst blifwit; då må Rätten, när påstående derom göres, besluta, att hans egendom skall under wård tagas af god man, som af den Rätt, hwarunder hans hemwist lyder, förordnas; och gälle om denne hwad om andra goda män i 15 Kap. 20 §. Ursda-Balken stadgadt finnes; warde ock förordnandet så kungjort, som i 13 Kap. 6 §. af samma Balk sägs. Kommer ej den rymde åter inom fem år, sedan sist kungjort blef; träden hans arfwingar till egendomen, med makt att deröfwer full äganderätt utöfwa, så länge han borta är.

53 §. Ur egendom, som under wård står eller af arfwingar innehafwes, efter

ty i 52 §. sägs, må skadestånd af målsägande sökas; och före han sin talan derom ut mot god man, eller arfwingar, som i den frånvarandes rätt tråda. Kommer denne sedan åter och warder från ansvar i målet frikänd; då må han ock det skadestånd återvinna, som målsäganden kan imedlertid tilldömdt vara.

54 §. Är den tilltalade i allmänna tidningarna kallad, som i 3 Kap. 10 §. sägs, eller har beslut, hwarigenom han till inställelse förpligtas, blifwit i allmänna tidningarna infördt, efter ty i 12 Kap. 4 eller 5 §. stadgas, och är målet sådant, att lysning ej äger rum; hafwe målsägande ändå rätt att söka skadestånd ur hans egendom, när han ej å bestämmd tid sig inställt; och skall förty, då målsäganden det äskar, god man förordnas, att den frånvarandes rätt bewaka. Sedan ware ock i detta fall lag, som i 53 §. sagdt är.

55 §. Finnes ej annan tillgång till skadestånd för målsägande; då må penningar, som borgesman utgifwit, efter hwad i 48 §. stadgadt är, dertill användas.

56 §. Är embets- eller tjensteman tilltalad, utan att vara från embetets eller tjenstens utöfning skild, och förekomma sannolike skal, att han begått brott, som medförer affättning eller mistning af embete eller tjenst; då äge Rätten, när påstående derom göres, förordna, att han skall från embetets eller tjenstens utöfning sig afhålla, till des i målet dömdt warder.

57 §. Medan embets- eller tjensteman är från utöfning af embete eller tjenst skild, efter ty i 56 §. sägs, njute den, som embetet eller tjensten i hans ställe förvärtar, hälften af lön eller inkomster, som embetet eller tjensten åtfölja.

58 §. Om Rättens makt att hafwa beslut, hwarigenom embets- eller tjensteman blifwit från utöfning af embete eller tjenst skild, så ock om besvärsvrätt i slika fall, ware lag som om häkning i 21 och 22 §§. sagdt är.

11. Kap.

Om laga tid, ock om resning.

1 §.

Hwad om beräkning och iakttagande af laga tid i twistemål uti 34 Kap. 1, 2, 3, 4, 6 och 7 §§. af Förre Delen stadgadt är, gälle äfwen i brottmål.

2 §. Häfdetid i brottmål anses ej vara afbruten, innan kallelse å den, som tilltalas, blifwit så kungjord, som i 3 Kap. sägs, der ej den tilltalade för brottet häktad är: i ty fall ware häfden afbruten, då häkning skett. Skall kallelse i tidning

garna kungöras; ware häfden afbruten, när kungörelsen första gången influtit, så framt de öfrige kungörelser sedan rätteligen verkställas.

3 §. Är den rymd, som för brott tilltalas skäl; då afbrytes häfdetiden genom hans efterlysning; och warde ny häfdetid räknad från den dag, han ertappad blifwit.

4 §. Har laga tid förflutit, och will man wisa, att man haft förfall, derföre man ej kunnat den tid iakttaga; då må resning sökas, och ware derom lag som i 35 Kap. 1 §. af Förre Delen sägs. Är laga häfdetid tilländalupen; deri ware ej resning tillåten.

5 §. Yppas emot den, som genom slutlig dom frikänd blifwit, nye skäl, och är brottet, hwarföre han tilltalades, så groft, att straffarbete i fjerde grad eller swårare straff, eller ock förlust af medborgerligt förtroende för alltid, derå följa kan; då må anmälan göras hos Högste Domstolen; och pröfwe Högste Domstolen, sedan den dömd hörd blifwit, om de nye skäl sådane äro, att resning i befrielsesdomen förty bewiljas må: bewiljas den; förwise Högste Domstolen målet till ny ranssakning. Ej må dock sådan resning sökas i dom, hwarigenom någon blifwit frikänd från anklagelse för brott, som i 9 eller 10 Kap. Straff-Balken omtalas; ej eller i befrielsesdom, som å beslut af sårskild Råmnd eller Jury grundad är.

6 §. Den, som för brott blifwit till straff fälld, må ej för samma brott ytterligare tilltalas.

7 §. Tillrör sig den, som för brott dömd blifwit, eller, der han död är, någon som för honom har målsäganderätt i fråga om ärekränkning, efter ty i 18 Kap. 14 §. Straff-Balken sägs, att med skäl, som ej för begagnade warit, ådaga lägga, der han till brottet oskyldig warit; då åge han, eller sådan målsägande, ehwad straffet verkställdt är, eller ej, att de skäl i Högste Domstolen uppgifwa; och pröfwe Högste Domstolen, om resning bewiljas må: bewiljas den; förwise Högste Domstolen målet till ny ranssakning.

8 §. Grundas resningsansökan på wittnens intyg; förordne Högste Domstolen, huru de wittnen höras må, innan ansöknigen pröfwes.

9 §. Werkställighet af dom skäl ej uppehållas för ansökan om resning efter 7 §., der ej sökanden till lifsstraff dömd är, eller Högste Domstolen pröfwar skäligt förordna, att med straffets werkställighet innehållas må. Då resningsansökan bewiljad är, ware den, som resningen wunnit, fri från straffs undergående, till dess ny dom i målet fallit.

12 Kap.

Om böter och tvångsmedel, så ock om andra påföljder af uteblifwande.

1 §.

Blifwer enskild målsägande utan förfall ute å dag, hwartill målet utsatt är; ware lag som i 36 Kap. 1 §. af Förra Delen sägs. Allmän åklagare, som utan förfall uteblifwer, stånde dertföre i ansvar, som för annan försummelse i embete eller tjenst.

2 §. Blifwer den tilltalade utan förfall ute å dag, hwartill målet utsatt finnes i kallelse, som honom tillställd är, efter ty i 3 Kap. sägs, och är brottet sådant, att det endast med böter i lagen belägges; ware ock för honom gällande hwad i 36 Kap. 1 §. af Förra Delen stadgas; och sätte Rätten honom wite före att sig inställa å dag, då målet åter förekomma skall.

3 §. Är brottet swårare, än att det endast med böter i lagen belägges, och blifwer den tilltalade utan förfall ute å dag, hwartill målet utsatt finnes i kallelse, som honom tillställd är, efter ty i 3 Kap. sägs; förordne Rätten, att han till annan dag hemtas skall.

4 §. Beslut, hwarigenom wite är någon förelagdt, såsom i 2 §. sägs, skall af den, som talan i målet förer, honom kungöras så tidigt, att han kan sig inställa å den dag, dertill målet utsatt är. Blifwer han sedan, åfwen å den dag, utan förfall ute; warde till witet fälld och hemtad.

Träffas han ej i sitt hemwist, eller å annan ort der han sig wantigen uppehåller, och kan witesbeslutet honom förty ej kungöras; warde det i allmänna tidningarna infördt; och gälle om tid och sätt dertill, hwad om kallelse i 3 Kap. 10 §. stadgadt är.

5 §. Nu kan den, som hemtas skall, ej träffas i sitt hemwist, eller å ort der han sig eljest wantigen uppehåller: är brottet eller personen af den beskaffenhet, att häftning åger rum, efter ty i 10 Kap. 1, 2 eller 4 §. skils, och har den, som talan förer, sannolika skäl för den talan förebragt; låte då Rätten den tilltalade genom Konungens Befallningshafwande efterlysas: äro ej omständigheterna sådana, att häftning åger rum; warde kungörelse om den tilltalades skyldighet att sig inställa i allmänna tidningarna införd, efter ty som förut sagdt är.

Har Rätten beslutit, att tilltalad person, som på fri fot finnes, skall i häfte träda, och kan han ej träffas; då skall ock lysning efter honom utgå.

6 §. Är den, som skulle hemtas eller om witesbeslut underrättas, men ej träffas kunnat, mot borgen på fri fot; då skall den, som talan i målet förer, till

Rätten kalla honom, som borgat: gitter han ej inom tid, som af Rätten honom förelägges, den tilltalade framskaffa, ware lag som i 10 Kap. 48 §. sagdt är.

7 §. Har kallelse i tidningarna ägått, förty att man ej wiste, hwar den tilltalade sig uppehöll, och förekomma under ransakning sannolike skäl, att han begått brott, hwarföre han håktas må, efter ty i 10 Kap. 1, 2 eller 4 §. skils; ware ock då lag, som i 5 §. sägs.

8 §. Föres talan om skadestånd, sedan dom i brottmål fälld blifwit, eller straffet genom håfd förfallit; gälle för swaranden hwad i 2 och 4 §§. stadgad är.

9 §. Underlåter wittne att sig inställa å dag, hwartill det kalladt är, eller försummar wittne upprop; böte som i 36 Kap. 4 §. af Förra Delen stadgas.

10 §. Är den tilltalade håktad; warde wittne, som utan förfall uteblifwit, till Rätten hemtadt: är han ej håktad; lägge Rätten wittnet wite före att sig inställa, och ware sedan lag som i 4 §. sägs. Då wittne kallas, skall underrättelse lemnas, om den tilltalade håktad är.

11 §. Wite för part eller wittne må ej högre sättas, än i 36 Kap. 12 §. af Förra Delen sagdt är; och gälle för wittne jemwål i öfrigt hwad der stadgad finnes.

12 §. Den, som till böter eller wite fälld är, ware derifrån fri, der han sedan förfall wiser.

13 §. Öfwer Rättens beslut, i de fall nu sagde äro, må särskilde beswår anföras; gånge dock beslutet i verkställighet, der Rätten hemtning eller efterlysning förordnat.

14 §. Hwad i 36 Kap. 14, 15 och 16 §§. af Förra Delen stadgas för twistemål, ware öfwen i brottmål gällande.

15 §. Om förwandling af böter eller witen, der de ej utgå kunna, ware lag som i 2 Kap. 29, 30 och 31 §§. Straff-Balken sägs.

Särskilde Förslag.

1.

Förslag

till

ändringar i lagtexten, i händelse lifsstraff skulle affkaffas.

Straff-Balken.

2 Kap.

Om straff och deras verkställighet.

4 §.

Straffarter i allmänhet äro:

1. fästningsstraff.
2. }
3. }
4. } straffarbete i fem grader.
5. }
6. }
7. fängelse.
8. böter.

Deße straffarter anses, i förhållande till hwarandra, swårare eller lindrigare, efter den ordning, hwari de här upptagne äro.

2 §. Fästningsstraff ådömes å lifstid. Den dertill dömda skall arbeta å nå-

gon Kronans fästning. Vid hans behandling skall i öfrigt iakttagas hvad af föreskrifterna om straffarbetsfångar i 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13 och 15 §§. till honom lämpas kan, eller ock särskildt stadgadt är.

3 §. Straffarbete är:

första grad: från femton till och med tjugu år.

andra grad: från nio till och med tolf år.

tredje grad: från sex till och med nio år.

fjerde grad: från tre till och med sex år.

femte grad: från och med sex månader till och med tre år.

4 §. Den, som till straffarbete dömd är, skall i allmän straffinrättning insät-
tas, och warde till de arbeten hållen, som för inrättningen anordnade äro. Arbe-
te skall lämpas efter fånges kön, ålder och krafter; och må dagliga arbetstiden ej
öfverstiga fjorton timmar om sommaren och tolf timmar om vintern.

5 §. Fångar af olika kön skola vara från hvarannan årtkilde.

6 §. För hvarje fånge skall särskildt sofrum anordnas.

Allt samtalt fångar emellan ware förbudet.

7 §. Om unga fångars undervisning och uppfostrelse skall särskild wård hafwas.

8 §. Straffinrättning skall vara så beskaffad, att den för fånges helsa ej
menlig är.

9 §. Fånge skall tilldelas sund och nödorstig kost, så ock annan förnödenhet.

10 §. Ej må fånge förskaffa sig eller emottaga underhåll eller annat, utöfver
hvad honom af straffinrättningen bestås.

11 §. Kan fånge ej säkert förvaras utan särskildt fängsel; då må han dermed
beläggas, dock ej för längre tid, än säkerheten det fordrar.

12 §. Gör fånge o ljud eller ofrid, eller wiser uppstudsighet, eller beträdes med
lättja eller wårdslöshet i arbete, eller rymmer eller gör försök dertill, eller felar el-
jest emot den för straffinrättningen stadgade ordning; då äge föreståndare eller upp-
syningsman innesluta fången i enrum; warde dock förhållandet, inom tjugufyra tim-
mar derefter, inberättadt till den Styrelse, som inseende öfwer straffinrättningen å
stället hafwer.

13 §. Styrelsen äge, efter undersökning å stället, låta fånge, som sig förbrutit
på sätt i 12 §. sagdt är, hållas innesluten i enrum utan sybelsättning, på högst
tjuguattra dagar; eller i mörkt enrum, på högst fjorton dagar; och må han, under
den tid, hvarannan dag spisas med watten och bröd allena.

14 §. Har fånge gjort sig wäl känd, för arbetsamhet och efterlefnad af den för straffinrättningen stadgade ordning, så ock i öfrigt ådagalagt sådana prof af förbättrad sinnesart, att anledning finnes till minskning af strafftid; göre Styrelsen derom anmälan hos Konungen, dock ej förr, än trefjerdedelar af den åddömda strafftiden förflutit: gå ej tre fjerdedelar af strafftiden till ett år; då åge sådan anmälan ej rum.

15 §. I hwarje straffinrättning skall hållas bok, hwarj införes:

1. fånges namn, ålder och utseende; dagen då han till inrättningen ankommit; brottet hwarföre, och Domstolen hwarest, han dömd blifwit; så ock strafftiden.
2. om han under strafftiden gjort sig till bestraffning efter 13 §. skyldig, och hwad i öfrigt må anses nödigt att om hans förhållande anmärka.
3. dagen då han ur inrättningen utgår, och hwart han förpassas.
4. om han under strafftiden dörr, dagen då det timat.

16 §. Hwad ytterligare, i afseende å fångars förwarande, åtskiljande, arbete och behandling, iakttagas bör, så ock hwad i öfrigt till ordning för straffinrättning hörer, stadgas särskildt.

17 §. Fångelsestraff användes på ett af följande sätt:

1. såsom enkelt fångelse.
2. såsom ensligt fångelse, eller
3. såsom fångelse wid watten och bröd.

18 §. Straffet skall undergåås i allmänt fångelse. Fången må ej sättas till samman med den, som till straffarbete dömd är. Hwad i 5, 8 och 9 §§. stadgadt finnes, gälle åfwen för dem, som undergå fångelsestraff, dock med inskränkning af kost, efter 19 i 21 §. bestämmes, för den som med fångelse wid watten och bröd straffas.

19 §. Enkelt fångelse må ej åläggas under tolf dagar, utom i det fall, som i 28 §. sägs; ej eller öfwer etthundraättatio dagar. Fången må erhålla eget rum, om tillgång dertill finnes. Will och kan han påkosta sig bättre underhåll, eller större beqwåmlighet, än i fångellet allmänneligen bestås, eller med arbete sig sysselsätta; ware det honom tillåtet, så widt ordningen och säkerheten inom fångellet ej derigenom störas.

20 §. Ensligt fångelse åddömes på minst sex och högst nittio dagar. Det verkställles sålunda, att fången, under hela den fångelseid, som åddömd är, om den ej öfwerstiger sex dagar, och eljest hwarje sex dagar å rad, med lika många dagars

afbrott emellan hwar gång, hålles innesluten i enrum utan syfvelsättning. För så-
dan fånge gälle hwad om straffarbetsfänge i 10 §. sagdt är.

21 §. Fångelse wid watten och bröd äddmes på minst tre, och högst fyrtio-
fem dagar. Det werkställes sålunda, att fången, under hela den fångelse-
tid, som äddmd är, om den ej öfwerstiger fem dagar, och eljest hwarje fem dagar å rad,
med lika många dagars afbrott emellan hwar gång, njuter endast watten och
bröd, hwaraf dock så mycket honom tilldelas, att han ej till helsan men lider. I
öfrigt gälle ock för honom hwad i 10 §. stadgas.

22 §. Finnes någon, som till fångelse wid watten och bröd dömd är, ej kun-
na, utan wåda för helsan, det undergå; då låte Konungens Befallningshafwan-
de honom, i stället för sagda straff, undergå ensligt fångelse; och anses två da-
gar deraf swara mot en dags fångelse wid watten och bröd.

23 §. För qwinna, som hafwande är eller barn ammar, eller för person, som
yngre är, än aderton år, äge fångelse wid watten och bröd ej rum.

24 §. Den, som undergår ensligt fångelse, eller fångelse wid watten och bröd,
fall, å de dagar då han ej sitter i enrum eller med watten och bröd spisas, efter
omständigheterna, hållas till måttlig och tjenlig syfvelsättning, helst sådan, som till
hans wanliga yrke eller näring hörer.

25 §. I fångelse skall, efter ty i 15 §. sagdt är, bok hållas, deri de anteck-
ningar göras, som i 1, 3 och 4 punkterna af nämnda §. föreskrifne finnas. Hwad
till ordning inom fångelse i öfrigt hörer, stadgas särskildt.

26 §. Bøter skola i penningar äddmas och Kronan tillfalla. Högsta bot wa-
re etthundra Riksdaler, der ej antingen annorledes i lagen uttryckligen bestämdt
är, eller ock ett högre belopp, efter särskild deri för wisa fall stadgad beräkning-
grund, kan äga rum. Minsta bot ware en Riksdaler, ändå att beloppet, efter
särskild i lagen utsatt beräkninggrund, kunde ringare blifwa.

27 §. Saknas hos den, som blifwit till bøter fälld, tillgång till deras gäldan-
de; då skall han undergå enkelt fångelse, för hwad han af bøterna ej gälda kan.

28 §. Wid förwandling af bøter, sware en dags fångelse: under de första tju-
gu dagarna, mot en: under de andra tjugu dagarna, mot två; och under de tres-
dje tjugu dagarna, mot tre Riksdaler. Går talet af fångelse dagar ej jemnt upp
emot bøter, som förwandlas skola, utan stiga bøterna något deröfwer; då ökes fån-
gelse tiden med en dag. Äro bøter genom flere domar ålagde; då skall förwandling
ske efter bøternas sammanräknade belopp. Ej må fångelse tid, wid bøters förwand-

ling, sättas öfwer septio dagar; ej eller under tre dagar, ändå att böterne ej till tre Riksdaler uppgå.

29 §. Om förvandling af böter förordne Konungens Befallningshafswande, efter ty i 27 och 28 §§. stadgas.

30 §. Straffarbete skall utsättas i år eller månader; och räknas år eller månad, efter ty i 34 Kap. 2 och 5 §§. af Rättegångs-Balkens Förra Del sagdt är. Fängelsestraff warde i dagatal utsatt; och räknas dag till tjugufyra timmar.

31 §. Särskilde straff för embetsmän äro:

1. affättning.

2. mistning af embete.

32 §. Genom affättning förlorar den dömden det embete, hwari han sig förbrutit, så ock wärdighet att i dylikt embete widare nyttjas.

Innehafwer han annat embete; miste ock det.

33 §. Den, som dömes till mistning af embete, hafwe förlorat det embete, hwari han sig förbrutit, så ock annat dylikt embete, om han sådant innehafwer.

34 §. Affättning eller mistning af embete medförer förlust af pension eller andra rättigheter eller förmåner, som af embetet följa.

35 §. Är den, som gjort sig skyldig till affättning eller mistning af embete, ej i besittning af embete; då skall, i stället för förlust af embetet, dömas till fängelse, om han till affättning, och till böter efter ty i 28 Kap. 22 §. sägs, om han till mistning af embete skyldig war. Han ware ock förfallen till hwad i öfrigt af 32, 33 och 34 §§. emot honom tillämpas kan.

36 §. Hwad om embete i 32, 33, 34 och 35 §§. sagdt är, gälle ock om tjenst eller annan allmän befattning, ehwad den af förordnande eller medborgares wal beror.

37 §. I wiåa fall straffas brott med påföljder, utom dem som nu sagde äro, efter ty derom i lagen särskildt stadgad finnes.

38 §. Der förlust af medborgerligt förtroende för alltid, såsom påföljd af brott, i lagen stadgas, skall dermed förstås owärdighet:

1. att innehafwa embete, tjenst eller annan allmän befattning, och att tillgodonjuta pension eller andra rättigheter eller förmåner, som deraf följa.

2. att innehafwa adelskap, riddare-orden eller annan offentlig utmärkelse.

3. att deltaga i wal till allmän befattning.

39 §. Är förlust af medborgerligt förtroende å wiå tid, såsom påföljd af brott stadgad; då skall den åläggas ej under fem och ej öfwer tio år. Den dömden hafwe

förmerkat embete, tjenst eller annan allmän befattning, med deraf följande pension, rättigheter eller förmåner, så ock adelskap, riddareorden eller annan offentlig utmärkelse; och ware, under den tid som i domen utsättes, owärdig att deltaga i wal till allmän befattning, och att dertill wäljas eller förordnas.

40 §. Förlust af medborgerligt förtroende för alltid medförer wanfrägd.

41 §. Är någon utom Riket för brott straffad och förty, efter 1 Kap. 3 §, från straff här i Riket fri; må dock förlust af medborgerligt förtroende eller mistning af embete honom här ädömas, der brottet, efter denna lag, sådan påföljd medförer.

6 Kap.

Om de allmänna grunder, hwarefter straff mätas skola, så ock om nedsättning eller förändring af straff i wissa fall.

8 §.

Begår den brott, som fyllt tio, men ej femton år, och pröfwes han hafwa ägt nog urfsilning för att gerningens brottslighet inse; warde dömd till straffarbete i tredje eller fjerde grad, om gerningen i allmänhet med fästningsstraff belagd är, och i femte grad, om straffarbete i högre, än denna grad, derå i allmänhet stadgad är.

Pröfwes han ej hafwa ägt nog urfsilning för att gerningens brottslighet inse, eller är brottet ringare, än nu sagdt är; ware lag, som om yngre barn i 7 Kap. 1 §. stadgas.

Ej må förlust af medborgerligt förtroende ädömas brottsling af den ålder, här sagd är. Ej eller skall brott, som någon i den ålder begått, honom tillräknas till straffförhöjning för återfall i brottet, der sådan förhöjning i lagen särskildt utfatt finnes.

9 §. För den, som fyllt femton, men ej aderton år, skall fästningsstraff till straffarbete i första grad, så ock straffarbete i sagda grad till närmaste grad derunder nedsättas.

13 §. Är någon till fästningsstraff förfallen; då må ej annat straff dermed förenas.

20 §. Föröfwar fänge, som till fästningsstraff dömd är, brott; warde straffet skärpt med hans inneslutande i mörkt enrum, på högst tjuguen dagar; och skall han, under den tid, spisas med watten och bröd allena.

Föröfwar straffarbetsfänge brott, som med straffarbete belagdt är; då skall återstående strafftiden för det förut begångna brott, ökas med strafftiden för det nya

brottet: föröfwar han brott, hwarå ringare straff stadgade är; warde straffarbets- tiden ökad med högst tre månader.

21 §. uteslutes.

9 Kap.

Om förräderi; så ock om andra för Statens säkerhet menliga brott.

1 §.

Hwar som, i uppsåt

1. att lägga Sverige eller Norrige under främmande Makt, eller från nå- got af dessa Riken söndra en dertill hörande del eller besittning; eller
2. att bryta Rikenas förening, eller med wäldsamma medel upphäfwa eller ändra den emellan Rikena stadgade Statsform, eller någon af deras grund- lagar; eller
3. att beröfwa Konungen eller Thronföljaren lif eller frihet, eller någon af dem från thronen uttränga;

gör uppror eller annan gerning, ehwad den såsom fullbordadt brott, eller, efter 3 Kap. 1 §., endast såsom försök anses börd; en sådan förrådare dömes till fäst- ningsstraff.

Anstiftare af stämpling till förräderi, som här sagdt är, skall, der stämplingen ej till utbrott kommit, dömas till straffarbete i första grad.

2 §. Har någon, genom uppmaning, eller eljest uppsåtligen, förmått främ- mande Makt att Riket med krig anfälla; dömes till fästningsstraff.

3 §. Bår swensk man wapen mot Riket; dömes till fästningsstraff.

4 §. Den som, i krigstid:

1. till fienden förräder krigsmanskap, land, stad, fästning, pass eller annan försvarspost, tyghus, magasin, wapen- eller proviantförråd, skepp, krigs- kassa eller annan dylik Statens tillhörighet, eller i förrådlig affigt något sådant förstörer eller förderfwar; eller
2. fötleder krigsmanskap att till fienden öfwergå, eller till uppror eller annan trolöshet; eller
3. uppsåtligen hindrar användandet af Rikets egna eller hjelptroppar emot fienden;

warde dömd till fästningsstraff.

10. Kap.

Om Majestätsbrott, så ock om brott emot Rikets Ständer
eller Riksstyrelse.

1 §.

Förgriper sig någon emot Konungen, med wäld eller annan misshandel å hans
person; dömes till fästningsstraff.

15. Kap.

Om spridande af pest eller annan för människor smittosam sjukdom; så ock
om allmänt farlig förgiftning.

1 §.

Sprider någon uppsåtligen ut pestartad eller annan sådan, allmänt för människor
smittosam och farlig sjukdom; ware förfallen till straffarbete i första grad. Ejuter
någon af den sjukdom döden; warde gerningsmannen dömd till fästningsstraff.

3 §. Förgiftar någon, i uppsåt att skada människor till lif eller helsa, waror
som till allmänt salu hållas, eller hwad annat som helst, så att allmän fara för
människors lif eller helsa deraf kommer; dömes till straffarbete i andra grad. Får
någon af den förgiftning swår kroppsskada; ware straffet sådant arbete i första
grad. Ejuter någon deraf döden; dömes gerningsmannen till fästningsstraff.

16. Kap.

Om mord och dräp; så ock om annan misshandel å person.

1 §.

Den som, i uppsåt att döda, med berädt mod beröfwar någon lifwet, dömes,
för mord, till fästningsstraff.

18. Kap.

Om falsk angifwelse; så ock om annan ärekränkning.

1 §.

Den, som falskeligen för brott annan wid Domstol tilltalar, eller genom falsk
angifwelse åtal wid Domstol mot annan åstadkommer, dömes:

1. om det åtalade eller angifna brottet kunnat medföra fästningsstraff eller straffarbete i första grad, till sådant arbete i tredje eller fjärde grad.
2. om straffarbete under första grad eller affättning från embete å brottet följa kunnat, till straffarbete i femte grad eller fängelse; och
3. i andra fall, till fängelse eller böter.

3 §. Vles den tilltalade fälld till straff, och det till fullo eller någon del verkställdt; dömes den falske angifwaren, om det war fästningsstraff eller straffarbete i första grad, till samma straff; om det war straffarbete under första grad, till samma eller närmast swårare straffart; om det war affättning från embete, till straffarbete i fjärde eller tredje grad; och i andra fall, till sådant arbete i femte grad eller fängelse.

6 §. Hwar som, muntligen eller i skrift, den han utsprider eller utsprida låter, beljuger annan, i ty att han af arghet pådiktar honom bestämdt brott eller wist slag af brott; dömes, om fästningsstraff eller straffarbete i första grad å det pådikade brottet följa kunnat, till sådant arbete i fjärde eller tredje grad; om straffarbete under första grad, eller affättning derå följa kunnat, till fängelse eller straffarbete i femte grad; och i andra fall, till böter eller fängelse.

22 Kap.

Om snatteri och stöld.

9 §.

Begår man tredje gången stöld; dömes till nästa straffart öfwer den, som eljest å gerningen följa bort.

Gör man det fjärde gången; warde straffet höjdt till andra straffarten öfwer den, som eljest å gerningen följa bort. Vleswe andra straffarten fästningsstraff; warde, i stället, till straffarbete i första grad dömdt.

Gör man det femte gången, eller oftare; då skall till straffarbete i första grad dömas.

Denna straffförhöjning äge rum, ändå att de föregående brotten hört till särskilda arter af stöld. Inbrott utan tillgrepp, så ock rån, skall lika med stöld anses, i fråga om straffförhöjning, som nu sagd är.

Rättegångs Balken.

4 Kap.

Guru mål i Szwerrätt upptagas och behandlas.

21 §.

Den, som med Szwerrätts dom eller utslag misnöjd är, må deröfwer beswär anföra i Högsta Domstolen, på sätt i 5 Kap. föreskrifwes, ehwad domen ty för utan underställes den Rätts pröfning, eller ej. Afsegelse af beswärsrätt ware ej gällande.

22 §. Szwer beslut, det Szwerrätten meddelat uti inwändningsfråga, som omedelbart från Underrätt inkommit, om jäf mot Domare eller ledamot af Nämnd i Underrätt, må ej klagan föras. Samma lag ware, der Szwerrätt fastställt Underrätts beslut, hwarigenom inwändning mot Underrätts behörighet att målet upptaga ogillad blifwit: har Underrätten wist målet ifrån sig, och ogillas det beslut af Szwerrätten; ware ock då samma lag.

23 §. Beswärar man sig i hufwudmålet; då må man ock klaga öfwer beslut, hwarigenom Szwerrätten ogillat jäf mot Domare i den Rätt, eller inwändning mot Rättens behörighet att målet upptaga, så ock öfwer andra utslag, dem Szwerrätten under målets fortgång gifwit. Ej må i dessa fall särskilde beswär anföras.

24 §. Har Szwerrätt mål till Underrätt återförwist, och beswärar någon sig deröfwer; gånge beslutet ej des mindre i werkställighet, der ej Högste Domstolen af beswären finner skäl att annorlunda förordna.

25 §. Är skadestånd målsägande tilldömdt af Underrätt, och warder domen af Szwerrätten gillad; hafwe målsäganden rätt att werkställighet derå erhålla, ändå att beswär i Högsta Domstolen anföras. Sammanstämma båda Rätternes domar blott till en del; då må de i den del werkställas. Om doms werkställighet i slikt fall, ware för öfrigt lag, som i 33 Kap. af Förre Delen sägs.

26 §. Hwad i 19 Kap. 17 §. af Förre Delen om kallelser föreskrifwes, ware öfwen i brottmål gällande. Ä den tasta, som i 18 §. af samma Kap. omtalas, skall ock utfättas tiden till beswärs anförande i sådana mål.

27 §. Om rättegångsätt i mål, som omedelbart i Szwerrätt upptagas, ware lag som för Underrätt i 3 Kap. stadgadt finnes.

5 Kap.

Huru mål i Högsta Domstolen upptagas och behandlas.

3 §.

Wid besvär skall den klagande föga Öfverrättens dom.

4 §. När besvär inkommit, fordre Beredningen, utan dröjsmål, från Öfverrätten in de protokoll och handlingar, som till målet höra och ej wid besvären fögade äro.

5 §. I mål, der ej någon är häktad, äge Beredningen att besvär till förklaring genast utställa, der de sådane finnas, att någon öfver dem höras bör; och ware i ty fall lag, som i 20 Kap. 4 §. af Förre Delen sägs.

6 §. I mål, der någon är häktad, skola handlingarne, genom en af Beredningens ledamöter, utan dröjsmål, Högsta Domstolen föredragas. Pröfwar Högste Domstolen någon böra i sådant mål höras; warde derom förordnad, efter ty i 4 Kap. 4 §. för Öfverrätt stadgas.

11 §. Har någon sökt, att äddmdt straff af nåd mildras eller eftergifwas må; warde målet Konungen föredraget.

6 Kap.

Om bewis.

2 §.

På egen bekännelse allena skall ej någon fällas, der han ej den bekännelse inför Rätten gjort, då han äldre war än femton år. Bekännelse, som genom twång, hot eller förledande tillkommit, ware ogild.

41 §. Nu hafwa skäl eller omständigheter förekommit, som ej innebära omedelbar bewisning mot den tilltalade, men från hwilka till hans brottslighet slutas må: pröfwas de, i och för sig sjelfwa, med otwifwelaktig bewisning styrkte wara, och äro de i öfrigt så klare, likstämmige och öfvertygande, att hwarken om brottet, eller om gerningsmannen skäligen twekan uppstå bör; då ware ock den bewisning fullt bindande att den tilltalade fälla.

42 §. Är bewisningen mot den tilltalade ej tillfyllest bindande: finnes wigten deraf med motskäl förringad, eller har den tilltalade för sig sannolika skäl, att sådane omständigheter inträffat, som straffbarheten upphäfwa; då skall han från åtalet frikännas, der ej wärjemålsed honom åläggas kan, efter ty i 43 §. sägs.

43 §. Är brottet ej svårare, än att det endast med fängelse eller böter i lagen belägges, och har den tilltalade emot sig skäl eller omständigheter, dem Rätten pröfvar sannolika, men ej fullt bindande vara; då må han dömas att med ed sig värja; och gälle i ty fall hvad uti 24 Kap. 6, 7, 8, 9 och 10 §§. af Förera Delen stadgade finnes. Gitter han ej eden gå; warde till saken fälld.

44 §. Fyllnadsed äge i brottmål ej rum; hafwe dock målsägande rätt att uppgift om hvad honom afhändt är, eller om annat, hvarföre han skadestånd söker, edligen fästa, såsom i 15 Kap. 7 §. Handels-Balken sägs.

11 Kap.

Om laga tid, och om resning.

9 §.

Verkställighet af dom skall ej uppehållas för ansökan om resning efter 7 §., der ej Högsta Domstolen pröfvar skäligt så förordna. Då resningsansökan bewisjad är, ware den, som resningen wunnit, fri från straffs undergående, till dess ny dom i målet fallit.

2.

Förslag

till

Juryrättning.

Rättegångs Balken.

8 Kap.

Om särskild Nämnd eller Jury.

1 §.

Frågan, om den tilltalade är skyldig, eller icke skyldig, till det brott, som åtalas, skall i de fall, som i 2, 6, 7, 8 och 10 §§. sägas, pröfwas af särskild Nämnd. Den Nämnd kallas Jury.

2 §. Är någon tilltalad för brott, hwarå straffarbete i fjerde grad eller swårare straff, eller ock förlust af medborgertigt förtroende för alltid följa kan, och anser Rätten så beswärande skäl mot honom hafwa förekommit, att han ej från åtalet befrias bör, ändå att han brottet ej bekänner; då skall målet under Jury skjutis.

Har den tilltalade inför Rätten bekännelse gjort, derå han till saken fallas kan; gifwe Rätten dom i målet, utan att det under Jury skjuta.

3 §. Underrätts beslut, hwarigenom mål under Jury skjutes, efter ty i 2 §. sägs, skall underställas Öfverretts pröfning, såsom om dom i 3 Kap. 53 §. stadgadt är.

4 §. I beslut, hwarigenom mål under Jury skjutes, sätte Underrätten noga ut brottet, som inför Juryn åtalas skall, med alla de omständigheter, som dertill höra.

5 §. När mål till Öfverrett inkommit, efter ty i 3 §. sägs, höre Öfverretten Konungens Ombudsman, och pröfwe, sedan han sig utlåtit, om Underrätts beslut gillas må. Finner Öfverretten den tilltalade ej hafwa sådana skäl emot sig, att målet under Jury skjutis bör; warde han af Öfverretten frifänd.

6 §. Är mål, som omedelbart i Öfverrett upptages, af den beskaffenhet, att sådan bestraffning eller påföljd, som i 2 §. sägs, den tilltalade ådömas kan, och anser Rätten så beswärande skäl mot honom hafwa förekommit, att han ej befrias bör, ändå att han brottet ej bekänner; då skall Öfverretten det mål under Jury skjuta.

7 §. Har Underrätten dömt den tilltalade på hans egen bekännelse, i mål som i 2 §. sägs, och finner Öfverretten den bekännelse ej sådan wara, att han derpå fallas bort, men pröfwar honom dock i öfrigt hafwa så beswärande skäl emot sig, att han ej eller befrias må; skjute ock Öfverretten det mål under Jury.

8 §. Nu har Underrätt befrielsesdom gifwit i mål, ware sig sådant, som i 2 §. sägs, eller af ringare beskaffenhet: kommer det mål genom beswår under Öfverretts pröfning, och finner Öfverretten emot den tilltalade så beswärande skäl, att han ej befrias må; då skall Öfverretten jenuväl det mål under Jury skjuta.

9 §. Då mål af Öfverrett under Jury skjutes, tage Öfverretten i akt hwad för Underrätt i 4 §. föreskrifwes. Öfwer sådant beslut må ej beswår anföras.

10 §. Hwad för Öfverrett i 6, 7, 8 och 9 §§. stadgadt är, gälle ock för Högsta Domstolen, när mål der omedelbart upptages, eller genom underställning eller beswår under des pröfning kommer. Högste Domstolens beslut, hwarigenom mål under Jury skjutes, skall Öfverretten tillståndas.

11 §. Den fjortonde dagen i hwar tredje månad, eller, om helgedag då inträffar, nästa söcknedag derefter, skall Öfverrett med Jury sammanträda. Det

sammanträde kallas Jury-Ting, och förfare till dess de mål slutade äro, som under Jury-Tingne blifwit och i det stic finnes, att de förekomma kunna.

12 §. Öfverrätt skall i hvarje län, å den ort der Konungens Befallningshafwande sitt embetsäte hafwer, särskildt Jury-Ting hålla. Earstwas i något län ej Jury-Ting å tid, som i 11 §. sagt är; låte Öfverrätten det åtta dagar förut kungöras.

13 §. Då Jury-Ting hållas skall i annat län, än der Öfverrätten wantigen sitter, warden en eller flere bland Öfverrättens ledamöter utsedde att dit sig begifwa; och kalle Öfverrätten, der de ej domfört antal utgöra, ojäfwiga Underdomare i orten, att med dem sammanträda, till utgörande af det antal, som för fullsuten Öfverrätt fordras. Den äldste af Öfverrättens ledamöter ware Ordförande wid Tingen.

14 §. I hwarje län skola årligen trehundra Jurymän wäljas. Stockholms Stad ware för särskildt län ansedd.

15 §. För hvarje Prestgård skola, å allmän sockenstämma, walmän utses att Jurymän wälja efter ty i 16 §. sägs; och hafwe hwar man, som i gäldet hemwist äger, wid omröstningen tillstädes är, och ej i 17 §. undantagen finnes, rätt att röst afgifwa på det antal walmän, som för gäldet utses skall.

16 §. Wal till Jurymän skall anställas, inför Underrätten i orten, af dem, som till walmän efter 15 §. utsedde blifwit och wid walet tillstädes äro. Af dem gifwe hwar sin röst på det antal Jurymän, som för domsagan wäljas skall. Ej må någon till Juryman wäljas, som ej inom domsagan hemwist äger, eller som från wal i 17 §. undantagen finnes.

17 §. Wid omröstning till walmän, eller wal till Jurymän, må ej någon afgifwa röst eller under omröstning komma, som ej fyllt tjugufem år: ej någon, som under annans husbondewälde lyder: ej någon, som i Konungens eller Rikets tjenst är: ej någon, som bekänner sig till sådan religionslära, att han ej den wd afägga kan, som för Jurymän stadgad är: ej någon, som saknar de allmänna kunskaper, hwilka utgöra högsta grad af undervisningsämnen i folkskolor, efter hwad derom särskildt stadgas; ej eller någon, som efter dom är medborgerligt förtroende förlustig.

Till Juryman skall ej eller någon wäljas, som har sådant fel på yttre sinnen, att han ej kan med säkerhet fatta hwad under ransakning förekommer.

18 §. Den, som är öfwer sextio år gammal, ware berättigad att kallelse till Juryman sig affåga. För annan åge sådan affågelse ej rum, der han ej wisar förfall, hwarföre han den befattning ej utöfwa kan.

219 §. Antalet af Jurymån skall för hwarje domsaga, genom Konungens Befallningshafwandes försorg, hwart femte år så bestämmas, att det efter folkmängden motsvarar det antal, som för lånet wäljas bör; warde ock antalet af walmån för hwarje gåld, efter samma grund, så bestämdt, att minst tre walmån motswara en Jurymån.

220 §. Wal till Jurymån skall hållas i September månad hwarje år, för det påföljande året; och warde tiden dertill af Domaren eller Ordföranden i Rätten så långt förut kungjord, att omröstningen till walmån minst en wecka förut anställas kan.

221 §. Klandras omröstning till walmån; pröfwe Underrätten, innan wal till Jurymån anställles, om den eller de walmån, som wid sådan omröstning utsedde äro, må i Jurymannawalet deltaga: uteslutes någon; warde walet ändå verkstälde af de öfriga, som tillstådes äro. Öfwer Jurymannawal må, såsom öfwer Underrätts åtgärd i annat fall, besvär i Öfwerrett anföras.

222 §. Då wal till Jurymån fördrättadt är, insände Domaren eller Ordföranden, utan dröjsmål, af protokollet deröfwer ett exemplar till Öfwerätten, och ett exemplar till Konungens Befallningshafwande; och låte Konungens Befallningshafwande, inom årets slut, allmänneligen kungöras, hwilke till Jurymån för påföljande året walde äro.

223 §. Bland de Jurymån, som för lånet walde äro, skall Öfwerätten, hwar tredje månad, genom lottning uttaga sextio; för det Jury-Ting, som näst derefter i lånet hålles.

224 §. Lottning efter 223 §. warde af Öfwerätten offentligen verkställd; och skola de, som till Jurymån en gång uttagne blifwit och wid Tinget tillstådes warit, ej i ny lottning för samma år ingå.

225 §. När lottning verkställd är, skall förteckning å de uttagna Jurymännerna från Öfwerätten, utan dröjsmål, Konungens Befallningshafwande i lånet tillståndas; och warde lottningen så tidigt anställd, att förteckningen kommer Konungens Befallningshafwande tillhanda minst en månad, innan Jury-Tinget börjas.

226 §. Konungens Befallningshafwande åligge att låta de Jurymån, som å förteckningen uppförde äro, så tidigt kallas, att de kunna wid Tinget sig inställa.

227 §. Inträffar försfall för Jurymån, som kallad blifwit; warde det, utan dröjsmål, hos Konungens Befallningshafwande anmaldt. Inträffa försfall för flera, och återstå ej fyratioåtta af dem, som kallade äro; tage då Konungens Befallningshafwande genom lottning ut så många, som till fyllande af det antal för-

dras, bland de öfriga Jurymän, som för lånet walde åro, och låte dem i stället till Tinget kallas: blifwer förfall, som till sådan lottning föranleder, kunnigt så sent, att Jurymän från aflägsse ort ej kallas kan; warde lottningen inifrånkt till dem, som i närmaste domsaga boende åro.

28 §. Hos Konungens Befallningshafwande skall förteckning å dem, som till Jurymän, efter 26 eller 27 §. kallas, hållas tillgänglig för en hwar, som den låsa will.

29 §. Alle beslut, hwarigenom mål under Jury skutne åro, skola från Öfwer-rätten Konungens Befallningshafwande tillsändas; och låte Konungens Befallningshafwande beslutet i hwarje mål meddelas parterna så tidigt, att de kunna wid Tinget sig inställa, och tillika sig bereda med hwad de akta nödigt att under ransakningen föredraga.

30 §. Är den tilltalade håktad och åskar Konungens Befallningshafwandes handräckning till införskaffande af vittnen eller andra bewis; warde sådan handräckning utan dröjsmål meddelad.

31 §. Uteblifwer allmän åklagare eller enskild målsägande, då ransakning företagas skall i mål, som under Jury skutet är, efter ty i 2, 6 eller 7 §. sägs; ware lag som i 3 Kap. 15, 17, 18, 21 eller 22 §. för hwarje särskildt fall stadgadt finnes.

Kan målet ej fortgå; warde det till nästa Jury-Ting utståldt.

32 §. Uteblifwer den, på hvars besvär mål efter 8 §. under Jury skutet är, och wiser han förfall; ware ock då lag, som i 3 Kap. 15, 17 eller 18 §. sägs; wiser han ej förfall; ware den dom ståndande, som förut gifwen är.

33 §. Är den tilltalade på fri fot, och uteblifwer han utan förfall; ware lag, som i 12 Kap. 3 §. sägs.

34 §. Är den tilltalade håktad; foga Konungens Befallningshafwande anstalt, att han för Rätten inställd warder, när ransakning öfwer honom företagas skall.

35 §. I tilltalad persons frånvaro må ej ransakning företagas i mål, som under Jury skutet är.

36 §. Komma parterne tillstådes, och begår någondera uppskof, förty att han ej kunnat med nödiga skäl sig bereda; pröfwe Rätten, om det bewiljas må. Bewiljas det; warde målet till nästa Jury-Ting utståldt.

37 §. Har den tilltalade ej minst fjortott dagar före Jury-Tinget erhållit del af det beslut, hwarigenom målet under Jury skutet är; ware han ej skyldig att wid det Ting swaromål afgifwa.

38 §. Wittne, som ej förut hördt är, må ej mot den tilltalade begagnas, der han det bestrider, så framt ej wittnets namn och hemwist, minst tre dagar innan det höras skall, för honom uppgifwet warit.

39 §. Nu skall ransafning företagas; warde då Jury inför Rätten utsedd.

40 §. När Jury utses skall, tage Rätten först genom lottning ut trettiosex Jurymän bland dem, som wid Ringet tillstådes finnas. Emot dem äge hwar af parterna jäf anføra.

41 §. Är någon till Jurymän wald, som ej till den besättning behörig finnes, efter hwad i 17 §. stadgadt är; ware det laga jäf, hwarföre han från Juryn uteslutas må. För öfrigt gällan mot Jurymän samma jäf, som mot Domare, efter ty i 6 Kap. 11 §. af Förra Delen skils.

42 §. Jäf, som mot Jurymän anföres, warde af Rätten pröfwadt. Gillas det; tage Rätten genast annan Jurymän genom lott ut bland dem, som tillstådes finnas.

43 §. Finnas ej flere, än trettiosex Jurymän tillstådes, då lottning efter 40 §. ske skall; waren de, som tillstådes äro, sjelfskrifne. Skall lottning ske efter 42 §., och finnas ej flere tillstådes, än som fordras till fyllande af sagda antal; ware lag samma. Saknas, i något af dessa fall, fulla antalet af trettiosex; kalle Rätten genast bland dem, som närmast boende äro, annan eller andra, att det antal fylla.

44 §. Sedan trettiosex ojäfswige Jurymän bestämde blifwit, på sätt nu sagdt är, skall hwardera parten tolf af dem utesluta. Ej må skäl för det uteslutande uppgifwas.

45 §. Äro å någondera sidan flere, som del i målet hafwa, och kunna de ej om utslutningen sänjas; äge hwardera en Jurymän utesluta, och dermed i nya omgångar fortfara, till des det antal fylles, som i 44 §. sagdt är. Öfwerstrides detta antal i någon omgång; warde öfwerstötter genom lottning aftaget.

Enskild målsägande, som talan om skadestånd förer, hafwe rätt att med allmän åklagare i utslutning af Jurymän deltaga.

46 §. Drager någon sig undan att Jurymän utesluta; warde den utslutning, honom tillkommer, genom lottning werkställd.

47 §. De tolf män, som återstå, sedan utslutning skett, efter ty nu stadgadt är, skola Juryn utgöra.

48 §. Hwar som till ledamot af Juryn utsedd blifwit, skall inför Rätten dena ed swära: "Jag lofwar och swär, wid Gud och Des heliga ord, att jag utan wald eller mannamän, efter mitt bästa förstånd och samwete, och på grund af de

skäl, som under ransakningen förekomma, skall den pröfning verkställa, hwartill jag nu kallad blifwit: så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ.”

49 §. När eden gången är, tage Juryn sitt rum in. Det rum skall wara så inrättadt, att en hwar, som i Juryn sitter, kan noga se och höra allt hwad under ransakningen förekommer.

50 §. Innan ransakningen företages, låte Rätten uppläsas och Juryn tillställas en skriftlig uppsats, deri brottet, med de omständigheter, som dertill höra, noga bestämmes, i enlighet med det beslut, hwarigenom målet under Jury skuter är.

51 §. Tilltalas någon för särskilda brott; warde ock särskild ransakning om hwaradera anställd.

52 §. Om ransaknings verkställande ware i öfrigt lag, som i 3 Kap. 32, 33, 34, 35, 36, 39, 43 och 44 §§. stadgadt finnes.

53 §. Förekommer inwändning i rättegången, eller göres jäf mot wittne, eller anmärkning mot rättigheten att annat bewis begagna; deraf höre pröfningen Rätten allena till.

54 §. Om jäf mot wittnen ware lag som i 6 Kap. 10 §. sägs; tage ock Rätten i akt hwad i öfrigt, om rättigheten att bewis begagna, i samma Kapitel stadgadt är.

55 §. Alle wittnen, som under ransakningen åberopas, skola inför Rätten ed gå och muntliga wittnesmål aflägga, ehwad de förut hörde äro, eller ej. Berättelse, som förut afgifwen är, må ej under ransakningen uppläsas, der ej den, som berättelsen aflagt, död blifwit.

Förekommer stiljaktighet emellan berättelse, som förut afgifwen är, och den, som af wittne wid Jury-Ting afläggas; derom må anmärkning göras; och warde den pröfwad, då wittnesmålets werkan bedömas skall.

56 §. Jurymän hafwe lika rätt, som Domare, att frågor å den tilltalade eller wittnen framställa.

57 §. Wittnens berättelser, Domares eller Jurymäns frågor, eller swaren derå, skola ej i protokollet intagas.

58 §. Ureblifwer wittne under ransakning, och sökes förty uppskof; ware lag som i 36 §. sägs.

59 §. Warder mål, af skäl som i 58 §. sägs, eller för annan orsak, uppskuter sedan ransakning börjad är; då skall, när det å annat Ting företages, ransakning å nyo verkställas, såsom hade den ej förra gången börjad varit.

60 §. Då ransakning fulländad är, göre Rättens Ordförande en kort framställning af hvad som förekommit; och låte Rätten å den uppsats, som i 50 §. nämnd är, tecknas den fråga, hvaröfwer Juryn besluta skall, efter ty i 1 §. sägs. Föranleder ransakningen eller målets beskaffenhet till flera frågor; warden de hwar för sig framställde.

61 §. Den lag, hwari brottet, som åtaladt är, beskrifwet finnes, skall ock Rätten för Jurn uppgifwa.

62 §. Jurn tråde derefter i särskildt rum tillsammans, wälje inom sig en Ordförande, och öfwerlägge, inom lyckta dörrar, om det beslut, som gifwas skall.

63 §. På de skäl, som under ransakningen förekommit, grunde Jurn sitt beslut; och lände, om bewisningens werkan, Jurn till esterrättelse hwad i 6 Kap. stadgadt är.

64 §. Innesattar den handling, som åtalas, flera brott, eller särskilda omständigheter, som på straffbarheten verka; hafwe Jurn rätt att i en del fria och i annan del fälla, ändå att särskilde frågor i sådan sifting ej framställde äro.

65 §. Ej må Jurn åtskiljas, innan den sitt beslut fattat.

66 §. Kunna ej alle i Jurn om beslutet ense blifwa, och äro ej två tredjedelar af rösterna för den tilltalades fällande; ware han fri.

67 §. När Jurn sitt beslut fattat, warde det skrifwet å den uppsats, som i 50 och 60 §§. nämnd är, och af Jurns samtliga ledamöter underteknad. Sedan tråde Jurn mangrannt åter inför Rätten, och aflemne beslutet. Ej skall dock för Rätten kungöras, huru Jurn inom sig röstat; ej eller skola skälen för beslutet uppgifwas.

68 §. Rätten låte Jurns beslut, i parternas närvaro, uppläsas och i protokollet intagas.

69 §. Är den tilltalade af Jurn förklarad icke skyldig; gifwe Rätten dom derå; warde han ock genast satt på fri fot, om han håktad är, så framt han ej skall i håkte hållas för annat brott, än det, hwarifrån Jurn honom friat.

70 §. Är den tilltalade af Jurn förklarad skyldig; höre Rätten hwad den, som talan förer, å honom påstår, så ock hans swar derå, och sätte sedan bestraffning eller annan påföljd ut, efter ty som Rätten pröfwar med lag enligt wara. Har Jurn, då brott som i 2 §. sägs, åtaladt varit, förklarad den tilltalade skyldig endast till brott som ringare är; ware ock Rätten behörig att straffet för det brott omedelbart utsätta.

71 §. Finnet Rätten den gerning, hwartill Juryn förklarar den tilltalade skyldig, ej wara sådan, att den efter lag straffas må; warde den tilltalade från straff frikänd.

72 §. Har Juryn förklarar den tilltalade skyldig, och sammanstående Rättens ledamöter enhälligt i den mening, att han, efter de skäl, som förekommit, ej fäl-las bort; då äge Rätten Juryns beslut för den gången häfwa, och förordna, att ny ransakning å nästa Jury-Ting anställas skall. Warde den tilltalade åfwen då af Juryn förklarad saker; lände det beslut till esterrättelse.

73 §. Den åtgerd, som i 72 §. sagd är, må ej af Rätten widtagas, sedan parterne hörde blifwit, efter ty i 70 §. stadgas. Ej eller ware part berättigad att sådan åtgerd åska.

74 §. Utom i de fall, som i 71 och 72 §§. sagde äro, hafwe Rätten ej makt att Juryns beslut frångå. Ej eller må ändring deri sökas af annan, än den tilltalade, om han blifwit förklarad skyldig och sådan klagan föra will, som i 75 §. sägs.

75 §. Will den tilltalade, då Juryn förklarar honom skyldig, klaga öfwer Rättens pröfning af jäf mot någon, som i Juryn sutit, eller deröfwer, att wid Juryns sättande eljest ej så tillgått, som här föreskrifwet är, eller ock öfwer Rättens beslut i fråga om wågradt uppkof, antagen eller afslagen bewisning, framställning af fråga till Juryn, eller annat, som till rättegången hörer; äge sin talan i Högsta Domstolen utföra, på sätt om beswår i 5 Kap. stadgas, sedan Rätten dom i målet gifwit.

76 §. Gillar Högste Domstolen jäf mot Jurymän, eller pröfwar sådant fel wid Juryns sättande, eller eljest i någon af de delar, som i 75 §. sagde äro, hafwa förelupit, att Juryns beslut och Öfwerrettens derå grundade dom förty upphäfwas bö; warde målet återförwit, att å nyo behandlas, utan hinder af de åtgerder, som förut widtagne warit; och låte Öfwerätten målet wid nästa Jury-Ting förekomma, der det ske kan.

Jäf mot Jurymän må ej af Högsta Domstolen till pröfning upptagas, der ej det jäf förut wid Öfwerätten yppadt warit.

77 §. Öfwer dom, hwari Rätten bestraffning eller annan påföljd för den tilltalade utsatt, eller, på grund som i 71 §. sägs, honom från straff frikänd, må beswår anföras, efter ty om beswår i allmänhet uti 5 Kap. stadgad finnes; wa-

re ock, om underställning af Hfverrätts dom, gällande hwad i 4 Kap. 21 §. föreskrifwes, der någon blifwit till lifsstraff fäld *).

78 §. Har Rätten widtagit sådan åtgärd, som i 72 §. sägs; deröfwer må ej klagen föras.

79 §. Åskar Juryman, som wid Ting tillstådes varit, betalning för resa och uppehälle; ware berättigad att den betalning njuta af allmänna medel, till det belopp Rätten pröfwar mot hans verkliga kostnad swara.

80 §. Juryman, som kallad är, men utan förfall uteblifwer, warde derföre till böter dömd, efter ty i 11 Kap. 12 §. Straffbalken sägs, ändå att hans uteblifwande ej wållat uppehåll i målens behandling. Är, genom annan Jurymans tillkallande, eller eljest, kostnad af uteblifwandet förorsakad; ware, ock den uteblifne skyldig att den kostnad gälda.

81 §. Uteblifwer vittne, som till Jury-Ting kalladt är; warde hemtadt, genast eller till nästa Ting, såsom i 12 Kap. 10 §. stadgas, ändå att ej någon i målet häktad finnes.

82 §. Pröfwas någon skyldig till skadestånd, och finnas ej bestämde grunder för handen, hwarest det skadestånd mätas kan; då skall det af särskild Nämnd utstakas; och gälle om den Nämnd hwad i 28 Kap. af Förre Delen, om slikt Nämnd i twistemål, stadgade är.

83 §. Är fråga, om den tilltalade frias eller fällas må, af Jury pröfwad, efter ty förut sagdt är, och dömes den tilltalade, på grund af den pröfning, till skadestånd, som af särskild Nämnd bestämmas bör; då skall ock den Jury, som hufvudfrågan pröfwat, skadeståndet utsätta, der det å samma Ting ske kan.

84 §. Hwad särskild Nämnd eller Jury i skadestandsfråga beslutit, gånge i verkställighet, såsom i 33 Kap. af Förre Delen sägs.

85 §. Huru Nämnd, till pröfning af åtal för misbrukad tryckfrihet, sättas och försara skall, skils i den grundlag, som till tryckfrihetens befastande stiftad är.

*) Sista momentet, äfvensom hwad 10 §. innehåller om underställning, försvinner i fall lifsstraffet afläffas.

Motiver.

1901

Straff Balk.

Då Commiteen, enligt Kongl. Maj:ts nådiga befallning, skolat utarbete förslag till Allmän Criminal-lag, har den först bort göra sig reda för de ämnen, som under denna lagstifningsgren rätteligen inbegripas, till skilnad från dem, som tillhöra andra lagstifningsgrenar; och härwid har swårighet egentligen mött i fråga om bestämmandet af gränser emellan Criminal-lagens och Polis- eller Ekonomi-lagarnas omfång.

Commiteen har utgått från den grundsats, att alla egentliga rättskränkingar utgöra Criminal-lagens föremål, utan att, såsom i en del främmande lagstifningar är antaget, fästa ett så utslutande afseende å straffbarhetsgraden af en gerning, att den, ehuru fränkande en gifwen allmänlig rätt, skulle hänföras till Polis-området, enär rättskränkingen wore, i hänfikt till både den fränkta rättens mindre betydhet och gerningens öfriga beskaffenhet, så ringa, att den ej borde beläggas med swårare eller annat ansvar, än för egentliga Polis-förseelser anses äga rum.

Efter det begrepp, Commiteen gjort sig om egentliga Polis-förseelser, bestå dessa i öfverträdelsor af de lagar och föreskrifter, hvarigenom gerningar, som ej omedelbart fränka andras rätt, förbjudas, emedan de medelbart kunde orsaka skada, d. w. s. blifwa fränkande för andras, ware sig Statens eller enskildas rätt, eller och gerningar påbjudas, i affikt att förekomma faran af rättskränkingar, som kunde blifwa en medelbar följd af deras underlåtenhet.

Att, efter de nu gifna bestämmelser, de i 12 och 20 Kap. af förevarande förslag upptagne gerningar, som fränka religion och sedlighet, rätteligen höra till Allmänna Criminal-lagen, kan ej betwiflas, enär de angripa föremål, som för hwarje människa måste vara helige och för samhällsinrättningens bestånd äro ytterst wigtige.

I enlighet med de äldre swenska lagarna, har man och i detta förslag upptagit ej allenast uppsåtliga rättskränkingar, utan och sådana, som ske af wållande. Swarföre likwäl straffbarheten för wållande blifwit inskränkt till wissa arter af gerningar, redowisat i 4 Kap.

Emot de ofwan uppgifna grunder för skilnaden emellan Criminal- och Polis-lagens omfång, kan wäl synas stridande, att Commiteen här upptagit förbrytelser emot de föreskrifter, som till förekommande af pestsmitta och boskapsjuka m. m. äro utfärdade, ändå att någon skada af dessa öfverträdelsor ej kommit; men afseendet å så wäl den stora fara, swarföre människors lif eller egendom genom dem blottställas, som det högre ansvar, swarföre

med Lagstiftaren, för nämnda orsak, är förankäten wara för begäendet af slika öfverträdelse, har förmått Commiteen att gifwa ifrågawarande straffbestämmelser rum i denna lag.

Allt de särskilde arter af straffbara gerningar, som utgöra föremål för Criminal-lagen, må rätteligen ordnas och indelas, är wigtigt, ej blott i formelt, utan äfwen i materielt hänseende. Om det lyckas lagstifningen att, efter gerningarnas likartighet och det hufwudmoment, som egenteligen characteriserar deras straffbarhet in abstracto, dem uppställa och indela, skall detta ofelbart ej allenast hos en hwar lätta öfverfigten af lagverket, utan ock tjena till ledning för omdömet om gerningarnas straffbara egenkap.

Man finner lätt, att straffbarhetsgraden allena ej kunnat såsom hufwudgrund härwid antagas, emedan t. e. högförräderi och mord, äfwenom rån och wåldtäkt i dessa högsta grader, jemte flera brott af olika art, då skulle komma att bredwid hwarandra uppställas.

Man har, så wäl i doctrinen, som i gällande lagstifningar, klassificerat straffbara gerningar i Stats-brott och Privat-brott, och derwid hufwudsakligen affett subjectet för de rättigheter, som kränkas; men efter den större eller mindre utsträckning, man gifwit begreppet om Stat, hafwa i den ena lagstifningen gerningar blifwit upptagne bland Stats-brott, hwilka i en annan äro till privat-brott hänförde; och man har såfångt bemödat sig att i theorien bestämma en så skarp och wid tillämpning gällande skillnad emellan dessa twenne slag af brott, att icke twelan nödwändigt stolat upplomma, om wisa gerningar höra till den första eller andra klassen.

Betraktar man t. e. i fråga om mened, endast den materiella skada, som derigenom kan tillfogas den individ, emot hwilken den är begången, så hörer mened ostridigt till privat-brotten. Betraktas den åter såsom brott emot ett af Staten antaget och å den hos dess medlemmar förutsatta religionskänsla grundadt bewisningsfätt, hwars helgd för allmänna säkerheten hör i hög grad wärdas, så faller brottet in på Statsgebietet; och det, i jemförelse med andra rättskränkingar, å mened stadgade swårare straff har endast i den senare åsigtan sin rätta förklaringsgrund.

I öfrigt må anmärkas, att, utom det man ej med en skarp motsats af Stats- och privat-brott åstadkommer någon särdeles reda i lagstifningen, den oriktiga föresällning deraf kan förantedas, att Staten, wid straffbestämmelser å privat-brott, i allmänhet affser mera den skada, som den enskilde lidit, än det farliga inslytande, som gerningen kan äga på hela samhällets wäl.

Commiteen har således hwarken i lagförslaget upptagit den, mångtydning underkastade, benämningen af Stats-brott, eller för uppställningen och indelningen af de straffbara gerningarna lagt till grund någon absolut motsats af Stats- och privat-brott.

Wid behandlingen af hwarje särskildt brott in abstracto, kan lagstifningen ej undgå att för sig framställa dessa frågor: om och i hwad mån försök till brott (conatus) bör bestraffas; huru wållande (culpa), efter dess särskilda grader, i motsats till uppsåt (dolus) må bedömas; huru straff för delaktighet i brott, efter dess olika modificationer, skall bestämmas; så ock i hwilka fall, såsom nödwärn m. fl., tillämpning af straff ej äger rum. Den bör ej allenast beswara dessa frågor, utan äfwen uppgifwa allmänna

grunder, efter hvilka Domaren har att: 1) på den concreta gerningen tillämpa de å densamma in abstracto stadgade straff, inom de gränser af maximum och minimum, som för straffen äro satte, och 2) försära wid straffs tillämpning, så wäl då flere brott sammanträffa, som wid återfall i brott.

Det skulle leda till en widlystighet utan ända, och säkert gifwa mindre tillfridsjälände resultat, om man, wid hwarje brott för sig, wille upptaga och genomgå alla dessa särskilda omständigheter. En stor del af dem inträffa wid alla brott, och måste följaktligen medföra enahanda werkan, i afseende på hwar brott för sig.

Comiteen har således uti en särskild afdelning, hwars första Kapitel, såsom inledning till hela Criminal-lagen, handlar om de personer, som äro swenskt straffrätt underkastade, meddelat allmänna bestämmelser och regler, hwarester förenämde omständigheters inflytelse, wid tillämpning af straff för hwarje förekommande fall, med lätthet och säkerhet skulle kunna bedömas; äfwen som alla i lagförslaget specielt utsatte straff blifwit, till deras egenkap och påföljd, i samma afdelning närmare beskrifne, med tillägg af de stadganden om straff-fångars behandling, som egnat sig till upptagande i allmänna lagen och ansetts ej böra bero af Administrativa Makten. Till denna afdelning har man också funnit sig böra hänföra de bestämmelser om stadestånd, som i afseende på brottmål i allmänhet ansetts nödige.

I en annan afdelning har man deremot characteriserat hwarje brott för sig, och föreslagit de särskilda straffbestämmelserna.

Man har ej sällan hört klagan föras öfwer den, genom vår nu gällande lag, Domaren i åtskilliga fall tillagda pröfningsrätt, såsom ledande till godtycklig tillämpning af straff, och i sammanhang dermed anspråk göras på mera bestämda föreskrifter, utan att de, som fört denna klagan, sjelfwe tillräckligen undersökt hwarken besogenheten deraf, eller huruvidt anspråken på bestämdhet i lagen skäligen må sträckas.

Förstår man med strafflagens bestämdhet, att endast de gerningar må bestraffas, hwilke såsom straffbare deri upptagas, och att derjemte hwarje straffbar gerning så klart beskrifwes, att en hwar tillförlitligen kan weta hwad som är straffbart, och ingen Domare godtyckligen stämpla en loslig gerning till brott; så kan något twiswel ej uppstå, att ju strafflagarne böra i dessa hänseenden wara bestämde.

Wille man åter sträcka anspråket på bestämdhet derhän, att alla möjlige modificationer utaf hwarje särskildt slag af brott skulle fullständigt upptagas och noggrannt utmärkas, med utsättande derjemte af wist straff för hwarje sådan stiftaktighet, så komne lagstiftningen att förlora sig i en casuistik, hwilken i des tillämpning skulle leda till följder, som med rättwisa straffprinciper ej woro förenlige. Lagstiftningen blefwe förankäten att antaga åtskilliga mindre wigtiga afdelningsgrunder, för att uppdraga skarpa gränser emellan de särskilda modificationerna af ett och samma brott. En obetydlig skilnad, t. e. i beloppet af penningesummor wid stöld, eller af slutdomstid wid tillfogad tropskåda, skulle då tagas till måttstock för olika straffbestämmelser. Genom ett så ängsligt bemödande hos Lag-

stiftaren att undanrycka Domarens pröfningsrätt bedömandet af brottslighetsgraden i dessa och dylika fall, komme ej sällan straffmättet att bero af blotta slumpen.

Men ehuru det nu anmärkta sätt att behandla criminal-lagsstiftningen ej kan i de flesta fall godkännas, finnas dock många brott, hvaraf särskilde grader kunna och böra bestämdt angifvas. Affigtens beskaffenhet, sättet och medlen till verkställigheten, eller de omständigheter, som den beledsaga, och föremålen, mot hvilka brotten riktas, äro wid dessa brott så skiljaktige och utmärkte, att de under brottets allmänna genus stående arter betydligt förändras, eller siundom synas antaga egenkap af särskilda slag af brott, t. e. menad i uppsåt att draga straff öfver en oskyldig, inbrott wid stöld, mordbrand verkställd under allmän farsot, under uppror eller annan sådan nöd m. fl.

Commiteen har wid uppgörandet af lagsförslaget sökt, efter de nu angifna grunder, urskilja de fall, i hvilka det bör ankomma på Domaren att efter omständigheterna pröfva graden af brottets straffbarhet, och dem, för hvilka gradationer i straffbarheten bort bestämdt utfattas.

Auspråket på bestämdhet kan och göras i den mening, att straff, som å brott skall följa, ej må bero af Domarens godtycke, utan i möjligaste mätto vara i lagen bestämdt.

När man bestämmer, att lagsstiftningen blott behandlar en gerning i dess största allmänlighet, och ej eller kan göra afseende å den af henne okända felande individens särskilda beskaffenhet: att gerningen in concreto deremot tillhör Domarens behandling, och att endast han är i tillfälle att taga kännedom om brottslingens individuella beskaffenhet: att de grunder, hwarefter straffbarhet rätteligen bör mätas, äro dels objectiva eller sådana, hvarwid den af gerningen orsakade skadan eller faran afses, dels subjectiva, hvarwid uppsåtets eller viljans mindre eller större ondskas, eller graden af straffbar försummelse, vårdslöshet eller oförsigtighet skall bedömas: att en gernings följder i den ytre eller sinnewerlden oftast bero af en mängd omständigheter, hvilkas inflytelse ej förut kunnat beräknas; och att i synnerhet viljans och uppsåtets beskaffenhet kan nästan i oändlighet variera; så torde man finna, huru högst olämpligt, och till följdens orättwist, försöket att i lagen med arithmetisk noggrannhet i allmänhet bestämma absoluta straff å brott skulle blifva.

I afseende härå har Esterriska lagsstiftningen, hwad beträffar frihets- eller de särskilda fängelsestraffen, uttryckt följande maxim: "då skiljaktigheten af de omständigheter, hvarigenom ett brott förstoras eller förringas, icke medgifwer att straffmättet för hvarje särskildt fall i lagen bestämdt uttryckes, så warder, wid hvarje slag af brott, endast den kortaste eller längsta tidrymd fastställd, inom hwilken strafftiden efter brottets beskaffenhet skall afmätas."

Denna af alla senare lagsstiftningar godkända maxim har Commiteen antagit och utsträckt jemväl till andra straffarter, wid hvilka den kan äga tillämpning, så att emellan fastställda maxim- och minimigränser för en straffart, latitud för straffets afmätande blifwit åt Domaren lemnad.

De flesta brott omfatta en sådan myckenhet fall, af betydligt svårare eller ringare beskaffenhet, att bestämmelsen af blott en enda straffart, äfwen med den Domaren således lemnade latitud, skulle kunna sätta honom i nödwändighet att tillämpa en strängare eller

lindrigare bestraffning, än gerningen, med afseende å alla dermed förenade omständigheter, verkliggen förtjente. Enär det derjemte varit omöjligt, att efter angifna bestämda grunder ytterligare gradera de swårare eller lindrigare fallen, har ej återstått aman utväg till uppfyllande af den fordran, man gör sig på rättwisa i straffbestämmelser, än att utfatta flera straffarter, med frihet för Domaren att wälja den, som, med afseende å förswårande eller mildrande omständigheter, pröwas motswara straffbarheten af den gerning, hwaröfwer han skall döma.

Commiteen har härwid följt den method, att den straffart, som ansatts i de flesta fall komma att äga tillämpning, först utfattes; och är i 6 Kap. särskild föreskrift meddelad, att wid förswårande eller mildrande omständigheter, den senast satta straffarten må användas.

Endast genom nu angifna sätt att förfara, kan lagstiftningen undwika att uppräknas en större mängd af särskilda förswårande eller mildrande omständigheter, och ändock sätta behöriga gränser för Domarens pröfningsrätt, samt förena nödig stränghet med en lika nödig humanitet.

I den wid Missgjerningsbalken, som egentligen innefattar de till brottmåls-lagen hörande materiella stadganden i 1734 års Lag, fogade Straffbalk, förekomma åtskilliga föreskrifter af dels materiel och dels formel egenkap. Den handlar om missgjerningsmäns angifwande, om fångars underhåll, om dem, som i fängelse dd, om doms fullbordan i lifsfaker, om skarprättare, och om kroppsplikt af arbete, spö och ris m. m.

Hwad brotts angifwande till åtal beträffar, hafwa de derom nöddige föreskrifter blifwit, för deras nära sammanhang med rättegången i brottmål, till Rättegångsbalkens Senare Del, hwilken nu utgifwes, hänförde.

Bestämmelserne angående answaret å allmän å lagare, som lägga ned brottmål, å den, som öfwerfaller skarprättare i des förrättning, eller å honom sjelf, om han deri felar m. fl., kunna ej förantleda någon ny hufwudafdelning af lagen om brottmål. De straff, som i allmänhet sättas å förbrutelser, hwilka begås emot Statens embetsmän eller tjenare, eller af dem, i eller för utöfning af deras embeten eller befattningar, äro äfwen för ifrågawarande fall tillämplige.

I samma Balk, som stadgar straff för hwarje särskildt brott, har man och sunnit lämpligast att beskrifwa sjelfwa straffens egenkap och sättet för deras verkställande.

Dit höra äfwen grunderne för förwandling af böter i annat straff.

Då således någon fördelning af de till brottmålslagen hörande ämnen emellan twenne Lagbalkar hwarfen är af nöden eller ansatts tjenlig, har endast fråga kunnat uppstå, hwilkendera benämningen skolat bibehållas för den del af lagen om brottmål, som innefattar bestämmelserna angående sjelfwa brotten och deras bestraffning.

Commiteen har antagit titeln Straffbalk, såsom swarande emot hwad man i allmänhet kallar Strafflag, och således närmast characteriserande denna del af allmänna lagen.

Häraf följer, att der titeln Missgjerningsbalk i förslaget till Civillag förekommer, den mot titeln Straffbalk bör utbytas.

Kap. 1. I början af lagförslaget har bort bestämmas, hvilka subjecter efter lagens föreskrifter skola dömas. Man kan härvid tänka sig fyra särskilda fall. Ett brott kan vara föröfwadt: 1) af inländskt man inom Riket; 2) af inländskt man utom Riket; 3) af utländning inom Riket; 4) af utländning utom Riket.

Wid hwarje af dessa fall uppstår den dubbla frågan:

- a) om förbrytaren skall af svensk Domstol dömas; och
- b) efter hvilken lag straffet skall bestämmas.

Att i det första och tredje fallet förbrytaren bör dömas af svensk Domstol och efter Sveriges lag, är obestriddigt.

Hvad beträffar det andra fallet, så enär hvar Stat, för upprätthållandet af rättstillståndet hos sig, är intresserad deri, att utländningar ej må, för brott, som de inom Statens område föröfwat, vara strafffrie, om det tyckats dem att der undgå bestraffning; måste och Staten, å sin sida, ej skydda egna medlemmar emot ansvar för brott, begångna i ett främmande land.

Den ymsesidiga säkerhet för hvarje lands invånare emot rättskränkningar af andra, som af allmänna folkrätten och egen fördel påkallas, kan åter befordras genom twenne utvägar: förbrytarens utleswerering till den främmande Staten, för att af den straffas; eller hans bestraffning af den Stat, hwars medlem han är.

Det är en af Regeringar i allmänhet och, så widt Commiteen är bekant, af svenska Regeringen alltid, iakttagen regel, att ej utlemna eget lands invånare, för att i annat land dömas och straffas. Så länge ett rättsförbund med likstämmiga lagar emellan Staterna i allmänhet ei är tillwägabragdt, skall och denna regel, såsom grundad på hvarje Stats wärdighet och det skydd, den bör lemna egna medlemmar emot annan behandling, än som med dess lagar instämmer, blifwa gällande. Och således återstår endast att widtaga den andra utvägen, eller att hvarje Stat sjelf låter döma och straffa egna medlemmar, för brott, som de i annat land begått.

Hvad åter beträffar den andra härvid uppkommande frågan, efter hvilken lag den inländska mannen bör dömas för brott, begånget utom Riket, öfwerensstämma de fleste nyare lagstiftningar deri, att endast inländsk lag är i sådana fall användbar.

Enligt gällande lag i Preussen, har man der försarit så, att äfwen den Preussiske undersåten dömdes efter utländsk lag, om denna war mildare än landets egen.

Men häremot förefommer, att hvar Stat i sin egen lag ej allenast förklarar, hvilka gerningar den anser för straffbara, utan och antager, att endast de der bestämde straff, och följaktligen hwarken swårare eller lindrigare än dessa, äro, efter dess åsigt, för bestraffningens ändamål nödwändige. Den kan således icke, utan att råka i motsägelse med sig sjelf, wid sina Domstolar tillämpa en främmande strafflag; ty straffet måste anses för orättwiist, om det är strängare, och för otillräckligt, om det är mildare, än i egen lag. Utom dess kunna straffanstalterne wara så olika i det ena och andra landet, att de straff, som skulle äga rum efter en främmande lag, icke äro verkställbare der brottet skall dömas och straffas.

Med de nu yttrade åsigter instämmer förslagets stadgande, att inländsk man skall efter Sveriges lag och wid svensk Domstol dömas för brott, som han föröfwat i Sverige eller utom de förenade Rikena Sverige och Norrige.

Den inskränkning af Sveriges straffrätt, som af stadgandets lydelse följer, i så måtto, att de brott, som svensk man begår i Konungariket Norrige, icke derunder inbegripas, och hwarom å annat ställe i detta Kapitel förekommer det positiva förklarande, att brott i allmänhet, som i Norrige föröfwas, ej höra under svensk straffrätt, grundar sig på Rikenas närmare förhållande till hwarandra: — deras förening under en Konung.

Med detta samband och den likstämmighet i lagar, som man bör wänta sig af de, för ett sådant ändamål af Regeringen anbefallda och i verkställighet gångna åtgärder, kunna båda Rikena anses såsom delar af ett rättsförbund, hwarigenom det ena Rikets invånare försäkras om sådan behandling wid det andras Domstolar, att de skäl, som i allmänhet tala emot brottslingars utföwerering, i afseende på de förenade Rikena inbördes förfalla.

I det sjerde fallet, som angår utländsk mans brott utom Riket, är nödigt att urskilja, om brottet är föröfwdt antingen emot Sverige eller svensk man, eller emot utländsk man.

Det gifwes ingen grund för utöfning af Statens straffrätt, i fråga om brott, föröfwdade utom dess territorium af utländsk man mot utländsk man; men sin egen säkerhet och sina medlemmars rättigheter är den besogad att skydda emot hwilken hets, som den kränker, och å hwar ort som hets det må ske. Därför har i detta fall ingen Stat dragit i betänkanande att utöfwa straffrätt emot utlänningar.

En härå grundad bestämmelse är i lagförslaget införd, och den upptager, såsom svensk straffrätt underkastadt, äfwen brott föröfwdadt å svenskt fartyg, af utländsk man emot utländsk man, emedan det anses hafwa skett å svensk botten, ehwar fartyget än må befinnas.

Det kan inträffa, att den, som för brott utom Riket, enligt föregående bestämmelser, är svensk straffrätt underkastadt, förut blifwit för samma brott å utrikes ort dömd och straffad. Om det der undergångna straff i swårhet swarar mot det, hwilket här skolat honom ådömas, kan någon ytterligare bestraffning ej komma i fråga; men äfwen om straffet skulle finnas mildare, synes det ej med rättwisa förenligt att här straffa honom andra gången, och ej eller rådligt, emedan ett sådant försarande kunde föranleda dertill, att svensk man, som här blifwit straffad för brott begånget emot utlänning under dennes wilstande i Sverige, blefwe, om han sedan komme inom gebietet af den Stat, hwars medlem utlänningen är, derstädes å nyo straffad.

Commiteen har, på dessa grunder, förklarat, att ej någon skall, för brott, som han utom de förenade Rikena föröfwat, här i Riket straffas, der han förut för samma brott straff å annan ort undergått.

Ifrån de antagna grundsatserna, att brott i allmänhet, som föröfwas inom Norrige, ej böra under svensk straffrätt, och att alla brott, hwilka inom Sverige begås, ware sig af in- eller utlänningar, skola dömas efter Sveriges lag och wid svensk Domstol, äro undantag gjorde för de fall, då svensk embetsman, under det han uppehåller sig i Norrige, eller norrisk embetsman, medan han wistas i Sverige, begår brott i embetet.

Det är egentligen emot den Stat, i hvars tjenst embetsmannen står, som han förbrutit sig. Den är och i synnerhet intresserad i brottets bestraffning: des egen lag bör således derwid tillämpas. Här saknas såhaktligen all grund att öfverslytta straffrätten till det Rike, inom hvilket förbrytelsen tilldragit sig.

Committeen har slutligen ansett sig böra i förslaget till detta Kapitel förklara, att de särskilde bestämmelser, som genom Rikets förbund med främmande Makt kunna wara till ymsefödigt iakttagande fastställda, skola lända till esterrättelse, och att, i afseende å sådan Macts Beskickning, allmänt wedertaget bruk gäller.

Kap. 2. Ehuru såhaktige de af wettenskapsmän i senare tider uppstälde teorier för straffrätten än äro, kan dock den positiva lagstifningen med säkerhet antaga den i förnuftet djupt grundade föreställning, att lagen hotar förbrytare med straff, i det hufwudsaktiga ändamål, att, genom sådan warning, förekomma brott. De för detta ändamål mest verkfulla straff böra således wäljas. Men då lagstifningen omöjligen kan påräkna att genom sjelfwa straffbotet tillwägabringa allmän laglydnad och utrota hwarje brott, så att all tillämpning af strafflagarna utaf sig sjelf förfölle, måste den tillika, wid walet af straff, synnerligen afse förbättringen af sådana brottslingar, som, genom straffets verkställighet å någon tid skilde från samhället, efter straffets undergående åter deri inträda. Brottslingars förbättring är alltså ett annat wigtigt ändamål, som lagstifningen bör genom straffet befordra. De som, i betraktande af straffets försämda ändamål, kunde falla på den tanka, att allt wore afbulpet med stränga straff, och således önska införandet af terrorism i lagstifningen, misstänna ej allenast menniskans natur, utan och rättwisans fordringar och mensklighetens pligter.

Alla tiders och alla länders erfarenhet wisar, att ytterligt stränga straff förhärda, i stället för att affräcka.

Der ett folk dagligen ser skådespel af blodsdömars verkställande, minskas affryn för brott, uppkommer deltagande för brottslingen och wäckes hat emot lagstifningen. Om denna senare sjelf friföligt spiller menniskolif, kan man ej wänta, att aktning derföre skall hos folket wäckas och underhållas. Om straffen stå i ett, allmänna rätts- och mensklighetskänslan särande misshållande till brotten, kan man och taga för afgjordt, att dese senare i flera fall blifwa ostraffade. Man twelar att dem angifwa: vittnen innehålla med sanningen; och Domaren sträcker tillämpningen af regeln att heldre fria än fälla, äfwen till de fall, der öfvertygande bewis emot den tilltalade förekomma. Wissheten, att ett brott ej blifwer ostraffadt, och att straffet snart drabbar detsamma, är ofelbart långt mera afhållande från brott, än den ytterliga strängheten i straff.

Den grad af bildning, hwarå en nation i allmänhet sig befinner, bör, i förening med straffets dubbla ändamål, att affräcka, och att förbättra, rådfrågas wid walet af straffarter.

De kroppsliga straff, som förnedra menniskan, derigenom att man wid deras användande åsidosätter allt afseende å hennes förnuftiga natur och behandlar henne lika med

ostä-

osfäliga djur, dem man, genom sinärtan af fysiskt ondt, som omedelbart tillfogas kropspen, söker göra sin vilja undergifna, anser Commiteen såsom straffmedel förkastliga. Sådane äro spö- och ris=straffen. För den redan moraliskt förderfwade äro dese mindre affräckande, än andre straffarter, emedan de äro hastigt öfvergående och lemna brottslingen tillfälle att snart fortsätta en lastbar lefnad. Hos den åter, hwars känsla af människowärde ej förut är qwäsd, skola dese förnedrande straff undertrycka de i människans moraliska natur grundade anlag till förbättring: de skola bringa honom till förtwiflan, eller göra honom till afswuren fiende af det samhälle, hwars lagar författ honom i ett sådant förnedringsstillstånd, att hoppet och möjligheten att sig derutur lyfta blifwit honom betagne, enär alla wägar till utkomst och återwinnande af förtroende och aktning af medmänniskor äro för honom stängde.

Bestrafning med watten och bröd å så långa tider utan afbrott, som detta straff efter gällande lagar hittills ägt rum, har Commiteen ej eller kunnat bibehålla, emedan den, verkställd med stränghet, skulle antingen i hög grad förswaga brottslingens krafter och göra honom oförmögen till arbete i någon tid efter straffets undergående, eller hos honom verka fortfarande ohelsa, eller också någon gång hafwa döden till påföljd.

Häremot har Commiteen ansett inskränkning af kost till watten och bröd, i förening med frihetsstraff, kunna å wissa dagar, med lemnadt mellanstånd för hwarje gång, användas såsom tjenligt straffmedel.

Landsförwisning är såsom warningsmedel föga verkfamt; och den brottsliges förbättring är derwid alldeles icke afsedd. Detta straff kan i des tillämpning urarta till ytterlig stränghet emot den medellöse, som tillika saknar personlig förmåga att förwärfwa sig nödig utkomst å främmande ort, då det deremot medförer ringa otägenhet för den rike, eller den, som eljest är i tillfälle att hwar som helst sig försörja. Det innefattar desutom orättwisa emot den främmande Stat, som med brottslingen belastas, och är opolitiskt, emedan ett utbyte af brottslingar Staterna emellan deraf skulle föranledas. På dessa stäl är ifrågawarande straffart i lagförslaget förkastad.

De i en Stat sammantefwandes omböme om hwarandras moraliska värde kan wäl, såsom fritt och beroende endast af inre öfvertygelse och känsla, hwilka hwarken kunna förbjudas eller påbjudas, icke blifwa föremål för yttre lagstiftning. Men de af Statsinrättningen beroende och derigenom bestående borgertlige företräden, rättigheter och förmåner ligga inom denna lagstiftnings område. Den kan använda förlust eller inskränkning af sådana företräden, rättigheter och förmåner, dels såsom sjelfständiga straff, dels också i förening med andra straff, såsom påföljder af dem. Dese den yttre eller borgertliga äran angripande bestraffningar äro, såsom både med rättwisa öfwerensstämmande och ändamålsenlige, i lagförslaget antagne, enligt hwad här nedanföre närmare förklarats; hwar emot det straff af allmän eller oinskränkt ärelöshet, som ej motsvaras af något bestämdt begrepp, och som kunde föranleda den föreställning, att brottslingen skulle förfättas i ett absolut rättlöshetsstillstånd, och anses förlustig den, ifrån människans förnuftiga natur oskilljaktiga, rättigheten att behandlas såsom person, icke blifwit i förslaget upptaget.

Den, såsom tillfatts wid dödsstraff, i wisa fall stadgade confiscation af förbrytarens egendom, har man ansett ej böra äga rum, emedan densamma komme att drabba hans oskyldiga familj.

Älfbön inför Rätta är ej eller i lagförslaget bibehållen. Den egentliga upprättelsen för den förolämpade består i Domarens förklarande, att den tilltalade gjort sig till äresfränkning skyldig. Man har ansett ett ytterligare erkännande deraf å den förolämpandes sida öfverflödigt, och derigenom undanröjt så wäl swärigheten att genom twångsmedel kunna honom dertill förnä, som de förargliga uppträden inför Rätta, hwilka af den skyldiges trefsa och motwilja kunna orsakas. Det står i den förolämpades makt, att genom tryck gifwa åt den upprättelse, han genom Domsolens utslag winner, all den publicitet, han önskar och nödig anser; och dertill har man i 18 Kap. 13 §. af lagförslaget, förpligtat den skyldige att bestå kostnaden, om den andre det äskar.

Brottslings utställande wid påle att skämmas, så ock stockstraff, hafwa, enär dessa tillfatts wid andra straff icke äga någon till förbättring werlande inslytelse på brottslingen och, så widt dermed för andra åsyftas warning och affry för brottet, jemwäl förfela ändamålet och snarare åstadkomma förargelse, eller tjena att tillfridsställa den obildade åskådarens nyfikenhet, ej kunnat i lagförslaget bibehållas.

Kyrkoplikt, som i des ursprungliga betydelse icke innefattade egenkap af straff, har nu mera i allmänna omdömet blifwit nära likställig med öfriga Kamstraff; och då den, såsom sådant, ej ansetts böra för framtiden användas, har den ej blifwit i lagförslaget upptagen.

Swad dödsstraffet beträffar, så är des tillätlighet af flera wetenskapsmän, synnerligast i senare tider, bestridd eller i fråga satt. Commiteen anser detta straff ej kunna inför förnuftsens och rättwisans Domsol förswaras, på annan grund, än att det pröfwat nödigt för, och bidragande till, samhällsinrättningens bestånd och ändamål. Men denna des nödwändighet och ändamålsentlighet äro twifwel underkastade.

Betraktas dödsstraffet med hänsigt till straffens dubbla ändamål, att wara och förbättra; så måste wäl medgifwas, att det senare ändamålet är alldeles åsidofatt. Äfwen des förmenta egenkap att af alla straff wara det mest affräckande, torde ej kunna såsom ofelbar antagas. Om man lemnade brottslingen frihet till wal emellan dödsstraff och fängelse för lifstid, skulle troligen mången gifwa det förre företräde framför det senare.

I den mån affryn för spillandet af menniskolif med berädt mod, wid tilltagande odling ökas, blifwer ock menstlighetskänslan särad genom de i lagstiftningen kallblodigt stadgade dödsstraffens tillämpning; och om, i barbariska tider, dödsstraffet kunde allmänare användas, juft dertfore att affryn för mord i allmänhet då war mindre, så har man dert emot i senare tider, ledd af den större åtkningen för menniskors lif, i alla civiliserade Stater inskränkt dödsstraffens användande till färre fall.

Nu ehuru Commiteen är öfwerlyd, att tillwert i bildning och mildrade seder hos samhällets medlemmar skola hafwa till påföljd dödsstraffens upphörande; likwäl och då Commiteen ej gör sig försäkrad, det man anser denna bildningsgrad ännu wara i Sverige nog allmänt uppnådd, och en total reform af lagstiftningen, medelst dödsstraffens affläffande

för alla brott, således kunde finnas äfventyrlig; har den trott sig böra framställa twenne förslag, ett med bibehållande af nämnda straff, och det andra med antagande af frihetsstraff på lifstid, i des ställe.

De allmänne straff, som i förslaget upptagas, äro:

1) Lifsstraff. Alla qualificationer af detta straff, de må bestå i handstympning, rådbräkande, den döda kroppens stykning och de styckade delarnes exposition till allmän åskådning, eller kroppens förbränning, äro ur förslaget uteslutne, de twenne försinämnde, såsom verkliga grymheter, och de öfrige, såsom ej genom någon med slät påräknad god effect på åskådarnes sinnen rättfärdigade, utan, hwad någre deribland beträffar, fast mera i hög grad för människans ädlare känslor sårande.

Endast ett sätt för straffets verkställande föreslås; och detta består i halskuggning med fallbila.

Walet af ett sådant verkställighetsfätt är föranledt af den, genom erfarenheten nogsam utrönta osäkerheten af halskuggning med handbila eller yxa. Man undgår och dymsdelst att låta den ena människan så omedelbart verka till en annans aflifwande, som hitills stett.

Någon widare utöfning af Statens straffrätt kan, sedan brottslingen undergått dödsstraffet, ej komma i fråga. Hos folken är och den föreställning allmänt rådande, att brottet är inför människor med nämnda straff försonadt. Någon anledning har således ej förekommit, att, såsom i 2 Kap. Straff-Balken af 1734 års lag, förordna, det wisas till döden dömda förbrytarens kroppar skola i galgbacke eller affides i skog nedgräfwas. Man har derföre föreslagit, att de, utan undantag, må warda i stillhet å kyrkogård begrafne.

Om beredsetid för den dömda, des utförande till afrättsplats utan slät eller utmärkelse, och om uppstof med straffets verkställande å hafwande qwinna, till des hon efter barnsörden tillfrisknat, meddelas föreskrifter, som inslämma med hwad förut härom är stadgad.

Om flere skola afrättas, kräfwer menstligheten, att man ej öfar den enas lidande och stöder des sinneslugn med åskådning af en annans afrättelse. På sådan grund föreskrifwes, att straffet ej må verkställas å någondera, i den andras närvaro.

2) Frihetsstraff af twenne slag, nemligen straffarbete och fängelse.

Frihetens förlust å längre tider, i fdrening med twång till arbete, är ett straffmedel, som, wid betraktande af människans förnuftiga natur, må anses mest tjenligt till befordrande af straffets ändamål. Detta bestraffningsfätt har och nu mera, i nästan alla civilicerade länder, blifwit antaget för den klas af brott, som ligger emellan de svåraste, hwarå dödsstraff är bibehållet, och de ringare, som med förlust af frihet å kortare tider, utan sådant arbetstväng, som nyss är nämndt, eller med ännu lindrigare straffarter beläggas. Erfarenheten har och öfverallt, der det blifwit på ändamålsenligt sätt användt, witsordat des verksamhet.

Den häråt gifna benämning af straffarbete uttrycker närmast des bestämmeelse och egenkap.

Det är indeladt i fem grader; och indelningsgrunden är: skillnaden i straff-tiderna. Någon beständ gradering af dessa straffarter, i afseende på deras intensitet, har ej kunnat äga rum, emedan arbetet i den lägsta graden redan bör vara sådant, att fången känner sig dermed straffad, och man ej, utan att göra sig skyldig till grym behandling, och utan att just derigenom förfela det ena åsystade ändamålet, eller hans förbättring, skulle i de högre kunna ålägga honom ett pinsamt arbete. Annan skillnad i behandlingsfättet, hwad selswa arbetet angår, har ej blifwit här angifwen, än att den till fångelse & lifstid, i förening med förlust af medborgerligt förtroende för alltid, dömda må kunna brukas till arbete utom straffinrättningens område, eller hwad man kallar offentligt arbete.

Commiteen har således icke eller antagit några särskilda benämningar af fästning, tukthus, arbetshus o. s. w., för att, såsom flereslides utomlands och äfwen i Sverige skett, derigenom utmärka olika grader af straffanstaltens swårhet.

Om likwäl straffarbetshuset är att anse såsom en anstalt att upptakta brottslingar till lydnad för lagar, aktning för andras rättigheter, arbetsambet och ordning i lefnadsfätt, bör man och med dem försara efter enahanda grunder, som för uppfostring i allmänhet äro gällande. Det är derföre nödigt, att Styrelsen öfwer hwarje sådan inrättning indelar brottslingarna i klasser, med afseende på brottens beskaffenhet, straffgraden och andra omständigheter, och att den äfwen äger använda olika disciplin för särskilda klasser. Denna olikhet kan bestå uti skillnad i föda, fängställe med tillbehör, fristunder, arbetets beskaffenhet, rättighet att taga emot besök m. m., enligt de ordningar, som Konungen finner för godt att utfärda om så wäl detta, som hwad i öfrigt rörer fångarnas behandling och ej i allmänna strafflagen kan upptagas.

Commiteen har, utan att ingå i närmare detaljer, inskränkt sin åtgärd till föreslående af endast de föreskrifter, som under alla förhållanden ansetts böra blifwa gällande.

En af dem innehåller, att särskildt sofrum skall för hwarje fånge anordnas.

På grund af den erfarenhet, man wunnit wid straffinrättningar, såwäl i Europa, som i Amerika, anser Commiteen iakttagandet af denna föreskrift såsom ett hufwudsakligt willkor för befordran af straffens ändamål.

Ensligheten efter slutadt arbete nödgår fången att öfwer sin egen lefnad göra betraktelser, hwarigenom han ledes in på förbättringens väg. Ungänget med andra brottslingar betager honom anledning och tillfälle dertill. Det minskar obehaget af hans fångenskap och werkar oftast positivt till moraliskt förderf eller förhärdelse, genom samtal, som såra sedligheten eller eljest äro af lastbart innehåll, genom planers uppgörande till nya brott eller till rymning o. s. w.

För unga brottslingar, hwilkas straffbara gerningar i allmänhet härledas från bristande undervisning, wanwärdad uppfostring och elaka efterbömen, fordras en egen behandling. Man har således föreskrifwit, att särskild wård skall hafwas om deras undervisning och upptuktelse.

Commiteen har ansett nödigt att bestämma de correctionsmedel, som böra användas till widmakthållande af disciplinen inom straffarbetshuset.

Enahanda grunder, som förmått Commiteen att från de egentliga straffarterne utesluta spö- och risflitning, gälla äfwen emot fångars afstraffning för olydnad och uppstyfhet, med käpp, knut, piska eller annat sådant medel.

Införandet af ett sligt bestraffningsfätt skulle i alla afseenden motverka inrättningens ändamål. Det skulle förwilda fångarna, i stället för att förbättra dem och, om äfwen fruktan dertfore kunde någongång afhålla fånge från öfwerträdelsor, likwäl ej hos honom grundlägga frivillig lydriad eller sådan wana wid ordning och arbetsamhet, som bibehålle sig längre, än den öfwerhängande faran af straffet.

Utom des wore det i högsta grad olämpligt, att, när man ansett ett sligt bestraffningsfätt förkastligt, äfwen då det utöfwes efter Domarens i lag grundade föreskrift, öfwerlemnna det till godtyckligt användande af en underordnad tjensteman eller betjent, som ofta wore fressad att det till öfwerdrift utöfwa.

Dereimot har absolut enslighet, eller fånges hållande i enrum både dag och natt, funnits wara ett verkfamt medel att återföra honom till ordning och lydriad. Sjelfwa arbetet, fastän mödosamt, skall blifwa för honom önskanwärdt, emedan han derigenom åter kommer i sällskap med andra, och brist på syfselfättning, förenad med saknad af andra försirbelsor, alltid medförer en plågsam känsla.

Ännu werksammar har detta correctionsfätt wisat sig, när fången förblifwer innesluten i mörkt rum.

Man har dertfore antagit, att sådan enslighet må åläggas, antingen utan sistnämnda skärpning, på högst tjugåtta dagar, eller med densamma, på högst fjorton dagar.

För att öka bestraffningens intensitet, är ock föreslaget, att med ensligheten må kunna förenas inskränkning af fångens kost till watten och bröd allena, & hwarannan dag.

Åläggandet af denna bestraffning kan endast tillkomma Styrelsen öfwer straffinrättningen, och bör ej äga rum, utan att den & stället undersökt förhållandet. Men föreståndare eller uppsyningsman wid sådan inrättning måste äga makt att, till ordnings bibehållande, när omständigheterna det kräfwä, i enrum innesluta fånge, som sig förbrutit. På det likwäl Styrelsen må kunna med nödig skyndsambhet antingen rätta misbruket af denna makt, eller befördra fången till laglig näpfi, har man föreskrifwit, att förhållandet skall, inom tjugufyra timmar, sedan fången blifwit i enrum innesluten, till Styrelsen inberättas.

Man bör föreställa sig möjligheten deraf, att straff-fånges förbättring kan före den af Domstolen ådömda strafftidens slut tillwägabringas; och förhoppning, gifwen åt fånge, att genom wälförhållande bereda sig förlertning af strafftiden, skall ofelbart ofta blifwa för honom en mäktig bewekelsegrund att sig förbättra.

På dessa stäl har man föreslagit, att, dertest fånge gjort sig wäl känd för arbetsamhet och efterlesnad af den för straffinrättningen stadgade ordning, samt i öfrigt ådagalagt sådana prof af förbättrad sinnesart, att anledning finnes till minskning af strafftid, Styrelsen bör deroim gbra annäskan hos Konungen, af hwaras godtsinnande benådningsträtens utöfning beror.

Skuru man ej genom detta stadgande betagit fångarna utväg att selswe söka Konungens nåd, torde det dock leda till minskning i antalet af obefogade nåd-ansökningar. Utsigten att af Styrelsen blifwa omedelbart anmäld till benådning synes deremot gifwa fången en öfad anledning att genom wälförhållande göra sig af en sådan anmälan förtjent.

Likwäl, och till förekommande deraf, att fångarne kunde, genom låtsad förbättring, bereda sig ett för tidigt frigifwande, har den föreskrift ansetts nödig, att anmälan till benådning ej må göras förr, än femton år förflutit för den, som blifwit dömd till straff i första graden, eller tre fjerdedelar af strafftiden för annan fånge, och att den ej äger rum, derest ej dessa tre fjerdedelar uppgå till ett år.

Fängelsetrafvet kan, efter Commiteens förslag tillämpas å tre särskilda sätt, hwilka benämnas, det första: enkelt fångelse; det andra: ensligt fångelse; och det tredje: fångelse wid watten och bröd.

Minimum och maximum för tid af enkelt, fångelse äro dubbelt så långa, som de, hwilka för ensligt fångelse bestämmas; och enahanda förhållande af tid äger rum emellan fästnämnda straff och fångelse wid watten och bröd. De med frihetens förlust förenade skärpningar af ensligt fångelse, och fångelse wid watten och bröd, har man ansett så öfa dessa senares intensitet, att enkelt fångelse i tolf dagar, ensligt fångelse i sex dagar, och fångelse wid watten och bröd i tre dagar, blifwa mot hwarandra swarande. För beräkningen af selswa skärpningarna har man sökt gifwa regler, som ej synas kunna föranleda till mistag. Då man sagt, att ensligt fångelse skall verkställas sex dagar å rad, med lika många dagars afbrott, är det klart, att om t. e. någon dömes till 30 dagars sådant fångelse, han sitter i enrum de första sex dagarna, och sedan från och med den 13:de till och med den 18:de, samt från och med den 25:te till och med den 30:de dagen, hwaremot ensligheten afbrytes under de sex mellandagarne hwarje gång. Likaså försares med fångelse wid watten och bröd: om t. e. någon är dömd till 18 dagar, börjas denna skärpning med de 5 första dagarna, afbrytes från och med den 6:te till och med den 10:de, widtager sedan åter och fortgår till och med den 15:de, hwarefter den upphörer för de 3 öfriga dagarna.

Grunden för antagandet af de trenne olika sätten att använda fångelsestraff är, såsom i 6 Kap. antydes, den, att Domaren, wid straffets äddimmande, må kunna göra behörigt afseende å förbrytarens ålder, kroppsbeskaffenhet och yrke, samt de flera omständigheter, som på walet af det ena eller andra sättet kunna inverka.

Någon förklaring af öfriga föreskrifter, som fångelsestraffet angå, anser Commiteen ej erfordras.

3) Böter. Man har antagit en Riksdaler såsom det minsta, och etthundra Riksdaler såsom det högsta bötesbelopp, detta senare likwäl med undantag för de fall, då antingen annorledes i lagförslaget uttryckligen finnes bestämdt, eller ock ett högre belopp, efter särskild deri stadgad beräkningsgrund, kan äga rum.

Sådan förhöjning, i senare fallet, kan inträffa efter 24 Kap. 15 och 16 §§., 27 Kap. 3 och 5 §§., och 28 Kap. 22 §.

Ett högre eller lägre maximum af böter, än 100 R. dr. är på änskilliga ställen i lagförslaget stadgadt.

Böter skola, efter Commiteens förslag, när den fällde ej förklarar dem gälda, förvandlas i enkelt fängelse, och det endast så vidt som tillgång hos honom saknas.

Då fängelsestraffets svårhet ökas i mån af straffidens förlängning, har Commiteen, med indelning af längsta straffiden i sex stadier, hwardera af trettio dagar, stadgat sådana förvandlingsgrunder, att under hvarje senare stadium, ett högre bötesbelopp, än i det näst föregående, afsättes med hvarje dags fängelse.

Till undvikande af onödig omgång med förvandlingar, hafva de, såsom klara verkställighetsåtgärder, blifwit till Konungens Befallningshafwande öfverlemnade.

De straffarter, som lagen i 1 Kap. 12 §. R. B. utfätter för embetsmäns brott i embetet, äro, utom den allmänna straffarten af böter, följande, endast å embetsmän tillämplige: mistning af embetet alldeles; mistning deraf på wiss tid (suspension); och embetets mistning, förenad med owärdighet att det återfå.

Genom suspensionsstraffet nedsättes embetsmannens anseende i deras ömböme, inom hwilkas krets han, efter någon tids förlopp, åter skall förwatta sitt embete. Den förödmjukelse, straffet medförer, måste snarare nedtrycka honom, än wäcka hog och nit för embetsgöromåten. Commiteen har således, med uteslutande af denna straffart, i hvars ställe böter kunna dömas, när förseelsen ej är af så swår beskaffenhet, att embetets mistning bör deraf följa, endast antagit twenne särskilda straff för embetsmän, nemligen af sättning, och mistning af embete.

Det förra straffet består i förlust af alla embeten, som den brottslige innehafwer, förenad med owärdighet att vidare nyttjas i embete, likartadt med det, hwari han sig förbrutit.

Mistning af embete åter inskränkes till förlust af det embete, hwari embetsman sig förbrutit, så ock af annat likartadt embete, om han sådant innehafwer. Denna bestämmelse grundar sig deraf, att embetsmannen, änskönt han wisat sig mindre skicklig att förträta embeten af ett slag, kan i tillräcklig grad besitta de egenskaper, som erfordras för embeten af ett annat, wid hwilkas utöfning han således, utan äfventyr för det allmänna, må bibehållas.

Sfrige föreskrifter, angående så wäl följderna af ifrågawarande twenne straffarter, som deras tillämpning å dem, hwille antingen icke innehafwa det embete, hwari de sig förbrutit, eller ock, utan att vara i Statens tjenst anställde, utöfwa annan tjenst eller allmän besättning, som af förordnande eller medborgares wal beror, torde, utan vidare förklaring, finnas giltige.

Zemte bestämmandet af de egentliga straff, hwarmed brottsliga gerningar skola besluggas, bör lagstiftaren fästa synnerlig uppmärksamhet på den wanheder, hwarmed en del af dem i allmänna ömbömet stämpas. Några brott anses, hufwudsakligast för bewefelsegrunden, eller för sättet att dem utföra, allmänneligen så nesliga, att gerningsmannen genom dem förwerkar allt medborgerligt förtroende. Det tillhörer så mycket heldre lagstiftningen, att genom uttryckliga förklaranden gifwa sanction åt allmänna ömbömet i

desa fall, som Staten sjelf måste anse den, hvilken förlorat enskildas aktning och förtroende, äfwen wara owärdig hwarje embete, utmärkelse eller annan företrädesrättighet, som af Statens Styrelse utdelas.

De fleste lagstiftningar i senare tider hafwa fäst en sådan påföljd wid sjelfwa straffen. När dese warit af swårare beskaffenhet, hafwa de owilforligen medfört förklarande af gerningsmannens wanheder.

Commiteen har ansett, ej sjelfwa straffet, utan fast mera brottets egenkap, med hänsigt i synnerhet till ondskan i gerningsmannens wilja och lägheten i bewelkefgrundden, böra tagas i betraktande. En gerning kan, i anseende till des objectiva straffbarhet, beläggas med swårt straff, utan att gerningsmannen ådrager sig sådan wanheder, som nu är i fråga. Detta inträffar t. e. wid dråp af hastigt mod.

På sådan grund är i lagförslaget, för hwarje brott som ansetts medföra wanheder, denna påföljd särskildt utfatt; och man har trott sig kunna antaga twenne arter deraf.

Den ena, under benämning af förlust af medborgerligt förtroende för alltid, innebär owärdighet:

- 1) att innehafwa embete, tjänst eller annan allmän befattning, och att tillgodonjuta pension eller andra rättigheter eller förmåner, som deraf följa;
- 2) att innehafwa adelskap, riddare-orden eller annan offentlig utmärkelse; och
- 3) att deltaga i wal till allmän befattning.

Den andra, eller förlust af medborgerligt förtroende å wiss tid, åläggas ej under fem och ej öfwer tio år. Den dömda förklaras hafwa förwerkat embete, tjänst eller annan allmän befattning, med deraf följande pension, rättigheter eller förmåner, så ock adelskap, riddare-orden eller annan offentlig utmärkelse, och är desutom, under den tid, som i domen utfättes, owärdig att deltaga i wal till allmän befattning och att der till wäljas eller förordnas.

Då på årskilliga ställen i förslaget till Civillag omtalas brott, som medföra wanfrägd eller wanfrägdande straff, har man här funnit nödigt förklara, att förlust af medborgerligt förtroende för alltid är den påföljd af brott, hwarmed wanfrägd betefnas.

Kap. 3. En del brott äro af den beskaffenhet, att till deras fullbordan hörer wiss påföljd af de gerningar, som äro föremål för criminal-lagstiftningen. Sådane äro: mord, dråp, annans skadande till kropp eller helsa i swårare fall, stöld, så ock skada som göres å annans egendom m. fl.

Andra åter anses fullbordade, när den brottsliga gerningen blifwit fulländad, ändå att den af gerningsmannen åsyftade eller af lagstiftaren besarade påföljd ej inträffat.

Sålledes fordras ej till fullbordan af de i 9 Kap. 1 §. beskrifna swåraste arter af förräderi, att Statens sjelfständighet gått förlorad, eller att des grundlagar eller thronföljden blifwit, genom de derpå syftande gerningar, ändrade eller upphäfne. Äfwen så äro myntförfalskning och andra förfalskningsbrott fullbordade, fastän det falska myntet ej blifwit i omslopp satt, eller förfalskarens, på egen fördel eller andras skada utgående affigt, i öfriga fall

fall uppnådd, lifasom mened, ändå att ej någon deraf lidit skada; att förtiga de flera brott, hwarwid enhandå förhållande äger rum.

Commiteen har bemödat sig att i lagförslaget gifwa å hwarje särskildt brott en så noggrann bestämmeelse, att deraf med säkerhet må kunna bedömas, när brottet är fullbordadt, eller ej.

Ett brottsligt uppsåt kan, då det ej framträdit i yttre handlingar, som äfysta verkställighet af det tänkta brottet, ej blifwa föremål för borgertlig straffrätt. Först sedan uppsåtet uppenbarat sig genom sådana handlingar, kan fråga om dess straffbarhet inför yttre rätt uppkomma.

Är handlingen en blott förberedande åtgärd till brottets verkställighet, så ehuru den handlande bymedelst rådagalagt sin åsigt att verkställa brottet; likväl och då dels må i de flesta fall antagas, att han, wid nograre besinning, frivilligt öfvergifwer sitt brottsliga uppsåt och från brottets utförande afstår, dels och straffbestämmelser å blotta förberedande åtgärder till brott kunde, wid tillämpningen, leda till osäkerhet och godtycklighet samt ej sällan blottställa handlingar, som i och för sig sjelfwa äro lossige, för åtal, på grund af förmodad brottslig åsigt hos gerningsmannen; har man ansett blotta förberedelser till brott ej böra i allmänhet med straff beläggas.

De undantag, som för anstiftan af brott och anskaffande af medel till brottets verkställande i vissa fall, såsom t. e. af stämplar, präglar eller andra verktyg till myntförfälskning, äro gjorde, i så måtto, att dese gerningar, ehuru blott förberedande, med straff beläggas, ändå att ingen verkställighet följer, skola å behöriga ställen redowisas.

Deremot hyser Committeen den öfvertygelse, att de handlingar, hvarmed man uppsåtligen bdrjat sjelfwa verkställigheten af brott, i allmänhet höra under straffrättens omfång.

Det skydd, lagstifningen bör gifwa åt de rättigheter, som genom samhällsinrättningen skola försäkras, blefwe ofullständigt, om endast de brott, som gått i fullbordan, skulle med straff beläggas, och försök till brott deremot lemmas ostraffade.

Med förbiseende af den subjectiva straffbarheten och gerningens farlighet för rättstillståndet i samhället, gjorde man dess materiela följd till ett absolut vilkor för all straff tillämpning; och de tillfälligheter eller yttre hinder, hvarigenom den handlandes verksamhet förfelat det ändamål han äfystat, skulle då bereda honom strafflöshet, i följd hwaraf den wigtiga frågan om juridisk skuld eller ofskuld blefwe beroende af blotta slumpen.

Vår gällande lagstifning har och godkänt en mera förnuftsänlig princip och stadgat straff å försök till flera brott, såsom i 10 Kap. 1 §. M. B. om tidelag, i 11 Kap. 4 §. om mordbrand, i 13 Kap. 4 §. och 17 Kap. 3 §. om den som söker förgöra sig self eller annan, i 16 Kap. 4 §. om den som söker fördrifwa foster, i 21 Kap. 1 §. om röfveri, och i samma Kap. 2 §. om den som söker förorsaka skeppsbrott.

Om och när verkställighet af brott må antagas vara börjad, kan, såsom beroende af brottens stiljaktiga egenskaper, ej med något allmänt kännetecken bestämmas. Det bör dock, i de flesta fall, ej blifwa för Domaren svårt, att med försad uppmärksamhet på de

i lagen gifna bestämmelser å hvarje särskildt brott, beddina, om en å brottet riktad handling är att anse såsom verkställighetsåtgärd, d. w. s. försök i den bemärkelse, som wid denna benämning blifwit i lagförslaget fastad.

Allt en handling, som består endast i anskaffandet af underrättelse om tid, ort och sätt för verkställighet af brott, aldrig må hänföras under cathegorien af försök, är här af klart; men äfwen sjelfwa anskaffandet af medel till brotts verkställande kan icke, der ej dertill kommer medlens verkliga användande, blifwa såsom försök straffbart, utom i de särskilda fall, hvarföre straff i lagförslaget uttryckligen sättas.

Då fullbordan af brott i de flesta fall ej genom en enda handling åstadkommes, utan dertill erfordras en fortsatt verksamhet, utgörande en kedja af flera handlingar, ifrån och med den första till och med den sista verkställighetsåtgärden, gifwas och, efter sjelfwa sakens natur, lika många grader af försök, som de särskilda handlingar äro, hvarmed man föler verkställa ett brott. Dese grader böra äga stor inflytelse på bestraffningen; men den enda skillnad dem emellan, som genom ett allmänt och säkert kännetecken kan utmärkas, antydes genom deras indelning i fulländade och ofulländade försök.

Fulländadt försök är för handen, om gerningsmannen gjort allt hwad å hans sida till det åsyftade brottets fullbordan nödigt war, utan att dock den verkan, som hörer till begreppet om samma brott, inträffade. Orsaken hvarföre denna verkan uteblef, må wara hwilken som helst: det är nog, att å gerningsmannens sida intet mera fattades för att frambringa den.

Denna högsta art af försök kan ej förekomma wid andra brott, än der en bestämd påföjd af gerningen ingår, såsom kännetecken, i sjelfwa begreppet om brotten.

Den, som t. e. i uppsåt att döda annan, med berädd mod gör å honom lifsfartig misshandel, är, om döden ej deraf följer, skyldig till fulländadt försök till mord.

Sådant försök deremot äger t. e. wid myntförfalskningsbrott ej rum. Brottet är, efter lagförslagets bestämmelse, fullbordadt i den stund det falska myntet är förfärdigadt, utan affeende deraf, om förfalskaren haft tillfälle att sätta det i omlopp, eller ej. Så länge myntet ej är färdigt, har gerningsmannen ej eller gjort allt hwad å hans sida till brottet nödigt war. När han det gjort, är sjelfwa brottet fullbordadt, hvarigenom all fråga om fulländadt försök dertill förfaller.

Ofulländadt försök är för handen, om gerningsmannen ej gjort allt hwad å hans sida war nödigt, för att bringa brottet till fullbordan. Denna art af försök kan äga rum så wäl wid de brott, till hwilkas fullbordan en bestämd påföjd hörer, som wid dem, hwilka ty förutan af lagen anses wara fullbordade.

Det ofulländade försöket kan hafwa många grader, allt efter som det närmat sig till brottets fullbordan eller derifrån varit aflägs; men för lagstiftningen är det omöjligt att dem emellan uppdraga så skarpa gränser, att öfvergången från en grad till en annan skulle kunna genom några säkra kännetecken bestämmas.

Hwad bestraffningen af försök beträffar, företer sig emellan särskilda lagstiftningar en märklig skillnadighet. I öfwerensstämmelse med den i Romerska rättssystemet rådande maxim, att endast uppsåtet, men ej gerningens följ, wid brott affes, har ej mindre den

Sterriska lagstiftningen, än den Franska, belagt försök i allmänhet med samma straff, som för fullbordadt brott stadgas, dock att den förra upptagit den utelämnade påföljden ibland mildningsgrunderna wid straffets afväntande inom de dertill satta gränser af maximum och minimum.

Denna stränga åsigt grundar sig på förverkling af det moraliska tillräknandet med det juridiska, och på ett utslutande afseende å den subjectiva straffbarheten, med åsidosättande af den objectiva.

Om och följden af en gerning, genom en af gerningsmannens vilja oberoende orsak, och således tillfälligtvis, utelämnat, är det dock emot andan af de nordiska nationernas äldre lagstiftningar och emot folkens rådande begrepp stridande, att utur lagstiftningens gebiet utsluta inslytelsen af de på mångfaldigt och ofta omärfbart sätt å utgången af ett företag inverkan yttre omständigheter.

Alla de grunder, som för ogillandet af en ytterlig stränghet i strafflagar, i allmänhet kunna anföras, gälla och emot lika bestraffning af blotta försöket, som af det fullbordade brottet; hwartill må i synnerhet läggas, att förbrytaren, i händelse en försöksgerning icke medfört åsystad verkän, komme att i lagen sakna all bewekelsegrund att afstå från försökets förnyande.

Sveriges gällande lag och de fleste senare lagstiftningar i andra länder hafwa och stadgat lindrigare straff å försökta, än å fullbordade brott, ehuru de sistnämnde äro skiljaktige i hänseende till graden af den inslytelse, de tillägga brottets utelämnade fullbordande på straffets nedsättning. Preussiska lagen belägger owillkorligen fulländadt försök med närmaste straff under det, som stadgas å fullbordadt brott. Den Wäderska deremot fastställer ett maximum och ett minimum af nedsatt straff, å så wäl fulländadt som ofulländadt försök.

Commiteen, som ansett dylika straffbestämmelser, äfwen för fulländadt försök, dels vara för stränga, dels för mycket inskränka Domarens pröfning, har dertill i dess förslag utsett endast ett maximum af straff för så wäl fulländadt som ofulländadt försök, och således lemnat Domaren öppet att, efter omständigheterna, äfwen tillämpa hwilken af de dertill liggande straffarter, som för hvarje fall kan pröfwat ställig.

Frågan om ett med otjenliga medel gjordt försök till brott wore straffbart, har varit mycket omtvistad. Commiteen har ej dragit i betänkan att den bejaka, under försättning, att den, som gjort försöket, sjelf ansett det åsystade brottet kunna med de af honom nyttjade medel verkställas. Har han nämligen känt deras otjenlighet, så kan uppsåt till brottets verkställande ej honom rimligen tilläggas, och följaktligen saknar och hans gerning egenkapen af försök, efter den derå gifna bestämning.

Commiteens öfvertygelse om straffbarheten af försök med otjenliga medel grundar sig å de skäl: att allmänna säkerheten fordrar, det menniskor ej fritt må användas med försök att beröfwa andra lif, helse, egendom m. m., änså de dertill använda otjenliga medel: att lagstiftningen således är befogad att genom straffbot söka förekomma dylika handlingar, på det allmänna säkerheten ej må blifwa beroende af den tillfällighet, att man mistagit sig om medlen att göra skada: och att dens handling, som till brottets

verksällande nyttjat medel, dem han ansett för ändamålet tjenliga, icke mistat egenstapen af verkligt försök derigenom, att efteråt wisat sig, det medlen varit otjenlige.

Den anmärkning, att man genom straffs utsättande å dylika försök, förblandar det i moraliskt hänseende fördömliga med det juridiskt straffbara, och selar emot den grundregeln i criminalrätten, att ej blotta affigten kan straffas, förfaller, wid betraktande deraf, att det ej är blotta affigten, utan den i öfverensstämmelse dermed företagna yttre handling, som med straff belägges.

De nu ifrågavarande försök kunna vara skiljaktige i afseende på särskilda orsaker till de nyttjade medlens förfelade verkan. Dessa senare äro antingen absolut eller relativt otjenlige.

De absolut otjenlige medlen äro sådana, som alldeles icke, under hvad förhållande som helst, kunna åstadkomma den påförd, man åsyftat. Härvid kan åter den skiljaktighet sig förete, att gerningsmannens affigt war riktad antingen:

1) på bruk af ett i sig sjelft tjenligt medel, men i hvars ställe han, genom misstag, kom att använda ett otjenligt, såsom om han till förgifning nyttjade socker eller annat oskadligt medel, det han ansåg wara gift, eller på annan lösbare oladdadt skjutgewär, det han dock trodde wara laddadt; eller också

2) på användandet af ett i sig sjelft alldeles otjenligt medel, men hwilket han, af enfald eller ofunnighet, ansåg för tjenligt.

Relativt otjenlige medel äro sådana i sig sjelfwa tjenlige medel, hwilkas åsyftade verkan endast i anseende till de särskilda förhållanden, hvarunder man dem användt, utblifwer. Till de särskilda förhållanden, hvarunder ett tjenligt medel kan blifwa owerkksam, må i synnerhet söras följande:

1) medlets quantitet; såsom om man gifwit annan verkligt gift, men i för ringa dosis, eller om skjutgewäret ej varit nog laddadt för att drifwa skottet till sitt mål, eller om den slege man uppställt försöka stöjd, varit för kort att bereda tjuifven inträde;

2) sättet huru medlet blifwit användt; såsom om man gifwit någon gift, men i blandning med annat ämne, hvarigenom det förfelat sin verkan, eller med fullkomligen laddadt gewär skjutit å annan på så långt afstånd, att skottet ej kunde vinna fram;

3) beskaffenheten af föremålet, hwarå man söker utöfwa brottet; såsom om den, man will förgifwa, ej kan angripas af den art af gift, som man nyttjat, eller om qwinna, hwilken man ingifwit ämne till fosters fördrifwande, ej är hafwande, o. s. w.

I dessa arter af försök finnas flera grader af minskad straffbarhet.

De, som verksällas med relativt otjenliga medel, äro ostridigt mest straffbara, emedan medlen woro i sig sjelfwa farlige och endast blifwo owerkssamma, i anseende till inträffade särskilda förhållanden.

Mindre straffbare åter äro de, som ske med absolut otjenliga medel; men äfwen här gifwas grader i straffbarhet.

Således är försöket straffbarare, om gerningsmannen hade för affigt att nyttja ett i sig sjelft tjenligt medel, men af misstag använde ett otjenligt.

Till lägsta straffbarhetsgrad deremot faller försöket, om gerningsmannen använde ett alldeles otjenligt medel, hwilket han, af enstald, ansåg tjenligt. Och en särskild art af försök kan äfwen förekomma, hvari gerningen alldeles icke må tillräknas, och följaktligen ej eller med straff beläggas, såsom t. e. om någon genom widskjelpelse, besvärjning eller på annat dylikt sätt, som vittnar om hög grad af oförstånd, söker skada menniskor till lif eller helsa, eller förgöra kreatur. *)

Såsom en beweelsegrund att ej fullständiga verkställigheten af brott, hwartill försök blifwit gjordt, har man stadgat strafffrihet för den, som, af egen fri wilja, utan twång af yttre hinder eller annan tillfällighet, från fullständandet af försöket aflår.

På det en alltför stor mängd af handlingar ej må dragas in på straffrättens gebiet, har, när försök till ringare brott ej eller medföra synnerlig fara för allmänna rättstillståndet, blifwit förklaradt, att försök till brott, som kunna med böter försonas, äro strafflöse.

Kap. 4. Uppfåttliga brott, d. w. s. sådane gerningar, som man, med kännedom om deras brottsliga egenkap, begår, utgöra wäl de egentliga föremålen för strafflagen; men en hwar är jemwäl pligtig att i sitt handlingsfätt iakttaga nödig uppmärksamhet, så att han icke, äfwen utan affigt, kränker andras rättigheter eller öfwerträder lagarna.

Den, som emot denna pligt gör eller underlåter något, hwaraf utan hans affigt uppkommer en för andra skadlig följd, hwilken, der den med uppsåt varit frambragt, finnes med straff i lagen belagd, gör sig till wållande i criminalistisk mening skyldig.

Wållandet skiljer sig således från uppsåttligt brott derutinnan, att det senare förutfattar dels medwetande af gerningens brottsliga beskaffenhet, dels wilja att den, sådant oakadt, begå, då wid wållandet deremot saknas antingen kännedom om gerningens brottslighet, eller wilja att åstadkomma den skadliga följden. Framställes nu den fråga, om straff å wållande må sträckas till alla de gerningar, som, med uppsåt gjorda, i lagen med straff beläggas, eller endast till wissa bland dem, så förekommer härwid först den anmärkning, att de brott, till hwilkas wäsentliga kännetecken hörer en beständ affigt, t. e. förräderi, förfalskningsbrott, stöld, bedrägeri, ärekränkning, icke kunna tänkas blifwa af wållande begångne. Men äfwen wid många brott, som af wållande kunna begås, och egentligen sådana, hwaraf endast en ersätlig skada uppkommer, böra, till ledning för lagstiftningen, de åsigter tjena: att till afsträckande från dessa handlingar i allmänhet, icke något egentligt straff, utan endast förpligtelse till skadestånd, är af nöden: att egentligen de fall af wållande, der synnerlig fara eller skada ägt rum, må straffas; och att straffens utsträckning till rättskränkning af wållande i allmänhet, skulle hos samhällets medlemmar kunna verka en så stygg farhåga wid deras dagliga handlingar och företag, att de gerna för en friare verksamhet wille uppoffra den säkerhet, man genom ett så beskaffadt straffsystem sökte åt dem bereda.

På sådan grund, och då det icke är möjligt, att genom någon allmän regel bestämma alla de fall, i hwilka straff å wållande ej anses äga rum, har man här antydt, att

*) Lag-Committeens Utåtande pag. 83 innehåller en förklaring öfwer hwad här är yttradt.

wållande till skada ej skall räknas för brott, utom i de särskilda fall, der straff å wållande i lagen utfätktes.

Det är således i den speciela delen af denna lag, som de fall blifwit utmärkte, der straff å wållande funnits användbart. Sjelfwa straffarterne äro ock der för hwarje fall bestämde; men då straffbarhetsgraden är beroende af den större eller mindre oförsigtighet, wårdslöshet eller försummelse, hwaraf skada kommit, har man ej allenast, till Domarens esterrättelse, anført de fall i allmänhet, då wållandet anses wara groft, utan ock meddelat 1) den generela regel, att wid straffets bestämmande skall assess, i hwad mån wållandet varit groft eller ringare, i följd hwaraf Domaren äger att, inom de för en wis straffart satta gränser, straffet tillämpa, och 2) den speciela föreskrift, att, i de fall, der lagen sätter fångelse eller böter, såsom särskilda straff å wållande, endast den senare straffarten må för ringare wållande tillämpas.

Sweriges lag betägger i 29 Kap. M. B. dråp, som timat mer af olycka än annans wållande, och i 38 Kap. samma Vall, kroppsstadade som man med wåda gjort, med ansvar af böter, samt stadgar i sijnåunda lagrum strafffrihet för sarnad endast i det fall, att gerningen skett af full wåda, der man skadan ej förese eller wåja funnat.

Sällan torde någon handling, som medfört skada, förekomma, derwid gerningsmannen icke med en ytterlig grad af uppmärksamhet funnat afböja den skadliga följden. Men den uppmärksamhet, som en hwar, till undwikande af rättskränkande handlingar, är förbunden använda, kan endast fordras till en wis grad. Utan att störa memiskors fria werksamhet, kan tingslifningen ej göra anspråk på större uppmärksamhet, än man wanligen, wid den mångfald af föremåt i allmänna lefwernet, emellan hwilka uppmärksamheten måste delas, är i stånd att lemna åt hwart och ett för sig. Af denna antledning är här förklaradt, att ej någon må fällas till straff för händelse, som pröfwat hafwa mera af wåda än af wållande kommit.

Kap. 5. Gerningsman (omedelbar eller physisk upphofsman till brott) är den, som sjelf föröfwat brottet.

Anstiftare (omedelbar eller intellectuel upphofsman) är åter den, som genom befallning, lega, trug eller annat uppsåtligt förledande, så inverkat på annans wilja, att denne åtagit sig brottets föröfswande.

Warder, i följd deraf, brottet af honom fullbordadt, eller ock endast försökt, så anses med rätta anstiftaren, den der begagnat den andra såsom werktug till gerningens utförande, sjelf hafwa orsakat gerningen. Härigenom rättfärdigas stadgandet, att anstiftare skall straffas såsom wore han sjelf gerningsman; men deraf följer åter icke, att han bör straffas lika med den senare. Anstiftaren eller gerningsmannen kan stå i sådant personligt förhållande af t. e. styldskap eller tjenstepligt till den, emot hwilken brottet föröfswas, eller wara i den ålder, att den ene af dem bör, efter lag, beläggas med swårare och den andre med lindrigare straff. Ålga sådane förhållanden ej rum, skall straffet ändå ofta, efter de i 6 Kap. angifna grunder, kunna blifwa olika för anstiftaren och för ger-

ningsmannen. I något fall kan ock straffet för gerningsmannen helt och hållet förfalla, såsom om han ej uppnått den i 7 Kap. för straffbarhet antagna ålder af 10 år o. s. w.

Om ett anslifadt brott ej kommer till någon verkställighet, har man icke desto mindre ansett ansliftaren böra straffas såsom för försök till brottet, der han ej sjelf förekommitt des utförande. Detta kan wäl synas wara i strid med begreppet om försök, hwar till, enligt den i 3 Kap. derå gifna bestämmeelse, erfordras börjad verkställighet; men ehuru, i hänseende till den person, åt hwilken ansliftaren uppdragit brottets verkställighet, något försök ej är för handen, då denne ej börjat verkställigheten, är dock förhållandet helt annat i fråga om ansliftarens åtgärd.

Denne har, genom inwerkande å den andras wilja, å sin sida redan gjort hwad han till brottets utförande nödigt ansett. Hans ansliften kan ej betraktas såsom en blott förberedelse till brottet, eller ställas i bredd med anskaffandet af blotta materiela medel, hwilkas användande beror af hans egen wilja och egna ytterligare åtgärder. Wid öfverwägande häraf, torde således ifrågawarande straffbestämmeelse finnas riktig.

Om straffet för fulländadt eller ofulländadt försök bör ansliftaren åläggas, är till Domarens pröfning öfwerlemnadt, emedan fall kunna inträffa, då verkställighet uteblifwit på den grund, att ansliftaren icke, å sin sida, använt all den verksamhet, som varit nödig för att förnä annan till brottets utförande.

Den som, med wettskap att brott, som annan beslutit, skulle begås, till brottets befordrande upspåttigen medverkat, är medhjelpare.

Om denna medverkan ägt rum wid sjelfwa brottets föröswande och varit så hufwudsaklig, att brottet derigenom skett, anses ock den, som således till gerningen hulptit, lika straffbar, som om han den sjelf föröswat. Härifrån har man dock gjort undantag för gerningsmannens hustru och skyldemän i rätt nedstigande led, med flera i 4 §. nämnda personer. Gerningsmannens wälde öfwer dem, och deras beroende af honom, äro wansligen sådana, att man i allmänhet må antaga, det deras medverkan till brottet varit i betydlig mån deraf förantledd. På sådan grund har man föreslagit, att ifrågawarande personer, äfwen om de till gerningen så hufwudsakligen hulptit, att den derigenom skett, likwäl må straffas endast såsom medhjelpare i den lägre grad, som nedanföre beskrifwes *).

Deres åter af omständigheterna finnes, att deras medverkan icke varit förantledd af beroendet utaf gerningsmannen, förfaller ock den derå grundade föreskrift om mildring i straff.

Lagen ommämnar stämpling, såsom en art af fleras delaktighet i brott, endast i det Kapitel, som handlar om förräderi, och den bestämmer der samma straff för alla, som i stämpling deltagit. Zente det characteren af denna brottslighet ansetts böra närmare angifwas, har Commiteen, som jemwäl i 9 Kapitlet särskildt föreslagit straff å wisa arter af förrådliga stämplingar, funnit nödigt och med grunderna för criminalrätten instämmande, att meddela regler för straff å stämpling af brott i allmänhet.

Stämpling äger rum, när två eller flere i samråd beslutit verkställandet af något brott.

Då förhållandet emellan upphofsman till brott och medhjelpare är sådant, att den senare låter bruka sig af den förra till befordrande af brott, som han åsyftat och be-

*) I den residerade tertan är den här åberopade 4 §. utesluten och i des ställe införd en ny §. den 10:de, enligt hwilken skyldemäns med fleras straffrihet för delaktighet i brott inskränkes till de fall, då de, efter brottets föröswade, desamma gynnat.

stutit, och hvar medhjelparen ej sjelf har något omedelbart eller annat intresse, än den förmån eller belöning, han kan hafva att vänta af upphofsmanen, så äro deremot alle deltagare i stämpling omedelbart intresserade i brottets verkställighet: en hvar af dem anses verka för egen och ej för annan affigt; och stämplingen är resultat af alla på brottets utförande lika riktade wiljor.

En sådan förenig till brotts verkställande är i objectist afseende synnerligen straffbar för dess farlighet, emedan man ej så lätt kan flydda sig emot fleras förenade kraft. Den är det, i hänseende till de i stämplingen deltagande, derföre att en hvar af dem, genom de andras förtroende till det af honom utfästa biträde, bestämt eller inverkat på deras beslut.

Man har således föreslagit, att den, som i stämpling deltagit och derjemte wid brottets utförande närwarit, eller dertill hulptit eller, före eller efter utförandet, gerningsmannen tillhandagått, skall straffas som wore han sjelf gerningsman.

Nu kan det hända, att deltagare i stämpling hvarken wid brottets utförande närwarit, eller dertill hulptit, eller gerningsmannen tillhandagått, såsom förut är sagdt: är han anstiftare af stämplingen, bör dock det straff, som för gerningsman är stadgadt, honom drabba, emedan han, enligt bestämmelsen i 1 §, är anstiftare af sjelfva brottet: är han åter icke anstiftare af stämplingen, har man, på den grund, att, oberäknadt hans biträdande till sjelfva beslutet om brottets verkställande, all verksam eller deltagande åtgärd å hans sida uteblifwit, ansett honom straffbar endast i ringare mån, såsom medhjelpare.

Uppfärlig medverkan till brott, det man wetat vara å färde, men hwilken ej varit så hufvudsaklig, att man derföre må såsom gerningsman straffas, kan bestå i omedelbart deltagande i brottets utförande, eller i dess främjande på hwad annat sätt som helst, såsom att man före brottets utförande dolt gerningsmannen eller, före eller wid utförandet, förbundit sig att honom hjälpa eller att, sedan gerningen skett, honom tillhandagå medelt hans döljande eller befordran af hans flykt, eller å annat i 8 §. anfördt sätt, eller gifwit gerningsmannen råd, eller underrättelse om sätt, tid eller lägenhet att brottet utföra, eller åt honom anskaffat medel eller verktyg till brottets föröfwande, eller stått på wakt, när brottet verkställdes o. s. w.

En del främmande tåglisfeningar är äfwen sådan delaktighet ansedd lika straffbar, som sjelfva gerningens föröfwande; men Commiteen har ej twelat att, i likhet med lagens stadgande i 61. Kap. M. B., nedsätta medhjelparens straffbarhet, i alla dylika fall, under gerningsmannens. Och då de mångfaldiga och sig emellan stiftliga sätt, hwarå medhjelpares verksamhet kan sig yttra, ej så att bringa under några wisa cathogrier, hwarefter hans större eller mindre straffbarhet i hwarje särskildt fall skulle mätas, har det ansetts rådligast att endast fastställa ett maximum för straff, och att öfwerlemna till Domaren att, lifasom hittills, efter omständigheterna och allmänt gällande grunder för straffs tillämpning, inom den således bestämda gräns afmätta medhjelpares straff för hwarje fall.

Då något minimum för straffet ej är satt, har särskild föreskrift om straffminskning för gerningsmannens hustru eller andra under hans lydnad ställda personer, som i grund af deras beroende deltagit i hans brott, här summis öfwerflödig.

Churu man ej kan, såsom allmän pligt, åläggga den ena medborgaren att hindra den andras brottsliga företag, hafwa dock, i betraktande af de särskilda förhållanden, som äga rum emellan föräldrar, fosterföräldrar, förmyndare och lärare, med flera, å ena, och dem, som under deras lydnad eller värjo stå, å andra sidan, de förre ansetts skyldige att, från utförandet af brott, hwarom de äga wettskap, afhålla de senare, när det utan angifwelse till åtal kan ske. Underlåtenhet häraf är belagd med straff efter 7 §., likwäl med den inskränkning, att straffet ej må öfversliga fängelse, der ej en sådan negativ delaktighet i brottet haft sin grund i beräkning på egen winning.

En annan art af delaktighet i brott är, att man, sedan brott timat, med wettskap derom, går gerningsmannen i asseende på brottet tillhanda, utan att man likwäl, före dess fullbordan, utfäst sig att honom hjälpa.

Der till hörer i synnerhet: att man hjälper att dölja gerningsmannen, eller är honom behjelpig till flykt, eller till gerningens fördöljande, eller till undanrödjande af bewis derföre; eller att man emottager, döljer, köper eller förytttrar gods, som genom brottet varit åtkommet, eller beförjer omarbetning eller förändring deraf.

Den, som på detta sätt, så till sägande, gynnar brott, är otwifwelaktigt, i både objectift och subjectift hänseende, mindre straffbar, än en medhjelpare; ty hans handling har ej på något sätt bidragit till det, utan all medverkan från hans sida, begångna brottet; och den, som först sedan ett brott skett, besluter att på sådant sätt deri deltaga, är i allmänhet wida mindre farlig, än den, som ej drager i betänkande att medverka till brottets utförande. Man har alltså, för denna lägre grad af delaktighet, i allmänhet föreslagit straff af fängelse eller böter, och endast i det fall, att någon, för egen winning, gjort sig sålunda delaktig i swårare brott, lemnat Domaren öppet att tillämpa straffarbete i femte grad.

Den brottsliges make, syston, styldeman i rätt upps eller nedsligande led, eller den som med honom i första swågerlag lika nära är förenad, har man dock, i anseende till förbindelsen dem emellan, förklarad ej kunna till straff fällas, om deras delaktighet består endast i brottslingens döljande eller befordrande af hans flykt. *)

För den, som utan wettskap om brott, går gerningsman tillhanda, ändå att han haft skäl att denne för brottet misstänka, är den lägsta straffart utsatt.

I de fall, der swårare bestraffning å delaktighet i brott ansetts nödig, är den i lagförslaget särskildt bestämd, såsom i 16 Kap. 13 §., 17 Kap. 6 §., 22 Kap. 11, 12 och 13 §§., och 23 Kap. 8 §.

Kap. 6. Vid brott, som äro belagde med ett enda absolut bestämdt straff, hwars egenkap utesluter möjligheten af flera grader, såsom lifsstraff, straffarbete i första grad, affättning och mistning af embete, kan någon egentlig straffmätning ej komma i fråga.

Den äger deremot rum:

1) när endast ett relativt bestämdt straff, såsom straffarbete i andra eller lägre grad, fängelse eller böter, å brott stadgas;

*) Stadgandet här om är förändradt: se noten pag. 23.

2) om flere relativt bestämda straff derå äro alternatift satte, såsom straffarbete i andra eller tredje grad, fängelse eller böter o. s. w.;

3) om ett absolut och ett relativt bestämdt straff alternatift äro stadgade, såsom straffarbete i första eller andra grad;

4) om två absolut bestämda straff, såsom mistning af embete eller affättning, alternatift äro utfatte; och

5) om endast ett maximum af straff är föreskrifvet, såsom i 3 Kap. 2 och 3 §§. och 5 Kap. 7 och 9 §§.

I dessa fall är till Domarens pröfning öfverlemnadt, dels att bestämma straffet inom det maximum och minimum för hvarje straffart, som i allmänhet uti 2 Kapitlet, eller särskildt å andra ställen, äro stadgade, dels att göra val emellan flera straffarter.

Till förekommande af godtycklig utöfning af Domarens pröfningsrätt i dessa afseenden, hafwa en del lagstifningar beundat sig att fullständigt uppräknade de försvärande eller mildrande omständigheter, som böra tagas i öfverwägande wid straffmätningen. De hafwa ej nöjt sig med att angifwa de allmänna grundsatser, som borde tjena till ledning för hans omdöme, utan af mistroende till hans förstånd, uppställt en mängd ifrån samma grundsatser härledda slutföljder, hvarigenom de öfver höfwan, och således på ett farligt sätt, ingripit i hans fria urfästning. Det är nemligen omöjligt att uppräga alla tänkbara fall, hvari de allmänna grundsatserna kunna äga speciel tillämpning; och uppräknandet af några kunde lätt leda till den missfördning, att, utom dem, andra momenter wid straffmätningen ej woro att afse.

Commiteen, som i des första på trycket utkomna utkast till detta Kapitel, äfwen för någon del tagit ifrågawarande lagstifningar till efterdöme, har, i förevarande förslag, på nu anförde stäl, instränkt föreskrifterna om straffmätning till de stadganden: att straffen skola, inom de i lagen dertöre satta gränser, mätas efter gerningens swårare eller lindrigare beskaffenhet, och den större eller mindre brottslighet i wiljan, som gerningsmannen ådagalagt, så ock öfriga omständigheter, som försvärande eller mildrande äro: att, då både försvärande och mildrande omständigheter förekomma, Domaren skall pröfwa, om de, å ena eller andra sidan äro öfverwägande; och att, om för en gerning flere straffarter äro stadgade, utan att särskild grund för användandet af den ena eller andra i lagen angifwes, Domaren skall använda den straffart, som först finnes utfatt, när den är swårare, om ej mildrande omständigheter öfverwäga, och när den är lindrigare, om ej försvärande omständigheter öfverwäga.

Enligt förslaget 2 Kapitel, kan fängelsestraff användas å tre särskilda sätt, hvilka alla anses lika swåra, emedan den större intensiteten af det ena uppväges genom förlängd tid (extensiteten) af det andra. För walet dem emellan lemnas Domaren anvisning att göra afseende å förbrytarens ålder, kroppsbeskaffenhet och yrke m. m.

Enär samma bötesstraff, hwaraf den förmögne har ringa lidande, kunde blifwa öfvermåttan tryckande för den obemedlade, har man, på det straffet ej må förfela sin verkkan å den förre, eller för hårdt drabba den senare, likaledes föreskrifwit, att, wid böters bestämmande, afseende skall göras å gerningsmannens större eller mindre förmögenhet.

Om en förbrytare sielf angifwer sitt brott eller, när han tilltalas, derom gör sannfärdig bekännelse och den widhåller, kan i allmänhet slutas till mindre ondskas i hans wilja; på grund hwaraf dese omständigheter blifwit, såsom mildrande, särskildt angifne.

Den som, utan eget wållande, varit för brott längre tid hållen i häfte, har redan deraf haft kämbart lidande; hwarföre man sunnit skäligt förklara, att också denna omständighet skall såsom mildrande anses.

Är straff beroende af wärdet å wiß egendom, såsom wid urstkiljandet om någon är saker till snatteri eller stöld, har det sunnits med rättwisfan närmast inflämnande, att det wärde lägges till grund, som egendomen hade då brottet fördfwades, ehuru det är klart, att, i fråga om stadeståndet, en annan regel bör tillämpas.

Utom de allmänna grunder, efter hwilka straffbarhetsgraderne i de brott, hwarföre straffen äro endast relativt genom ett maximum och ett minimum bestämda, skola bedömas inom de således satta gränser, finnas andra, af den egenkap, att ej mindre nedfattning af så wäl de absolut som relativt bestämda straffen, än höjning af de senare, i wißa fall måste äga rum.

Man har i 7 Kap. förklarad, att brott ej i något fall kan såsom straffbart tillräknas barn under tio år; men äfwen wid denna ålder och, ifrån den, intill fyllda femton år, kan ej med säkerhet antagas, att utwidlingen af själsförnögenheterna så fortstridit och erfarenhet till den grad blifwit förwärfwad, att en person inom dessa år äger förnåga att urskilja en gernings egenkap och följder. Man har således föreskrifwit, att pröfning häröf om Domaren i lika fall alltid skall gå före frågan om straffs tillämpning. Om derwid besinnes, att gerningen kan tillräknas, har Commiteen likwäl, med efterföljd af den princip, hwarå lagens stadgande i 3: Kap. M. B. är grundadt, ansatt fullt tillräknande ej äga rum, utan de i allmänhet å swårare brott stadgade straff böra betydligen nedfattas. Commiteen har alltså föreslagit nedfattning af lifsstraff till straffarbete i sjerde grad, och af straffarbete öfwer femte grad till denna sistnämnda.

Om åter den unge förbrytaren ej haft nog urskilning för att inse gerningens brottslighet, har man sunnit annan påföljd för honom ej wära lämplig, än den, som för yngre barn i 7 Kap. i §. stadgas; hwilken man äfwen för de fall, då tillräknande kunnat äga rum, men straffet å gerningen är ringare, än straffarbete i sjerde grad, trott wära användbar.

Förlust af medborgerligt förtroende har man ej ansatt kunna i något fall med skäl ädömas person inom den ålder, hwarom nu är fråga; och då ett af sådan person begånget brott icke eller synes böra, om han i framtiden återfaller i samma brott, honom tillräknas till straffshöjning, der den särskildt i lagen stadgas, har man derom meddelat nödigt förklarande.

Ehuru, i enlighet med 1734 års lagstiftning, här förutsattes, att den, som fyllt femton år, äger sådan urskilning, att fullt tillräknande för honom äger rum; likwäl och då hos en förbrytare wid denna ålder, och intill fyllda aderton år, ej må antagas en så stor och inrotad ondskas i wiljan, att dess förbättring icke skulle med mycken sannolikhet kunna

förväntas, har Commiteen för en sådan brottsling föreslagit nedsättning af lifsstraff eller straffarbete i första grad till nästa straffart derunder.

Den ringare grad af själsbrämögenheternas utveckling, och den inifränkta erfarenhet, som hos döfstumma i allmänhet anmärkas, hafwa förantledt samma föreskrifts tillämpning å dem, äfwen efter aderton års ålder, der dessa brister ej finnas så stora, att full strafflöshet, efter 7 Kap. 4 §., äger rum.

Om flere af en person begångne brott under en lagföring förefomma till bestraffning (concursum delictorum), gäller wäl i allmänhet, såsom en i sakens natur grundad regel, att strafflagen bör tillämpas så ofra den öfwerträdes, och förbrytaren således fällas till straff för hwarje brott särskildt. Men till undantag från denna regel, eller till inifränkningar i dess tillämpning, wisa sig dock, i wisa fall, giltige skäl.

1) Om flere brott ske genom en och samma handling, såsom t. e. då någon med ett skott uppsäligen sårar en och af wällande dödar annan, då ett slag träffar flera, eller då i wäld tillika ingår fridsbrott eller brott mot offentlig Myndighet o. s. w., gör enheten, så wäl i gerningen som i beslutet, inifränkning af den allmänna regeln nödig, emedan dess tillämpning kunde leda till öfwerdrifwen stränghet. Man har således antagit att, i lika fall, straffet å det swåraste brottet bör tillämpas, dock att derwid tillika göres afseende å ringare brott, såsom förswårande omständighet.

2) Då hwarje skärpning af lifsstraff ansetts förkastlig, följer och deraf, att lifsstraffet utesluter all annan bestraffning.

3) Som genom hopläggandet (cumulation) af flera straffarbeten, ware sig af samma, eller af särskilda grader under den första, strafftiden kunde komma att förlängas så, att resultatet af denna beräkning bleswe ledande till ytterlig hårdhet, har Commiteen föreslagit den regel för sådana straffs förenings, att flere straff af femte grad ej må sättas utöfwer längsta tid i den fjerde; eller flera straff af fjerde grad, eller sådant straff i förenings med straff af femte grad, utöfwer längsta tid i den tredje; eller flera straff af tredje grad, eller sådant straff i förenings med straff af lägre grad, utöfwer längsta tid i den andra; ej eller flere straff af andra grad eller sådant straff i förenings med straff af lägre grad, utöfwer femton år.

4) Om den, som gjort sig förfallen till straffarbete, tillika begått brott, som med fängelse eller böter skulle beläggas, har man äfwen, såsom i fallet No 1, ansett det swårare straffet absorbera det mindre, hwilket senare endast såsom förswårande omständighet wid mätningen af det förra då bör afses.

5) Fängelsestraff inom det maximum och minimum af tid, som för hwarje sätt att det användas i 2 Kap. stadgas, har man funnit, i alla de fall, der denna straffart äger tillämpning, kunna så motswara straffets ändamål, att, äfwen wid förenings af flera fängelsestraff, maximumtiden ej må öfwerstridas.

6) För det fall, att någon dömes saker till särskilda brott, som hwart för sig medföra förlust af medborgerligt förtroende å wiss tid, har man också trott sig böra föreskrifwa, det denna förlust ej må sträckas utöfwer den i 2 Kap. satta maximumtid.

Som den händelse ej sällan inträffar, att sedan en person blifwit fälld till straff för ett brott, åtal mot honom anställes för ett annat, som han förut begått, hwilket ej till bestraffning under förra lagföringen förekommit, har jemwäl särskild förefrist, huru wid sådan händelse skall förfaras, funnits af nöden.

Om någon, efter att vara till straff fälld, å nyo begår brott, ware sig likartadt eller olifartadt med det förra, har inslytelsen af ett sådant återfall i brott (*iteratio delictorum*) på gerningsmannens straffbarhet blifwit af särskilda lagstiftningar olika bedömd. Någre hafwa ansett den warning, som blotta straffdomen för det förra brottet medfört, förantleda till strängare behandling för det senare brottet. Andre åter antaga, att härtill erfordras icke blott straffdomen, utan äfwen straffets verkliga tillämpning. Härmed inslämmer den i 9 punkten af Kongl. förklaringen den 23 Mars 1807 gifna förefrist, att den swårare bestraffning, som bör följa å förnyad brottslighet, ej äger rum, innan det straff blifwit till alla delar fullbordadt, hwartill förbrytaren varit dömd för den misgärning, han förut föröfwat. Med afseende å den betydliga mängd af brott, som i lagen är med kroppsstraff belagd, har ock någon annan åstigt ej lämpligen funnat göras gällande; men enär, efter Commiteens förslag, frihetsstraff komma att i stället för kroppsstraff användas, bör en sådan bestraffning, fastän hela strafftiden ej till ända lupt, lända förbrytaren till warning och rättelse. Genom förnyad förbrytelse under strafftiden ådagalägger han en så stadgad brottslighet i wiljan, att den, wid senare brotts bestraffning, rättwisligen kan och bör affes.

På dessa skäl har Commiteen, för det fall, då någon, som för brott undergått straff till fullo eller någon del, å nyo föröfwar brott, ehwad brotten äro likartade eller ej, uppställt den allmänna regel, att återfallet i brott skall, wid straffets mätande å senare brottet, såsom förswårande omständighet anses.

För iteration af wissa arter utaf brott, såsom snatteri och stöld m. fl., har man, liksom i nu gällande lag, stadgat särskild förhöjning af straff.

Om en till straffarbete i första graden dömd fånge begår nytt brott, som ej medförer lifsstraff, kan något egentligt straff för senare brottet ej honom åläggas och förnämnda regel således ej eller äga tillämpning. Då nu absolut strafflöshet i detta fall ej bör medgifwas, har skärpningsmedlet af inneslutande i mörkt enrum på högst 21 dagar, med inskränkning af kost till watten och bröd hwarannan dag, blifwit för berörda fall föreslaget.

Föröfwar fånge, som är dömd till straffarbete i andra eller lägre grad, brott, som med sådant arbete under första grad är belagdt, bör senare straffet honom dömmas, liksom om han hade det förra till fullo undergått, och den återstående strafftiden för det förut begångna brottet således ökas med strafftiden för det nya. Om han åter föröfwar brott, hwarå ringare straff, såsom fängelse eller böter, är stadgad, har, enär det ej funnits tjenligt att å honom använda flera straffarter i omedelbar förening, Commiteen förefriswit, att straffarbets tiden må ökas med högst tre månader.

Då lifsstraffet ej kan ifrån ett dermed belagdt brott affräcka den, som företager brottet såsom medel att åstadkomma förlust af eget lif, har Commiteen åttat nödigt föreslå, att om någon gjort sig skyldig till lifsstraff, men af omständigheterna tussligen åttat

nes, det han begått brottet i affigt att lif sitt mista, straffarbete i första grad skall, i stället för lifsstraff, honom dömas.

Kap. 7. För att kunna tillräkna någon en gerning såsom straffbar, fordras, att han gjort den med fri vilja och med förmåga att inse dess brottslighet.

De fall, hwari sådan tillräkning ej anses äga rum, äro:

1) om barn under tio år föröfwat brott. Lagen antager i 3: Kap. 1 §. M. B. fyllda sju år, såsom den ålder, hwarwid gerning tillräknas som straffbar, dock i den ringa grad, att det i böter utsatta straffet öfvergår till blott åga, om böterna ej kunna af barnets gods gäldas.

Andra länders lagstiftningar äro skiljaktige i frågan om bestämmandet af den normalålder, hwarwid tillräkning må antagas äga rum. Såsom sådan är 8:de, 9:de, 10:de eller 12:te året dels föreslaget, dels genom lag fastställt.

Att för hwarje särskildt fall låta bestämmandet af denna tidpunkt bero af Domarens pröfning, har Commiteen ej ansett rådligt. Efter dess öfvertygelse, lärer erfarenheten, äminstone i de nordliga länderna, att själsförnögenheternas utwicklung först wid en ålder af tio år så framskridit, att man kan antagas handla med den urskilning, som utgör villkoret för straffbarhet, äfwen i ringaste grad.

Då nu barn under tio år, på sådan grund, blifwit från straff för brott fritaget, har man deremot funnit nödigt tillägga Domaren makt att förordna, efter omständigheterna, att det må antingen af föräldrar eller aman, under hvars wård och lydnad det står, hemma i huset med äga rättas, eller ock i allmän uppfostringsanstalt insättas, om tillgång dertill finnes.

2) om gerningsmannen är galning eller afwita, eller genom sjukdom eller ålderdomswaghet beröfwad förståndets bruk.

Under denna bestämmelse anser Commiteen alla de fall af sinnessjukdom wara innefattade, då man ej kan handla med den frihet eller urskilning, som för gernings tillräkande erfordras, utan att den likwäl må kunna, genom mistydning, bereda strafffrihet för brott, som äro foster af wilda och otvylade begär, böjelser eller fallenheter, eller af fanatism, falska religionsbegrepp m. m.

3) om någon, tillfälligtwis och utan egen skuld, råkat i sådan sinnessförvirring, att han ej till sig wiste.

Till denna cathgori höra gerningar, som ske t. e. i sömn, i tillstånd af häftig skrämnel, som utesluter all besinning, och äfwen under högsta grad af rusighet, om man deri blifwit författ utan egen skuld.

4) om döfstum person, för bristande underwisning eller erfarenhet, icke kunnat gernings straffbarhet inse.

De skäl, som tala för strafffrihet i detta fall, äro så påtaglige, att föreskriften derom ej lärer behöfwa motiveras.

Allt en gerning ej kan tillräknas den, som genom rent fysiskt twång dertill drifwes, såsom om t. e. en annan med fullt wåld förer hans hand, hwari lifsfarligt wapen

finnes, till mordets föröfwande, är så klart, att någon bestämmelse om strafffrihet för sligt fall i lagen ej erfordras.

Men utom det fysiska twänget, kan det gifwas ett psykologiskt twång, så inwerkande på gerningsmannens wilja, att det kan sättas i fråga, om han handlat med den frihet, att gerningen må, såsom straffbar, honom tillräknas.

Till denna art af twång höra först hotelser; och en del lagstiftare hafwa antagit dem såsom grund för strafflöshet, om de, och den deraf uppkomna fruktan, varit så beskaffade, att gerningsmannen må anses hafwa varit ett blindt verktyg för den hotande; hwarwid man dock funnit nödigt fästa de inskränkande bestämmelser, att faran för gerningsmannen ej funnat afwärijas annorledes, än genom gerningens föröfwande, och att det onda, hwarmed han varit hotad, skall stå i ett wißt förhållande till det, som han genom gerningen tillfogat tredje man, så att fruktan för skador t. e. endast å egendom eller annat dylikt, hwilka kunna ersättas eller häfwas, icke skulle urskulda tillfogandet af oersättliga skador.

Man kan ock genom naturhändelser försättas i ett sådant tillstånd af nöd, att man twingas för egen räddning företaga lagstridiga gerningar.

Då det nu, å ena sidan, är af högsta wigt att ej lemna strafflösheten alltför öppet fält, men lagstiftningen ej eller, å den andra, må hos menniskor i allmänhet förutsätta en sådan heroisk sjelfsupoffring, att de heldre underkasta sig förlust af lif eller helse, än genom lagstridiga medel söka dem bewara; har Commiteen föreslagit, att den, som för att afwäria trängande fara för lif eller helse, af hwad beskaffenhet den vara må, och således äfwen hot af wädlig natur, eller annat tillstånd af verklig nöd, tillgripit eller skadat annans egendom, enär räddning ur den fara ty förutan ej varit möjlig, ej skall derföre till straff sättas.

Grunden till strafflöshet i nu anförda fall finnes rätteligen angifwen i det allmänna tänkespråket: Nöden har ingen lag.

Om ett hot någon gång medförde så stor fara för gerningsmannens egen person, att han deraf kunde förmås till wäldförande af tredje mans, synes ett så sällsynt fall vara föremål för Konungens benådningsträtt.

Nödwärn, eller rättigheten att med wäld hindra werkställighet af påbrjad rättsfränkning, är en annan grund för strafflöshet. En under andra omständigheter straffbar gerning blifwer, nödswad i nödwärn, ej allenast strafflös, utan ock laglig.

Såsom ett willkor för nödwärnet, förutsättes allmänast, att den rättighet, som genom olaga wäld angripes, är så beskaffad, att ersättning för förlusten deraf ej kan, genom anlitaudet af Statens flyddsmaakt, winnas. Wäld, som sätter i fara den angripnes lif eller helse, eller hwarmed man will twinga annan till otukt, eller olofligen beröfwa honom dess frihet, berättigar således den angripne till nödwärn.

Lagen har äfwen i 40 Kap. 7 §. M. B. utsträckt nödwärnet till sådana fall, då egendomsförlust egentligen är att befara, såsom om tjuf bryter sig in i annans hus eller gård nattetid, eller sätter sig till motwärn, ehwad det är natt eller dag.

I anseende till den fara, hvarföre äfwen selswa personerne i dessa fall äro blottstättde, hafwa och samma bestämmelser blifwit i lagförslaget införde.

I enslighet med stadgandet i 25 Kap. i S. M. D., upptages äfwen rättigheten till nödwärn emot fångar, som söka rymma, hwarwid Commiteen dock, till förebyggande af den mistydnin, att man skulle vara berättigad att t. e. skjuta en reban på flykt kommen fånge, så affattat föreskriften häröf, att den ej må tillämpas vidare, eller i annat fall, än då fånge sätter sig till motwärn, d. w. s. söker befria sig genom wäld eller hot mot dem, som honom gripit eller i wård hafwa.

Till nödwärn fordras ock, att faran af ett rättmätigt angrepp eller, i det sijn anförda fall, fånges rymning, ej kan utan wäldsamma medel afwärijas.

Om således den angripne kunnat, genom offentlig Myndighets hjälp eller enskildas bistånd, eller å annat sätt, utan wäld, bewara den rättighet, som är angripen, anses han ej hafwa varit försatt i werligt nödwärnstillstånd.

Då ett sådant tillstånd äger rum, är den angripne berättigad att till angreppets afwärijande begagna alla de medel, som för ändamålet äro nödige. Således blifwer, i slikt fall, till och med dråp å angriparen strafflös; men ej må den angripne sträcka nödwärnet längre, d. w. s. utöfwa vidare wäld emot angriparen, än nödigt är; och dertföre är hwarje öfwerstridande af nödwärnets gräns oföflig.

Om nödwärn inträffat, och om des gräns blifwit iakttagen eller öfwerstriden, beror, tilfalom bedömandet af den sinnesförfattning, hwarj den angripne sig besummit, för hwarje särskildt fall, af en mängd factiska omständigheter; och lagsiftningen måste, utan att här kunna ingå i närmare bestämmelser eller uppställa några allmänna presuntioner, öfwerlemna till Domarens skarpsinnighet, menniskofännehom och rättslänsla att pröfwa, om, äfwen när nödwärnet blifwit sträckt längre än nödigt war, straff för uppsätlig gernin, eller blott för wälsande, må tillämpas. Finnes det af omständigheterna, att den angripne varit försatt i ett sådant tillstånd af hastig och trängande nöd eller fara, att han ej kunnat besinna sig, har man ansett honom från allt straff för öfwerstridandet af nödwärnets gräns böra frias.

Då man onekligen är berättigad att hjälpa den, som är stadd i nödwärnstillstånd, fötjer ock deraf, att den hjelpande njuter till godo samma rätt, som om han sijn hade sig deri besummit.

Straff i allmänhet kunna endast drabba förbrytarens person, och förfalla således wid hans död. Härifrån äger dock undantag rum för böter, hwaritill någon i lifstiden blifwit fäld genom slutlig dom, emedan de äro att anse såsom en skuld, hwilken af hans qwarlätenskap måste gäldas.

I Kongl. Förordningen den 20 Januarii 1779 stadgas en prescriptionstid af två år för åtal å brott, hwarföre kan bötas med penningar. Commiteen, som i des förslag äfwen med fängelsestraff belagt brott af sådan beskaffenhet, att Statens interesse i deras bestraffning kan anses hafwa efter sagda tids förlopp upphört, har på denna grund utsträckt werkan af häfd till alla brott, som ej med swårare straff än fängelse eller böter finnas be-

belagde. Man har ansett häfden ej allenast böra räknas ifrån den dag då brottet skedde, utan och äga rum, om det varit åtaladt, men ransafning derom ej blifwit fortsatt inom två år, ifrån den dag sista åtgerden med målet emot den tilltalade togs.

Kap. 8. De föreskrifter om skadestånd, som 15 Kap. H. B. i förslaget till Civillag innehåller, äro wäl i allmänhet tillämplige, så widt skadan består i förlust af egendom eller sådant, som kan till wift penningewärde skattas; men någre särskilde bestämmelser hafwa dock funnits nödige i afseende på brottmålt.

§ målt, som angå dråp, äger efter lag skadestånd ej rum, när dråparen straffas till lifwet. § alla öfriga, hwarom 26, 27, 28 och 29 Kap. M. B. handla, niuter ej eller målsägande, utom i det fall då han, på sätt i i 3 §. förfinämnda Kapitel sägs, med dråparen förtlikeå, någon egentlig ersättning, utan endast andel i böter, hwartill den senare fälles.

§ säramålt deremot tillerkännes uti 39 Kap. 4 §. M. B. målsäganden, jemte andel i böter, eller fulla beloppet om det är lytesbot, ej allenast ersättning för läkarelön, hinder eller annan kostnad och skada, utan och wedergällning för sweda och wärk, samt den brist, han i sin näring af den honom tillfogade kropskadada haft.

För lidande, som man ådrager annan genom angrepp å hans personliga frihet, eller genom ärekränkning, finnes ej någon rättighet till skadestånd i lagen utfatt.

Då nu dödad persons maka eller barn kunna, genom hans fränfälle, komma i saknad af nödigt underhåll, kräfwer både rättwisa och billighet, att, när döden blifwit genom uppsåtlig gerning eller groft wållande orsakad, såsom skadestånd nämnde målsägande tilläges hwad för dem skäligen tarfwas, intill des de sig eljest kunna försörja.

Olaga håftning eller annat brott emot personlig frihet, och i synnerhet falsk angifwelse eller annan ärekränkande gerning, kunna i större eller mindre mån ofördelaktigt inverka på den förnärmade personens wäl, utom det att, i wisa fall, omedelbar materiel förlust deraf kan orsakas. Ersättningar, lämwade efter det större eller mindre lidande, som ärekränkning, med afseende å personliga förhållanden och öfriga omständigheter, kan medföra, skola orwifwelaktigt i flera fall, mer än sielfwa straffen, afhålla från dylika brott; och främmande tagnifstningar, i synnerhet den Engelska, hafwa i sådana mål, med fördel lätit beskrifningen till stor del bestå i skadeståndet.

På de skäl, som nu äro anförde, grunda sig bestämmelserne om skadestånd för dödad persons maka eller barn, och för den, som genom brott emot personliga friheten, eller genom falsk angifwelse eller annan ärekränkning, blifwit författ i lidande.

Till rättelse wid tillämpningen af föreskriften i 8 §. af Åfwanåberopade Kapitel i förslaget till Civillag, har man här utfatt de delaktighetsgrader i brott, der gerningsmannens medbrottslige böra, jemte honom, stå i solidär ansvarighet, antingen för hela skadan af brottet, eller, efter omständigheterna, blott för någon del deraf.

Enär man i 6 och 7 Kap. från straff fritagit barn, under tio år orwifforligen, och det, som flytt tio, men ej femton år, då det pröfwes ej hafwa ägt nog urflit-

ning för att gerningens brottslighet inse, har ock befrielse från stadestånd i dessa fall här bort stadgas.

Churu, i andra fall, en till myndiga år ej kommen förbrytare bör vara till stadestånd förpligtad, har Commiteen dock ansett betänkligt att, till godgörande deraf, betaga honom nödiga medel för hans uppfostran eller underhåll, under den tid han ej kan sig sjelf försörja, eller att, för hela framtiden, så fästa förpligtelsen wid hans person, att han, efter undergången straff, blefwe underkastad äfventyret af bysättning. Till den omyndiges bevarande för sådana, hans framtida wäl förstörande, följer af en obegränsad ersättningsflyktighet, hafwa särskilde föreskrifter blifwit meddelade.

Målsägandens rättighet att utlösa stadestånd, såsom en af straffs tillämpning oberoende fordran, ändå att straffet förfaller för någon af de orsaker, som i 7 Kap. 5, 11 och 12 §§. omtalas, är jemwäl här bestämd.

Kap. 9. De brott, som antingen omedelbart angripa Statens politiska existens, eller medelbart för dess säkerhet äro menlige, utgöra ämnen för detta Kapitel; och Staten betraktas här, icke i sin idé, utan i hela sin verklighet, med den emellan Swerige och Norrige warande förening och Statsform, med dessa Rikens grundlagar, med deras geografiska omfång, med den regerande Konungafamiljen, och med den bestämda ordningen för thronföljden.

De emot något af dessa föremål omedelbart riktade angrepp, som i 1 §. finnas upptagne, nemligen uppror, eller så beskaffade gerningar, som i allmänhet, efter lagförslagets bestämmelse i 3 Kap. 1 §., såsom försök straffas, anses här såsom fullbordade brott, och beläggas med lifsstraff, äntönt de dermed åsystade påföljder ej inträfat. Angreppens farlighet för Statens bestånd eller säkerhet, och nödwändigheten att genom swära straff afsträcka från hwarja försöken, enär de, om de åsystade påföljderna wunnos, skulle i de flesta fall blifwa strafflöse, rättfärdiga denna princip. Alla lagstifningar stämma ock deri öfwerens, att de stadga lika straff å försök till förräderibrott, som å det fullbordade brottet, med endast den skillnad, att der skärpningar i dödsstraff ägt rum, en eller annan deraf blifwit, för blott försök, estergifwen, såsom i 4 Kap. 1 §. M. B. af Sveriges lag.

§ Detta lagrum synes tillämpningen af samma princip wara sträckt äfwen till sådana gerningar, som ej kunna hänföras under begreppet om försök, såsom det i lagförslaget characteriseras. Hwarje stämpling nemligen emot Konungen och Riket, till deras skada och förders, medförer lifsstraff, ändå att ingen skada skett; och enär bemärkelsen af ordet stämpling ej å något ställe i lagen blifwit bestämd, är således rum lemnadt för den widsträcktaste tydning deraf.

Man skulle möjligen kunna berunder inbegripa någons blotta inrådan till annan, att med honom deltaga i ett tillämnadt brott, utan att den haft till påföljd en sådan förening om brottets verkställande, som utgör hwarja characteren å stämpling, sådan den i 5 Kap. 5 §. af lagförslaget blifwit angifwen.

Comiteen har dragit i betänkannde att för stämpling, äfwen i des således inskränka bemärkelse, enär någon verkställighetsåtgärd derä ej följt, stadga samma ansvar, som för verkligt försök att utöfwa brottet, men deremot, då det senare ansetts lika straffbart som det fullbordade brottet, och anslistan af stämpling i förrädlig affigt kommer i straffbarhet närmast upp emot det verkliga försöket, funnit skäligt belägga anstiftare af sli stämpling med straffarbete i första grad.

En aman klaf af förrädliga gerningar utgöres af sådana, hvarigenom Staten sättes i yttre fara och osäkerhet emot främmande Makt, medelst frigs uppväckande, eller frændens underslödsjande i ett reban emot Staten utbrutet frig.

Ufrån den föregående skiljer sig denna klaf af brott deruti, att blotta försöken ej här beläggas med lika straff, som de fullbordade brotten; och med afseende å gerningarnas större eller mindre farlighet, hafwa twenne arter deraf blifwit antagne, af hwilka den ena belägges med lifsstraff, och den andra med straffarbete i första eller andra grad.

Till den förre höra de i 2, 3 och 4 §§., och till den andra de i 6 §. upptagne brott.

Som de i 5 §. beskrifne gerningar, att någon muntligen inför menighet eller i annan folksamling, eller genom skrift, den han utsprider eller låter utsprida, uppmanat till förräderi, som i 1 eller 4 §. sägs, eller i stämpling af sådant brott deltagit, utan att sielf vara ansliftare, eller ock genom uppmaning sökt förmå främmande Makt till frig emot riket, icke skulle, efter den allmänna characteren å försök, kunna såsom sådane straffas; så, emedan slike gerningar likwäl, medföra stor fara och wittna om synnerlig ondskä i gerningsmannens wilja, har man funnit nödigt att belägga dem med straff såsom försök, då de ej haft någon werkan, som kan göra dem i högre grad straffbara.

Enär, efter föreskriften i 1 §., alla å der nämnda brotts verkställighet rikade gerningar, hwilka efter lag såsom försök anses, äro fullbordade brott; och i 5 §. särskildt förklarats, att uttrycklig uppmaning till samma brott, eller delaktighet i stämpling deraf, skall straffas såsom försök; är någon förblandning af dessa fall ej möjlig. I det ena straffas ett verkligt försök, såsom fullbordadt brott, och i det andra, en gerning, hwilken ej har egenskap af försök, såsom sådant.

Det är utan twifwel hwar medborgares pligt att, om han wet brott vara å färde, genom upptäckande af de omständigheter, som honom derom kunnige äro, sätta Statens skydds-makt i tillfälle att dem förekomma; men denna pligt är endast moralisk, och des uppsyllande en samwets-sak. Lagsstifningarne hafwa ock alltid dragit i betänkannde att, genom straffhot, åt densamma gifwa någon allmän juridisk sanction. Det är egentligen brott af så swår beskaffenhet, som förräderi emot Staten, hwilka man sökt förebygga genom straff å underlåtenhet att dem upptäcka. Men dessa straffhot hafwa merendels varit owerk-samma, och aldrig funnit tillräckligt stöd i folkens seder och allmänna tänkesätt. På sådan grund, har någon emot 3 och 4 §§. i 4 Kap. M. B. swarande bestämmelse här om icke i lagförslaget blifwit upptagen *).

) En sådan bestämmelse är dock sedermera i reviderade texten af lagförslaget införd. Se Lag-Com. Utlåtande pag. 109 och 8 §. i texten. 5

Såsom ett brott mot Statens inre lugn, har man till förevarande Kapitel hänfört äfwen det fall, som omtalas i 6 Kap. 4 §. M. B., då någon uppådar frigsfolk eller håller tillsammans manskap, som fått hemlof, att dermed utföra brott mot allmän säkerhet eller medborgerlig frihet. Detta brott har man ansett böra straffas lika med de ofwännumda förräderier af den lindrigare arten. Det belägges således med straffarbete i första eller andra grad.

§ 4 Kap. 6 §. M. B. stadgas straff å den, som tager gånwa eller förlåning af främmande Herrskap, i affigt att främja des fördel emot Konungens och Rikets bästa. Commiteen har i förslaget upptagit detta brott, och desutom sunnit nödigt att för det fall, då någon som fått uppdrag att i ärende, som Riket rör, med främmande Makt afhandla, främjat des fördel emot Rikets rätt och bästa, införa en ny straffbestämmelse, så affattad, att motivet af egen materiel winning ej må utgöra willkor för tillämpning af straffet, enär brottet, med uppsåt begånget, är lika straffbart, om någon annan bewekelsegrund, såsom häund eller hat, dertill förmått.

Utom de i 5 §. af samma Kapitel förekommande fall, att den, som är betrodd att weta Konungens och Rikets hemliga rådslag eller slut i rikswårdande ärenden, dem uppenbarar, eller att någon gifwer, utan lof och minne, de skrifter ut, som han i ty mål lönliga hålla bbr, har man äfwen ansett straffbestämmelse erfordras för den händelse, då annan person, till hwars kunskap eller i hwars hand sådana hemligheter eller handlingar komma, uppsåtligen uppenbarar, utgifwit eller fungjordt dem, ehuru han wetat att de bört hållas hemlige.

Om en embetsman å förenämnda sätt sig förbryter, ej med uppsåt, hwilket utgör willkoret för tillämpning af de här införda straffbestämmelser, utan af wårdstösset eller oförstånd, kommer straffet å gerningen att bestämmas efter hwad i 28 Kap. af lagförslaget för sådant fall stadgas.

Förfalskning, undanhållande, förstöring eller förderfwande af handlingar eller andra bewis för Statens yttre säkerhet eller rättigheter, äfwen som rubbning af Rikets gränsmärken, hafwa ock, enär någotdera brottet stett i uppsåt att Staten skada, bört här upptagas. Dese gerningar äro belagde med särskilda straff, efter deras olika straffbarhetsgrad i objectift afseende.

De i 1 §. föreslagne stadganden äro gemensamme för Sverige och Norrige; men då de i följande §§., till och med den 13:de, beskrifne brott emot swenska Staten också böra anses lika straffbare, om de begås emot den norrska, har en sådan föreskrift blifwit i 14 §. meddelad.

Bestämmelsen i 4 Kap. 7 §. M. B., angående swensk mans straffbarhet, om han låter bruka sig såsom sändebud från främmande Makt, är, i anseende till det enahanda förhållande, hwari norrska man slår till båda Rikenas Szwerhuswid, sträckt äfwen till den senare.

Enär otoslig wärfsning af folk i Riket till främmande frigsstjens, och frigsmans förledande till rymning, om dese brott ej äro af den swåra art, som i 4 eller 6 §. bekrifwes, äfwen som sielstymping till undgående af frigsstjens, samt förötämpande af främ-

mande Stats Regent eller härvarande Sändebud, af hvilka de trenne försnämnde äro i särskilda författningar, och det sista i tryckfrihetslagen upptagne, ansetts vara ämnen hörande till detta Kapitel; hafwa och straffbestämmelser å dessa förbrytelser här blifwit föreslagna.

Swad särskildt angår främmande Regents eller dess Sändebuds förolämpande, har man, i anseende till sådana måls beröring med Rikets politiska förhållanden till andra Stater, funnit nödigt föreskrifwa, att de ej må, utan Konungens lof, åtalas.

Kap. 10. Då nästföregående Kapitel innefattar bestämmelser om de brott emot Konungen eller Konungahuset, hvilka ske i förrädlig affigt, förekomma här de egentligen så kallade Majestätsbrott (crimina læsæ Majestatis), som föröfwas, utan att en sådan affigt derföre ligger till grund.

Wåldsgerning å Konungens egen person, såsom det swåraste deribland, belägges här, lika som i 4 Kap. 1 §. M. B., med lifsstraff.

Å en sådan gerning, föröfwad emot Konungens Gemål, Drottningen, eller Thronföljaren, har, enär deras personer böra, näst Konungens, hållas i helgd, det närmast under lifsstraffet warande straff, eller straffarbete i första grad, blifwit stadgad.

Smådånde i tal eller skrift, hot eller aman misfirmlig gerning, emot Konungen, Drottningen eller Thronföljaren, har Commiteen ansett böra beläggas med straffarbete i fjerde eller femte grad. Ehuru fredade emot hwarje förolämpning, Konungen, Drottningen och Thronföljaren, i anseende till deras upphöjda plats i samhället, böra vara, kan dock lagstifningen, wid bestämmandet af straff å ifrågawarande brott, ej fästa ett uteslutande afseende å Majestätsvärdigheten. Den måste äfwen lämpa straffet efter gerningens öfriga objectiva beskaffenhet; och häri ligger grunden till den nedsättning af straff å samma brott, som i lagförslaget, jemfördt med nu gällande lag, föreslimes.

Öfwerensstämmelse med Kongl. Brefwet den 25 September 1777, är här föreskrifwet, att Majestätsbrott ej må åtalas, utan att Konungen dertill lof gifwit.

Med för-gående mål har Commiteen funnit lämpligt att i detta Kapitel förena dem, som angå brott emot Rikets Ständer och emot den Riksstyrelse, som, i de fall grundlagen utfätter, i Konungens ställe förer Regeringen.

Försök att wåldföra Rikets Ständer eller deras utskott, eller någon enskild Riksdagsman, för att störa friheten i deras öfwerläggningar och beslut, skall, enligt Regeringsformens 110 §, såsom förräderi anses.

Om en förrädlig affigt ligger till grund för sådana brott, äga och straffbestämmelserne i föregående Kapitel å dem tillämpning, ehwad brotten föröfwas emot Rikets Ständer eller Rikets Styrelse. Det är således endast nödigt att här föreslå straff å slika gerningar, när de, utan sådan affigt föröfwas; men Commiteen har derjemte ansett bestämmelsen å slika brottsligheten böra så utwidgas, att den innefattar äfwen wåld, hwarmed man söker hindra Ständernas, deras afdelningars eller utskotts, eller och Riksstyrelsens sammankomster.

Då dylika brott kunna föröfwas jennwäl emot norrste Stor-Ting eller norrste Riksstyrelse, har och blifwit förklaradt, att de i detta Kapitel gifne straffbestämmelser äfwen för sådana fall skola tillämpas.

Kap. 11. Allmänna characteren af de i detta Kapitel upptagna brott är, att de antingen omedelbart eller medelbart äro riktade emot Statens offentliga Myndigheters verksamhet inom den krets, som för en hvar af dem är bestämd, eller öf-
 ske i affigt att å dem derföre hämnas.

Wid utsättandet af straff å dylika förbrytelser, har lagen i 18 Kap. M. B., jemfördt med Kongl. Förordningen den 20 Januari 1779, gjort så stort affeende på de förnämde personernas wärdighet, att då lifsstraff varit fastställt å wäld emot en med Konungens fullmakt försedd embetsman, endast böter blifwit stadgade för sådant brott emot Statens underlydande tjenare.

Enär det likwäl för allmän och enskild säkerhet är af högsta wigt, att en hvar som förrättar Statens tjenst, utan affeende på högre eller lägre wärdighet, derwid äger att påräkna enahanda skydd, har Commiteen ej ansett någon specifik skilnad i straffen böra, på grund af skiljaktighet i wärdighet, äga rum. All den inverkan på en gernings störrer eller mindre straffbarhet, som derifrån må härledas, kan af Domaren tagas i akt wid straffets mätande, inom de derföre satta gränser.

Med antagande häraf, har man öf, för att undgå att å flera särskilda ställen i detta Kapitel uppräknas de högre eller underordnade organer för Statens tjenst, emot hwilka ifrågawarande brott kunna förswoas, endast i allmänhet nyttjat benämningen embetsman, samt i en särskild §. förklarar, att hwad om brott emot honom stadgas, äfwen gäller om sådant brott förswoas emot tjensteman eller annan, som är förordnad att embets- eller tjensteärende förrätta, eller kallad att derwid tillhandagå.

Wäld, som förswoas å embetsman under embetsförrättning, eller för att honom till någon embetsätgerd tvinga eller derifrån hindra, eller att å honom för sådan ätgerd hämnas, är i lagförslaget med straffarbete i sjerde eller femte grad belagdt. Detta straff, såsom tillämpligt, om än wäldet icke medfört någon för embetsmannen skadlig påfölyd, har i allmänhet ansetts tillräckligt för hans skydd och motsvarande gerningens straffbarhet. Om han af wäldet fått sådan kropps-skada, att swårare straff berå bör följa, kommer samma straff, i enlighet med föreskriften i 6 Kap. 11 §., att tillämpas.

Å sådan förbrytelse emot embetsman, i eller för embetet, som sker genom snädelse i tal eller skrift, eller med hot eller annan missförlig gerning, föresås bestraffning af böter eller fängelse.

Då man ansett personer, hwilka, i grund af medborgerligt förtroende eller särskilda förordnanden, utdfwa besattningar eller wärda angelägenheter, som, ehuru ej till Statens tjenst egentligen hörande, likwäl äro af mycken wigt och kunna äga stor inflytelse på allmänt och enskildt wäl, böra i och för sådana besattningar njuta samma skydd, som Statens tjenare; har särskild föreskrift härom blifwit i lagförslaget införd.

Utom i de fall, då man lägger wäldsam hand å embetsmannens person, kunna andre gerningar förefomma, hwarigenom man å wäldsam sätt motstår eller hindrar honom i embetsförrättning, såsom t. e. om en person, hos hwilken utmätning skall ske, med wäld qwarhåller den persedel, förrättningsmannen wäl utmäta, eller frånrycker honom den, som redan är utmätt. Denna art af motstånd, hwilken ej är beledsagad med omedelbar handa-

verkan å förrättningsmannens person, har, såsom warande af mindre swår beskaffenhet, blifwit med fängelsestraff belagd.

Å begreppet om uppror är i lagförslaget den bestämmelse gifwen, att menighet eller annan folkmängd samlat sig tillhopa och lägger det uppsåt å daga att med förenadt wåld sätta sig upp emot verkställighet af offentlig Myndighets bud, eller att den till någon embetsätgerd twinga, eller derföre hämnas.

Enligt lydelsen af 2 §. i 6 Kap. M. B., skulle härtill fordras, att de män, som samlat sig tillhopa, satt sig upp (gjort verkligt motstånd) emot den offentliga myndigheten. I anseende till wådan af slika sammansättningar, deras snara öfvergång till wåldshandheter, och den deraf härledda nödwändighet att qwäswa dem i deras första början, antages verkligt uppror wara begyndt, så snart de samlade lagt å daga affigten att sätta sig upp emot den offentliga Myndigheten.

För att ej lemna rum för willkorlig tillämpning af upprorslagar, hafwa somlige lagstiftare bestämt det antal af personer, hwars sammansättning skulle skilja uppror från annat motstånd eller wåld mot offentlig Myndighet, som af flera i förening kan fördfwas, och allmänast i detta afseende antagit tiotalet såsom minimum. Commiteen har sunnit betänkligt att meddela någon sådan till ziffern inskränkt förefrist; men genom den bestämmelse, att samlat menighet eller folkmängd sätter sig upp emot den offentliga Myndigheten, tror Commiteen all farhoga wara undanröjd, att tillämpning af de här föreslagna straff skulle kunna äga rum i fall, der de samlades antal ej wore så stort, att de genom förenadt motstånd satte den offentliga Myndigheten i det äfwentyr, att ett verkligt uppror kunde anses wara förhanden.

Med afseende å de på straffbarheten inwerkande wäsentliga omständigheter, hwari upprorsmännens brottliga försarande kan wara stilsjaktigt, äro trenne grader af uppror antagne.

Den första graden bestämmes derigenom, att upprorsmännen låta sig genast, på embetsmans befallning, svingras och till lydriad bringas.

Commiteen, som utgått från den åsigt, att man genom lindrig bestraffning, eller ock total strafflöshet, för det första steget, som en, ofta mera förwillad och mistledd, än illasinnad, folkhop gör å brottets bana, kan förnä den att öfwergefwä fullföljden af deß brottliga förhåwande, då deremot en strängare behandling skulle medföra motsatt werkan på deß sinne, har i öfwerensstämmelse dermed föreslagit, att, i det nu uppgifna fall, endast upprorets anstiftare eller anförare skola beläggas med straffarbete i femte grad eller fängelse, men öfrige deltagare i upproret wara från straff frie.

Den andra graden utmärkes derigenom, att upprorsmännen ej hörsamma embetsmannens befallning att sig svingra, utan trotsa med omd, smädeord eller hot.

De för detta fall föreslagne straff äro, för anstiftare eller anförare, straffarbete i sjerde grad, och för annan deltagare i upproret, straffarbete i femte grad eller fängelse.

Den tredje graden äger rum, då upprorsmän göra wåld å person (ware sig embetsman eller enkild), eller bryta eller riswa hus, eller plundra egendom. För detta fall

är straffarbete i andra eller tredje grad för anstiftare eller anförare, och i fjärde eller femte grad för annan upprorsman utsatt.

De så straff drabba den, som anstiftat eller anfört upproret eller deri eljest deltagit, änsfönt han ej sjelf utöfwat wåld å personer eller egendom. Wid deras bestämmande har man ej tagit i beräkning wåldets swårare eller lindrigare följder, och den deraf beroende straffbarhetsgrad, hwari, efter de sårskilda bestämmelser, lagsförslaget innehåller angående misshandel å person eller stadegörelse å egendom, en stor skiljaktighet kan förefinnas.

För de wåldsamheter, som wid upproret blifwit begångne, böra gerningsmännen jemwål sårskildt ansvara.

Till bestraffning, hwad gerningsmännen beträffar, förefomma således, utom upproret, såsom ett för sig bestående brott, äsven de wåldsamheter, hwilka å personer eller egendom blifwit af dem föröfwade, såsom sårskilda brott.

Den allmänna regel för tillämpning af straff å flera sammanträffande brott, som i 6 Kap. 11 §. meddelas, skall följaktligen här iakttagas, hwilket Commiteen ansatt sig böra, för ifrågavarande fall, i sjelfwa texten antyda.

Rättigheten att använda frigsmansskap till upprors stillande, och wilstkoren för dess användande, hafwa å detta ställe bort bestämmas.

I afseende å de senare föreslås, att frigsmansskap ej må bruka wapen förr, än 6 och 7 §§. (innehållande straffbestämmelserna å uppror i andra och tredje graden) blifwit, af den å stället warande Civila Myndighet, tre gånger ljudeligen uppläste, der ej upprorsmän så hastigt till wåld öfwergå, att det för med wapnad hand måste afwärijas.

Den, som uppmanar till uppror, är, efter allmänna föreskrifterna om delaktighet, straffbar såsom anstiftare, när uppror af den uppmaning kommit. Om denna påföljd uteläses, har Commiteen ansatt honom böra straffas såsom för försök.

Commiteen har sårskildt, under benämning af upplopp, upptagit det fall, att en folkmengd, för annat ändamål, än som ligger till grund för uppror, samlar sig å torg, gata eller annan offentlig plats, och der stör lugnet eller allmänna ordningen. Då ett upplopp oftast kan vara förantledt af en tillfällighet, utan brottligt uppsåt, och det wansigen ej medförer sådan fara, som en i upproriskt affigt samlat folkhop, hafwa och lindrigare straff för anstiftare eller anförare af upplopp eller deltagare deri, blifwit stadgade, än de, som wid uppror äga rum, så wida nemligen upploppet ej öfwergår till wåld å person eller egendom. I detta fall har man funnit förhållandet böra anses lika, som om ett werkligt uppror inträffat, hwaraf följer, att upploppet i och med detsamma förlorar sin lindrigare character.

I förening med stadgandena om sammankomster, som ske i rättswidriga ändamål, eller hwarwid eljest företages något, som mot lag är stridande, har man ansatt såmpligt att här, till förebyggande af all förblandning af det tillåtna med det otillåtna, utsätta det wilstkor, hwarunder rättigheten för invånare å landet eller i stad att sammankomma till öfwerläggning om ärenden, som dem gemensamt röra, må utöwas, nemligen föregående tillkänna-

gifwande hos offentliga Myndigheten i orten, af tid och ställe för sammankomsten, så att den må kunna derwid tillstådes wara, om det för allmänna ordningen aftas nödigt.

De medlemmar i samhället, som åmjuta politiska eller municipala rättigheter, hafwa och motsvarande skyldigheter, och deribland den, att ej genom försummad utöfning af sjelfwa rättigheterna lägga hinder i vägen för ärendenas gång. På sådan grund är ansvar af böter föreslaget för den, som, kallad till någon af offentlig Myndighet påbuden sammankomst till wal eller annan medborgerlig förrättning, genom uteblifwande deri gör hinder.

Det misßbruk af sådana rättigheter, som föröfwas wid wal till allmänt medborgerligt för- troende, derigenom att någon säljer egen, eller köper annans röst, eller och röstar på sig sjelf, *) har man ansett böra med böter eller fängelsestraff beläggas, hwilket ansvar jemwäl är stadgad för den, som genom lockande, tubbande eller hot störer walfriheten eller eljest i wal obehörigen verkar. Å embetsman, som, till inwerkande å sådana wal, misßbrukar sitt embete, är straffbestämmelsen i 28 Kap. 17 §. tillämplig.

Fångars olofliga befriande är och ett brott emot Statsmakten.

Om Embetsman, som öfwer fångar eller häktade personer har inseende, eller de honom i embetsärenden underordnade göra sig till sådant brott skyldige, äro straffbestämmelserne derå i 28 Kap. föreslagna. Således upptagas här endast de händelser, då annan person olofligen befriar fånge, eller den, som är häktad.

Befriandet kan ske antingen å wäldsamtt sätt, genom bewakningens öfwermannande eller fängelsens eller häktets brytande, eller och genom list eller annorledes, utan wäld. Man har lämpat straffen efter de olika straffbarhetsgraderna i det ena och andra fallet, med gifwen an- wisning åt Domaren, att wid straffens mätande göra synnerligt afseende å beskaffenheten of det brott, hwarföre den undkomne warit gripen eller dömd.

Fånges eller häktad persons make, syftan, skyldemän i rätt upp eller nedstigande led, eller de, som med honom i första swägerlag lika nära äro förenade, hafwa dock ansetts böra i ty mål från straff förskonas, när befriandet stett utan wäld. De band af kärlek och inbördes till- gifwenhet, som fästa dessa personer wid den befriade, synas gälla till urskuldande af deras så be- stäffade handling.

För byfatt persons befriande genom wäld eller list, är straffet i hwartdera fallet ned- satt; men då gerningsmannen derigenom betagit borgenären den utsigtt att erhålla betalning, som säkerheten å gäldenärens person funnat medföra, har man funnit skäligt ålägga honom an- svarighet, såsom borgesman, för den sifnämnde, efter hwad i 7 Kap. 20 §. Handels-Val- len stadgas.

Olofligt borttagande eller skadande af offentlig Myndighets fungörelse, eller underrättelse, som till allmän kännedom är anslagen: ingrepp i Konungens Befallningshafwandes embete, ge- nom sjelfspanning eller å annat sätt: brytande af offentlig Myndighets insegel å saker eller skrifter, eller rubbning af qwarstad å lds egendom: brott emot förbud att stingra gods eller gifwa an- nans gods ut: så och wägradt inträde eller handräddning åt den, som å embetes wagnar är berättigad sådant fordra; äro belagde med straff, dem man sökt lämpa efter hwarje förbrytelses beskaffenhet.

*) Lag-Committeen har råttit förbudet att rösta på sig sjelf ur förslaget utgå. Se Committeeens utlåtans de pag. 112.

Slutligen har Commiteen funnit nödigt att i allmänhet bestämma de straffarter, som må tillämpas å öfverträdelser af påbud, hvilka af Konungen eller behöriga Myndigheter i Politis eller Ekonomi-mål utfärdas, d. w. s. å sådana, som i 4 Kap. 1 §. S. B. och särskilda författningar omtalas under namn af Konungens förbudsbrott. Man har trots dem ej böra öfverfliga fängelse eller böter, utom i de fall, der swårare straff bestämdt utsättes, såsom i 15 Kap. 2 §. och 21 Kap. 18 §. Om deremot fängelse eller böter, under det minimum, som för hwardera straffarten i 2 Kap. föreskrifves, uti såka påbud stadgas, kommer, i anseende till den ringare straffbarheten af en del förbrytelser, som utgöra föremål för lagstiftningen i Ekonomi- och Politis-mål, wid den i påbuden således utsatta bestraffning att bero.

Kap. 12. Smädliga yttranden om Gud, Dess heliga Ord och Sacramenten, hafwa i äldre lagar blifwit betraktade såsom brott, omedelbart eller medelbart riktade emot det Högsta Wäsendet, och förekomma således i en del författningar under benämning af crimina læsa Majestatis Divinæ. Då lagstiftningen utgått från denna åsigt, skulle ock naturligtwis straffets stränghet derefter lämpas. Men Guds smädande kan ej, i egenkap af synd, eller med afseende å endast det immoraliska i gerningen, underkastas mensklig straffrätt.

Brottet blifwer föremål för borgerliga lagstiftningen endast på den grund, att det hos en hwar, som tror på en Gud, väcker förargelse, och kränker borgerliga samhället, genom religionskänslans särande och wanhelgandet af föremålet för allmän dyrkan.

Då brottet, ur denna synpunkt bedömdt, egentligen innefattar ett störande af andras religionsfrid, och det derjemte kan i allmänhet antagas, att det swårare väcker affly hos andra, än förleder dem till irreligiositet, samt således till sina följder medförer ringare wåda för samhället, än många andra omedelbara angrepp på allmän eller enskild rätt och säkerhet; har Commiteen ansett straffarbete i femte grad såsom lämplig bestraffning å detta brott, enär det ej stett af obetänksamhet, för hwilket fall här, likasom i 1 Kap. 1 §. M. B., lindrigare straff är föreslaget.

Straffbestämmelserne å wåld, föröfwadt emot dem, som biwista Guds-tjenst eller annan religionsförrättning, och å Guds-tjenstens eller annan religionsförrättnings störande, genom swordom, o ljud eller på annat sätt, hwarmed förargelse åstadkommes, äfwensom stadgandet om dessa straffs tillämpning, då de, som bekänna sig till främmande lära, ofredas wid Guds-tjenst eller andra för dem tillåtna religionsförrättningar, eller då någon hos dem åstadkommer förargelse, genom gäckeri med deras troslära, synas ej fordra särskild förklaring.

I anseende till det förakt för stiftelsen af sön- och högtidsdagar, som ådagaläggas genom idlande af handtwerk eller annat arbete, eller framlädors eller andra bodars öppnande till salu å sådana dagar, hafwa bestämmelser, entige med dem i 3 Kap. 7 och 8 §§. M. B., blifwit i förslaget upptagne.

Helgden af de dödas hwilorum har föranledt Commiteen att här föreslå ett sjelfständigt straff å störandet af griftesfrid, derigenom att man upptager eller eljest mishandlar lif, som i graf lagdt är, enär sådant brott kan förekomma särskildt, eller utan att, såsom i 46 Kap. 4 §. M. B. antages, wara med tjufnad förenadt.

Fridsbrott, som föröfwas:

- 1) genom wåldsgerning å annan inom Konungens flott eller der Konungen eljest wilstå, eller å de rum der Rikets Ständer eller deras afdelningar eller utskott äro församlade, eller inför sittande Rätt, Konungens Befallningshafwande, eller annat allmänt embetswerk; och
- 2) derigenom att man å dessa ställen åstadkommer förargelse med swordom, oljud eller annorledes; har man trots böra anses lika med sådana förbrytelser, begångna wid Gudstjenst eller andra religionsförrättningar.

För gerningar, hwarmed frid på förenämnda sätt störes wid offentlig walförrättning, uppborås- eller sockenstämma, läsförhör, landmäteriförrättning eller då annan sådan offentlig sammankomst hålles eller allmänt ärende förhafwes, har man deremot sunnit skäligen antaga lägre straffbarhetsgrader.

Till skydd för den, som sin eller annans sak inför Rätta wärjer, eller vittnesmål aflägger, emot annans hämnd dertöre, är och, såsom i 18 Kap. 7 §. M. B., särskildt straff stadgad å wåldsgerning, som af sådan anledning sker.

För att bewara hemfrid, har man ansett wigtigt att, såsom sjelfständigt brott, upptaga blotta inträddandet i annans hus, gård eller skepp, när det sker med wåld, eller å sätt som eljest gifwer grundad anledning att misstänka brottslig afigt, såsom då någon dit insnyger sig eller der gömmer sig undan, utan att kunna wisa skäligen orsak dertill.

Et sådant förhållande, hwarigenom man blottställes för faran af angrepp på person eller egendom, bör, utan widare påföljd deraf, särskildt straffas. Tillkommer wåld å person eller egendom, har man sunnit de straff, lagen i allmänhet å hwarje sådant brott efter dess särskilda beskaffenhet stadgar, wara utan någon förhöjning tillfyllestgörande, eller föreskriften i 6 Kap. 11 §. om sammanträffande brott i sådant fall äga tillämpning, och således här endast förklarar den omständighet, att wåld å annan blifwit föröfwdt i dess hus, gård eller skepp, böra, wid straffets mätande å wåldet, såsom föröfwdt i dess hus, gård eller skepp, böra, lika föreskrift är äfwen gifwen för de fall, då någon wåldföres å allmän wäg, gata eller torgplats, eller der allmän marknad hålles; och som det är angeläget, att lugn och frid bibehållas å sådana ställen, har man och föreslagit straff för den, som der gör oljud eller förargelse.

Utfättandet af något särskildt ansvar för wåld å annan, då han befinner sig å wäg till eller från kyrka eller domstol, har ej ansetts wara af nöden; och de ännen, som under qwinnofrid i lagen inbegripas, förekomma uti 17 och 19 Kapiteln.

Kap. 13.

De i detta Kapitel upptagne brott angå sådana föremål, hwilkas estergörande eller förfalskning är straffbart på den grund, att det är af särdeles wigt, att allmänna förtroendet må wara wid dem fästadt och bibehållet.

De olika straffbarhetsgraderne bero åter hufwudsakligen af den större eller mindre fara eller skada, som af de särskilda brottsliga gerningarna kan förorsakas.

Zbland dessa förekomma:

- 1) Förfalskning af allmänna handlingar;

Under benämning af allmänna handlingar inbegripas de, som skrivas eller utgå i Konungens namn, eller i Rikets Ständers eller deras afdelningars, eller i Domstols, Konun-

gens Befallningshafvandes eller annan offentlig Myndighets, eller i särskild embets- eller tjänstemans, uti ärende som till dess embete eller tjänst hörer.

Brottet föröfwas derigenom:

- a) att man falskeligen skrifwer sådan handling.
- b) att man, genom tillägg, utplåning eller å annat sätt, den förfalskar.
- c) att man å falsk handling förskaffar sig underskrift eller besegling, hvarmed egenkap af allmän handling deråt beredes.

Det belägges med straffarbete i tredje eller fjerde grad. Enahanda straff har man också ansett böra äga rum för den, som brukar allmän handling, den han wet falsk vara.

Då förfalskare af en handling i Konungens namn ej må antagas hafwa för affigt att förolämpa Majestädet, och en annan förfalskad allmän handling kan begagnas till lika groft bedrägeri, som den förre, har Commiteen ansett det ej med brottets objectiva beskaffenhet instämmande, att stadga någon specifik skilnad i bestraffningarna för dessa fall.

- 2) Estergörande eller förfalskning af Statens eller andra allmänna stämplat eller märken, hvarmed papper, waror, mått, wigt eller annat dylikt teknas; så också bruk af weterligen estergjorda eller förfalskade stämplat eller märken.

För dessa brott har man funnit lämpligt föreslå straffarbete i fjerde eller femte grad.

De ofwan upptagne straffbestämmelser har man ansett jennväl böra tillämpas, om norra alla allmänna handlingar, stämplat eller märken blifwa estergjorde, förfalskade eller misbrukade.

Händer det deremot, att någon, i bedräglig affigt, förfalskar handling i annan utländsk offentlig Myndighets namn, eller weterligen brukar dylikt falsk handling; så, enär denna gerning ej må antagas vara lika straffbar med förfalskning eller bruk af inländska allmänna handlingar, har man föreskrifwit, att den skall straffas efter 26 Kap., der bestämmelser angående förfalskning af enskilda handlingar förekomma.

- 3) Estergörande af guld- eller silfvermynt, som inom eller utom Riket är gängbart.

Då, i anseende till handelsgemenskapen emellan Riket och andra länder, förfalskning af deras mynt kan medföra lika stor skada för Rikets invånare, som om den stett med det inländska myntet; och brottsligheten i gerningsmannens uppsåt är i båda fallen lika stor; har man också funnit skälighet att å förfalskning af så väl det in- som utländska guld- eller silfvermyntet stadga enahanda ansvar, eller straffarbete i tredje eller fjerde grad.

- 4) Brott, som föröfwas derigenom, att man i bedräglig affigt filar eller klipper guld- eller silfvermynt, eller det eljest på hwarjehanda sätt minskar eller förfalskar.

Detta belägges, såsom mindre wådligt än det föregående, med straffarbete i fjerde grad.

- 5) Estergörande af kopparmynt.

Enär synnerlig fara eller skada i allmänhet ej deraf kan komma, har man för detta brott utsett straffarbete i femte grad.

- 6) Estergörande eller förfalskning af sedlar, som af in- eller utländska Stats-Banker eller, med tillstånd af in- eller utländsk Regering, af enskilda Bankinrättningar eller Penningverks utgifne äro, och för penningar allmänligen gå och gälla.

På de grunder, som i fråga om estergörandet af guld- eller silfvermynt, ware sig in- eller utländskt, äro anförde, har Commiteen ansett straffbarheten vara enahanda, ehwad brottet

sker med in- eller utländska penningesedlar; och då, genom förändring af valören å sådana sedlar, lika stor skada kan åstadkommas, som genom eftergörandet, har man ej eller sumit någon skilnad böra emellan dessa brott äga rum i straffet, hwilket blifwit bestämdt till straffarbete i tredje eller andra grad.

Den, som wetteligen satt i omlopp falskt mynt eller falskt penningesedel och således orsakat förfalskningsbrottets skadliga påföljd, är ostridigt lika straffbar som förfalskaren. Sker utprämlingen af honom sjelf, är det klart, att denna omständighet, wid straffets mätande å förfalskningsbrottet, såsom försvärande anses.

Om någon blifwit med falskt mynt eller falskt penningesedel bedragen och, oaktadt han sådant märkt, sedan gifwit ut det mynt eller den sedel; har Commiteen, med efterföljd af lagens stadgande i 7 Kap. 3 §. Misfgernings-Balken, ansett den nedfättning i straffet böra äga rum, att utprämlingsbrottet må med fängelse försonas.

Allt blotta förberedelser till brott ej må med straff beläggas, är, såsom en i allmänhet giftig lagstiftningsprincip, i 3 Kap. antaget.

Med afseende å så wäl farligheten af mynts eller allmänna penningesedlars förfalskning, som bewefelsegrunden till slika brott, hwilken lennar föga anledning att förmoda, det den, som beslutit förfalskningen och förfett sig med dertill tjenande verktyg, skulle ifrån sin brottsliga företafs sjelfmant afstå, har man sumit stält här föreslå det undantag från nämnda princip, att förfärdigandet eller anskaffandet af stämpel, formar eller andra verktyg, i uppsåt att eftergöra eller förfalska mynt eller penningesedlar, skall såsom försök till detta brott straffas.

Å anseende till farligheten af ifrågawarande brott för det allmänna, är ock ansvar af böter eller fängelse utsatt för den, som, utan behörigt uppdrag, förfärdigar verktyg af nyssberörda beskaffenhet, men ej om förfalskningsuppåt, eller wettenskap derom, kan öfvertygas.

På enahanda grund, och för att afwäria misbruk af de i detta Kapitel nämnda Statens eller andra allmänna stämpel, präglar, märken, formar eller verktyg, som äro äkta, har man äfwen bestämt bötesstraff ej mindre för den, som, när sådana persedlar komma honom löflichen tillhanda och honom ej tillhör att dem wärda, icke lennar dem af till Konungens Besfallningshafwande eller annan allmän wärd, än för personer, hwilka fått uppdrag att desse persedlar förfärdiga, men icke aflemna dem omedelbart till det embetswerk, som dem beställt, eller till dess kända bud eller tjenare, eller dem annorledes miswärda.

Kap. 14. Det straff af böter, hwilket i 17 Kap. 18 §. N. B. utsättes å mened, så wäl i twistemål, som i brottmål, när de senare ej gå å lif eller ära, gifwer anledning att sluta dertill, att lagstiftern här, liksom i en del andra länder, betraktat mened som en art af bedrägeri, och derwid affett den åsystade enskilda skadan, såsom det hufwudsaktiga moment, hwaraf brottets straffbarhet wore beroende.

Men denna åsigt är, efter Commiteens öfvertygelse, alltför inskränkt.

Å alla de fall, der det är nödigt att utforska ett factum, som ej kan synas eller genom fristliga handlingar utrönas, har man behof af edgång. Den är således af Staten sanctionerad såsom ett bewisningsmedel i rättegångsmål af alla slag. Mened är följaktligen ej ett blott på det enskilda fallet werkande bedrägeri; man har derigenom i allmänhet fränkt edens witsord, emedan ett obehagadt medel för sanningens upptäckande alltid förlorar något af sitt wärde.

af sådan anledning har Commiteen å detta brott stadgat ett, efter des swårhet i allmänhet, utan afseende å påföljden deraf i särskilda fall, lämpadt ansvar af straffarbete i tredje grad.

Om någon genom mened uppsåtliggen bidragit dertill, att annan blifwit fälld till straff, det han till fullo eller till någon del undergått, äger brottet den dubbla egenkapen af falsk angifvelse eller anläggning till den oskyldiges fällande, och af straffbart användande af eden, såsom bewisningsmedel emot den oskyldige. Man har således ansett menedaren i berörda fall böra straffas både för meneden, och för den falska angifvelsen, efter hwad om det senare brottet i 18 Kap. 3 §. stadgas, och med iakttagande af de föreskrifter om straff å flera brott i en handling, som i 6 Kap. äro meddelade.

Churu nu menedsbrottet, efter hwad förut är anfördt, anses fullbordadt och såsom sådant straffbart, ehwad någon skadlig följd deraf kommer, eller ej; likwäl, och som lagstiftningen bör låta sig i allmänhet angeläget wara, att rätt emellan enskilda må främjas; och hwad brottmåli i synnerhet angår, det är en högre pligt att icke låta en oskyldig straffas, än att straffa den skyldige; har Commiteen, enär det således är af wigt att sanningen må upprättas, inman skadlig påföljd af mened inträffat, nedsatt straffet för menedare, som återkallar falskt vittnesmål eller annat falskt förklarande, förr än annan lidit skada deraf.

Eden förpligtar den, som deraf höres, till synnerlig uppmärksamhet och noggrannhet wid afgifwandet af vittnesmål eller annat förklarande. Förtiger han något, som honom till upplysning i målet är wetteligt, anses han, på sådan grund, änsfönt förtigandet ej i ondt uppsåt flett, böra straffas med fängelse.

I Kongl. Brefwet d. 1 Jun. 1807 stadgas, att Jude, som beträdes med falsk ed, skall straffas efter Rikets lag. Någon speciel föreskrift i denna del, eller om svenska lagens tillämpning äfwen å dem, hwilka det tillåtes att aflägga ed på sätt som är afwikande från det för bekännare af den rådande religionsläran stadgade formulär, har Commiteen ej funnit behöflig; hwäremot den troit sig böra förklara, att om bekännare af lära, deri edgång ej är tillåten, på annat, i stället för ed wedertaget, sätt bekräftat vittnesmål eller annat förklarande, som är falskt, han skall så anses, som hade han ed gått.

Om någon på estergifwen ed vittnar falskt, måste han, i grund af den särskilda förpligtelse att tala sanning, som det honom wisade förtroende och andras af hans utsaga beroende rätt honom ålägga, anses straffbar, dock i mindre mån, än om eden warit af honom gången. Commiteen har således för falskt vittnesmål i detta fall utsatt straff, till en grad under hwad för mened i 1 §. stadgas.

Kap. 15. De här beskrifne brott äro, såsom riktade emot människors lif eller hellsa, eller för dem wärdige, likartade med de gerningar af enahanda lyftning, om hwilka i 6 Kap. bandlar, men stifta sig från dessa, genom deras allmännare farlighet, hwaraf särskilde bestämmelser blifwit föranledde.

Churu man knapt borde föreställa sig möjligheten deraf, att någon uppsåtliggen skulle utspida pest eller annan sådan för människor allmänt smittosam och farlig sjukdom, kan lagstiftningen dock ej undgå att upptaga en sådan händelse. Commiteen har ansett detta swåra brott böra med straffarbete i första grad beläggas.

Gerningsmannen är wäl icke alltid öfvertygad att hafwa bestämmt åspstat någons död; men han måste dock hafwa förefett den, såsom sannolik påföljd af sin gerning; och då han, det oaktadt, densamma företagit, har också denna swärare påföljd, ej mindre än den ringare, eller annans skadande blott till helshan, i hieselwa werket legat i hans wilja. På dessa, jemte de i öfrigt, för lifsstraffets tillämpning, då någon endast i affigt att skada, gifwit annan gift, deraf denne döer, i 16 Kapitlet anförda grunder, har lifsstraff här blifwit owillforligen stadgad för det fall, att någon lütit döden af det ofwannämnda uppsätliga brott.

Så wäl Sveriges, som andra länders lagstiftare, hafwa, i anseende till den siöra wäda, som öfwerträdelser af förefkrifterna till pestartad sjukdoms afwärijande medföra, belagt dem med wida högre straff, än som med egenkapen af polisförbrytelser i allmänhet äro förentige. Man har ansett förbrytaren så i så fiendtligt förhållande till hela samhället, att utomordentlig stränghet i bestraffningen derigenom wore rättfärdigad.

I entighet med dessa åstgter, men med tillika fästade afseende derå, att brottens swärhet ej må bedömas endast efter deras obiectiva beskaffenhet, har Commiteen, för öfwerträdelser af ifrågawarande förefkrifter, när uppsät att skada ej dertföre legat till grund, föreflagit straffbestämmelser, lämpade dets efter gerningens farlighet, dets efter dess följder.

Ett brott, som i farlighet nära uppgår emot uppsätligt spridande af pestartad sjukdom, är förgifning af waror, som till satu hållas, eller hwad annat som helst, deraf allmän fara för människors lif eller helsha kommer, t. e. brunnar, källor o. s. w.

Sieselwa förgifningen är belagd med straffarbete i andra grad, om och ingen skadlig påföljd deraf kommer; med sådant arbete i första grad, om någon får swär kroppsskada; och med lifsstraff, om någon lüiter döden; för hwilken siünämnda bestämmele enahanda skal åberopa, som för lifsstraffets användande i dylikt fall wid pestisjukas spridande blifwit anförde.

Man har äfwen ansett nödigt att föreflå straff å den, som af oförsigtighet eller wäda orsakat allmänt farlig förgifning och, ehuru han blifwit det warse, ej sder afwäria faran deraf, så widt ske kan.

I sammanhang härmed utsättes jemwäl answar så wäl för den, hwilken, berättigad att sälja gift, bryter emot de till förefommande af skada eller misbruk deraf gifna förefkrifter, som för den, hwilken säljer gift, utan att wara dertill berättigad.

Kap. 16. De i lagen på flera spridda ställen afhandlade ämnen, om mord, dråp och kroppsskador, hafwa, i anseende till det samband de med hwarandra äga, blifwit här i ett Kapitel upptagne.

Wid den bestämmele, som i 12 Kap. 1 §. M. B. gifwes å mord, nemligen att man dräper annan försätligen och i löndom, kan anmärkas:

1) att deri ej uttrykes, det gerningsmannen hade bestämmt uppsät att döda.

Detta innefattas ej i ordet dräpa, emedan det, såsom liktydigt med ordet döda, af lagen användes, äfwen om man dräper af wällande, utan uppsät att döda, eller om dråp timar mera af olycka, än af annans wällande; hwarföre och lagstiftaren funnit nödigt att å andra ställen, der uppsätligt dödande omtalas, utmärka det genom talesättet: dråp med wilja.

Det utmärkes ej eller genom orden: försåtliga och i löndom; ty ehuru dese antyda, att gerningsmannen handlat med öfwerlagdt uppsåt, följer dock ej deraf, att han åsyftat den andras död, eller ens föreställt sig den, såsom en möjlig påföljd af gerningen.

2) att man, med öfwerlagdt uppsåt att döda, kan verkställa gerningen, utan att det sker försåtliga eller i löndom; och

3) att till begreppet om mord, ännu mindre fordras, att det skall ske både försåtliga och i löndom.

Commiteen har således funnit sig böra närmare characterisera det brott, som under benämning af mord, rätteligen må hänföras.

Att härvid fordras: 1) uppsåt att döda, 2) att uppsåtet varit med öfwerläggning fattadt, och 3) att döden å gerningen följt, deri instämma främmande laglistningar i allmänhet. Den Franska är endast i så måtto härifrån skiljaktig, att den, efter Romerska lagens grundsatts: in maleficiis spectetur voluntas, non exitus, anser brottet fullbordadt genom sielswa försöket till mord, utan att det hast döden till påföljd.

Att Sveriges laglistare, åtminstone i wiså fall, äfwen ansett de nu uppgifne trenne kännetecken höra till begreppet om mord, änskönt de ej, å ofwan anmärkta ställe, blifwit fullständigt angifne, derom vittnar, ibland annat, stadgandet uti 14 Kap. i S. M. B., hwilken för användandet af det straff, hwarmed mord i allmänhet är belagdt, i det fall att föräldrar dräpa sina barn, uttryckligen fordrar, att dräpet (dödbandet) skett med wilja och stadgad råd.

I afseende på det ena af de i begreppet om mord ingående kännetecken, nemligen att uppsåtet att döda varit öfwerlagdt, må här anmärkas, att det ej är wäsendtligt, att öfwerläggningen och verkställigheten, i anseende till tiden, skola vara ifrån hwarannan widt skilde, utan endast, att uppsåtet blifwit fattadt i ett tillstånd, då gerningsmannen varit mäktig af öfwerläggning.

Till characteriserande af ett sådant öfwerlagdt uppsåt, och till utmärkande, i motsatts dermed, af det som blifwit utan föregående öfwerläggning fattadt, nyttjar lagen å flera ställen uttrycken: berådt mod, för det förra, och hastigt mod, för det senare. Dese benämningar, såsom allmänt förstådda och följaktligen mistydnings ej underkastade, har Commiteen här användt.

I enlighet med hwad nu blifwit anfördt, är beskrifningen å mord sålunda affattad:

"Den som, i uppsåt att döda, med berådt mod, beröfwar annan lifwet etc."

Å detta grofwa brott har Commiteen ansett lifsstraffet böra tillämpas. Men utom de swårare arter af förräderi, wäldsgerning å Stenungens person och uppsåtligt spridande af pestartad sjukdom eller förgiftande af waror eller annat, derigenom menniskolis spilles, för hwilka brott lifsstraff i 9, 10 och 15 Kap. stadgas, är med samma straff jemwäl belagdt det fall, då man gifwit annan gift eller dylikt ämne, hwaraf denne dörr, änskönt gerningsmannen ej hast för affigt att döda, utan endast att skada.

Denna stränghet kan wisertligen, wid hastigt bedömande, missbilligas och föränleda det inkast, att man här gjort för stort afseende på gerningens följd, och för ringa på gerningsmannens wilja, som dock, i det fall der affigten att döda saknas, kunde anses mindre straffwärd, än hos den werkliga mördaren. Den torde likwäl finnas både rättwis och nödig, om man besinnar,

finnar, att gerningsmannen i det anförda fallet, mindre än i andra, har gerningens följ i sitt wäld; att han sällan med någon sannolikhet kan beräkna, om giftämnet skall verka endast sjukdom, eller ock döden; att han säledes, om än uppsåtet gått närmast ut på tillfogandet af ett mindre ondt, likwäl må antagas hafwa welat äfwen det större, som han förutsett kunna af gerningen lika lätt följa; och att, wid det ifrågawarande ytterst farliga brott, som merendels i hemlighet begås och derigenom lättare kan blifwa strafflöst, lagen skulle gifwa brottslingen ytterligare tillfälle att undankomma ett wälförtjent straff, om, för tillämpning af lifsstraffet erfordrades en sträng bewisning om hans uppsåt att döda, och blotta affigten att flada, så snart döden af gerningen följt, ej ansåges göra tillfyllest.

Man har trots sig ej böra förbigå tvenne i lagen förut icke upptagna fall, nemligen:

1) att man förkortar dödligen särad eller dödsfjut persons lefnad, på hans egen begäran.

Då härwid förekommer, å ena sidan, att gerningsmannen af menstlighetsänsla och medlidande blifwit till gerningen bewekt, men å den andra, att han spilt menniskolis, som, ehuru mycket det än, genom åkomman eller sjukdomen varit hotadt, likwäl möjligen kunnat räddas, har straffarbete i femte grad ansatts vara en för detta brott lämplig bestraffning.

2) att man eljest hjälper annan till sjelfmord.

Något sådant straff för sjelfmördaren, som medförde lidande för honom sjelf, kan, såsom i verkställigheten onöjligt, ej komma i fråga. Ett straff åter, som skulle medföra lidande för hans anhöriga, wore orättwiis. Bestraffning å försök till sjelfmord bör ej eller äga rum, äfwen om gerningsmannen varit så mäktig af förståndets bruk, att gerningen kunnat honom tillräknas, emedan gerningens immoralitet icke ensam utgör någon grund för straffs åläggande, och hotet af straff ej eller kan afsträcka den, hwilken sjelfwilligt söker beröfwa sig det högsta goda, som genom straff kan honom afhändas.

Men dese skäl kunna ej verka strafffrihet för den, som hjälper annan till sjelfmord; och ehuru äfwen i detta fall sjelfmördaren, ware sig af ledsnad wid lifwet eller annan olycklig belägenhet till gerningen föranledd, sjelf påkallat den andras hjälp, måste likwäl en sådan medhjelpare, på den grund, att han ej, såsom i det föregående fallet, haft anledning att anse den andras lif vara nära att slutas af en naturnödwändighet, finnas mera straffwärd, än den, som, under förutsättning af sistnämnda omständighet, sig förbrutit; hwar förre ock straffarbete i fjerde grad blifwit, för ifrågawarande fall, såsom straff föreslaget.

Emellan mord, såsom det straffbaraste, och wållande till annans död såsom det minst straffbara brott emot lif, ligga trenne särskilde fall, då död kan följa å gerning i ondt uppsåt, nemligen om gerningen stett:

1) med uppsåt, dock ej öfwerlagdt, att döda;

2) med öfwerlagdt uppsåt, dock endast att flada; eller

3) med uppsåt, dock ej öfwerlagdt, att endast flada.

För dessa fall, innefattade under den allmänna benämningen af dråp, fordras säledes i lagen särskilde bestämmelser.

I det första fallet är den beskrifning gifwen, att man, med uppsåt att döda, men af hastigt mod, beröfwar annan lifwet.

Denna art af dråp skiljer sig från mord derigenom, att gerningsmannen wäl med uppsåt dödat, men att uppsåtet ej varit med öfwerläggning fattadt.

Allt gerningsmannens uppsåt eller, för att nyttja ett dermed, såsom liktydigt, å flera ställen i lagen användt ord, wilja skall wara bestämdt och endast riktad på annans död, fordras ej för att hänföra gerningen under det nu beskrifna dråp. Om han insåg, att döden, lika lätt som blott en kroppsskada, kunde af gerningen uppkomma, och det för honom war likgiltigt, hwilkendera påföljden inträffade; eller om han äfwen egentligen åsyftade endast den mindre straffbara följden, men likwäl föreställde sig den swårare, såsom lika sannolik och, sådant oaktadt, företog gerningen; så har han, i hetswa werket, med sitt uppsåt eller sin wilja omfattat ej mindre den ena än den andra följden, och således, när döden inträffat, uppsåtligen dödat.

Detta brott är belagdt med det till dödsstraffet närmaste straff, eller straffarbete i första grad.

Man kunde wäl sätta i fråga, om icke lifsstraff borde bibehållas för dråp å föräldrar eller andra närstående; men sedan all skärpning af lifsstraff ansatts böra afflaffas, och mord således blifwit med endast enkelt lifsstraff belagdt, skall det, wid öfwerwägande af det stora afståndet emellan berörda brott och dråp, finnas olämpligt, att i något fall straffa det senare brottet lika med det förra.

Om den dödade, genom swära förolämpanden eller synnerlig misshandel, utan att gerningsmannen sådant sjelf förantledt, retat denne till wrede, hafwa flere nyare lagstiftningar, ibland andra den Franska och Wäderska, stadgat lindrigare straff å dråp. Commiteen har och ansett sådan lindring i straff för den, som utan egen skuld, genom annans wållande å förenämnda sätt, blifwit hastigt upprörd och i öfwerilning författ, wara af rättwisa och billighet påkallad, och dertföre stadgat, att i dylikt fall må till straffarbete i andra eller tredje grad dömas; dock att, i anseende till förhållandet emellan barn och föräldrar, eller styldemän i rätt uppsligande högre led, denna straffmildring ej må komma den till godo, som föröfwat dråp å sådan styldeman.

Det andra fallet, eller döds orsakande med öfwerlagdt uppsåt att endast skada, är sålunda bestämdt: att någon på lifsfarligt sätt med beräde mod misshandlat och såmedelst dödat annan, den han dock ej dräpa wille.

Öhuru nu i detta fall antages, att döden, såsom påföljd af gerningen, ej inget i gerningsmannens wilja, såsom i det nästföregående; likwäl, och då uppsåtet att skada war öfwerlagdt, och verkställdes på ett så lifsfarligt sätt, att denna påföljd werkeligen inträffade, har Commiteen ansett straffarbete i första eller andra grad böra å isrägawarande brott stadgas.

För det tredje fallet, då någon, af hastigt mod, på lifsfarligt sätt misshandlat och såmedelst dödat annan, den han dock ej dräpa wille, är straffarbete i tredje eller fjärde grad utsatt.

Om, wid ett förefallet dråp, hwaruti flere deltagit, endast en tillfogat den döde lifsfarlig skada, försäks af sig sjelft, att han ensam bdr straffas såsom dråpare; men de fall, då sådana skador blifwit den döde af flera tillfogade, hafwa varit af särstilde äldre lagsliffare eller laglofe olifa bedömda.

Preussiska lagen belägger den, som först gjort bruk af dödligt verktyg emot den dödade, med swårare straff, än den, som sedan tillfogat honom lifsfarligen skador. Till grund härfore ligger den juridiska fiction, att den misshandlade, efter tillfogandet af den första lifsfarligen skadan, är att anse såsom dödad.

Andre häremot hafwa, i öfwerensstämmelse med ett i Romerska lagen förekommande stadgande, ansett den, som tillfogat sista lifsfarligen skadan, såsom egentlig baneman, och derfore belagt honom med det swåraste straffet.

Deße båda presuntioner äro lika litet antaglige, den ena som den andra.

Då flere på lifsfarligt sätt skadat den döde, måste det ej sättan finnas twiswelaktigt, hwilkendera skadan egentligen orsakat döden. Det kan vara likawäl den första, som den sista, eller någon emellan dem liggande, såsom den andra eller tredje. Det kan också vara ingendera allena, utan alla eller några hafwa liktidigt sammanverkat till döden.

Nästan alla nyare lagsliffningar hafwa derfore antagit, att de flere gerningsmän, som gifwit den aslidne dödsfår, böra såsom dråpare straffas. Detta torde också, då behörigt afseende göres å den subjectiva straffbarheten, finnas rättast. Den onda wiljan och gerningsmannens handling äro här i allo så beskaffade, som till dråp fordras, och påföljden har äfwen inträffat. Endast det är twiswelaktigt, om icke samma påföljd, genom annans medverkan, blifwit främjad eller påstyndad.

Commiteen har således ansett en hwar deltagare i dråp, som tillfogat den dödade lifsfarlig skada, böra sättas till det å dråp föreslagna straff; hwilket också, efter deß öfwerlygelse, instämmer med en rätt tolkning af stadgandet i 24 Kap. 6 §. M. B.

För deltagare i dråp, hwilka ej på lifsfarligt sätt misshandlat den dräpne, stadgar lagen i 5 §. af nyssnämnda Kap. ansvar af hel eller half mansbot, efter omständigheterna: — desamma hwarmed dråp, som sker af wällande, utan uppsåt att dräpa, i 28 Kap. samma Balk belägges.

Då den subjectiva straffbarheten i förra fallet är wida större, än i det senare, så, ehuru döden ej egentligen följt å sådan deltagares, utan å annans handverkan, bör dock den uppsåtliga förbrytaren, derest hans straffbarhet icke i objectift afseende finnes af särdeles lindrig beskaffenhet, kunna underkastas swårare bestraffning, än den, som af blott oförsigtighet företagit eller underlåtit en handling, hwaraf annan ljutit döden. Och i allt fall synes det vara mindre lämpligt, att den, som icke gjort lifsfarlig misshandel å den dräpne och följaktligen i sjelfwa werket icke orsakat hans död, straffas för wällande dertill, ware sig med mansbot eller annorledes.

På denna grund, och i betraktande af den stilsaktighet, som kan äga rum i straffbarhetsgraderna hos sådana deltagare i dråp, om hwilka nu är fråga, d. w. s. sådana, af hwilka ingen är öfwerlygad att hafwa tillfogat den döde lifsfarlig skada, har Commiteen

ansett dessa fall böra bedömas efter allmänna stadgandet om delaktighet i 5 Kap. 6 §. af lagförslaget.

Wid tillfällen då flere lagt hand å den döda, såsom i synnerhet uppror eller upplopp, blifwer det ofta swårt att utröna, af hvars handawerkan han egentligen ljugit döden, eller — om flere, hwar för sig, eller genom deras samwerkkan, lifsfarlige skador blifwit honom tillfogade, — hwilke dertill warit upphofsmän.

Uti Kongl. Brefwen den 17 Januarii 1724 och den 3 Junii 1752 är stadgadt, att enär sådana mål förefomma, att flere i bråd skilnad lagt hand å den döda, och ej utrönas kan, af hvars handawerkan han ljugit döden, genom lottkastning skall urstillas, hwilken af de tilltalade bör undergå dödsstraffet.

Denna method lättar wisserligen Domarens pröfning, men kan swårigen rättfärdigas. En person, som hwarken hast för affigt att döda, eller å den döde bewisligen utöfwar något wåld, hwaraf lifsfarlig skada följt, kunde komma att undergå det swåraste straffet, som bör drabba endast den uppsåtliga dråparen. Med rättwisn är säkerligen mera instämmande, att i förewarande fall icke någon dömes till detta straff. Men då de likwäl alle gjort sig delaktige i dråpet, har Commiteen ansett samma förhållande å dem inträffa, som i ofwananfödda fall, der någon är särskildt öfwertygad, att hafwa tillfogat den dräpne lifsfarlig skada, och således föreslagit, att de alle skola straffas efter 5 Kap. 6 §.

Lagen bestraffar uti 16 Kap. M. B. barnamord i egentlig bemärkelse, eller det, som föröfwas af moder å nyfödt wäpta barn, lika med mord i allmänhet, och följaktligen med en skärpning mindre i dödsstraffet, än som, enligt 14 Kap., äger rum för mord af föräldrar å barn. Men i beskrifningen å barnamord ingå de tvenne omsändigheter, att den af oloflig beblandelse hafwande qwinnan ej före födseln uppenbarat sitt tillstånd, och att hon sökt enslighet wid sjelfwa födseln. Om således ej dessa i förening inträffat, skulle, efter sträng lagtolkning, det swårare straffet komma att användas.

De bewefelsegrunder, som allmänna föräntleda den af oloflig beblandelse hafwande qwinnan att afhända sitt foster lifwet, äro fruktan för wanära, med alla deraf för henne sjelf uppkommande mentliga följder, och bekymmer öfwer förlägenhet för barnets skötsel och underhåll. Dessa bewefelsegrunder har oc Sweriges lagstiftning funnit så werkande, att den i Kongl. Brefwet om barnamord den 7 October 1778 förklarar, att dödsstraffet ofta blifwit ansedt såsom en önskad utwäg för qwinnan att på en gång warda både fram och bekymmer qwitt; på hwilken grund deri förefomma åtskilliga fördomsfria och priswärda stadganden till qwinnans flydd emot skymf och förnedring i borgerliga samhället och brist på underhåll för barnet m. m.

Men det oaktadt, kan Lagstiftaren ej för sig sjelf dölja, att de utwägar han widtager att ifrån qwinnan afleda skymf, ej någonsin skola fullkomligen segra på allmänna ömdömet; och han må ej eller önska det. Lika litet kunna i alla eller de flesta fall bekymren för wäpta barns underhåll genom allmänna anstalter undanröddas.

Då således ifrågawarande bewefelsegrunder till barnamord alldrig kunna fullkomligen motwerkas, och de icke eller äro af neslig beskaffenhet, såsom de, hwilka wanligen föräntleda annat mord, synes skal wara att anse det förra mindre straffbart, än det senare.

Men härtill kommer en annan hufvudsaklig grund, som onwillkorligen biuder straffmildring för barnamord; och den är: affeendet på qwinmans fysiska och psykiska tillstånd i gerningens stund.

Om den med omsorg wårdade och af inga näringsbefynnere plögade ägta makan icke wid sin nedkomst kan bibehålla lugn och redig sinnesförfattning, kan man ännu mindre antaga full besinning hos den oägta barnaföderflan, hwilken, utom kroppens smärtor, är blottställd för alla själens lidanden, som wäckas af föreställningen om följderne af hennes nedkomst. Hon besinner sig i ett tillstånd, der tanken på mord lätteligen kan uppkomma och i handling öfvergå.

Den sist anförda grund för barnamords mindre straffbarhet har äfwen varit af wigt wid uppfattandet af selswa begreppet om detta brott.

Commiteen har föreslagit följande bestämmelse:

”Dödar qwinna med uppsåt sitt oägta barn, under födslen eller inom ett dygn derefter, ehwad det sker genom handawerkan eller underlåtenhet af det, som till barnets bibehållande wid lif nödigt varit, etc.”

Den har ej deri upptagit det dubbla dölsandet af qwinmans hafwande tillstånd och af födslen, såsom någonting wäsentligt wid barnamord. Skälet hwarföre detta skett i nu gällande lag, är twiswelsutan det, att lagstiftaren utgått från den åsigt, att motivet af fruktan för wanära wore den enda grund, hwarföre barnamord borde beläggas med mindre straff, än annat mord af föräldrar å barn, och att yppandet af så wäl hafwande tillståndet som nedkomsten, vittnade om frånwaron af detta motiv. Men dessa båda förutsättningar kunna ej medgifwas.

Ufswärjandet af wanära är, efter hwad förut är anfördt, ej den enda, och ej eller den hufvudsakligaste grunden för barnamords mindre straffbarhet. Denna senare kan fullkomligen rättfärdigas genom det tillstånd af kroppes- och själslidande, hwari barnaföderflan sig besinner; och deraf, att qwinna ej för anhöriga eller andra förtrogna dolt sitt hafwande tillstånd, eller att hon till och med sjelf gifwit dem kuskap derom, följer i öfrigt icke, att hon ej sedermera genom barnets dödade sökt bewara sitt goda namn; ty ett meddelande af hennes tillstånd för några få, på hwilkas tystlåtenhet hon möjligtwis kan lita, blottställer henne ej för sådan olägenhet, som barnets födsel, när den till allmän kuskap kommer.

Det ligger i sakens natur, att straffmildring för barnamord ej bör äga rum, om qwinnan fördfwat gerningen så långt efter födslen, att hon må antagas hafwa haft nog råderum och förmåga till besinning, och födslen ej eller mera kan hållas hemlig. En del främmande lagstiftningar hafwa bestämt en wif tidlängd, somlige till tre dagar, somlige till tjugufyra timmar, ifrån födslen, såsom den termin, hwarestern gerningen ej mera kunde hänföras under cathogorien af barnamord. Andre åter öfwerlemla beslämmandet häraf för hwarje särskildt fall till Domarens pröfning efter omständigheterna, på sätt Sveriges lagstiftning och förfarit. Den synes wäl antyda, såsom willkor för tillämpning af det å egentligt barnamord stadgade straff, att brottet skall vara begånget omedelbart efter födslen; men om äfwen selswa ordet omedelbart, såsom i förslaget till ny brottmålslag för Konungariket Preussen, blif-

vit i lagtexten nyttjadt, skulle döa, i anseende till dess obeständhet, hos Domaren ej sällan uppkomma tviflan, om det swärare eller lindrigare straffet borde tillämpas.

Churu nu mot en positiv tidsbestämning må anmärkas, att den ena qvinnan för än den andra kan komma till sådan besinnning, som Lagstiftaren velat förutsätta såsom villkor för den swärare bestraffningen; likväl, och då tidpunkten när sådant skett, i ett in concreto gifvet fall, icke möjligen skulle af Domaren med wisshet kunna utrönas, och hos honom således ofta uppkomma en wisshärdighet, som kunde lika lätt förmå honom att tillämpa ett swärare som ett lindrigare straff, än det, som med lagens grund rätteligen wore öfwerensstämmande, har Commiteen, i likhet med hvad i andra länder allmänast blifwit antaget, föreslagit ett dygn, d. w. s. tjugofyra timmar, räknade från födslen, såsom den gräns, hvarigenom barnamordet skiljes från annat mord.

Wid betraktande deraf, att barnamord kan ske i följd af ett antingen före födslen skadgad, eller ock derunder, eller derefter, hastigt fattadt beslut, och således med mera eller mindre öfverläggning, och med afseende jemväl å öfrige omständigheter, som å straffbarheten kunna inverka, har Commiteen ej öwillskorligen föreslagit straffarbete i första grad, utan alternativt utfatt sådant arbete jemväl i andra grad, såsom straff å barnamord.

Då grunderne för mildring af straff å barnamord endast kunna vara gällande för barnets moder, följer deraf, att annan person, som gör sig skyldig till delaktighet i barnamord, bör straffas såsom hade han i annat mord deltagit, hvilket man ansett nödigt i lagtexten utmärka.

I erfarenheten förekomma ej sällan de fall, att qvinna fölt enslighet wid födslen, och att barnets döa blifwit orsakad af det hjelplösa tillstånd, hvari hon sig författ, utan att hon till döden uppsätligen medverkat.

Här förefinnes ej allenast wällande å qvinnans sida; utan desamma är ock af så grof beskaffenhet, att Lagstiftaren synes berättigad till den presuntion, att qvinnan författ sig i hjelplöshetstillstånd med likgiltighet för den af henne såsom möjlig eller sannolik insedda följden: — barnets döa.

För dessa fall har Commiteen, på nu anförda skäl, föreslagit bestraffning med straffarbete i sjerde eller femte grad.

Ofta händer ock, att qvinna, som i enslighet födt, förstörer fostret eller lägger det å lön, så att behörig undersökning om dess beskaffenhet, eller om dödsorsaken, ej kan ske.

Desse händelser kunna antingen vara beledsagade med den beswärande omständighet, att qvinnan fölt enslighet wid födslen, eller ock den förutan inträffa.

I båda fallen framställa sig mistankar om brottlig behandling af fostret å modrens sida; men i det förra ökas de till hög grad, genom den tillkomna omständigheten af födsflens uppsätliga döjande. De äro ock båda af den egna beskaffenhet, att de fleste lagstiftare, häri afwikande från den i allmänhet gällande maxim, att ej på blotta mistankar falla till straff, funnit sig föranklätne att anse selswa presuntionerna såsom lagliga bewis om brotts tillvaro, hells desamma äro grundade, i begge fallen, på ett verkligt factum: — fostrets förstörande eller undanskaffande, — och i förnämnda fallet, å ett ytterligare factum: — födsflens döjande.

Commiteen har också, i öfverensstämmelse härmed, föreslagit sådana straffbestämmelser, som för hvaradera fallet ansetts lämplige.

Om likväl, i något af dem, kan af omständigheterna utrönas, att fostret varit dödfödt eller så ofullgånget, att det ej funnat med lif framkomma, förfaller naturligtvis sjelfwa straffet med grunden derföre, såsom i lagförslaget är antydt.

Fosters förgöring i moderlifwet eller dess fördrifwande kan ske genom så wäl yttre, på modrens kropp mekaniskt verkande, som inre eller egenteligen så kallade abortiva medel.

Det måste ofta blifwa swårt, om ej alldeles omöjligt, att in concreto åstadkomma full bevisning derom, att fosters förtidiga födsel, eller dess framkomst utan lif, är orsakad endast af det medel, som till dess förgöring eller fördrifwande varit användt, emedan här till stulle, i de fall då inwärtas medel nyttjas, och hvilka oftast förekomma, fordras en noga kännedom ej allenast om kvaliteten, utan också om kvantiteten af det brukade medlet, dess specifika verksamhet och modrens individuella kroppsbefäffenhet. På sådan grund hafwa en del nyare lagstiftare, enär de factiska omständigheter inträffat, att det till fosters fördrifwande nyttjade medel varit i allmänhet till stift ändamål tjenligt, och att modren med ofullgånget eller dödt foster nedkommit, ansett någon vidare bevisning derom, att den senare omständigheten varit en verkan af den förra, ej erfordras, utan presumerat ett sådant förhållande.

Detta har äfwen Commiteen antagit, hvarföre det ifrågavarande brott blifwit i förslaget sålunda characteriseradt:

"Har moder, i uppsåt att döda eller fördrifwa sitt foster, nyttjat inwärtas eller utwärtas medel, som sådan verkan hafwa kan, och kommer fostret utan lif eller ofullgånget fram etc."

Såsom bestraffning derå, är straffarbete i tredje eller fjerde grad föreslaget.

Att annan person, som med modrens wilsa förfarit med henne i uppsåt och å sät, som förr äro sagde, bör vara samna straff underkastad, kan ej i fråga sättas. Men Commiteen har derjente, i anseende till detta brotts särskilda beskaffenhet, lika med hwad lagen i 16 Kap. 3 §. M. B. stadgar, ansett den, som till gerningen råder eller hjälper, äfwen vara till berörda straff förfallen, ändå att rådet eller hjälpen, efter de allmänna grunderna i 5 Kap. af förslaget, dermed ej kunde beläggas.

Brottets swårhet öles i märklig mån, om det föröfwas utan modrens wetskap eller emot hennes wilsa. För detta fall stadgas således straffarbete i andra grad. Tillkommer ytterligare den omständigheten, att modren får af den brottsliga behandlingen swår kroppslida, har man trots straffet böra höjas till första graden.

Lagen straffar i 22 Kap. 7 §. M. B. wilsdråp å qwinna, som man wet hafwande vara, med skarpt dödsstraff, och i 29 Kap. 5 §., dråp af wäda, med ökad wädabot. Efter den strafflösa och de grunder för straffbarhet, som Commiteen antagit, kan någon förhöjning af straffet å dråp, för nygnämnada omständighet, ej äga rum, och ej eller wäda dråp i något fall med straff beläggas.

Att wäld å wetherligen hafwande qwinna bör, oberoende af den större eller mindre skada, som derigenom kan tillfogas qwinnan sjelf, beläggas med särskildt straff, om det har till påföljd fostrets död eller fördrifwande, finner Commiteen med grunderna för straffrätten inslämmande. Den har likwäl ansett skilnad böra göras emellan det fall, då qwinnan misshandlas med beräddt mod, och det, då misshandel sker af hastigt mod. För det förre föreslås bestraffning med straffarbete i tredje eller sjerde grad, och för det senare med sådant arbete i femte grad eller fängelse.

De föreskrifter, lagen innehåller om fosters utfäktande eller, som orden lyda, wräkande ut å mark eller gata, meddelas i 16 Kap. M. B., hwilket, enligt öfwerkriften, angår egentligt barnamord. Så wäl häraf, som af föreskrifternas sammanhang med föregående §§. och deri nyttjade enahanda benämningar, å så wäl brottets subject, som dess object, kan med säkerhet slutas, att samma föreskrifter äro inskränkta till det fall, att utfäktandet sker af qwinna, som af oloflig beblandelse warit hafwande, och med nyfött barn.

Om det utfäktas barnet af hunger, köld eller annan händelse dör, stadgas för modren enkelt dödsstraff, twiswelsutan på den grund, att Lagstiftaren, som i 1 §. belagt barnamordet med qualificerad dödsstraff, antagit utfäktandet icke hafwa stett med fullt uppsåt att döda fostret.

För att åt lagen gifwa nödig fullständighet, måste föreskrifterna angående fosters utfäktande, sträckas äfwen till de fall, då det sker med ägta barn eller dem, som ej mera äro att anse såsom nyfödda, och af andra personer, än sjelfwa modren.

Utfäktandet kan ske å tid, ort eller sätt, som i märklig mån ökar eller minskar gerningens farlighet och fösjaktligen gerningsmannens straffbarhet. Skiljaktigheterna härutinnan kunna lämpligen hänföras under tre särskilda bestämmelser.

Barnet utfäktas å sådant ställe och under sådana omständigheter:

- 1) att ej wån är, att dess lif kan räddas.
- 2) att fara för barnets lif eller helsa wäl är för handen, men gerningsmannen dock med sannolikhet kan wänta dess räddning.
- 3) att någon fara för dess lif eller helsa ej är för handen.

Å afseende på gerningens följd, urskiljas de händelser, då barnet får swår kroppsskada, och då det får ingen eller ringare skada.

För det först bestämda fall har Commiteen föreslagit straffarbete i första grad, om barnet får swår skada, och sådant arbete i andra eller tredje grad, om ingen eller ringare skada af gerningen kommer.

Har, i detta fall, gerningen stett i uppsåt att döda, och död beräddt, är det klart, att straffet å mord äger tillämpning. Om åter endast kroppsskada, eller ingen sådan, deraf blifwit orsakad, kommer straff å försök till mord, i eller utan förening med straff för kroppsskada, att användas.

På den grund, att gerningsmannen sjelf, i förevarande fall, ej kunnat undgå att inse den stora faran af gerningen, hafwa någre författare i lagstiftningswettenskapen ansett honom derigenom wara öfwerlygad om ett sådant uppsåt att döda, att när denna påföljd

inträffade, straffet å mord borde tillämpas. Men ehuru å nämnda omständighet en i hög grad besvärande presuntion emot gerningsmannen kan grundas, må den dock ej, utan i förening med andra skäl, gälla såsom full bewisning.

Commiteen har och dertfore, i enlighet med dess begrepp om lagens mening i 16 Kap. 5 S. M. B., antagit, att ifrågawarande brott kan fördrivas utan affigt att döda, och sådant i brottets beskrifning angifwit.

För det andra fallet utsättes straffarbete i andra grad, om barnet får swår kropps-skada, och der sådan påföljd ej inträffar, straffarbete i tredje eller fjerde grad.

För tredje fallet åter stadgas straffarbete i fjerde grad, om swår kropps-skada af gerningen följer, och i annan händelse, sådant arbete i femte grad eller fängelse.

Enahanda förhållande som med barn, äger och rum, om äldre, sjuktige, brädlige eller eljest hjälplöse personer utsättas af den, som är pligtig att dem vårda. Fdregående stadganden förklarar således, äfwen i asseende på dem, böra tillämpas.

Om formän eller andre utsätta eller öfvergifwa dem de åtagit sig, eller eljest äro pligtige, att fortställa eller ledsaga, och det sker å sådant ställe, eller under sådana omständigheter, som i de ofwan bestämda tvenne första fall äro nämnde, har och Commiteen förklarar, att straffbestämmelserne för dessa fall skola vara gällande.

Å wällande till annans död föreslås straff af fängelse eller böter, dock med tillägg, att i fall, der wällandet fördrivas wara synnerligen groft, straffarbete i femte grad må användas.

Ehuru lagstiftaren ej kan i allmänhet genom straffbestämmelser gifwa sanction åt den moraliska pligten att hjälpa nödlidande, har Commiteen dock trots undantag härifrån för det fall, då någon är stadd i lifsnöd, och annan kan, utan fara för sig sjelf, rädda honom, böra äga rum, så, att den moraliska pligten då öfvergår till en positiv juridisk förbindelse. Underlåtenhet att den uppfylla är belagd med straff af böter eller fängelse.

Till förekommande af den möjlige mistydnig, att man kunde anse underlåtenhet att rädda den i lifsnöd stadda wara innefattad i begreppet om wällande, hwaraf skulle följa, att den ej behöft särskildt upptagas, samt att olikheten i straffbestämmelserna wore otämplig, må anmärkas, att wällandet till annans död och underlåten räddning af annans lif äro deri skiljaktige, att man i det senare fallet ej genom egen gerning eller underlåtenhet, försatt annan i det tillstånd, som har böden till påföljd, men i det förre deremot denna påföljd sjelf åstadkommit.

Efter de nu upptagna brott emot annans lif, förekommer misshandel å person, som ej sker i uppsåt att döda, och hwaraf antingen död ej följer, eller fara för lif ej inträffar.

De gerningar, hwarmed sådan misshandel fördrivas, betraktas här såsom särskilda för sig bestående brott, eller så widt de utgöra gerningsmannens egentliga systemål och icke äro med annat brott, såsom antingen medel till dess utförande, eller delar deraf, förenade.

Jede allenast wid mord och dråp, utan och wid wåldtägt, brott emot annans frihet, rån m. fl., förekommer misshandel å person, men kan, såsom hörande till de tvenne först-

nämnda brotten fullbordan, ej tagas i särskild beräkning. Den kan också vara af sådan beskaffenhet, att den såsom requirit till begreppet om annat af lagen särskildt bestämdt brott, under bestraffningen å det senare inbegripes.

Har det särskilda brottet, till hvars utförande misshandeln stett, ej gått i fullbordan, blifwer densamma ofta hufvudsaktigen straffbar såsom försök till förnämnda brott. Den kan också vara af så svår beskaffenhet, att den i och för sig sjelf bör beläggas med högre straff, än försöket till det andra brottet. I dessa fall äger stadgandet i 6 Kap. 11 §. tillämpning.

I öfrigt har Commiteen, wid bestämmandet af straff å åtskilliga brott, särskildt i lagförslaget upptagit de fall, då kroppsskador dermed varit förenade.

Med afseende å det objectiva i gerningarna, har Commiteen indelat misshandeln i fyra klasser, och för en hvar af dem föreslagit straffbestämmelser, med den olikhet, som de skiljaktiga subjectiva straffbarhetsgrunderna: — misshandelns föröfwande med berådt, eller af hastigt mod, — föranledt.

Till den första eller svåraste klassen hänföras de fall, då någon genom misshandeln mistat talformåga, syn eller hörsel, hand, fot eller näsa, eller blifwit oförmögen till släktets fortplantning, eller fallit i sådan sinnessjukdom, att wån ej är till hans återställande, eller fått annat stadigwarande svårt men å sin helsa.

Straffet är bestämdt till straffarbete i andra eller tredje grad, om gerningen stett med berådt mod, och eljest till sådant arbete i fjerde eller femte grad.

I andra klassen upptagas de fall, då den misshandlade blifwit amoraldes, än förut är sagdt, å någon del af kroppen stympad, så att svårt lyte deraf kommit, eller mistat bruket af någon lem, eller rålat i lifsfarlig sjukdom.

Såsom straff utsättes straffarbete i tredje eller fjerde grad, om gerningen stett med berådt mod, och i femte grad eller fängelse, i annat fall.

Tredje klassen innefattar de händelser, då mindre lyte eller kroppsfel, eller lindrigare sjukdom af misshandeln kommit.

Brottet belägges med straffarbete i femte grad eller fängelse, om det med berådt mod blifwit föröfwadt, och med fängelse eller böter, i annat fall.

Under fjerde klassen inbegripas alle öfrige händelser af slagsmål eller ringare våldsgerningar.

Förbrytelse rne straffas med fängelse eller böter, om de stett med berådt mod, och eljest endast med böter till femtio Riksdaler.

I anseende till den aktning, man är skyldig föräldrar eller andra skyldemän i rätt uppbyggande led, har Commiteen fastställt straffarbete i femte grad, såsom minimum af bestraffning å misshandel, som emot dem föröfwas. Såsom förhållandet till fosterföräldrar, stuf- eller svätföräldrar, förmyndare, husbonde, lärare, eller annan, under hvars lydnad man står, föränledt till utsättandet af fängelse, såsom minsta straff, hvarmed sådan förbrytelse emot någon af dem må beläggas.

Den rättighet att aga, som tillkommer föräldrar och husbönder emot barn och tjenstehjon, eller andra emot dem, som under deras lydnad omedelbart äro ställda, skall med

mätta utöfwas. Men ehuru med lagstifningens affigt, när den tillåter ett sådant correctionsmedel, instämmer, att det ej må användas så, att större eller ringare skada deraf tillfogas barnet, tjenstehjonet eller den eljest till lydnad förbundne, kan den likwäl, wid betraktande dels deraf, att den agande genom uppstudsigheet af den, mot hwilken agan öfwas, lätteligen kan föras till någon öfwerdrift, dels ock deraf, att, utan hans affigt, ringare skada kan uppkomma, icke med straff belägga det minsta öfwerfridande af den antagna gränsen för agans verkställande. Commiteen har dertfore, i enlighet med stadgandet uti 36 Kap. 2 §. M. B., antagit, att för skada, som under fjerde klassen är att hänföra, den agande ej må till straff fällas.

I den mån ordentliga Domstolar inrättades, bestämda lagar infördes, lagskippingen förbättrades och bewisningsmetoderne antogo en förnuftsänligare character, upphörde ock det urådbriga bruket hos Germaniska folkslagen att, i twifwelaktiga fall, låta parter genom en wig med wapen afgöra deras rättgångsaker. De sedermera i alla civiliserade Stater uppkomne och ännu mer eller mindre öflige dueller äro af en helt annan betydelse och syftning, och hafwa hwarken genom lagar eller straff kunnat utrotas.

Då den till grund för förnämnda art af ewig liggande ide, att Gud skulle genom omedelbar medverkan bringa i dagen sanningen eller ofanningen af ett påstående, eller en persons skuld eller oskuld, längesedan i tidens ström gått under, äfytas med den moderna duellen något helt annat, än bewis för en rättighet eller ett factum. Det är återställandet af den ära, man anser sig hafwa, genom förolämpning af annan, i allmänna omdömet förlorat, som sökes derigenom, att den förolämpade wisar sig såsom en wärdig och ridderlig man, hwilken styr döden mindre, än wanäran. Så länge den förolämpade icke vinner allmänhetens omdöme för sig, genom den upprättelse Domaren förmår åt honom gifwa, utan endast genom den egna wägsamma gerningen, skall Lagstifaren såfänge bemöda sig att alldeles hämma dueller. En öfwerdrifwen strängbet i bestraffningen skulle snarare motverka, än befordra ändamålet, emedan selswa faran för straffet höjer föreställningen af det hjetemodiga i gerningen.

Om ock en eller annan, med mindre wantig charactersstyrka, kan lugnt bära andras oblida och till förakt gränsande omdöme, när han inom sig byter tillfridsställelsen att ej hafwa gjort sig dertill skyldig och medwetandet att vara beredd till hwilken uppoffring som helst, när pligt och högre ändamål den påfalla, får man dock antaga, att de fleste ej kunna lyfta sig till denna ståndpunkt.

Känslan för yttre heder och behofwet af andras afkning förmå dem att, äfwen med eget blod, afwä en skymf, som skall nedfärta dem i andras omdöme. Motivet är således i sig selt ingenting mindre än brottligt, fastän gerningen, som deraf föranledes, kan finnas straffwärd.

Det gifwes följaktligen en wigtig subjectif grund att ej tillämpa de allmänna straffbestämmelserna om brott emot lif eller annan misshandel å person, i all deras strängbet, på dueller. Ehuru duellen grundar sig på aftal emellan de båda stridande, och således kan anses vara med beräddt mod företagen, har likwäl Commiteen, på nu anförda grund,

ansett följderna deraf, ware sig död eller kropps-skador, icke böra bestraffas såsom med berådt mod tillfogade, utan förklarar, att bestämmelserne om dråp eller misshandel af hastigt mod skola äga tillämpning. Dock som skälet till denna straffmildring förfaller, der någon wid enwig försåtliga förfar, å sätt som emot aftal eller bruk är stridande, har tillika bort stadgas, att om sådant förfarande af en duellant har till påföljd den andras död eller kropps-skada, brottet skall straffas såsom mord eller misshandel med berådt mod.

I de fall, då någon dödas, inträffar sällan döden liktidigt med selswa gerningen, eller omedelbart derefter, utan wanligen först såsom följd af en genom gerningen åstadkommen skada. Till begreppet om baneman (upphofsman till någons död) fordras i objectift afseende endast, att han föröfwat en gerning, hwaraf uppkommit en skada, hwilken, såsom verkande orsak, haft döden till påföljd. Det tillräknande, som således äger rum, kallas af juristerna *imputatio facti*. Gelt annan är frågan: huruvidt döden må räknas banemannen till last (*imputatio juris*), eller med andra ord, om icke allenast gerningen, utan ock dess påföljd, den inträffade döden, hade sin grund i gerningsmannens wilja, d. w. s. war af honom åsyftad. Den angår gerningsmannens uppsåt, till hwilket, dereft han ej sjelf erkänner det, endast kan slutas af selswa gerningen och de densamma beledsagande omständigheter, samt äfwen, till någon del, af dess werkan. Äro nemligen gerningen och dess werkan så beskaffade, att den förre, efter allmän erfarenhet, hwilken således äfwen förutsättes vara af gerningsmannen känd, nödwändigt åstadkommer den senare, så är ingenting naturligare, än att man antager, det gerningsmannen den förutsatt och åsyftat; äfvensom, i motsatt fall, eller när af gerningen uppkommit en owanlig följd, den må anses icke hafwa ingått i gerningsmannens beräkning eller uppsåt.

I afseende på *imputatio juris*, är alltså af högsta wigt, att wid förekommande fall känna, icke allenast om en tillfogad skada orsakat den skadades död, utan ock om skadan, såsom orsak, stod i närmare eller fjärrare sammanhang med döden. Om t. e. wid en liföppning utrönes, att det slag, som den dödade fått å hufwudet, endast därför war dödande, att det tillfälligtwis träffade ett ställe, der en obemärkt böld befanns, eller att hufwudskålen war owanligt tunn, kan åtminstone med sannolikhet slutas dertill, att gerningsmannen ej haft för afsigt att döda.

Den af läkare gjorda indelning af skador, efter graden af deras dödlighet (dödade werkan), kan här tjena Domaren till ledning, då gerningsmannens uppsåt, eller det subjectiva i brottet, skall pröfwas. Men hwad beträffar det objectiva i brottet, så kan endast fråga uppstå, om skadan verkligen orsakade döden, eller ej, men icke om den war owillkorligen (absolute) eller tillfälligtwis (*per accidens*) dödande.

Nödwändigheten att noga skilja emellan den subjectiva och den objectiva åsigten inses lätt.

Om någon är öfvertygad att hafwa, med uppsåt att döda, tillfogat annan en skada, och denne deraf luter döden, måste, efter som uppsåtet war antingen öfwerlagdt eller i hastigt mod fattadt, straffet å mord eller dråp tillämpas, om ock skadan varit endast *per accidens* dödande.

Miskännande denna skilnad, hafwa äldre tyska criminalister utbildat en, rättvisan och fundera människoförståndet lika fränkande, och i praxis öfvergången lära, att till begreppet om mord eller dråp i objectivt afseende, ej endast hörde en skada, som orsakat döden, utan tillika erfordrades, att skadan wore genom inga konstens medel botelig, eller absolut lethal.

I de nyare lagstifningarna inom Tyskland har man derföre funnit sig förankäten att, till begreppens rättande i detta ämne, meddela bestämda föreskrifter. Och som lagstifningen äfven inom Sverige närmat sig till den praxis, som, efter hvad nyss är anfördt, i Tyskland varit gängse, har Commiteen ansett enahanda föreskrifter här vara nödiga, och derföre uppsättit den regel: "att upphöfsman till misshandel, deraf annan luter döden, är såsom baneman att anse, ändå att döden endast var följd af en annan, genom den misshandel i verksamhet satt orsak, eller misshandelns dödliga verkan funnat, genom tidigt använda botemedel, förekommas, eller misshandeln, för särdeles kroppsbefäffheten hos den döde, eller för de tillfälliga omständigheter, hvarunder den tillfogades, orsakat döden."

Med de inskränkande bestämmelser, denna regel innefattar, har man förebyggt des tillämpning på de fall, då antingen den misshandlade dödt af någon redan wid misshandelns utöfning för handen warande orsak, hvars verksamhet dock icke blifwit genom sjelfwa misshandeln påskyndad (ty människan äger lika rätt till en timma af sin lefnad, som till ett eller flera lefnadsår), eller misshandeln, som genom sin egen beskaffenhet ej war dödande, genom en senare, af densamma oberoende orsak, såsom t. e. en positivt skadlig behandling, eller vägran att bruka kända och tillgängliga botemedel, medförde döden, emedan i sistnämnda fall icke den misshandlande, utan den ofskicklige läkaren, som använde de skadliga medlen, eller den misshandlade, som afflog erbudna botemedel eller t. e. afryckte förbindningen å det honom tillfogade sår, orsakade döden, hvar till misshandeln war endast en aflägsen anledning.

Churu nu, efter de i föregående regel innefattade bestämmelser, ej till begreppet om baneman fordras, att den skada man tillfogat den döda, skall hafwa owillkorligen verkat döden; likväl, och då sjelfwa beskaffenheten af skadan, såsom förut är wisadt, kan till någon del upplysa affigten hos gerningsmannen, här wid samma regel blifwit fogad den föreskrift, att wid pröfning, om eller huruvidt gerningens dödliga verkan i banemannens uppsåt låg, de omständigheter, som i regeln upptagas, skola noga öfverwägas.

Kap. 17. Såsom ett af de swåraste brott emot amans personliga frihet, förekommer här först slafshandel. Den å brottet gifna bestrifning är hufwudsakligen öfverensstämmande med 1 §. af den emot negerhandeln den 7 Januarii 1830 utfärdade och, enligt Kongl. Förordningen den 1 Mars samma år, å all slafshandel tillämpning ägande strafflag. På samma grund som Commiteen ansett dödsstraffet ej mera böra äga rum för åtskilliga i allmänna lagen dermed belagda brott, har och, i stället för detta i nyssnämnda särskilda lag stadgade straff, den i strånghet bertill stående närmaste straffart, eller straffarbete i första grad, blifwit för ifrågavarande brott utsatt.

Hvad angår de olika grader af delaktighet i brottet, hvarom särskilde straffbestämmelser i lagen emot negerhandel förekomma, anser Commiteen de allmänna grunderna i 5 Kap. om delaktighet i brott, hdra äfwen i dessa mål tillämpas. Dock som antagandet af tjenst å ett på slafhandel eller till slafwars bortförande utgåendet fartyg, ehuru det stett med wettskap om dess begagnande för sådant ändamål, möjligen kunde hänföras under cathegorien af den lägre delaktighetsgrad, som i 8 §. samma Kap. beskrifwes, deresi den, som antagit tjensten, icke med slafworna eller deras behandling sig besattat; så, enär det är af högsta wigt, att genom strängare ansvar afhålla sjöfolk från tjenst å fartyg, som för slafhandel utrustas, har Commiteen funnit nödigt förklara, att i det nu uppgifna fall, straffet å delaktighet skall bestämmas efter 6 §. i berörda Kapitel.

Den, utom det egentliga straffet, i lagen mot negerhandel stadgade confiscation af fartyg och de i och för negerhandel betingade eller använda medel, har, såsom särskild påföljd af brottet, blifwit här upptagen.

I en allmän strafflag, der lagstiftaren, af aktning för människans förnuftiga natur, alltid måste såsom brott bestraffa gerningar, hwarigenom den ena människan behandlar den andra såsom föremål för äganderätt, har Commiteen ej ansett lämpligt införa ett undantag, som grundar sig på förhållanden, hwilka äro locala och, till mensklighetens heder, en gång måste alldeles upphöra.

Stadgandet, att lagbudet emot slafhandel icke skola lämpas till den händelse, att swenskt undersäte för eget behof begagnar, samt i sådant ändamål köper eller säljer slafwar endast inom det land, der äganderätt öfwer slafwar är, efter landets lag, gällande, har i följd häraf, såsom ett ämne för särskild undantagslag, blifwit ur detta lagförslag uteslutet.

Då i allmänna lagen intet stadgande bör upptagas, som antyder att memiskors qwarhållande i slafveri kan uti något fall wara tillåtet, hörer äfwen till den särskilda lagen att förklara, det äganderätt öfwer en slaf upphörer, så snart han ankommer på swenskt grund, och att han från samma ögonblick är fri.

Om någon med wåld eller list bemäktigar sig annan, och honom å öde ort utsätter, så att uppenbar fara är för hans lif, är detta brott, i både subjectift och objectift afseende, lika straffbart som någons försättande i slafveri. Om den utfattes dödd af gerningen förorsakas, och gerningsmannen pröfwes hafwa den påföljd bestämdt åsyftat, inträffa å brottet alla de kännetecken, som characterisera mord.

Bortförer man någon, den man med wåld eller list sig bemäktigat, utur Riket, anses denna gerning särdeles straffbar, i synnerhet på den grund, att man derigenom undandragit den bortförde Statens skydd. Den belägges med straffarbete i tredje grad. Deras gerningens straffbarhet derigenom, att gerningsmannen tvingar den bortförde till främmande Prigs- eller fleppstjenst, eller annan sådan tjenstbarhet, har man och funnit bestraffningen böra höjas till sådant arbete i andra grad.

Om den bortförde ej fyllt femton år, äro samma straffbestämmelser äfwen tillämplige, när bortförandet stett, ei emot dess egen wilja, men utan föräldrars eller förmyndares samtycke. Brottet begås både emot dem, undan hwilkas skydd barnet ryckes, och emot barnet sjelft, som ei kan beddina sitt eget bästa.

Om barn under femton år, med eller mot sin wilja, stiles ifrån föräldrars eller andras vård, men ej ur Riket bortføres, har en lindrigare bestraffning å bortförandet blifwit föreslagen, emedan Statens skyddsmakt kan i detta fall blifwa verkställare till barnens återlämnande. Likwäl, och derest gerningsmannen haft för afsigt att begagna barnet till tiggeri eller annan wanart, har en, mot sådan neblig och i des följder för barnet förderflig bewefelsegrund, swarande förhöjning af straffet funnits nödig.

Det i 20 Kap. 7 §. M. B. upptagna brott, att man olofligen genom inspärrande, fängslande eller annorledes, friheten någon beröfwar, är belagdt med straffarbete i femte eller sjerde grad.

För det fall, att någon, ehuru olagligen, dock ej af argt uppsåt, för förment brott annan gripit, har straffet blifwit nedsatt till fängelse eller böter, derest gerningsmannen med den gripne så förfarit, som i 10 Kap. af Rättegångs-Balkens Senare Del sägs.

Såsom ett särskildt brott emot frihet, upptages äfwen här den uti 8 §. af nyssnämnda Kap. i M. B. beskrifna händelse, att någon pinar annan till bekänneelse i någon sak; och derå stadgas samma ansvar, som å olaga häftning i swåraste fallet.

Medförer misshandeln, som i berörde afsigt användes, särskildt straffbara följder, kommer straffet att tillämpas efter de grunder för bestraffning af sammanträffande brott, som i 6 Kap. äro meddelade.

Ofufts föröfswande med qwinna emot hennes wilja innefattar wäl en kränkning af sedlighet, men är i synnerhet straffbart för det wäld, som begagnas såsom medel till brottets utförande. Wäldet kan utöfwas ej allenast omedelbart, genom fysisk kraft (vis absoluta), såsom beskrifningen å detta brott i 22 Kap. i S. M. B. antyder, utan ock genom inverkande å qwinnans wilja med sådant hot, att hon, för att ej blottställa sitt lif eller sin hessa för uppenbar fara, nödgas afstå från försök att sig wärja (vis compulsiva); på hwilken grund denna sistnämnda art af wäld äfwen blifwit i begreppet om wäldtägt upptagen. Brottet är belagdt med straffarbete i tredje eller andra grad, och i det fall, att qwinnan af gerningen fått swår kroppslada, med sådant arbete i första grad.

Emot qwinnans wilja kan ock ofufts utöfning med henne tillwägabringas derigenom, att man genom döfswande eller annat medel uppsätligen försätter henne i yrsel, swimning eller dylik wanmakt, så att hon förlorar bruket af fri wilja, eller kommer ur stånd att sig wärja.

Detta brott anses lika swårt som wäldtägt, och således straffbart efter de derom gifna bestämmelser.

Om man ej sjelf försatt qwinna i sådan belägenhet som nu är nämnd, men deraf begagnat sig för att med henne öfwa ofufts, är brottet, såsom i ringare grad straffbart, belagdt med straffarbete i sjerde eller femte grad.

I de uti 3 och 4 §§. af samma Kap. i M. B. upptagna brott emot qwinnsfred, är den närmare bestämmelse gifwen, att man med wäld eller list bemäktigar sig qwinna och henne bortförer eller i sitt wäld qwarhåller, emot hennes wilja, i uppsåt att förwänta henne till ägtskap eller tagersmåt.

Brottet belägges med straffarbete i sjerde eller tredje grad. Någon speciff skilnad i straffen för de särskilda fall, då qwinnan är gift, fäst, mö eller enka, har icke ansetts nödig, emedan brottets straffbarhet hufwudsakligen beror af den rättskränkning, som ligger i wäldet emot hennes egen person, och de ifrågawarande omständigheter behörigen kunna iakttagas wid straffets mätande.

Bortförandet af oumyndig qwinna med hennes wilja, men utan samtycke af föräldrar eller förmyndare, i sådant uppsåt som förut är sagdt, kan wäl icke hänföras under categorien af brott emot personlig frihet i sträng bemärkelse; men des upptagande i sammanhang med nästföregående brott, såsom i 1734 års lag, har, det oaktadt, funnits i praktiskt afseende ändamålsenligt.

Om qwinnan är yngre, än femton år, och således synnerligen blottställd för fara att förledas och wådliga följder af förledandet, har man ansett bortförandet lika straffbart, som om brottet med wäld stett; hwaremot straffet blifwit till fängelse eller straffarbete i femte grad nedsatt för det fall, att hon redan fyllt femton år.

Såsom ägande gemenskap med de förut beskrisna brott emot qwinnofrid, upptages här wäld eller hot, hwarmed qwinna af föräldrar eller gistoman blifwit till gistermåltwungen. Man har för sådan händelse föreslagit bestraffning, å föräldrar, med fängelse eller straffarbete i femte grad, och å annan gistoman, med sådant arbete i denna eller närmast högre grad; dock att gistermålets återgång göres till willkor för straffets användande.

Då alla möjlige brott emot personlig frihet ej kunna i lagen uppräknas, har man bort under allmänna bestämmelser innefatta dem, som ej specielt äro nämnde.

I sådant afseende stadgas bestraffning:

1) af fängelse eller straffarbete i femte grad, å den som, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom wäld eller hot twingar annan att något göra, tåla eller underlåta.

Som likwäl bestämmelsen, i sådan allmänlighet affattad, innefuter ej allenast flera i detta Kap. upptagna swårare brott, utan ock åtskilliga arter af rån, hwarom 23 Kap. handlar, förklarar densamma endast äga tillämpning, då gerningen ej med swårare straff särskildt belagd är.

2) af böter eller fängelse, om man hotar någon, muntligen eller skriftligen, med misshandel eller annan brottslig gerning, på sådant sätt och under sådana omständigheter, att anledning är att befara, det hotet skall verkställas.

Enär i wisa fall, såsom förut är anmärkt, hot som medfört trängande fara för lif eller helsa, är med särskildt och swårare straff belagdt, och det i andra åter kan, såsom försökt till wist brott, wara i högre grad straffbart, har jemwäl här funnits nödigt anmärka, att de särskildt stadgade straffen, eller ock straff å försök, böra i sådana fall tillämpas.

Kap. 18. I likhet med lagen i 60 Kap. M. B., har Commiteen här i ett och sammanhang upptagit falsk angifwelse för brott, och annan ärekränkning i allmänhet.

För de fall, då de förolämpade personernas upphöjda plats i samhället, Statsmakternas wärdighet, förbrytelsens riktning emot offentliga Myndigheter, i eller för utöfning af embete eller tjenst, eller des menlighet för Statens säkerhet fordrat särskilda straffbestämmelser å förolämpande gerningar, äro i 9, 10 och 11 Kapiteln af lagsförslaget sådana stadganden införde.

Den som, emot bättre wetande, för att draga straff öfver annan, antingen sjelf wid Domstol honom för brott tilltalat, eller genom angifwelse hos åklagaremakten mot honom åstadkommer åtal för brott, gör sig till falsk angifwelse förfallen.

Commiteen har å sådan angifwelse föreslagit följande, efter swårheten af det angifna brottet lämpade bestraffningar, nemligen: om detta kunnat i allmänhet medföra lifsstraff eller straffarbete i första grad, sådant arbete i tredje eller fjerde grad: om straffarbete under första grad eller affättning från embete derå kunnat följa, straffarbete i femte grad eller fängelse; och i andra fall, fängelse eller böter.

Om någon, för att ådraga annan tilltal wid Domstol eller straff, emot honom eljest falskeligen förebringat sådana beswärande omständigheter, att åtal deraf följer, är detta indirecta sätt att angifwa wiserligen lika farligt, som den directa angifwelsen.

Man har ej eller bort förbigå det fall, att någon, i affigt som förr är sagd, undandrödjer bewis för en redan tilltalad persons oskuld. Fastän gerningsmannen ej ursprungligen föranledt åtalet, utan endast begagnat tillfället att skada, kan dock hans wersamhet blifwa menligare, än blotta angifwelsen.

De twenne nu nämnde arter af brottslighet, såsom warande till sin natur lika med falsk angifwelse, böra följaktligen på enahanda sätt straffas.

Har den tilltalade personen, i följd af falsk angifwelse, ware sig af ena eller andra slaget, blifwit till straff fäld, och det till fullo eller till någon del undergått, så öles straffbarheten märklig i objectist afseende. Om i sådant fall lifsstraff eller straffarbete i första grad ägt rum, anser Commiteen den falska angifwaren rättwistligen böra till samma straffart fällas. Beslår straffet i straffarbete under första grad, är jemwät föreslaget, att samma eller närmast swårare straffart skall drabba den falska angifwaren. War det affättning från embete, har man funnit straffarbete i fjerde eller tredje grad motswara angifwarens brottslighet. I afseende till den ondskan i wiljan, som ligger till grund för falsk angifwelse, har Commiteen trots lindrigare bestraffning, än straffarbete i femte grad, icke böra utfattas ens för de fall, der den falska angifwelsen åstadkommit ringare straff, än nu sagde äro.

För den händelse, då någon emot en person, som finnes oskyldig, gjort angifwelse af obetänksamhet och utan argt uppsåt, har Lagstiftaren, med afseende derå att angifwarens brottslighet i subjectist afseende är ringare, än när sådant uppsåt ligger till grund för angifwelsen, i 6o Kap. 2 §. M. D. betydigen nedfatt bestraffningen. I likhet härmed har och Commiteen föreslagit lindrigare straff å sådan angifware; äswen som Commiteen, i öfwerensstämmelse med stadgandet i 3 §. af samma Kapitel, förklarar angifware, som haft sannolika skäl till angifwelsen, strafffri.

Förtal (calomnie) utgör en annan klass af ärekränningar.

Om någon, utan affigt att ådraga annan tilltal eller straff, men för att eljest sätta honom i wanrykte, muntligen eller i skrift, den han utsprider eller låter utsprida, pådiktar annan wif gerning, som efter lag är straffbar, närmar sig en sådan förbrytelse i straffbarhet till falsk angifwelse. Commiteen har således, i förhållande till de derå satta straff och efter det pådiktade brottets swårare eller lindrigare beskaffenhet, lämpat bestraffningen å den, som, på nu uppgifna sätt, annans ära fränker.

Att den, som af arghet utsprider ärekränkande tillmåle eller skrift, änskönt han ej sjelf dertill är upphofsman, bör wara underkastad samma straff som denne, kan ej betwiflas.

Det gifwes äfwen ett annat sätt att bringa en oskyldig i wanrykte för brott, hwilket, ehuru sällan det i erfarenheten må förekomma, likwäl ej bort i lagförslaget förbigås. Man kan nemligen, wid utöfning af straffbar gerning, så förfara, att annan må för gerningsman hållas, såsom om man derwid tillägger sig dennes namn, påtager sig hans kända klädebrägt o. s. w. Ett slikt förfarande har Commiteen ansett lika straffbart, som den nyss beskrifna art af ärekränkning.

Man kan äfwen skada annan genom det att man pådiktar honom gerningar, som, ehuru de ej utgöra egentliga lagbrott, likwäl ofördelaktigt inverka på andras ounddome om hans moralitet, ådraga honom förakt, eller minska förtroendet till honom i den befattning eller det näringsyrke, han utöfwar, m. m. En i allmänhet lindrigare bestraffning, än den, som ansetts äga rum för pådiktande af egentliga lagbrott, är å denna förbrytelse föreslagen.

Om någon i ettdera fallet förbrutit sig af obetänksamhet, har Commiteen ansett nedfattning i de å brottslighet med ondt uppsåt bestämde straff, böra äga rum.

Den tredje klassen af ärekränkning innefattar förolämpanden med snädeord, muntligen eller skriftligen, eller med hotelser eller andra missfärliga gerningar, t. e. åthäfwor, måtningar, bilder eller andra dylika tecken, eller ock widbrände af annans kropp å skynligt sätt. Hit höra således de brott, som Juristerne kalla verbala, symboliska och reala injurier.

Commiteen har slikt de fall, då ärekränkningen skett å tid, ort eller sätt, att den wäckt synnerlig uppmärksamhet, eller eljest warit af swår beskaffenhet, från dem, hwarwid sådana beswårande omständigheter ej inträffat, och för de förra föreslagit swårare bestraffning, än för de senare.

Man har ej kunnat undgå att till beswårande för sig framställa den mycket outwifade frågan: om den, som gjort annan ett ärekränkande tillmåle, må med bewisning om sanningen deraf fria sig från ansvar.

Utän att upphäfwa misligheten för menniskors borgerliga sammantefnad, kan man ej förbjuda dem att tala om andras handlingar och öfwer dem fälla oundömen.

Äfwen om dessa handlingar äro i sig sjelfwa wanbedrande, och således menlige för de handlande personernas goda namn och medborgerliga anseende, kan man ej, utan skadlig inverkan på sedligheten, wägra andra att dem outala och med yttranden ogilla. En lag, deri sådant wore förbudet, skulle, å ena sidan, alldeles förstöra den motwigt, som fruktan att bringas i elakt rykte innebär emot frestelsen att begå ofsedliga och wanärande gerningar, och å den andra, dana menniskor till hycklare. Romerska lagarna innehålla, rörande detta ämne, följande grundsatz: "Eum qui nocentem infamavit, non est bonum et æquum, ob eam rem condemnari: peccata enim nocentium nota esse & oportet & expedit."

Den, som sanningsenligt omtalar en af annan föröfwad gerning, som för dennes goda namn och rykte finnes menlig, är ej den egentlige ärekränkaren. Det är gerningsmannen sjelf, som kränkt sin ära. Straffbarheten hos den, som gjort annan tillmäle, af den beskaffenhet som nu är sagd, beror och, enligt bestämmelsen i 6o Kap. 4 §. M. B., endast deraf, att han ljugit.

Commiteen har således ej dragit i betänkfande att antyda, det den, som tilltalas för ärekränkande rykte eller tillmäle må, när det angår ett verkligt factum d. w. s. en wiß uppgifwen gerning, kunna med bewisning om sanningen deraf sig från ansvar fria.

Om någon skulle tillwita annan ett wißt slag af brottslighet, såsom t. e. bedrägeri, utan att hafwa uppgifwit den bestämda gerningen, hwarigenom bedrägeriet wore föröfwadt, kan det, efter Commiteens öfvertygelse, ej eller förmenas denne, om han för slikt tillwitelse ställes till Rätta, att den sedan uppgifwa och till befrielses winnande bewisa.

Kap. 19. Under benämning af ägtenfapsbrott, upptagas i detta Kapitel hor och twegifte.

Å förstnämnda brott, föröfwadt af gift med ogift person, stadgas, för den giste fängelse, och för den ogifte, om han eller hon afwetat den andras ägtenfap, böter.

Eker brottet emellan twenne gista, öfres straffbarheten hos hwar af dem, som kände den andras ägta stånd, hwarföre en sådan förbrytare anses wara till straffarbete i femte grad förfallen.

Enligt 2 §. 6 Kap. i Commiteens förslag till Giftermåls-Balk, äger den ena makän att öfwerse med den andras horsbrott, och wiß prescriptionstid är för des talan å brottet bestämd; men som samma stadgande egentligen asser skitnad i ägtenfapet, och ej bestraffning af brottet, såsom föremål för den förnärmades talan, kan det i fråga sättas, om icke den senare äger besifra sjelfwa brottet, utan att dershöre söka ägtenfapsfkitnad.

Commiteen anser det wara mot ägtenfapets natur stridande, att den ena maken skulle, under fortfarande ägtenfap, draga straff öfwer den andra.

Ej eller bör, när den förnärmade will fortsätta sammanlesnaden med den brottsliga makän, och på sådan grund ej åtalar brottet, allmän åklagare kunna derå tala.

Åf dessa anledningar stadgas, att horsbrott ej må till bestraffning åtalas, der ej till skitnad i ägtenfapet emellan makarna förut dömdt är.

År brottet föröfwadt emellan twenne gista, förklarar åtal emot dem båda äga rum, ånströnt blott en af de öfkyldiga makarna sökt skitnad.

När båda de öfkyldiga makarnas brott redan, genom den undersökning, som måste föregå skitnadsbömen för den ena af de öfkyldiga makarna, är i bewis ledt och sålunda offentliggjordt, förfalla åfwen, i asseende på den andra öfkyldiga makän, de skäl, som ligga till grund för Commiteens förslag att göra ägtenfapsfkitnaden till willkor för bestraffningen; och man skulle ej, utan en allmänna tänkfättet och rättskänslan stötande inconsequence, kunna straffa en och låta annan, som lika med den förre sig förbrutit, blifwa ostraffad.

Genom twegifte, ehwad det är beledsagadt med förtstlig bebandelse mellan dem som det ingå, eller ej, kränkes ägtenfapsbandet på ett swärare, mera öfwerlagdt och mot allmänna ord-

ningen i högre grad stridande sätt, än genom horsbrott. Det anses på sådan grund straffbarare; och Commiteen har dertfore utsatt straffarbete i sjerde grad för gift person, som ingår nytt ägtenskap med ogifte, och sådant arbete i tredje grad, om ägtenskapet ingås med den man wet gift vara.

Den ogifte förklarar skyldig till straffarbete i femte grad, om den andras ägtenskap honom kunnigt varit.

Det brott, som i 22 Kap. 5 §. M. B. omtalas, nemligen att gift qwinna bortføres från sin man, har Commiteen ansett äfwen höra till detta Kapitel. Då wäld ej föröfwas, i hwilket fall bestraffningen mätes efter hwad i 17 Kap. är föreslaget, har Commiteen trott annat ansvar, än fängelse, ej kunna för detta brott äga rum.

Kap. 20. Såsom brott mot sedlighet, förekomma här de arter af otuktiga gerningar (delicta carnis), hwilka ej, på den grund, att de tillika innefatta kränkning af särskilda privaträttigheter, blifwit under andra Kapitel hänförda, såsom wäldtägt, hor, twegifte, m. fl.

Otukt emellan personer, för hwilka skyldskap eller swägerlag utgör ett owillforligt hinder mot ägtenskap med hwarannan (blodskam), är wäl, såsom en borgerlig ordning och goda seder symmerligen kränkande gerning, i hög grad straffbar, men kan dock ej, i äfseende på bevelsesgrunderna eller brottets farlighet, ställas i bredd med wisa uppsåtliga gerningar, som äro riskade mot Statens existens eller säkerhet och medborgares lif eller wälfärd.

Äldre lagstiftningar, som utgått från den åsigt, att lägersmål inom de närmare leder, hwari ägtenskap efter Mosaiska lagen är förbudet, borde anses såsom brott emot Guds egen lag (incestus juris divini), hafwa, på denna grund, i allmänhet belagt sådana brott med lifsstraff. Man hade likwäl öfwerallt i de Tyska Staterna upphöret att tillämpa detta straff, och i dess ställe använt tukthusstraff å högst fem års tid, långt förr, än lifsstraffet genom senare lagar blifwit afskaffadt.

Då nu straffbarheten af dessa gerningar ej må af borgerliga lagstiftningen dömas endast efter graden af deras ofsedlighet, utan efter den stadliga inslytelse de, i jemförelse med andra brott, äga på samhällets wäl, har och Commiteen funnit nedfättning af de i lagen stadgade straff å ifrågawarande brott böra äga rum.

Bländ dem upptages först otukt emellan personer, som äro med hwarannan i rätt mytt och nedsligande led skyldige. Wid öfwerwägande af dessa personers förhållande till hwarandra, wisar sig genast en större brottslighet å de förnas, än å de senares sida. Det är åt föräldrar, som Naturen och Staten ansötröit wården och uppfostran af uppwerande generationer. De sela i hög grad, om de, med kränkning af de heligaste pligter, missbruka sin föräldramakt, att för tillfredsställandet af sina onda lustar, förstöra barnens fysiska och moraliska integritet. De måste således, enligt sakens natur, alltid anses såsom föröfrare, och följaktligen straffbarare, än deras afömlingar.

Af dessa anledningur utsättes straffet för föräldrar eller andra ascenderur till straffarbete i första grad, och för barn eller andra descenderur, till sådant arbete i femte grad.

Otukt emellan syston är med straffarbete i sjerde grad belagd.

På enahanda grunder, som i afseende å föräldrar äro anförde, har ock Commiteen utsett, för den person i uppsligande svägerlag, som öfwar otukt med någon i nedsligande svägerlag; äfvensom för syston, som således förbryter sig med annat systons affomling, en swärare bestraffning, nemligen straffarbete i femte grad, och för personen i nedsligande svägerlag, lifasom för systonets affomling, en lindrigare, eller fängelse.

Å otukt emellan personer i det swägerlag, att ägtenskap dem emellan ej utan Konungens tillstånd må ske, hafwa böter ansetts wara tillräckligt straff.

§ 53 Kap. 6 S. M. B. stadgas särskildt ansvar å förmyndare och läromästare, om de lågra, den förre mö, som under hans wärjo står, och den senare den, som honom till undervisning förtrodd är. Under enahanda straffbarhets-categori har Commiteen hänfört otukt, som öfwas af fostersföräldrar med fosterbarn, eller af styresmän, föreståndare, uppfostringsmän eller waktberjente wid straffinrättning, häkte, fattig- eller barnhus, eller annan sådan inrättning, med qwinspersoner, som under deras uppsigt äro. De som, felande emot de särskilda förbindelser, deras förhållande till de dem således undergifna personer medförer, det på ifrågawarande sätt misbruka, har man ansett böra med fängelse eller straffarbete i femte grad beläggas.

§ enligt med 22 Kap. 1 S. M. B. har man antagit, att misbruket af qwinna, som ej fyllt tolf år, till otukt, är lika straffbart som wåldtäkt. § anseende till de förderliga följderne af sådan förbrytelse med qwinna emellan tolf och femton år, har ock särskildt straff, nemligen straffarbete i femte grad eller fängelse, blifwit derå utsatt.

Otuft med afwita qwinna belägges, såsom något swärare, med straffarbete i femte grad allena.

§ lagen hafwa, såsom i femte punkten af Kongl. stadfästelsen derå annärkes, några besynnerliga mål, som sällan förefalla, blifwit, efter noga öfwerwägande, utelemnade. Med dessa mål menas twifvelsutan de brott, som i en del lagar hafwa benämning af slumma eller onaturliga synder. Likwäl upptages i 10 Kap. M. B. ett sådant eller tidelagsbrottet. Men ehuru mycken affly detta emot naturen stridande brott än må wäcka, är det dock till sina följder för samhället mindre wådligt, än andra onaturliga sät, hwarå otuktsbrott utöfwas, då det sker emellan personer. Till bewarande af sedernas helgd, hafwa alla senare lagsutswingar funnit sig föränlatne att belägga slika gerningar med straff, och de hafwa ej ansetts så främmande, att Commiteen trott sig kunna undgå, att i lagförslaget införa en allmän straffbestämmelse, som innesfattar ej allenast tidelag, utan äfwen annan emot naturen stridande otukt.

Femte allmänna föreskrifter, huru den, som genom koppleri främjar otuktig lefnad, eller håller sådant hus der otukt drifwes, så ock qwinna, hwilken låter sig brukas till förlesnad, slika straffas, har Commiteen särskildt upptagit och med swärare straff belagt föräldrar, fostersföräldrar, förmyndare, lärare eller andra, som genom koppleri till otukt förleda barn eller dem, som under deras lydnad eller uppsigt äro ställda.

§ swenska brottmåtsammanlerna förefomma undersökningar om personer, som genom förwiltande och på wäckelse af qwinnans passjoner sistaude framställningar, under sten af religionsöfning, förnänt enfaldiga och för swärmeri fallna qwinnor till otukts bedrifwande. Ett slikt misbruk af religionen har Commiteen ansett böra straffas såsom ett swårt brott emot sedligheten.

Å utspridandet af skrift, mätning, tekning eller bild, som tuft och sedlighet sårar, har man stadgat bestraffning af böter eller fängelse. Andra otuktiga gerningar, än de, som i lagförslaget särskildt äro upptagne, anses ej utgöra föremål för brottmålsagsstiftningen, der ej allmän förargelse eller fara för andras förförelse deraf kommit, i hwilket fall nyssnämnda straff äfwen å dem summits tillämpligt.

Kap. 21. En utmärkande egenkap, hvarigenom de under benämning af skadegörelse å egendom i detta Kapitel upptagne gerningar skiljas från andra emot egendomsrätten riktade brott, såsom snatteri, stöld, rån, bedrägeri, äverkan m. fl., består i deras stora och allmänna farlighet. De äro nemligen till sina följder gemenligen så obeständiga, att det ej beror af gerningsmannen, hwilken han derigenom skadar och huruvidt skadan må sträcka sig. Gerningen kan, ehuru omedelbart gående ut på egendoms skadande, äfwen medföra wådliga följder för personers lif eller helse. Sådane gerningar äro, på dessa grunder, synnerligen straffbare i objectift afseende. De äro det äfwen i subjectift, emedan förbrytaren, änskönt han insåg det han ej kunde beherrska gerningens följder, densamma företog.

Ufrågawarande brott skilja sig ock derigenom från de öfriga, hvarmed skada å egendom åsyftas eller orsakas, att hämnd, arghet eller öfwerdåd wanligen ligger till grund för de förra, då deremot de senare endast af egenmytta föranledas.

Wäl kunna de gerningar, som utgöra föremål för detta Kapitel, äfwen någon gång i egenmyttigt affigt företagas, såsom om man begär mordbrand i ändamål att derigenom bereda sig tillfälle att stjåla; men ehuru mordbrandsgerningen i detta fall företages såsom medel till utförande af ett annat brott, hörer dock samma gerning, såsom ett särskildt brott, i och för sig, under cathegorien af skadegörelse å egendom. Mordbrand kan ock verkställas i uppsåt att beröfwa annan lifwet. Följer döden deraf, är gerningen straffbar såsom mord: kommer ej döden deraf, men skada för den andras lif eller helse, tillämpas straff för mordbrand och för försök till mord, efter de grunder, som i 6 Kap. äro stadgade.

Wid straffens graderande å mordbrandsgerningar, har Commiteen, såsom ock i lagen är iakttaget, fäst af hufwudsakligt afseende derå, om elden blifwit åfatt människors boningar eller wistelserum, eller andra föremål, som deritt så nära ligga, att elden dit lätteligen kan spridas, eller om det skett å uthus eller annat, som legat så aflägsse, att människors boningar eller wistelserum ej derigenom blifwit i fara satte.

I förstnämnda fall hafwa följande omständigheter ansetts föranleda straffförhöjning, nemligen om mordbranden skett:

a) då allmän farsot, uppror, fiendes åträngande eller annan sådan nöd eller fara för handen varit;

b) å hus eller byggnad der stor folksamling varit, som för fara blottställdes, eller å fruthus, eller i stad, köping eller by, eller annat sådant ställe, der mycket folk bott tillsammans.

I straffbestämmelserna är ock särskildt afseende gjordt å gerningens för människors helse skadliga följder, nemligen om denna bestått i swår kroppsskada,

Straffarbete å lifstid är i sådana händelser stadgad för mordbrand å menniskors boningar eller wistelserum.

Om än någons dödd deraf blifwit orsakad, har Commiteen, i öfwerensstämmelse med de grunder, som i 16 Kap. äro antagne, icke ansett lifsstraff äga rum, der ej gerningen stett i uppsåt att denna påståtid tillwägabringa.

Churu den, som tänder eld å sin egendom, för att bereda sig fördel på försäkringsgifwares befohlnad, utan att menniskors boningar, lif eller helse derigenom sättas i fara, begär bedrägeri i ordets egentliga bemärkelse, har dock detta brott, i sammanhang med öfriga mordbrandsgerningar, blifwit här upptaget och med särskildt straff belagdt.

Om åsatt eld blifwit släckt, innan den sig utbredd och skada gjort, har man ansett brottet ej wara så fullbordadt, att det derå stadgade straff borde tillämpas. Chwad släckningen af blott tillfällighet, eller af gerningsmannens egen eller annans åtgärd är orsakad, skulle, genom full strafftillämpning, en bewekelsegrund till afstämde ifrån brottets fullföljd undanröjas. Man har således förklarad, att gerningsmannen i nämnda fall skall straffas för fulländadt försök.

Uppfårlig sänkning af skepp eller farkost, deri folk är, eller dess sättande å grund, klippa eller annat, så att skeppsbrott eller annan sjöskada deraf kommer, har man funnit lika straffbar med mordbrand å menniskors boningar eller wistelserum.

Sådan, i affigt att bedraga försäkringsgifware, verkställd gerning, om folk ej warit i skeppet eller någon deraf fått swår kroppsskada; så ock uppfårligt sönderbrytande, borttagande eller förderfwande af fyr- eller känningsbåt eller andra tecken till sjöfarandes rättelse, eller falska eldars tändande, eller andra falska teckens eller wisares uppsättande, eller fyllande af farled, hafwa, med afseende å deras likartighet med förut beskrifna brott, och efter följdernas beskaffenhet, blifwit med straff belagde.

Såsom allmänt farlig stadegörelse å egendom upptages här äfwen:

1) uppfårligt förstörande eller stadande af allmänt kanal- eller slufwerk eller annan dylik allmän wattenbyggnad.

2) öfwerwänning, orsakad af sådan gerning, eller derigenom att man, i uppsåt att skada gbra, öppnat kanal, sluf eller annan wattenbyggnad.

3) uppfårligt förstörande eller stadande af allmänna minneswårdar, bryggor, färjor, brunnar eller wattenledningar, lyktor eller andra inrättningar till upplysande af gator, wägar eller andra allmänna platser, brandsläckningsredskap, allmänna wägar, gator och farleder, eller stängsel eller märken, som till afwärjande af fara eller warning derföre, wid wägar, gator, farleder eller andra ställen satte äro.

4) uppfårligt utspredande af kreatursstuka, så ock förbrytelse emot de föreskrifter, som till sådan stukas förekommande eller hämmande gifne äro.

5) förgifning af foder eller annat, i uppsåt att skada annans kreatur, så ock underlåtenhet af den, som genom oförigtighet eller wåda orsakat sådan förgifning, att, när han den warse blifwit, faran deraf, så widt möjligt är, genast afwärja.

Commiteen har sökt för hwarje af dessa fall lämna straffbestämmelserna efter brottets särskilda beskaffenhet.

Skuru man egnat detta Kapitel egentligen åt Skadegörelsebrott af allmänt farlig beskaffenhet; likväl och då det hvarken är möjligt att bestämdt uppgifwa alla sådana, eller funnits tjenligt, att å annat ställe upptaga den art af Skadegörelse, som ej medförer allmän fara, har Commiteen här äfwen föreslagit straff å sistnämnda brott, hvarwid särskildt afseende blifwit gjordt å de fall, när af gerningen kommit synnerlig fara för någons lif eller helse, eller grof skada å egendom.

Kap. 22. Olofligt tillgrepp af egendom, den man wet hdra annan till, i uppsåt att den sig tillegna, när det sker utan wåld eller farligt hot emot person, utgör föremål för detta Kapitel.

Wid bestämmande af tillgreppets straffbarhet, kan afseende göras dels å större eller ringare wärde, dels och å andra omständigheter, som, utan beroende af wärdet, på straffbarheten så inverka, att lagsstifningen, i grund deraf, är befogad att belägga brottet med swårare straff, och hwilka derigenom skiljas ifrån de förswärande omständigheter, som endast äga inflytelse wid straffets mätning inom de gränser af minimum och maximum, som i lagen utfattas.

1734 års lag har, i likhet med en del andra länders lagsstifningar, fastställt ett wift belopp af det tillgripnas wärde, såsom gräns emellan tillgrepp af ringare och större straffbarhet, och till utmärkande af skilnaden dem emellan, jemwål gifwit å det förra särskildt benämning af snatteri, med förklarande, att ett sådant tillgrepp ej må stöld hetas.

Med afseende å förändrade mynt- och waruwärden är, i stället för de i lagen bestämda tio daler silfwermynt, beloppet af fem Riksdaler föreslaget, såsom gränspunkt emellan snatteri och stöld.

För tillgrepp, som ej går öfwer fem Riksdaler, har man utfatt fängelsestraff, och för det som öfwersiger sagda belopp, straffarbete i femte grad, när ej brotten finnas utmärkte med särskilda omständigheter, som föranteda till förhöjning af dessa straffarter.

Wid straffens bestämmande har Commiteen ej gjort annat eller widare afseende å det tillgripnas wärde, än nu är sagdt. Med det straffsystem, som ligger till grund för lagförslaget, har det funnits oförentigt, att efter olika belopp af penningesummor, upprätta en absolut aritmetisk strafftariff. Genom ett sådant förfarande komme alltför mycken wigt att läggas på det tillfälliga i brottet.

Utom skilnaden i wärden, gifwas mångfaldiga andra omständigheter, som kunna höja eller sänka straffbarheten; och det har således blifwit å lagsstifningen öfwerlemnadt att, wid straffets mätande inom de dertöre bestämda gränser, afse så wäl wärdet, som öfriga omständigheter, hwilka wid brottet förekomma.

Till ledning för Domarens pröfning, har Commiteen likwål trott sig böra utmärka särskilda till större delen i lagen förut upptagna omständigheter, hwilka wid straffets mätning böra såsom förswärande anses, och hwilka bero dels af de förhållanden, som förswåra ägarens wård om sin egendom och lätta tillgreppet deraf, dels af helgden utaf tillgripen egendom, eller af ställe och tid der tillgreppet skett m. m.

Då förenämnde omständigheter ansetts verka endast på straffmätningen inom de i allmänhet för fängelsestraffet eller straffarbete i femte grad satta gränser, förekomma deremot andra af den beskaffenhet, att man på grund deraf, och utan afseende å värdet af det tillgripna, sunnit högre straffart böra användas.

Således stadgas owillforligen straffarbete i sjerde grad för stöld af kreatur på bete ute å marken, äfvensom för åtskilliga andra fall af tjufnad, hwarwid synnerligen svåra omständigheter inträffa, och bland hvilka man äfwen upptagit stöld med inbrott.

Ejelswa inbrottet i affigt att stjäla, men utan att något derwid tillgripes, är ett nära till fullbordan af tjufnadsbrott bragt försök. När det skett medelst wäldsam eller listigt inträngande i gård, hus eller rum, på sätt brottet i 40 Kap. 6 och 7 §§. M. B. characteriseras, har det, i anseende till gerningens större farlighet och dess dubbla egenkap af försök till tjufnad och af fullbordadt hemfridsbrott, blifwit belagt med särskildt ansvar af straffarbete i femte grad.

Den lindrigare arten af inbrott, som sker genom wäldsam eller listigt öppnande af skåp, kista, skrin eller annan förvaringspersedel, och hvilken, i öfwerensstämmelse med Kongl. Förordningen den 20 December 1745, blifwit genom Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807 satt till lika straffbarhet med den förra, har Commiteen deremot, i det fall då stöld skett, ansett endast såsom försvårande omständighet wid straffmätningen. I annat fall komma de allmänne föreskrifterne om försök till brott att tillämpas.

Tillgrepp af penningar eller penningewärde ur försegladt bref belägges i Kongl. Förordningen den 5 Mars 1746 med lifsstraff, utan afseende derå, om brefwet är i allmänna postens wård, eller icke. Commiteen har likwäl trott den högre straffbarheten hufwudsakligast bero just på denna omständighet, emedan ett bref i enskildt förwar ej synes böra annorlunda betraktas, än såsom en eljest tillsluten förvaringspersedel. På sådan grund är endast för det fall, då någon stjal penningar eller annat, som åt allmänna posten är förtrodt, en svårare straffart eller straffarbete i tredje grad utsatt, hvilken åter höjes till sådant arbete i andra grad, om brottet sker af postförare, medan den tillgripne egendomen i hans egen wård finnes.

I Kongl. Brefwet den 25 November 1762 förklaras det wara med lagens rätta mening i 40 Kap. 1 §. M. B. enligt, att den, som på flera ställen, eller särskilda gånger, tagit mindre, än tio daler wid hwarje tillfälle, skall, när wid lagföringen wärdet af allt hwad han sålunda tillgripit, sammanlagt finnes stiga öfwer tio daler, stå tjufsrätt.

Lagstiftarens affigt, wid bestämmandet af den skarpa skillnaden emellan snatteri och stöld, har otwifvelaktigt varit, att, jemte en derefter lämpad lindring i selswa straffet, äfwen från den i ringare mån selande afleda de ofördelaktiga följderna af den nedfattning i allmänna omdömet, hvilken, med eller utan särskild sanction af lagen, drabbar den, som dömes till straff såsom för stöld; och då den selandes blottställande för dessa följder, innan han genom någon honom dömd bestraffning blifwit warnad, synes mindre förentligt med godkända lagstifningsgrunder; har Commiteen föreslagit det stadgande, att den, som

under en lagföring öfvertygas att hafwa å färfilda tider eller ställen snattat, skall dömas för snatteri, ändå att sammanlagda värdet af det snattade öfverstiger fem Riksdaler.

I 6 Kap. 19 §. af förslaget är för den händelse, att någon, som för brott undergått straff till fullo eller till någon del, återfaller i nytt brott, den allmänna regel fastställd, att ett sådant återfall skall, wid straffets mätande å senare brottet, såsom färfildt försvärande omständighet anses.

Då tjufnader äro brott, hvaraf iteration oftast förekommer; och de begär eller böjelser, af hvilka de härflyta, i allmänhet wisar sig starkare och waraktigare, än driffjädrarne till andra brott; har Commiteen, lika med den gällande lagstifningen, funnit nödigt att för iteration af dessa slags brott, i wisar fall stadga swårare bestraffning, än den, som efter den allmänna regeln kunde åläggas.

En sådan straffhöjning har man dock trott ej böra äga rum för, än brottet andra gången itereras.

Tjufnad är ett ibland de brott, till hvilkas fullbordan ei fordras, att någon wis påfäst af gerningen inträffat, eller att gerningsmannen wunnit sin affigt dermed. Den bör anses fullbordad, när gerningsmannen till sig tagit eller af stället flyttat det tillgripna, ändå att han ej hunnit det bortföra.

Shuru medhjelpares delaktighet i brott, sådan den i 6 Kap. 6 §. finnes beskrifwen, är i allmänhet mindre straffbar, än gerningsmannens brottslighet, har dock Commiteen, i likhet med den i 41 Kap. 3 §. M. B. stadgade princip, och med afseende å dels den öfverwägande mängden af tjufnadsbrott, dels det ur egennyttan härledda allmännare motiv till deltagande deri, dels ock derå, att de ofta ej kunna utföras utan genom fleras förenig, funnit sig befogad till den föreskrift, att sådan medhjelpare skall straffas såsom gerningsman, derest han tillika i det tillgripna tagit del eller eljest haft winning af brottet, och att, wid bestämmande af straffet, äfwen för honom, det tillgripnas hela värde skall afses, med hwilket senare förklarande egentligen åsyftas, att en stöld ej må, derföre att den tillgripna egendomen blifwit skild emellan flera delaktiga, kunna för någondera färfildt såsom snatteri bedömas.

Den åter, som efter 5 Kap. 8 §., i oföfligt tillgrepp gjort sig delaktig derigenom, att han emottagit, dolt, köpt eller förkytrat något af det tillgripna, eller besöjt omarbetning eller förändring deraf, har man ansett böra straffas såsom för snatteri efter 1 §., om värdet af det, hwarmed han sådan brottslig befattning tagit, ei går öfver fem Riksdaler, och för stöld efter 2 §., om samma värde öfverstiger nämnde belopp. Då den brottslige, i nu sagda fall, icke haft någon del i gerningsmannens brott för, än det war fullbordadt, följer ock deraf, att de omständigheter, hwarunder denne det föröfwat, och som till straffhöjning för honom kunna förantleda, icke äga inslytelse på den andras bestraffning.

Likaledes och ånskönt anskaffandet af medel till brotts föröfwande, såsom warande en blott förberedelse, men ej början till verkställighet af brott, icke i allmänhet, efter de bestämmelser, som i 3 Kap. förekomma, med straff beläggas, har Commiteen dock funnit

nödigt stadga, att försärdigandet eller anskaffandet af dyrkar eller falska nycklar, i affigt att stöld genom inbrott föröfwa, eller med wetenskap om sådan affigt, skall straffas såsom försök; äfwen som ansvar af böter blifwit föreslaget, för olofligt innehafwande, eller för smeds wanwård, af dyrkar eller falska nycklar.

Kap. 23. Rån, såsom ett af angrepp å person och egendom sammansatt brott, har de omständigheter gemensamma med stöld, att med brottet åsytas olofligt tillgrepp af egendom, den man wet höra annan till: att egendomen är så beskaffad, att stöld derå kan ske; och att man föröfwar brottet i affigt att egendomen sig tillegna.

Det följer sig från stöld deruti:

1) att wåld å person, eller hot, som medförer trängande fara för lif eller helsa, för tillgreppets verkställande användes.

Lagen i 20 Kap. 9 §. M. B. upptager i beskrifningen å detta brott endast wåld. Hot af den swåra beskaffenhet, som nu är nämnd, har, såsom ett lika farligt eller verkande tvångsmedel, blifwit i lagförslaget tillagdt.

2) att brottet anses fullbordadt, ända att tillgreppet ej kunnat bringas till sådan verkställighet, som till fullbordan af tjufnadsbrott efter bestämmelsen i 22 Kap. 10 §. erfordras.

§ begreppet om rån ingår äfwen, enligt nyss åberopade lagrum, såsom wåfendtligt fännetecken, att något skall wara rånadt.

Då wåldet eller det farliga hotet ostridigt utgör hufwudmomentet af brottets straffbarhet, har Commiteen trott sig äga giltig anledning, att i brottets beskrifning utesluta nyssnämnda bestämmelse.

Såsom straff å ifrågawarande brott föreslås straffarbete i andra eller tredje grad; och iteration deraf belägges med sådant arbete i första grad.

Öfwnämnda swåra straffart anses äfwen böra tillämpas:

1) om rånaren gjort så groft wåld å annan, att denne deraf får swår kropskåda, eller om han användt pintlige medel, för att twinga någon till egendoms upptäckande; och

2) om man föröfwar rån å postförare, för att tillegna sig egendom, som åt allmänna posten är förtrodd, eller å skeppsbrutet folk, för att tillegna sig strandadt gods, medan folket när är eller godset berga will.

Wåld eller hot å person kan förenas med stöld, ej allenast på det förut uppgifna sätt, nemligen att det genast användes såsom medel till verkställande deraf, utan ock så, att det tillkommer först sedan stölden blifwit påbörjad eller föröfwad.

Det senare inträffar, då någon, som gått åstad i affigt att stjåla, sedan motsånd stett, brukar wåld eller hot, för att stölden fullborda eller det stulna wärja. Emedan affigten med sådant wåld och farligheten deraf äro lika i det ena, som i det andra fallet, har ock samma straff för båda blifwit utfatt.

Commiteen har jemwäl bort här upptaga det med rån, i des förut angifna bemärkelse, likartade brott, att man öfwerfaller annan med wåld eller farligt hot, för att,

fig till nytta, dymedelst astwinga honom skuldebref, qvittobref eller annan dylik handling, hvarigenom hans eller annans egendomsrätt fränkes. Enahanda medel som wid annat rån, användes här af gerningsmannen, och straffbarheten är den samma. Skitnaden består endast deruti, att då med rån åsystas oloflig occupation af annans lösa egendom, i affigt att den sig tillägna, går affigten här ut på förwärfwande af en rättighet, eller befrielse från en förbindelse, hvarigenom den angripne eller annan skulle lida skada å sin egendom.

Genom wåldsam astwingande af det, hwartill man sjelf äger rätt, t. e. utställandet af skuldebref på en werklig fordran eller qvittobref å en betald summa, blifwer den twungnes egendomsrätt ej fränkt; och sådan gerning hörer följaktligen ej under cathegorien af den nu beskifna brottslighet. Den är straffbar på den grund, att man sjelf egennärligt tager sig rätt, och kan, efter omständigheterna, äfwen wara det, såsom brott emot frihet, eller emot annans lif eller helsa.

Fast egendoms tagande i besittning genom wåld eller sådant farligt hot, som dermed anses lika, får ej eller inbegripas under rån, emedan blotta besittningen deraf, utan att laga fång wises, ej kan, såsom i fråga om lös egendom, grundlägga äganderätt.

I anseende till den stora faran af rån, som föröfwas å sjöfarande i öppen sjö, der hwarken Statens skyddsmakt eller enskildas hjelp kan anlitas eller är tillgänglig, har Commiteen särskildt, under benämning af sjöröfweri, upptagit detta brott och derå stadgat enahanda straff, som för rån å postförare är föreslaget.

Swårheten af de brott, som i detta Kap. beskifwas, har föranledt den föreskrift, att straffet å den, som deri tagit sådan del, som i 5. Kap. 6 §. sägs, ej må i något fall sättas lägre, än till straffarbete i femte grad.

Kap. 24. Hwar gerning, derigenom man, medelst falsk uppgift eller sannings dölsjande, fränker annans rätt, eller sådan fränkning åsystar, är bedrägeri i ordets widsträcktaste bemärkelse.

Eler det genom eftergörande, förändring eller missbruk af de kännetecken, hwarmed en saks äkta beskaffenhet utmärkes, gifwer man åt gerningen benämning af förfalskningsbrott, hwarunder de dit hörande arter af bedrägeri blifwit i lagförslaget hänförde. Mened, falsk angifwelse, förgiftning af waror, som till salu hållas, tändandet af falska eldar till sjöfarandes förledande, med flera andra brott, äro äfwen arter af bedrägeri; men Commiteen har, dels på den grund, att de till större delen förekomma i lagen såsom särskilda delicta nominata, eller med sådana stå i sammanhang, dels derföre att deras hänförande under generel benämning af bedrägeri, icke skulle bereda någon praktisk fördel, utan snarare blifwa förwillande och missledande, dels ock i anseende till de särskilda, straffbarheten öfande, omständigheter, hwarmed dessa brott utmärkas, å andra ställen, under särskilda rubriker, dem upptagit.

De gerningar, som under benämning af bedrägeri uti inifränkare bemärkelse, här förekomma, bestå till större delen i fränkning af egendomsrätt. Någre deribland äro dock riktade mot andra föremål eller rättigheter.

Wid bestämmande af straffet å bedrägeri i allmänhet, hvarigenom egendomsrätt fränkes, har Commiteen, såsom i frågan om olofligt tillgrepp af annans egendom i afsigt att den sig tillägna, gjort skilnad emellan de fall, då wärdet af den skada man tillfogat annan, ej öfversstiger fem Riksdaler, och dem, då wärdet är högre. För de förra är bötesstraff, och för de senare fängelse eller straffarbete i femte grad föreslaget.

Såsom mindre straffbara underarter, anses förskingring eller försättande af annans egendom, den man i besittning hafwer, när det ej sker i afsigt att honom skada, eller är beledsagadt med försäkrande omständigheter, som å andra ställen i lagförslaget blifwit afsedda, äfwen som olofligt bruk af annans egendom; på hwilken grund endast bötesstraff å dessa brott utsättes.

Mytjandet i handel af underhaltigt mått, mål eller wigt, har, såsom en swärare art af bedrägeri, blifwit med fängelse eller straffarbete i femte grad belagdt. Sker brottet med wetterligen förfalskad mått, mål eller wigt, kommer det i 13 Kap. 5 §. derå stadgade straff att tillämpas.

Å bedrägeri, som utöfwas genom försäljning af wetterligen förfalskad vara, ondt för godt, eller mängdt för omängdt, stadgas, på grund af den allmänna skada sådant bedrägeri kan medföra, äfwenledes fängelsestraff eller straffarbete i femte grad.

Försäljning af wetterligen förfalskade lifs- eller läkemedel, som för människors lif eller helsa äro farlige, har bort med swärare straff beläggas, ända att skadlig följd ej deraf kommit. För de fall, att någon deraf fått swär kroppsskada, eller luttit döden, hafwa ytterligare straffförhåningar warit nödige.

Fullmäktigs eller spådomans otrohet emot huswudman har man ansett så straffbar, att straffarbete i femte grad eller fängelse bör, efter omständigheterna, derå tillämpas.

Fullmäktigs missbruk af rättigheten att föra andras talan, derigenom, att han, emot bättre wetande, drifwer ostälåg rättegång, är med bötesstraff eller fängelse belagdt.

De, som genom spådom, signeri eller widskypelse söka bedraga allmänheten, anses straffwårde, ehwad de någon fördel deraf hafst, eller ej. Bötesstraff eller fängelse har, såsom lämplig bestraffning å sådan brottslighet, blifwit föreslaget.

Rubbning af rå och röd eller andra gränsemärken, eller af sådana märken, som till betecknande af bestämd wattenhöjd satte äro, enär gerningen sker i bedräglig afsigt, har, med afseende å så wäl bewelsetgrundens straffbarhet, som de wådliga följder denna gerning kan medföra, blifwit med straffarbete i femte grad belagd; till hwilket straff äfwen den förklarar skyldig, som sådana märken falskeligen sätter.

Bedrägeri, som öfwas derigenom, att man å tillverkning, som till salu hålles, sätter annans märke, än rätta tillverkarens, har man trott böra med böter beläggas.

Å underlåtenheten att, på sätt i Handels-Balken är föreskrifwet, låta lysa eller kungöra hittegods, har man äfwen funnit stäligt stadga bötesstraff, lämpadt efter godsets wärde; men genom förtigandet af det hittade, då ägaren eller annan dertill berättigad sig anmäler, antager brottet characteren af bedrägeri i allmänhet, och bör följaktligen såsom sådant straffas.

På de grunder, som förantledt 1734 års lagstifning, att ej under cathogorien af snatteri eller stöld hänföra olofliga tillgrepp i de fall, som uti 51 Kap. M. B. under be-

nämning af bodrägt upptagas, nemligen att ägta makar draga något lönligen undan hwarandra, eller barn undan föräldrar, eller de från hwarandra, som i bolag äro, har Commiteen här upptagit slika förbrytelser, såsom en art af bedrägeri. Bestämmelsen härom i lagförslaget är så utwidgad eller förtydligad, att den äfwen innefattar tillgrepp af fosterbarn ifrån fosterföräldrar, och af slerbhusdelägare eller andra, som i samfaldt bo äro, ifrån hwarandra; och straffet, hvars bestämmande lagen låtit helt och hållet bero af Domarens pröfning, har blifwit till böter eller fängelse utfatt.

Att någon bedrägligen tillväller sig utöfning af embete, som honom ej är betrodt, har, såsom ett ej okänt brott, icke bort förbigås. Derå föreslås straffarbete i femte grad, om det skett i affigt att skada annan eller för egen fördel, och böter eller fängelse i annat fall.

Medlemmar af en familj, ware sig i grund af skyldskap eller giftermål, njuta i denna egenkap åtskilliga i civila lagen bestämda rättigheter och förmåner. Sådane kunna äfwen tillkomma dem, i följd af Statens politiska institutioner eller enskilda stiftelser eller förordnanden. Dese rättigheter kunna på flere sätt kränkas, såsom genom barns understickande eller förbytande, eller derigenom, att man falskeligen uppgifwer barn såsom födt af wiß moder eller å wiß tid, flera exempel att förtiga. Detta brott, hvars följder kunna blifwa skadlige, ej allenast för dem, mot hwilkas rätt brottet omedelbarligen riktas, utan äfwen för öfriga medlemmar i familjen, födde eller ofödde, är belagdt med straffarbete i sjerde grad, hwilket straff ock ansetts tillämpligt å den, som genom antagande af falskt namn eller stånd, beredt sig sjelf arf eller andra familjrättigheter.

En annan art af bedrägeri, som i 5 Kap. 5 och 6 §§. G. B. i förslaget till civillag omnämnes, består deri, att någon, genom antagande af falskt namn eller stånd, eller med förtigande af wanfrägd eller smittosam sjukdom, bedrager qwinna till giftermål. Detta brott belägges med straffarbete i femte eller sjerde grad; dock att straffets tillämpning ej må äga rum, derest brottet ej föranledt återgång af giftermålet.

Churu löste om ägtensskaps ingående, äfwen om det blifwit genom den i 1 Kap. 1 §. af nämnda Balk i civila lagförslaget beskrifna actus af fästning bekräftadt, icke medförer någon rätt för den ena contrahenten, att genom laga tvång förstå den andra till löftets uppfyllande, har dock Commiteen ansett qwinmans förledande till tagersmål genom ägtensskapslöfte, wara ett straffbart begräveri å mannens sida, och derå stadgät ansvar af fängelse.

Om någon i orlofsedel, betyg om god frägd, fattigdom eller sjukdom, uppgifwer det han wet osamt vara, och hwaraf annan kan misstodas eller skadas, har, ändå att något bedrägeri ej dermed warit åspstadt, bötesstraff för sådant otillständigt försarande funnits lämpligt.

Kap. 25. Då lagstifningen, å ena sidan, anser sig befogad att belägga en gäldenärs bedrägeri emot borgenärer, när det är förenadt med den omständigheten, att han kommit i konkursstillstånd, med swårare straff, än det, som eljest skulle drabba brottet, dels på den grund, att skadan af gerningen kan sträcka sig till ett större eller obestämdt antal

af personer, dels och derföre, att rättigheten till wiså näringars idkande och det förtroende till idkaren, som deraf kan uppkomma, åläggas honom särskildt större förbindelse till redligt förhållande; bör den dock, å andra sidan, noga bestämma de arter af bedrägeri, hvarföre den strängare strafflagen må tillämpas, och deribland ej upptaga andra, än dem, som egentligen må anses hafwa vällat en allmänna skada, eller hvarmed den varit åsyftad.

Commiteen har, på dessa skäl, afwilit från den af lagsstiftningen förut nyttjade method, att förklara hvarje bedrägeri emot borgenärer lika straffbart, och att såsom blotta exempel anföra wiså arter deraf. Den har bestämt de fall, der det särskilda straffet å bedrägeri i konkurs skall äga tillämpning, i söld hwaraf lagens allmänne stadganden anses böra, i alla öfriga, lända till esterrättelse.

Med så undantag, hvarfullt förklaringsgrunden ligger i den förut angifna åsigt, äro de, såsom exempel i 3 Kap. af särskilda konkurslagen upptagne arter af bedrägeri, i lagförslaget bibehållne.

Men som gäldenärs bedrägeri, i det han å de sista trettio dagarna för, än han sin egendom afträdt, eller och sedan ansökning om egendoms afträdande honom kungjord war, gynnat någon borgenär med betalning, pant eller annan säkerhet för skuld, som ej varit förfallen, utan att dertill wara så tvungen, som i 2 §. 2 mom. af lagförslaget omtalas, icke summis så straffbart, som de ofwännämde i konkurslagen beskrifne bedrägerier; har Commiteen särskildt upptagit, i 1 §. dessa senare, och der belagt dem med straffarbete i sjerde eller tredje grad, och i 2 §. gäldenärs förbrytelse medelst betalning af ej förfallen skuld, med derföre utsatt lindrigare ansvar af straffarbete i femte grad.

Såsom straffbart, lika med sifnämnda förbrytelse, har man ansett det förhållande af gäldenär, att han annan till skada, för sig använt waror eller penningar, som honom, i egen skap af handlande, till förwaring eller bestämdt bruk, varit betrodde.

De bestämmelser, hvarigenom straffbar wärdstösighet hos gäldenär utmärkas, äro hufwudsakligen enligt med dem, som i 4 §. af konkurslagen förekomma; men de der upptagne omständigheter, att gäldenär underhållit förtroende till sin wederbästighet:

a) genom wingleri i wexelrörelse, och

b) medelst begagnande af andras skuldebref, dem han för motförbindelser sig förskaffat, äro uteslutne.

Under wingleri i wexelrörelse kan, i anseende till dess obestämda bemärkelse, verkligt bedrägeri innefattas; och det är i annat fall straffbart, blott såsom medel att fortsätta handelsrörelse, sedan man kommit på obestånd.

Begagnandet af andras skuldebref emot utgifna motförbindelser kan, såsom i sig sjelft lösligt, ej eller blifwa föremål för strafflag, utan så widt det jemväl sker för ändamål, som nu är sagdt. Commiteen har ansett den bestämmelse, att gäldenär fortsätter sin rörelse och derunder upplånar waror eller penningar, sedan han på sådant obestånd kommit, att han sjelf bort inse, det han ej kunnat göra rätt för sig, wara nog omfattande.

Såns straffbarhet, i afseende på penningars eller warors upplåning, synes ej böra wara beroende af det i konkurslagen bestämda dagatal före konkursens början, och ej eller af den om-

frändighet, att han icke kan wisa riktig reda för det upplånta. Des rätta grund är, att han gjort upplåningen, sedan han sjelf känd sitt obestånd.

Straffet å wårdslös gäldenär är till fängelse utfatt.

Kap. 26. Commiteen, som i 13 Kapitlet föreslagit straffbestämmelser å de förfälskningsbrott, som angå allmänna handlingar, eller andra föremål, wid hwilka allmänna förtroendet i synnerhet bör kunna fästas och bibehållas, har här särskildt upptagit de brottsliga gerningar, som utgöra ämnen för 3 och 4 §§. 8 Kap. M. B., nemligen förfälskning af enskilda handlingar och missbruk deraf.

Frågawarande handlingar äro antingen:

1) sådana, som skola tjena till bewis om någon rättighet eller befrielse från någon förbindelse, såsom köpebref, testamente, kontrakt, skuldebref, wexel, inwäsende, kredit- eller qwitto-bref, handelsbok m. fl., genom hwilkas förfälskning omedelbar skada för andra åsyftas eller be-redes; eller

2) af sådan beskaffenhet, att någon egentlig rätt eller förbindelse ej å dem kan grundas, och att man, genom förfälskning deraf, endast söker bereda sig andras wälwilja eller deltagande, såsom orlofsbedlar, betyg om god frägd, fattigdom, sjukdom, m. fl.

Då förfälskning af förnämnda handlingar, såsom i allmänhet mera farlig, är i objektif assende straffbarare, än den, som verkställes med handlingar af sigberörda egenkap, och en mindre ondskä i wiljan äfwen wanligen ligger till grund för desas förfälskning; har Commiteen, med assende å denna skiljakthet, föreslagit swårare bestraffning för det förra, och lindrigare för det senare fallet.

Bruf af wetherligen falska handlingar är här, likasom i fråga om allmänna handlingar, ansedt lika straffbart, som sjelfwa förfälsningen.

Dofligt brytande af annans bref, eller annan hans enskilda angelägenheter rörande handling, som med försegling eller å annat sätt är tillsluten, kan ske, antingen för att bereda sig eller annan nytta eller att skada gbra, eller ock, utan ondt uppsåt, af blott nyfikenhet eller annan sådan bewefelsegrund.

Denna skilnad i straffbarhetsgrader är wid straffens utfattande för berörde fall iakttagen.

Kap. 27. Dofligt ingrepp i annans nyttjanderätt till fast egendom, i ändamål att dermed bereda sig sjelf nytta, förekommer i lagen under benämning af åwerk an. Så kallas äfwen i wisa fall sjelfwa tillgreppet af något, som till egendomen hör, när det sker i affigt att sig det tillegna; och Lagstiftaren har antagit den skilnad emellan sådan åwerk an och tjufnad, att, ibland annat, tillgrepp af wexande wilda träd, som genom naturens egen åtgerd uppkommit, ej anses såsom tjufnad, när träden icke, genom derå nedlagdt arbete, blifwit förwandlade till wed, gärdsel eller annat hushållsbehof.

I senare tider är wäl föreslaget, att åwerk an å skog skulle bestraffas lika med stöld; men Lagstiftningen har funnit betänkligt att tillämpa straff för tjufnad å handlingar, som, efter det hos menigheten allmänt rådande begrepp, icke äro nesliga, och hwilka så ofta inträffa, att, åt-

minstone till en början, allt för många förbrytare kommo att stämpas med en wanheder, hwars följder blefwo i alla afseenden menlige.

Commiteen har ej eller ansett rådligt att bedöma äwerkansmät efter en med allmänna tänkesättet ännu fridig åsigt.

De i detta Kapitel förekommande straffbestämmelser äro härleddes från den nu angifna grund; och någon widare förklaring öfwer dem synes ej wara af nöden.

Kap. 28. I särskilda Balkar och Kapitel af lagen förekomma bestämmelser af straff & brott, som af embets- eller tjenstemän begås i utöfning af embete eller tjenst; hwarförutan en del embets- eller tjenstemäns så beskaffade förbrytelser i särskilda förordnanden, reglementen och instruktioner med straff beläggas.

Commiteen, som i lagförslagets 9 Kapitel, hwilket handlar om förräderi och andra för Statens säkerhet menliga brott i allmänhet, särskildt upptagit dem, som af personer, hwilke fått uppdrag att, i ärende som Riket rör, med främmande Makt något afhandla eller sluta, eller betrodde äro att weta Statens hemliga underhandlingar, rådslag eller slut i sådant ärende, medelst brottsligt wißbruk af detta förtroende föröfwas, har ansett sig böra här & ett ställe sammanfatta alla öfriga till denna lag hörande bestämmelser, som angående embetsmäns, tjenstemäns eller andra Statens tjenares förbrytelser, funnits nödige.

De äro af twesald beskaffenhet, nemligen:

1) egentliga embetsbrott, d. w. s. alla gerningar, som bestå i fränkning af embetspligter, och

2) sådana med embetsutöfning ej gemenskap ägande allmänna brott (*delicta communia*), hwilka, i grund af ett längre fortfarande frihetsstraff, eller af den menliga inflytelse de eljest medföra å embetsmäns medborgerliga och embetsmannans-ansende, göra dem oskicklige att deras embeten förwalta.

Föreskrifterne om egentliga embetsbrott äro, en del speciele eller instränkte till bestämda angifna brott eller till någon wiß klass af embetsmän, andre åter generelle eller tillämplige å embetsbrott i allmänhet och utan afseende å det särskilda embetsdepartement, hwartill den felande hör.

De speciele upptagas i följande ordning:

1) om Konungens Befallningshafswande, eller annan, som å embetes wagnar äger att brott åklaga, ställer en wetherligen oskyldig person under åtal wid Domstol, anses detta uppfattiga wißbruk af embetet, till den oskyldiges förtryck och lidande, wara så groft, att det swåraste af de i 2 Kap. för embetsmän särskildt bestämda straff, eller affättning, derföre bort släddas. Men brottet innefattar tillika alla egenheter af falsk angifwelse, och är följaktligen, såsom sådant, särskildt straffbart.

2) Genom fördröjdt anställande af ranskning öfwer häktad person, utöfwer den tid, som i 3 Kap. 3 §. af förslaget till R. B:s Senare Del utfättes, tillfogas den häktade, hwad han är skyldig eller oskyldig, obehörigt lidande, hämmas den skyndsambet i lagstir-

ningens gång, som för allmänna säkerheten och besändandet af rättsordningen för lagarna erfordras, och ådragas Staten onödiga kostnader.

Om sådant dröjsmål härrör af wårdslöshet eller försummelse, föreslås dagaböter, såsom lämpligt ansvar för Domaren, der det ej warat öfver två månader. Om det warat öfver denna tid, har swårare straff funnits af nöden; på hwilken grund Commiteen för sådant fall föreslagit, att, med upphörande af dagaböterna, Domaren skall straffas med mistning af embete.

Har åter Domaren af ondt uppsåt fördröjt ransafningen, är brottets straffbarhet i subjectift afseende så stor, att affättningsstraff derå funnits tillämpligt.

3) Likartad med nyss beskrifna förbrytelse är den, att Konungens Befallningshafwande eller annan embetsman, utan laga skäl, fördröjer häktad persons inställande till ransafning, eller verkställighet af dom öfver honom, eller dock håller honom obehörigen i straffinrättning eller häkte qwar, sedan han undergått sitt straff, eller eljest är berättigad att wara å fri fot. Samma straffbestämmelse anses således för slikt dröjsmål äga tillämpning, efter beskaffenheten af hwarje särskildt fall.

4) Fånges eller annan för brott häktad persons lösläppande af embetsman, som öfver honom inseende hafwer, är belagd med affättningsstraff och dermed förenadt straffarbete i fjerde grad, om det skett med wilja, med mistning af embete samt fängelse eller straffarbete i femte grad, om det skett af grof wårdslöshet, och med böter, i fall af ringare wållande.

Nedsättning i straff har, såsom i 11 Kap. 17 §., ansetts äga rum, om den person, som lösläppes, varit för gäld häktad; dock att embetsman, som med wilja honom släppte, ansvarar för hans gäld, på sätt der sägs.

5) Domare, Konungens Befallningshafwande eller annan embetsman, som i dom eller beslut gör uppsårligen orätt, förklarar sig skyldig till affättning.

Domarens straffbarhet ökas i märklig mån, om han, genom sådant misbruk af sitt embete, fällt till straff den han wetat oskyldig vara. Han anses således, i denna händelse, utom affättning, förfallen till de straff, som å falsk angifwelse i 18 Kap. 1 och 3 §§. utsettas, allt efter som straffet å den oskyldige gått i verkställighet, eller icke.

6) I betraktande af den wigt, som ligger derå, att genom laga lysning till ägtenskap må lemnas tid och tillfälle till upptäckande af misligen okända hinder och till bewarande af deras rätt, hwilka genom ett tillränt gistermål kunde blifwa förnärmade, har Commiteen förklarar Prest, som wiger, utan att sådan lysning föregått, skyldig till mistning af embetet.

Wiger han åter personer, med wettskap om sådant hinder emot deras ägtenskap, att det derföre måste återgå, anses affättningsstraffet böra å sådan brottlighet tillämpas.

7) Om en embetsman så obehagar sitt embete, att han, för antingen erhållen eller betingad belöning (muta), låter lega sig att i embetet orätt främja, har Commiteen förklarar honom skyldig till affättningsstraff, ändå att ingen skada skett. För det fall, att han, utan sådan brottlig affigt, tager eller betingar sig, för sin embetsåtgärd, någon be-

löning eller sporet, dertill han ej är berättigad, föreslås alternatist straff af embetes mistning eller böter.

8) Den uti senare momentet af 6 §. i 4 Kap. M. B. upptagna förbrytelse, att embetsman, utan förrädlig affigt, af främmande Makt emottager gåfwa eller förläning, hvar till han likwäl ej sökt och erhållit Konungens lof, har Commiteen ansett böra med straff af embetes mistning beläggas.

9) Att å Rikets invånare uppsåtliggen lägga, eller af dem uttaga annan eller högre skatt, tull eller allmän utskyld, än bewiljad och påbuden är, innefattar i sig, utan afseende å bewekelsegrunden, ett så farligt misbruk af embetsmannamyndigheten, att afsettningsstraff derå blifwit föreslaget, ändå att embetsmannen ej för egen omedelbar fördel sådana allmänheten tryckande åtgärder widragit.

Om straffbarheten ökas genom en till grund för densamma liggande egennyttig affigt, har man funnit skälighet att med försinämnda straff förena straffarbete i fjerde eller femte grad.

10) I sammanhang med näsiföregående bestämmelser, har man bort upptaga det fall, att embetsman gör uppsåtliggen orätt, genom astortning, wid bestämmande eller uppbörd af skatt, tull eller annan allmän utskyld. Om han med ett sådant försarande ej åsyftar eller bereder sig enskild winning, synes det vara i ringare grad straffbart, än utpräsnig af skatt eller annan allmän utskyld utöfwer lagligt belopp. Faran eller skadan, som för Staten deraf kan komma, är mindre, än den, som utpräsnigen medförer för enskilda, emedan Staten, med alla de controller, uppbörden är underkastad, ej kan undgå att winna snar och säker rättelse. Embetsman, hwilken ej af egennyttia förbruit sig på sätt sagdt är, anses således kunna försona sitt brott med mistning af embete eller böter. Har det åter skett för egen fördel, bör straffet närma sig till det, som för utpräsnig i sådan affigt stadgas.

11) Embetsmans tillgrepp och förskingring af medel, ware sig allmänna eller enskilda, dem han, i kraft af sitt embete, till förwarande, förvaltning eller redowisning emottagit, belägges, i likhet med 45 Kap. 2 §. M. B., efter des lydelse i Kongl. Förordningen den 29 November 1823, med afsettningsstraff.

Lagsiftaren har i berörda §., sådan den i selswa lagtexten lyder, med förlust af embete förenat frihetsstraff, endast i de fall, då den brottslige ej kan gälta skadan och böterna, eller blott den förra, men ej de senare.

Brottsligheten är i objectist afseende ofelbart wida mindre, om embetsmannen gitter återställa det tillgripna och förskingrade. Den är det ock i subjectist, om han, utan affigt att stå under sig medlen, och med känedom, att han äger full tillgång till deras återgäldande, användt dem för enskilda behof, eller utlånat dem till andra.

På dessa grunder, och jemwäl af den anledning, att lika swår bestraffning å tillgreppet och förskingringen, ehwad medlen kunna återställas, eller ej, skulle för embetsmannen undanhålla de bidrag till bristens fyllande, som han eljest funnat af andras wälwilja påräkna, och hwarigenom Staten således kunne att lida en förlust, som möjligen funnat

undwikas, har Commiteen föreslagit den bestämmelse, att embetsman, som gitter det skingrade genast ersätta eller dertföre ställa sådan säkerhet, att någon skada af tillgreppet ei komma kan, må sitt brott med embetes mistning försona.

Den svåraste grad af ifrågavarande brott är den, om med sselfwa tillgreppet och förskingringen förenas någon af följande omständigheter, nemligen: att embetsmannen genom falska räkenskaper eller böcker sökt dölja sitt tillgrepp, såsom att han uteslutit inslutna medel, eller upptagit dem såsom restantier, eller å räkning uppsfört utbetalningar, som icke skett; eller att han till bristens döljande, undanskaffat handlingar, företett wetherligen oriktiga verificationer, eller föröswat annat dylikt bedrägeri.

Sådant groft brott belägges med straffarbete i tredje eller andra grad, jemte förlust af medborgerligt förtroende för alltid.

12) § Kongl. Förordningen den 21 Mars 1735, jemnförd med Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807, stadgas å förman i Uppbördsverk, som lånar medel af underordnad uppbördsman, förlust af embetet, om ingen skada skett och, der sådan inträffat, owärdighet att någonsin mera få tjena Kongl. Maj:t och Kronan.

Commiteen har föreslagit, för förman i allmänhet, som lånar af underordnad embetsman, wetherligen sådana medel, som åt den senare, å embetes wägnor, anförtrödde äro, affättning, om skada deraf kommit, och i annat fall, mistning af embete, men i betraktande af den större wärd för Staten, som lån, upptagne af förman i uppbördsverk hos de honom underordnade, kunna medföra, ansett denne böra mista embetet, ändå att icke, honom wetherligen, de lånte medlen till uppbörden hört.

13) § 26 Kap. 4 §. bestämmes för den, som olofligen bryter annans bref, straff af fängelse eller straffarbete i femte grad, om det skett i ondt uppsåt, och af böter i annat fall.

Om embetsman wid Postverket, med uppsåt, ware sig i hwilken affigt som helst, om och af blott nysskenhet, å sådant sätt kränker helgden af denna wigtiga Statsinrättning, som är stiftad att, med bewarad hemlighet, wårda och fortskaffa hwad åt den ansförtros, har Commiteen funnit hans brottslighet så swår, att affättning, jemte straffarbete i femte grad, bort såsom straff derå stadgas.

För alla de fall af embetsmäns kränkning af deras embetspligter, som ei blifwit speciellt upptagne, hafwa, efter hwad förut är nämndt, allmänne och mera omfattande bestämmelser blifwit meddelade.

§ Sådant afseende föreslås, för de fall, då ondt uppsåt ligger till grund för förbrytelsen, den föreskrift, att embetsman, som på annat sätt, än för är sagdt, uppsåtligen misbrukar sitt embete, till egen fördel, eller för att annan gynna eller skada, eller eljest till kränkning af allmän eller ensild rätt eller säkerhet, eller och uppsåtligen och i affigt som sagt är, sin embetspligt underlåter, skall dömas till mistning af embete eller affättning.

Som likwäl händelser kunna inträffa, då embetsman, utan egentlig affigt att kränka sina embetspligter, af förhastande förgår sig i embetet, har Commiteen funnit skäligt härwid tillägga, att embetsman som således felat, må, enär ingen eller ringa skada deraf kommit, till böter dömas.

För de fall åter, då embetsman wiser wårdslöshet, försummelse, oförstånd eller offiktighet i sitt embete, och särskildt ansvar ej derå är satt, stadgas straff af embetes misfning eller böter.

Emedan en handling, hwilken såsom embetsbrott i allmänhet är straffbar, kan innefatta annat, i lagförslaget särskildt upptaget och med straff belagdt brott, har Commiteen ansett straff afwen å det senare böra tillämpas, och således här antydt, att stadgandet i 6 Kap. 12 §., om straff å särskilda brott, skall i ty fall tjena till esterrättelse.

3 Kongl. Rungöressen den 5 November 1782 stadgas, att embetsman eller betjent, som längre än sex weckor, utan tillstånd eller sjukdomsförfall, ifrån embete eller tjenst sig afhåller, skall deraf, utan skonsmål, wara förlustig.

Kan en embetsman, som ifrån tjenstgöring sig afhållit, med särskild kallelse träffas eller eljest inställas, synes det böra bero af omständigheterna, huruwidt den allmänna förestriften om ansvar för försummelse må å honom tillämpas. Sådane fall skulle och möjligen kunna inträffa, att den uteblifne embetsmannen wiser hinder, det han ej kunnat förut tillkännagifwa, så att all fråga om ansvar kommer att förfalla.

För den händelse åter, att embetsmannen ej kan särskildt kallas, eller åtgerd widtagas till hans inställelse, har det warit nödigt att föreslå ett särskildt stadgande. Commiteen har i sådant afseende antagit, att han bör kallas i allmänna tidningarna, såsom om sif kallelse i allmänhet i Rättegångs-Balken sägs, och der han ej kommer inom tre månader sedan sådan kallelse ågätt, ifrån embetet dömas.

Om någon, som redan ur tjenst blifwit entledigad, gör sig saker till affättningsstraff eller misfning af embete, är han, jemnlift 37 §. i 2 Kap., förfallen till hwad i öfrigt af berörda straff, efter 34, 35 och 36 §§. i samma Kap., å honom kan tillämpas. Han förlorar således pension, eller andra af embetet följande rättigheter eller förmåner, dem han åtnjutit. Innehafwer han ej pension, eller förbryter sig, så som sagdt är, den, hwilken utan fullmakt å embete, det efter förordnande förwaltat, har, i stället för misfning af pension och andra af embetet följande rättigheter, särskild ansvarspåföljd bort stadgas; i hwilket afseende Commiteen föreslagit fängelse, om han gjort sig skyldig till affättning, och böter, der han till misfning af tjenst skulle dömas.

Churu embetsmannen är i sina enskilda förhållanden lika med alla andra medborgare och således, i hänseende till de af honom öfwade, med hans embete ej i gemenskap stående brott, bör i allmänhet bedömas efter samma grunder, som desse, har Commiteen dock trott sig böra wid den öfriga bestraffningen fästa förlust af embete i följande fall:

1) då embetsmannen blifwit dömd till straffarbete.

Om också brottet ej är af den beskaffenhet, att det medförer wanfrägd eller absolut owärdighet till embetets beslädande, kan likwäl den, hwilken gjort sig förfallen till ett frihetsstraff, derigenom han å längre tid sättes ur stånd att förwalta sitt embete, icke utan märklig skada för Statens intresse, i des tjenst bibehållas.

2) om brottet, änskönt i ringare mån straffbart, är af sådan beskaffenhet, att hans embetswärdighet och medborgertiga anseende derigenom besläckas eller spilles.

Commiteen har funnit detta stadgande viktigt och nödigt, till uppfyllande af en brist i nuvarande lagsiftning, hvars följd ej sällan hafit en ganska menlig inslytelse på menigheters seder och tänkesätt. Att det, på grund deraf, att dess tillämpning wore beroende af en obestämbär opinion, kunde missbrukas till förtryck och förskräkelse emot någon embetsman, tror Committeen ej vara att befara.

Då suspension, såsom straff å embetsförseelser, af lindrigare beskaffenhet än de, som medföra mistning af embete, ej blifwit bibehållen, och det ej eller ansetts lämpligt att för dem använda fängelsestraff, har Committeen, enär följaktligen bötesstraffet för alla sådana förseelser kommer att tillämpas, funnit nödigt bestämma en sådan grund för böternas åläggande, att straffets ändamål må uppfyllas, den nemligen, att de må utsättas i förhållande till den lön och öfriga inkomster, som åtfölja den selandes embete, dock högst till deras belopp för ett år. Om ej wiß lön eller annan inkomst är med embetet förenad, har det maximum, som för böter i allmänhet i 2 Kap. 28 §. stadgas, blifwit fördubbladt, så att de kunna ådömas till ett belopp af tvåhundra Riksdaler.

De stadganden, som i detta Kapitel förekomma om förbrytelser af Statens embetsmän, har Committeen ansett äfwen vara tillämplige å dem, som äro satte att förvalta städers, menigheters, eller allmänna af Konungen stadfästade verk, bolags eller andra inrättningars eller stiftelsers angelägenheter; å de tjenstemän, som under embets eller förvaltningsmyndigheterna lyda, eller annan, som är förordnad att embete eller tjensteärende för- rätta; så ock å dem, som till allmänne fullmäktige förordnade äro.

Rättegångs Balk.

Senare Delen.

Med det förut afgifna förslag till civillag har Committeen förenat den del af Rättegångsordningen, som afhandlar rättegångsfättet i twistemål. Då nu förslaget till criminallag funnit utarbetas, har det ålegat Committeen att, i samband dermed, leuna återstående delen af Rättegångsordningen, eller den, som innefattar rättegångsfättet i brottmål, för att å lagförslaget äfwen i detta ämne gifwa nödig fullständighet.

De bestämmelser, som tillhöra brottmålsrättegången särskildt, upptagas i förevarande förslag såsom nya stadganden. De åter, hwilka äro gemensamma för både brottmål och twistemål, utmärkas genom hänvisningar till Rättegångsbalkens Förre Del. Man har ansett mindre lämpligt att här införa dem å nyo. De hade då skolat upprepas ordagrann, emedan att osikhet i uttryck noga bör undwiskas, när man will hafwa en och samma mening i särskilda lagrum antydd.

Genom en sådan behandling har denna del af Rättegångsbalken blifwit till widden betydligen inskränkt, i jemnförelse med den förra. Man har trott sig kunna, utan olägen-

het, i ett Kapitel sammanföra hvad som utgör större afdelning, eller så kalladt stycke, i förra förslaget. Ännu förekomma dock här, för hvilka ingenting motsvarigt finnes i civillagen. De äro förnämligast sådana, som i Rättegångsordningen bort intagas, i följd af det beslut, Commiteen fattat, att på de nu utarbetade twenne Balkar fördela hvad som uti 1734 års lagbok ingått under namn af Straffbalk.

Kap. 1. På samma grunder, som Commiteen föreslagit affkaffandet af särskilda Domsstolar i twistemål, har Commiteen såsom allmän regel antagit, att slike Domsstolar äfwen i brottmål stola förswinna. Erfarenheten har i det ena slaget af mål, lika så wäl som i det andra, tillfyllest ådagalagt, huru menligt denna splittring i hellska Domsstolsinrättningen verkar på sakernas behandling; och Commiteen kan ej inse något skäl, hwarföre i brottmål, mera än i twistemål, ett privilegium, ware sig för person, eller för sak, skulle få gälla till rubbning i lagskippingens jemna, säkra och skyndsamma gång. Commiteen har således gjort till första stadgandet i förevarande förslag den nyssnämnda regeln, att de allmänne Domsstolar, wid hvilka twistemål upptagas, jemwäl stola wara allmänne Domsstolar i brottmål.

Särskilde Domsstolar, till det antal och den mångfald som i Sverige, finnas säfærligen icke för närvarande i något annat land. Sådana som våra Slotts-rätter af hwarjehanda slag, Öfre och Nedre Borg-rätter, Kancelirätt, Post-rätter, Bergs- och Grufwe-Lings-rätter, har man i många länder aldrig afwetat; och på de flesta ställen, der de fordomdags funnits, äro de längesedan antingen formligen affkaffade, eller eljest komne ur bruk, utan att ringaste olägenhet deraf försports.

En särskild jurisdiction, som varit både allmän och långwarig, är den så kallade academiska. Allmän har den varit dertföre, att man tagit de äldre Universitetet till mönster, då de yngre stolat sistas, och att de förre tillkommit på en tid, då ett jurisdictionsprivilegium ansågs för en ounbärlig tillsats wid bildandet af en fullständig corporationsform: långwarig åter har den blifwit dertföre, att Universitetet, lika med hwarje annan sluten och privilegierad corporation, satt sig emot alla utifrån kommande försök till rubbning i den bestående ordningen, såsom wädliga för privilegii-systemets allmänna stabilitet. Småningom har man dock sett den öfvertygelse tämligen enhälligt stadga sig, att Universitetets grundwalar ligga wida djupare, än i privilegierna: att de hemta sin rätta selfständighet och sitt sanna värde, icke från en mer eller mindre fringgärdad, mer eller mindre lysande, yttre corporationsform, utan från den höga och betydelsefulla ståndpunkt, de intaga på menstliga culturens utvecklingsbana: att de litwäl, om de stola foriteswa såsom bildningsansalter för en nyare tid, också måste selfwe emottaga den bildning eller utbildning, som utgör tidens kraf: att jurisdictionen, lifasom äfkilligt annat mindre bestyr, långt ifrån att wara af wäsendtlig nödwändighet för deras bestånd och trefnad, inwicklar dem i förhållanden, som med det wettenskapliga lifwet ej stå i samband, och aflägsnar dem från det stora och hufwudsakliga målet för deras verksamhet: att dertföre affkaffandet af deras jurisdictionsprivilegium och af flera för deras egentliga bestämmeelse främmande attributioner, snarare gagnar, än skadar dem; och att följaktligen denna reform, såsom warande

en bland dem, hvilka af tidens allmänna fordringar påkallas, utan all farhåga både kan och bör widtagas. Den har och redan för sig gått i ärfkalliga länder, såsom Frankrike, Österrike, Böhern, Würtemberg, Nederländerna, Danmark och Norrige; och man har ej förmärkt, inom dessa länder, något aftagande i wettenskaplig cultur, sedan förändringen skedd. De gamla Engelska Universtiteten hafwa wäl ännu, i sina privilegier, jurisdictionen qwar; men den är förådrad, liksom de sjelfwe, och har ej, i brottmål åtminstone, varit utöfwad på mer än hundra år, så att minnet och lemningarna deraf nu för tiden förwaras endast i Universtitetens arkiver. För det nya Universtitet i London har naturligtwis ingen särskild jurisdiction kommit i fråga; och de Skotska Universtiteten hafwa icke eller ägt någon sådan. I ett för så är sedan utarbetadt förslag till Straff-proceßordning för Preussen finnes äfwenledes Universtitetens domstolsprivilegium uteslutet, så att af den fordna academiska jurisdictionen der i landet ej mer för framtiden skulle återstå, än en disciplinrätt öfwer de studerande. Denna har man allestädes antagit, såsom både nyttig och nödig; och Commiteens förslag antyder uttryckligen, att den äfwen här skulle behållas.

Efter nu gällande författningar, Kongl. Brefwen den 21 Augusti 1786 och den 7 December 1787, höra brottmål, hwaruti Prestes tilltalas, dels till de allmänna Domstolarna och dels till Domkapiteln, allt efter som målen mer eller mindre angå lagbrott i allmänhet, eller förbrytelser i prestierligt embete. Ransakningarne föras likwäl, i båda slagen af mål, wid de allmänna Domstolarna; och sedan Domkapiteln yttrat sig i dem, som röra embetsförbrytelser eller kunna medföra förlust af embete, komma äfwen dessa mål underställningswis till Hofrätterna, derifrån de i wanlig rättegångswäg fullföljas. Från mål, med hvilka Domkapiteln sätunda äga att sig befatta, äro dock undantagne de, som angå religionen, eller söndring och affall från den rena Evangeliska läran. Dese skola, enligt Kongl. Kungörelsen den 24 Januari 1781, af Hofrätterna omedelbart upptagas och afgöras, så wida de icke innefatta tryckfrihetsbrott, i hwilket fall de, efter tryckfrihetslagen, wid Underrätt behandlas och der af Jury eller Nämnd af dömas. Det är följaktligen endast genom sina yttranden i mål rörande embetsförbrytelser i allmänhet, som Domkapiteln kunna sägas utöfwa ett slags domsrätt öfwer Presterskapet; men då dessa yttranden i de flesta fall måste grundas på ransakningar, som wid allmänna Underdomstolar hållas; då de icke i något fall äga werkan, innan de af allmänna Hfwerdomstolar blifwit pröfwade; och då mål, angående det wigtigaste af prestierliga embetet, eller iakttagandet af sjelfwa läroformen, äro alldeles skilde från Domkapittens jurisdiction; synes dessa embetswerks deltagande i den judiciela behandlingen af anklagelser mot dem underlydande embets- och tjänstemän, wara af så ringa betydenhet, att man swärligen kan påstå, det Presterskapet här i landet för närwarande lyder under särskild Domstol. Commiteen har således ej funnit någon betänklighet derwid, att brottmål af hwad beskaffenhet som helst, deri Prest tilltalas, må af allmänna Domstolar från början till slut behandlas, utan den melankommande medverkan af Domkapiteln, som hittills ägt rum och som gjort ett fördröjande afbrott i rättegångens ordentliga lopp, utan egentligt gagn eller ändamål.

Uttranden af Domkapitlen, såsom sakkunnige, skulle naturligtwis äfwen hädanefter afgifwas i mål, der sådant finnes af nöden, på sätt förut varit brukligt då religionsmål i Hofrätterna förekommit; men Domkapitlens delaktighet i sliksa lagskipningen skulle förswinna. Häraf minskas på intet wis deras förmanenskap eller inseende öfwer Presterskapet. De upphöra att vara Domstolar, eller rättare att, såsom hittills, äga sken deraf; men de förblifwa administrerande Werk i kyrkoärenden, hwilket de efter sin natur äro; och såsom sådane, utöfwa de den disciplinrätt öfwer underlydande embets- och tjenstemän, som, efter Commiteens tanka, måste tillkomma hwarje allmänt Syprefsewerk. Äfwen i andra länder, der man haft både Consistorier och Hwerconsistorier, så att mål rörande Presterskapet kunnat från lägre till högre auctoritet fullföljas, utan att komma inom de allmänna Domstolarnas omfång, och der således en särskild och själfständig jurisdiction för dylika mål werkliga finnes, hafwa de likwäl i senare tider blifwit till de allmänna Domstolarnas utslutande behandling öfwerlemnade. Sådant är förhållandet t. e. i Frankrike, Stierrike och Bäjern; och det ofwan återopade lagförslag för Preussen omtalar icke eller någon särskild jurisdiction för Presterskapet i siñ nämnda land.

Utom hwad grundlagen stadgar angående Riksrätt, har Commiteen blott för ett enda fall ansett undantag böra äga rum från den allmänna regel, som ligger till grund för förslaget, och enligt hwilken särskilde Domstolar äfwen i brottmål skola förswinna. Detta fall är, då någon, som hörer till krigsmakten, anlagas för fel i embete eller tjenst, eller för annat brott, som han under krigs- eller sjöfåg i främmande land föröfwat, och hwarföre under fält- eller sjöfåget åtal mot honom anställles. För sådant fall har man i alla tider och i alla länder funnit nödigt att gbra undantag från den wanliga rättegångsordningen. Om krigaren förbryter sig i tjensten, kan han ej ryckas ur ledet, för att stå till rätta inför allmän Domstol: hans bestraffning, likasom hans verksamhet, måste oftast vara ögonblicklig. Begär han åter annat brott å utrikes ort, så kan man ej, med bibehållande af den för straffrätten i allmänhet antagna princip, föreskrifwa hans utlemnande till främmande Domstol; och det synes ej eller vara lämpligt, att han skulle, för att ställas under tilltal, affändas till fäderneslandet ifrån den ort, der brottet blifwit begånget och således säkrast utredes, då Riksrätt finnes på stället, af hwilken han kan dömas. Hwad nu är sagdt om fel i tjensten, eller om andra brott, som föröfwas och åtalas i främmande land, gäller deremot icke för brott utom tjensten, som inom fäderneslandet begås eller åtalas. För dessa kan krigaren, äfvenså wäl som hwar och en annan, i eller utom Statens tjenst, swara inför allmän Domstol, utan ringaste men för honom själf, eller för tjensten. Att han i wißt fall lyder under särskild Domstol, är ej ett ståndsprivilegium, utan en följd af den tjenst, hwartill han är kallad. I andra fall måste han känna sig införlifwad med den allmänna medborgerlighet, från hwilken i ett constitutionelt samhälle ingen afföndring utan wåda kan äga rum. Commiteen har alltså, med afwikelse från hwad hittills varit stadgadt, inkränkt undantaget till det fall allena, som ofwan är utmärkt.

Likasom Commiteen antagit, att brottmål i allmänhet skola wid allmänna Domstolar åtalas, har Commiteen också i förslaget infört den generela föreskrift, att sådane mål skola

uti den för instantierna bestämda ordning behandlas. Ingen ståndsskillnad eller personlig företrädesrätt får således gälla till befrielse från skyldigheten att svara inför Underdomstol. Det är endast för vissa embeten eller offentliga befattningar, som Commiteen ansett undantag från denna allmänna regel böra göras, i den händelse nemligen, då åtal anfälles för brott i sjelfwa embetet eller befattningen. Att Underdomaren under denna sin egenfkap, står till rätta inför den Sverdomstol, som är behörig att pröfwa hans embetsåtgärder: att Konungens Befallningshafwande och de, som med honom i embetet deltaga, afwenksom Biskopp och Domkapitels ledamöter, ej för embetsbrott dragas till swaromål wid Under rätt i det län eller stift, der de utöfwa sina embeten: att ordförande eller ledamöter i Kollegier eller andra Statens Styrelsewerk, liksom Konungens och Rikets Ständers omedelbara ombud, när de för embetsfel anlagas, svara inför Hofrätt: att denna Rätt, då Kanzli och Borgätter försvinna, jemväl blir laga Domstol till upptagande af åtal för embetsbrott mot Konungens embetsmän i des Kanzli eller Hof, eller wid utrikes beställningar: att Domare i Hofrätt ej för embetsfel tilltalas annorstädes, än inför Högsta Domstolen; — allt sådant synes vara öfwerensstämmande dels med naturen och dels med wärdigheten af de befattningar, som tillkomma dessa Konungens eller Folkets embetsmän. För dem har således Commiteen trott sig böra föreslå afwikelse från den allmänna Domstolsordningen, icke såsom personligt privilegium, utan såsom följd af sjelfwa embetenas art och beskaffenhet.

När en embetsman begär brott, hvarföre någon af de swärare straffarterna i lagen finnes utsatt, har Commiteen ansett honom ej längre kunna i embetet qwarwara. En dom för sådant brott medförer, i och med detsamma den winner laga kraft, embetets förlust, såsom owillkorklig påföljd, utan att någon widare pröfning får komma i fråga, och utan att annan Domstol, hwarunder embetsmannen möjligtwis kan lyda i och för tjensten, behöfwer deråt meddela något slags bekräftelse. De fall, i hwilka detta inträffar, omtalas uti 28 Kap. 21 §. Straffbalken. Men andre fall gifwas, antydde uti 22 §. af samma Kapitel, då i anledning af sjelfwa brottets beskaffenhet, utan afseende derå, att det i lagen belägges med en ringare straffart, fråga kan uppkomma, om en embetsman, som med slikt brott blifwit beträdd, må bibehålla embetet, eller icke. Här äger embetets förlust ej rum, såsom owillkorklig påföljd af den honom öfwergångna straffdom, utan måste bero på särskild pröfning, i hwad mer eller mindre mån hans wärdighet att fortsara med embetsutöfningen blifwit genom det begångna brottet kränkt eller nedsatt. Denna pröfning har Commiteen trott böra tillkomma den Domstol, under hwilken embetsmannen i och för embetet lyder, i händelse det finnes vara någon annan, än den, som behandlat det egentliga brottmålet.

I förslaget till Rättegångsbalkens Förra Del har Commiteen bland Rikets Hofrätter upptagit den Domstol, hwilken det tillhör att pröfwa anmärkningar wid rälenkaperna öfwer Kronans medel. De skäl, som motiverat bibehållandet af en sådan Domstol för Kammarkäten, i hwad det civila beträffar, kunna ej lämpas till de mål, som från uppehörd eller förwaktning af allmänna medel sig härleda, i afseende på det criminela, efter den åsigt, som ligger till grund för Commiteens förslag rörande bestraffningen af dessa brott.

Sk länge ett wist penningebelopp skall tjena till beständ mättningsgrund för det straff, som bör åläggas en uppborädsman eller förwaltare, för tillgrepp eller förskingring af om händer hafda medel, är det klart, att dom öfwer honom ej kan sättas, innan hans balance blifwit fullstigen utredd: den ena frågan beror då omedelbart af den andra; och lämpeligaste sättet för deras avslutande är, att låta dem följas åt och af samma Domstol på en gång behandlas, derest mot en sådan förenad behandling af båda målen i öfrigt inga wigtiga hinder förefomma. Antager man åter, såsom Commiteen gjort i förslaget till Straffbalk, att den brottsliges fulla straffbarhet är gifwen redan i den stund han blifwit öfvertygad om balancen, ehwad den sedermera, för Stadeståndets fastställande, till större eller mindre belopp utredes, så blir det utan ändamål, att göra domen i den civila balancefrågan till ett willkor för domen i brottmålet. Man motwerkar derigenom den systerling, brottmålstagsstifningen alltid bör äga, att låta straffet så fort möjligt är följa på brottet: man håller den tilltalade längre tid i häkte, än för ransakning och dom efter allmän rättegångsordning är nödigt; och om man åt en enda Domstol i Riket uppdrager domsrätten äfwen i brottmålet, betager man honom tillfika, i de flesta fall, den förmån, hwarje annan brottsling äger, att kunna personligen swara, så wida man icke will belasta Staten med betydliga kostnader till ett långwäga förslände fram och tillbaka, förenadt med osäkerhet i affeende på den tilltalades förwarande. Men nu har Commiteen såsom allmän grundsat i förslaget antagit, ej blott att det utgör en owillkorlig rättighet för hwarje tilltalad att swara personligen, utan äfwen att hans personliga hörande ingår, såsom nödwändig beståndsdel, i en ordentlig ransakning om brott af swärare beskaffenhet, hwarföre Commiteen icke eller tillåtit någon att swara genom fullmäktig i andra fall, än der brottet straffas endast med fängelse, böter eller misning af embete eller tjenst. Och då Commiteen ansett något undantag från denna, för allmän och enskild säkerhet wigtiga, grundsat ej böra äga rum, har Commiteen ej kunnat bibehålla den oinskränka domsrätt, som för närwarande tillkommer Kamrarrätten i brottmål, der uppborädsman eller förwaltare tilltalas för tillgrepp eller skingring af allmänna medel.

Deremot har man tillagt alla Domstolar, och följaktligen äfwen Kamrarrätten, en disciplinarmakt öfwer de embets eller tjenstemän, som wäl för selswa tjenstgöringen äro dem underordnade, men ej för öfrigt stå under deras omedelbara domsrätt. Man har ansett en Swardomstol ej böra i allmänhet syfsetsättas med ransakning i brottmål, der underlydande tjensteman eller betjent skall formligen dömas för tjenstefel; men man har trott det utgöra ett nödwändigt willkor för utöfningen af ett werksamt förmanskap och för tjenstgöringens tillbörliga gång, att en sådan Domstol må kunna icke allenast med böter näpfa den, som wiser försumlighet eller eljest i mindre måtto förser sig i tjensten, utan också slita honom från tjenstgöring tills widare, då han förbrutit sig med gröfre fel och derföre måste förwifas till åtal wid den Rätt, som är behörig att öfwer brottet ransaka och döma.

För misfjernelse eller osjud, som förefaller inför hwilken Domstol som helst, bör samma Domstol, till ordningens upprätthållande, kunna döma böter; men att i swärare fall målet måste förwifas till ransakning och dom wid annan Rätt, då det ej tillhör den,

inför hvilken brottet blifwit begånget, att upptaga sika mål till omedelbar behandling, följer af hwad förut rörande Domstolsinrättningen är anfördt.

En sådan med sjelfwa förmanskapet förknippad disciplinarmakt, som, efter hwad nyss är sagdt, blifwit för Domstolar i allmänhet föreslagen, har Commiteen också trott böra, genom särskilda författningar, uppdragas åt Rikets administrerande Kollegier och Styrelsewerk, i hwad angår de under dem lydande embetsmän och betjente, öfwer hvilka någon egentlig domsrätt för sådana Kollegier eller Werk icke kan äga rum, då de ej äro att hänföra till verkliga Domstolar, och således icke, utan att öfverskrifva den gräns emellan Domaremakten och den Administrativa, som i hvarje wäl organiserad Stat måste iakttagas, kunna med ransakning och afdömande af brottmål sig befatta.

Såsom i disciplinmål, kan i wisja andra fall rättigheten att åläggas böter upplåtast åt ett Kollegium, ett annat Styrelsewerk eller en Polisnrättning, såsom en möjlig utväg att i åtskilliga mål af enkel beskaffenhet eller ringa betydhet undwika omgången af formlig Domstolsbehandling. I polismål är sådant här i landet redan öfligt; och med antagande af enahanda princip, som t. e. i Danmark och Norrige följes wid behandlingen af mål rörande lurenträgeri och tullförskullning, der Kollegiet eller Departementet äger, som det kallas, decretera böter, hvilka uttagas i fall den pliktfullde med decretet nöjes, kunde många ekonomi- och politimål, i hvilka böter komma i fråga, äfwen här i landet slutas genom utfärdandet af ett dylikt decret. Oftast skulle den, som gjort sig förfallen till ett bestämdt bötesansvar, sjelf önska att få målet på detta sätt förenkladt och förforkadt; och någon wåda deraf wore ej att befara, om allmänna lagen tillika stadgade, såsom uttryckligt willkor för de särskilda förordnanden, som härin i administrativ wäg kunde utfärdas, att det skulle stå den pliktfullde öppet, om han wore missnöjd med decretet, att wid allmän Domstol söka återwinnning af böterna. För att icke utesluta möjligheten af detta medels användande i framtiden, har Commiteen, med tillägg af sådant willkor, i förslaget antydt, att den öfswannämnda, till böters åläggande inskränkt, befattning med ifrågawarande mål kunde åt Kollegier, andra Styrelsewerk eller Polisnrättningar genom särskilda stadganden öfwerlemmas.

Svenska lagarnas urgamla grundsats, att åtal för brott skall utföras wid den Rätt, inom hvars domsaga brottet timat, är i förslaget såsom allmän regel bibehållen. De få modificationer deri, som detta förslag innesfattar, äro för det mesta öfswerensstämmande med hwad förut varit stadgadt eller i lagskifningen antaget, och torde således ej tarswa närmare redowisning.

Ifrån hwad hittills varit gällande finnes förslaget deremot betydligt afwika, i fråga om stultig dom öfwer den, som begått brott inom särskilda domsagor.

10 Kap. 21 §. Rättegångsbalken huder, att "om någon å flera ställen gjort enahanda misgärning, Domaren å hvarje ort skall ransaka och pröfwa, om han till gernaingen saker är, hwarest han kommer att dömas för alltsammans, der han sitt lagföresmen atr, om han å särskilda orter gjort flera slags misgärningar, som swära äro eller å lif gå, ransakning skall ske om hwardera der den timat, och dom öfwergå den brottsliga, der grofwaste gerningen föröfwad är."

Detta lagbud har gifvit anledning till en mängd förklarings och nya stadganden. Collisioner hafwa uppkommit emellan Szwär och Underrätter, emellan den ena Szwerrätten och den andra, emellan särskilda Domstolar och de allmänna. Den anklagade har längre tid hållits i häfte, eller blifwit kastad fram och tillbaka emellan Domstolarna, stundom derföre, att man ej wetat, till hwilken Domstol målet rätteligen hört, stundom åter derföre, att man måst förwisa honom från ett ställe till ett annat, utan att kunna utröna, om verklig anledning varit, att han begått brott, som mot honom blifwit angifne, af honom self, eller af andra. Staten har härigenom kommit att belastas med betydliga kostnader, dels för hans underhåll, dels för hans förslande från den ena landsändan till den andra; och ej sällan har det händt, att han, under dessa färder af och an, fått tillfälle att komma på frit fot och begå en mängd nya brott, hvilka åter orsakat ytterligare omvägar och widlyftigheter, innan slutlig dom kunnat fällas.

Man har allt mer och mer funnit olägenheten af det tomta formalitetswäsende, som fordrat ransakning och dom öfwer en brottsling, utan afseende å det inflytande, sådant kunnat äga på hans bestraffning. Nedan genom Kongl. Brefwet den 2 Mars 1748 förordnades, att "i mål der en delinqvent, för en eller flera af honom begångne misgärningar, som blifwit wederbörligen ransakade och utrönte, gjort sig efter lag antingen till dödsstråfet eller till högsta kroppspåfäst skuldig, och då i tjuvsaker, som ej pröfwat af synnerligt värde, ingen anledning är, hwarken att någon varit med tjuwen i gerningen delaktig, eller att målsäganden och den, som sin egendom förlorat, kan genom undersökning och Domarens handräkning, till samma des egendoms återfående förhjelpas, må Szwerdomaren, på inkommande förfrågningar af Underdomare, tillåta, att, sedan den Rätt der en sådan delinqvent under ransakning stått, genom brefwerling med de Domstolar, hvarunder han, efter egen bekännelse, skall begått flera brott, inhemtat all möstlig upplysning i sådana oundersökte mål, samma Rätt då på de mål, som wederbörligen undersökte äro, med laga slut afhjelpa." Olägenheterne forsoro likwäl, och wisade sig naturligtwis mest i de mål, som wanligast förekommo, det will säga: i dem, som angingo tjuvsbrott. Det blef derföre, genom Kongl. Brefwet den 29 Julii 1812 ytterligare stadgadt, att, "då en häktad person, inför Domstol för skuld tilltalad, uppgifwer sig hafwa ett eller flera dylika brott begått, eller ransakningen dertill gifwer anledning, må på Domarens pröfning bero, huruvida han, innan den tilltalade förwises till ransakning under aman Domstol, bör genom skriftwerling med wederbörande först söka inhemta upplysning om det föregifna brottets werklighet och tillwarelse." Men denna föreskrift war alltför insträckt, för att kunna synnerligen motverka den menliga inslytelse på lagstipningen, som dagligen wisade sig wid tillämpning af allmänna lagens ofwananförda bud. Brottslingar hade en gång lärt att, genom angifwelser på sig selfwa, förlänga ransakningarnas gång, bana sig wäg till utspytter från häkten eller straffinrättningar, och winna tidsutdrägt, antingen med domens fällande, eller med werksälligheten deraf. Då lagstiftande makten således anfåg en mera genomgripande åtgärd nödig, utfärdades genom Kongl. Rungörelsen den 18 December 1823 en ny lag, som, med ändring af 10 Kap. 21 §. Rättegångsbalken, stadgade: 1) att "om det yppas, genom egen bekännelse eller annorlunda, att person, som för mord, rån, skuld

”eller annat groft brott blifwit på fästning eller allmän arbetsinrättning, på längre eller
 ”fortare tid insatt, innan han dömd blef, begått annat brott, för hwilket han ännu ej un-
 ”dergått ransakning, må han ej till sådan ransaknings undergående utlemnas, i annor hän-
 ”delse, än så wida, efter i wanlig ordning inhemtad underrättelse om brottets werklig-
 ”hetsmålsäganden det fordrar, eller ock det besinnes, att den brottslige sällande för samma brott
 ”skulle för honom medföra förhöjdt ansvar, eller troligt är, att ransakningen skulle med-
 ”föra upptäckt af andra i brottet möjligen inwicklade personer, hwilket allt, med undantag
 ”af den händelse då målsäganden fordrar ransakning, och då den följaktligen owillkorligen
 ”bör äga rum, må bero på bepröfwande af Konungens Befallningshafwande i den ort,
 ”der brottet är begånget;” 2) att ”om någon af Domstol är till högsta kropsplikt saker
 ”ansedd, och det yppar sig under ransakningen, att han utom domsagan eller länet begått
 ”annat brott, hwarföre han ännu ej undergått tilltal, skola upplysningar om brottets werk-
 ”lighet och beskaffenhet, jemte målsägandens yttrande, i wanlig ordning infordras, derefter
 ”det åligger Domaren, som senast dömt, att bestämma, huruvida vidare ransakning må
 ”företagas, eller om den brottslige bör till det straff, hwartill han redan blifwit dömd,
 ”genast befordras: att ransakning ej må om det yppade brottet företagas, utan så är att
 ”målsäganden det fordrar eller högre ansvar derå skulle följa, än det, hwartill redan dömdt
 ”blifwit, eller annan Domstol yrkar den brottsliges inställande, eller ock anledning är, att
 ”medbrottslige finnas, som genom ransakningen kunna upptäckas; och att öfwer förnelad
 ”ransakning den brottslige ej sjelf må anföra besvär;” 3) att ”den, som för olika brott wid
 ”flera Domstolar undergått ransakning, må slutligen dömas af den Rätt, der han sist lag-
 ”föres, utan afseende på brottens mer eller mindre grofwa beskaffenhet.” Förföken att
 ”med falska bekännelser förwilla Domaren eller Werkställande makten fortgingo dock efteråt,
 ”likasom förut; och en förordning utgafs åter den 1 Mars 1830, hwaruti påböds, att ”om
 ”häktad person, som för brott under tilltal står, eller fänge, som till fästningsstraff eller
 ”allmänt arbete på längre eller kortare tid dömd blifwit, uppgifwer, att han föröfwat mis-
 ”gerning, för hwilken han ej redan är tilltalad eller dömd, och derwid förekomma sådana
 ”omständigheter, som gifwa skäl anledning att sätta uppgiftens sannfärdighet i twifvel;
 ”han då först skall warnas för den påföljd, falsk bekännelse medförer, och om han ändock
 ”fortsätter sin uppgift, och den besinnes sedan vara falsk, plikta med watten och brödd ef-
 ”ter omständigheterna.” Någon synnerlig werkan af denna författning har ännu ej kunnat
 ”förmärkas; och Commiteen besarar, att det ålystade ändamålet, för de flesta fall, i tidens
 ”längd ej ernås. Hotet af fängelse wid watten och brödd lærer föga afsträcka, i den stund
 ”man, för redan gifna brott, ser sig förfallen till högsta kropsplikt och derifrån, genom
 ”falsk bekännelse af nya brott, söker undkomma.

”Efter Commiteens öfvertygelse, ligger felet just deuti, att så mycket afseende fästes
 ”på de angifwelser eller bekännelser, anlagade personer göra emot sig sjelfwa. Det är icke
 ”den brottsliges rätt, att bli ställd under tilltal; men det är åklagaremakten eller den en-
 ”stilda målsägandens rätt, att anklaga honom. För Domaren åter är det icke en rättighet, och
 ”följaktligen icke eller en pligt, att befatta sig med hwad som ej hörer under hans dom. Betraktar
 ”man saken ur denna synpunkt, så finner man, att det bör bero endast på åklagaremakten

eller måtsäganden, huruwida åtal skall äga rum för ett brott, som den anlagade möjligtvis kan hafwa begått å annan ort, än der han står under tilltal, eller för hwilket han eljest lyder under annan Domstol; att Domaren uppfyller sitt åsiggande, då han inskränker sin ransakning och dom till det brott, som inför honom åtalas: att den anlagade ej kan undandraga sig domens verkställighet, under förebärande, att han äfwen för andra brott hade bort straffas; och att någon anledning således icke eller är, att belägga honom med särskilde straff för osamsfärdig bekämbelse, hwilket och swårigen lärer kunna förenas med de grunder, som för en wälbetänkt brottmåtslagstifning böra gälla.

Enligt denna åsigt, har Commiteen föreslagit, att då någon är till brott förwunnen, Rätten der han blifwit tilltalad, skall utfatta answaret, ända att han är angifwen att hafwa begått enahanda eller olika brott, hwaröfwer annan Rätt har att döma. På detta sätt förebygges det uppehåll, som oftast måste äga rum, så länge lagen förbjuder åklagaren att åsöka, och Domaren att fälla, slutlig dom, innan ransakning öfwer alla brotten hunnit fullbordas. Hwarje dom blir ett fullständigt helt för sig sjelf, och kan till verkställighet befordras, när det bestämes wara utan ändamål att anställa vidare åtal. Detta får, som sig bör, ankomma på åklagaremakten eller måtsäganden. Domaren kan ej ingripa deri, utan att aflägsna sig från hwad till hans embete rätteligen hörer. Anställes nytt åtal, så faller deröfwer ny dom; och skulle de bestraffningar, som af särskilda Domstolar blifwit ålagde, ej wara i verkställigheten förenlige, efter de derom i allmänhet gifna reglor, så är det lika lätt att bestämma, huru de skola sammanläggas efter flera domar, som att utfatta straffen i en enda dom, då någon på samma gång blifwit för särskilda brott tilltalad, eller att måta bestraffningen för den, som, efter att redan wara för wisa brott dömd, öfwertrygas att förut hafwa begått andra brott. Commiteen har dertfore antagit, att om en sådan händelse skulle inträffa, Werkställande makten äger wända sig till den Rätt, som sist dömd, för att få straffen sammanlagde, i öfwerensstämmelse med hwad förslaget uti 6 Kap. Straffbalken derom innehåller.

Då Stadshänd är att betrakta såsom en följd af det begångna brottet, har Commiteen också ansett frågan derom tillhöra den Domstol, som behandlar brottmålet, så länge nemligen, som denna behandling fortfar. Att samma Domstol likaledes bör pröfwa fråga om borgen för den anlagade, när stridighet derom uppstår under den egentliga brottmåtsrättegången, synes jemwäl wara klart. Nu kan det åter hända, att Stadshänd sökes, eller fråga om borgen uppkommer, sedan dom i brottmålet redan fallit. Om käranden då anser förnånligare att få utföra sin talan wid den Rätt, hwarunder swaranden för sin person lyder, har Commiteen trott detta böra stå honom öppet. Swaranden kan ej i sådant fall skäligen undandraga sig den Domstol, wid hwilken man äger söka honom i alla andra fordrings- och Stadshändsmål; och den princip, att bestraffning bör äsbmas i den ort, der brottet ämnat, gäller ej för den civila påföljden af brottet. Samma förhållande, som i denna del inträffar, sedan dom i brottmålet är gifwen, äger och rum, då straffet förfallit genom härd, hwarfore ett lika stadgande, med hänsigt dertill, blifwit i förslaget intaget.

I andra fall, än de i förslaget bestämdt uppgifne, har Commiteen ansett det ej böra bero blott af ena parten, om målet skall upptagas wid en Domstol, eller wid en

annan. Men emedan wisa brott äro af den beskaffenhet, att man funnit det kunna betä och hållet öfwerlemmas åt måtsäganden, att dem åtala, utan något slags rättighet för allmän åklagare att i målet, förr eller senare, sig inblanda; och det följaktligen blir måtsägandens ensak, att i sådana mål börja talan, eller låta den falla; har man och trott honom lika litet kunna förmenas att begagna sig af sin wederparts tyfva medgifwande, i afseende på Domstolens behörighet, som det kan betagas honom att i allt öfrigt uppgöra saken i godo. Man har således, för dessa saker af enskild natur, gjort undantag från föreskriften, att brottmål skola, ehwad inwändning sker, eller ej, förwisas till den Domstol, som efter lag är behörig att dem upptaga, om de annorstädes blifwit anhängige: en föreskrift, den man ansett allmänna ordningen fordra för mål, som af den offentliga åklagaremaktens uppmärksamhet böra följas.

På samma skäl, som Commiteen i Rättegångsbalkens Förre Del intagit det stadgande, att civila mål skola inför Domstolarna offentligen utföras, har Commiteen också här föreslagit, att en lika offentlighet för brottmålsransakningar skall i lag påbudas. Undantaget för mål, hwilkas offentliga behandling kunde fara sedligheten, är det samma, som i Förre Delen förekommer, fast det ej, såsom der, funnat inskränkas till bestämda fall, utan måhet för tillämpningen öfwerlemmas åt Rättens urfällning. På det likwäl denna ej må uraria till godtycke, har man föreskrifwit, att hwarje beslut, derigenom rättegångens offentlighet afbrytes, skall intagas i protokollet och således tjena till ett vittnesbörd för eller emot åtgärdens behörighet. Händelser kunna för öfrigt inträffa, då en tilltalad önskar att blifwa hörd inom lykta dörrar. Detta har man ansett ej böra honom förwägras; men för att undanröjda allt mistroende till det protokoll, som under ett sådant enskildt förhör hålles, har man tillagt det säkerhetsmätt, att detta protokoll skall, i den tilltalades närvaro, offentligen uppläsas.

I fråga om röstberäkning wid domslut, har Commiteen bibehållit den i Sveriges, liksom i de flesta andra länders lagar antagna grundsats, att något votum decisivum, ej i brottmål tillkommer Ordspranden eller den, som sitter främst i Rätten, utan att, när meningarne äro jemnt delade, den råder, som friar eller eljest är lindrigast. Men Commiteen har, i afseende på de Domstolar, som utgöras af Domare och Nämnd, trott sig här kunna och böra föreslå en följaktighet från det omröstningsfätt, som för närwarande äger rum och hwilket äfwen, efter Rättegångsordningens Förre Del, skulle komma att fortfara i twistemål. Denna följaktighet består deri, att man, i stället för den collectiva röst rättighet, Nämnden nu utöfwar i alla mål, gifwit hwarje ledamot deraf en individuel röst rätt i brottmål, så widt frågan angår den tilltalades friande eller fällande. Man har funnit denna fråga kunna bedömas mera efter allmänt sundt människoförstånd, än efter klyftiga rätts teorier; och ehuru man ej wägar i ett enda steg framflytta Nämnden till en formlig Jury, som dömer utan appell, har man dock ansett sig utan wäda kunna utwidga dess deltagande uti Domaremakten, i fall som ligga inom dess tillhöriga omdömeskrets, för att såmedelst, genom en förre wäxelse till uppmärksamhet, estertanka och owäld, hos dem, hwilka af medborgerliga förtroendet kallas att inträda i Nämnden, utbilda förmågan att

med

med wärdighet uppfylla detta wigtiga fall, och hos folket förbereda de tänkesätt och egenskaper, som måste förutsättas för införandet af en ordentlig Jurymrättning, när en gång stunden dertill kan wara inne.

Huruwida det må wara Domaren tillåtet, att på blotta analogier eller, som det stundom i Domstolspråket heter, efter grunderna i ett eller annat lagrum, äddna bestraffning för gerningar, dem lagen icke bestämdt characteriserar till brott, är ett ämne, som varit i långliga tider och på äfkilliga ställen omwistadt. De så kallade constructiva brotten hafwa öfwerallt spelat en stor rol i criminaträttegångens häfder; och de hafwa merendels stått färdige att begagnas, när wäld eller partianda welat söka sina offer. Erfarenheten har således mer och mer bland folken utbredd den lärdom, att åt Domaremakten wäl utan äfwenityr kan lemnas betydligt pröfnings utrymme, då fråga är om afmätandet af straff, efter objectiva eller subjectiva grunder, för en gerning, som i lagen bestämdt finnes upptagen såsom brott, men att deremot rättigheten att construera sjelfwa brottet, eller att till brott stämpa en gerning, som ej under sådan egenskap i lagen förekommer, icke utan yttersta wåda för både allmän och enskild frihet kan åt Domaren anförtros. Man har anmärkt, att genom denna inskränkning i Domaremakts omfång, gerningar dem funda förnustet räknar till de straffbara, skulle kunna utan bestraffning företagas. Möjligheten här af kan wisserligen icke bestridas; men i verkligheten skola sådana händelser säkert blifwa mer och mer sällsynte, i den mån brottmåtslagstifningen fortgår till förbättring och fullkommande; och man bör åtminstone kunna wänta, att ingen gerning af särdeles stor fartighet för allmänt wäl undfaller Lagstiftarens uppmärksamhet. Om det någon gång skulle inträffa, att en gerning af mindre wärdlig natur blefwe ostraffad, i brist af lag, så synes detta wara wida bättre, än att lag tillkallas för tillfället. Det är för samhällsordningen rådligare, att låta Domaren stillatigande afbida den tid, då Lagstiftaren finner för godt att tala, än att låta honom sätta sin egen wisshet och myndighet, i stället för Lagstiftarens. Man har också nu mera i de flesta länder antagit, att inga andra handlingar kunna af Domaren beläggas med straff, än de, som i strafflagen beskrifwas; och denna grundsats har Commiteen funnit wara af den wigt, att den bort i förslaget införas.

Likasom Commiteen i Förre Delen, på der angifna stäl, till saker angående fast egendom inskränkt Underdomarens skyldighet att till Szwerrätt aflenna renskrifwet exemplar af dombol i twistemål, har Commiteen trott sig här icke böra belasta honom med något widare åliggande i denna del, än att han skall, halfårswis, tillsända Szwerrätt förteckning å alla brottmål, som wid Underrätten förewarit, med uppgift af tiden då hwarje mål förkommit, och Rättens återgd derwid. Genom sådana förteckningar sättas Kronans Ombudsman i tillfälle att waka öfwer målen tillbörliga gång och behandling wid Underrätterna; och de statistiska upplysningar, som i afseende på brottmåtslagstifningen kunna erfordras, inhämtas lämpligast från Szwerrätterna, genom sammandrag af dessa förteckningar till tabellariska öfwerfigter, för hwilkas upprättande nödig betjening inom Szwerrätterna ej eller torde saknas, då deremot Underdomaren, som i de flesta Rätter måste arbeta ensam och sjelf swara för hela tjenstgöringen, sällan utan uppoffring af den tid, han behöfwer

använda på wigtigare saker, lärer kunna spjelsätta sig med författandet af dylika öfwerfigter.

Kap. 2. Då särskilde bestämmelser för brottmålsproceduren skola meddelas, förekommer i första rummet frågan om sjelfwa den grundform, som bör antagas för rättegången, det will säga: om den skall wara byggd på anklagning (accusatorisk), eller på oinfränkt undersökning (inquisitorisk). Dese twenne grundformer för all brottmålsprocess äro deruti skiljaktige, att den förra förutsätter owillkorligt två parter, en åklagare eller kårande, och en tilltalad eller swarande, hwilka, liksom i den civila rättegången, föra sak mot hwarannan och framställa skäl, den ene för anklagelsen, och den andre för förswaret, inför en Domare, som wäl utreder och uppfattar skälen, men ej inblandar sig i sjelfwa anklagningsrätten, genom egna forskningar efter bewis; den senare åter känner inga parter, utan går Domaren ensam till den egentligen handlande personen: honom tillkommer att undersöka, i ordets widsträcktaste bemärkelse: han efterforskar och insamlar alla upplysningar, som kunna tjena till bewis i målet, utwidgar eller infränker ransakningen, efter omständigheternas föranledande, håltar eller lösgifwer personer, sätter eller friar dem, — allt utan behof af någon medverkan från en åklagare eller en tilltalad, utan formelig anklagelse för beständt brott, och utan skyldighet att upptäcka anledningarna, från hwilka undersökningen har sitt upphof, eller framställa någon person, på hwilken bewisningsåliggande eller angifwareansvar skall falla.

Den accusatoriska rättegången war i forntiden allmänt bruklig. Man kände i Grekland eller Rom ingen annan; och hos de Germaniska folkslagen bibehöll den sig långt fram på medeltiden, då den sinäningom måste wila för de Canoniska processformerna. Dese har man förnämligast att tillskrifwa utbildandet af de inquisitoriska begrepp, som grundlagt det nu i åtskilliga länder gällande rättegångssystem. Ur Canoniska rätten utgick den åsigt, att brottet war en synd, som skulle försonas eller utplånas, och att rättwisans hämnande eller straffande hand ej kunde tillbakahållas af någon owerksamhet från en åklagare eller en angifware, så wida blodskuld ej skulle hwila öfwer landet. Efter denna åsigt, blef det en nödwändighet att göra Domarens undersökningrätt fri och oinfränkt. Blotta rykten och misstankar woro nog, för att gifwa fart åt hans bemödanden att, som det kallades, utleta sanningen: han borde forska i mörkret, för att så mycket lättare kunna öfwertrumpla den misstänkte: att låta denne weta hwad wittnen mot honom berättade, ansågs wädligt: han hördes, endast för att snärjas med frågor eller tvingas till bekännele; och domen fälldes, af honom obekanta Domare, icke efter muntlig procedur, hwars uppfattande i protokoll den anklagade erkänt, utan efter skriftliga acter, om hwilkas innehåll han war okunnig, och dem han icke ens war berättigad att läsa. Så utwicklade sig inquisitionswäsendet, med sin hemlighet, sina suggestiv-frågor, sina pinliga förhör och sina act-försändningar till de lärda Faculteterna; och i den mån denna nya method framträngde, måste naturligtwis den fordna anklagnings-procesen träda tillbaka.

Denna uråldriga rättegångsform har dock på flera ställen öfwerlefwat medeltiden, såsom i England och Skotland, der den alldrig gått under och hwarifrån den utbredt sig

till Norra Amerika, och i Frankrike, der den icke eller någonsin kommit helt och hållet ur bruk och hwarest den numera blifwit i det närmaste återstätt till sin ursprungliga renhet. I de Skandinaviska folkens lagstiftningar har den äfwen, med få modifikationer, varit rådande, ända intill senaste tider, ehuru den i praktiken stundom antagit någon tillfatts af den inquisitoriska processformen. Utom i 4 Kap. 1 §. Rättegångsbalken, der det stadgas, att när allmänt rykte uppkommer om groft brott, och dertill finnes skäligen misstänka, Häradshöfding skall båda särskildt Ting, "ändå att ingen derå fårer," förutsätter Sweriges lag öfwerallt en åklagare, angifware eller kändepart, ej mindre i brottmål, än i twistemål, hwarföre och i Kap. 1 §. Straffbalken huder, att lifsfaker och andra grofwa misgärningar skola utan uppskof för Rätta angifwas, och att om målsäganden ej gör det, den skall kára å misgärningen, som å Konungens wagnar kára bör.

Skillnaden emellan de accusatoriska och inquisitoriska rättegångsformerna i brottmål, är alldeles den samma, som emellan förhandlings- och undersökningsmethoderna i twistemål. Äfwen om dessa methoders inbördes företräde har fråga länge varit; men i alla civiliserade länder, med undantag af Preussen der undersökningsmetoden följes, synes man numera wara ense derom, att Domaren bör afhålla sig från allt ingripande i partiernas förhandlingar, och att af hwarje parts eget wal må bero hwad han, till utwickling eller bestyrkande af sin rätt, finner tjenligast att föredraga.

Dastadt riktigheten häraf, som sagdt är, för twistemål tämligen allmänt medgifwes, will man dock påstå, att Domarens åligganden äro af annan natur, i hwad angår behandlingen af brottmål. Här skall det nemligen tillkomma honom att försara mera sjelfständigt och oinfränkt, emedan han, som det heter, har att iakttaga Statens eller det allmännas rätt. Wisserligen måste hwarje embetsman handla i Statens interesse; men dertföre får man ej förblanda det ena embetet med det andra. Enhet och sammanhang winnes, icke derigenom, att alla göra ett, men derigenom att alla verka till samma mål. Utan att hwarje organ har sin afmätta verkningstrets, gifwes hwarken ordning eller säkerhet i Staten. Domaren upphörer att wara ett tillförlitligt wärn mot förbljelse och förtryck, i den stund, hans embete sammansfaller med åklagarens: hans handlingar blifwa, icke mera sjelfständige, men mera äfwentyrlige; ty sjelfständigheten är oberodendet af andra band, än lagens; men en verksamhet utan inkränkning är laglöshet. Det är otwiswelaktigt af stor wigt för allmänt wal, att den brottslige befordras till sin förtjenta bestraffning; men ännu wigtigare är det, att den oskyldige ej straffas. Möjligheten deraf är tänkbar under hwilka rättegångsformer som helst; men den är mest att befara, då Domaren handlar efter åklagarens ingifwelser, ehwad det sker dertföre att båda utgöras af samma person, eller dertföre att den förre eljest låter leda sig af den senare.

Swårligen kunna de inquisitoriska rättegångsformerna fördragas, der andan af en constitutionel samhällsordning hunnit blifwa lefwande hos folket. Ju klarare man fattar ideen af en bestämd gräns emellan Domaremakten och den Werkställande, såsom nödwändigt wiafor för frihet och säkerhet, ju mer skall rättegångsformen för brottmål när-

ma sig till den accusatoriska. Man skall lära sig inse, att stridiga functioner ej kunna hos Domaren förenas: att han lika litet i brottmål, som i twistemål, kan ifråda sig annan egenkap, än den af skiljesman emellan parter, som hafwa sak wid hans Domstol; och att det derföre är den Statsmakt, åt hwilken högsta wården öfwer lagarnas verkställighet är anförtrodd, som genom sina organer måste uppträda såsom åklagande part, i de fall der talan ej föres af enskild målsägande. Sådane äro och de begrepp, som ligga till grund för brottmålsproceduren i länder, der det constitutionela samhällslifwet bäst bibehållit eller utbildat sig. I England t. e. är det alltid Konungen (Rex), som anses för kårande part i egentliga brottmål; och det är i hans namn, som den enskilde målsäganden yrkar bestraffning å den tilltalade: i Skotland är Konungens Ombudsman (Lord, Advocaten), sielf eller genom de honom underordnade tjenstemän, kårande i hwarje brottmål; och i Frankrike kan ingen ordentlig brottmålsrättegång begynnas, utan mellankomst af allmänna åklagaremakten (le Ministère public). Äfwen i swenska folkspråket heter det: "der ingen åklagare är, der är ingen domare." Det är hos oss en urgamman grundsat, att Domarens och åklagarens befattningar ej kunna sammanblandas, liksom att åklagarekallet tillhör Werksällande makten. Den antydes mer och mindre klart i våra äldre lagar: den finnes beståndt uttryckt i det bref, Carl IX, såsom Riksföreståndare, utfärdade till samtliga Häradsbödingarna under den 29 November 1602, deri han förklarar, att mycket förefölle, som måste lagligen ransakas, slitas och dömas, uti hwilket han, "icke kunde vara Domare," emedan han, som orden lyda: "uppå Rikens wägnar wore åklagare"; och den förekommer jemmäl, såsom ofwan är anmärkt, uti 1 Kap. 1 §. Straffbalken af 1734 års lag.

I äfkilliga andra länder, der denna grundsat ej tillföre varit erkänd, har den i senare tider börjat mer och mer göra sig gällande. Ehuru man i Tyskland, hwarest den inquisitoriska rättegångsformen varit länge och uteslutande hyllad, redan undanröjt de swåraste misbruken deraf, genom defensorers tillsättande, general- och special-inquisitioners noggrannare åstuljande, torturens afläffande o. s. w., har likwäl äfwen der, särdeles under de sista decennierna, ett allmänare mistroende till den förut antagna förträffligheten af denna rättegångsform likit höra sig. En mängd förslag, till afhjelpande af det felaktiga deri, hafwa utkommit. Man har ansett sig beswämligast kunna förebygga widare olägenheter, om man med den inquisitoriska formen godtyckligt införlifwade wisa delar af den accusatoriska. Intet sådant förslag har dock, Commiteen wetterligen, wunnit framgång. All sammansmältning af de accusatoriska och inquisitoriska rättegångsformerna måste, såsom hwarje försök att, genom hoppyttring af olifartade beståndsdelar, frambringa ett sammanhängande helt, nödwändigt föra till mislyckade resultat. Det ligger ej i mensklig förmodning att, med bibehållande af den köld, den owäld och den wärdighet, Domarekallet fordrar, tillika uppfylla åklagarens pligter. Försöket att göra det måste betaga Domaren allt förtroende, både hos den anklagade och hos allmänheten. För den förre framstår han snarare såsom en sträng wederdeloman, än såsom en rättredig lagstipare, den der straffar brottet och flyddar ofskuden; och i den senares ögon äro inga controller tillräcklige att hämma misbruken af hans embetsmyndighet, eller mot dem wårda enskild frihet och allmän säkerhet.

Commiteen har antagit, att rättegångsformen för brottmått bör vara i egentlig mening accusatorisk; och med denna sifting till grundidee, är förevarande förslag uppgjort. Då det följaktligen, såsom villkor för Domarens verksamhet, förutsätter upptäckten af ett brott, hvarföre wiß person tilltalas, har man funnit, att, näst efter bestämmelserna angående selswa Domstolsinrättningen, och innan rättegångsfattet i öfrigt afhandlades, de stadganden bort förekomma, som man ansett tillhöra allmänna lagen, rörande upptäckande och åtal af brott.

I öfwerensstämmelse med hvad förut är anfördt, har man åt Werkställande maktens högre organer, Konungens Befallningshafwande och Ombudsmän, uppdragit wården derå, att brott, som höra under allmänt åtal, warda upptäckte och åtlagade. Man har troit sig här böra tillägga den förklaring, att alla brott, hwilka ej i strafflagen bestämdt undantagas, äro allmänt åtal underkastade; och som det kan hända, att flera brott, af hwilka det ena hörer under allmänt, men det andra blott under enskildt åtal, i en och samma handling begås, har man också antydt, att undantaget i dessa fall måste wika för regeln, det will säga: att den enskilda måtsägandens tillåtigande ej får hindra allmän åklagare att tala å brottsligheten i hela dess widd.

Om Kronoberjeningen å landet samt Lands- och Stadsfiskaler skola, såsom hitills, vara allmänne åklagare wid Underdomstolarna, eller om andre embets- eller tjenstemän der till skola förordnas, och deras skicklighet genom föregående prof utrönas, har man ansett böra bero på Werkställande makten att genom särskilda författningar bestämma. I förslaget antages således endast, att allmänne sakkörare för Kronan i alla orter skola finnas, af hwilka åtal å brott wid Underrätterna kunna tillbörligen utföras.

Rättigheten att angifwa brott, som höra under allmänt åtal, står för närwarande öppen för en hwar, som deraf will sig begagna, ämblint han icke sjelf är måtsägande. Stadgande häröf är ock i förslaget infördt, med anwising på de embets- eller tjenstemän, hos hwilka angifwelse kan göras.

Det inträffar ej sällan, att brott angifwes eller eljest upptäckes å annan ort, än der det skall åtalas. Huru i sådant fall bör tillgå, på det allmän åklagare i senare orten derom må erhålla kunskap, har Committeen funnit nödigt föreskrifwa.

Efter de begrepp, Committeen hysar och ofwanföre framställt, om gränsen emellan Domarens och åklagarens besattningar, kan det ej tillkomma den förre, att förpligta den senare till upptagande af mål, hwarwid han icke finner sig af egen embetspliktighet kallad att lägga hand. Om åklagaren, ware sig för wäld eller winning, eller af försummelse, underlåter att fullgöra sin pligt, kan han af Domaren sällas till laga ansvar, då han derföre tilltalas; men Domaren kan ej till honom utsärda andra besattningar, än sådana, som innefattas i beslut, dem Domaren meddelar uti redan anhängiga mål, och hwilka följaktligen, i fall ändring ej i laga ordning winnes, måste lända till esterrättelse. Häråf må likwäl ej den slutsats dragas, att icke Domaren skulle vara både berättigad och pliktig att sätta uppmärksamhet wid de anledningar, som inför honom möjligtwis kunna wisa sig, att brott, som hörer under allmänt åtal, blifwit begånget. I denna del har han samma åliggande, som hwarje annan Statens embetsman, och man skulle nästan kunna säga, hwarje

rättskaffens medborgare, att låta sådana anledningar komma till åklagaremakts kännedom. Han gör sig derigenom icke till angifvare: han meddelar blott hvad som förefallit honom anmärkningsvärdt: det beror sedan på åklagaremakten att handla, eller icke handla, allt efter som den själf finner mer eller mindre skäl dertill. Detta är hvad man i Domstols- språket kallar att remittera ett mål, hvarigenom band lägges, hvarken på åklagaren, i afseende på åtalet, eller på Domaren i afseende på pröfningen deraf. Commiteen har alltså bibehållit detta bruk, såsom för det allmänna gagneligt och för enskildas rätt på in- tet wis äfventyrligt.

Äf den nyss anförda grundsats, att allmänna åklagaremakten ej kan, genom Doma- rens åtgerd, tvingas till action, då den ej själf dertill finner skäl, följer en annan, lika vigtig och lika owillkorlig, nemligen att den enskilde målsäganden måste vara berättigad till utförande af sin talan, på eget äfventyr och utan åklagaremakts medverkan, om han dertill ser sig hafva fog. Denna grundsats är således äfven i förslaget uttryckt, med til- lägg likväl, att om målsäganden själf vill utföra åtalet, han bör gifva det allmän åkla- gare så tidigt tillkänna, att denne kan derwid vara tillstådes och iakttaga hvad hans em- bete kräfver.

Samte det man ansett nödigt att bestämdt utmärka hvad som förstås med benäm- ningen af enskild målsägande, har man förklarat, att wise brott af svårare art, som i allmänhet ej höra under allmänt åtal, kunna dertill blifva föremål, genom angivelse af målsäganden. Skälet, hvarföre man från allmänt åtal undantagit dessa brott, ligger förnämligast deruti, att de möjligtvis kunna vara förknippade med omständigheter af den ömtåliga beskaffenhet, att de ej böra till offentlig behandling framdragas, om ej den förnär- made själf önskar det. Om han nu, genom formlig angivelse, gör en sådan önskan känd, har Commiteen funnit all betänklighet wid målets upptagande af allmänna åklagaremakten vara undanröjd. Då det likväl kan inträffa att den förnärmade i utbrottet af sin harm, gör en angivelse, den han sedan ej vill hafva fullföljd, har Commiteen trott det böra vara honom obetaget, så väl i detta fall, som i händelse han själf börjat tala i målet, att det samma nedläggas, inman ransakning wid Domstol blifwit begynd. Det är med denna åtgerd, som målets offentliga behandling egentligen widtager; och ifrån den stunden har man ansett allmänna åklagaremakts owillkorliga rätt att det fullfölja hafva inträdt, hvar- före man ock funnit det moment i rättegången, som utgör ransakningens början, böra klar- ligen antydas.

Bland brott, som ej böra under allmänt åtal, äro åtskillige af den ringa betyden- het, att de i lagförslaget ej beläggas med annat straff, än böter. Dessa har man trott böra öfverlemnas åt målsägandens eget åtal, utan rättighet för honom att med deras utförande belasta allmänna åklagaremakten, eller för denna att hans talan fullfölja, om den af honom nedlägges.

Likasom det är allmän åklagares rätt att i mål, der brott, som hörer under all- mänt åtal, af enskild målsägande åklagas, förebraga bewis eller göra påståenden, efter hvad han finner sin embetspligt fordra; måste det ock vara den enskilda målsäganden til- låtet att på enahanda sätt värda sin rätt, i mål som af allmän åklagare utföres. Att

dubbla rättegångar på en och samma tid skulle kunna drifwas, den ena om bestraffningen, och den andra om stadeståndet, har Commiteen ansett mindre lämpligt. Förslaget innehåller derföre, att stadestandsfrågan må särskildt utföras, blott i den händelse, då brottmålet, efter allmän åklagares talan, redan är afdömdt, utan att denna fråga blifwit pröfwad. Det säger sig sjelft, att stadestånd medelst särskild rättegång måste utfölas, då straffet genom häfd förfallit.

I allmänhet bör wäl den regel gälla, att brottmål ej får uppehållas för twissemål, som dermed kan äga gemenskap; men sådana kunna dock omständigheterna vara, att brottmålet beror på utgången af twissemålet. Det förre är då, som det heter i processläran, prejudicielt för det senare; och det ligger i sakens natur, att twissemålet måste vara afgjordt, innan brottmålet kan fortgå. Detta kan inträffa i åtskilliga fall, t. e. i konkurser, i andra mål om swifligt eller bedrägligt förhållande, i stadegörelse- eller äwerkans-frågor o. s. w. Att i en lag uppräknas dem alla, är ej möjligt. Det måste således lemnas åt Domaren att urgifla, när fallet kan anses vara för handen.

Uliggandet att efterforska brott och de omständigheter, som dermed sammanhänga, tillhörer hvarje organ af allmänna åklagaremakten, wäckseln dertill må hemtas från rykte, annan anledning eller formlig angifvelse; men förhållanden wisa sig stundom af den inwiçlade bevakningsförfarandet, att åtal ej kan anställas, innan nödige upplysningar blifwit samlade, genom omständlig undersökning. Det är en sådan, som i de större städerna, der Polisrättningar finnas, wanligwis föregår åtalet i hvarje betydligare brottmål. Frågan är nu, huru dylika polisundersökningar å landet eller i mindre städer må kunna verkställas.

Då systemat med dessa undersökningar endast är, att inhemta upplysningar, på hwilka åtal inför Domstol sedermera stola grundas; och de således utgöra förberedande åtgärder för åklagaremakten verksamhet; är det en följd af de förut antagna principer, att Commiteen ej kunnat tillstyrka, det så beskaffade undersökningar wid Domstolarna stola hållas. Swad 4 Kap. 1 §. Rättegångsbalken i detta afseende stadgar, innefattar en afwikelse från de för svenska rättegångsordningen i allmänhet rådande grunder; och de fall, då detta stadgande i senare tider blifwit tillämpadt, hafwa säkert varit sällsynta. Det är mera öfligt, att en förberedande undersökning i swårare brottmål anställles hos Konungens Befallningshafwande; men derwid möta ofta stora swårigheter, i anseende till landshöfdingefätets afslagenhet från den ort, der brottet blifwit föröfwadt, och der följaktligen de nödige upplysningarne måste efterforskas. Det är således angeläget, att lagen bemyndigar någon annan embetsman till de ifrågawarande undersökningars förrättande å landet eller i stad, der Polisrättning ej finnes; och som, efter förslaget till Utöfningsbalk, Kronofogde och Stadsfogde äro, närmast under Konungens Befallningshafwande, Verkställande maktens embetsmän, den förre å landet, och den senare i stad; har Commiteen trott dem och lämpligast kunna till polisundersökningar begagnas. Något twissemål om deras sticklighet dertill lærer på ganska få ställen för närwarande uppstå, och bör ännu mindre kunna äga rum framdeles, då, enligt redan utfärdadt påbud, ingen till så beskaffade tjänster wid landestaten kommer att förordnas, utan att hafwa undergått academiskt embetsexamen. Ofelbart blifwa Kronofogdar och Stadsfogdar här i landet fullt ut så duglige och pålitlige till polisundersökningars förrättande, som mängden af Fredsdomare i England, och som åtskillige andre Polismaktens organer, utom eller inom Sverige.

Man har dock föreskrifwit, att undersökning alltid skall hållas af Konungens Befallningshafwande, om det lägligen ske kan; men då den ofta måste företagas så skyndsamt, att Konungens Befallningshafwandes förordnande ej kan afbidas, har man ansett det böra vara Kronofogde eller Stadsfogde tillåtet att, utan föregången förfrågan, börja undersökningen, men ålagt honom att inberätta det till Konungens Befallningshafwande, som derigenom sättes i tillfälle att med sin uppmärksamhet följa undersökningens gång, eller self med densamma taga befattning, om han finner det tjenligt.

Anteckningar, som göras wid en polisundersökning, kunna wäl icke medföra witsordet af ett behörigen iusteradt Domstolsprotokoll; men när de upplysningar, hwilka wid sådan undersökning inheimtas, grundlägga hwarjehanda åtgärder, som måste widtagas till förberedande af en formlig anklagelse, och jennwäl tjena till ledning wid utförandet deraf, är det nödigt, att protokoll föres, hwarföre och stadgande derom i förslaget förekommer; och som Commiteen äfwen funnit ordningen och säkerheten fordra, att wid undersökning af Kronofogde eller Stadsfogde, twenne andre ojäfwige män skola vara tillstädes, är och sådant i sammanhang härmed tillagdt.

Att ej någon, som kallas till hörande wid polisundersökning, får utan laga förfall undandraga sig inställelse, eller begifwa sig bort, emot förrättningsmannens förbud; liksom att denne måste äga rättighet att använda de twångsmedel af hemtning eller qwarhållande, utom hwilka han ej kan åt kallelsen eller förbudet gifwa tillbörlig werkan; är en följd af förrättnings natur, och har således bort i förslaget antydas. Deremot har man, i afseende på häftningsfrågor, som wid dessa tillfällen kunna förekomma, blott behöft i allmänhet hänwisa till särskilda Kapitlet om häftning.

Polisundersökningen är, för den accusatoriska rättegångsformen, hwad den så kallade generalinqvitionen är för den inqvisoriska. De hafwa båda till ändamål endast att utforska om ett brott verkligen timat: att, i sådant fall, sammanleta och utreda alla till brottet hörande omständigheter; och slutligen att uppspara och framdraga allt hwad som utgör bewis eller anledning till bestämmande af wif person, såsom gerningsman. I den stund bewis eller anledningar äro upptäckte, af den wigt, att åtal emot den misstänkte personen kan anställas, öfwergår den förberedande undersökningen, i hwad honom beträffar, till formlig ransakning: han måste då i laga ordning stå till Rätta för det gifna brottet; och den accusatoriska rättegången eller specialinqvitionen tager sin början. Detta hindrar likwäl icke, att ju en polisundersökning äfwen efteråt kan fortsättas, till inheimtande af ytterligare upplysningar eller upptäckande af flera gerningsmän. Men har någon, såsom på sannolika stäl för brottet misstänkt, blifwit häftad, så är en anklagelse i och med densamma riktad bestämdt mot honom: han bör följaktligen då genast öfwerlemnas till behandling wid Domstol; och det är derföre, som Commiteen i ofwanåberopade Kapitel föreslagit, att häftad person utan dröjsmål skall till ransakning wid behörig Domstol försändas. Härigenom förebyggas de stora olägenheter och äfwentyr för personliga friheten, som uppkomma deraf, att polisundersökningar eller generalinqvitioner kunna under längre tid fullföljas, utan att misstänkte personer, å hwilka häftning redan är verkställd, sättas i tillfälle att så behörigheten deraf undersökt och pröfwad af Domaremakten, eller att i ordentlig försvarswäg leda ifrån sig de misstankar, på hwilka friheten blifwit dem beröfwad.

Efter

Efter Kongl. förordningen af den 19 Februarii 1824, åligger det Kronobetjent, "när någon, utan wetterligen föregången skuld, finnes dödd, att genast, i närvaro af twenne trovärdige män, undersöka, om den döde af egen eller annans handawerkan omkommit, samt, då minsta anledning dertill finnes, förhållandet skynsamligen inberätta till Konungens Befallningshafwande eller Domaren, som efter omständigheterna äger förordna, huruvida besigtning af läkare och undersökning wid Domstol må finnas nödig, eller icke, innan den döde begrafwes." § öfwerensslämmelse härmed, är stadgande för slika fall uti förslaget intaget; hvarjemte Commiteen lemnat Polisnaktens organer anwising att, efter sig företeende anledningar, föranskalta dels om besigtningar i andra fall, och dels om husransakan, på det sätt, som uti särskilda Kapitlet om bewis för hwarje af dessa methoder till brottis eller gerningsmans upptäckande föreskrifwes.

För twenne fall har Commiteen ansett allmän lysning kunna utfärdas i brottmål, innan ransakning wid Domstol börjas, nemligen:

1) om brottet är upptäckt, men gerningsmannen icke.

§ detta fall ålyftar lysningen naturligtwis gerningsmannens upptäckande. Den bör således innehålla alla de uppgifter, som dertill kunna föranteda; men då denna åtgärd icke kan finnas lämplig i alla mål, måste det bero på Konungens Befallningshafwandes urskilning, om brottet är så groft, att den må äga rum.

2) om wiß person hålles för brott misstänkt, men ej kan träffas.

Wid lysning i detta fall måste öfwerwägas både brottets beskaffenhet och de skäl, på hwilka personen hålles misstänkt. Andamålet är här, att få personen gripen, om han ertappas; och denna följd medförer ock lysningen, efter hwad å annat ställe i lagförslaget stadgas. Lysningen förutsätter alltså, i hänseende till brottet och den misstänkte, omständigheter af den beskaffenhet, att häktning ägt verkställas, om personen funnat träffas.

Då det är af wigt, att allmänne åklagare kunna wisa reda för de angifwelser, som hos dem göras, och för de åtal, som af dem anställas, har Commiteen föreslagit, att de deröfwer skola hålla dagbok; och emedan närmaste tillsynen öfwer allmänna åklagare wid Underrätterna bör tillkomma Konungens Befallningshafwande, är den föreskrift jemwäl meddelad, att utdrag af sådan åklagares dagbok skall till Konungens Befallningshafwande insändas, å tid, på sätt och wid ansvar, som i förslaget till Utökningsbalk stadgas för dagbok i utmätningssmål. För öfrigt har man ansett nödigt tillägga Konungens Befallningshafwande enahanda myndighet öfwer underlydande embets- och tjenstemän, för hwad angår deras besättning med brottmål, som efter nyssnämnda förslag honom tillhör öfwer Kronofogde, Rånsman eller Stadsfogde i utökningsmål.

Kap. 3. Genom det stadgande, hwarmed detta Kapitel börjas, att ransakning om brott ej skall wid någon Rätt företagas, utan att wiß person för brottet tilltalas, har Commiteen welat bestämdt uttrycka den grundfats, på hwilken förevarande förslag är byggd, att nemligen rättegångsformen i brottmål skall wara accusatorisk.

Entigt hwad förut är annärkt, medförer sjelfwa ågerden af en persons häftande nödwändigheten af hans inställelse wid Domstol, dit han således efter häftningen utan dröjsmål skall försändas. Hwad Domaren har att iakttaga, sedan annätan hos honom stett, att häftad person ankommit till ransakningshäftet, har här bort föreskrifwas.

En wiß tid, inom hwilken sådan person skall ställas för Rätta, är redan stadgad i Kongl. Förordningen den 10 April 1810. Commiteen har ansett denna tid kunna och böra förkortas till åtta dagar i allmänhet & landet, och tre dagar i stad. Då, efter Commiteens förslag angående Domstolsinrättningen, blott ett Tingeställe i hwarje domsaga kommer att finnas, der rättegångsdagar de flesta årstider inträffa minst en gång i månaden, kunna sammanträden dess emellan ej ofta blifwa af nöden; och för de orter, dit denna inrättning ej kan sträckas, måste undantag äga rum, efter förfatningar, som derom särskildt utfärdas.

När någon skall tilltalas utan att vara häftad, är han naturligtwis berättigad att erhålla kallelse till Domstolen. Efter nu gällande lag, 11 Kap. 10 §. R. B., åligger honom att "genast & Rättens bud till swars komma." Detta stadgande har man ej trott böra, i hela dess stränghet, bibehållas. Man har funnit säkerheten fordra, att äfwen då häftning sker, skrifligt besked, inom kort tid, den häftade meddelas, deri brottet, hwarföre han hålles misstränkt, tydligt utfattes. Det skulle då, efter Commiteens tanka, vara mindre consequent, om man förpligtade den, mot hwilken laga stäl till häftning ej förekommit, att inställa sig wid Domstol för att swara i brottmål, på en blott muntlig tillsägelse, deraf nog pålitlig underrättelse om brottet, hwarföre han tilltalas, sålän lärers kunna hemtas. Commiteen har alltså föreslagit, att skriflig kallelse skall honom tillställas, och deruti uppgifwas: personen som vill tilltala honom, brottet hwarföre han tilltalas, Rätten der åtalet föres, och tiden då han skall swara. I afseende på kallelsens uttagande, har man trott någon annan afwifvelse från hwad för stemming i twistemål är föreslaget, ej vara lämplig, än den, att allmän åklagare sjelf må utfärda kallelse & den han vill tilltala, så wida kallelsen ej skall införas i allmänna tidningarna, då man ansett den böra hos Domaren uttagas. Allmän åklagare är i denna del, som i annat, ansvarig för sina ågerder, i egenkap af embets- eller tjensteman; och att någon olägenhet skulle inträffa, genom utöfningen af den honom härutinnan tillagda rättighet, har Commiteen ej kunnat föreställa sig.

Såsom nyss är nämnt, binder 11 Kap. 10 §. R. B., att den som tilltalas i brottmål, skall genast till swars komma, utan åtskildnad, om målet är gröfre eller ringare. Det kan wisserligen påstås, att man, för att swara i brottmål, ej behöfwer lång beredelsestid; men det lærer ock böra medgifwas, att man, för inställelsen wid Domstol, ej är skyldig åsidosätta andra, möjligtwis ganska wiktiga göromål, då brottet, som åtalas, är af såga betydighet. Commiteen har således funnit sig böra ställa emellan mål af den beskaffenhet, att straffet ej kan gå högre, än till böter, och dem, som kunna medföra swårare ansvar. För de förra har bestämd kallelsetid, till hälften af hwad för stemming i twistemål är föreslaget, blifwit utfatt, hwaremot man förklarar, att wiß kallelsetid i de senare ej äger rum, men att den tilltalade dock ej är skyldig wid Rätten tillstådeskomma & samna

dag han erhållit kallelsen, om han ej finnes på stället, eller att göra längre resa på en dag, än fyra mil.

Wid föregående Kapitel är anmärkt, att lysning före rättegångens början ej kan utfärdas efter misstänkt person, i annat fall, än då brottet och stälen till misstänka äro sådana, att personen ägt häftas, om man kunnat träffa honom. Nu kan det likwäl händas, att en person, mot hwilken omständigheter af denna beskaffenhet icke förekomma, håller sig undan eller eljest ej kan uppfökas, när kallelse till svaromål för brott skall tillställas honom, eller ock westerligen begifwit sig utom Riket, så att kallelsen ej kan komma honom tillhanda. En utwäg måste då gifwas att göra målet anhängigt wid Domsol, dels derföre, att straffet eljest skulle kunna förfalla genom tidens förlopp, om brottet är af den art, att häfd äger rum, dels derföre, att många upplysningar och bewis skulle kunna gå förlorade, om ransakning ej finge börjas, och dels derföre, att målsägandens stadeståndstalan ej, utan föregången kallelse, kan komma under pröfning. Man har således förestagit, att kallelse i slika fall må uti allmänna tidningarna införas.

Att stadestånd kan utfökas genom så kallad adhäsiionsprocess, eller att frågan derom må behandlas i sammanhang med brottmålet, utan särskild kallelse, har man, i öfwerensstämmelse med hwad allmänneligen är wedertaget och äfwen här i landet hittills warit brukligt, i förslaget antydt; och det stadgande, som för wiså fall meddelas i Kongl. Förordningen den 12 October 1739, att reconventionstalan må utan genstemning föras, har Commiteen utsträckt till alla fall, der sådan talan kan komma i fråga, äfwen som till den händelse, då någon eljest finner sig befogad till gentalan mot sin wederspart för brott, som äger sammanhang med det, hwarföre han sjelf tilltalas.

Derigenom att talan om stadestånd ej uiföres på en gång med frågan om sielswag bestraffningen, anser Commiteen denna talan ej kunna förändra sin natur, efter hwilken den utgör ett bihang till brottmålet, eller en följd deraf. Stadeståndsrättegången bör således ej antaga annan form, än brottmålsproceduren; men då den helt och hållet beror på målsägandens godsfinnande, kan den ej lämpligen jemnföras med annan brottmålstalan, än den, som tillkommer honom ensam i wiså fall, der endast böter kunna dömas. Man har derföre funnit, att med kallelsen bör försaras på enahanda sätt, som för slika mål är förestrifwet.

Laga förfall för parter äro i allmänhet de samma i brottmål, som i twistemål. De måste ock i det ena slaget af mål hafwa lika werkan, som i det andra, nemligen att målet hwilar. Då den tilltalade är på fri fot, har man äfwen ansett tiden för uppsök kunna vara den samma i brottmål, som i twistemål. Är han åter häftad, har man trott denna tid böra något mera inskränkas. Det inträffar då, antingen att häftningen redan blifwit till sin grund af Rätten pröfwad och befunnits laglig, eller ock att förfallet möter just wid första inställesen, när den pröfning skulle ske. I förra händelsen synes den tilltalade ej hafwa rätt att fordra afbrott i sakernas wanliga gång, för en skyndsammare behandling af ätalet mot honom; och då det allmännas wäl icke eller kan påfalla en så utomordentlig hastighet i brottmåls affutande, att icke de allmänna rättegångsdagar kunna afbidas, hwilka,

efter Commiteens förslag, inträffa å landet, under lagtima Tingen, en gång i månaden, och i staden en gång i veckan; har man funnit sig endast, genom utfättandet af längsta uppstosstid till en månad wid Hårbadsrätt och en vecka wid Stadsrätt, behöfwa antyda nödvändigheten af urtima Tings företagande å landet under de månader, då lagtima Ting ej hållas. I senare fallet deremot är saken den samma, som när den tilltalade först ankommit till ransakningshäktet: tiden för uppstoswet bör följaktligen då ej vara längre, än den för hans första inställelse.

Genom de öfriga föreskrifter, förslaget i sammanhang härmed innefattar, angående fättet att förfara wid parteris uteblifwande, har Commiteen sökt bereda all den styndsamhet i behandlingen af brottmål, synnerligast der någon är häktad, som med den accusatoriska rättegångens natur kunnat förenas.

Skuruwida ransakning må företagas, då den tilltalade uteblifwit utan förfall, efter att i föreskrifwen ordning vara kallad, då misstänkt person blifwit efterlyst, men ej kunnat ertappas, eller då en reban häktad tagit flykten; är en mycket omtvistad fråga. Kunde ransakning i tilltalad eller misstänkt persons frånvaro aldrig anställas, så låge det i hans makt att, genom uteblifwande eller rymning, uppehålla målets fortgång, intill dess antingen han sjelf haft tillfälle ombeslyra, att de farligaste spåren efter hans brottslighet blifwit igenspade, eller ock tiden gått honom tillhanda med denna utplåning, eller med bortskaffandet af de bewis, som förut varit att begagna emot honom. Commiteen har ansett både allmän säkerhet och enskild rätt fordra, att ransakning i de ofwanuppgifna fall må för sig gå; och ehuru, efter hwad nedanföre närmare skall wisas, Commiteen antagit, att i allmänhet ej någon kan dömas contumaciter i brottmål, har likwäl Commiteen, i ett särskildt Kapitel, föreslagit åtfylliga medel att förnä tilltalad eller rymd person till inställelse och att förhjelpa målsägande till stadesstånd, för hwilkas användande ransakning förutsättes.

Att en längre tid efter lysningen måste hafwa förflutit, innan ransakning börjas öfwer misstänkt person, som ej varit häktad, är klart, emedan lysningen i detta fall swarar emot kallelser i andra. Man har ock dertföre satt denna tid lika med den, som är föreslagen för kallelser i allmänna tidningarna, eller till tre månader; men då flere, än den efterlyste, möjligtwis kunna vara under tilltal för delaktighet i samma brott, har man ansett ransakningen öfwer dem ej böra uppehållas. De skulle eljest, särdeles om de woro häktade, kunna få widkännas betydligt lidande af den andras rymning, hwaremot denne, om äger alla sina rättegångsförmåner öppna, när han tillstädeskommer, ej har något äfwenlyr deraf, att åtalet mot dem fortgår.

I hänseende till invändningar under rättegången, ställer sig förevarande förslag derutinnan från det, som handlar om twistemål, att man: 1) tillåtit den, som gjort jäf mot ledamot af Rämnd i Underrätt, att genast fullfölja misnöje mot Rättens beslut, om jäfswet ogillas: 2) ålagt den, som förer talan mot häktad person, att genast annåla och inom kort tid fullfölja misnöje mot utslag, hwarigenom Rätten wist målet ifrån sig, om han deri will söka ändring; och 3) föreskrifwit, att Rätten skall fortfara med målet, oaktadt misnöje annåles mot utslag, hwarigenom Rätten ogillat jäf mot Domare eller ledamot af Rämnd, eller invändning mot Rättens beförighet.

Skälet, hvarföre man tillåtit särskildt ändringsförfande i första fallet, är det, att man, såsom wid 1 Kap. är anmärkt, gifwit hvarje ledamot af Rämnden lika röst med Domaren, i fråga om den tilltalades friande eller fällande. Äläggandet i andra fallet grundar sig derpå, att den tilltalade skulle kunna komma att längre tid hållas i häfte, innan det blefwe utredt, wid hwilken Domstol målet rätteligen borde utföras, om förvisningen från en Rätt till annan ej utan utdrägt blefwe pröfwad. Och föreskriften i tredje fallet har man funnit nödig dertföre, att den tilltalade eljest skulle kunna godtyckligen uppehålla ranssakningens fortgång. Man har ej welat uppskjuta fullföljden af misnöje med Underrätts utslag i de ofwannämnda invändningsfrågor, till des slutlig dom fallit, emedan utslagets ogillande då ofta kunde föranleda casation af hwad under en långvarig brottmålsrättegång förelupit; men man har sökt undanröjda olägenheterna af misnöjets fullföljd under rättegången, derigenom att man förklarar anstånd med doms fällande vara den enda werkan till uppehåll, som denna fullföljd kan medföra; och ett dylikt anstånd bdr wäl föllan äga rum, då både tiden och sättet till ändringsförfande äro beräknade på ernäendet af skyldsam pröfning i Schwerrätten.

När stunden till ransaknings företagande är inne, tillhör det allmän åklagare, eller annan, som förer talan, att bestämma anklagelsen eller åtalet. Det är icke Commiteens mening, att en formlig anklagelseact, eller en handling, swarande mot hwad Engelsmännen kalla indictment, deri hvarje obetydligt misstag kan göra hela proceduren till intet, skall för Domstolen framläggas; men Commiteen har trott det vara af yttersta wigt, att ej någon ställes under tilltal i brottmål, utan att fullständig uppgift meddelas om det brott, honom tillwites. Han sättes eljest ur stånd, både att swara, och att försä sig med de skäl, han till äfwen tyrs kan hafwa att föredraga till sitt wärjande mot anklagelsen. På sådan grund har Commiteen i förslaget intagit det stadgande, att den, som förer talan, skall wid ransakningens början beständt uppgifwa brottet, hwarå han talar, så och å hwad tid och ort, samt med hwilka omständigheter det blifwit begånget, dertill icke kallelsen å den tilltalade innehåller en lik uppgift.

Sedan brottet på detta sätt blifwit tillbörligen characteriseradt, och den för en ordentlig ransakning oumbärliga grundläggning dymedest åstadkommen, är rättegången i sin accusatoriska form uppställd. Ransakningen fortgår dertföre, genom frågor till den tilltalade, genom inhemtande af de skäl, som emot eller för honom förekomma, genom den ena eller andra sidans hörande öfwer dessa skäl, genom slutpåstående och swar dera. Här är Domaren werksam, emedan han, så wida han skall kunna uppfylla sin slutliga pligt, måste ordna och reda alltsammans, för att bringa det i klart och öfwerstädligt stid, hwarföruan möjligheten af en rättwis dom ej är tänkbar. Man må ej föreställa sig, att denna werksamhet hos Domaren är oförenlig med den accusatoriska rättegångsformen. Han företager ingen ransakning, utan att wiss person anklagas för wisst brott: han efterforskar af egen drift inga skäl mot den anklagade; men äro person och brott gifne, och skäl för anklagelsen framdragne, då är det hans skyldighet att utransaka förhållandet i des fulla sammanhang, och att fälla dom efter bewisningens och brottets werkliga bestaffenhet, äfwen utan afseende på de misstag, åklagaren kan hafwa begått i de slutsatser han dragit af bewisningen, eller

i den tillämpning han gjort af lagen. Ur annan synpunkt betraktas icke eller den accusatoriska rättegångsformen i England, Skotland, Nordamerika och Frankrike. Man anser både Domare och Jurymän berättigade att framställa frågor och söka upplysningar under ransakningen, på det en hvar må kunna fullgöra sitt åliggande att, efter bästa förstånd och samvete, medverka till ett på sanning och rätt grundadt domslut; och om den tilltalade fälles, bestämmer Domaren straffet efter lagen, den han sjelf är skyldig känna, utan att han deri behöfver åklagarens ledning eller är bunden af dennes påstående.

Efter sådan åsigt äro de bestämmelser gifne, som i förslaget förefomma, i afseende på ransakning. Man har förklarad, att när åtalet blifwit grundlagdt genom den förutnämnda uppgift om brottets beskaffenhet, den tilltalade genast skall höras deröfver, och muntligen svara på de frågor, som å honom ställas; hvarwid man funnit nödigt tillägga, huru försaras bör, då någon som är döf eller slum, för brott tilltalas.

Det kan äfwen hända, att tilltalad person ställer sig som han wore döf eller slum, utan att verkligt vara behäftad med sådant fel, eller att han eljest ej kan förmås att svara redigt och bestämdt på de frågor, honom göras. Hvad påföljd detta förhållande medförer, bör således jemväl vara i lagen utfatt.

I länder, der tortur varit bruklig, har man ej behöft mycket twela om det medel, som stolat användas för att bryta den tilltalades hållfarriga tystnad, eller astvinga honom nöjaktiga svar på de frågor man framställt. Den inquisitoriska rättegången har i allmänhet till syfte, att den tilltalade skall, så widt möjligt är, bringas till bekännelse; och derföre har man, der denna rättegångsform är wedertagen, såsom t. e. i Tyskland, äfwen efter aflaffandet af den egentliga torturen, bibehållit de så kallade öhörsambetsstraffen för dem, som antingen alldeles wägra att svara, eller lemna obestämda eller orimliga svar, eller ock inwiwla sig i twetalan eller lögn. Dessa straff bestå, efter den allmänna Tyska rätten, liksom efter särskilda nyare lagstiftningar, såsom den Österrikiska, Preussiska, Bayerska, Badiska m. fl., dels i fängelse wid watten och bröd, och dels i ett wist antal prygel eller slag å kroppen.

I den Engelska rättegången, såsom accusatorisk, känner Domaren ingen kallelse att på ett eller annat sätt framlocka någon bekännelse af den anklagade. Man fordrar blott hans svar, om han är skyldig, eller icke. Men som han, efter gammal Engelsk rätt (common law), hade frihet att wälja emellan twenne metoder till sakens afgörande, nemligen twelkamp (aflaffad genom lag först den 22 Junii 1819) eller Jury; och någon dom själfkligen ej kunde fällas, innan han afgifwit ytrande häröf; war hans svar ounbärligt för sakens fortgång och aflutande. Man ansåg sig derföre berättigad använda den största grymhet, för att förmå honom att tala. Medlet kallades penance sorte and dure, och bestod deri, att den anklagade, sedan man utrönt, det han ej war slum af naturligt eller tillfälligt fel (ex visitatione Dei), och sedan man gifwit honom trefald warning (trina admonitio) att tala, blef, om han ändå fortfor i sin tystnad, återvänd till det fängelse, hwarifrån han kommit, och der insatt uti ett lågt och mörkt rum, hwarest han lades, naken och baklänges, på bara golfwet: hans kropp beträffes med jern till den tyngd han möjligen kunde bära, och derutöfver: såsom lifsuppehälle tilldelades honom in-

genting mer, än den ena dagen tre bitar sämsta bröd, och den andra dagen tre drickar stillastående watten, af det som närmast fängelsedörren war att tillgå. I denna belägenhet, och med sådant omskifte i kost, skulle han förblifwa, till des han swarade eller — dög. Utan exempel lærer det ej wara, att anlagade werkligen blifwit behandlade på detta sätt; och flere stola sunnits, hwilka heldre dött, än låtit afwinga sig ett swar. Men till menlighetens heder kan det sägas, att det ej dröjde länge, innan den lag, som införde en sådan behandling, kom ur bruk. Formligen upphäfwen blef den likwäl icke förr än 1772, då genom en Parlamentsact stadgades, att om någon, som wore anlagad för swårare brott (felony), undandrog sig att swara, han skulle anses hafwa erkänt brottet och dömas såsom förwunnen. Denna påföljd af wägradt swaromål hade förut i lagstifningen blifwit antagen, dels för mål angående högförräderi (treason), och dels för ringare brott (misdemeanors); men genom en ytterligare Parlamentsact af den 21 Junii 1827 förordnades, att om någon, som anlagades, ware sig för högförräderi, eller för annat swårare eller ringare brott, ställde sig stum eller eljest undandrog sig att afgifwa bestämdt swar, skulle han i protokollet antecknas såsom hade han swarat: icke skyldig, och målet i laga ordning derefter fortgå.

Efter den äldre Fransyska brottmålsproceduren, betraktades anlagad person, hwilken undandrog sig att swara, såsom förlustig all försvarsrätt, och dömdes, i följd deraf, saker; men som den nyare processlagen icke omtalar ett sådant fall, kan från underlåtenheten att swara ej dragas någon slutsats till den anlagades fällande. Detta måste således bero på bewisningen; och förhållandet blir då alldeles detsamma, som i England, efter sista Parlamentsacten.

Swenska lagarne hafwa ej meddelat något stadgande för den ifrågawarande bändelse. Man har derföre varit willrådig, huru man rätteligen skulle förfara med en anlagad, som ställde sig stum, eller eljest ej kunde förmas att swara. Fälla honom har man ej wägat, då lagen ej så förordnat; och några obörsfahetsstraff har man ej haft att tillgå. Man har således mot hans treska ingenting kunnat uträtta. Såsom grund för en blifwande lagstifning har dock den mening här och der welat göra sig gällande, att Domaren borde äga mot en sådan person använda swårare fängelse eller kroppsstraff. Commiteen har derföre trott sig böra upplysa, hwad uti ästfälliga andra länder i detta afseende varit eller är föreskrifwet. Det wisar sig deraf, att på de ställen, hwarest den accusatoriska rättegångsformen är rådande, senare tiders lagstifningar kommit derhån, att betrakta den anlagades tyfnad endast såsom ett nekande; och då han ej kan tvingas till bekännelse, låter det sig vara lämpligast att derwid låta bero, utan hinder i ransafningens fortgång. Rättigheten för Domaren att nyttja twångsmedel kan i detta, lika så litet som i andra fall, tillförlitligen controlleras; och de misbruk, som deraf kunna uppkomma, äro af den eftertänkliga natur, att Commiteen ej wägat tillstyrka något utwidgande för nämnda fall af den makt, som hittills varit Domaren här i landet genom lag tillagd. Alla twångsmedel blifwa desutom onyttige, om den tilltalade fortfar i sin tyfnad. Man har slutligen ingen annan utväg, än att låta ransafningen fortgå och döma efter de skäl, som förekomma. Det är då bättre, att denna utväg genast widtages, hwilket också Commiteen fun-

nit sig böra föreslå. Men som en fortfarande vägran af den tilltalade att meddela uppgifningar, med hwilka han möjligtvis kunde leda mistankarna ifrån sig, alltid måste räknas för en besvärande omständighet, när skälen emot honom skola pröfwas, har detta i Kapitlet om bewis blifwit antydt, såsom en från sakens natur ofvikligt påföljd af hans trefka.

Om den anklagade är häktad och derigenom ur stånd fatt att sielf förse sig med de skäl, han har af nöden för att kunna utföra sin försvarstalan, fordrar rättwisän, att de på allmän bekostnad och genom föransaltande af Statens organer införskaffas, när den anklagade dem uppgifwer. Man har alltså i lagförslaget förklarad allmän åklagare pliktig att härom beförja, då Domaren pröfwar hans återgd för ändamålet lämplig och den således äskar.

Swad förslaget i öfrigt innehåller, angående ransakningar, läser ej tarfwa särskild redowisning. Föreskriften, att ransakning eller påstående ej må sträckas till annat, än det brott, som bestämdt är uppgifwet, och att ej eller någon person, som ej står under tilltal för samma brott, må i ransakningen inblandas, kan synas öfwerflödig för den, som fattat förslagets syftning i det hela och gör sig redigt begrepp om den accusatoriska rättegångsformen; men då det är af wigt för allmän ordning och enskild säkerhet, att en sådan regel ej äfvidosättes, och den derföre desto mera förtjenar att infärpas, som det icke torde vara alldeles exempelöst, att den ej med tillbörlig noggrannhet blifwit iakttagen, har Commiteen ansett nödigt att låta den i förslaget inslyta. På samma grund har Commiteen der äfwen infört en erindran till Domaren, att ransaka med saktmod, utan twång eller hot. Om han i denna del förgäter sin pligt och sin wärdighet, är fara för handen, att den anklagade också glömmes skilnaden emellan en Domare och en weberpart; och de obehagliga uppträden, som en och annan gång inträffat emellan Domaren och den anklagade wid våra Domstolar, torde för det mesta få skrivas på räkningen af en sådan ymsesidig förgätenhet.

Nästän öfwerallt i andra länder är nu för tiden förordnad, att häktad person, då han undergår ransakning wid Domstol, skall vara ledig från bojer, på det icke ens något stän af twångsmedel må kunna återopas till stöd för ett förebärande, att han icke ägt sin fulla frihet wid afgifwandet af bekännelse eller andra swar. Commiteen, som funnit dessa skäl giltiga till motiverande af ett lika stadgande för Domstolarna här i landet, har upptagit det i förslaget; och på det all wäda, som deraf kunde vara att befara, må undanröddas, har Commiteen lemnat Domaren anwisation att fordra wakt af krigsmanskap, när sådant för säkerheten anses nödigt: — en anwisation, hwilken, såsom generelt gifwen, äfwen för andra orsaker kan begagnas, då Domaren dertill finner anledning.

Efter fulländad ransakning tillhör det Domaren att företaga målet till slutlig pröfning och deri meddela dom, inom wiß tid, den Commiteen, för mål hwari någon är häktad, trott lämpligen kunna inskränkas till fjorton dagar. Det händer dock stundom, måt der flere tilltalas, att ransakningen är fullbordad för den ena, men icke för den andra. I detta fall synes domen öfwer den förre ej böra uppehållas. Det allmännas fordran är, att bestraffningen må, så skyndsamt som möjligt, följa på brottet, och den tilltalades, att tiden för hans anklagelse eller häktning ej onödigtwis förlänges. Man har således till-

tillrätt döms fallande öfwer en eller flera tilltalade, när målet för någon eller några af dem finnes fullteligen utredt och i öfrigt så beskaffadt, att det särskildt kan afgöras, oaktadt ransakningen öfwer annan eller andra ej hunnit slutas. På samma stäl har man också föreskrifwit, att dom i det egentliga brottmålet ej skall uppehållas för pröfning af outreddt skadeståndstalan.

Om trefskodom äger rum eller, med andra ord, om någon kan dömas öhörd, är en fråga af stor betydelse i brottmålsrättegången. Den har blifwit betraktad ur olika synpunkter, efter de skiljaktiga riktningar, hwari samhällsbegreppen utwicklat sig.

Under tider, då samfundet, i sina större eller mindre afdelningar, under namn af land, härad, sjerdingar, socknar o. s. w. hos oss, greffskap, hundraden, tiomanskap o. s. w. hos andra folkslag, i hela sitt wäsende uttryckte characteren af ett fridsförbund emellan de särskilda medlemmarna, såg man naturligtwis i hwarje brott en upplösning af fridsfördraget, hwarigenom förbrytaren trädde ur det rättsstillstånd, förbundet åt honom försäkrat, och följaktligen blef rättlös eller, som det i lagspråket kallades, fridlös, intill dess han förlift sig med den förolämpade eller annan målsägande, eller eljest fullgjort hwad lagen föreskref, såsom willkor för hans återupptagande i fridsförbundet. Undandrog han sig detta, genom rymning eller annorledes, så utstöttes han, medelst formlig dom, från den större eller mindre samfundskretsen: han dömdes fridlös, efter våra äldsta lagar, öfwer lagsagan, landet eller, som det i Westgötalagen heter, mellan (Göt) Elfwen och Tiveden, öfwer häradet, tingslaget (thingunöt) o. s. w., men efter de senare lagarna, öfwer hela Riket: böter uttogos af hans egendom: en wif tid förelades honom, efter hwilken han ej seck wistas i den ort, der han war fridlös: blef han der dräpen, sedan hans dag ute war, låg han ogild.

Nästän på enahanda sätt försors också i andra länder. I Tyskland blef en mistänkt person, som rymde, förklarad i Bann eller Acht, först inom ett wifst territorium, och slutligen inom hela Riket, hwaraf följde fullkomlig rättlöshet. I England dömdes en sådan äfwenledes laglös (outlaw), sådes hafwa caput lupinum och kunde, såsom en warg, slås för hufwudet af hvem som helst. I Frankrike förlorade lifasä, efter de fordna rättsbegreppen, den, som undandrog sig inställelse i brottmål, Konungens flydd och war, i och med detsamma, fatt utom lagen.

Riderna och tänkesätten hafwa förändrat sig. Man betraktar i allmänhet ej mera rymmare såsom en affälling från fridsförbundet: man förklarar honom följaktligen ej fridlös eller laglös i den gamla meningen; men man gör allt hwad man kan, för att få honom straffad för det brott, han anses hafwa begått. Således sätter man ej nu för tiden i Tyskland någon i Acht; men man dömer, åtminstone i gröfre brottmål, äfwen den frånwarande och öhörd, på de stäl, som förefomma; och domen går i verkställighet, så widt den kan verkställas. I England har den rymde ej caput lupinum; men han antages, genom sielwa rymningen, hafwa erkänt det brott, hwarföre han är angifwen: han faller alltså till straff, såsom wore han formligen öfwerbewist; och dereft han sedermera ertappas, kan domen verkställas, utan all vidare undersökning, än om personens identitet. I Frankrike har rymmare ej förwerlat Konungens flydd; men han förklaras för rebell emot lagen: straffdom utfärdas, efter sig företeende stäl, och verkställas på det sätt, att utdrag deraf anslås på en påle i förnämsta staden inom den ort, hwareft brottet timat.

af en straffdom, som sålunda blifwit fälld emot frånvarande person, upphörer dock i Tyskland all verkkan, utom hwad enskilda rättsförhållanden angår, så snart den dömda gripes eller inställer sig: ytterligare ransakning företages då, och ny dom utfärdas. Samma sak är också i Frankrike: domen är häfwen, som det heter, de plein droit, genom den dömdes häftning eller inställelse, så framt den icke redan förut förfallit, genom den för verkställighet af straff i lagen bestämda prescription: anklagelse anställes, och dom fälles å njo; men om borgerlig döb förra gången varit dömd, och den dömda ej blifwit gripen eller insunnit sig inom fem år, sedan domen verkställdes på sätt förut är nämnt, bibehåller den samma alla i civillagen stadgade verkningar af borgerlig döb, för den tid som förflutit, efter de fem åren och intill dess den dömda för Rätta kom. Enligt hwad ofwan är anmärkt, skulle wäl i England följden af den dömdes ertappande owillkorligt vara den, att domen å honom verkställdes; men äfwen der har förhållandet blifwit i det närmaste lika med hwad som i Tyskland och Frankrike äger rum: lagens stränghet har i tillämpningen mestadels förswunnit; och man påhittar alla möjliga nullitetsskäl, för att undanröjda straffdomar, som emot frånvarande personer blifwit fällda.

§ Sveriges allmänna lag af år 1734 har man ännu qwar det gamla stadgandet, att rynnare skall dömas fridlös. Det heter nemligen i 26 Kap. 1 §. M. B., att om dråpare rymmer och ej söker Konungens leid inom natt och år, eller får leid, men ej kommer fram inom den honom i leidebrefwet förelagda tid, han skall dömas "fridlös öfwer hela Riket och alla dertill liggande länder," hwarjemte af hans gods bötes full mansbot, trehundra daler; och i 16 Kap. 5 §. S. B., att om gäldenär rymmer för gäld och ej inom en månad ifrån det han utländes kom söker leid, eller inom ett år gifwer laga förfall tillkänna, han "alldrig skall njuta frid inom Rikets gränser," utan dömas "frånvarande såsom en bedragare, och dess namn slås på en påla, som för bedragare uppsatt är i hwarje handelsstad." — En sådan fridlöshet, för dråpare och röfware (stiemænd), omtalas också i Danska och Norska lagarna, 6 Bok. 6 Kap. 1 och 2 Art., 9 Kap. 13 Art.

Äfwen andre, än dråpare och gäldenärer, hafwa i Sverige blifwit frånvarande dömda i brottmål. Utom hwad som kunnat äga rum i mål om uppboordsbalancer, efter de för Kamrätten utfärdade instructioner, eller i mål om militärförbrytelser, efter krigslagarna, har detta inträffat mest, då fråga varit om förräderi eller Majestätsbrott. Med fridlösheten har man, i såka fall, stundom förenat bestämda straff, såsom t. e. i den dom, hwarom Kongl. kungörelsen af den 20 October 1756 handlar, deri Rikens Ständers Commission förklarade, "att twenne "swenske män skulle, såsom Rikets förrädare, mista lif, ära och gods, samt halshuggas, och att de, som medelst sitt afwikande utur Riket, icke kunde till sina personer på föreskrifne sätt straffas, skulle vara fridlöse öfwer hela Sveriges Rike och dess underliggande landskaper, samt att de, dereft de någonsin fördriflade sig att komma inom Rikets gränser, borde genast fasttagas och efter berörde Rikens Ständers Commissions dom, utan vidare förhör, affstraffas."

Hwad den äfventyrar, som är dömd fridlös i Danmark eller Norrige, derom får man klart bested i Danska lagens 1—24—16, och Norska lagens 1—22—16, der det förordnas, att om en sådan låter sig finna inom Riket, han skall gripas och straffas på sin plats. § Sverige åter torde det vara swårt att, med grund af lag, bestämma följden af

den allmänna friblösheten. Att den medförer förlust af rättigheten att njuta arf, kan man sluta af 7 Kap. 2 §. A. B.; men icke måtte man få antaga, att den svarar mot friblöshet i forntida mening, det vill säga: att fullkomlig rättlöshet deraf skulle uppkomma; och näppeligen lär det gå an att låta förklarandet af 1756 års Commission tjena till efterdöme deruti, att om för den friblöse wist straff tillika wore utsatt, det skulle, "utan vidare förhör," å honom verkställas, i fall han inom Riket blefwe ertappad. Af någonting sådant har man i Sverige troligen intet exempel; men deremot skall det någon gång hafwa händt, att den dömd, återkommen till Riket, fått inträda i alla medborgerliga rättigheter och förmåner, utan någon wetterligen föregående cassation af domen.

Detta synes vara en temligen oförnuftig mildhet, eller kanske snarare ett alltför öppet erkännande af det oförnuftiga i sjelfwa domen; men en lika olämplig hårdhet skulle det åter vara, om den, som blifwit dömd frånwarande och ohörd, ej sattes i tillfälle att ordentligen försvara sig och frante skäl till sin befrielse, när han kunde för Domstol inställas. Också skulle detta säkerligen ej wägras någon swenskt man, som wore dömd friblös, äfwen om bestämdt straff derjemte funnes i domen utsatt. Men i och med det samma man medgifwer, att en sådan försvarsrätt ej bör eller kan honom betagas, godkänner man också den grundsats, att all werkan af domen, i afseende på bestraffningen, försvinner så snart han ertappas eller inställer sig; och det är just denna grundsats, som, efter hwad ofwanföre är wisadt, i senare tiders lagstiftningar och lagskifning gjort sig gällande uti Tyskland, Frankrike och England.

Från en sådan grundsats åter kommer man lätteligen in på en annan fråga, den nemligen: hwartill det tjentar att döma någon frånwarande och ohörd, då hans blotta häktning eller inställelse, efter allmänneligen erkända rättsbegrepp, måste göra domen till intet, i allt hwad bestraffningen eller det egentliga brottmålet angår. Denna fråga har för Commiteen sig framställt; och som Commiteen ansett det vara både lagstiftning och lagskifning wärdigare, att låta den rynde eller eljest frånwarande förblifwa odömd, till dess han kan gripas eller inställas, än att hota honom med en straffdom utan betydelse, har Commiteen föreslagit, att hwarken friblöshetsförklaring eller annan dom till bestraffning skall emot en sådan person utfärdas. Att han, när han blifwit allmänneligen efterlyst, kan gripas af hwem som helst och ehwar han träffas, stadgas i Kapitlet om häktning. Detta är den enda friblöshet, Commiteen funnit lämplig att bibehålla; och Commiteen förmodar den göra tillfyllest för det ändamål, som bör sökas, nemligen att den efterlyste må kunna inställas för Domstol och blifwa dömd i laga ordning. Man har desutom i nyssnämnda Kapitel meddelat de föreskrifter, som man trott böra äga rum, i hänseende till den frånwarandes egendom, och enskild målsägandes anspråk på godtgörelse deraf, för hwad honom såsom skadestånd kan tillkomna.

Ett undantag från den allmänna regeln i förevarande fall har Commiteen likwäl funnit nödigt. Det angår embets- eller tjensteman, som afhållit sig från tjenstgöring och ej kunnat träffas med kallelse, hwarföre han, enligt 28 Kap. 19 §. i förslaget till Straffbalk, måste, efter en wist tids förlopp, dömas från tjensten. Här ligger i den utsatta tiden egentligen en prescription för inställelsen; och då sjelfwa uteblifwandet således utgör det enda och rätta domskälet, finnes intet hinder för domens utfärdande, hwarmed icke eller kan dröjas, emedan embetet eller tjensten ej bör, sedan den bestämda tiden förflutit, lemnas obesatt.

I sammanhang med hvad förut är anfördt om ryuning och påföljerna deraf, får Commiteen jemväl anmärka, att den ej ansett sig hafwa skäl till upptagande i förslaget af hvad för närvarande, efter lag eller bruk, är gällande i fråga om leid för ryind person. Under titel af Geleit (egentligen sicheres Geleit, salvus conductus), hvarifrån den swenska benämningen förmodligen kommit, känner man wiserligen i Tyfkland ännu en försäkran, som meddelas, wanligtwis af Domaren, och hwar för den rynde, emot det att han inställer sig, utfästes befrielse från häfte under ransakningen; men werkan häraf upphörer i den stund han dömes till straff af swårare art. I Sverige deremot innesattar leidebref, hwilket af Konungen utfärdas, försäkran för den rynde, om han will inställa sig, att han skall icke allena från allmänt häfte under ransakningen wara fri, utan ock äga rättighet att åter gå ur landet, om domen så utfaller, att han ej finner sig nöjd att här i Riket qwarblifwa. Alla slags underhandlingar med förrymda personer, eller försäkningar om andra eller sibrre friheter, än som efter allmän lag tillkomma hwarje anlagad, har Commiteen ansett mindre lämpliga, ware sig för Domaremakten eller för den Werkställande; och enär ett så bestaffadt ingripande i lagskipningens wanliga gång, genom ett slags benådning från werkställighet af dom, innan den fallit, icke eller synes rätteligen wara att förstå under hvad grundlagen stadgar om Konungens makt att i allmänhet göra nåd i brottmå, har Commiteen desto hetbre trott allt stadgande om leid ur förevarande lagförslag böra uteslutas, som förslaget till Straffbalk ej bibehåller lagens förra stränghet att owillkorligt göra hwarje afwiken gäldenär till bedragare, om han ej inom wif tid kommer tillbaka, får leid eller wiser laga förfall, och någon nödwändighet att söka leid således ej förekommer i de mål, för hwilka den hittills förnämligast warit begagnad.

Allt i wisa fall Underrätts dom underställes Hwerrätts omedelbara pröfning, utan afseende derå, om beswär anföras, eller icke, har Commiteen summit wara af wigt äfwen för framtiden. Men som meningarne ej sällan warit delade, i frågan om de mål, i hwilka sådan underställning bort äga rum, hwaraf ock ett wifst wacklande i lagskipningen rörande detta ämne wisat sig, har Commiteen antagit, såsom, efter des öfwertygelse, både tillräckligt och för ändamålet bäst tjenande, att underställning skall ske, endast då brottet som åtalas warit sådant, att det efter lag kunnat medföra swårare straff, och detta verkligen blifwit dömdt. Det är hufwudsakligast för den anlagades säkerhet, som underställning är nödig. Har han blifwit befriad, eller fäld till ringare ansvar, än det, som till underställning föranleder, må det ankomma på Åklagaremakten, att genom beswär draga domen under högre Rätts pröfning, om fog dertill finnes.

I likhet med hvad som stadgas dels iii 25 Kap. 5 §. R. W., om underställning i allmänhet, och dels uti Kongl. förordningen af den 29 Julii 1812, angående underställning af dom deri lifstraff åläggas, innehåller förslaget, att underställning skall gälla äfwen i afseende på dem som blifwit för delaktighet i målet dömda, ändå att de ej äro fälda till så swårt straff, som eljest för underställning fordras. Det är klart, att om straffet upphäwes eller nedsättes för hufwudinannen, det jemväl för de delaktige måste kunna förfalla eller minskas. Deremot, och enär underställningen, efter förslaget, grundar sig, icke blott på brottets, utan äfwen på det dömda straffets beskaffenhet, har man summit mindre lämpligt att deri upptaga hvad Kongl. förordningen den 7 Januarii 1830 innehåller, om särskilda förbrytelser.

Rättigheten att i högre Domstol anföra besvär, måste stå en hvar öppen, ehvad domen omedelbart underställes, eller ej; och Commiteen har ansett någon affägelse af denna rättighet ej böra gälla, hwilket och i principen instämmer med det förklarande, som derom förekommer i Kongl. brefwet till Hofrätterna af den 16 December 1819.

Kap. 4. Den regel, som för närvarande gäller, i afseende på fullföljd af brottmål från lägre till högre Domstol, nemligen att ändring i dom skall sökas genom besvär, finnes i förslaget bibehållen. Sättet för beswärs anförande har man trott kunna, utan olägenhet, vara det samma, som i RättegångsValkens Förre Del för twistemål blifwit föreslaget, så wida ingen i målet är häktad. I detta fall deremot har man tillåtit den häktade att, liksom hittills, intenna sina besvär till Konungens Besallningshafwande; och då det jemwäl kan hända, att någon, som undergår straff af fängelse eller straffarbete, får anledning att beswära sig derunder, har man anwist honom att ingifwa beswären till Styrelsen öfwer fängelset eller straffarbetsinrättningen. Wid förefristerna om förklarings inhemtande öfwer besvär, och om målets föredragning, har man äfwenledes funnit nödigt att göra stinnad emellan de mål, der någon är häktad, och dem, i hwilka sådant ej inträffar.

För de afwikelser, detta Kapitel i öfrigt innehåller, från hwad uti Förre Delen för civila måts behandling i öfverrätt är antaget, lära grunderne, utan widare förklaring, igenfinnas i målets olika natur och de stiftliga förhållanden, som i följd deraf måste uppkomma.

Liksom Commiteen ansett borgen för kostnad och skada ej böra äga rum, såsom willkor för begagnandet af rättigheten att draga twistemål under högre Domstol, har Commiteen icke eller förenat skyldigheten att ställa borgen för dömda böter, eller att dem i allmänt ränteri nedfatta, med utöfning af besvärsrätten i brottmål. Af den, som wetherligen äger tillgång till böterna, har man ej anledning att fordra borgen; och för den, som saknar tillgång, bör annan påföljd ej komma i fråga, ehvad han beswäras sig, eller ej, än den lagförslaget i allmänhet utsätter, nemligen att böterna förwandlas i fängelse. Hwad man med mera skal skulle kunna äfwa af denne, wore borgen för hans person, till des straffet kunne verkställas; men enär sådan borgen i wanliga fall ej tages af den, som är dömd till fängelsestraff utan förwandling, om han beswäras sig öfwer domen, synes man ej eller med rättwisa kunna fordra den, då någon till samma straff genom böters förwandling kan blifwa förfallen.

I öfwerensstämmelse med hwad uti Kongl. förklaringsarna af den 23 Mars 1807 och den 29 Julii 1812 förordnas har man förefristwit, att öfverrätts dom, hwarigenom lifsstraff blifwit någon ålagdt, skall underställas Högsta Domstolens pröfning, och att underställningen skall gälla äfwen för den, som blifwit dömd för delaktighet i målet, ändå att han ej är fälld till lifsstraff. Men hwad Kongl. brefwet af den 4 April 1807 stadgar, angående underställning i mål, som röra Majestätsbrott, har man deremot ej funnit lämpligt att i förslaget upptaga.

Då en hvar äger beswära sig äfwen öfwer beslut, dem öfverrätt meddelar, i alla de fall der denna rättighet ej bestämdt inskränkes, har man ej behöft, såsom i Kongl. brefwet af den 3 Junii 1816, uttryckligen förklara, att besvär öfwer återförvisningsutslag må anföras. Man har således i förslaget intagit blott det öfriga af hwad sistnämnda Kongl. bref innefattar, eller att beswären ej uppehålla beslutets verkställande, der ej Högsta Domstolen finner för godt att så förordna.

För de mål, som efter förslaget komma att upptagas omedelbart i Schwerrätt, måste rättegångsfättet naturligtvis blifwa det samma, som för Underrätt är föreskrifvet. Dessa mål äro ganska få och tafswa, i wanliga fall, ingen widlyftig ransakning. Skulle brottet vara begånget på aflägsse ort, eller wittnen för annan orsak ej utan synnerlig olägenhet kunna insinna sig, så har Schwerrätten makt att låta förhör verkställas wid annan Domstol, efter hwad derom i allmänhet är föreslaget. Något forstade, af häktad person i slika mål lærer wäl högst sällan kunna komma i fråga.

Kap. 5. Hwad förslaget innehåller, angående måls fullföljd och behandling i Högsta Domstolen, skiljer sig hufwudsakligen deruti från hwad nu för tiden är wedertaget, att man här, lifasom i civilrättegången, föreskrifwit enahanda sätt till förklarings infordrande öfwer besvär i Högsta Domstolen, som öfwer besvär i Schwerrätt, nemligen att i mål, der ingen är häktad, beswären uttagas och communiceras genom den klagandes egen försorg. Man har ansett den nu warande methoden, efter hwilken det ålägges Schwerrätterna att gå den klagande tillhanda med beswret om communicationen, vara mindre lämplig, dels derföre att den leder till omwägar, som ganska wäl kunna undwiskas, och dels derföre, att då den klagande sjelf är på fri fot, och någon annan icke eller hålles i häkte, för hvars skuld målet behöfwer genom särskilda anstalter påskyndas, intet skäl synes vara för handen, hwarföre klaganden, mera i Högsta Domstolen, än i Schwerrätten, skall befrias från skyldigheten att om communicationen besörja, och denna skyldighet på Statens embets- och tjenstemän öfverflyttas, till förspillande af deras tid och till kostnad för det allmänna. Man har således endast föreslagit, att när besvär inkomma till den Beredning, som för Högsta Domstolen är förordnad, nödige protokoll och handlingar i målet skola infordras från Schwerrätten, i fall de icke underställningswis insändas.

Rättigheten att söka Konungens nåd har Commiteen ej trott kunna till wiß tid inskränkas. Man har derföre ej i förslaget upptagit stadgandet uti 29 punkten af Kongl. förklaringen den 23 Mars 1807, att ansökan om nåd skall ingiswas inom samma tid, som för besvär finnes utfatt. Om sådan ansökan före eller senare inkommit, lærer den böra Konungen föredragas, hwilket förslaget också antyder. För öfrigt och sedan man i 2 Kap. Straffbalken förordnat, att lifsstraff ej skall verkställas, innan Konungen förklarar, att benådning ej äger rum, har man funnit nödigt här föreskrifwa, att mål, hwari någon blifwit till lifsstraff fälld, owillkorligt skall föredragas Konungen, ehwad ansökan om nåd är gjord, eller icke. Konungen sättes derigenom i tillfälle, att uti mål af så ytterst wigtig beskaffenhet utöfwa den benådningsträtt, grundlagen honom tillägger. Det står sedermera den dönde öppet att begagna, eller icke begagna, den nåd honom kan warda förunnad: en frihet, hwilken blifwit åt honom genom samma grundlag förwarad.

Kap. 6. Såsom ett nytt uttryck af den accusatoriska rättegångsformens grundidee, förekommer här den allmänna regel, att den, som will binda annan till brott, är skyldig leda sin angifwelse i bewis. Det är således part mot part, som framråder för Domaren, och icke denne, som sjelf uppsöker bewisen för att fälla någon.

I fråga dels om bewisningsmedlen och deras behörighet (competence), d. w. s. rättigheten att använda det ena eller det andra, dels och om bewisningens werkan, d. w. s.

det inslytande en åstadkommen bewisning bör äga på Domarens öfvertygelse, eller till bestämmande af det begrepp, han måste göra sig om hvad som är sannt, för att derpå kunna grunda sitt omdöme om hvad som är rätt, hafwa olika meningar under särskilda tider och i särskilda länder varit rådande, ej mindre i lagstiftning än i doctrin.

I hänseende till de civila förhållanden, som grunda sig på aftal, kan Lagstiftaren förefriswa iakttagandet af wisfa former, såsom willkor för en rättighets begagnande, och utom hvilka någon bewisning om dess tillwarelse ei äger rum. Detta är fallet t. e. wid afhandling om fast egendom, efter våra lagar; den måste vara skriftlig, om den skall gälla eller få bewisas. Likaså kan man i civila mål fordra ett strängt urwal af vittnen eller, som är det samma, göra jäfsrätten widsträckt, emedan för den, som will begagna sig af vittnen i sådana mål, ett wal werkligen är möjligt, i de flesta fall åtminstone, och för några få undantag kan lagen ej förändras. De inskränkande lagbudet i båda dessa delar, eller bestämmelserna om skriftlig afhandlingsform i det ena, och om utwidgad jäfsrätt mot vittnen i det andra, hafwa till systemmål att åt bewisningen gifwa all den säkerhet, som med säkerhets natur är förenlig. Skriften är nemligen ett långt oswiftigare medel till aftals förwarande för framtiden, än minnet; och ju mera noggrannhet, man iakttagit i wal af vittnen, ju flera twifwelsmål undanrödder man om tillförlitligheten af deras intyg.

Men om den civila lagstiftningen kan handla efter denna åsigt, måste deremot den criminela utgå från en annan synpunkt. Här gäller det motsatta förhållande, att den, som will bewisa ett brott, ej varit i tillfälle att taga förberedande anstalter till bewisningens ordnande. Han har inga andra medel att dertill begagna, än de spår, förbrytaren lemnat efter sig, eller de vittnen, som händelsewis kunna vara att tillgå. Då det är genom sådana medel, som sanningen måste framletas, är det ock klart, att lagstiftaren ei bör binda rättigheten att dem använda wid lika stränga willkor, som i det förra fallet, då man för det mesta sjelf har frihet att wälja dem. I brottmål är ej fråga om en tilldragelse, som genast kunnat uppfattas i skrift eller läggas på fullt trovärdiga vittnens minne, utan om ett factum, hwars historia måste uppgöras efteråt, af de materialier, som då kunna tillwägabringas. För en så beskaffad historisk bewisning äro inga andra inskränkande lagbud lämplige, än de, som ej, utan yttersta wåda för allmän eller enskild säkerhet, kunna undwaras.

En ryktbar Engelsk författare (Bentham) har med stor skarpsinnighet utwicklat den grundsats, att alldeles ingen inskränkning bör äga rum, i afseende på bewisningsmedlens behörighet. En hwar är, efter hans tanka, berättigad att framställa alla de bewis, han kan åstadkomma. Deras tillförlitlighet och werkan skall Domaren pröfwa, sedan de blifwit föredragne. Häraf följer, att Lagstiftaren ej må utesluta ett enda bewis, såsom obrukbart, på förband, men att den, emot hwilken bewiset återopas, har full frihet att med jäf eller anmärkingar efteråt förringa dess trovärdighet, och såmedelst förswaga inslytandet deraf på Domarens öfvertygelse.

Ännu har icke, Commiteen wetterligen, denna grundsats blifwit någorstädes antagen, i hela dess widd; men lagstiftningen, synnerligast i England, Skotland och Nordamerika, har i senare tider mer och mer närmat sig deraf; och i de flesta nyare lagstiftningar har

man, särdeles genom upphäfwande af hwarjehanda förut gällande jäf mot wittnen, söft lätta bewisningen i brottmål. Ingen olägenhet har deraf blifwit förspord; och som Commiteen är af den mening, att äfwen den swenska lagslutfningen utan äfwentyr kan, och således jemwäl bör, framgå på samma wäg, har Commiteen i förewarande förslag borttagit åtskilliga inskränkingar, som hittills ägt rum i bruket af wiße bewisningsmedel. Då likwäl, efter Commiteens tanke, förändringar i detta afseende måste, göras småningom, så wida de ej skola komma i en för det allmännas wäl förderlig strid med de hos folket för tiden råbande begrepp om det rätta och lossiga, har Commiteen ej tilltrött sig att för närwarande förestå en så widsträckt frihet i användandet af bewisningsmedel, som i största delen af främmande länder redan är genom lag medgifwen.

Hwad åter angår bestämmandet af bewisningens werkan, så flitja sig meningarne egentligen deruti, att man, å ena sidan, will i lagen sanctionera en wiß bewisningstheori, d. w. s. stadga reglor, efter hwilka Domaren owillkorligen skall fälla eller fria, allt efter som ett wißt större eller mindre mått af bewisning finnes wara för handen, werkan deraf på hans öfwertygelse må för öfrigt wara starkare eller swagare; men att man deremot, å andra sidan, ej will lägga ett sådant band på Domaren, utan åt honom öfwerlemla att bedöma werkan af bewisningen efter bästa förstånd och samwete och efter det intryf den, så wäl i sina särskilda delar, som i sitt fulla sammanhang, gör på hans öfwertygelse, endast med inskränking för wiße fall, i hwilka Lagslutfaren kan akta nödigt att förklara, icke hwad som skall anses för tillfyllest bindande bewis, men hwad som icke är det, och hwad som, i ytterst wigtiga mål, skall i fråga om bewis utgådrä willkor för anlagad persons fällande.

Wid antagandet af bestämda bewisningstheorier hafwa swärigheter wisat sig, förnämligast deruti, att nog klara, omfattande och för hwarje olika fall, äfwen som för hwarje särskildt slag af bewis, tillämpliga grunder ej kunnat i lagbud uttryckas, till säker ledning för Domaren wid pröfningen af bewis. Att den anlagades egen bekännelse, eller twenne ojäfswiga wittnens sammanstämmande intyg om brottet och gerningsmannen, skolat räknas för fullt bewis, har varit lätt att stadga. För bedömandet åter af det slags bewisning, som ligger i andra bindande skäl och omständigheter, eller hwad som allmänneligen kallas indicier, hafwa owillkorliga reglor ej stått att utfinna. I fordna tider, då man hade torturen att tillgå, war det bristfälliga häri mindre framtylsande. Man förestref då, att bewisning af senare slaget alldrig skulle anses för fullt öfwertygande, men att, när omständigheterna woro synnerligen beswärande, tortur skulle användas, för att förnä den anlagade till bekännelse; och som detta twångsmedel naturligtwis i de flesta fall medförde åsystad werkan, kunde någon olägenhet af det ofullständiga i bewisningstheorien högst sällan blifwa märkbar. Så snart deremot som torturen började komma ur bruk, uppsod en allmän willerwälla i bewisningswäsendet, och man fann sig ej belåten med de förestrefter, lagarne i detta hänseende meddelade. Man blef då nödsakad att, i torturens ställe, begagna en annan utwäg, hwarigenom den anlagade kunde fällas, utan att wara förwunnen med skäl, som i lagen godkändes för full bewisning; och
dessa

detta surrogat bestod deri, att han dömdes till ett så kalladt extraordinärt straff, nägot under det, hwartill han varit skyldig, om han funnat fällas på full bewisning efter lag. Det är i synnerhet inom Tyskland, som detta palliativmedel varit nyttjadt; men man har äfwen der längesedan insett olämpligheten deraf. Och ehuru man icke i de senare lagstiftningarna frångått försöket att uppställa bestända bewisningstheorier, har man dock allmäneligen antagit, att den circumstantiela bewisningen, d. w. s. den, som utgöres af indicier, kan vara lika fullgiltig till den anlagades fällande, som den directa af egen bekännelse eller tvenne vittnen. Man har derföre beundat sig att gifwa reglor, efter hwilka äfwen det förra slaget af bewis skulle kunna bedömas, under erkännande likwäl af omöjligheten att göra dessa reglor fullt tillfridsställande.

Daktadt man således, å ena sidan, ej funnat undgå att inse, det man, med allt sträfwande att lägga band på Domarens fria öfvertygelse, ändå till slut måste göra bewisningens verkan, med ganska få undantag, beroende af hans omdöme, och följaktligen, såsom yttersta tillflykten, wädja till hans förstånd och samwete, har man likwäl ej welat medgifwa riktigheten af andra sidans mening och, i öfwerensstämmelse dermed, låta förtroendet utgå från denna punkt, i stället för att, efter fruktlösa omvägar, ändtligen låta det wid den samma stanna. Man har föreställt sig, att en wiss af lagen stadgad bewisningstheori wore nödwändigt willkor för öfwerlemnandet af bewisningens pröfning åt ständiga Domare, och att detta willkor ej kunde umbäras annorstädes, eller i andra fall, än der bewisningens verkan bedömdes af särskild Råmd eller så kallad Jury. Denna föreställning anser Commiteen alldeles icke vara i sakens natur grundad, utan tillfälligtvis uppkommen deraf, att just i de länder, der Jurymänningen för närvarande finnes, den ifrågavarande meningen, om olämpligheten af bewisningstheoriens stadfästade genom lag, allmännast gjort sig gällande. Det bör ihogkommas, att äfwen i dessa länder, synnerligast i Frankrike, bewisningen uti en mängd mål af icke ringa betydhet pröfwes af ständiga Domare, och att lika litet för dem, som för Jurymännen, någon bewisningstheori är i lag fastställd. Efter Commiteens tanka, är det ett stort mistag, att i Jurymännens befattning inlägga någon annan character, än den, som tillhör en function af enahanda beskaffenhet, utöfwad af den ständiga Domaren. Skillnaden emellan Jurymännen och Domaren består endast deruti, att den förres domareärgerd är inkränkt till blott den ena delen af målet, nemligen till frågan om den anlagades friande eller fällande, hwaremot den senares omfattar målet i hela dess widd, och således sträcker sig äfwen till den andra delen, eller utfättande af straff för den anlagade, om han fälles. I hetswa utöfningen måste derföre den ständiga Domarens function alltid dela sig i tvenne särskilda handlingar, den att pröfwa den anlagades skuld eller oskuld, och den att tillämpa straffet för den skyldig förklarade. Hwad som i ena fallet är åtskildt äfwen i hänseende till de dömande personerna, är således i andra fallet åtskildt allenast genom de operationer, ur hwilka domen utgår; men i båda fallen måste lag, förstånd och samwete lika oestergifligen tjena den dömande till rättessnöre. För att kunna säga, om någon är saker, eller icke saker, till ett bestämdt brott, måste Jurymännen, likafwäl som Domaren, weta huru lagen characteri-

ferar detta brott: för att kunna rätt urfylla wigten af de skäl, som kommit under hans bepröfwande, och för att ej i sin dom wackla emellan pligten och godtycket, måste han taga råd af sitt förstånd och ledning af sitt samwete. Man må ej tänka sig Jurymannen såsom berättigad att döma efter känslans ingifwelser, eller att fästa sig wid en subjectif eller, som den gemenligen kallas, moralist öfwertygelse. Han är af lagen befriad från åliggandet att uppenbara de grunder, på hwilka han uttalar sitt ja eller nej, sitt skyldig eller icke skyldig; men hans samwete kan derföre ej frikalla honom från åliggandet att göra sitt eget förstånd reda för dessa grunder, eller att undersöka, om en objectif wisshet i den förevarande frågan finnes, eller icke. Utan en sådan redogörelse eller undersökning förtjenar hans öfwertygelse alldeles icke namn af moralist. Den är blind tro på måfå, och icke öfwerlagd dom på skäl och bewis, i den mening lagen fordrar den. Äfwen häruti stå följaktligen Jurymannen och den ständige Domaren på samma punkt. Annat, än verkliga skäl och bewis, får ej grundläggas någonderas omdöme; och det är ingen nödwändighet, att den senare, mera än den förre, skall göra offentlig reda för de grunder, efter hwilka han friar eller fäller. Uti de länder, der Jury finnes, försar Domaren, i de mål, hwilka tillhöra hans odelade befattning, på alldeles enahanda sätt, som Jurymannen i dem, för hwilka hans medverkan till domslutet äger rum; och den enas dom, i fråga om skuld eller oskuld, beledsagas lika litet, som den andra, af skriftliga eller muntliga motiver. Desså är intet slag och intet mått af bewis i lagen utsatt, såsom owillkorigt bindande för Domaren, men icke för Jurymannen. De inskränningar, som i wisa fall äro antagne, i afseende på bewisningens werkan, lända dem båda utan åtskillnad till esterrättelse. När det i Engelsk lag, likasom i Nordamerikanska federaticonsstitutionen, stadgas, att ej någon må dömas saker till förräderi, utan att wara genom egen bekännelse eller twenne wittnens intyg förwunnen, eller i Skotsk lag, att ingen må i något mål fällas på ett wittnes intyg allena, är Jurymannens förbindelse att iakttaga dessa stadganden lika owillkorig och lika helig, som Domarens.

Om det således ej kan anses för någon från Juryinrättningen ofskiljaktig egenhet för de länder der denna inrättning är antagen, att Lagstiftaren ej sanctionerat en wiss bewisningstheori eller förutbestämt wisa bewisningsmedel såsom för hwarje särskildt fall fullt bindande, är det klart, att frågan, huruvida ett sådant förutbestämmande bör äga rum, måste tagas i öfwerwägande af lagstiftningen i hwilket land som helst, utan allt afseende derå, om i samma land en Juryinrättning finnes, eller icke.

Då man föreskrifwit wisa bewisningsmedel såsom owillkorigt gällande, synes man hafwa gjort sig ett begrepp om den juridiska wisshetens ofelbarhet, som dermed i själwa werket ej står att förena. Denna wisshet utgår icke omedelbartigen, eller a priori, från de absoluta lagarna för yttre eller inre åfsädning, för tingens eller tankarnas werld: den har sin grund i dem endast medelbartigen, eller a posteriori; och förmedlingslänken utgöres af det ofwan anmärkta historiska elementet, såsom nödwändig beståndsdel af all juridisk bewisning. Genom detta element kommer det factiska eller concreta i hwarje sak till det pröfwande förståndets känneedom. Sjelfwa pröfningen beror på tillämpning af de sanningar eller regler, allmänna erfarenheten witsordat eller tankelagarna fastställt; men hela

slutföljden hvilat på tillförlitligheten af de historiska bewisen, såsom warande dess egentliga och yttersta grundwal. Om det nu icke gifwes något enda fall, der man ej kan tänka sig möjligheten af slärd, falskhet eller felaktighet i dessa bewis, så är det ock påtagligt, att den juridiska wissheten alldrig utesluter möjligheten af motsatsens tillvaro, och följaktligen alldrig medgifwer någon absolut infallibilitet.

Man må undersöka hwilket bewisningsmedel som helst: resultatet blir ändå alltid det samma. Egen bekännelse räknas till de mest osvikliga, om icke för det aldrig säkraste; och likwäl är det icke oerhördt, att bekännelser tillkommit af twång eller förwillelse under hwarjehanda stjernad, eller af andra lika misledande bewekelsegrunder. Brottmåtsammanterna äro rika på händelser af detta slag, särdeles under de tider, då trolswäsendet utgjorde föremål för anklagelser: man har haft exempel af dem, som låtit köpa sig att bekänna brott för andra och utslå straff i deras ställe, af dem, som bekänt swära brott, för att få undergå dödsstraff, och af dem, som gjort falska bekännelser, i affigt att winna utdrägt med ransakningar och att komma ut ur straffinrättningar eller häkten. På bekännelser af den sistnämnda bewekelsegrunden hafwa exemplen till och med warit så litet sällsynte, att lagstiftningen här i landet funnit sig föränlåten förebygga dem, genom utsättande af straff för den, som med sådan bekännelse beträdes. Eward detta gillas, eller icke, såsom lagstiftningsåtgärd betraktadt, ligger dock deri ett öppet medgifwande af Lagstiftaren, att bekännelse icke utgör ett, för alla möjliga fall, owerfägligt bewis om sanningen af hwad som bekännes. — Lika litet ofelbart är också det andra bewisningsmedlet, som wanligtwis hänföres till de pålitligaste, nemligen två wittnens sammanstämmande intyg. Man kan tänka sig wittnen selande af brist på nödig uppmärksamhet eller fattningsförmåga, af yttre sinnens misledning, eller af inre obehöriga motiver; och erfarenheten har tillspillet ådagalagt, huru lätt de kunna bedraga sig sjelfwa eller andra, huru oförmärkt falska eller förwidna uppgifter, med eller utan deras uppsåt, kunna insmyga sig i deras berättelser.

I den mån man känner och erkänner den förut antydda grundecharacter af all historisk eller juridisk wisshet, den nemligen, att den alldrig utesluter motsatsens möjlighet, måste man ock tweka att tillägga något enda medel, hwarigenom denna bewisning ernås, owillkorligt bindande werkan. De slät, på hwilka Commiteen trott sig kunna i detta hänseende göra undantag för wisa bewisningsfätt i civila mål, äro ej gällande för brottmål. Förewarande förslag är således bygd på den princip, att intet wist bewisningsmedel eller bestämdt mått af bewis må betaga Domaren friheten att, med hänsyn till alla i målet förekomna omständigheter, pröfwa, om bewisningen är fullt öfvertygande, eller icke. Han är följaktligen icke twungen att falla någon på egen bekännelse, i händelse han af sakens förhållande finner skälig anledning till twiswelsmål om bekännelsens sannfärdighet: han är icke eller bunden af två wittnens intyg, i fall omständigheter sig förete, som göra trowärdigheten deraf i hans ömdöme twetydig.

Att Domaren, sålän icke twungen, likwäl är berättigad att döma den anklagade saker på egen bekännelse eller två wittnens intyg, har Commiteen ansett sig ej behöfwa i förslaget utsätta. Deremot har Commiteen funnit den anklagades säkerhet fordra wisa

inskränkingar i makten att sälla, eller wisa willkor för dömandet af straff i swårare fall. Sådane inskränkingar eller willkor äro derföre på åtskilliga ställen i förslaget bestämda.

Om bekännelse stadgas, att den ej, såsom ensamt bewis, får grundläggas den anklagades sällande, om bekännelsen ej skett frivilligt inför Rätten, och om ej den, som bekännelsen aflagt, då varit öfwer femton år. Man har också i förslaget upptagit det i 17 Kap. N. B. af 1734 års lag utsatta willkor för dödsstraffs dömande på egen bekännelse, att nemligen bekännelsen skall vara genom andra omständigheter styrkt. För öfrigt och på det ingen må anse all bewisningskraft af bekännelse häfwen genom blotta återkallelsen, har man förklaradt, att andra för handen warande omständigheter och de skäl, som för återkallelsen uppgifwas, skola bestämma, hwad werkan den må medföra.

Enär man ej i brottmål, såsom i twistemål, funnat eller bort antaga wägran att afgifwa swar på bestämda frågor såsom ett tytt erkännande; men det likwäl, enligt hwad redan sbrut wid 3 Kap. är annärkt, alltid måste göra den tilltalade misstränkt, eller öka redan inlypne misstränkar emot honom, om han egenwilligt undandraget sig alla swar eller förklaranden, i anledning af hwad rörande honom kan sbréfomma; har i detta Kapitel blifwit infördt, att en sådan trefka skall för beswärande omständighet anses.

Äf hwad förut är sagdt sbljer, att en bekännelse, som ej blifwit aflagd inför Domstol, ej kan medföra fullt witsord. Om den skett på sådant sätt och under sådana omständigheter, att den bör antagas vara frivilligt och med öfwerläggning gjord, kan den dock tjena till bekräftelse på annan bewisning, hwilket Commiteen alltså i förslaget antydt.

Genom Kongl. brefwet af den 24 April 1754 har den lära blifwit i swenska lagstipningen införd, att afseende ej må fastas å hwad någon för annan yppar emellan fyra ögon. Denna grundsats är likwäl icke genom werkelig lag här i landet stadgad; och så widt Commiteen har sig bekant, är den icke eller i lag eller praxis på något annat ställe wedertagen. Om det å ena sidan låter säga sig, att wänskap och förtroelighet skulle störas, i fall så beskaffade samtal singo uppenbaras, måste det å andra sidan medgifwas, att den brottslige ej har anspråk på undseende af lagen, och att allmänna ordningen kräfwer användandet af alla de medel till brotts upptäckande, som utan äfwenlyr för enskild säkerhet kunna begagnas. Då nu wädan af vittnesmål om hwad som förelupit i närvaro af två personer allena, ej kan vara större, i fråga om hwad någöndera hört, än i fråga om hwad han sett eller annorledes erfarit; har Commiteen ej funnit gällande skäl att ofwannämnda inskränking i förslaget upptaga, annorlunda, än så widt den angår de förtroenden, som kunna göras prest under denna hans egenkap, eller fullmäktig i hänfigt till hans befattning med rättegångsmål; hwarom nedanföre widare förmåles.

Med anledning af det nyb åberopade förklarande om samtal emellan fyra ögon, har man och här i Sverige welat anse enskilda bref obrukbara till bewis i andra mål, än dem som röra Rikets wälfärd, det will säga: dem, som innefatta anklagelser för så kallade Statsbrott. Man sbljer sig således från den annorstädes, t. ex. i England och Amerika, antagna princip, att bewisningsmetoden bör, i fråga om Statsbrott, mera än i fråga om andra brott, syfta till den anklagades skyddande, emedan han i sådana mål, swårare

än i andra, skall vara blottställd för förföljelser. Commiteen tror bewisningsfättet böra vara enahanda för Statsbrott, som för öfriga brott; och enär Commiteen icke kan inse någon gittig grund, hwarföre icke bref, liksåwäl som andra enskilda handlingar, hwilka möstligtwis äfwen kunna hafwa varit under förefgling, skulle i allmänhet få tjena till bewis i brottmål, har icke eller i denna del någon inskränkning blifwit gjord. Huruwida åter ett förefgladt bref må öppnas, är en fråga, som längre fram kommer att utredas.

Verkan af ett skriftligt bewis, wære sig bref eller annat, beror egentligen på de upplysningar, som kunna erhållas om upphofsmannen dertill. Bewisningen härom måste wära den samma, som i affeende på hwarje annat factum; men emedan mistag lätteligen skulle kunna äga rum, i händelse man satte full lit till ombömen om blotta likheten i handskilar, har Commiteen sunnit nödigt bestämdt utmärka, att en sådan likhet ej får, i och för sig sjelf, anses för bindande.

Enligt hwad ofwan är förklaradt, skall bewisningskraften af wittnesmål mätas, icke genom arithmetisk beräkning af wittnenas antal, utan genom pröfning af trovärdigheten och fullständigheten i hwad de intyga. Denna kan någon gång wära sådan, att ett enda wittne skulle synas tillräckligt till den anklagades öfwerbewisande; och i många länder faller också Domaren ganska ofta på blott ett wittnes intyg; men som detta allt för mycket strider mot de hos oss nu rådande begrepp, och händelser, då ett wittne kunde anses göra tillfyllest, utan twiswel måste räknas till undantagen; har Commiteen sunnit rådligast att wid stadgandet om bewisning genom wittnen tillägga den inskränkande bestämmelse, att ej någon på ett wittnes intyg må fällas, så framt icke, till fyllnad i bewisningen, bindande skäl eller omständighet tillkommer.

På grunder, som förut äro anförde, har Commiteen i förewarande förslag utestulit åtskilliga af de jäf mot wittnen, som upptagas i förslaget till rättegångsordning för twislemål. De omständigheter, från hwilka dessa jäf härledas, böra tagas i öfwerwägande, då verkan af wittnesmål skall bedömas, men så ej hindra afläggandet deraf. Detta har Commiteen i förslaget förklaradt, på det något missförstånd, i anledning af den här gjorda förändring i jäfsrätten, ej må uppkomma.

Utom de hinder för en persons edliga hörande såsom wittne, hwilka ej lära ifrågasättas, nemligen att han ej fyllt femton år: att han saknar sundt förstånd: att han har sådant fel på yttre sinnen, att hans berättelse ej med säkerhet kan inhämtas: eller att han ej äger nödig kännedom om edens wigt; äro endast följande omständigheter såsom jäf i detta förslag antagne:

1) om den åberopade personen begått mened, eller för sådant brott står under tistal.

Det kan ej tillåtas den, som blifwit förwunnen till det grofwa misbruket af ed, hwilket under namn af menedsbrott i Straffbalken förekommer, att under edlig bekräftelse afgifwa wittnesmål; och om han för detta brott är anklagad, böra han ej eller kunna höras på ed, så länge han ej från anklagelsen blifwit befriad. Annan wanfrägd måste wäl och betydiligen föringa ett wittnes trovärdighet; men Commiteen har ansett den ej böra helt och hållet utestula begagnandet af ett wittne, i de fall, der ej för urwalet lika stränga regler kunna sättas, som i ciwita mål.

- 2) om han är angifware, utan att inneha swa tjenst, hwaraf han till angifwelsen warit förpligtad.

I andra länder känner man ej, efter hwad Commiteen funnat inhemta, någon owillförlig jäfaktighet för angifware. Man pröfwar, efter omständigheterna, hwad interesse en sådan person kan hafwa i målet, och bedömer derefter, om han må höras, eller hwad werkan hans vittnesmål må medföra. I Frankrike är endast den, som efter lag har wif penningebelöning för angifwelse, från vittnesmål utesluten. Annan angifware höras obehindradt; dock är den, som återoppar honom, skyldig annåta, att han verkligen är angifware, på det denna omständighet må komma i öfwerwägande wid pröfningen af hans vittnesmål. Hos oss deremot har egenkapen af angifware någonting så förhålligt, att Commiteen befarar, det man för närwarande swåriligen skulle kunna förlita allmänna tänkesättet med ett lagbud, hwarigenom angifware, utan inskränkning, såsom wittnen godfändes. Commiteen har således trott sig ej böra föreslå någon vidare afwikelse från hwad hittills i denna del varit stadgadt, än att angifwelse å tjenslens wägnar ej skall innebära jäf: en afwikelse, den Commiteen funnit lika litet betänkelig, som den förut efter lag åtskilliga tjenslemän tillkommande rättighet att sjelfwe wittna om hwad dem i tjenslen händer, eller den i 1805 års Kongl. Skogsordning jägeri- och skogsbetjente gifna tillåtelse att wittna i äwrensämål, som af dem sjelfwa utföras.

- 3) om han är med enskild part eller angifware i målet förenad genom ägtenskap, som ej blifwit upplöst, eller genom skyldskap i rätt utw- eller nedsligande led; eller om han med sådan part eller angifware är hel eller halfsyston; och skall första swägerlaget inom samma skyldskapsleder jemwäl för jäf anses, om det ägtenskap, hwaraf swägerlaget kommit, ej är upplöst.

I England känner man intet jäf för skyldskap eller swägerlag, utom emellan ägta makar, hwilka af lagen betraktas såsom en person. I Frankrike äro skyldskaps- och swägerlagsjäfwen ungefär lika med dem, som i förslaget utfattas. I Skotland, äfwen som i åtskilliga Tyska länder, äro anhörige, ehuru nära som helst, ej jäfwise att wittna mot hwarandra, men icke eller twungne dertill. De kallas till vittnesmål; men det beror af dem sjelfwa, om de wilja afgifwa det, eller icke.

En sådan ojäfwichet för anhöriga, som i England äger ruin, skulle ej öfwerensstämma med våra begrepp om det rätta; och swåriligen kan man neka, det en verklig hårdhet ligger deruti, att någon twingas till vittnesmål mot en far, en son eller en bror. Att åter, såsom i Skotland eller Tyskland, låta frågan, om den anhörige skall wittna, eller icke, bero på hans eget godfinnande, synes också wara mindre lämpligt. Den, som will utträda i egenkap af wittne mot sin far, sin son eller sin bror, då han kan undwika det, skall ju derigenom göra sig misstänkt och betaga sitt vittnesbörd nästan all trowärdighet, i synnerhet om målet är af swårare art. Commiteen har således ansett sig böra utfatta wisa skyldskaps- eller swägerlagsleder såsom medförande owillförligt jäf, men deremot inskränkt dessa till de närmaste. Då det förut icke varit owanligt, att skyldemän eller swägerar, inom jäfstederna efter nu gällande lag, blifwit utan ed upplysningewis hörde mot hwarandra, och den mening äfwen är tämligen allmän hos folket, att man wäl

kan vittna emot, men icke med, en anbring i de slemmare graderna, förmodar Commiteen, att den i denna del föreslagna lagförändring ej skall misbilligas.

4) Om han sjelf står under tilltal för det brott, hvarom han skulle vittna.

När man wet ett brott vara af flera begånget, är det i England mycket brukligt, att en eller annan af dem på förhand benådas, för att kunna begagnas till vittne mot de öfriga. Detta bidrager oskridigt i betydlig mån till upptäckande af brott; men någonting sådant kan ej komma i fråga här i landet, der benådning innan åtal och dom föregått, eller hwad Juristerne kalla abolition, ej äger rum. En deltagare i brott måste följaktligen alltid hafwa interesse i det mål som rörer samma brott, så länge han ej är dömd; och det wore orätt, om han sattes i tillfälle att genom vittnesmål hwälfwa skulden till större eller mindre del från sig på någon annan. Är han åter redan slutligen dömd, så upphörer allt vidare interesse för honom i det åtal, som för delaktighet i brottet utföres mot andra, emedan hans vittnesmål hvarken kan öka eller minska det honom ådömda straff. I detta senare fall har Commiteen således ansett honom kunna till vittne begagnas, utan hinder af hans delaktighet i brottet; hvilket ock i förslaget förklarar. Det följer af sig sjelft, att han ej kan vittna, om brottets egenkap utesluter honom derifrån, det will säga: om han blifwit dömd för mened; liksom att, wid pröfningen af vittnesmålets verkan, det inslytande, hans kända brottlighet kan hafwa på hans frägd och trovärdighet, tages i öfverwägande.

5) om brottet emot honom sjelf blifwit föröfswadt.

Detta jäf har Commiteen ej tillrott sig att ur förslaget utesluta, ehuru det i nästan ingen, Commiteen bekant, främmande lagutskifning godkännes. Hwad 17 Kap. 11 §. R. B. innehåller om rättighet för wakter och dem, som Rättens eller Konungens Befallningshafwandes bud och ärende gå, att vittna om det, som dem i ty fall händer, har likwäl Commiteen utsträckt till embets- eller tjenstemän i allmänhet, äfvensom till andra, hwilka kallas till förrättande af embets- eller tjensteärende; och det i lagen satta willkor för vittnesrättighetens utöfning, nemligen att andre vittnen ej till äro, har Commiteen ej funnit skäl att bibehålla.

Commiteens öfvertygelse är, att lika stort förtroende kan och bör sättas till andra embets- tjenste- eller förrättningsmän, som till wakter och Rättsbetjente; och i händelse flere vittnen äro att tillgå, med hwilkas berättelser deras egne intyg kunna jemnsöras, uppfommer derigenom en controll på de senare, som oskridigt är af gagnelig natur, emedan den gör beddmandet af deras trovärdighet säkrare, än då de stå alldeles ensamme.

Det för öfrigt i förslaget förekommande tillägg wid denna punkt, nemligen att i mål, der åtal föres för brott som mot flera blifwit föröfswadt, den ene ei är jäfwig att vittna om hwad den andra händt, lärer, såsom blott ett utwidgande af den grundsats, hwilken efter Kongl. förklaringen den 23 Mars 1807 gäller för det fall, då klagan föres af allmog eller menighet öfwer Kronobetjent, ej behöfwa särskildt motiveras.

Tillåtelsen i 17 Kap. 9 §. R. B. att höra jäfwiga personer utan ed, har Commiteen i förslaget upptagit, med uteslutande af de deruti, dels i sjelfwa lagen och dels i Kongl. förordningen den 20 Januarii 1779, gjorda inskränkingar. Commiteen inser ej

något gilligt skäl, hvarföre icke ett sådant hörande må äga rum, i hwilket fall som helst, då målets beskaffenhet det fordrar eller annan anledning dertill wisar sig; och emedan det är just i mål af swårare art, som det kan synas hårdt att af någon äska upplysningar, hwilka skulle kunna leda till en nära anhörigs fällande, har Commiteen ej funnit tillräcklig grund för det stadgande, hwarigenom förälbrars och barns, mafars eller systons hörande mot hwarandra till endast sådana mål inskränkes.

Föreskrifterne om sättet att verkställa vittnesförhör instämna hufwudsakligen dels med hwad hittills varit gällande och dels med hwad i rättegångsordningen för twistemål är föreslaget. Det enda, som här torde böra anmärkas, är, att man förklarar vittnen mot häktad person ej kunna höras wid annan Rätt, än der han undergår ransafkning. Den princip är i Sverige redan allmänt erkänd, att intet vittnesförhör i brottmål äger rum i den tilltalades frånvaro, så framt han icke antingen rymt och blifwit ordentligen efterlyst, eller eljest, efter att vara wederbörligen fallad, förfallolsst underlåtit att sig inställa. Då det nu ej står i en häktad persons makt att insinna sig wid hwilken Domstol som helst, och det synes vara lämpligare, att ett å aflägsse ort boende wittne gör resa, äfwen på allmän befohmad, om det erfordras, till den Rätt der ransafkningen hålles, än att den häktade, på sådan befohmad och med det äfwen tyf som alltid måste åtfölja hans förstande, transporteras till annan Domstol; har Commiteen i förslaget såsom uttryckligt lagbud infört hwad hittills i praxis wanligtwis varit iakttaget.

Sfwerallt der Christna religionen bekännes, hafwa lagstifningarne icke blott tillåtit, utan beståndt ålagt, Prest att förtiga hwad honom, under hans presterliga egenfkap, blifwit fbrtrodt. Detta, som äfwen i swenska kyrkolagen stadgas, har Commiteen ansett böra i allmänna lagen upptagas, för så widt tillämpning deraf wid wittnesmål kan komma i fråga.

Såsom en till försfvarsrätten hörande grundsats, är äfwenledes allmänneligen antaget, att de förtroenden, en tilltalad meddelar den person, som till hans fullmäktig eller rättegångsbiträde blifwit wald eller förordnad, ej må i wittnesmål uppenbaras; och emedan denna grundsats för närwarande, efter 17 Kap. 7 §. R. B., äger tillämpning i alla mål, utan åfsehnad om de röra brott eller civila förhållanden, har den också af Commiteen blifwit till brottmål hänförd, genom åberopande af det stadgande, som derom i Förre Delen förekommer.

Hwad förslaget i allmänhet innehåller, angående liföppningar och andra besigtningar af läkare, samt deraf eller andra sakfunnigas utlåtanen, öfwerensstämmar med hwad förut varit dels förordnad och dels i praxis wedertaget. De närmare föreskrifter, som i detta hänseende kunna vara af nöden, höra ej till allmänna lagen, utan innefattas i särskilda instructioner.

Att troppsbesigtning å lefwande person ej må anställas emot dess wilja, så wida icke samma person förut är med sannolika skäl mistänkt för brott, till hwars uppdragande besigtningen erfordras, har Commiteen trott sig böra i förslaget uttryckligen förklara. Brott finnas wisertligen, för hwilka bestraffning ej kan ådömas, utan besigtning å den, mot hwil-

fen brottet blifwit föröfwadt, t. e. wäldtägt eller annan misshandel, hwaraf swärare kropps- skada kommit; men då dessa brott till en del ej höra under allmänt åtal, och det i allt fall synes vara mindre betänkligt, att låta förbrytaren tillgodnjuta den estergift i be- straffningen, som den wäldfördes wägran att undergå besigtning medförer, än att öka den senares lidande genom en des frihet eller blygsamhet fränkande tvångsätgerd, har man an- sett detta stadgande vara på giltiga skäl grundadt.

I 1734 års lag omtalas husransakan endast såsom medel att efterforska tjuvgods, hwarföre bestämmelserne derom blifwit intagne i Misfgerningsbalkens 52 Kapitel, eller det nästa efter den, som handla om olofliga tillgrepp. Anledningar till sådan ransakan kunna dock förefonma i många andra fall, än då tjufnadsbrott är i fråga; och som ändamålet dermed är att tillwägabringa bewisning, har Commiteen funnit detta ämne rätteligen höra till förevarande Kapitel i processlagen. Det betraktas här ur en allmänare synpunkt, än i 1734 års lag; och i afseende på verkställigheten af husransakan, äro åtskillige föreskrifter meddelade, för hwilka Commiteen förmodar någon detaljerad redogörelse ej vara behöflig.

Likasom man förut antagit, att kroppsbesigtning å lefwande person ej må ske, emot des wilja, om ej samma person på sannolika skäl misstänkes för brott, till hvars uppda- gande sådan besigtning erfordras, har man också, i fråga om ransakan efter gods eller an- nat, som någon tros innehafwa, åttat nödigt stadga, att ingen skall, emot sin wilja, kunna godtyckligen underkastas kroppsvisitation. Man kan om denna undersökning ej egentligen säga, att den för upptäckandet af ett wist brott, eller bedömandet af des straffbarhet, owill- forligt erfordras, såsom fallet kan vara med kroppsbesigtningar af förenämnda slag. Det är icke nödwändigt, att man angriper en person med kroppsvisitation, för att bevisa ett snatteri, ett förödljande af hittegods, en tullförsmiltning eller dylikt, emedan detta brott kan och bör bewisas annorlunda; men det är deremot alldeles nödwändigt, att man besigtigar t. e. en qwinna, som misstänkes för barnamord eller dermed bestägtadt brott, emedan det eljest, i de flesta fall, blir omöjligt, både att komma till wissbet, om brottet verkligen ti- mat, och att erhålla säkra grunder för des bedömande. Skälet hwarföre den här ifråga- warande kroppsransakan kan tillåtas, måste sökas dels i de misstanlar, som redan wisa sig mot någon wist person, dels också i selswa brottets swärare bestaffenhet; och Commiteen har trots ingen höra underkastas sådan ransakan, om han icke på sannolika skäl finnes misstänkt för brott, hwarföre han må häktas, efter hwad derom förordnas i 10 Kap. Den, som är förfallen till häkte, kan ej undandraga sig kroppsvisitation, och har följaktligen ej skäl att klaga, om den, äfwen i detta afseende, å honom anställes.

Commiteen har förklarat, att enskilde bref och handlingar i allmänhet kunna såsom bewisningsmedel brukas, jemwäl i brottmåål; men deraf följer icke, att försögling å sådana bref eller handlingar må, när och i hwilket fall som helst, brytas. Wore det gifwet, att brefsivet eller handlingen verkligen innehötte något, som kunde tjena till bewis, så wore det mindre betänkligt att tillåta des öppnande. Den allmänna principen, att hwarje utwäg till brotts bewisande, som utan wäda kan begagnas, bör vara den förnärmade eller essent- liga åflagaremakten obetagen, ägde då tillämpning; ty deraf att ett bref, hvars innehåll

man förut kände, blifve öppnadt, wore wådan ej särdeles stor. Men nu är fråga om att bryta ett bref, icke för det man redan wet hwad det innehåller, utan för det man önskar att weta det; och då i denna önskan ej blott en otidig nyfikenhet, utan äfwen andra, lika obehöriga, men wida farligare, bevekelsegrunder lätteligen ingå, skulle ett fritt tillfridsställande deraf kunna leda till ganska äfwenryliga misßbruk. Dwillforligt förbud mot öppnande af förseglade bref eller skrifter kan dock, efter Commiteens tanka, icke gifwas: eljest hade Commiteen säkerligen ej twekat att det föreslå. Enär således blott en inskränkning kunnat komma i fråga, har Commiteen, som trott sig ej böra, på sätt hittills i swenska lagstiftningen skett, alldeles förbigå detta ömtåliga ämne och följaktligen lemna försarandet deri, helt och hållet obegränsadt, åt offentliga Myndigheternas godsfinnande, i förslaget infört det stadgande, att "försegling å handbref eller annan enskild skrift ej må brytas, derest icke den, som breswet eller skriften innehafwer, från sig sändt eller emottaga skulle, är häktad eller blifwit efterlyst för brott, hwarom upplysning af breswet eller skriften wän-
"tas kan." Att lägga band på breswextingens frihet för en häktad eller efterlyst person, synes wara Lagstiftarens ostridiga rätt. Den utöfwas, hwad häktade personer angår, för närwarande, så wäl i Sverige som annorstädes; och Commiteen kan ej föreställa sig, att öppnandet af bref, med den deri nu föreslagna inskränkning, skulle för framtiden kunna medföra olägenheter af synnerligt wådlig beskaffenhet.

Sedan Commiteen genomgått de särskilda bewisningsmedel, som i brottmål allmän-
neligen nyttjas och, så widt möjligt varit, utskakat willkoren för deras användande, med-
delas slutligen den föreskrift, att "alla skäl och omständigheter, som å ena eller andra sidan
"förefomma, stola noga öfwerwägas och, på grund deraf, allt efter ty som de, i samband
"eller mot hwarandra, pröfwas bewisning innebära, dom fällas om brottets werklighet och
"den tilltalades brottslighet eller oskuld." Det är detta uppsummerande af bewisningen,
som af Domaren werksättes till ledning för Juryn, der en sådan inrättning finnes; och
det är derifrån, som Domaren hemtar grunderna för sitt eget omdöme, då han skall
sjelf fria eller fälla, ehwad dessa grunder, såsom muntliga eller skriftliga domstäl, från
honom utgå, eller inom hans tyfva medwetande förwaras. Det är också denna genomskåd-
ning af sakens hela sammanhäng, som Commiteen haft i sigte, då den ofwanföre talat om
Domarens eller Jurymannens åliggande att göra sitt eget förstånd och samwete reda för
den dom, han fäller.

Bewisningen skiljer sig, efter hwad förut är antydt, i direct eller circumstantiel.
Den förra går omedelbart på det factum, som skall bewisas, t. e. skriftliga wits-
ordägande handlingar, eller muntliga berättelser, ware sig af den anklagade (bekämneser),
eller af andra personer (wittnesmål), om sielfwa den händelse, som är i fråga: —
den senare deremot hänförer sig till detta factum endast medelbarligen, genom andra,
på närmare eller fjärrare håll, kringstående facta (circumstantier), från hwilka slutfatser,
efter sundt förstånd, med större eller mindre säkerhet kunna dragas till det factum, som skall
bewisas. Det första slaget af bewisning har egentligen blott en enda circumstantiel omfatts-
ning, den nemligen, hwarefter bewisningsmedelns trowärdighet bedömes; det andra sla-
get åter har lika många circumstantiela afdelningar, som de slutfatser äro, genom hwilka

sambandet emellan de facta, som blifwit omedelbart bewiſta, och det hufwudsakliga, som ſtulle bewiſas, i ſjelfwa omdömesoperationen uttryckes. Efter antalet af deſa afdelningar eller mellantänkar mätes den circumſtantiela bewiſningens närmare eller fiernare förhållande till det hufwudsakliga factum, ſom är i fråga, och ſljaktligen äfwen deſ större eller mindre tillförlitlighet i ſaken. Man har alltså kallat denna bewiſning artificiell, förmodligen därför, att den ej är lika enkel, ſom den directa; men benämningen ſynes ej vara riktig, om man ej dermed will betefna endast den owanliga art af bewiſning, ſom utgöres af wiſa i lag fastſtällda preſumtioner, hvilka, ſå widt de icke ligga i ſakens egen natur, kunna anses för fictiva eller artificiella. I all annan mening är den circumſtantiela bewiſningen icke mera artificiell, än den directa. Den grundas, likasom denna, på hiſtoriska facta och naturliga förſtåndsfunctioner; och det är otwiſwelaktigt efter den förres ledning, ſom människans handlingar och beſlut i dagliga lifwet, ware ſig till görande eller låtande, allmänaſt beſtämmas.

Enär Commiteen, på ſkal ſom ofwanföre äro uppgifne, antagit, att otwiſkorliga reglor för bedömandet af den directa bewiſningens kraft och werkan i hwarje ſärſkildt fall ej kunna eller böra i lag ſtadgas, wägar Commiteen än mindre föreflå några ſådana reglor för pröfningen af den circumſtantiela bewiſningen. Commiteen har blott i generela ordalag förklarar, att denna bewiſning, likasåwål ſom den directa, må i allmänhet anses för fullt bindande, "när de omſtändigheter, från hvilka ſlutſatſer till den tilltalades fällande ſkola dragas, pröfwat vara, i och för ſig ſjelfwa, med otwiſwelaktig bewiſning styrkte, och tillika ſå klare, likſtämmige och öfwertygande, att hwarfen om brottet eller om gerningsmannen ſkäligen twelan bör upplå."

Den, ſom gör ſig redigt begrepp om de ſärſkilda ſlagen af bewiſning, kan ej ſätta i fråga, att ju den circumſtantiela, genom mängden af ſammanträffande omſtändigheter ſamt deras liktidighet och nära beröring med det hufwudsakliga factum, ſom ſtall bewiſas, i många fall äger lika bindande kraft, och ſljaktligen äfwen lika wigtigt inſtytande på den pröfwandes öfwertygelse, ſom det mått af direct bewiſning, hvilket allmänneligen räknas för tillfylleſtgörande. Full bewiſning af det ena ſlaget är ſåledes hwarfen mer eller mindre, än full bewiſning af det andra. Men nekås kan det ändå icke, att den circumſtantiela bewiſningen, efter erfarenhetens wittneſbörd, warit oftare miſledande, än den directa; och orſaken dertill är, att för ett noggrant urſkiljande och bedömande af de ännen, ſom ingå i den förre, fordras en ſäkrare blick eller en ſkarpare omdömesgåfwa, än för pröfningen af den ſenare. Då det alltså obefridligen är ſwårare i det ena fallet, än i det andra, att beſtämna hwad ſom för full bewiſning bör anses, har man och ſunnit nödigt widtaga det förſigtighetsmått, att ej någon, på circumſtantiell bewiſning allena, ſtall fällas till ſtraff, ſom utesluter möjligheten af framtida återſtällande eller upprättelse. Näſtan alla wære lagſtämningar ſammanſtämna deri, att dödsſtraff icke, på grund af ſådan bewiſning, må dömas; och denna inſtränkning, ſåſom ägande enahanda ſyftning med den, hwilken förut är angifwen, i afſeende på egen bekännelse, har äfwen Commiteen trott ſig böra i förewarande förſtag införa.

Mången torde häruti vilja upptäcka en inconsequence, emedan man på en gång erkänner, och icke erkänner, en bewisning för fullt tillförlitlig. Det inconsequenta, som den ifrågawarande inskränknigen synes uttrycka, ligger dock i selswa werket wida djupare: — deruti nemligen, att en jordiskt makt tillnäter sig rättigheten att utöfwa bestraffning på ett sätt, hwarigenom för den, mot hwilken en så beskaffad straffrätt användes, allt på jorden är förloradt. Man måste ihågkomma, att, efter hwad här förut är annärkt och efter hwad nu för tiden af allt tänkande folk medgifwes, ingen alldeles ofelbar juridisk bewisning finnes eller kan finnas, ingen som helt och hållet utesluter möjligheten af motsatsens werkliga tillvaro. Frågan borde således rätteligen vara, icke om det ena eller det andra slaget af bewis är tillräckligt för dödsstraffs ädömande, utan om något slags bewisning af den natur, att motsatsens möjlighet deraf ej uteslutes, kan betraktas såsom förnuftsenslig grund för en bestraffning, hwilken utesluter möjligheten för den straffade af framtida återställande eller upprättelse. Det är wigten af denna fråga och nödwändigheten att före eller senare taga den i allwarligt öfwerwägande, som, ibland annat, förmått Commiteen att alternatist framlägga förslag till dödsstraffets afläsfanda. Skulle förslaget i den delen en gång gillas, så försvinner naturligtwis den ofwänämnda inskränkning i afseende på werkan af circumstantiel bewisning, och med det samma jemwäl den deruti upptäckta inconsequence. Så länge åter, som det icke antages, torde det vara klokast, att med lika fördragsamhet betrakta den mindre inconsequencen, som den större. Man må akta sig att icke, genom undanröddjande af den ena, göra den andra så mycket wädligare.

Då någon beskrifning på hwad som i hwarje fall bör förslås med fullt bewis ej funnat gifwas, är det klart, att wiså grader deraf, såsom halft eller mer än halft bewis, icke eller lämpligen funnat utfättas. En sak är bewist, eller icke bewist, allt efter som man äger mer eller mindre skäl till full wisshet derom; men en half wisshet låter ej tänka sig. Deremot kan ett förhållande vara sannolikt, i fall grunderne för dess existence betydligt öfwerwäga dem, som för motsatsen deraf kunna antagas. Sådane grunder utgöras antingen af vittnesmål, som ej gifwa full wisshet om saken, eller af hwad uti 17 Kap. 30 §. N. B. omtalas under benämning af sannolika skäl eller bindande omständigheter och liknelser. De äro af en oändlig mångfald och måste, till sin betydelse i hwarje särskild fråga, öfwerlemnas åt den pröfwandes urskilning. På en sådan pröfning bero icke allena åtfylliga handlingar eller åtgärder före eller under en brottmåtsrättegång, såsom häktning, kroppsbesigtning, husransakan m. m., utan äfwen ganska ofta selswa den slutliga domen. Om det t. e. är gifwet, att den anlagade begått en gerning, hwilken i lagen characteriseras för brott, men sannolika skäl deremot förekomma, att denna gerning stett under omständigheter, som upphäfwa straffbarheten, såsom galenskap, nödwärn eller annat dylikt, så måste han från ansvar frikännas. Att i slika fall fordra full bewisning å hans sida, hwartill, i fråga om nödwärn, bokstafliga lydelsen af 26 Kap. 4 §. M. B. kunde föranleda, wore ej rättwis. Den bewisning om skuld, som finnes å ena sidan, motwäges så mycket af de sannolika skälen för oskuld å den andra, att det wore en stor hårdhet, om straff wid sådant förhållande skulle tillämpas.

Wärjemålsedgång i brottmål har uti de flesta länder antingen kommit alldeles ur bruk, eller blifwit genom lag formligen affskaffad. Endast i Skotland och några få Tyska stater bibehålles den ännu, för mål af lindrigare art. Här i Sverige har man want sig wid detta bewisningsmedel, äfwen i brottmål; och det har hittills varit så oförutet begagnadt, att Commiteen ansett det ej böra på en gång helt och hållet upphäwas. Desså kan Commiteen ej finna det wärdigare eller mindre lämpligt i brottmål af ringa wigt, än i twistemål af motsvarig beskaffenhet. Att det icke bör användas i gröfre brottmål, säger sig sjelft. I följd häraf har man förklarad, att till wärjemålsed må dömas, der brottet ej är swårare, än att det endast med fängelse eller böter i lagen belägges.

Fyllnadsed kan, efter sakens natur, ej äga rum i brottmål; men den ed för målsägande, som omtalas i 17 Kap. 35 §. R. B., har Commiteen trott böra bibehållas, och derföre meddelat hänwisning till det Kapitel i Handelsbalken, hwarest den i förslaget till civillag förekommer.

Efter Sveriges nu gällande lag, känner man inga extraordinära bestraffningar, som dömas anlagade personer, då de, i brist af full bewisning, ej kunnat till saken fällas. Lagen har icke eller stadgat någon beständ bewisningstheori, utan säger i 17 Kap. 37 §. R. B. helt enkelt: "Warder någon i brottmål bunden till saken med klara skäl och fulla bewis, ändå att han ej kan förinås till bekännelse; der gälle ej hans nekande." Sällan eller alldrig lärer dock någon hafwa blifwit dömd till dödsstraff på annan bewisning, än sådan direct eller omedelbar, som förut är nämnd. Enligt 32 §. i nyss återopade Kapitel, skall saken lemnas till framtiden, då i swårare brottmål mer än halft bewis pröwas vara för handen, men den anlagade ändå nekar, och Domaren finner edgång äfwenlyrlig. Huruwida denna utwäg må anses lämplig, eller icke, beror af den grundsats, som antages i fråga om behörigheten af nytt åtals anställande, när förut ofände skäl yppas: ett ämne, hwaröfwer Commiteen skall yttra sig wid 11 Kapitlet, dit det i förslaget blifwit hänfördt.

I anledning af stadgandet om måls lemnande till framtiden, har Commiteen funnit sig äfwen böra nämna det bruk, som blifwit wedertaget i lagstipningen å högsta ort, att säta anlagade, som det heter, på bekännelse, d. w. s. förordna, att de stola på obestämd tid hållas i fängelse, då de hafwa synnerligen beswårande omständigheter emot sig. För ett sådant bruk har man hemtat stöd från sista momentet af 37 §. i 17 Kap. R. B., der orden så lyda: "I grofwa brottmål må Domaren försöka med swårare fängelse, att få sanningen i huset, der bindande liknelser och omständigheter finnas emot den, som anlagad är: försare dock dermed war-samliga." Efter hwad af sammanhanget med näst föregående moment är att sluta, har meningem med detta stadgande varit, att sedan det blifwit Domare och Konungens Befallningshafwande strängeligen förbudet att använda egentlig tortur, ett twångsmedel af lindrigare art likwäl skulle vara att tillgå. Då nu detta ringare twångsmedel, hwarmed ändamålet otwiswelaktigt varit att tillwägbninga bekännelse under en påstående ransakning, eller wid slutet deraf, innan någon dom fallit, swårtligen måtte kunna förwandlas till ett inspärrande i fängelse, möstigtwis för den anlagades hela lifscid, efter fulländad ransakning och sedan i flera instantier redan blifwit slutligen dömdt; synes en så beskaffad åtgärd af högsta Domaremakten närma sig till åläggandet af ett slags extraordinär eller provisionel bestraffning i mål, der bewisningen ej varit

fullt bindande. Att den, under denna synpunkt betraktad, öfverensstämmer med swenska lagarnas anda, kan Commiteen ej finna. Huruvida den åter, såsom blott tvångsmedel, är förenlig med den warsamhet, hwarom Domaren i Åberopade lagrummet erindras, och med den för närvarande öfverallt rådande grundsats, att hvarken hårdare eller lindrigare tortur under något stien må användas, torde och wära twiswel underkastadt.

Commiteen har ansett en sådan praxis ej böra genom lag sanctioneras.

Kap. 7. Om och i hwad mån ersättning för rättegångskostnad i brottmål bör åläggas den tilltalade, då han pröfwes saker till straff, är en fråga, som i de fall, för hwilka beständ föreskrift ej funnits, varit mycket omtwislad och i lagskipningen olika bedömd. Man har t. e. stundom förpligtat den tilltalade att ersätta wittnens resa och uppehälle, under förklarande, att de ej woro skyldige för hans skuld göra kostnader, stundom åter befriat honom derifrån, på den grund, att wittnesmåls afläggande wore en allmän medborgerlig pligt, för hvars uppfyllande ersättning ej ägde rum. Commiteen har således ansett nödigt att i detta ämne föreslå närmare bestämmelser, än dem man hittills haft att följa.

I många länder är den princip antagen, att hwar och en, som fälles till straff, också skall betala alla de kostnader, som blifwit i och för rättegången använde, ware sig af Staten eller af enskilda. Denna princip kan wisserligen ur rättsgrunder försvaras; men den har hos oss aldrig varit gällande, och Commiteen tror den icke eller böra, i hela sin stränghet, blifwa det. De anstalter, Staten widtager till allmänna säkerhetens upprätthållande, måste af allmänna medel bekostas. Om nu, för hwarje särskildt fall, då sådana anstalter behöfde mot enskild person begagnas, denne skulle belastas med godtgörande af den andel i nämnde kostnader, som på hans lott kunde för sligt fall sig belöpa, så uppkomme en förhöjning i ansvar, utöfwer sjelfwa straffbestämmelserna, hwilken af Lagstiftaren ej på förhand kunnat beräknas, och en widlyftighet i räkenskapswäsendet, hwaraf olägenheterne twiswelsutan öfwerwägde den ringa förmån, som wore att wänta af de ytterst få händelser, troligen icke en bland hundrade, då den ifrågawarande ersättning werkligen kunde hos den dömda indrifwas; och swårigheterna att i detta afseende uppgöra och controllera sjelfwa uträkningarna, skulle jemwäl lägga hinder i wägen för Domaren, utan hvars föregående pröfning af hwarje särskildt fordringspost någon ersättning likwäl icke bör kunna uträfwas, att med säkerhet bedöma rätta beloppet deraf. Commiteen har alltså utgått från den grundsats, att aman ersättning ej bör åläggas den tilltalade, än den, hwar till enskild person må anses berättigad, eller derå embets- eller tjensteman i wisfa fall, som bestämdt stola utsättas, kan äga skäligt anspråk.

I följd häraf, har Commiteen föreslagit, att tilltalad, som till straff fälles, skall gälda nödig kostnad:

1) för den bewisning, som emot honom varit begagnad.

Då detta stadgas, blir det klart, att han måste godtgöra wittnens resa och uppehälle, utgifter till besigtningar, sakkunniges hörande, husransakningar, eller annat dylikt, som till åtalets utredande och bewisning erfordrats. Allt detta hörer till det förevarande målet särskildt, och ingår ej bland de allmänna anstalter, som af Staten böra bekostas. Ersättningen kommer enskilda personer för det mesta till godo; och räkningar deröfwer kunna under rättegången ingifwas och i sammanhang med hufvudmålet pröfwas.

2) till verkställande af häftning, som finnes laglig.

Sjelfwa häftet är en allmän anstalt. Commiteen har således ansett de utgifter, som der göras för den häftades underhåll eller öfriga förnödenheter, ej böra honom påföras. Men emedan särskilde kostnader för hans gripande ofta åbringas enskilda, som derföre måste öfvergifwa angelägna arbeten, eller tjenstemän, som nödgas anställa resor o. s. w., har man trott ersättning för slika kostnader böra äga rum.

3) till inställelse wid Domstol för allmän åklagare, i wiså fall.

Om allmänt åtal utföres af embets- eller tjensteman, hvars skyldighet det är att vara ständigt tillstädes wid den Rätt, der målet är anhängigt, t. e. af Kronoberjent, som bewisar Ting å landet, af Stadsfiscal wid Staderätt, eller af Advocatsfiscal wid Szwerrätt, bör ersättning ej komma i fråga. Deremot har man funnit annan allmän åklagare, då han, för ett eller flera särskilda mål, gör resa till inställelse wid Domstol, icke skäligen kunna förwägras att derföre njuta ersättning, hwartill ock Landsfiscaler för närwarande äro berättigade, efter Kongl. förordningen af den 12 October 1739.

4) till inställelse för enskild målsägande eller angifware.

Enskild målsägande har i brottmål lika rätt till ersättning för nödiga kostnader, som i twistemål. Och när någon, som till åtal angifwit ett brott, deraf föranklades öfverwara målets utförande, måste ock ersättning honom tillkomma för den kostnad, honom sammedelst blifwit orsakad.

Allt kostnad till vittne skall förskottsvis betalas af den part, som åskat des hörande, synes wäl vara rättwis; men då Staten ej kan betungas med sådant förskott, blir det blott för den enskilda parten, som denna regel får äga tillämpning. Ett vittne, som för Statens räkning åberopas, måste afbida den tid, då ersättning af den tilltalade kan utgå, om han fälles till saken. Men nu inträffar det ej sällan, att han befrias; och äfwen om han dömes till ersättning, finnes dertill oftast ingen tillgång. Huru skall vittnet i sådant fall erhålla sin betalning? Commiteen har tänkt sig två händelser: den ena, att vittnet ej behöft göra längre resa, än till sin egen domstol; och det andra, att det måst begifwa sig till en mera aflägsse ort. I förra fallet har man ansett vittnet böra utan stadesstånd fördraga den måttliga uppoffring, inställeten wid Domstolen fordrat: i senare fallet åter har man trott ersättningen böra af allmänna medel utgå, emedan den enskildes lidande eljest många gånger skulle kunna blifwa ganska kännbart, och det owiswelaktigt är rättare, att en större uppoffring för Staten faller det allmänna, än honom ensam, till last.

Hwad här är sagdt om vittnen, har man ock lämpat till andra enskilda personer, som upplysningswis höras i brottmål.

Med lika skäl som den tilltalade åläggas att ersätta nödiga kostnader, då han dömes saker till straff, är han ock berättigad till ersättning för hwad han sjelf varit tvungen bekosta, då han finnes öfkyldig. Denna reciprocitetsprincip har i lagförslaget blifwit uttryckt, med hänseende ej blott till enskild målsägande eller angifware, utan äfwen till allmän åklagare, som på eget äfwenlyte anställt åtal. Det kunde wäl sättas i fråga, om den senare borde dömas till rättegångskostnads ersättning, i annat fall, än der han blifwit anklagad och straffad för tjenstefel; men som det ej må begäras, att en tilltalad nödwändigt skall föranskalta om utförandet af en så beskaffad formlig action mot embets- eller tjenstemannen, för att utbekomma sin ersätt-

ning, har Commiteen ansett den kunna och böra i sammanhang med hufvudmålet prövas och bestämmas.

Att ersättning för rättegångskostnad ej bör tilläggas den tilltalade, när han har sannolika skäl emot sig, följer af hvad, rörande ansvar för angifwelser, i 18 Kap. 5 §. Straffbalken är föreslaget.

I åtfylliga författningar tillägges embets- och tjenstemän ersättning af allmänna medel, för resor och andra kostnader i embets- eller tjensteärenden. En slikt ersättning äger i wisfa händelser rum för urtima Ting i brottmål. Det wanliga är dock, att Domare och Rådmän på egen bekostnad hålla dessa Ting; och derwid finner Commiteen det äfwen framdeles böra i allmänhet förblifwa. Endast några få undantagsfall äro i förslaget utmärkte; och i afseende på dem förmodar Commiteen närmare redowisning ej wara af nöden.

Efter hvad i lagförslaget fleresstädes är förklaradt, kan talan om Stadestånd föras, sedan dom i brottmålet blifwit fäld, eller straffet genom häfd förfallit. Rättegången, såsom följt af det criminela, bibehåller wäl då grundformen af brottmålsprocedur; men förhållandet parterna emellan, i afseende på kostnaderna, är det samma som i ett twistemål, hwilket Commiteen och, genom hänwising till Förre Delen, trott sig böra antyda.

På samliga ställen dömer man den tilltalade, oaktadt han från ansvar frifännes, att betala rättegångskostnad, när han har beswärande omständigheter emot sig, emedan han då anses hafwa gifwit anledning till rättegången. Detta har i Sverige alldrig, Commiteen wetteligen, varit brukligt; och Commiteen har ej eller funnit skäl att något sådant i förslaget införa. Den, som i brottmål hwarfen till straff eller till Stadestånd kan fällas, bdr icke eller, efter Commiteens öfvertygelse, kunna förpligtas till ersättning af rättegångskostnaden, hells denna ersättning ej är att betrakta annorlunda, än såsom en följt af den ansvarsstyldighet, som i öfrigt kan äga rum.

Kap. 8. Under titel af särskild Rådmän, förefommer här den inrättning, hwilken, allmänt känd under namnet Jury, för närwarande i England, Skotland, Nordamerika och Frankrike uti alla brottmål af swårare art, men i Sverige endast uti tryckfrihetsmål, begagnas till afdomande af frågan, om den tilltalade är skyldig, eller icke. Om nyttan af denna inrättning i allmänhet och om lämpligheten af dess införande der den ej finnes, eller dess utwidgande der den för någon del är antagen, har man i senare tider talat och skrifwit så mycket, att ämnet kan sägas wara i det närmaste uttömdt. Man har betraktat det ur historiska, juridiska och politiska synpunkter, och bedömt det olika, allt efter som den ena eller den andra varit öfwerwägande. Till något egentligt resultat har man med allt detta twistande ej kommit. Striderna hafwa stannat derwid, att inrättningen blifwit prisad och förswarad, såsom en från forntiden lyckligen räddad helgedom, ett wärn för sanning och rätt och ett frihetens palladium, der man ägt den, men deremot afsmåtad såsom en förådrad, rättsförstörande och för allmänna ordningen äfwenyttrig anstalt, der den alldeles icke, eller blott till någon mindre del, varit införd.

I historiskt hänseende borde Jurypinrättningen wisserligen kunna göra anspråk på förtroende i Sverige. Den räknar sina anor från våra, liksom från de öfriga Skandinaviska och

Germaniska folkens, äldsta lagar och rättsinstitutioner. Så lång tid har dock förflutit, sedan bruket af denna inrättning här i landet upphörde, och så få lemningar af dess ursprungliga betydelse finnas nu för tiden qvar i nationens seder och minnen, att dess återinförande ej kan anses annorlunda, än såsom en fullkomlig nyhet i lagstifningsväsendet. Den har hos oss en gång försvunnit ur ledjan af lefwande samhällsorganisationer. På gammal historisk grund kan den ej mera uppträda. Skälen för eller emot dess antagande måste sökas i förhållanden, som tillhöra den närvarande tiden, ej i dem, som gått under i den förflutna.

Enligt hvad Commiteen wid 6 Kapitlet anmärkt, är Jurymannens domsätgerd, i fråga om den anlagades fällande eller friande, af ingen annan natur, än den ständiga Domarens, i samma fråga. Den förre måste, om han skall samwetsgrannt uppfylla sitt kall, pröfwa skäl och bewis, och endast på dem grunda sitt omdöme, lika såväl som den senare. Hos båda måste följaktligen förutsättas de förståndssegenskaper, som för en sådan pröfning äro af nöden. Om det nu ej kan påstås, att dessa egenskaper finnas i högre mått hos Jurymannen, än hos Domaren, lärer det böra medgifwas, att den säkerhet för rättvisa i domslutet, som ligger i den dömandes förmåga eller skicklighet att pröfwa juridisk bewisning, icke kan genom Jurymannens tillförlitligare ernås, än genom den wanliga domstolsorganisationen. Huruvida åter i detta afseende den förra inrättningen må antagas wara jemningod med den senare, beror på graden af den allmänna bildning, som kan påräknas hos de samhällsklasser, ur hvilka medlemmarna af en Jury skola väljas.

En annan lika oombärlig egenkap hos den, som skall fälla en rättwis dom, är sjelfständighet. Det borde ej wäcka förundran, om denna oftare träffades hos en Jury, som blifwit wald bland folket och, efter fulländad förrättning, till det enskilda lifwet återgår, än hos en Domarepersonal, som blifwit tillsatt af Styrelsen och i fortfarande tjänsteförhållanden qwarstår. Desså är det för denna egenkap, som Jurymannens mest wärdas i de länder, der den finnes; och det är deruti, som den synes äga ett omedelsligt företräde, för hvilket land som helst i wisa mål, der Domarens sjelfständighet, mera än i andra, kan sättas på prof. Men äfwen i denna del måste gagneligheten af en Jurymannens inrättning mätas efter ståndpunkten af den inre kraft, som utwicklat sig hos folket. Sjelfständigheten hos Jurymannen är starkare eller swagare, allt efter som nationallynnet i allmänhet mer eller mindre antagit en upphöjd och frifinnad character.

I samma mån som denna character utbildas hos ett folk, och i samma mån som de constitutionela begreppen öfvergå till allmän anda, låter oss behofwet af en Jurymannens inrättning i widsträcktare mening känna sig. Ur politisk synpunkt betraktad, är denna inrättning icke annat, än en folkrepresentation, under den form, hwari en sådan sluter sig till Domaremakten och ger den sitt tillbörliga stöd i medborgertliga förtroendet. Det är för denna, hwad den egentliga nationalrepresentationen är för Lagstifande makten, och hwad municipalstyrelserna äro för den Werkställande. De särskilde anspråken på dessa inrättningar eller deras fullkommande stå med hwarandra i nära samband och inbördes werelwerkan. De skola och, ej mindre för den ena än för den andra, twiswelsutan för eller senare göra sig gällande

i allmänna tänkesättet, hvaraf följden måste blifwa: — ett förnufsigligt tillfridsställande af dem alla.

Om Sverige i denna stund uppnått den grad af allmän bildning, den selskändighet i nationalcaracteren och den utveckling af de constitutionella ideerna, som fordras för antagandet af en Juryinrättning i widsträcktare mening, har Commiteen ej tilltrött sig med den säkerhet bedöma, att Commiteen vågat för närvarande owillkorligt föreslå denna inrättnings införande. Men Commiteen har ansett sig skyldig att på en så vigtig fråga väcka allmänhetens och Lagsständerna maktens uppmärksamhet, och derföre i alternatist förslag uppgifvit ett sätt, huru Juryinrättningen skulle kunna organiseras, om tiden dertill pröfwades wara inne.

Singe Commiteen från den institution af ofstannömda natur, som man här i landet redan äger uti Nämnden i tryckfrihetsmål, sluta till denna inrättnings användbarhet äfwen i andra fall, så skulle Commiteen ej twela att tillstyrka ett widsträcktare antagande deraf. Men tryckfrihetsmålen äro af en så egen beskaffenhet, att slutsatser från dem till de öfriga swärligen kunna dragas. Frågan, som skall pröfwas, omfattar wanligtvis i de förra icke den mer eller mindre invecklade juridiska bewisningen om ett factum, utan blott innehållet eller syftningen af en skrift, som ligger öppen för hwarje läsare, och deröfwer domen kan med lika tillförsigt öfwerlemmas åt Jurymännens förstånd och samwete, som åt Domarens. Då tryckfriheten innebär en af de strängaste controller på all offentlig Myndighet, har man och i frågor om utöfningen af denna frihet anledning att wänta mera öwäld och selskändighet hos en bland folket wald Jury, än hos den offentliga Myndighetens egna organer. Och som den fria yttranderätten tillika utgör ett grundwillkor för den constitutionella samhällsordningens bestånd, är det jennwäl klart, att behöfwet af en Juryinrättning, i politiskt hänseende, först och förnämligast måste wisa sig i de fall, der fråga är om ett tillständigt bruk af denna rättighet i des wigtigaste del, eller af friheten att yttra sig i tryck.

Sammansättningen af Nämnden i tryckfrihetsmål är desutom sådan, att den ej synes lämpligen kunna utsträckas till en Juryinrättning för brottmål i allmänhet. Man har ej sällan hört denna sammansättning klandras. Efter Commiteens öfwertygelse, kan den, i säkerhets närvarande stiel ej förändras. Det torde ännu länge hos oss blifwa äfwenlyligt att låta en Jury i tryckfrihetsmål, genom lottkastning eller annorledes, organiseras af olika samhällsklasser, utan det afseende på nödig bildning hos hwarje särskild medlem, som kan iakttagas wid wal af Jurymän efter nu gällande method. Om det och wore tänkbart, att Domstolens inslytande på walet skulle kunna åt sammansättningen i det hela gifwa en mindre förnämlig rikening, böra dock de händelser, då sådant werkligen inträffar, blifwa ytterst sällsynt; och äfwen mot misßbruket af detta inslytande ligger i selswa tryckfriheten det krasigaste correctif. Skottlands Domare hafwa från urminnes tider utöfwat rättigheten att wälja Jurymän i brottmål af alla slag, utan att parterne på något sätt deltagit i walet, och utan att de ens kunnat annorlunda utestuta en eller flera af de walda, än genom bestämda jäf, som blifwit framställda till Domarens pröfning. Lunda intill senaste åren hafwa Skottiska Domstolarna bibehållit denna rättighet; och icke des mindre har Skottland, äfwen i yttranderätten, säkerligen ägt lika så mycken frihet, som något annat land på jorden.

Der andan af sjelfständighet fått inrymme hos folket, äro inga missbruk af Domaremakten, i fall sådana som dessa, att befara.

Exempelöst torde det väl ej vara, att Rämnden i tryckfrihetsmål mistagit sig i domslut; men här är ej fråga om en inrättning, som wore uppöhd öfver möjligheten att fela, utan om en, som, efter menfliga sakernas allmänna ordning, må anses lämplig för den tid och det land, hwari den finnes; och såsom sådan, tror Commiteen swenska Juryn i tryckfrihetsmål förtjena namnet af en lyfkesentlig och gagnelig institution. Hwar helst en tryckfrihet blifwit införd, har den ej kunnat i längden äga bestånd, utan flydd af en Jurynrättning. Sverige har i nära tjugu år begagnat denna inrättning; och det lærer swärigen kunna nekas, att det är just under samma tid, som tryckfriheten här i landet utbildat och stadgat sig. Juryn har obestridligen tjent ytranderätten till wärn, utan att likwät hafwa gjort sig skyldig till någon rättmätig förebråelse för öfwerdrifwen stonsamhet mot des missbruk. Man har twertom welat påstå, det regeln att heldre fria än fälla, icke alltid varit i nog bokstafelig mening tillämpad. Men man måste befinna, att om man och någon gång trott sig hafwa skäl att önska en annan dom, än den Juryn fällt, en sådan önskan utan twifwel lika ofta, om icke oftare, skulle blifwit föranledd af Domstolarnas åtgärder; och man torde ej mycket fela, om man antager, att den punkt, hwarpå ytranderätten här i landet för närwarande står, ej hade varit uppnådd, om en Jurynrättning för tryckfrihetsmålen ej funnits.

Detta förklarande har Commiteen ansett sig pligtig afgifwa, då det, efter Rikets Ständers underdåniga skrifwelse till Kongl. Maj:t den 23 Julii 1815, hwilken af Kongl. Maj:t den 28 i samma månad och är blifwit till Commiteen remitterad, ålegat Commiteen att fästa uppmärksamhet wid rättegångsfättet i tryckfrihetsmål, på det, som orden i skrifwelsen lyda, "äfwen sådane mål, efter den nya lagens antagande, endast efter allmän lag måtte kunna afdomas."

Enär nu Commiteen icke tilltrott sig att owillkorligt föreslå någon Jurynrättning till bedömande af brottmål i allmänhet, har Commiteen funnit sig endast med hänwisning till grundlagen om tryckfrihetsmål böra utmärka, att den för dessa mål antagna särskilda Rämnd, efter Commiteens mening, utan all förändring skall bibehållas, och att Commiteen följaktligen icke kunnat för närwarande tillstyrka, att det rättegångsfätt, som för andra måls behandling är förestaget, må i allo på tryckfrihetsmålen tillämpas.

Händelser, då någon pröfwes skyldig till skadestånd, utan att bestämda grunder äro för handen, efter hwilka desamma skall mätas, kunna inträffa i brottmål, likasåwäl som i twistemål. För sådana händelser är den i 28 Kap. af Rättegångsbalkens Förra Del föreslagna Rämnd äfwen i brottmål lämplig, hwilket man derföre här antydt, med förklarande tillika, att Rämndens beslut skall gå i verkställighet, uti de fall och på det sätt, som 33 Kap. af Förra Delen bestämmer.

Kap. 9. Churu det knappt borde kunna sättas i fråga, att ju enskild person, som har ett åtal, en angifwelse eller ett skadeståndskraf i brottmål att utföra, är berätt-

tigad att i detta ärende för sig ställa fullmäktig, har Commiteen likväl ansett säkrast, att en sådan rättighet genom bestämd lag sanctioneras, och derföre den samma i förslaget uttryckt.

Annat åter är förhållandet med den tilltalade. Denne måste höras öfver hvarje omständighet, som emot honom förekommer, och bör, i mål af swärare art åtminstone, ej kunna på någon annan öfverflytta skyldigheten att swara. Såsom allmän regel måste följaktligen stadgas, att den tilltalade skall personligen tillstådeswara under ransakning. Undantag häri kunna endast för mål af lindrigare beskaffenhet äga rum; och Commiteen har trots rättigheten för den tilltalade att swara genom fullmäktig böra inskränkas till de fall, då brottet, som åtalas, ej kan medföra annat straff, än böter, fängelse eller misstning af embete eller tjänst, eller då frågan rörer blott den civila påföljden af brottet, d. w. s. skadestånd för målsäganden.

§ 15 Kap. 1 S. N. B. af 1734 års lag tillåtes den tilltalade att hafwa fullmäktig med sig, när Domaren pröfwar, att han tar swar hjelp i rättegången. Commiteen har ansett pröfningen af detta behof böra tillkomma parten sjelf, och ingen annan. Förslaget innefattar alltså owillkorligt tillstånd för den tilltalade att nyttja biträde, med förklarande likväl, att han icke des mindre sjelf skall swara på de frågor, som angå det åtalade brottet.

Efter åtskilliga främmande lagstifningar, åligger det Domaren att, i alla mål af swärare art, förordna biträde för den tilltalade, om han ej sjelf utser wiß person dertill. Äfwen i detta hänseende har Commiteen trots en till myndighetsålder kommen person böra få handla efter eget godtsinnande; och som han icke kan antagas vara ur stånd att sjelf förskaffa sig nödigt rättegångsbiträde, så länge han wistas på fri fot, har Commiteen åt Domaren uppdragit att utnämna sådant biträde endast i den händelse, då den tilltalade är häftad och sjelf ej kan eller will sig dermed förse, utan äskar Domarens återgd i denna del.

Swär den, som ej uppnått myndighetsålder och således ej i andra mål kan bewaka sin rätt inför Domstol, har Commiteen ansett dom ej eller i brottmål böra fällas, utan att målsman eller annat biträde haft tillfälle iakttaga hans rättegångsförmåner; och emedan enahanda förhållande inträffar med gift qwinna, har Commiteen också till henne sträckt den föreskrift, som här om i förslaget meddelas.

Om åtal föres emot den, som är stum, eller så döf, att han ej kan fatta hwad under ransakning förekommer, har Commiteen jemväl funnit angeläget, att rättegångsbiträde för honom förordnas, på det genom hans oförmögenhet att sjelf bewaka sin rätt, något lidande ej må honom tillflyndas.

Då det ej funnat stadgas, att den tilltalade skall personligen inställa sig i högre Rätt, dit målet genom besvär kan fullföljas, har förbudet mot fullmäktigs begagnande under ransakning i mål af swärare art ej bort utsträckas äfwen till beswärs anförande eller förklarings afgifwande. Man har twärtom bestämt uttryckt, att den tilltalade äger härtill bruka fullmäktig, med tillägg, att Rätten eller Konungens Befallningshafwande skall dermed honom förse, om han sitter i häkte och ej kan eller will sjelf någon nämna.

I andra länder anser man en advocat, eller den, som i allmänhet befattar sig med utförandet af andras talan inför Rätta, icke sätta ringaste fläkt på sin heder, om han biträder äfwen tilltalade personer i brottmål. Man tror honom skydda, icke brottet, utan rättwisam. Denna är lika helig i alla mål; och det är ett fall, som anstår hvarje redlig man, att wärja

den ossplidige mot förföljelse eller förtryck, och att tillse, det icke ens den första brottssling weberfares annat, än hvad rätt är. De mindre riktiga begrepp, som hos oss hittills varit rådande i denna del, skola säkerligen snart nog upphöra; och Commiteen förmodar sig icke, genom det föreslagna stadgandet, att den, som är förordnad till advocat eller allmän fullmäktig, ej må undandraga sig fullmäktigkap eller biträde för tilltalad person, hafwa för framtiden grundlagt någon nedfättning af dessa mäns anseende i allmänna omdömet.

Såsom ett ständsprivilegium för presler, eller dem som höra till frigsmakten, har Commiteen ej aktat nödigt att i förslaget upptaga hvad för närvarande är stadgadt, angående Domkapitels-ombud för de förra, och Regements- eller Compagni-ombud för de senare, då de i brottmål tilltalas. Men som det är af wigt i allmänhet, att förmän erhålla underrättelse om sådana tilltal emot dem underlydande embets- eller tjänstemän, som möjligtvis kunna för dessa medföra embetets eller tjänstens förlust, har Commiteen föreskrifwit, att den, som förer talan i mål af slikt beskaffenhet, skall derom underrätta förmannen. Det beror sedan af denne, att sjelf eller genom ombud inställa sig wid Rätten, eller att annorledes, på sätt han tjenligast finner, förskaffa sig kännedom om hvad i målet förelöper eller dömes; och man har ansett det göra tillfyllest, att dom ej får fällas, innan bewis infornit, att underrättelse om åtalet blifwit den anklagades förmän meddelad.

Kap. 10. Den åtgärd, hvarigenom man försäkrar sig om en för brott mistänkt person, kallas häktning. Denna åtgärd är, efter förevarande förslag, att anse såsom första steget till en brottmålsrättegång, och har således bort upptagas bland de handlingar, som dit höra.

Orden häkte och fängelse nyttjas stundom såsom liktydiga. Commiteen har antagit endast det förra, till betecknande af den förvaring, som äger rum för en person under sjelfwa rättegången, och det senare deremot, till utmärkande af ett wist frihetsstraff, efter utfärdad dom.

I Sveriges nu gällande lag, 1 Kap. 2 §. S. B., uttryckes den grundsats, att ej någon, som för brott skäligen mistänkes, må wara på fri fot, med eller utan borgen, om brottet är sådant, att dertföre ej med penningar bötas må. För ett ringa straff, af t. e. några dagars fängelse wid watten och bröd, måste således den tilltalade hållas i häkte under en möjligtvis långvarig rättegång; och det lidande, honom derigenom tillfogas, är ej sällan wida större, än sjelfwa bestraffningen.

Äfwen i andra länder har man fordomdags satt så litet värde på personliga friheten, att man häktat den anklagade nästan i hwart mål; men man har i senare tider mer och mer frångått denna stränghet, och tillåtit borgens ställande i åtskilliga fall, der frihetsstraff kunnat dömas, till och med på flera år. Ingen wäda för allmän ordning och säkerhet har deraf blifwit spord; och då Commiteen icke kan föreställa sig någon större benägenhet för rymning hos mistänkta personer i Sverige, än annorstädes, har Commiteen trots samma princip också här kunna följäs.

Det är på denna grund, som Commiteen föreslagit häktning owillkorligt endast i mål af gröfre art, d. w. s. sådana, der straffarbete i fjerde grad eller ännu swårare

straff, eller ock förlust af medborgerligt förtroende för alltid kan komma i fråga. Deremot har Commiteen ansett borgen äga rum i alla mål, der högre straff, än straffarbete i femte grad, ej kan äddomas. Det är föga sannolikt, att den, som har nog förtroende för att kunna skaffa sig wederbäufig borgen, skall taga flykten för ett åtal af slikt art; och emedan den misstänktes ställning i samhället jemväl kan vara sådan, att den, i och för sig sjelf, undanrödjer all rimlig farhoga för hans afwikande, har Commiteen funnit sig böra utsätta wisa fall, då befrielse från borgen må medgifwas, äfwen i dylika mål.

Att en ofänd person, eller en lsdrifwäre utan hemwist, kan häftas för ringare brott, är en klar följd deraf, att man på denne ej har något annat band; men också för honom står rättigheten öppen att fria sig från häfte genom borgen.

Efter att hafwa beståndt antydt, det hwarfen häftning essee borgen må sättas i fråga för någon annan, än den, som för brott på sannolika skäl hålles misstänkt, har Commiteen öfwergått till de stadganden, som funnits nödige för att klart utmärka, af hvilka embets- eller tjenstemän häftning må beslutas eller verkställas, och i hvilka fall någon kan gripas af enskild person. Det är af yttersta wigt, att man noga känner både de offentliga Myndigheternas, och den enskilda medborgarens rättigheter i denna del, emedan allt öfwerstridande af dessa rättigheter innebär ett angrepp å personliga friheten, och såsom sådant är straffbart:

Konungens Befallningshafwandes behörighet att förordna om häfte å misstänkt person, liksom Domarens, att deraf besluta, när målet kommit för Rätta, läres ej kunna dragas i twifwelsmål; och då häftning ofta måste verkställas med den skyndsambhet, att högre Myndighets förordnande eller beslut ej kan afbidas, har Commiteen sett sig föransänt att åt Kronobetjening i allmänhet uppdraga rättigheten dertill. Den har hitills utöfwat en sådan rättighet, utan att betydliga misshand deraf varit öfverklagade; och Commiteen förmodar dem än mindre blifwa att befara framdeles, då allt mer och mer noggrannhet i wal af den personal, som till Kronobetjening begagnas, ofelbart måste iakttagas. Med de efteråt i förslaget gifna föreskrifter om häftad persons ofördröitiga inställande wid Domstol eller hos Konungens Befallningshafwande, äro desutom alla swärare följder af en Kronobetjents misstag eller förgripelse i denna del undanröjde, enär häftningen oförtöswadt kommer under pröfning, antingen af Domaren, eller af den högre verkställande embetsmannen.

På det icke, såsom flerstädes utomlands, och kanske äfwen någon gång här i Swerige händt, befallningar om häftning må kunna utfärdas i obestämda ordalag och utan att den eller de personer tydligen utmärkas, å hvilken eller hvilka häftningen skall verkställas, har Commiteen med rättigheten att förordna om häftning utryckligen förenat willkoret, att sådant förordnande skall lyda å wiss person. Och som det för närwarande, med anledning af 1 Kap. 3 §. S. B., är brukligt, att Kronobetjeningen verkställer häftning, efter enskild persons requisition och, som det heter, på dennes äfwentyr; men Commiteen funnit häftning ej böra af enskild person bero, i andra, än de beståndt utsatta fall, då han sjelf äger gripa den han will hafwa häftad; har Commiteen ansett nödigt förklara, att häftning, som utan Konungens Befallningshafwandes förordnande eller Domstols beslut

af Kronobetjent verkställas, sker på hans eget ansvar, hvaraf följer, att honom älig-
ger undersöka skälen till häftningen, om den af enskild person åskas.

De fall, i hvilka enskild person är berättigad att gripa någon, äro sådana, som
ej tåla uppstos, nemligen då den, som föröfwat brott, träffas å bar gerning eller flyende
fot, eller då en offentligen efterlyst person ertappas. I dessa fall är fasttagandet att be-
trakta nästan som en allmän medborgerlig pligt; och någon wåda deraf kan ej uppkomma,
då frågan, om häftning äger rum, eller icke, genast underkastas wederbörande embets-
el-
ler tjenstemans pröfning, i hvilket afseende Commiteen föreskrifwit, att den, som gripit
någon, skall utan dröjsmål beförja, det förhållandet warder af Konungens Befallningshaf-
wande eller Kronobetjent i orten undersökt.

Så wida häftning med säkerhet skall kunna verkställas, måste i allmänhet hwarje
mansperson, som anlites om biträde derwid och ej har förfall, wara skyldig att sådant bi-
tråde lemnas. Undantag härifrån kunna blott för särskilda förhållanden medgifwas; och de,
som i förslaget äro nämnde, tror Commiteen wara af den beskaffenhet, att de, utan vidare
redowisning, finnas hafwa giltiga skäl för sig.

Wåde allmän ordning och enskild säkerhet fordra, att öfwer verkställd häftning strift-
lig handling utfärdas. Detta bör ske utan ringaste uppehåll, emedan den häftade ej får
lemnas i owisshet om grunden för häftningen. Commiteen har således föreslagit, att strift-
ligt besked deröfwer skall, inom tolf timmar sedan häftningen skedde, honom meddelas, in-
nefattande tydlig uppgift af det brott, hvarföre han misstänkes.

Då embets- eller tjensteman häftas och således sättes ur stånd att embetet eller tjen-
sten förrätta, är det angeläget, att wederbörande förman derom erhåller kunskap. Man
har alltså föreskrifwit, att skyndsamt anmälan om häftningen skall hos förmanen göras.

Det är Staten, som genom häftningen försäkrar sig om en misstänkt person. Han
bör följaktligen under Statens wård förblifwa, d. w. s. förwaras i allmänt häkte. Allt
undantag från denna regel skulle, så wäl för Staten, som för den häftade sielf, wara wåd-
ligt. Commiteen har derföre wid stadgandet härom tillagt det förklarande, att öfwerträ-
delse deraf skall straffas såsom olaga häftning. För öfrigt har Commiteen sumit nå-
digt bestämma, hvilka förvaringsställen äro för allmänne häkten att anse, och tillika utfatt
de fall, då en häftad person får hållas i enskildt förwar, af den orsak, att han ej ögon-
blickligen kan till allmänt häkte afföras.

Man har länge klagat öfwer den ondskan och det sedeförderf, som man gemenligen
märker hos personer, hvilka någon tid warit i häkten; och man har, icke utan skäl, kal-
lat dessa förvaringsställen skolor, der menniskor danas till allt större och större framsteg i
brott. Likwäl har man gjort föga eller intet till förbättrande af sådana för allmänna sä-
kerheten oumbärliga inrättningar. Man har förnämligast bemödat sig att bringa straffin-
rättningar och correctionsanstalter i bättre stiel, än de förut warit; och man synes ej haf-
wa fastat nog uppmärksamhet wid nödwändigheten att motverka de brottliga böjelse-
utwikling i häkten, hvarförutan allt arbete till deras qwäswande eller utrotande i straffin-
rättningar oftast måste mislyckas. Det är länshäktena, som hos oss i synnerhet förtjena
namnet af uppfostringsanstalter för brottlingar. Dit samlas, genom fängtransporter från

aflägsna orter, misdådare af alla slag; och utrymmet tillåter sällan eller aldrig, att dessa stillas från personer, som äro häftade för mindre brott. Den unga öfswade förbrytaren och den gamla utlärda boswen lefwa stundom längre tid tillsammans. Det wore ett underverk, om den förre ej smittades af den senares laster.

Efter Commiteens öfvertygelse, är det omöjligt att utwidga länshäktena till den grad, att de i längden medgifwa ett tillbörligt åtskiljande af häftade personer, efter kön, ålder och brottslighet m. m., eller hwad som ofelbart är det rättaste, hwarje persons förvarande i särskildt rum. Commiteen har således måst föreslå någon utwäg, hwarigenom häftade personer så fördelas på flera förvaringsställen, att antalet i länshäktena betydligt förminskas. Denna utwäg har Commiteen trott kunna beslå deruti, att hwarje person, som häftas för brott, derom ransakning skall anställas inom länet, genast afföres till den Domstol, hwarest ransakningen kommer att ske, och förblifwer i häfte derstädes, till dess ransakningen är slutad eller Domstolen eljest sätter honom på fri fot. Man undwiker, på detta sätt, att låta häftade personer sammanslockas uti länshäktena, i afbidan på ransakningar: man slipper att förslå dem fram och tillbaka, i fall ransakningar å särskilda tider måste företagas; och man har tillfälle att hålla dem behörigen åtskilda, emedan ransakningshäkten ej kunna blifwa så uppfyllde, som länshäktena. Dessa senare komma då att begagnas endast för dem, som stola transporteras till andra län, eller som redan äro dömda; och för sådana bör nödigt utrymme, utan alltför stora kosnader, kunna beredas.

Såsom willkor för antagandet af hwad Commiteen nu föreslagit, måste likwäl utfättas den förändring i Domstolsinrättningen på landet, att hwarje domsaga får blott ett Ringsställe. Ransakningshäkten af den beskaffenhet, som fordras för verkställigheten af detta förslag, kunna ej uppföras och underhållas till lika mängd, som de för närvarande befintlige Ringsställen; och den noggrannhet i wård öfwer häftade personer, som säkerheten kräfwer, både för det allmänna och för dem sjelfwa, kan ej eller tillförlitligen påräknas, om inseendet deröfwer skall emellan så många kringspribda häkten delas. Om derföre, såsom Commiteen föreställer sig, det är af synnerlig wigt, att häftade personer genast kunna, på nu föreslagna sätt, afföras till ransakningshäkten, ligger deruti för den af Commiteen förut tillstyrkte reform i sjelfwa Domstolsinrättningen ett stäl, som Commiteen trott sig hafwa anledning att, ur det derom särskildt afgifna betänkande, här upptaga.

En ytterligare fördel deraf, att hwarje häftad person genast försändes till ransakningshäkte, är, att han kan, utan föregången skrifwexling emellan Konungens Besallningshafwande och Domaren, insällas för Domstol, som då pröfwar, om laga stäl till häftningen finnas, eller icke, och i förra fallet, om den häftade må lösgifwas mot borgen. Hwad förslaget innehåller i detta hänseende, äfvensom angående Domstolens pröfning af häftningsfråga under rättegången, och om den häftades lösgifwande eller afförande till länshäkte efter målets slut, förmodar Commiteen sig ej behöfwa särskildt motivera, då det icke innefattar annat, än hwad förut varit stadgad eller wedertaget. Det enda, som torde böra anmärkas, är, att Commiteen förklarar klagan öfwer beslut i häftningsfråga ej för den häftade vara till wiß tid inkränkt. Detta förklarande har sin grund deruti, att beslutet

om häkte icke innefattar någonting afgörande i selswa saken: att det i hwarje moment af rättegången kan härfwas af selswa den Domstol, som det meddelat; och att det således icke eller bör anses winna laga kraft, till utestängande af den klagan i högre Rätt, hvar till den häktade kan finna sig befogad, sedan beslutet mot honom gått i verkställighet.

Lagslistaren må widtaga hwilka försigtighetsmått som helst till den personliga frihetens bewarande; han måste ändå alltid tänka sig möjligheten af godtyckliga ingrepp deruti, och försäktligen öppna en utväg för den, hwilken friheten blifwit olagligen beröfwd, att, så fort ske kan, den återwinna. Det är i detta ändamål, som den widtfrägdade habeas-corpus-lagen i England blifwit stiftad, och som i åstfälliga andra länder stadganden af lika sfining tid efter annan äro införde. Den engelska lagen bjuder, att en hwar som will klaga öfwer olaga häftning, äger wända sig till någon af Rikets Domare, och att Domaren genast skall utfärda skriftlig antydan till den, som håller den klagande häktad eller fången, att inställa honom personligen för Domaren och uppgifwa stälten för häftningen eller fångslandet. Denna antydan lyder i de latinska lagtermerna sålunda: habeas corpus ad faciendum, subjiciendum et recipiendum, och betefnar, att efter framställandet af den häktades kropp, den mot hwilken uppmaningen är riktad, skall fullgöra, underkasta sig och emottaga hwad Domaren pröfwar rättwist besluta; och det är af en sådan terminologi, som selswa lagen fått sitt namn.

Både i England och annorstädes, der en så beskaffad lag blifwit antagen, har den wisat sig werksam till personliga frihetens skyddande; och som Commiteen tror denna frihet, utan en dylik lag, ej vara tillfyllest wärdad, har Commiteen ansett sig ej böra underlåta att i förewarande förslag intaga stadganden af enahanda systemål.

Det betraktas, enligt hwad förut är anfördt, såsom olaga häftning, om en häktad person ej ofördröjligen ställes under allmän wård, d. w. s. insättes i allmänt häkte. Sk wäl i detta fall, som då personliga friheten eljest blifwit, utan laga skäl, någon beröfwd, har Commiteen lemnat honom sjelf, eller annan, som will åtaga sig hans talan, rättighet att hos Domaren eller Ordföranden i ortens Underrätt göra anmälan om förhållandet, hwarefter Domaren eller Ordföranden har att antyda den, i hwars wård eller wärd personen finnes, att inställa honom för Domstolen, inom lika tid, som för inställelse af en till samma Domstols ransakningshäkte ankommen person är stadgad. Här är således icke fråga, om det brott, hwarföre den häktade möjligtwis kan komma att undergå ransakning, timat inom domsagan, eller icke. Rättens behörighet att upptaga förenämnda anmälan grundar sig endast derpå, att det ställe, hwarest personen som mistat sin frihet, för tillfället finnes, är inom domsagan beläget; och Commiteen har trott denna omständighet allena böra berättiga Domstolen att undersöka stället för häftningen eller fasthållandet, på det de ytterligare åtgärder må kunna widtagas, som för personliga frihetens wård pröfwas erforderlige.

I sådant afseende har Commiteen föreslagit, att om skäl till häftningen eller fasthållandet ej kan wisas, den häktade eller fasthållne personen genast skall lösgifwas, men att om han finnes vara till häkte förfallen, Domaren eller Ordföranden skall ombestyras, det

han utan tidsutdrägt kommer till den ort, der han skall undergå ransafning, i händelse den ej bör ske wid samma Domstol. Och på det något hinder för Rättens behandling af ärendet ej må uppstå deraf, att den, som har personen i wård eller wärd, underlåter att hörsamma Domarens eller Ordförandens antydan att inställa honom, har Commiteen tillagt, att Rätten i sådant fall genast skall föransätta om personens hemtning.

Nu kan det likwäl hända, att den ifrågawarande personen antingen är sjuk, eller för annan orsak ej kan inställas å den dertill utsatta dag. Skälet, hwarföre han fasthållles, kan t. e. vara, att han råkat i sådan ursinnighet, att han ej, utan wäda för sig sjelf eller andra, kan transporteras. Det tillhör då Rätten att noga utforska förhållandet, och att lämna sina åtgerder efter de omständigheter, som förefomma eller kunna utrönas; och lagen måste i slika fall öfwerlemna till Domaren att efter bästa förstånd och samwete så försära, som han finner personens wälfärd och säkerhet kräfwa.

När till dessa bestämmelser fogas uttrycklig tillåtelse, ej blott för den häftade eller fasthållna personen sjelf, utan äfwen för hwilken annan som helst, att klaga i högre Rätt, om wid Underretten någon försummelse i widtagandet af de ofwanuppgifna åtgerder skulle förelöpa, förmodar Commiteen alla de stadganden vara meddelade, som i detta ämne kunna finnas af nöden. Det kan wisertligen sättas i fråga, om rättigheten att göra den förutnämnda anmälan, och att föra klagan i högre Rätt, må, såsom Commiteen föreslagit, tillkomma någon å annans wägnar, utan att han dertill wiser fullmakt; men emedan händelser kunna inträffa, då en person, just genom den utlagda häftningen, sättes ur stånd, både att sjelf göra anmälan eller klaga, och att dertill utfärda fullmakt för någon annan; och personliga frihetens helgd, i allt fall, är af den stora wigt i ett constitutionelt samhälle, att des wärjande mot hwarje ingrepp bör betraktas såsom en medborgerlig pligt och, i följd deraf, äfwen såsom en medborgerlig rättighet; har Commiteen ej dragit i betänksande att detta stadgande i förslaget införa.

Ändamålet med häftning är endast den häftades förwarande. Han kan ej med rättwisa underkastas någon hårdare behandling, än som för detta ändamål nödwändigt fordras. All skillnad emellan swärare och lindrigare häfte är följaktligen obehörig. Hwarje häfte måste vara så swårt, som säkerheten kräfwer, men alldeles icke swärare. Från denna grundfats har Commiteen utgått, wid uppgörandet af de bestämmelser, som i förslaget förefomma, angående häftade personers behandling. De gälla lika för alla, och wisa derhän, att ingen skall wedersaras annat lidande, än det, som från sjelfwa häftningens natur är oförljaktigt.

Om någon döer i häfte, kunna mistankar lätteligen uppkomma, att han efter häftningen blifwit otillbörligen behandlad. Commiteen har derföre ansett rådligast, att kroppen af läkare besigtigas och, om läkaren dertill finner anledning, äfwen öppnas.

Att förteckningar öfwer häftade personer skola upprättas och månadsligen insändas till de embetsmän, som öfwer häften häfwa inseende, är i särskilda författningar stadgad. Denna förefrist har Commiteen trott böra i allmänna lagen intagas; och som Commiteen jemwäl funnit det säkerhetsmått gagneligt, att en hwar utom häftet må kunna underrätta sig, hwilke de personer äro, som der hållas inneslutne, har Commiteen föreslagit, att

namnet å hvarje häktad person skall, inom kort tid efter det han i häktet inkommit, utfattas å en tasla, som för allmänheten är tillgänglig.

När Commiteen, såsom förut är nämnt, antagit, att en misstänkt person må genom borgen fria sig från häkte, äfwen i mål der annat ansvar, än penningböter, kan äga rum, är det klart, att det belopp, hwarå borgen skall ställas, ej kan mätas efter någon i penningar beräknad ansvarsfölj. För närvarande, då borgen ej tages i andra mål, än der man kan böta med penningar, betraktas naturligtwis bötessumman såsom en skuld, för hwilken borgesmannen efter 10 Kap. 12 §. H. B. svarar, om han ej förmår framskaffa personen. Då det likwäl icke är gifwet, att borgesmannen kan tilltalas och dömas, i stället för den, som mot hans borgen fått vara på fri fot, om denne afwiler, synes en så beskaffad borgen vara af föga betydelse, derest icke böterna redan blifwit genom dom bestämda.

Efter Commiteens åsigt, är borgen för misstänkt person icke annat, än en förbindelse att utgifwa wift wite, i fall personen ej kan inställas å beständ tid. Derigenom att detta wite lägges på en annan person, hvars intresse således beror af den misstänktes inställelse, gör man den förre till enklid wårdare af den senare, i stället för att sätta denne uti allmänt förwar. Witet måste mätas, dels efter beskaffenheten af det brott, hwarföre den ifrågawarande personen misstänkes, och dels efter den större eller mindre anledning, som kan vara till hans afwikande. Pröfningen häraf ankommer således på omständigheterna i hwarje särskildt fall. Lagen kan blott anwisa ett maximum, och i wisa mål äfwen ett minimum, för det witesbelopp, hwarom det tillhör den, som förordnar om häktningen eller lösgifwandet, att sig genom borgen försäkra.

Ansvarigheten för ett sådant wite kan ej upphöra, så länge den, för hwilken borgesmannen ifklädt sig det, lefwer och, på grund af hans borgen, wistas å fri fot, derest han icke losar sig derifrån genom uttrycklig uppsägelse af den ingångna borgen; men detta bdr ej förmenas honom, om personen, för hwilken han borgat, i och med det samma framställes och kan tagas under allmän wård.

Deraf, att det belopp, hwarå borgen lyder, betraktas såsom wite, blir det en följ, att detta belopp är förfallet till utbetalning, då borgesmannen ej kan, å den tid, som honom förelägges, framskaffa den, för hwilken han borgat. Om denne sedan kommer till rätta, eller icke, är utan allt inflytande på borgesmannens förbindelse, till hvars uppfyllande han blef skyldig, i den stund han brast i sitt löfte att inställa den omsförmälda personen. Som det likwäl kan hända, att ett wift bötesansvar då redan blifwit den senare ådömdt, ehuru det hos honom ej kan utgå, utan derföre måste i annat straff förwandlas, har man trots en borgen, som å högre summa wore ställd, stäligen kunna och böra nedfattas till lika belopp med böterna, om den dömda ej kan framskaffas, då det straff skall verkställas, hwar till böterna blifwit förwandlade.

Swad en borgesman åläggas att betala, måste, såsom andra witen, hwilka efter lag utgå, tillfalla Kronan, hvars rätt dertill blir densamma, som till böter i allmänhet. Det synes dock vara en billig fordran för den enskilda måtsäganden, att ur sådana medel njuta sitt stadsstånd, om den afwikne ej lemnat andra tillgångar, som dertill kunna användas. Att ett så beskaffadt wite, i fall det ej kan utgå, ej får, lika med andra witen eller böter, till straff för-

wandlas, säger sig sjelft, då det icke är genom eget wållande, utan för annans skuld, som borgesmannen dertill blifwit förfallen.

I öfwerensstämmelse med dessa grunder äro de stadganden uppsättte, som i förslaget förefomma, angående borgen för misstänkt person; och emedan den, som misbrukat sin borgesmans förtroende, så att denne blifwit twungen utgifwa det belopp, hwarföre han borgat, ej bör sättas i tillfälle att på lika sätt bedraga andra, har Commiteen föreskrifwit, att en sådan skall, när han ertappas, genast häftas och ej mera mot borgen lösgifwas: en föreskrift, den Commiteen jemwäl funnit allmänna säkerheten fordra för den händelse, då någon, för sin mera tillförlitliga ställning i samhället, warit från borgen befriad, men denna frihet misbrukat.

Slutligen har Commiteen welat anmärka, att då man icke i förslaget tillåtit misstänkt person att, såsom uti en del andra länder är brukligt, nedsätta penningar eller gifwa pant i egendom, i stället för borgen, orsaken dertill warit, dels att man, enligt hwad förut är sagdt, ansett rätta systemet med detta säkerhetsmedel wara, att personen kommer under ett slags enskild wård, dels ock att man funnit betänkligt att utsätta offentliga Myndigheter för den ansvarighet och de äfwenlyr, som med emottagande och förwaring af depositioner eller panter äro förknippade, hwarigenom de ofta skulle kunna indragas uti widlyftheter och högst beswärliga efterräkningar. Någon verklig nödwändighet af en slikt tillåtelse har Commiteen ej eller funnat inse, då den, som har penningar att nedsätta eller pant att erbjuda, och följaktligen är i tillfälle att ställa full säkerhet hos en borgesman, också utan all swårighet finner en sådan, i hwars wård säkerheten kan lemnas utan de olägenheter, som åtfölja den offentliga Myndighetens inblandande i slika transactioner.

Med samma rätt, som man för fordran i allmänhet kan söla qwarstad å gådenärs egendom, bör ock en målsägande kunna gbra anspråk på sådan säkerhet för sin stadeslångsfordran hos den, som med sannolika skäl är beswärad att hafwa förnärmat honom, derest denna fordran är till beloppet utredd. Efter Straffbalken kunna händelser jemwäl inträffa, då wift gods är förverkladt, eller då med wisa persedlar så skall förfaras, att misbruk af dem ej kan ske; äfwen som ägaren af tillgripet gods alltid är berättigad att det återfå, då det finnes hos den, som i tillgreppet gjort sig skyldig. I dessa fall kan följaktligen qwarstad lifaledes äga runn; och då qwarstadsfrågor ej böra annorlunda behandlas i brottmål, än i twislemål, har Commiteen, i afseende derå, lemnat hänvisning så wäl till Rättegångsbalkens Fjörde Del, som till Utfökningsbalken, der samma ämne förnämligast förekommer. Hwad åter särskildt angår qwarstad å tryckt skrift, måste de stadganden, tryckfrihetslagen derom innehåller, tjena till rättsefnöre.

Enligt den i 3 Kap. af förewarande förslag uttryckta grundsats, kan egentlig tressodom i brottmål, d. w. s. en dom, hwarigenom straff eller fridlöshet bestämmes för obörd och fränwarande person, ej utfärdas. Deremot böra alla anstalter widtagas, som kunna bidra till en sådan persons insjällelse. Utom det att man i detta Kapitel gifwit allmän tillåtelse till hans gripande, när och hwar han kan ertappas, sedan behörig lysning ägätt, har man ock här trott sig böra meddela sådana föreskrifter om hans egendom, att han ej må kunna, genom dispositionen deröfwer, bereda sig utwägar att å fränmande ort föra en beqwäm eller beqvämerslös lefnad. Man har desutom ansett den fordringsrätt, som tillkommer målsäganden, ej böra

upphållas, derföre att den andre afwikit, om tillgångar till gäldande af en lif fordran finnas efter honom.

På dessa stäl har man föreslagit, att om en efterlyst person ej kan ertappas inom tre månader sedan lysningen äget, och ransakningen, hwilken, efter hwad förut är stadgad, företages i hans frånvaro, wiser sannolika anledningur att han werkligen begått det brott, hwarföre han anlagas, hans egendom må sättas under wård af god man, om hwars förordnande och ansvarighet de i civillagen gifne bestämmelser lända till esterrättelse. Då likwäl egendomen icke kan oupphörligt förblifwa under en så beskaffad wård, har Commiteen funnit en wis tid böra utfattas, efter hwilken den afwiknes rätt till egendomen skall betraktas såsom af honom tills widare öfvergifwen; och denna tid är bestämd till fem år, eller lika med den, som i 3 Kap. 5 §. af förslaget till Årsdabalk blifwit utsatt för bewakandet af arfsrätt, då arfwingens wifstande är okändt. Sedan en sådan tid förflutit, tråda den afwiknes arfwingar till egendomen, och råda deröfwer med full äganderätt, så länge han är borta; det will säga: att om han kommer tillbaka och följaktligen underkastar sig lagarna, han åter inträder i sina förra egendomsrättigheter, så widt de af den mellankomna förwaltningen, eller arfwingarnas under tiden utöfwade äganderätt, ej blifwit förändrade.

Detta strängare förfarande med afwikens persons egendom synes dock ej vara lämpligt i andra fall, än der omständigheterna äro sådana, att offentlig lysning efter den afwikne funnat utfärdas. Commiteen har således till slika fall inkränkt föreskrifterna i denna del. 3 mål af lindrigare beskaffenhet har man ansett det gbra tillsytlest, att målsäganden besordras till sin rätt, hwarom förslaget alltså innehåller nödiga stadganden.

Emot häftning eller qwarstad å egendom för tilltalad person i allmänhet, swarar suspension för embets- eller tjensteman, i hänseende till de särstilda bestraffningar, som för en sådan kunna äga rum. Af stäl, som i anmärkningarna till Straffbalken äro uppgifne, har Commiteen funnit suspension ej böra användas såsom straff. Det ligger deremot i sakens natur, att den kan begagnas såsom medel att från tjenstgöring utestänga en embets- eller tjensteman, som är med sannolika stäl beswärad att hafwa begått brott, hwilket medförer afsättning eller mistning af embete eller tjenst. Allmänna förtroendet till den offentliga mannens redlighet eller duglighet skulle störas, om en sådan embets- eller tjensteman icke afhölles från tjenstgöring till dess Domstolen slutligen pröfwat anklagelsen, eller dessförinnan funnit de beswärande omständigheterna vara undanröjda. Möjligtwis kan detta innebära ett för honom oförtjent lidande; men saken är den samma med en tilltalad, som under rättegången hålles häftad och sedan befrias. Den uppföring, allmänna ordningen fordrar, näste embetsmannen, likasom den enskilde, fördraga.

Commiteen har således icke allena i 1 Kap. 13 §. af förslaget till Utöfningsbalk och i Kap. 8 och 11 §§. af detta förslag tillagt förmän, såsom allmännelig disciplinarmakt, rättigbeten att från tjenstgöring tills widare ställa en underordnad embets- eller tjensteman, som för tjenstefel förwifas till åtal wid Domstol, utan ock i förevarande Kapitel förklarar en lika beskaffad suspension kunna af Domaren beslutas, när omständigheterna under påstående rättegång der till föranteda. Härwid har Commiteen också aktat nödigt bestämma, huru med embets- eller tjenstemans lön och öfriga inkomster under suspensionstid skall förhållas; och som denna bestämmelse ej afwiker från hwad hittills varit antagit, läter någon redogörelse derföre ej tafsawas.

Kap. 11. De föreskrifter, Förre Delen innehåller, om beräkning och iakttagande af laga tid eller så kallade fatalier, har Commiteen funnit tillämplige äfwen i brottmål; och efter samma princip, som man i hänfigt till civila mål föreslagit, att då laga tid skall iakttagas genom stämning, talan ej må anses förwarad innan stämningen är kungjord, har man här förklarad, att häfdetid i brottmål ej anses vara afbruten, innan kallelse blifwit kungjord, på sätt derom i förslaget stadgas. Man har dock trots undantag böra äga rum för twenne fall: det ena, då häftning stett, emedan särskild kallelse derigenom göres öfverflödig; och det andra, då den, som skall tilltalas, är rynd och blifwit efterlyst, emedan lysningen i detta fall motswarar kallelsen. Att häfden å nyo widtager i senare fallet, om den efterlyste kommer tillbaka, borde wäl af sig sjelft vara klart; men för att undanröjda allt twiswelsmål, har man i förslaget utmärkt, att ny häfdetid börjas från den dag han kunnat ertappas, hwaras följer, att han efter två års förlopp från den dagen är för åtal fri.

I brottmål, äfwenäwäl som i twistemål, kan nödwändighet för en part inträffa att återföla försuten tid. De derom i Förre Delen gifne bestämmelser äro således hit hänförde; och den i detta afseende för twistemål föreslagna inskränkning, att laga häfdetid, som tilländalupit, ej må återställas, har jemwäl här blifwit tillagd.

Huruwida ett brottmål kan på nya skäl upptagas, sedan dom en gång fallit och wunnit laga kraft, är en fråga, som varit mycken twist underkastad.

Non bis in idem är en rättsregel, den man fordomdags allmänt erkände, och hwilken ännu i hela sin stränghet följes uti de länder, der den accusatoriska processformen, i förening med Juryrättning, är wedertagen. Man anser i dessa länder ingen kunna ställas under tilltal, då han en gång blifwit från anklagelsen genom laga kraftwunnen dom frifänd. I en del andra länder åter har man smånigom frångått denna regel, i samma mån som rättegångsformen antagit en mera inquisitorisk character. Man har infört en skilskiltighet i befrielsedomar, hwarigenom man beredt sig utwäg att i de flesta fall anställa nya undersökningar. Så indelar man t. e. i Tyskland allmänneligen frifägelse uti tremne slag, nemligen: 1) fullkomlig befrielse (absolutio a tota causa), då den tilltalade anses hafwa ådagalagt sin oskuld; 2) enkel frifännelse, då han wäl har mistankar, men ej synnerligen beswärande omständigheter emot sig; och 3) åtalsfrihet tills vidare (absolutio ab instantia), då omständigheterna varit synnerligen beswärande, men den tilltalade ej funnat förmås till befämelse, eller med fulla bewis öfwertygas om brottet. Allt efter som det ena eller det andra slaget af dessa befrielsesätt blifwit i domen begagnadt, har man efteråt mer eller mindre willkorlig rättighet att upptaga målet å nyo. När fullkomlig befrielse är meddelad, kan ytterligare åtal ej anställas, så wida icke de skäl, på hwilka domen om den tilltalades oskuld blifwit grundad, befinnas vara falska. Den enkla frifännelsen medgifwer ny undersökning, om förut ofända bewis upptäckas. Men ehwad domen innehåller fullkomlig befrielse eller enkel frifännelse, fordras Högsia Domstolens (Sfwerappellationsrättens) tillåtelse, innan ytterligare undersökning kan företagas. I de fall åter, der domen blott bestämmer åtalsfrihet tills vidare, äger ny undersökning rum, så snart minsta anledning dertill wisar sig, utan föregående anmälan hos Sfwerdom-

flot; och den innebär i hellsiva werket så litet någon egentlig befrielse, att man till och med qwarhåller den tilltalade i häfte, om målet är af grof beskaffenhet, och han ej kan ställa borgen för sin person.

Efter den fordna rättegångsordningen, kände man äfwen i Frankrike flera slags befrielseedomar, nemligen ren absolution för den, som ansågs wara oskyldig, hors de cour för den som hade misstankar emot sig, och plus amplement in forme för den, som war mycket beswärad. Den sistnämnda domen medförde rättighet till målets återupptagande, antingen inom wisa år, eller under den anlagades hela lifstid. Genom de nyare processordningarna äro desse stelnader i befrielsefätt upphäfnie. Den anlagade måste owillkorligt frias eller fällas, och är ej underkastad ytterligare tilltal, sedan han en gång wunnit befrielse.

I Sverige hafwa ungefärligen lika principer, som de tyska och fornfransyska, blifwit fastde, wid tillämpningen af nu gällande lag i förewarande ämne. Man har äfwen här antagit tre slags befrielseedomar: det ena, hwarigenom den tilltalade förklarar helt och hållet fri, då han anses hafwa ingen eller ringa misstanka emot sig och derföre, som det stundom heter, må njuta sin oskuld till godo: det andra, hwarigenom man förklarar honom ej kunna till saken fällas, då han har halft bewis emot sig; och det tredje, hwarigenom saken lemnas till framtiden, då den är af swårare art, och mer än halft bewis mot den tilltalade förekommit. Det sista slaget är fullkomligen motsvarigt hwad Tyskane kalla åtalsfrihet tills widare, eller absolutio ab instantia; och det är icke osannolikt, att den tyska seden att i slika fall hålla misstänkta personer i häfte, warit den föresyn, som swäfwat wåra lagstofa för ägonen, när bruket att i swårare brottmål sätta anlagade på bekänneise, hwarom förut är taladt, först infördes i swenska lagstifningen, ehuru detta bruk hos oss antagit characteren mera af en extraordinär bestraffning, än af ett säkerhetsmått, då den misstänkte ej kunnat, såsom i Tyskland, genom borgen fria sig från fängelse.

Åf 1734 års lag har man ej anledning att sluta till någon rättighet för ållagaremakten att börja nytt åtal mot den, som en gång blifwit befriad, ware sig beständt, eller genom förklarande, att han ej kunnat till saken fällas. Det är endast när saken är lemnad till framtiden, som lagen antager, att den "kan uppenbar warda." I alla andra fall synes meningen hafwa warit, att den skall i sitt iner eller mindre outredda stiel förblifwa. Häruti gjordes likwäl redan genom Kongl. Brefwet den 1 Mars 1750 den betydliga ändring, "att alla sådane grofwe brottmål, som gingo å lif, ära eller kropp, och för hwilka med penningar ej singe bötas, antingen Schwerrätten deri gifwit befrielseutslag, eller oss fällt den brottsliga till mindre, dock ej werkstäldt straff, än han sedermera funnes hafwa förtjent, ägde af Hof- och Schwerrätter, enär nya stäl och omständigheter förekommo, åter upptagas och efter lag och beskaffenheten afgöras, utan föregående förfrågan hos Kongl. Maj:t." Och denna lagförändring blef genom Kongl. förordningen den 20 Januari 1779 fastställd, med den inskränkning allena, att så kallade statsbrott undantogs från dem, i hwilka talan, utan hinder af befrielseedom, ägde på nya stäl anställas.

Att en dom, hwarigenom någon blifwit af Jury friländ, ej kan häfwas annorlunda, än genom domens cassation för formalitetsfel, är en gifwen följd af hellsiva inrättning-

gens natur. Juryn framlägger inga grunder för sitt beslut. Den dömer öfver bewisningen, sådan denna lefwande förekommer under ransakningen, utan att den ens i protokoll uppfattas. Man kan ej säga efteråt, hwad som saknades i bewis, och hwad som kan vara af nöden för att fylla bristen, eller om Juryn befriade dertföre, att gerningen ej ansågs innefatta den straffbarhet, som efter lag fordrades för den tilltalades fällande. Det är således omdöligt att bestämma, hwad som i ett slikt fall rätteligen borde räknas för nytt skäl, derå ytterligare anklagelse kunde grundas. Wore den tillåten, blefwe hwarje förut ej begagnadt vittne ett sådant; och man kunde inmerfort, genom framdragande af den ena obetydliga omständigheten efter den andra, förfölja den befriade med anklagelser, till dess man slutligen wore lycklig nog att finna en Jury, som fällde honom. Det är dertföre, som man i England alltid iakttagit den grundsats, att ingen ny bewisning får komma i fråga, då den anklagade är befriad. Ytterligare ransakning (new trial) kan wäl bewiljas, när Juryn förklarar honom skyldig, om Domaren, som hållit den förra, ej är lika öfvertygad om bewisningens fullständighet, som Juryn, men alldrig, då Juryn förklarar honom icke skyldig.

För antagandet af den grundsats, att befrielseedom ej kan häfwas, utgör likwäl icke Jurymrättningen, efter Commiteens tanka, något nödwändigt villkor. Denna grundsats är gällande i Danmark och Norrige, der en sådan inrättning ej finnes; och Commiteen hade äfwen infört den i sitt första utkast till de allmänna bestämmelserna för strafflagen. Men wid närmare öfverwägande, har Commiteen ansett sig ej böra frångå hwad här om i Sverige för närvarande är stadgad. Det skulle måhända sära de begrepp, som hos oss under nu warande system bildat sig, om ett brottmål af grof beskaffenhet ej finge åter upptagas, då nya skäl förekommo, genom hwilka den förut befriade kunde till saken bindas.

De särskilda slag af befrielseedomar, som hittills varit brukliga, har dock Commiteen ej funnit skäl att bibehålla. Då man ej indelat bewisningen i hel och half, kan man icke eller på en sådan indelning grunda något domslut, eller antaga ett derifrån hemtadt ytterligare mellanmål af mer än halft bewis. Efter den accusatoriska rättegångsformen, måste desutom parterne genom dom ordentligen slitas åt, och saken följaktligen afgöras, i det stiel, hwaruti den wid ransakningens slut sig wisar. Man kan således ej lemna den till framtiden, d. w. s. låta den stå öppen för nytt åtal, när bestt åklagaremakten eller enslikt måtsägande finner för godt att det anställa. Den anklagade bör antingen frias eller fällas; och sedan domen wunnit laga kraft, måste den i båda fallen lända till esterrättelse, så wida den icke, efter föregående pröfning af de skäl, som i sådant ändamål kunna förebringas, häfwas i wanlig form, genom resning. Det är lika wigtigt, att en tilltalad får njuta befrielseedom till godo i brottmål, som att ett i twissemål utfärdadt domslut äger bestånd. Sättet att få brottmål upptaget på nya skäl, utan hinder af den förra domen, bör alltså vara det samma, som för ett slikt upptagande af twissemål är stadgad; och enär nu den princip för mål af senare slaget är gällande, att ingen äger bryta dom åter som wunnit laga kraft, utan Konungen allena, genom Des Högsta Domstol, har Commiteen trott denna princip jemwäl till brottmål böra hänföras, hwarigenom

och en ytterligare säkerhet beredes den tilltalade, att icke utan verkliga skäl och noggrann pröfning, kunna för nytt åtal blottställas, sedan han en gång blifwit befriad. För öfrigt, och då det är endast i fråga om gröfre brott, som allmänna rättskänslan kan fordra ett dylikt åsidosättande af redan meddelade domslut, har Commiteen till sådana mål inskränkt rättigheten att söka resning i befrielse; hvarjemte Commiteen tillagt det undantag för så kallade statsbrott, som förekommer i Kongl. förordningen af den 20 Januarii 1779. Och ehuruwäl fråga om resning sällan måtte kunna uppstå i tryckfrihetsmål, hvilka äro de enda, som efter förevarande förslag skola pröfwas af särskild Rännd eller Jury, har Commiteen dock funnit ett lika undantag, såsom i sakens natur grundadt, böra uti förslaget införas, i hänseende till de befrielseedomar, som utfärdas i följd af hwad sådan Rännd eller Jury bestutit.

Hwad den nys återopade Kongl. förordning innehåller, angående upptagande af mål, der den tilltalade ej är befriad, utan fäld till mindre straff, än han sedermera anses hafwa förtjent, har Commiteen ur förslaget uteslutit, och i stället infört det stadgande, att ej någon, som för brott blifwit till straff fäld, må för samma brott ytterligare tilltalas. Det är wärdligt att låta straffdomar uppräfwas, för det man förmenar straffet ej hafwa varit tillräckligt. Den, som en gång är dömd till straff, måste vara berättigad att få det verkstätt, för att ej genom håftning eller annorledes lida mer, än kanske hela straffet; och sedan verkställighet följt på domen, kan, äfwen efter tydliga ordalydelsen af den återopade Kongl. förordning, någon widare bestraffning för samma brott ej komma i fråga. Bestimmes åter den dömda hafwa gjort andra brott, innan domen fälldes, så har Commiteen ansett honom för dem böra straffas, ehwad det förra straffet är verkstätt, eller icke, hwilket i 6 Kap. 18 §. af förslaget till Straffbalk uttryckligen förklaras.

Om den, som blifwit till straff dömd, tilltror sig att med skäl, dem han förut ej begagnat, ådagalägga sin oskuld, kan rättigheten dertill icke utan grymhet honom betagas. Commiteen har alltså i förslaget bestämt tillerkänt honom denna rätt; och emedan det kan vara af största interesse äfwen för hans närmaste anhöriga efter hans död, att så den släkt utplånad, som genom en på falsk bewisning grundad straffdom blifwit satt å hans ära, har Commiteen, i likhet med hwad för årekränkning i allmänhet är föreslaget uti 18 Kap. 14 §. Straffbalken, jennwäl till sådana anhöriga utsträckt den ifrågawarande rättighet. Men på det något missbruk deraf ej må ske, ware sig af den dömda sjelf, eller af hans anhöriga, har Commiteen förklarat, att icke eller en slikt rätt må utan resning i den föregångna domen begagnas; hwaritill också den slutliga bestämmelse blifwit fogad, att resningsansöfning ej får uppehålla verkställighet af dom, så framt sökanden ej är till lifsstraff dömd, eller Högste Domstolen pröfwar skäligt förordna, att med straffets verkställighet må hafwas ansånd.

Kap. 12.

Det ansvar, enskild måtsägande, som förer talan i brottmål, ådrager sig genom förfallotöst uteblifwande, bör vara det samma, som för en kårande part i twistemål äger rum. Skulle det åter hända, att en allmän åklagare utan förfall

underlåter att inställa sig, är detta en försummelse i tjensten, hvarföre han får tilltalas och straffas såsom för annat tjenstefel af dylik art.

§ afseende på följderne af den tilltalades uteblifwande, har Commiteen här antagit samma skilnad emellan swärare och ringare mål, som förut i fråga om tid till kallelser's meddelande. Om brottet, som åtalas, är af den beskaffenhet, att det endast med böter i lagen belägges, har man trott enahanda försarande kunna iakttagas, som för twistemål är föreslaget, nemligen att böter för uppspro's försummelse eller uteblifwande ådömas, och att wite förelägges, innan hemtning sker. § de fall åter, der annan bestraffning, än böter, genom slutliga domen kan bestämmas, har man ej funnit lämpligt att använda plikt eller wite, såsom tvångsmedel på förhand, utan föreskrifwit, att om den tilltalade förfallolöst uteblifwer, Rätten genast skall förordna om hans hemtning.

Man måste föreställa sig den händelse, att en person ej kan träffas i sitt hemwist eller annorstädes, der han wantigen uppehåller sig, när ett witesbeslut skall honom lungöras, eller en hemtning verkställas. För witesbeslutets lungörande gifwes då ingen annan utväg, än att låta det införas i allmänna tidningarna. Hurwidå deremot någon anstalt kan widtagas, i stället för hemtningen, måste bero af målets beskaffenhet. Den enda åtgärd, som i senare afseendet synes vara tjenlig, är, att låta offentlig lysning utgå efter den tilltalade, såsom rynd. Men då detta stege efter 10 Kapitlet i förslaget, har den påföljd, att den efterlysne, när och af hwem som helst, kan gripas, bör det icke kunna komma i fråga för andra fall, än då häftning, efter de derföre i allmänhet bestämda grunder, äger rum. Commiteen har således funnit nödigt att till dessa fall inskränka beslut om sådan efterlysning, men ansett den, i dylika omständigheter, äfwen kunna begagnas emot en tilltalad, som blifwit kallad i allmänna tidningarna, utan att sedermera låta sig afhöra. För de fall åter, då häftning ej äger rum, har Commiteen ansett vidare åtgärd, än kallelse eller lungörelse i tidningarna, ej vara lämplig. Genom den sättes ensild måtsägande i tillfälle att utföka sitt stadestånd; och i dessa mål af ringare wigt är det allmännas intresse ej så stort, att icke åtalet, i hänseende till bestraffningen, kan ligga neder, till dess den tilltalade träffas.

På det anlagade personer ej må onödigtwis hållas i häfte för wittnens försummelse att sig inställa, har Commiteen föreslagit, att wittne, som uteblifwer i mål der någon är häftad, skall till rätten hemtas, utan att förut wid wite kallas; men som ett wittne ej bör blottställas för detta äfwenlyt, utan att känna, om den tilltalade verkligen är häftad, eller icke, har Commiteen föreskrifwit, att underrättelse derom skall lemnas, då wittnet till hörande i målet kallas.

Swad detta Kapitel för öfrigt innehåller, behöfwer, såsom i det närmaste öfwerenssammande med de i Förre Delen föreslagne stadganden, ej här motiveras. Att böter efter Rättegångsbalken, äfwen som witen i allmänhet, skola, om de ej kunna gäldas, förwandlas till fängelse, på lika sätt som om böter efter Straffbalken i 2 Kapitlet af samma Balk förordnas, är ett tillägg, hwarmed Commiteen slutat förevarande förslag; och skälet dertill är, att denna bestämmelse hwarken kunnat umbäras, eller å annat ställe i lagen lämpligen intagas.

Tillägg

för

De särskilda förslagen.

1.

Om ändringarna i lagtexten, i fall lifsstraffet afläffas.

För det fall, att Lagstifvande makten skulle, för eller senare, pröfva lifsstraffet kunna och böra afläffas, har Commiteen, efter hvad i motiverna till 2 Kap. Straffbalken är antydt, bort föreslå det straff, som i des ställe wore att använda.

Frihetsstraff på lifstid har naturligtvis endast, i detta afseende, kunnat komma i fråga. Det är således här föreslaget. Att förlusten af friheten skall vara förenad med tvång till arbete och de inskränkingar i öfrigt, som göra straffarbete kånbart, utan att det dock öfvergår till grym medfart, anser Commiteen äfven vara ostridigt. För att i allmänna endömet wid ifrågavarande frihetsstraff fästa den wigt och betydelse, det, såsom lifsstraffet substitueradt, bör äga, har Commiteen föreslagit, att straffet skall undergå å fästning, och deråt gifwit benämningen fästningsstraff; äfvensom den straffarbetsfångar under wisa willkor medgifna förman, att hos Konungen kunna af wederbörande Styrelse blifwa omedelbart ansölde till benådning, ej ansetts böra fästningsfångar tillkomma.

Såsom en följd af lifsstraffets förvandling till fästningsstraff, har ock, i stället för straffarbete å lifstid, en annan straffart bort anwisa för de brott, som i swårhet komma närmast intill dem, som med lifsstraff i förslaget beläggas.

3. Straffarbete ifrån femton till och med tjugu år är i detta hänseende uppgifwet.

4. Af dessa antaganden följa de ändringar, som lagtexten i öfrigt uti detta särskilda förslag undergått.

2.

Om Jurypirättningen.

Efter hvad förut är förklaradt, har Commiteen ej tilltrött sig föreslå införandet af en widsträcktare Jurypirättning för närwarande här i landet, än den, som redan är antagen till bedömande af tryckfrihetsmål. Commiteen har likwäl ansett sig böra, genom framläggandet af ett särskildt förslag, wisa huru en sli inrättning möjligen skulle kunna organiseras. Härmed torde åtminstone så mycket winnas, att sli hufwudsfrågan blir något närmare bestämd, än den hittills varit. Allmänheten får nemligen lära känna, hvad som

egentligen förslås med en Jurymrättning i vidsträcktare mening. Den kan derefter säkrast döma, om eller när tiden må vara inne att hos oss införa en sådan. Föreläggningarna om dess verkliga beskaffenhet, och följaktligen om hwad som utgör rätta tvisteämnet emellan dem, som påyrka, och dem, som bestrida, antagandet af denna inrättning, äro troligen i närvarande stund, hwarken hos den ena, eller hos den andra sidan, tillräckligen klara och fullständiga.

Då fråga är om att införa en inrättning der den ej funnits, eller att åter upptaga den, der den längesedan förswunnit, bör man naturligtvis med afseende på de olikheter, som kunna äga rum särskilda länder emellan, noga undersöka huru samma inrättning utbildat sig annorstädes, der den antingen från längre tid tillbaka oafbrutet varit begagnad, eller under en senare tidpunkt kommit i bruk. Commiteen har således, wid uppgörandet af förevarande förslag, trott sig böra hemta ledning från de principer, efter hwilka Jurymrättningar i främmande länder äro ordnade, och från de erfarenheter, som under utvecklingen af dessa principer blifwit wunna.

England och Skottland äro de länder, hwarest Jurymrättningen, i dess närvarande form, längst ägt bestånd. Derifrån öfvergeet den till Nordamerika, i och med det samma detta land blef en engelsk coloni. Den har derstädes alltsedan bibehållit sig, och är genom Förenta Staternas constitution uttryckligen befästad.

Äfwen i en del af Englands Afstatiska besittningar har Jurymrättningen blifwit införd, och skall, efter hwad officiella handlingar wisa, vara af infödingarna med synnerlig wätwilja omfattad.

På Europeiska contineten finnes deremot denna inrättning icke för närvarande, Commiteen wetherligen, annorstädes än i Frankrike, der den antogs genom lag den 29 September 1791 och sedermera varit utan afbrott begagnad, samt i Tyfka Rhentländerna, der den ännu bibehålles efter fransyska lagarna, som infördes medan dessa länder woro med Frankrike förenade, och hwilkas afläffande, för den del som tillhör Preussen, wäl varit ifrågasatt, men ej kommit till verkställighet. I de öfriga tyfka stater, der fransysk lag en tid varit gällande, upphörde Jurymrättningen, wid de gamla lagarnas återställande 1814. I Konungariket Nederländerna behöll man tills widare fransyska lagarna, men upphäfde Jurymrättningen, wid samma tid.

Öfwerallt der Jury för närvarande begagnas, förutsätter man, såsom nödwändigt villkor för den pröfning af bewisningens werkan i brottmål, som åt Juryn öfwerlemmas, en föregående ransafning, både om brottet med alla dertill hörande omständigheter, och om gerningsmannen. En slikt ransafning fordrar merendels längre tid, och föranleder ej sällan till uppflof eller andra widlyftheter, som ej äro förenlige med ett måls behandling inför Jury. Allt det hufwudsakliga af bewisningen måste vara samladt och i ordning bragdt, för att kunna på en gång framställas för Juryn, hwilken har att öfwerstäda det såsom helt, eller, så till sägande, i en enda blick. Inför Jury anslagas ingen annan, än den, som redan har så starka skäl emot sig, att man anser honom möjligen kunna fällas. Det är just derföre, att man finner honom ej böra befrias, men likwäl icke, utan Jurys medwerkan, kan döma honom saker till straff, som målet skutes under Jury. Härom yttar

sig i England och Nordamerika den så kallade Stora Nämnden (Grand Jury), hvilken, efter att hafwa undersökt bewisningen, förklarar anklagelsen antingen vara grundad (a true bill), eller icke grundad (not a true bill, eller not found). I Skotland åter afgöres frågan, om bewisningen är tillräcklig för att grundlägga anklagelse inför Jury, eller icke, af Kronans Högsta ombudsman (Lord-Advocaten), hwaremot frågan, om gerningen är sådan, att den bör som lagbrott åtalas (the relevancy), pröfwas af Swardomsstolen (the Court of Justiciary). Då Jurynämningen först infördes i Frankrike, antog man, såsom i England, en särskild Anklagningsnämnd (Jury d'accusation); men genom den nu gällande rättegångsordningen för brottmål af år 1808, blef denna Nämnd afskaffad, och pröfningen, om ett mål skall skjutas under Jury, eller icke, uppdragen åt Swardomsstolarna (les Cours Royales), till hvilka de föregående ransafningar, som af dertill utsedda Instruktionsdomare hållas, skola insändas från Underrätterna, i fall dese finna brottet och bewisningen vara så beskaffade, att anklagelse inför Jury bör utföras.

Det är en mängd af brottmål, som ej hörer under Juryns dom, i de länder der denna inrättning finnes. I England, Skotland och Amerika tillkommer det Frelsdomare, eller andra embetsmän, att utan Jury afdöma åtfylliga mål af ringare beskaffenhet (misdemeanors); och i Frankrike sker anklagelse inför Jury endast då fråga är om gröfre brott (crimes), d. w. s. sådana, som efter lag kunna medföra swära eller wanärande straff (peines afflictives ou infamantes).

Commiteen har antagit, att inga andra mål böra skjutas under Jury, än der den tilltalade har synnerligen beswärande skäl emot sig; och som Commiteen ej funnit lämpligt att föreslå någon särskild Anklagningsnämnd, har frågan, om ett mål skall skjutas under Jury, eller icke, blifwit till Swardomstolarnas pröfning öfverlemnad. Man har trots sig desto heldre kunna i denna del taga den nu warande fransyska processordningen till efterdöme, som erfarenheten der i landet ej talat för Anklagningsnämndens bibehållande, och denna inrättnings gagnelighet till och med i England nu för tiden mycket omtwiflas.

I afseende på beskaffenheten af de mål, som skola af Jury bedömas, har Commiteen följt samma grundsats, som i fråga om underställning af Underrätts dom. De mål, i hvilka sådan dom skall underställas, då Underrätten faller den tilltalade till swärare straff, äro de, som Commiteen i allmänhet ansett böra skjutas under Jury, då den tilltalade ej kan dömas på egen bekännelse. Att Juryns pröfning ej fordras, om den tilltalade gjort sådan frivillig bekännelse inför Rätten, att han på grund deraf bör till saken fällas, öfwerensstämmar med den i England och Amerika gällande princip. Skulle Swardomstolarna, att Underrätten ej bort döma den tilltalade saker på egen bekännelse, så tillhör det Swardomstolarna att skjuta målet under Jury, om skäl dertill i öfrigt förekomma, likasom då Underrätten gifwit befrielseedom, men Swardomstolarna anser bewisningen vara nog beswärande, ser att till åtals utförande inför Jury föranleda.

Från den allmänna grundsatsen, att endast swärare mål böra under Juryns pröfning, är undantag gjort för det fall, då i ett mål af ringare beskaffenhet, Underrätten frikänd den tilltalade, men Swardomstolarna finner honom hafwa så starka skäl emot sig, att befrielse, efter Swardomstolarnas mening, ej hade bort äga rum. Det är en stor olägenhet af det rättes-

gångsfätt, som medgifwer målens fullföljd beswärsvis i högre Rätt, der parter eller vittnen ej kunna höras, att Schwerrätten måste döma endast på skriftliga protokoll och handlingar, genom hvilka målen swärligen kunna framställas uti den samma och leswande stensnad, hwari de wisa sig inför en Domstol, der parter och vittnen personligen förekomma. Denna olägenhet kan ej afhjelpas med den rättegångsordning, som för närwarande följes, och från hwilken Commiteen, uti det egentliga förslaget, icke eller trott sig i denna del kunna afwika. Bleswe åter en Jurymrättning för gröfre brottmål antagen, så wore det, efter Commiteens tanka, ej olämpligt att, när i ett ringare mål stridighet, om den tilltalande borde frias, eller icke, uppstode emellan Underrätten, som haft parter och vittnen för sig, och Schwerrätten, som dömer blott efter skriftliga handlingar, låta målet förwisas till Jury, der ytterligare förhör med parter och vittnen kunde anställas.

Det är tänkbart, fast det troligen högti sällan måtte inträffa, att uti ett mål som omedelbart upptages i Schwerrätt eller Högsta Domstolen, bestraffning eller annan påföljd kan komma i fråga af den swärare beskaffenhet, att målet bör skutas under Jury. Denna händelse är följaktligen i förslaget antydd, med förklarande tillika, att om Högsta Domstolen, i slikt fall, eller eljest, wid pröfning af Schwerrätts dom, förwiser mål till Jury, beslutet skall Schwerrätten tillsändas. Skälet till detta förklarande är, att målets behandling egentligen tillkommer Schwerrätten, då anklagelse inför Jury skall utföras.

Om man antager en Jury i widsträcktare mening, kan man ej, såsom det nu tillgår i tryckfrihetsmål, och såsom Commiteen föreslagit för de fall, då, efter Rättegångsbalkens Förre Del, wisa frågor i civita mål skulle af särskild Rämnd afgöras, låta Juryn för tillfället wäljas af parterna selswa och af Domstolen. När Jury skall sättas i nästan hwarje mål af swärare art, måste ett wist antal Jurymän på förhand wara gifwit och wid Domstolen tillstädes, för att genast kunna begagnas. Walet måste således inom detta antal inskränkas. På det nu parterne må hafwa tillräckligt utrymme för begagnandet af den jäfs- och utestutningsrätt, dem bör tillkomma, wid bestämmandet af de personer, bland dem som till Jurymän i allmänhet blifwit kallade, hvilka för hwarje särskildt mål skola i Juryn inträda, och på det de Jurymän, som för en wist ort utses, ej må alltför ofta beswäras med insättelser till ransafningars öfwerwarande; är det angeläget, att desas antal blir temligen stort. Ett sådant antal åter kan ej med säkerhet wäljas inom den trångare krets, som wantigtwis utgör en Underrätts domsaga. Commiteen har derföre trott domsagorna för de mål, som skola af Jury pröfwas, böra så utwidgas, att hwar af dem kommer att utgöra helt län.

Om en Jurymrättning skall lyckas, måste desutom alla dit hörande förhandlingar ske med en större offentlighet, än den, som kan äga rum wid Underdomstolarna. Då en representation af folket kallas att deltaga i Domaremakten, bör också folkets synnerliga uppmärksamhet fästas på utöfningen af detta betydelsefulla kall. Det finnes ingen annan kontroll på Juryn, än allmänna omdömet. Allt bör derföre så ställas, att denna sättas i full verksamhet. Ransafningarna måste föras med högtidlighet, inför Domstolar med mera anseende, än de wantiga; och sammanträdena böra hållas på orter, der en talrik åhörare-

personal kan påräknas, och hvad som förelöper följaktligen vinna en säkrare och mera utbredd publicitet.

För öfrigt är det af wigt, att de åklagare, som hafwa att utföra Kronans talan inför Jury, äga utmärkt bildning och skicklighet, och att advocater med lika egenskaper jemwäl finnas på stället att tillgå, bland hwilka försvarare kunna wälas, af eller för de anklagade. En så beskaffad personal af saksförare för Kronan och advocater för enskilda kan man ej wänta sig att träffa här i landet annorstädes, än wid Hswerdomstolarna.

Åf dessa skäl, till hwilka jemwäl kommer, att de cassationsfrågor, som kunna för-anledas af ransakningar inför Jury, likasom besvär öfwer domar, hwilka på Jurys beslut grundas, böra, till undwikande af det uppehåll, som en mellaninstance skulle medföra, pröfwas af Högsta Domstolen omedelbart, synes det wara klart, att de mål, som skutas under Jury, måste af Hsverrätterna behandlas. Commiteen har således föreslagit, att ransakningarna i dessa mål skola hållas af Hsverrätt, & sammanträden, som på bestämda dagar hwar tredje månad inträffa wid landshöfdingefädet i hwarje län; och då sådana sammanträden egentligen äfysta måtens bebdömande af Jury, har Commiteen ansett dem lämpligen kunna benämnas för Jury-Ting.

På lika sätt förfares ock i andra länder, der Juryinrättning finnes. Hswerdomstolarnas ledamöter kringresa, i England, Skottland och Amerika två gånger, och i Frankrike fyra gånger om året, för att hålla Afiser (så benämnde efter hellska Juryn, som fordom kallades afise) eller Ting, i mål, som äro slutne under Jury. Uti sistnämnda land tillkallas Underdomare, för att göra Hsverrätten eller Afisdomstolen fulltalig, när sådant är nödigt; och detta har Commiteen trott kunna ske äfwen i Sverige, om en Juryinrättning här infördes.

Antalet af Jurymän, som årligen för hwarje län skola wälas, har Commiteen bestämt till 300. Efter hvad nedanför wisas, komma wäl blott 60 att kallas till hwart Jury-Ting, det wäl säga: 240 för hela året. Men öfwerkottet torde ej wara för högt beräknadt för dödsfall, och för afsägelse, som i anseende till ålderdom eller förhinder kunna äga rum.

Mot andra länders Juryinrättningar, synnerligast den fransyska, anmärkes allmänneligen, att för stort inflytande af Werkställande maktens organer utöfwas, wid upprättandet af listorna & de personer, som till Jurymän kallas. För att icke i förevarande förslag gifwa skäl till samma anmärkning, har Commiteen tillsyrkt, att walet af Jurymän skall helt och hållet öfwerlemnas åt folket. Med den åsigt, Commiteen förut framställt, att Juryn i sin egentliga natur utgör en folkrepresentation, står det ock bäst tillsammans, att de män, som deri inträda, af folket utses. Utskilliga metoder för wal kunna uppgifwas. Den föreslagna har Commiteen funnit wara den, som, i likstämmighet med våra öfriga inrättningar, lämpligast låter verkställa sig. Några ytterligare reglementariska föreskrifter blifwa twiswelsutan nödige, för att sätta den i gång; men dessa har Commiteen ej ansett tillhöra allmänna lagen.

I fråga om qualificationerna för Jurymän innefattar förslaget i det närmaste samma instränkande bestämmelser, som i andra länder äro antagna. Ett tillägg har Commi-

teen likväl gjort, det nemligen, att ej någon som saknar de allmänna kunskaper, hwilka, efter hvad derom särskildt förordnas, utgöra högsta grad af undervisningsämnen i folkskolor, må i Jurymannawal deltaga eller till Jurymän väljas. På speciela kunskaper, eller andra än dem, som hos folket i allmänhet kunna och böra finnas, får man, efter sakens natur, ej göra anspråk hos Jurymannen, eller hos den, som skall räknas för skicklig att välja honom; men att de, som till ett så viktigt värf kallas, utses endast af och bland folkets mest kunniga män, kan man med fullt skäl både fordra och föreskrifwa. Genom en sådan föreskrift sättes och lagstiftande makten i stånd att, när den stora nationalangelägenheten af ändamålsenliga folkskolor en gång skall ordnas, så bestämma kunskapsmättet, att en Jury af alldeles obildade personer ej kan tillkallas; och då en wis bildning göres till villkor för utöfningen af ett hebrande medborgerligt förtroende, ligger i samma villkor jemwäl en uppmuntran till allmänneligt eftersträfwande af denna bildningsgrad.

Deremot har Commiteen bland qualificationerna för Jurymän, eller dem, af hwilka de skola väljas, ej upptagit något wist belopp af förmögenhet eller skattebidrag. Om det låter säga sig, att wid wal af en representation, som sifftar lagar för äganderätt och för skatters utgörande, förmögenheten eller skattskyldigheten bör, i mer eller mindre mån, komma i beräkning, må man derifrån ej draga någon slutsats till principens giltighet för en representation af den ifrågawarande art. Man fordrar ej hos Domaren någon wis quantitet af förmögenhet eller deltagande i skattskyldigheten. Hwarföre skulle den då fordras hos Jurymannen? Förståndet att inse hvad som är sannt och rätt, och sjelfständigheten att utan fruktan och mammamån uttala sin öfvertygelse derom, låta lyckligtwis icke bestämma sig efter rikedomens eller skattebidragens ziffermätt. Troligen hinna begreppen här om utwiäla och stadga sig, innan en Jurymän i Sverige antages. Skulle den åter komma i fråga dessförinnan, så äro de qualificationer, som i denna del kunna wara att önska, ej swäre att utfinna.

För att undanröbja allt godtyckligt inslytande wid kassellernas utfärdande till Jurymän för hwarje särskildt sammanträde, har Commiteen föreslagit, att det erforderliga antalet skall, för hwar gång, genom lott offentligent uttagas i Hwerrätten. Detta antal har Commiteen bestämt till 60, dock så, att om förfall anmälas före Tinget, andra Jurymän ej kallas i de uteblifwandes ställe, derest återstående antalet uppgår till 48; och man har till och med ansett 36 wara tillräckligt antal, då Jury wid sjelfwa Tinget skall utses, så wida detta antal ej genom jäf minskas.

Jäfwen äro af twenne slag: sådana, som grunda sig på uppgifna skäl och pröfwas af Domsofen, och sådana, som medföra utslutning af ett wist antal Jurymän, utan uppgift eller pröfning af något skäl. De senare kallas peremptoriska jäf; och rättigheten att dem begagna är dels widsträcktare i allmänhet, uti det ena landet, än uti det andra, der Jurymän finnes, dels och olika efter målets särskilda beskaffenhet. Commiteen har för alla mål utan åtskilnad antagit, att parterne må peremptoriskt utsluta hwar sin tredjedel af 36 Jurymän, hwilka antingen genom lott uttagas, eller, om flere ej finnas till-

tillstådes, äro sjelfskrifne. Innan uteslutning äger rum, skola dock alla på anförda skäl grundade jäf vara pröfwade, så att hela antalet af 36 är fullkomligen ofäfwigt.

De tolf Jurymän, som återstå, sedan jäf och uteslutningar sålunda föregått, äro att anse för Domare, dem parterne sjelfwe walt, bland personer, som genom allmänna förtroendet i orten blifwit kallade till en sådan förrättning.

Hwad förslaget innehåller om sättet till ransaknings verkställande inför Jury, öfwerensstämmor dels med de för ransakningar i allmänhet stadgade grunder, dels ock med den praxis, som wid Jurydomstolar i andra länder är wedertagen.

Innan ransakning inför Jury börjas, måste brottet, som åtalas, vara med noggrannhet bestämdt. Den handling, som i sådant ändamål upprättas, kallas i England indictment, i Skottland libell, i Frankrike anklagelseact; och den tilltalade erhåller det deraf, före ransakningen. Commiteen har trott det vara säkrast, att brottet fullständigt uppgifwes i det beslut, hvarigenom målet slutes under Jury, och således föreslagit, att detta beslut skall innefatta en slikt uppgift, med förklarande i öfrigt: att beslutet skall meddelas parterna, innan Jury-Tinget begynnes: att den tilltalade ej är skyldig swara, om han ej fått det deraf, minst fjorton dagar förut: att en särskild uppsats, deri brottet, med de omständigheter, som dertill höra, noga bestämmes i enlighet med samma beslut, skall wid ransakningens början uppläsas och Juryn tillställas; och ändtligen, att Rätten, sedan ransakningen för sig gått, skall å denna uppsats låta teckna den eller de frågor, som till Juryns pröfning öfwerlemnas.

Om beskaffenheten af de frågor, hwilka rätteligen böra af en Jury pröfwas, har varit mycket twifladt. Man har traditionswis antagit, att det är blott och bart det factiska i saken, som utgör föremål för Juryns beslut, och att allt hwad som kan kallas lagtillämpning måste derifrån affiljas, såsom tillhörande Domaren allena. Så tänkte man äfwen i Frankrike, då Jurynrättningen der först infördes. Man försökte, genom anklagelseämnenas sönderdelning i en mängd frågor, att fästa Juryns pröfning endast wid de rent factiska omständigheterna; men detta försvarande besanns oftast så orentligt och förwillande, att en slikt method ej kunde bibehållas, wid processlagens omarbetning. För när, warande framsättes hufwudsakligen den enkla frågan, om den anklagade är skyldig, eller icke skyldig, till det åtalade brottet. Att i denna fråga ingår en verklig lagtillämpning, och till och med den wigtigaste i hela målet, är tydligt för en hwar, som begriper hwad lagtillämpning will säga. Det är nemligen Juryn, som wid frågans beswarande afgör, om en beständ lag blifwit öfwerträdd, eller icke. Juryn dömer följaktligen efter denna lag, eller, hwad som är ett och detsamma, lämpar den till det förevarande fallet. Därföre är det också nödigt, att Juryn känner lagen; och i England lemna Domaren alltid underrättelse om lagens innehåll och mening, innan Juryn företager pröfningen af målet. Stundom händer det, att ytterligare upplysningar i detta afseende fördras, hwilka då äfwen, på Juryns begäran, af Domaren meddelas. Juryn i England brukar wisertligen någon gång att, genom så kalladt special verdict, blott uppgifwa de factiska omständigheter, den finner vara bewista, och öfwerlåta lagtillämpningen helt och

hålllet åt Domaren; men detta är en afvikelse från vanlig praxis, och Juryns domar bestå allmänligen i ett enkelt förklarande af skyldig, eller icke skyldig. Lagtillämpningen i selswa hufvudfrågan, om skuld eller oskuld, är alltså deruti inbegripen.

En fråga om skuld eller oskuld för wift fall kan omfatta flera underafdelningar. Om t. e. någon tilltalas för mord, kan hans brottslighet bestå antingen deruti, d. w. s. i annans dödande med beräddt mod, eller ock i dråp af hastigt mod, med eller utan uppsåt att dräpa, eller i blott wällande till annans död. Ett brott kan vara begånget med eller utan wisa omständigheter, som verka på straffbarheten, t. e. en sids med eller utan inbrott o. s. w. I slika fall böra naturligtwis särskilde frågor framställas; men äfwen om Rätten ej gjort det, måste Juryn äga rätt att, wid hufvudfrågans pröfning, utskilja hwarje ämne, som i denna fråga ingår, och derefter lämpa sitt beslut.

Man har hört den lära ifrigt predikas, att enhällighet emellan Juryns samtliga ledamöter, wid beslutets fattande, wore någonting, som låge i selswa naturen af en Juriyrättning. Derföre att denna princip kommit att införas i Engelska lagskipningen, har man trott förhållandet ej böra eller kunna vara annorlunda. I Skottland, hwarest denna inrättning är lika gammal, som i England, har dock enhälligheten alldrig ansetts utgöra något nödwändigt willkor för beslutens giltighet, utan man har der beständigt dömt efter flesta rösterna. Samma grundsats är ock gällande i Frankrike. Och nu för tiden infer man tämligen allmänt i selswa England olämpligheten af det bruk, hwarigenom den så mycket beprifade enhälligheten tillwägabringas, det nemligen att hålla Jurymännen inneslängde utan mat eller dryck, till dess de kunna sänjas. Bland de stora reformer i Engelska lagsystemet, som af dertill förordnade Commiteer redan blifwit föreslagne, finner man också den, att den hittills antagna nödwändigheten af enhällighet i Jurybeslut må för framtiden upphäfwas. Reformen i denna del äsyftar wäl för närwarande blott civila mål, emedan Commiteerne ännu ej sträckt sina arbeten till brottmålslagskipningen; men af hwad såsom skal för en sådan reform, dels i förslaget dertill och dels i andra skrifter rörande samma ämne, blifwit anfördt, kan man sluta, att den framdeles äfwen i afseende på brottmåls mål kommer att widtagas.

Wid uppgörandet af förewarande förslag till Juriyrättning här i landet, har man icke eller twelat att låta fleste rösterna gälla för Juryns beslut; men man har trott sig böra, i enlighet med hwad för tryckfrihetsmål är stadgadt, tillstyrka den inskränkning i tillämpningen af denna princip, att om två tredjedelar af rösterna ej äro för den tilltalades fällande, han anses vara befriad.

Då Juryn förklarar den tilltalade skyldig, eller icke skyldig, tillkommer det Rätten att, på grund deraf, gifwa slutlig dom i målet.

Innesattar denna dom befrielse, så är det en i andra länder wedertagen princip, att den tilltalade är för alltid frikänd, och att han icke ens genom domens cassation kan underkastas nytt åtal. I Frankrike äger wäl Kronans Ombudsman söka cassation, om han förmenar lagen vara öfwerträdd; men denna ansökan har ingen verkan till befrielsesdomens häfwande mot den tilltalade, utan äsyftar blott frågans afgörande i juridiskt hänseende eller, som det heter, för lagens skuld (dans l'intérêt de la loi). Att klagan öfwe-

befrielsebom, som Schwerrätt gifwit i brottmål, ej får föras, är icke eller i Sverige någon nyhet. Hvad uti 30 Kap. 19 §. N. B. af 1734 års lag stadgas om rättighet att draga brottmål under Konungen, wisar klarligen, att det war blott för den till ansvar dömd, som en sådan rättighet ägde rum. Det är först efter senare författningar, som denna rättighet äfwen för åklagaremakten kunnat begagnas.

Har åter Juryn förklarad den tilltalade skyldig, så är det Rättens sak att bestämma straffet. Denna åtgärd är lagtillämpningens senare del, och en följd af den förra, som tillhört Juryn. Men nu kan det möjligen hända, att Juryn, antingen wid pröfningen af särskilda omständigheter, som verka på straffbarheten, eller eljest wid brottets characteriserande, ansett en gerning, som ej efter lag är straffbar, för verkligt brott, och dertill förklarad den tilltalade skyldig. I sådant fall bör Rätten ej ädöma någon bestraffning, utan måste, i kraft af lag, frisäga den tilltalade derifrån.

Detta är en alltså erkänd regel. I Frankrike har man defutom stadgat, att när Rättens samtliga ledamöter äro af den mening, att den tilltalade, efter de skäl, som förekommit, ej hade bort fällas, Juryns beslut kan af Rätten för den gången häfwas, och målet till ny ranssakning å nästa Jury-Ting förwisas; men skulle den tilltalade äfwen då förklarad sak, måste beslutet lända till esterrättelse. Detta är ett försigtighetsmått, som torde böra widtagas, då en Juryinrättning först införes i ett land. Commiteen har dertill låtit ett dylikt stadgande i förslaget inslyta.

För de öfriga delarna af detta förslag förmodar Commiteen någon särskild redogörelse ej vara behöflig.

Det är egentligen grunddragen till en Juryinrättning, som Commiteen teknat. Mycket kan vara att tillägga, och mycket kan annorlunda ordnas, än Commiteen föreslagit. Men dessa grunddrag skola dock säkerligen gåra tillfyllest, för att bestämma omdömet om inrättningens större eller mindre lämplighet för Sverige i närvarande stund. Längre torde det dröja, innan en sådan inrättning, för brottmål i allmänhet, här införes. Men om lagstiftningen är tveksam i denna del, må den deremot med desto fastare beslutsamhet afwisa alla försök till förskrande af den inrättning utaf enahanda natur, som Sverige redan äger i den särskilda Mämnden för tryckfrihetsmål. Genom denna inrättnings utbildning till hwad den bör vara, en skyddsmakt för yttre rätten, skall en Jury i widsträcktare mening ännu länge utan saknad kunna umbäras. Det intellectuella inslytande, folket genom ett tillbörligt bruk af tryckfriheten utöfwar äfwen på Domaremakten, faller ej lika mycket i ögonen, som det representativa deltagandet i Domsluten genom en Juryinrättning, men är dertill icke mindre viktigt, eller mindre controllerande. För Commiteen har Juryinrättningen i tryckfrihetsmål den stora betydelse, att Commiteen icke ens wetat föresså denna inrättnings omedelbara sammansättning med en allmänare Juryinrättning, i händelse en sådan antoges. Commiteen har trots den senare böra vara af erfarenheten tillräckligen pröfwad, innan man anser den förra derigenom hafwa blifwit öfverflödiga.

3.

Om ändringarna i civillagen.

Wid utarbetandet af förslaget till civillag, ansåg Commiteen nödigt att på wisa ställen teenna hänwisingar till en blifwande strafflag. Dessa hänwisingar angingo egentligen sådana

fall, i hvilka straffbestämmelser uti de civila balkarna af 1734 års lag meddelas, i sammanhang med de dit hörande stadganden. Commiteen wille nemligen antyda, att dese bestämmelser ej woro förbigångne, utan skulle förekomma å annat ställe, dit Commiteen funnit dem rätteligen böra hänföras. Då nu äfwen förslaget till Criminallag blifwit färdigt, och båda arbetena således utgöra hwar för sig ett eget helt, har Commiteen trott förenämnde hänvisningar böra uteslutas. Den, som tager kännedom af strafflagen, finner lätteligen, utan denna ledning, reda på de bestämmelser, till hvilka samma hänvisningar syfta.

De ändringar, detta särskilda förslag i öfrigt innehåller, äro förnämligast förantledde deraf, att straffarter i civilagen blifwit nämnde, hvilka Commiteen ej funnit skäl, att begagna i criminallagen, t. e. fängelse å lifstid, landsflykt, förlust af all medborgerlig rätt, och ärelöshet.

Ordet stämpling, hwars betydelse såsom lagterm blifwit i criminallagen närmare bestämd, har måst utbytas mot andra talesätt, hvilka bättre uttrycka den mening, som med detta ord i civilagen skolat betecknas.

Då frihetsstraff på längre tid sätter den dönde ur stånd att ombesyttra förvaltningen af sin egendom, har Commiteen ansett nödigt tillägga den föreskrift, att förmyndare för en sådan person skall förordnas.

Sedan Commiteen i criminallagen antagit förlust af medborgerligt förtroende, för alltid eller å wiss tid, såsom påföljd af wisa brott, har Commiteen trott sig böra i civilagen införa det förklarande, att en person, som ådragit sig denna påföljd, sei må brukas till förmyndare, eller till fullmäktig wid Domstol.

Protokoll, hållet hos Kongl. Lagcommitteen i Stockholm
den 15 Februarii 1830.

Närvarande Committeens Ledamöter:

Herr CommerceRådet Zenius.

Herr ExpeditionsSecretæren Richert.

Herr AdvocatFiscalen Staaff.

Från den till utarbetande af en ny brottmålslag för Konungariket Norrige förordnade Commission hade, wid slutet af November månad sistlidet år, till Committeen ankommit en Skrifvelse, med bilagor, så lydande:

Undertegnede Commission tager sig den Frihed, herved at fremsende Gjenparter af:

- a) en underdanigst Foresättning fra Commissionen till Hans Kongelige Majestet af May Maaned sidstleden;
- b) en Skrivelse fra den Kongelige Norske Regjerings Justits- og Politie-Departement til Commissionen, dateret 17 Junii d. A.;
- c) en Skrivelse fra Commissionen til bemeldte Departement af Julii Maaned sidstleden; og
- d) en Skrivelse fra Departementet til Commissionen, dateret 16 denne Maaned.

Det vil heraf behageligen erfares, at nærværende Commission har modtaget Hans Kongelige Majestæts naadigste Befaling om en Conference i Stockholm, betræffende den criminelle Lovgivning mellem vedkommende Svenske Lovcommité og tvende af Commissionens Medlemmer, der sammestedsken have at begive sig.

De tvende Medlemmer af den norske Lovcommission, hvem sidstnævnte Hver efter Overenskomst er bleven overdraget, ere Staatsraad Vogt og Cancellieraad Morgenstjerne.

Med Hensyn til Tiden, da forommeldte Conference skal finde Sted, er det Commissionen paalagt, at afgjøre det Fornødne med den ærede Commité. I saa Henseende tillader Commissionen sig at anmærke, at, da den nu er syfselsat med at giennemgaae hvad som hidindtil af Commissionens enkelte Medlemmer er udarbejdet, for at de af dem, der begive sig til Stockholm, kunne gjøre den ærede Commité bekendt med den samlede norske Lovcommissions Synspuncter, og da dernæst, forinden Reisen til Stockholm foregaaer, noget Ophold for mig, Cancellieraad Morgenstjerne, i mit Hjem, Skien, er fornødent, samt endeligen, da Reisen herfra til Stockholm ogsaa vil medtage nogen Tid, saa tør Commissionen, for dens Vedkommende, ei med Sikkerhed nævne nogen tidligere Tidspunkt, da Conferencen kan begynde, end i Februarii næstkommende, og saafremt den ærede Commité intet herved maatte have at erindre, skulle Stats-

raad Vogt og Cancellieraad Morgenstjerne have den Aere at indfinde sig i Stockholm i de sidste Dage af Januarii Maaned.

Hvor længe den paabegyndte Conference uafbrudt skal vedvare, eller, naar den afbrydes, til hvilken Tid den igjen skal fortsættes, vil det formeentligen være hensigtsmæssigt, att lade beroe paa nærmere Aftale.

Christiania i den naadigst anordnede Commission til at udarbeide en nye Criminallov m. m. for Kongeriget Norge, den 23 November 1829.

J. H. Vogt.

Falsen.

J. Chr. Berg.

Morgenstjerne.

H. Bonnevie.

Til den Comité, som det naadigst er overdraget, for Kongeriget Sverige at gjøre Udkast til en nye Criminallov m. m.

Fra Commissionen til at udarbeide en ny Criminallov m. m. i Maii 1829.

Til Kongen!

Følge Deres Kongelige Majestæts naadigste Foranstaltning arbeides der nu paa nye criminelle Love for ethvert af de forenede Riger, og dette Arbeide er, ved høieste Resolution af 22 Nov:br forrige Aar, for Norges Vedkommende, os naadigst overdraget.

Efter Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolutioner af 6 Maii og 1 Nov:br 1824 har det ikke undgaaet Deres Kgl. Majestæts naadigste Opmærksomhed, hvor vigtigt det er for Retsfærdighedens Haandhævelse, at fornævnte Love, foorsaavidt det med Rigerues forskjellige Statsforfatning, Indretninger, borgerlige Forhold og civile Lovgivning kan bestaae, blive i det Væsentlige af eens Indhold.

Vor Tidsalder har i høiere Grad end forhen bragt Nationerne til at erkjende, at hver enkelt Stats criminelle Love ikke alene bør være beregnede paa at hemme Bold og Forurettelser, som foregaae indenfor denne Stats Grændser, eller som umiddelbar vedrøre dens egne Borgere, men langt videre bør udstrække deres Herredømme, for at de, i Forening med andre Staters Love, kunne tjene til Beskyttelse af det hele menneskelige Kjøn.

Naar, med Hensyn til dette Formaal, Overeensstemmelse i de Grundsætninger, hvorpaa de forskjellige Staters criminelle Love ere byggede, særdeles meget kunde være at ønske, maa dette dog fornemmeligen attraaes, forsaavidt de Love angaaer, som for tvende under fælleds Konge forenede Riger skulle være gjeldende. Hjem Overeensstemmelse er derhos for dem ej mindre ønskelig, med specielt Hensyn til Retsordenen blot indbyrdes mellem Rigerne og indvortes i ethvert af disse.

De betydeligere Straffe maae nødvendigviis, til Medborgeres Betyggelse, medføre vise lovbestemte Virkninger, saasom med Hensyn til den Døimtes Troværdighed i Vidnesbyrd, hans Qualification til at drive vise Næringer eller til at benyttes i vise Forretninger, og disse borgerlige Virkninger bør, om muligt, i ethvert af Rigerne tillægges Straffene, hvad enten disse ere Angjældende paatagte ved Dom i det ene eller andet Rige. Dette har man og allerede i begge Riger erkjendt, som sees af den for Norge udfomne Lov af 11 September 1818 og den

for Sverige udfomne Forordning af 1 Junii 1819. Men for at passende Bestemmelser om denne Gjenstand i det Hele kunne vorde givne, er det nødvendigt, at Strafarterne i begge Riger blive de samme, og da de Straffene tillagte borgerlige Virkninger bør være afpassede efter de Forbrydelsers indvortes Bestaffenhed, for hvilke Straffene ere paabudne, saa er det endvidere ønskeligt, at enhver af Strafarterne bliver paa de samme Forbrydelse anvendt i det ene, som i det andet, af Rigerne.

For Gjentagelsestilfælde maae Lovene i Almindelighed og især med Hensyn til de meest gængse Forbrydelse, saasom Tyverie, paabyde en Forøgelse af Straf, hvilken formeentligen i ethvert af Rigerne bør anvendes, hvad enten den Skyldige, for de Forbrydelse, han forhen har begaaet, er dømt i det ene eller andet af Rigerne; men da den forhøiede Straf bør staae i passende Forhold til de Straffe, som allerede paa Angjældende ere bleve anvendte, saa er det ogsaa paa Grund heraf at ønske, at Straffene ere i begge Riger lige for lige Forbrydelse.

Det er endvidere af Vigtighed, at de strafbare Handlinger, der i det ene Rige henføres til et vist Slags af Forbrydelse, ikke i det andet Rige henføres til et andet Slags, eller at Lovene for begge Riger give samme Begreb om de Arter af Forbrydelse, som de omhandle, og for hvilke Straffe derudi vorde fastsatte, da i modsat Fald de Forbrydelse, for hvilke Angjældende ere dømt i det ene af Rigerne, ikke retfærdigen i det andet kan tillægges de Virkninger, som Sikkerheden dog gjensidigen synes at kræve.

Vi ansee det ikke passende her udfærdigen at udlade os angaaende alle de flere Poster, hvori Overensstemmelse i begge Rigers criminelle Love er at ønske, thi dette var at udbrede os over et heelt System, men vi anholde underdanigst om, at hvad vi i det Foregaaende have anført, maa af Deres Kongelige Majestæt naadigst betragtes som tilstrækkeligt til at bevise, at det ved Udarbeidelsen af de Udkast, som det, for Norges Bedkommende, er os paalagt at tilveiebringe, er fra første Stund af og uafsladeligen at tage Hensyn til Retfærdighedens Haandhævelse i ethvert af Rigerne.

De Mænd, som samme Hverv for Sverige er overdraget, ville formodentlig, for dette Riges Bedkommende, dele denne vor Anskuelse.

Smidlertid har Deres Kongl. Majestæt, ved naadigst at overdrage os hiint Arbeide, intet foreffrevet angaaende sællede Overlæg mellem os og den svenske Lovcommissions Medlemmer, eller mellem dem og os aabnet nogen dertil sigtende Forbindelse.

Om nu begge Commissioner, uden indbyrdes Meddelelse, udarbeide deres Udkast, og de derefter med hinanden skulle conferere, saa er det at forudsætte, at denne Conference, om den end, som man bør haabe, tilveiebringer den Lighed i det Væsentlige, hvilken man maa attraae, dog maa medføre Udarbeidelse af nye Udkast, for hvilket intet af de tvende færdigbragte Udkast kan lægges til Grund, saa at Udarbeidelsen kan blive meget omfattende, og udfordre en lang Tid, isædedtfor at et ulige mindre Tidrum sandsynligen i det Hele vil udfordres, naar begge Commissioner sættes tidligen med hinanden i Forbindelse, og allerede fra nu af under gjensidig Veiledning istandbringe deres Udkast.

Vi tillade os endvidere underdanigst at henvende Deres Kongl. Majestæts naadigste Opmærksomhed paa den Omstændighed, at det ikke er uvigtigt, at de tvende Udkast vorde hinanden

lige, ikke alene i det Materielle, men ogsaa med Hensyn til Formen, og den Orden, hvori Gjenstandene behandles, fordi det da, med større Rimelighed end ellers, er at antage, at For-
 skrifter, der have een Tendents, ikke i det ene Rige paa anden Maade end i det andet vilde blive forstaaede eller anvendte, men ere ikke fra først af vise Regler vedtagne for Form og Orden, saa er det at befrygte; at ifølge de flere forskjellige Methoder, der kunne vælges, vilde det svenske og det norske Udkast ogsaa ihenseende til Form og Orden indbyrdes blive meget forskellige, hvilket atter vil virke til at gjøre Udarbejdelsen vanskelige.

J Henshold til det saaledes Anbragte andrage vi underdanigst paa, at det maatte behage Deres Kongelige Majestæt naadigst at befale, at, med Hensyn til Affattelse af nye criminelle Love for hvert af de forenede Riger skal Conference finde Sted inellem os og de Mænd, hvilke Lovarbejdet for Sveriges Bedkommende er overdraget, for at hensigtsmæssig Overeensstemmelse i det Væsentlige i bemeldte Love kan, saavidt muligt, ved dette Middel vorde tilveiebragt, samt at bemeldte Conference ikke skal udsættes, indtil saavel for det ene som andet af Rigerne Udkast til nye criminelle Love ere færdige, men at samme skal foregaae, endog under Udarbejdelsen af fornævnte Udkast.

Forøvrigt troe vi underdanigst at burde bemærke, at den Righed eller Overeensstemmelse i det Væsentlige, som vi ansee gavnlig, fornemmelig maa sigte til de egentlige criminelle Love, hvilke for en stor Deel kunde bygges paa Sagens Natur og almindelige Grundsætninger, men at hiin Overeensstemmelse i mindre Grad vil være at opnaae forsaavidt Rettergangsordenen angaaer, og endmindre med Hensyn til Politielovene, da Bestemmelserne i disse Henseender saameget beroe paa ethvert Riges særegne Indretninger og locale Omstændigheder.

In fidem
 H. Bonnevie.

Fra den Kongelige Norske Regjerings Justits- og Politie-Departement.

Ved underdanigst Foreskilling, hertil indløben den 26 forrige Maaned, har den ærede Commission andraget paa naadigst Bestemmelse for, at, med Hensyn til Affattelsen af Udkast til nye criminelle Love for hvert af de forenede Riger, Conference skal finde Sted mellem Commissionen og de Mænd, hvilke Lovarbejdet for Sveriges Bedkommende er overdraget, samt at denne Conference skal foregaae under Udarbejdelsen af bemeldte Udkast.

Da imidlertid den ærede Commissions Foreskilling intet Forslag indeholder til de specielle naadigste Bestemmelser, hvorunder det foreslaaede Sammentræde hensigtsmæssigst antages at burde foregaae, skulde Departementet, forinden Videre i denne Anledning foretages, tjenstligst udbede sig meddeelt Commissionens nærmere specielle Forslag, med Hensyn til, hvormange af dens Medlemmer antages personlig at burde deeltage i den paa tænkte Conference, til hvilken Tid og paa hvilket Sted den formenes at burde foregaae, samt idvrigt med Hensyn til de flere Puncter, om hvilke udtrykkelig højeste Bestemmelse maatte antages at burde erhverves.

Christiania den 17 Junii 1829.

Holst.

K. Arntzen,
 Fuldmægtig.

In fidem
 H. Bonnevie.

Til Justits- og Politie-Departementet fra Commissionen til at udarbejde en nye
Criminallov m. m. Julii 1829.

I Gjenfvar paa det ærede Departements behagelige Skrivelse af 17de f. M. tillade vi
os tjenstærbdigst at meddele Følgende:

Naar det maatte behage Hans Majestæt — efterat det er fastsat, at en Conference skal foregaae mellem os og de Mænd, som Udarbejdelse til Udkast af nye criminelle Love for Sveriges Bedkommende er overdraget, samt at denne Conference ei skal udsættes indtil Udkast til nye Love fra begge Sider ere færdige, men at den derimod under selve Udarbejdelsen skal foregaae, — naadigst at sætte os i Forbindelse med hine Mænd, saa vilde vi med dem i Fællesskab formeentligen bedst komme overeens om, naar personligt Sammentræde, enten eengang for alle, eller flere Gange til forskjellige Sider, hensigtsmæssigst bør foregaae.

I Henhold hertil ere vi af den Formening, at det, angaaende til hvilken Tid et saadant Sammentræde bør finde Sted, vil være rigtigst ikkun naadigst at fastsætte, at det indtil Videre skal være de svenske Commissarier og Medlemmerne af den norske Lovcommission overladt, herom indbyrdes at komme overeens, da Hans Majestæt derhos, i Tilfælde af forskellige Meninger i saa Henseende, naadigst vil bestemme det Fornødne.

Med Hensyn til Stedet, hvor de svenske Commissarier og Vi skulle træde sammen, antage vi, at enten Stockholm eller Christiania bør vælges; thi da de Nødende, forsaavidt de ei have fast Ophold paa Stedet, maae tilfæaaes Godtgjørelse for forvoldte Udgifter, vil denne for flere af dem ei fornødiges, naar et af fornævnte Steder vælges. Da dernæst ingen fra Sagens Natur hentet overveiende Omstændighed synes mere at tale for det ene end det andet af bemeldte Steder, og det ene af Stederne maaskee for den ene Gang turde findes bekvemst og det andet Sted næste Gang, saafremt Commissarierne forskjellige Gange efter længere Tids Mellemrum komme til at træde sammen, saa skulle vi formene, at det ogsaa i denne Punct kunde være de svenske Commissarier og os overladt, om Stedet indbyrdes at komme overeens, dog saaledes, at det enten bliver Stockholm eller Christiania, hvorhos Hans Majestæt, i Tilfælde af forskellige Meninger, naadigst afgiver nærmere Bestemmelse.

I anledning af det opstaaede Spørgsmaal om, hvormange af den norske Lovcommissions Medlemmer, der antages personlig at burde deltage i den paatænkte Conference, tillade vi os at ytre, at, saafremt denne kommer at foregaae i Christiania, er der formeentligen ingen Grund til, ikke at lade samtlige Commissionens Medlemmer derudi deeltage, men hvis derimod Conferencen kommer til at foregaae i Stockholm, ansee vi det tilstrækkeligt at tvende af de norske Commissarier derhen begive sig, nemlig 1) eet af de tvende Medlemmer, der med Udarbejdelsen af Udkast til den egentlige Criminallov i Særdeleshed ere bestfæstige, og det saaledes, at de mellem sig komme overeens om, hvo af dem der skal overtage dette Hverv, hvorhos Hans Majestæt afgiver naadigst Bestemmelse, i Tilfælde af, at de derom ere af forskjellig Mening; og 2) det Medlem, som har paataget sig at gjøre Udkast til Processloven. Saavidt vi vide, er det ikke overdraget de svenske Commissarier at gjøre Udkast til en nye Politielov, hvortil Aarsagen formodentligen er, at de herhen hørende Gjenstande i Almindelighed ikke henhøre under Rigsstændernes Birkerefs. Paa Grund heraf er det antaget, at, naar kun vise af den norske Lovcommissions Medlemmer skulle deeltage i en Conference i Stockholm, den af os,

som i Særdeleshed er bestjefiget med at utarbeide Udkast til Politieloven, derfor bør være fritagen. Ved at foreslaae, at tvænde herfra begive sig til Stockholm, have vi forudsat, at et lige Antal af de svenske Commissarier begive sig til Christiania, hvis man paa dette Sted skal sammentræde.

Secretairsforretningerne ved Conferencen kunne formeentligen, naar denne foregaaer i Stockholm, overtages af den Mand, der sammesteds er antaget som Secretaire ved den svenske Lovcommission, — thi at en Secretaire ved samme er beskiftet, formode vi, — men, forsaavidt man i Christiania træder sammen, af den ved Lovcommissionen her paa Stedet antagne Secretaire.

Hiin Conference foretages til formeentligt Gavn for begge Riger og gjensidig Velærelse, af hvilken Marsag de derved forvoldte Udgifter, uden Hensyn till Stedet, hvor den foregaaer, bør bæres af begge Riger og ikke af det enkelte Rige, for hvis Commissarier Udtælling skeer, saa at det Riges Statskasse, der gjør Udtællingen, formeentligen af det andet Rige bør have Refusion for dette Anpart.

Vi tillade os endeligen at andrage paa, at der naadigst maa tilstaaes dem af os, der muligens maatte komme at begive sig til Stockholm i fornævnte Anledning, Godtgjørelse i Lighed med Storkingsmænd, saaledes som naadigst er bestemt, med Hensyn till de Reiser, som af underteegnede Cancellieraad Morgenstjerne foretages til Christiania i Lovcommissionens Anliggender, og som vi formode at ville befindes tilstrækkeligt.

In fidem
H. Bonnevie.

Fra den Kongelige norske Regjerings Justits- og Politie-Departement.

Den ærede Lovcommission har ved en til Departementet den 26 Maii sidstleden indløben underdanigst Foreskilling andraget paa naadigst Bestemmelse for, at, med Hensyn til affattelsen af Udkast til nye criminelle Love for hvert af de forenede Riger, Conference skal finde Sted mellem Commissionen og de Mænd, hvilke Lovarbeidet for Sveriges Bedkommende er overdraget, samt at denne Conference skal foregaae under utarbeidelsen af bemeldte Udkast. Ligeledes har Lovcommissionen, foranlediget af Departementets Regjering i Skrivelse af 17de Junii sidstleden, i næstpaafølgende Julii Maaned afgivet nærmere specielt Forslag i anførte Henseende.

Efterat underdanigst Foredrag i denne Anledning herfra var skeet, har den norske Regjering under 7de August d. A. til Hans Majestæt Kongen underdanigst indstillet:

- 1) At den Conference, som angaaende Principerne for en nye Criminallovgivning ved naadigst Resolution af 6te Maii 1824 er befalet at skulle foregaae mellem den norske og svenske Lovcommitté, nu skal finde Sted mellem den under 22de November f. A. naadigst anordnede Lovcommission, og den svenske Lovcommitté;
- 2) at det naadigst maatte behage Hans Majestæt, efterat have hørt vedkommende svenske Autoriteter, at bestemme Tiden og Stedet for denne Conference;
- 3) at det, saafremt Stockholm hertil vælges, naadigst maa vorde bestemt, at tvænde af Lovcommissionens Medlemmer, efter indbyrdes Overenskomst, derhen i saadant Sjemed skulle begive sig;

4) at disse, i saa Fald, paa Reisen derhen og tilbage og under Opholdet sammesteds, naadigst tilstaaes Godtgjærelse i Lighed med Storthingsmænd; og

5) at de ved denne Conference foranledigede Udgifter, maae, uden Hensyn til Stedet, hvor samme foregaaer, udredes med et lige Beløb af et ethvert af de forenede Riger.

Efterat denne Sag, ifølge Hans Majestæts naadigste Befaling, har været afgiven til Justitiæ-Statsministerens behandling og af denne i svensk Statsraad har været underdanigst forelagt Hans Majestæt, har det, under 30te f. M. naadigst behaget Høisfamme i norsk Statsraad at resolvrere.

”Indstillingens første, tredje, fjerde og femte Puncter bifaldes.

Med Hensyn til Tid og Sted bestemmer Hans Majestæt naadigst, at Conferencen skal finde Sted i Stockholm til den Tid, vedkommende norske Lovcommission og svenske Lovcommitté, efter indbyrdes Overenskomst, maatte finde meest hensigtsmæssig.”

Hvilket herved tjenstligst meddeles den ærede Lovcommission til fornöden Underretning og behagelig Sagtagelse, hvorhos man lige tjenstligst skulde udbede sig i sin tid meddeelt Underretning om, naar den befalede Conference er bestemt at skulle foregaae, samt om, hvilke af Lovcommissionens Medlemmer det omhandlede Hverv vil komme til at paaligge.

Christiania den 16de Novbr. 1829.

Holst.

K. Arntzen.

Fuldmægtig.

In fidem

H. Bonnevie.

Kongl. Maj:ts beslut, hvarigenom den uti förenämnda skrifvelse öfverlämnade öfverläggning med Norriska Lagcommissionens Ledamöter blifwit i näder anbefald, war jemwäl, genom Hans Excellence, Justitiæ-Statsministern m. m. Herr Grefwe Rosenblad, Commiteen meddeladt; och på norriska Commissionens skrifvelse hade Commiteens ledamöter lemnat det svar, att för dem något hinder icke mötte öfverläggningens begynnande å den af benämnte Commission föreslagna tid. Uti en senare skrifvelse hade likwäl norriska Commissionen tillkännagifwit, att för de till öfverläggningen utsedde Ledamöter, Herr Statsrådet och Commendeuren af Kongl. Nordstjerneorden J. H. Vogt samt Herr Cancellierådet B. H. von Munthe af Morgenstjerne hinder uppstått, som fördröjde deras bitresa, så att de ej kunde här inträffa förr, än omkring den 8de uti innewarande månad.

Sedan benämnte Ledamöter, wid sagda tid, hit ankommit, skedde nu första sammanträdet till öfverläggningen; hwarwid Herr Statsrådet Vogt och Herr Cancellierådet Morgenstjerne togo säte i Commiteen. De förklarade, att å deras sida ännu icke hunnit utarbetas mera, än de allmänna bestämmelser, som, efter deras tanka, kommo att utgöra första eller inledande delen till brottmålslagen, till hvilka bestämmelser de och härwid afsefnade utkast, hwaraf svenska Lagcommiteens ledamöter emottogo hwar sitt exemplar.

Det af sistbenämnte ledamöter utarbetade utkast till brottmålslag hade någon tid förut blifwit norriska Lagcommissionen meddeladt; och beslöts nu, att öfverläggningarne skulle börjas i

öfvermorgon, den 17 i denna månad, och sedan oafbrutet fortsättas, intill dess det från norrska Commiterade afgifna utkast och de deremot swarande Kapitel af swenska lagförslaget hunnit genomgås. Det ansågs likwäl wara utan ändamål, att i protokollet för hwarje dag särskildt upptaga alla förefallande discussioner; utan skulle slutligen de resultat i protokollet införas, till hwilka öfverläggningarne kunde förankla.

In fidem:
A. J. Wahlstjerna.

Protokoll, hållet wid sammanträde af swenska och norrska Lagcommiteernas Ledamöter den 22 April 1830.

Närvarande:

Herr Statsrådet Vogt.
Herr CancellieRådet Morgenstjerne.
Herr CommerceRådet Zenius.
Herr ExpeditionsSecreteraren Richert.
Herr AdvocatFiscalen Staaff.

Enligt det af Commiteernes ledamöter wid sammanträdet den 15 sistwifne Februarii fattade beslut, hade öfverläggning den 17 derpåföljande blifwit börjad och sedermera den 18, 19, 22, 23, 24, 25 och 27 i samma månad, den 1, 2, 8, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 22, 24, 26, 27, 29 och 30 Mars, samt den 1, 2, 3, 5, 8, 10, 13, 14, 15, 17, 20 och 21 i denna månad, äfwen som i dag, fortsatt, angående allmänna bestämmelserna för brottmålstagen, hwilka i de dertill utarbetade förslag förefomma under följande titlar:

om dem, hwilka äro hwartdera Rikets straffrätt underkastade;

om straff och deras verkställighet, så ock om stadesstånd;

om försök till brott;

om straff å wållande;

om delaktighet i brott;

om de allmänna grunder, hwarefter straff mätas stola, så ock om nedsättning eller förändring af straff i wissa fall; samt

om de grunder, som utesluta eller upphäwa straffbarhet.

3 anledning af de discussioner uti dessa ämnen, som under öfverläggningen förefallit, hade ättilliga ändringar och tillägg i så wäl det ena som det andra af oswanberörde förslag anses nödige; och Commiterade bestodo nu, att de således förändrade förslagen skulle utskrifwas och dem emellan circulera, för att å ömse sidor närmare öfwerwägas och derefter till ytterligare granskning företagas. Imedertid skulle det af swenska Lagcommiteen utarbetade utkast till Rättegångsbalk för brottmål genomgås, och dermed jemnföras de förberedande grundbestämmelser till processordning för sådana mål, som norrska Commiterade medfört. Af dessa arbeten woro renskrifna exemplar ömsefödiget utbytte; och till granskningens begynnande utfattes den 28 i denna månad.

Den

Den 19 Maji 1830.

Närvarande:

Herr Statsrådet Vogt.
 Herr Cancellierådet Morgenstjerne.
 Herr Commerce-Rådet Zenius.
 Herr Expeditions-Secreteraren Richert.
 Herr Advocat-Fiscalen Staaff.

I enlighet med hvad protokollet för den 22 sistlidne April förmåler, hade gransking den 28 i berörda månad blifwit börjad och vidare den 30 i samma månad, samt den 1, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17 och 18 i denna månad, och i dag fortsatt, af så wäl det utaf swenska Lagcommiteen utarbetade utkast till Rättegångsbalk för brottmåls, som de af norrska Lagcommiffionen författade grundbestämmelser till processordning för dylika mål. Under denna gransking hade anmärkningar å ömse sidor blifwit gjorde, hvilka wid ämnenas ytterligare bearbetande skulle tagas i öfverwägande; men till något vidare resultat kunde granskingen ej föränleda för närvarande och innan de å norrska sidan uppgjorde grundbestämmelser hunnit i detaljeradt lagförslag utföras.

Commiterade beslöto nu, att den förut förehafda öfverläggning, rörande allmänna bestämmelserna för hufwva brottmålslagen, åter skulle fortsättas den 21 i denna månad.

Den 18 Junii 1830.

Närvarande:

Herr Statsrådet Vogt.
 Herr Cancellierådet Morgenstjerne.
 Herr Commerce-Rådet Zenius.
 Herr Expeditions-Secreteraren Richert.
 Herr Advocat-Fiscalen Staaff.

Den gransking och ytterligare öfverläggning rörande brottmålslagen, som, på sätt protokollet för den 22 April och den 19 Maji utwisa, Commiterade beslutit att företaga, hade den 21 i sistnämnda månad blifwit börjad och derefter den 23, 24, 25, 26, 27, 28 och 29 i samma månad, samt den 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16 och 17 i denna månad, äfvensom i dag fortsatt; och ansågs denna gransking nu wara så wida fulländad, att resultaten deraf kunde i protokollet upptagas, nemligen under Litt. A. swenska förslaget, så lydande:

1 Kap.

Om dem, som Swenskt straffrätt underkastade äro.

1 §. Inländskt man warde, efter Sweriges lag och wid swenskt Domstol, dömd för brott, som han föröfwat i Sverige, eller utom de förenade Rikena Sverige och Norrige.

2 §. Angifwes någon, som hit till Riket inflyttat och sig här så bosatt, att han såsom swenskt anses bör, för brott, det han utom de förenade Rikena förut föröfswat; ware lag, som hade han, då brottet gjordes, inländskt man varit.

3 §. Utländskt man, som här i Riket finnes, warde jemwäl, efter Sweriges lag och wid swenskt Domstol, dömd för brott, hwartill han här gjort sig skyldig, eller som han utom de förenade Rikena föröfswat emot Sverige eller swenskt man, eller ock, å swenskt fartyg, emot utländskt man.

4 §. Ej skall någon, för brott, som han utom de förenade Rikena föröfswat, här i Riket dömas, der han förut blifwit för samma brott å annan ort tilltalad och der antingen straffad eller frifänd.

5 §. Brott i allmänhet, som i Norrige föröfswas, höre ej under swenskt straffrätt. Gör swenskt embets- eller tjänsteman brott i embetet eller tjensten, då han i Norrige sig uppehåller; stände han dock dertill under swenskt straffrätt.

6 §. Gör norrisk embets- eller tjänsteman brott i embetet eller tjensten, då han i Sverige sig uppehåller; dertill må han ej wid swenskt Domstol till ansvar ställas.

7 §. Äro, genom förbund med främmande Makt, särskilde bestämmelser till ymsesidigt iakttagande fastställda; då skola de till esterrättelse lända. För sådan maktts beskikning gälle ock hwad allmänt är wedertaget.

2 Kap.

Om straff och deras verkställighet, så ock om skadestånd.

1 §. Straffarter i allmänhet äro:

1. lifsstraff;
2. }
3. }
4. } straffarbete i fyra grader;
5. }
6. fängelse;
7. böter.

Deße straffarter anses, i förhållande till hwarandra, swårare eller lindrigare, efter den ordning, hwari de här upptagne äro.

2 §. Lifsstraff skall offentligen verkställas, genom halsbuggning med bida. Den dömda gifwes lämplig tid att sig till döden bereda; och warde han, utan slåt eller utmärkelse, till afrättsplatsen utförd. Deß kropp skall i stillhet å kyrkogård begrafwas. Skola flere undergå lifsstraff; då må ej straffet verkställas å någondera i den andras närwaro.

3 §. Lifsstraff skall ej verkställas å hafwande qwinna. Det uppskjutes, till deß hon efter barnsörden tillfrisknat.

4 §. Då Högsta Domstolens dom blifwit för den till lifsstraff dömda afunnad, höre honom Konungens Befallningshafwande, om han will hos Konungen söka nåd, inberätte det sedan till Konungen, och afbide Deß förordnande, innan domen verkställas må.

5 §. Straffarbete är:

1. första graden, på lifstid;
2. andra graden, från sex till och med tolf år;
3. tredje graden, från tre till och med sex år;
4. fjärde graden, från och med sex månader, till och med tre år.

6 §. Den, som till straffarbete dömd är, skall i allmän straffinrättning insättas, och warde till de arbeten hållen, som för inrättningen anordnade äro. Arbete skall lämpas efter fångens kön, ålder och krafter; och må dagliga arbetstiden ej öfverfå fjorton timmar om sommaren och tolf om vintern. Annan fånge, än den, som straff i första graden undergår, må ej brukas till arbete utom straffinrättningens område.

7 §. Fångar af olika kön skola vara från hvarannan åtskilde.

8 §. Med afseende på brottens beskaffenhet, straffgraden och andra omständigheter, skola fångarne i särskilda klasser indelas.

9 §. Om unga fångars undervisning och uppfostran skall särskild vård hafvas.

10 §. Straffinrättning skall vara så beskaffad, att den för fångens helse ej menlig är.

11 §. Fånge skall tilldelas sund och nödortstig kost, så och annan förnödenhet.

12 §. Ej må fånge förskaffa sig eller emottaga underhåll eller annat, utöfver hvad honom af straffinrättningen bestås.

13 §. Kan fånge ej säkert förvaras utan särskildt fängsel; då må han dermed beläggas, dock ej för längre tid, än säkerheten det fordrar.

14 §. Gör fånge oljud eller ofrid, eller wiser uppstyfthet, eller beträdes med lättja eller wårdslöshet i arbete, eller rymmer eller gör försök dertill, eller fetar eljest mot den för straffinrättningen stadgade ordning; då äge föreståndare eller uppfostringsman innesluta fången i enrum; warde dock förhållandet, inom tjugufyra timmar derefter, inberättadt till den Styrelse, som insende öfver straffinrättningen å stället hafwer.

15 §. Styrelsen äge, efter undersökning å stället, låta fånge, som sig förbrutit på fäst i 14 §. sagdt är, hållas innesluten i enrum utan syfvelsättning, på högst tjugudatta dagar, eller i mörkt rum, på högst fjorton dagar.

16 §. Har fånge gjort sig wäl känd för arbetsamhet och efterlefnad af den för straffinrättningen stadgade ordning, så och i öfrigt ådagalagt sådana prof af förbättrad sinnesart, att anledning finnes till minskning af strafftid; göre styrelsen derom annälan hos Konungen, dock ej före, än femton år förflutit för den, som blifwit dömd till straff i första graden, eller tresserdedelar af ådömda strafftiden för annan fånge; gå ej tresserdedelar af strafftiden till ett år; då äge sådan annälan ej rum.

17 §. I hvarje straffinrättning skall hållas bok, hwari införas:

1. fångens namn, ålder och utseende, dagen då han till inrättningen ankommit, brottet hwarföre, och Domstolen hwarest, han dömd blifwit, så och strafftiden;
2. om han under strafftiden gjort sig till beskrifning efter 15 §. skyldig, och hwad i öfrigt må anses nödigt att om honom annärka;
3. dagen då han ur inrättningen utgår, och hwart han förpassas;
4. om han under strafftiden dör, dagen då det timat.

18 §. Hvad ytterligare, i affeende å fångars arbete, förwarande, indelning i klasser och behandling, iakttagas bör, så och hvad i öfrigt till ordning för straffinrättning hör, stadgas särskildt.

19 §. Fängelsestraff användes på ett af följande sätt:

1. såsom enkelt fängelse,
2. såsom ensligt fängelse, eller
3. såsom fängelse wid watten och bröd.

20 §. Straffet skall undergå i allmänt fängelse. Fången må ej sättas tillsammans med den, som till straffarbete dömd är. Hvad i 7, 10 och 11 §§. stadgadt finnes, gälle äfwen för dem, som undergå fängelsestraff, dock med inskränkning af kost, efter ty i 23 §. bestämmes, för den, som med fängelse wid watten och bröd straffas.

21 §. Enkelt fängelse må ej åläggas under tolf dagar, utom i det fall, som i 30 §. sägs; ej eller öfwer etthundra åttio dagar. Fången må erhålla eget rum, om tillgång dertill finnes. Will och kan han påkostas sig bättre underhåll, eller större beqwämlichkeit, än i fängelset allmänneligen bestås, eller med arbete sig sysselsätta; ware det honom tillåtet, så widt ordningen och säkerheten inom fängelset ej derigenom störas.

22 §. Ensligt fängelse ådömes på minst sex och högst nittio dagar. Det verkställles sålunda, att fången, under hela den fängelsestid, som ådömd är, om den ej går öfwer sex dagar, och eljest hwarje sex dagar å rad, med lika många dagars afbrott emellan hwar gång, hålles innesluten i enrum utan sysselsättning. För sådan fånge gälle hvad om straffarbetsfånge i 12 §. sagdt är.

23 §. Fängelse wid watten och bröd ådömes på minst tre, och högst fyratio fem dagar. Det verkställles sålunda, att fången, under hela den fängelsestid, som ådömd är, om den ej öfwerstiger fem dagar, och eljest hwarje fem dagar å rad, med lika många dagars afbrott emellan hwar gång, njuter endast watten och bröd, hwaras dock så mycket honom tilldelas, att han ej till helsan men lider. I öfrigt gälle och för honom hvad i 12 §. stadgas.

24 §. Finnes någon, som till fängelse wid watten och bröd dömd är, ej kunna, utan wåda för helsan, det undergå; då låte Konungens Befallningshafwande honom, i stället för sagda straff, undergå ensligt fängelse; och anses två dagar deraf swara emot en dags fängelse wid watten och bröd.

25 §. För qwinna, som hafwande är eller barn ammar, eller för person, som yngre är än aderton år, äge fängelse wid watten och bröd ej rum.

26 §. Den, som undergår ensligt fängelse, eller fängelse wid watten och bröd, skall, å de dagar, då han ej sitter i enrum eller med watten och bröd spisas, efter omständigheterna, hållas till måttlig och tjenlig sysselsättning, helst sådan, som till hans wantiga yrke eller näring hör.

27 §. I fängelse skall, efter ty i 17 §. sagdt är, bok hållas, deri de anteckningar göras, som i 1, 3 och 4 punkterna af nämnda §. föreskrifne finnas. Hvad till ordning inom fängelset i öfrigt hör, stadgas särskildt.

28 §. Böter stota i penningar ådömas och Kronan tillfalla. Minsta bot ware två, och högsta bot etthundra riksdaler, der ej, efter särskild beräkningsgrund, som för wisa

fall i lagen utfatt finnes, beloppet kunde ringare eller högre blifwa, eller ock ett högre belopp uttryckligen bestämdt är.

29 §. Saknas hos den, som blifwit till böter fäld, tillgång till deras gäldande; då skall han undergå enkelt fängelse för hwad han af böterna ej gälda kan. För löfware, som under förmynderskap stäld war, då han brottet begick, skola ock böter till sådant fängelse förwandlas, ända att tillgång till deras gäldande hos honom finnes.

30 §. Vid förwandling af böter sware en dags fängelse: under de första trettio dagarne, mot en; under de andra trettio dagarne, mot två; under de tredje trettio dagarne, mot tre; under de fjerde trettio dagarne, mot fyra; under de femte trettio dagarne, mot fem; och under de sjette trettio dagarne, mot sex Riksdaler. Om talet af fängelsedagar ej jemnt upp emot böter, som förwandlas skola, utan sliga böterna något deröfwer; då öfres fängelse tiden med en dag. Ej må fängelse tid wara kortare, än tre dagar; ej eller längre, än i 21 §. sagdt är, ända att förwandling af böter, efter här stadgad grund, kunde annorlunda utfalla. Åro böter genom flera domar ålagde; då skall förwandling ske efter böternas sammanräknade belopp.

31 §. Om förwandling af böter förordne Konungens Befallningshafwande, efter ty i 29 och 30 §§. stadgas.

32 §. Straffarbete skall utfättas i år eller månader; och räknas år eller månad, efter ty i 11 Kap. Rättegångsbalken sägs. Fängelsestraff warde i dagatal utfatt; och räknas dag till tjugufyra timar.

33 §. Särskilde straff för embetsmän äro:

1. affättning;
2. mistning af embete.

34 §. Genom affättning förlorar den dömda det embete, hwari han sig förbrutit, så ock wärdighet att i dylikt embete vidare nyttjas.

Innehafwer han annat embete; miste ock det.

35 §. Den, som dömes till mistning af embete, hafwe förlorat det embete, hwari han sig förbrutit, så ock annat dylikt embete, om han sådant innehafwer.

36 §. Affättning eller mistning af embete medförer förlust af alla de rättigheter eller förmåner, som af embetet följa.

37 §. Der den, som gjort sig skyldig till affättning eller mistning af embete, icke innehafwer det embete, hwari han sig förbrutit, ware han dock förfallen till hwad i öfrigt af 34, 35 och 36 §§. mot honom tillämpas kan.

38 §. Hwad om embete i 34, 35, 36 och 37 §§. sagdt är, gälle ock om tjenst eller annan allmän befattning, ehwad den af förordnande eller medborgares wal beror.

39 §. I wiða fall straffas brott med påföljder, utom dem, som nu sagde äro, efter ty derom i lagen särskildt stadgad finnes.

40 §. Der förlust af medborgerligt förtroende, såsom påföljd af brott, i lagen stadgas, skall dermed förstås owärdighet:

1. att innehafwa embete, tjenst eller allmän befattning, att deltaga i wal till dylikt

besättning, så ock att tillgodonjuta rättigheter eller förmåner, som af embete, tjänst eller allmän besättning följa;

2. att innehafwa adelskap, riddareorden eller annan offentlig utmärkelse.

Brott, hwarå förlust af medborgerligt förtroende följer, medförer wanfrägd.

41 §. Skada eller lidande, som någon genom brott tillfogas, skall af den brottslige ersättas.

42 §. Hafwa flere i brott tagit sådan del, som i 5 Kap. 1, 2, 4, 5, 7 och 8 §§. sägs; swaren de, en för alla och alla för en, till ersättningen; waren ock de, som köpt eller förpötrat det de wetat wara genom brott åtkommet, eller besörit omarbetning eller förändring deraf, till samma ansvarighet bundne för det, hwarmed de sådan brottslig besättning tagit.

3 Kap.

Om försök till brott.

1 §. Har man uppsåtligen börjat verkställa brott, utan att brottet dock till fullbordan kommit, efter de bestämmelser, som för hwarje fall i lagen gifne äro; warde gerningsmannen fälld, högst till den straffart, som är närmast lindrigare, än den hwarmed brottet, der det fullbordadt blifwit, belagdt är, och om flere straffarter deraf satta äro, högst till den, som efter den swåraste närmast är.

2 §. Wid straffets bestämmande pröfwe Domstolen, om gerningsmannen gjort allt hwad å hans sida till det åsyftade brottet nödigt war, och försöket således fulländadt, ändå att brottet ej till fullbordan kommit; eller, der han försöket ej så wida bragt, i hwad mån det till fulländandet närmare, eller derifrån fjernare varit.

3 §. Är fullbordadt brott med lifsstraff belagdt; då skall fulländadt försök med straffarbete minst i tredje graden, och ofulländadt försök med straffarbete minst i fjerde graden beläggas.

Försök till brott, derå endast straffarbete i första graden stadgadt är, straffes, om försöket är fulländadt, minst med straffarbete i fjerde graden, och om det är ofulländadt, minst med fängelse.

4 §. Har någon, wid försök till brott, nyttjat medel, hwarmed brottet ej verkställas kunde, men hwilket han dock för tjenligt dertill ansåg; ware ej förty från straff för försöket fri. Wid straffets mätande, öfwerwäge dock Domstolen så wäl denna omständighet, som ock i synnerhet, om medlet, i och för sig sjelft, varit alldeles osjenligt, eller endast under de särskilda förhållanden, som ägt rum, eller för sättet, huru gerningsmannen det nyttjat, förfelat den stadliga werkan, som deraf wanligen kommer.

5 §. Är försök till brott gjort, men ej fulländadt, och finnes af omständigheterna, att den, som försöket gjorde, af egen fri wilja och ej för yttre hinder eller annan tillfällighet, från fulländandet afstätt; ware han från straff för det försök fri.

6 §. Försök till brott ware strafflöft, der brottet ej swårare är, än att det endast med böter i lagen belägges.

7 §. Wiße fall af förföl, så ock wiße gerningar, som endast i förberedelse till brott bestå, straffas efter ty derom i lagen särskildt stadgadt finnes.

4 Kap.

Om straff å wållande.

1 §. Har någon, utan uppsåt, genom wårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse, orsakat skada, och är i denna lag stadgadt, att man för det wållande straffas skall; pröfwe Domstolen, om och i hwad mån wållandet för groft eller ringare anses må, och afmåte straffet efter ty i 2 och 3 §§. stils.

2 §. I allmänhet anses wållande vara groft i följande fall:

1. om den, som skadan wållade, sjelf insåg faran af sin handling;
2. om faran af handlingen så uppenbar war, att lätteligen inses kunde, det skada deraf följa skulle;
3. om den, som skadan wållade, i grund af särskilda kunskaper eller förhållanden, kunde med lätthet inse eller afwårja handlingens skadliga följd;
4. om han, genom särskilda pligter, ware sig grundade i hans förhållande till den, som skadan lidit, eller å sländ, embete, tjenst eller frivilligt åtagande, eller för annan orsak, war till synnerlig sorgfällighet eller uppmärksamhet förbunden;
5. om han förut haft erfarenhet om handlingens farlighet eller för wållande i dylikt mål straffad blifwit, eller ock, genom förbud eller annorledes, för handlingen warnad war;
6. om någon, som ej är berättigad till utöfning af wiß wettenskap, konst eller annat yrke, lifwål, utan inträffadt nödfall, företager sig eller, längre än nöden kräwer, fortsätter sådant, hwartill insigt eller färdighet i den wettenskap, konst eller yrke fordras;
7. om den, som är berättigad att utöfwa wiß wettenskap, konst eller annat yrke, genom brist på wanlig skicklighet, färdighet eller uppmärksamhet, som till des utöfning fordras, skada orsakar.

I dessa och dylika fall, straffes wållande med straffarbete i sjerde graden eller fängelse, om handlingen, der den med uppsåt gjord varit, minst med straffarbete i andra graden belagd är; med fängelse eller böter till tvåhundra riksdaler, om minst straffarbete i tredje graden derå satt är; och med böter, i fall, som lindrigare äro.

3 §. Är wållandet ringare, än i 2 §. sägs; ware straffet böter.

4 §. För händelse, som pröfwes hafwa mera af wåda, än af wållande timat, må ej någon till straff fällas.

5 §. Wållande ware ock strafflöft, der handlingen, om den med uppsåt stett, ej swårare är, än att den endast med böter i lagen belägges.

6 §. I de fall, då straff å wållande äger rum, straffes ock den, som af oförsigtighet, wårdslöshet eller försummelse gjort eller underlåtit något, deraf skadlig följd war att be-

fara, ändå att den ej timat; och warde straffet, efter de grunder, som i 2 och 3 §§. sagde äro, bestämdt till böter eller fängelse.

7 §. Wisse fall af wällande straffas efter ty derom i lagen särskildt stadgadt finnes.

5 Kap.

Om delaktighet i brott.

1 §. Hwar som bjuder, leger, trugar eller eljest uppsåtligen förleder annan till brott, så att det derigenom sker eller försökes; den anstiftare straffes, som wore han sielf gerningsman.

2 §. Den som, då brottslig gerning af annan fördfwas, dertill uppsåtligen hjälper, så att gerningen derigenom sker, warde ock såsom gerningsman straffad.

3 §. Har gerningsmans hustru, eller styldeman i rätt nedstigande led, som under hans wärdnad och lydnad står, eller fosterbarn, myndling eller annan, som under hans husbondevälde eller förmanskap ställd är, wid utförande af brottet så medverkat, som i 2 §. sägs; straffes såsom medhjelpare efter 7 §., der af omständigheterna finnes, att beroendet af gerningsmannen till den medverkan föränledt.

4 §. Hafwa två eller flere i samråd, beslutit verkställandet af något brott; då skall hwar, som i den stämpling deltagit och wid brottets utförande när varit, eller dertill hulpit, eller före eller efter utförandet gerningsmannen tillhandagått, straffas, som wore han sielf gerningsman.

5 §. Har deltagare i stämpling ej wid brottets utförande när varit eller dertill hulpit eller gerningsmannen tillhandagått, såsom i 4 §. sägs; straffes ändå, der han till stämplingen anstiftare är, som wore han sielf gerningsman, och i annat fall, såsom medhjelpare efter 7 §.

6 §. Anstiftare af brott, efter 1 eller 5 §., straffes som för försök dertill, ändå att det anstiftade brottet ej sker eller försökes. Har han sielf förekommit brottets utförande; ware strafflös.

7 §. Har någon uppsåtligen hulpit till brott, dock i mindre mån, än i 2 §. sägs, eller det eljest främjat, såsom att han:

1. före brottets utförande dolt gerningsmannen, eller före eller wid utförandet förbundet sig att honom hjälpa eller tillhandagå, eller
2. gifwit gerningsmannen råd eller underrättelse om sätt, tid eller lägenhet att brottet utföra, eller
3. åt gerningsmannen anskaffat medel eller verktyg till brottets utförande, eller
4. stått på wakt, när brottet utfördes;

den medhjelpare straffes, efter ty som han fördfwas hafwa till brottet i större eller mindre mån bidragit, dock ej högre, än med den straffart, som är närmast lindrigare, än den, honom drabba bordt, om han sielf gerningsman varit.

8 §. Underlåta föräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, hushånder, eller andre som i dylikt förhållande äro, att från utbrändet af brott, hwarom de wettskap äga, afhålla den, som under deras wärjo eller lydnad står, när det, utan angifwelse till åtal, ske kan; straffes, om det skett för egen winning eller annan sådan bewefelsegrund, efter 7 §., och i annat fall, högst med straffarbete i fjerde graden.

9 §. Nu har någon, utan att hafwa sådan del i brott, som förw sagdt är, sedan brottet timat, med wettskap derom, gått den brottslige tillhanda, såsom att han hjälpt att honom dölja eller varit behjelpig till hans flykt, eller till gerningens döljande eller till undanrödjande af bewis derföre, eller emottagit, dolt, köpt eller förtytrat gods, som genom brottet åtkommet war, eller besörit omarbetning eller förändring deraf; straffes, efter som brottet war till, dock högst med straffarbete i fjerde graden, om det skett för egen winning eller annan sådan bewefelsegrund, och högst med fängelse, om det skett af blott deltagande för brottslingens person.

Make, syffkon, styfman i rätt upp- eller nedstigande led, eller den, som med den brottslige i första swägerlag lika nära förenad är, skall ej, för hans döljande eller befordran af hans flykt, till straff fallas.

10 §. Har någon, utan wettskap om brott, som annan föröfwat, honom tillhandagått, på sätt i 9 §. sägs, ändå att han haft skäl att honom misstänka; straffes med böter.

11 §. Wiße fall af delaktighet straffas, efter ty derom i lagen särskildt stadgadt finnes.

6 Kap.

Om de allmänna grunder, hwarefter straff mätas skola; så ock om nedsättning eller förändring af straff i wiße fall.

1 §. Straff skola, inom de i lagen derföre satte gränser, mätas efter så wäl gerningens beskaffenhet, som gerningsmannens brottsliga wilja.

2 §. Wid bestämmandet af böter, skall asseende jemwäl göras å gerningsmannens större eller mindre förmögenhet.

3 §. Då fängelsestraff skall ådömas, åge Domstolen att bestämma, å hwilket af de i 2 Kap. 19 §. nämnde sätt straffet skall användas, och göra derwid asseende å förbrutarens ålder, kroppsbeskaffenhet, yrke och öfriga omständigheter.

4 §. Stro för en gerning flere straffarter stadgade, utan att särskild grund för användandet af den ena eller andra arten i lagen angifwes; då skall Domstolen använda den straffart, som först utfatt finnes, när den swårare är, om ej synnerligen mildrande omständigheter förekomma, och när den lindrigare är, om ej synnerligen förswårande omständigheter förekomma.

5 §. I hänseende till gerningens beskaffenhet, ökes eller minskas straffbarheten, allt efter som gerningen medfört större eller mindre fara eller skada, eller faran eller skadan sträckt sig till Staten, menigheter, obestämdt antal af personer, eller endast wiße enskilda,

få och efter gerningens af tids eller ords förhållanden beroende farlighet, eller den större eller mindre förargelse, den åstadskommit.

6 §. I hånseende till gerningsmannens brottsliga wilja, öles straffbarheten:

1. ju flere och wigtigare de grunder woro, som honom från brottet afhålla bort, eller ju flere och större de pligter, mot hwilka han brutit, och ju mer han war i stånd att dessa grunder eller pligter inse;
2. ju större hinder för brottets utförande funnos, och ju mera djerfhet, list eller ihärdighet dertill fordrades eller användes;
3. ju ringare de yttre och tillfällige anledningar woro, som retat eller förleddt förbrytaren, och ju mer han af egen drift till brottet ledd warit eller lägenhet till dess utförande sökt;
4. ju mer han sökt öfwertala eller förleda andra till delaktighet i brottet;
5. ju mer elakartade och farlige de begär och böjelser warit, hwarefter han handlat;
6. ju större ondskap eller grymhet han wid brottets utförande ådagalagt, och ju wärnlöfware den war, mot hwilken brottet blef föröfswadt;
7. ju mer han, under sin lefnad i öfrigt, förrådt wildt sinne, lastbara böjelser eller fallenhet för brott, i synnerhet af samma slag, som det, hwarå straffet tillämpas skall.

7 §. Straffarbeten minskas:

1. om förbrytaren, för wärdslöshad uppfostran, bristande undervisning eller erfarenhet, eller annan sådan orsak, icke fullteligen infett gerningens straffbarhet;
2. om han, genom arglistiga löften eller föreställningar, af fruktan eller genom besakning, i synnerhet af personer, dem han eljest war lydriad skyldig, blifwit till brottet förledd;
3. om han af tryckande fattigdom eller annan nöd, som dock ej efter 7 Kap. 5 §. utesluter straffbarhet, till brottet förinådd blifwit;
4. om han i en tillfälligtwis och utan hans egen skuld uppkommen hästig sinnesörrelse eller öfweritning, eller af ett hastigt wäckt begär, sig förgått;
5. om af hans förra lefnad, eller af hans försarande wid eller efter gerningen, kan slutas till mindre ondskap i wiljan;
6. om han, af egen drift, sökt hindra följderna af gerningen eller godtgöra den timade skadan;
7. om han sjelf sitt brott angifwit;
8. om han sannfärdig bekännelse gjort och den sedan widhållit;
9. om han, utan eget wållande, warit för brottet längre tid i häfte hållen.

8 §. Nu förekomma, i särskilda fall, andre omständigheter, som förswårande eller mildrande äro; tage och Domsstolen dem i öfwerwägande, då straff tillämpas skall.

9 §. Begär den brott, som fyllt tio, men ej femton år, och pröfwes han hafwa ägt nog ursäkning för att gerningens brottslighet inse; warde dömd till straffarbete, i tredje

graden, om lifsstraff eljest å gerningen följa skulle, och i sjerde graden, om straffarbete i högre, än denna grad, derå följa skulle.

Pröfwas han ej hafwa ägt nog urskilning, för att gerningens brottslighet inse, eller är brottet ringare, än nu sagdt är; warde lag, som om yngre barn i 7 Kap. 6 §. stadgas.

10 §. För den, som fyllt femton, men ej aderton år, skall lifsstraff till straffarbete i första graden, så ock straffarbete i sagda grad till närmaste grad derunder nedsättas.

11 §. Om döfstunn, som ej efter 7 Kap. 9 §. strafflös är, warde ock lag, som i 10 §. sägs.

12 §. Innefattar en handling flera brott; warde straffet å det swåraste brottet tillämpadt, och affeende derwid gjordt å ringare brott, såsom förswårande omständighet.

13 §. Har någon i flera handlingar föröfwat särskilda brott; warde fälld till straff för hwarie brott särskildt, så widt straffen förenas må.

14 §. Är någon till lifsstraff förfallen; då må ej annat straff dermed förenas.

15 §. Är någon för särskilda brott förfallen till straffarbete i sjerde, tredje eller andra graden; då må, wid straffens förening, flere straff af sjerde graden ej sättas utöfwer längsta tid i tredje graden; eller flere straff af tredje graden, eller sådant straff i förening med straff af sjerde graden, utöfwer längsta tid i den andra; ej eller flere straff af andra graden, eller sådant straff i förening med straff af lägre grad, utöfwer femton år.

16 §. Har den, som är förfallen till straffarbete, tillika begått brott, som med fängelse eller båter beläggas skulle; warde det brott endast såsom förswårande omständighet afsedt, wid bestämmandet af tiden för straffarbetet, inom den grad som ådömas skall.

17 §. Wid förening af fängelsestraff för flera brott, må de i 2 Kap. 21, 22 och 23 §§. sagde strafftider ej öfwerstridas.

18 §. Nu kan så hända, att någon, sedan han blifwit fälld till straff för ett brott, warder öfvertygad att hafwa förut begått annat brott; då skall han så dömas, som hade han på en gång warit för båda brotten lagförd; och warde, wid straffets tillämpning för det senast upptäckta brott, affeende gjordt å hwad han, såsom straff för det förra, redan kan hafwa utslätt.

19 §. Föröfwar fänge, som till straffarbete i första graden dömd är, brott som ej lifsstraff medförer; warde straffet skärpt med fångens inneslutande i mörkt enrum på högst tjuguen dagar.

Föröfwar annan straffarbetsfänge brott, som med straffarbete i andra eller lägre grad belagdt är; då skall strafftiden för det förut begångna brott ökas med strafftiden för det nya brottet: föröfwar han brott, hwarå ringare straff stadgadt är; warde straffarbetstiden stad högst med tre månader.

20 §. I de särskilda fall, då lagen för den, som begär wist brott andra gången eller oftare, stadgar förhöjning i det å brottet eljest satta straff, äge den förhöjning ej rum, der den brottslige ej förut undergått straffet för det förra brottet till fullo eller till någon del, eller ock af nåd från straff derföre förstont blifwit.

21 §. Har någon gjort sig skyldig till lifsstraff, men uppenbart är, att han begått brottet i affigt att lif sitt mista; då skall straffarbete i första graden, i stället för lifsstraffet, honom ådömas.

7 Kap.

Om de grunder, som utesluta eller upphäfva straffbarhet.

1 §. Warder man af annan, med wåld eller hot, så öfverfallen, att fara är för lif eller helsa, eller sker wåld eller hot, för att någon till otuft twinga, eller någon dess frihet olofligen beröfwa, och kan faran ej annorledes än med wåld afwärijas; då äge man rätt till nödwärn, och ware strafflös för all skada, som man deri gjort, der man ej sträckt wärnet längre, än till farans afwärijande nödigt war.

2 §. Emot den, som olofligen bryter eller tränger sig in i annans hus eller gård nattetid, eller sätter sig till motwärn, ehwad det är natt eller dag, emot den, som sitt wäria eller af honom återtaga will, må och nödwärn utöfwas.

3 §. Finnes någon hafwa sträckt nödwärn längre, än nödigt war; pröfwe Domstolen efter omständigheterna, om straff för uppsätlig gerning eller blott för wållande tillämpas bör. War så hastig och trängande nöd eller fara för handen, att han sig ej bestäma kunde; då må han från straff frias.

4 §. Kommer någon den till hjelp, som i nödwärn stadd är; ware och för honom lag, som hade han sielf deri sig befunnit.

5 §. Har någon, för att afwäria trängande fara för lif eller helsa, såsom i hungers- eller annan swår nöd, tillgripit annans egendom eller derå skada gjort, enär räddning ty förutan ej ur den fara möjlig war; dertfore skall han ej till straff fällas.

6 §. Barn, som yngre är, än tio år, må ej till straff för brott fällas. Dock äge Domstolen efter omständigheterna förordna, att det af föräldrar eller annan, under hvars wård och lydnad det står, med kroppsaga hemma i huset rättas skall.

7 §. Gerning, som föröfwas af galning eller afwita, eller af den, som genom sjukdom eller ålderdomswaghet är beröfwd förståndets bruk, ware strafflös.

8 §. Har någon, tillfälligtwis och utan egen skuld, blifwit författ i sådan sinnessörwiring, att han ej till sig wiste; ware och gerning, den han i sådant medwetslösi tillstånd föröfwar, strafflös.

9 §. Har döftunn person, för bristande underwisning eller erfarenhet, icke kunnat gernings straffbarhet inse; ware för straff fri.

10 §. Dör förbrytare; ware allt straff förfallet; dock gången biter ut, hwartill han dessförinnan dömd varit.

11 §. Ej må den, som genom dom blifwit från straff för brott friskänd, å nyo för samma brott till ansvar ställas; ej eller den, som blifwit till straff fäld, efter nytt åtal, för samma brott ytterligare straffas.

12 §. Har man, för brott, som endast med fängelse eller biter belagd är, icke blifwit tilltalad inom två år, räknade från den dag då brottet skedde, eller har ransakning

derom ej blifwit fortsatt inom två år från den dag, då sista åtgärd med målet wid Domstol emot den tilltalade togs; ware straffet genom häfd förfallet.

13 §. Förfaller straff, efter ty i 10, 11 eller 12 §. sägs; ware dock målsägande ej derigenom betaget, att det skadestånd söka, hwartill han eljest kan berättigad vara.

Under det Commiterade förehäft ofwan omnämnda granskning hade Commiterade öfwerenskommit, att angående ensligt eller mörkt fängelse, som dels wid Militärstaterna i båda Rikena och dels wid Correctionsinrättningen härstädes användes, från wederbörande infordra skriftliga upplysningar, till vägledning wid för handen warande öfwerläggningar. De af dessa upplysningar, som tid efter annan inkommit, skulle, enligt Commiterades beslut, protokollet bitäggas.

Då således de arbeten, som för denna gång varit föremål för de hållna sammanträden, woro slutade, beslöto Commiterade, som nu åtskildes, att konferencens fortsättning skulle för sig gå å den tid, hwarom de sig emellan närmare kunde öfwerenskomma.

In fidem

A. J. Wahlstjerna.

Protokoll, hållet wid sammanträden af svenska och norriska Lagcommiteernes Ledamöter 1831.

Den 20 Maji.

Sedan den till utarbetande af ny brottmålslag för Konungariket Norrige förordnade Commission gifwit tillkänna, det den med sitt arbete nu mera hunnit så långt, att de öfwerläggningar emellan den samma och svenska Lagcommiteen, som blifwit började den 15 Februarii och fortsatte till den 18 Junii sistlidet år, kunde åter företagas, war denna tid dertill bestämd, efter förslag af norriska Commissionen, som anmält, att äfwen dess tredje Ledamot, i följd af Kongl. Resolution under den 23 nästlidne Februarii, komme att konferencen denna gång öfwerwara; och sammanträdde således nu begge Commiteernas samtliga Ledamöter, nemligen

å svenska sidan:

Herr CommerceRådet O. Zenius.

Herr ExpeditionsSecreteraren J. G. Richert.

Herr AdvocatFiscalen P. Staaff.

å norriska sidan:

Herr StatsRådet och Commendeuren af Kongl. NordstjerneOrden J. H. Vogt.

Herr Justitiarius i Aggerhuus Stifts Sverrätt samt Riddaren af Kongl. NordstjerneOrden J. Chr. Berg.

Herr CancellieRådet B. H. von Munthe af Morgenstjerne.

Commiteerne hade förut meddelat hvarannan sina ömsesidiga förslag, jemte de förändringar, som man under arbetets fortgång trott böra äga rum i de sju kapitel, hvilka under förra öfverläggningarna blifwit granskade; och beslöts, att förslagen i hela sin widd skulle genomgås, hwarmed och början denna dag gjordes.

Den 23 Junii.

Närvarande:

Herr Statsrådet Vogt.
 Herr Justitiarius Berg.
 Herr CancellieRådet Morgenstjerne.
 Herr CommerceRådet Zenius.
 Herr ExpeditionsSecreteraren Richert.
 Herr AdvocatFiscalen Staaff.

Den granskning af förslagen till brottmålslag, som den 20 sistlidne Maj begyndes, hade wid sammanträden den 21, 24, 25, 26, 27, 28 och 30 i samma månad, samt den 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21 och 22 i denna, äfvensom i dag, blifwit fortsatt; och som derunder förekommit anledningar till åtskilliga ändringar och tillägg i de ömsesidiga förslagen, funno nu Commiteerne nödigt att hvar å sin sida använda någon tid till dessa rättelser utarbetande, hwarefter förslagen å nyo skulle utskrifvas och emellan Commiteernas Ledamöter circuleras.

Den 30 Julii

Närvarande:

Herr Statsrådet Vogt.
 Herr Justitiarius Berg.
 Herr CancellieRådet Morgenstjerne.
 Herr CommerceRådet Zenius.
 Herr ExpeditionsSecreteraren Richert.
 Herr AdvocatFiscalen Staaff.

Efter att hafwa meddelat hvarannan de nya exemplar af förslag till brottmålslag, som i följd af beslutet under den 23 sistlidne Junii blifwit utskrifne, hade Commiteerne den 18 i denna månad åter sammanträdt och den 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27 och 29 med granskningen af förslagen fortfarit; och som denna granskning i dag ansågs vara fulländad, beslöts, att de ömsesidiga förslagen, i det stic de nu befunnos, skulle protokollet biläggas, utan att likwäl något hinder deraf sinne äga rum för Commiteerne att i förslagen göra de yterligare rättelser, hwartill å ena eller andra sidan anledningar framdeles kunde sig förete.

Under den tid, som åtgått till utskrifning af förenämnde förslag, hade Commiteerne sysselsatt sig med öfverläggningar angående Rättegångs- eller Processordningen; men då något förslag i denna del ännu ej funnit utarbetas å norra sidan, och närmare öfverensstämmelse i rättegångsformen, i anseende till olika inrättningar och förhållanden inom

de båda Rikena, näppeligen wore att förwänta, ansåg Commiteen conferencen, som, enligt Kongl. Maj:ts nådiga föreskrift, egentligen hafst till föremål principerna för en ny criminal-lagstiftning, nu wara slutad, hwarföre Commiteerne afskildes.

In fidem
A. J. Wahlstjerna.

Protokoll, hållet wid Kongl. Lagcommiteens sammanträde den 24 October 1831.

Närvarande Commiteens Ledamöter:

Herr CommerceRådet Zenius.

Herr ExpeditionsSecreterären Richert.

Herr AdvocatFiscalen Staaff.

Från Kongl. Maj:t hade den 20 i denna månad ankommit följande Nådiga skrifwelse:

CARL JOHAN med Guds nåde Sveriges, Norriges,
Göthes och Wendes Konung.

Wår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Allsmächtig Tromän och Tjenare, ar-
betande Ledamöter i Lagcommiteen! — Hos Dß har i underdånighet blifwit anmäld Eder
underdåniga skrifwelse den 4 i förlidne Augusti, deruti förmåles, att den i följd af Wårt
Nådiga beslut förlidet år påbörjade öfwerläggning emellan Eder och den Norrska Lagcom-
miteen, angående förslag till brottmålslagar för de förenade Rikena, i anseende till inträf-
fande hinder för Norrska Commiteen, icke kunnat fortsättas förrän i nästlidne Maji månad,
då Ledamöterna af bemänte Commitee hitkommit och från hwilken tid öfwerläggningen oaf-
bruit fortgått till dess, med Julii månads slut, Commiteerne ömsefödiget ansett densamma wa-
ra fulländad, så att nu endast för Eder återstode att författa motiverne till de utarbetade
förslagen; hwarförutan J i underdånighet hemställt om icke, sedan desse motiver blifwit fär-
dige, förslagen kunde, på sätt om förslaget till Civillag warit förordnad, af trycket utgif-
was för att allmänhetens granskning underkastas.

Denna Eder underdåniga hemställan hafwe Wi i Råder sumit godt bifalla; hwar-
jemte Wi förordnat, att alla de anmärkningar, hwilka wid de upprättade förslagen kunna
komma att framställas, stola inom nästa års slut till JustitieStatsMinistern directe insän-
das för att till Commiterades granskning wid deras sammanträdande för arbetets slutliga
fullbordande öfwerlemnas; hwarom J till swar och behörigt iakttagande härmed i råder för-
ständigas. Wi befalle Eder Gud Allsmächtig Nådeligen. Stockholms Stott den 17 Sep-
tember 1831.

CARL JOHAN.

J. H. Backman.

Innan tryckningen af lagförslagen företogs, fann Commiteen sig nu ytterligare be-
ra dem genomgå; och dermed gjordes genast början.

Den 28 November.

Närvarande:

Herr CommerceRådet Zenius.

Herr ExpeditionsSecreteraren Richert.

Herr AdvocatFiscalen Staaff.

Den ytterligare granskning af förslagen till Straffbalk och Rättegångsordning för brottmåll, som blifwit börjad den 24 sistlidne October, hade till slutet af samma månad, äfvensom den förslutna delen af innewarande månad fortgått, hvarunder åtskillige ändringar och tillägg i förslagen skett.

Det bestöts, att särskilde förslag skulle uppgöras:

1. till de förändringar i Straffbalken och Rättegångsordningen, som blefwo nödige, om dödsstraffen afläffades;
2. till Jurypirättning, i fall en sådan pröfwades böra införas;
3. till de rättelser i civillagen, hwilka blifwa en följd af det förslag till criminallag, som nu är utarbetadt.

Det till uppsättande af dessa förslag, och dels till motivernas iordningsställande, skulle återstoden af innewarande år användas, hwarefter nytt sammanträde komme att ske.

Den 16 Januarii 1832.

Närvarande:

Herr CommerceRådet Zenius.

Herr ExpeditionsSecreteraren Richert.

Herr AdvocatFiscalen Staaff.

Sedan de i protokollet för den 28 November sistlidet är omförmälde särskilde förslag hunnit utarbetas, blefwo de nu till granskning företagne; och bestöts, att tryckningen oförstördt skulle begynnas, och motiverne justeras, allt efter som tryckningen fortginge.

Slutligen togs den fråga i öfverwägande, om icke, på sätt uti en del främmande lagstiftningar, och äfwen i vissa nyare författningar här i landet, blifwit förfaret, paragrafernas nummerföljd för hvarje lagförslag borde, hela förslaget igenom, utan afbrott bibehållas. Men som Commiteen ansåg denna method medföra den stora olägenhet, att om i en så inrättad lag en eller annan paragraf tillägges eller utelutes, nummerföljden hela lagen igenom, med alla derpå grundade citationer, måste rubbas, hwilket åter undwikes, om hvarje särskildt Kapitel har sin egen följd af paragrafer, då wid sådana ändringar eller tillägg endast det Kapitel, hwari ändring eller tillägg sker, behöfwer omredigeras; så trodde Commiteen sig ej böra i denna del frångå hwad hittills i svenska lagredaktionerna allmänligen varit wedertaget. Efter Commiteens öfvertygelse wore det lika lätt, när t. e. 4 Kap. 3 §. Straffbalken återopades, att skrifwa 4—3 S. B., som 60 §. S. B., eller, när 3 Kap. 5 §. i Rättegångsbalkens Senare Del skulle citeras, att skrifwa 2—3—5 N. B., som 69 §. N. B. S. D. Om sika förfortade citationsfätt antogs hos oss, såsom annorstädes, förmodade Commiteen, att de ganska wäl skulle förstås af hvar man, och allt skäl till klagan öfwer för mycket widlystighet förswinna.

In fidem
A. J. Wahlstjerna.

Utlåtande,

i anledning af

Anmärkingar wid Förslaget

till

Allmän Criminallag,

af

Lagcommiteen.

Andra Upplagan.

Stockholm.

Tryckt hos B. M. Bredberg, 1840.

Wiederholung

in der

Handlung des

III

Wiederholung

10

Wiederholung

Wiederholung

Wiederholung

Wiederholung

Utlåtande,

i anledning af anmärkningar wid Lagcommiteens förslag till Allmän Criminallag.

Rongl. Maj:t har, i nådig skrifvelse under den 16 följande Februarii, anbefallt Commiteen att företaga granskning af de anmärkningar, som blifvit gjorda wid Commiteens förslag till Allmän Criminallag, och öfver dessa anmärkningar sig utlåta, före slutet af innewarande år. Till åtydnad häraf, får Commiteen, sedan dess undertecknade ledamöter, dels hvar för sig, och dels under gemensamma öfverläggningar, anställt en sådan granskning, nu afgifwa det utlåtande, hwartill den samma föränledd. Commiteen har likwäl ej ansett nödigt att till besvarande upptaga hwarenda anmärkning, som kan vara framkastad, emedan detta skolat förorsaka en alltför stor widlyftighet, utan inkränkt sig till dem allena, hwilka den trott wara af den wigt, att de förtjent särskild wedertläggning. De öfriga har Commiteen förmodat böra af sig sielfwa förfalla, wid noggrannare öfverwägande af lagförslaget innehåll och af de derwid fogade motiver.

De yttranden, för eller emot lagförslaget, som kommit till Commiteens kännedom, innefattas uti följande skrifter:

- 1) Betänkande, afgifwet af Juris och Philosophie Professorerne wid Upsala Universitet J. C. Doethius, L. G. Rabenius, S. Grubbe och P. D. A. Atterbom, och aftryckt i tidskriften Skandia, 1 Bandets 1 häfte, sid. 3—130.
- 2) Betänkande, inlemnadt till Juridiska Faculteten i Lund den 21 December 1832, af Juris Professorn J. Holmbergson.
- 3) Betänkande, stäldt till Justitie-Stats-Ministern, af benämnda Facultets andra ledamot, Philosophie Professorn J. Cederschöld.
- 4) Anmärkningar af Juris Doctorn C. D. Delden, införde i tidskriften Juridiskt Arkif, 3 Bandets 2 häfte, sid. 161—238.
- 5) Anmärkningar af Juris Doctorn S. J. Bykman.
- 6) Anmärkningar af Art. Obst. Professorn P. G. Cederschöld.
- 7) Anmärkningar wid de flesta Kapitlen, af en Anonym.
- 8) Anmärkningar wid de 7 första Kapitlen, af en annan Anonym.
- 9) Anmärkningar af A. L. v. S., vice Håradshöfding, införde i tidningen Journalen för 1832, N:8 132—38.
- 10) Recension af Professorernes i Upsala ofwannämnda betänkande, införd i Litteratur-Föreningens Tidning för 1833, N:8 23, 24, 26, och undertecknad: L—D.

Hwad som blifwit annärkt mot lagförslaget i allmänhet, består hufwudsakligen deruti:

- 1) att Commiteen äfidosatt utredandet af den wigtiga frågan om sielfwa den yttersta grunden till Statens straffrätt.
- 2) att benämningen af Straffbalk blifwit antagen, i stället för den af Misgerningsbalk, som nyttjas i nu gällande lag.
- 3) att lagförslaget till sitt innehåll är behäftadt med för många nyheter, eller allt för mycket afwiker från swenska folkets hittills gällande lagar, seder och föreställningsfätt.
- 4) att det äfwen i formen eller ämnenas uppställning skiljer sig betydligt från de gällande lagarna, och att det förlorat i popularitet, genom sträfswandet att uppfylla wetenskapens fordringar.
- 5) att det saknar i språket de gällande lagarnas elasticitet och gediegenhet.
- 6) att det, genom för stor latitud i straffbestämmelserna, lemmar öppet spelrum åt domarens godtycke.

Commiteen will utlåta sig öfwer dessa annmärkingar, efter den ordning, hwari de här finnas upptagne, och således

1:o om yttersta grunden för Statens straffrätt.

Det är Professorene i Upsala, som framställt denna annmärking; och på det Commiteen ej må ådraga sig någon förebråelse att hafwa felat i citationen, införes hwad till ämnet hörer ordagrannat ur deras betänkannde.

Sedan de förklarar, att deras granskning "hufwudsakligen måst rigtas på de allmänare och wigtigare frågor, på hwilka de ansett det åligga dem, såsom wetenskapsmän, att "företrädeswis fästa sin uppmärksamhet," fortsara de sålunda:

"Då wi, i följd häraf, trott oss böra hufwudsakligen granska det nya förslaget i dess helhet; har det icke kunnat undfalla oss, att det gifwes twenne wäsendtligt olika synpunkter, ur hwilka hwarje positif Lagstiftning kan betraktas, eller att det gifwes twenne hufwudsfrågor, på hwilka man wid dess bedömande bör göra ett förenadt afseende. För att kortast och enklast angifwa dessa båda synpunkter, kan man kalla den ena den filosofiska eller rent weteenskapliga, den andra åter den politiska. Då nemligen all, ware sig civil eller criminess, Lagstiftning i en Stat är ämnad att utgöra en tillämpning af den allmänna, i förnustet grundade Rättsidéen på wiisa i verkligheten gifna, eller hos ett wißt Folk gällande förhållanden; så uppkomma i hänseende till hwarje för en beständ Stat uppgjordt Lagstiftningsförsof de twenne frågorna: 1:o Hurwid det grundar sig på en filosofiskt riktig princip, det will säga, på en ren och trogen uppfattning af Rättens Ide, samt hurwid det i alla speciella delar utgör en med full logisk consequens genomförd tillämpning af denna Ide, och 2:o Hurwid det utgör en sådan tillämpning af denna Ide, wid hwilken ett tillbörligt afseende blifwit gjordt på alla de hos detta bestämda Folk i närwarande tidpunkt gällande förhållanden; eller med andra ord: hurwid det ifrågawarande Förslaget är sådant, att dess antagande i sielfwa werket skulle leda till den fullkomligaste realisation af Rättens Ide, som hos detta Folk i denna tidpunkt wore

"indstlig. Den förra af dessa frågor är, såsom man genast finner, rent vetenskaplig eller phi-
 "losophisk, och måste genom en blott vetenskaplig undersökning besvaras. Denna fråga är
 "och enligt sakens natur den första, eller den, från hvilken man i sin granskning måste utgå,
 "emedan den handlar om de allmänna grunder, på hvilka alla särskilda Lagstiftningar måste
 "byggas. I denna undersökning är ännu icke frågan om de speciella omständigheter och för-
 "hållanden, genom hvilka Lagstiftningen hos hvarje särskildt Folk måste få en egen och sär-
 "skild karakter, utan endast om det, som måste betraktas såsom för alla Folks Lagstiftningar
 "gemensamt, eller som utgör Lagstiftningens filosofiska, allmänna och nödvändiga element."
 "— — — "De här nämnda twenne hufvudfrågor, hvilka i hänseende till Lagstiftningen hos ett
 "Folk kunna väckas, måste utan twifvel båda erkännas för lika wiktiga och wäsendtliga: på
 "båda måste derföre, så wäl wid utarbetandet af ett nytt Lagförslag, som wid en grundelig
 "och fullständig granskning af dess värde, lika mycket afseende göras. Deras följer, att det
 "wid en sådan, wärd sig utarbetning eller granskning, kan gifwas twenne motsatta ensidig-
 "heter, hvilka uppkomma genom ett uteslutande, eller åtminstone öfwerwägande, afseende på
 "den ena eller den andra af de nämnda båda synpunkterna. Dessa twenne ensidigheter äro
 "desamma, som i nyare tider, i synnerhet i Tyskland, framträdt och med ännu oafgjord
 "framgång sträfwar att göra sig gällande, i striden mellan twenne Juridiska Skolor, den
 "rationella och den historiska. Hwardera af dessa Skolor har med förfäret om-
 "fattat ettdera af Lagstiftningens nybnämnda hufvudelementer; men ingendera har fullkom-
 "ligen förenat och concilerat båda med hwarandra; hwaraf föliden varit, att bådas åsigt
 "wäl på ena sidan innehållit något sannt, men likwäl, genom det uteslutna afseendet på ett
 "annat lika wiktigt moment, blifwit ensidiga och ofullkomliga."

"Äfwen närwarande Förslag till en ny Criminallag torde komma att af särskilda gran-
 "skare betraktas antingen endast ur den ena, eller endast ur den andra af dessa synpunkter;
 "och det skall sannolikt derigenom blifwa ett föremål för ganska stridiga omdömen." — — —

"Förutseende dessa stridiga omdömen, tilltro wi oss dock ej att på ett fullt afgörande
 "sätt slita twiflen. På ena sidan kunne wi såsom Wetenskapsidkare ej undgå att med lifligt
 "deltagande möta hvarje försök att i Lagstiftningen uppfylla Wetenskapens fordringar, och
 "att afhjelpa de ofullkomligheter, hvilka man, under fullt medgifwande af allt det goda och
 "förtjenstfulla i vår hittills gällande Lag, likwäl i theoretiskt hänseende uti den kan tro sig
 "finna. Men på den andra måste wi och anse det för en lika belig och oestergiflig pligt, att
 "pröfa all möjlig warsamhet wid en så ömtålig och grannliga fråga, som den om införandet
 "af en helt ny Lagbok. För att med full säkerhet här träffa det rätta medium mellan den
 "lättförmiga omskapsningsöfwer, som uppoffrar allt det af erfarenheten bepröfwade, för att i
 "dess ställe sätta resultaterna af en möjligen oriktig eller halffann teori, och den öfwerdrif-
 "na betänksamhet, som ser faror i hvarje förändring, och lägger hinder i vägen för hvarje
 "förbättring af det närwarande, skulle erfordras en noggrann och fullständig kännedom af det
 "Svenska Folkets hela närwarande odtingsgrad och tillstånd, af alla de mångfaldiga speciella
 "omständigheter och förhållanden, som böra tagas i beräkning wid frågan om detta Lagför-
 "slags lämplighet eller olämplighet för detta Folk i närwarande tidpunkt. En sådan noggrann

"och fullständig kännedom winnes åter endast derigenom, att man lefwer i oupphörlig beröring
 "med Folket: den kan med skäl wäntas af den praktiske Embetsmannen eller Domaren, som
 "genom hela sin embetsmannawerksamhet blifwit i stånd att förwärfwa en på egen omedelbar
 "åskådning grundad erfarenhet af Folkets föreställningsfätt, lynne och seder, liksom af dess
 "ekonomiska belägenhet o. s. w. Men den kan ej billigtwis, åtminstone ej i samma grad af
 "tillförlitlighet och fullständighet, fordras af den Academiske Läraren, som hufwudsakligen
 "egnat sin tid och sin verksamhet åt rent wetenskapliga forskningar, och i följd deraf icke kun-
 "nat lefwa i en sådan oupphörlig närmare beröring med den tatrikaste delen af Nationen,
 "eller med de särstilda Folkklasser, på hwilkas odlingsgrad och tillstånd Lagstifningen närmast
 "bör wara beräknad. Deremot kan man, wid frågan om ett nytt Lagförslag, med mera skäl
 "af den Academiske Läraren fordra en sorgfällig och grundelig pröfning af dess wetenskapliga
 "värde. Deröfwer åligger det honom att wara en behörig Domare: det åligger honom att in-
 "för Nationen föra Wetenskapens talan, och att undersöka huruvida dess fordringar i det nya
 "lagstifningsförslaget blifwit mer eller mindre fullkomligt uppfyllda. Det här anförda bestäm-
 "mer den riktning, hwilken wi trott oss böra gifwa åt närwarande granskning. Wi hafwe
 "wisserligen icke trott oss böra lemnat ur sigte frågan om lämpligheten af det nya Lagförsla-
 "gets antagande under nuwarande omständigheter och förhållanden. Men wi hafwe dock der-
 "om endast wägat yttra oss på ett twelkande sätt, och mera framställt några twifvelsmål till
 "närmare begrundande, än egentligt afgörande omdömen. Deremot hafwe wi ansett det till-
 "höra oss att företrädeswis betrakta Lagförslaget ur den wetenskapliga synpunkten, och att så-
 "ledes öppet och redligt tillkännagifwa, i hwad mån det synes oss motswara de fordringar,
 "som i detta hänseende billigtwis kunna göras. Så wäl tidens korthet, som det inskränk-
 "ta utrymmet af ett Utlåtande, sådant som detta, har emedlertid förbudt oss att åt denna
 "granskning gifwa den utförlighet, hwilken ämnets wigt wisserligen kunde tyckas påkalla."

"Till ledning för ett sådant bedömande af det ifrågawarande Lagförslagens värde,
 "erbjuda sig genast de bifogade Motiwer, i hwilka grunderna till hwarje särstildt
 "Stadgande finnas i korthet uppgifna. Onekligen är denna framställning af Lagbudens Mo-
 "tiver utarbetad med redighet och sorgfällighet: likwäl skulle man i wår tanke med skäl kun-
 "nat önska en något fullständigare utveckling, så wäl af de allmänna principer, på hwilka
 "det nya Lagförslaget i sin helhet hwilar, som af de speciella tillämpningarne af dessa prin-
 "ciper. Den nya Bayeriska Criminallagen åtföljdes, då den år 1813 utgafs och till efterlef-
 "nad anbefaltes, af en sådan fullständig utveckling af dess grunder, hwarigenom man sattes
 "i stånd att öfwerseha detta Lagstifningsystem i hela dess sammanhang. Derigenom upp-
 "fulldes ej blott en wetenskaplig fordran, utan äfwen ett ganska wigtigt praktiskt behof; ty
 "Regeringen förordnade, att denna fortgående Commentarius öfwer den nya Criminallagen
 "skulle äga samma lagliga gilltighet som sielfwa Texten, och således i alla förekommande,
 "möjligtwis twifvelaktiga fall, tjena att gifwa Domaren en bestämd och tillförlitlig upplys-
 "ning om Lagens rätta anda och mening. Den som känner, huru swårt eller nästan omöj-
 "ligt det är, att åt sielfwa Lagens Stadganden, utan alltför stor widlyftighet och mångordig-
 "het, gifwa en så fullkomlig grad af tydlighet, att aldrig något twifvelsmål om deras rätta
 "mening kan uppkomma, skall ej kunna undgå att erkänna behofwet af en sådan utförlig och

"sanctionerad Commentarius öfwer ett nytt Lagverk. Det hade derföre varit önskligt, att
 "det Swenska Lagförslagets Författare, som i många särskilda punkter följt det Bayeriska öf-
 "wen i detta hänseende följt det gifna efterdömet, och derigenom på förhand undanröjt alla
 "anledning till de twifler, som till öfventyrs torde uppkomma, i fall det nya Lagförslaget
 "en gång blifwer antaget. I sitt närwarande sticf denna Motiverna, oaktadt det onekligen
 "förtjensfulla i deras framställning, likwäl icke ett klart och tillfredsställande swar på en del
 "af de frågor, hwilka man till öfventyrs kunde wänta att här finna beswarade."

"Bland dessa frågor, hwilka wid granskningen af ett Förslag till en ny Criminallag
 "naturligen wäckas, är den första och, åtminstone i wetenskapligt hänseende, wigtigaste utan
 "twifwel den om sjelfwa den yttersta grunden till Statens straffrätt.
 "Det fullständiga utredandet af denna i sednare tider så ofta omröfwade fråga tillhör wiser-
 "ligen blott den wetenskapliga forskningen; och man skulle derföre möjligtwis kunna tro, att
 "frågan för den egentlige Lagstiftaren icke wore af någon omedelbar praktisk wigt. Denna
 "tänka wore likwäl i sjelfwa werket ganska falsk. Ty af swaret på denna fråga bestämmes
 "den synpunkt, ur hwilken man har att betrakta hela Criminal-lagstiftningen; och då Straff-
 "lagens hela System ej bör utgöra något annat, än en consequent och, så widt möjligt är,
 "fullständig tillämpning af den allmänna princip, som uttrycker Lagstiftarens åsigt af Straff-
 "rättens grund och wäsende; så är klart, att sjelfwa denna åsigts riktighet eller oriktighet
 "måste komma att äga ett betydligt inslytande på Systemets utbildning i alla dess delar. Com-
 "miteens swar på denna hufwudsfråga innehållas egentligen i följande ord (Motiv. sid. 8.):
 "“Thuru stilsaktige de af Wetenskapsmän i sednare tider uppställde teorier för straffrätten
 "än äro, kan dock den positiva lagstiftningen med säkerhet antaga den i förnuftet djupt grun-
 "dade föreställning, att lagen hotar förbrytaren med straff, i det hufwudsakliga ändamål,
 "att, genom sådan warning, förekomma brott. De för detta ändamål mest werksamma straff
 "böra således wälas. Men då lagstiftningen omöjligt kan påräkna att, genom sjelfwa straff-
 "hotet, tillwägabringa allmän laglydnad och utrota hwarje brott, så att all tillämpning af
 "strafflagarna af sig sjelf förfölle, måste den tillika, wid walet af straff, synnerligen affe för-
 "bättringen af sådana brottslingar, som, genom straffets werksällighet å någon tid stilde ifrån
 "samhället, efter straffets undergående åter deri inträda. Brottslingars förbättring är alltså
 "ett annat wigtigt ändamål, som lagstiftningen bör genom straffet befordra.””

"Utän twifwel innehåller denna åsigt i det hänseende något sannt, att den uppgifwer
 "tweenne ganska wigtiga ändamål, på hwilka båda Staten wid utöfningen af sin straffmakt
 "alltid har att göra ett hufwudsakligt afseende. Men betraktad såsom en förklaring af Straff-
 "rättens yttersta grund och wäsende, är den, enligt vår öfvertygelse, icke nog djupt fattad.
 "Thuru wanligt det varit, att man på detta sätt betraktat straffet endast såsom ett medel
 "för något yttre ändamål, och att man grundat Statens straffrätt endast på detta medels
 "tjenlighet eller oumbärlighet för det uppgifna ändamålets uppnående; kan dock en sådan blott
 "relativ Strafftheori inför den djupare forskningens domstol swärligen erkännas för fullt
 "tillfredsställande. Den håller sig i sin förklaring af Straffrätten blott på sakens yta, utan
 "att intränga till dess inre wäsende. För att angifwa detta, eller för att utreda Straffrät-
 "tens yttersta grund, måste man, i vår tänka, gå något längre tillbaka. För att här om öf-

"wertiga sig, behöfver man blott göra sig den enkla frågan: Om det wore afgjordt, att det
 "borgerliga straffet aldrig verkade något, hwarken till att afhålla ifrån brott, eller till för-
 "brytarens förbättring, skulle det i allt fall vara rätt och förnuftsensligt, att för-
 "brytaren lemnades af Staten i oförört ånjutande af samma rättigheter, som tillhöra den
 "laglydige Statsborgaren? Skulle det i allt fall vara rätt och förnuftsensligt, att mördaren,
 "rånaren, bedragaren af Staten behandlades på alldeles samma sätt, som den, hwilken ej
 "med något brott besläktat sig? I fall man känner sig nödgad att på ett nekande sätt beswa-
 "ra denna fråga; så måste man deraf finna sig uppmanad att söka Straffrättens egentliga
 "grund i något högre, än straffets tjenlighet eller oumbärlighet för wisa yttre ändamål. Man
 "skall då ej kunna finna denna grund i något annat, än den inre förnuftsensliga
 "beten och nödwändigheten af straffet, såsom ett återställande af den
 "genom brottet rubbade rätten, hwars integritet det åligger Staten att wår-
 "da och upprätthålla. Med andra ord: man måste uppvisa den i selswa Rättwisans
 "Ide liggande nödwändiga förnuftsfordran, att Statsborgarens enstilda, i opposition mot det
 "Sela trädande wilja skall genom en motsatt, aldrig uteblifwande reaction upphäwas, hwar-
 "igenom den brottslige individen kommer att i samma mån erfara en förlust eller minskning
 "af de rättigheter, hwilka Staten tillerkänner sina laglydige medlemmar, som han sjelf för-
 "närmat Statens eller någon under dess beskydd stående individs rätt. Endast härigenom er-
 "håller man en säker grund för Statens rätt att straffa, och en insigt i selswa Straffets
 "rättmätighet. Men sedan man på detta sätt uppwisat Statens straffrätt, såsom
 "grundad på en nödwändig förnuftsfordran, och således såsom i sin grund oberoende af yttre
 "ändamål; måste man widare göra sig reda för huru Staten, genom uppsyllandet af denna
 "förnuftsfordran, eller genom den verkliga utöfningen af sin straffrätt, tillika kan och
 "bör söka uppnå de twenne yttre ändamålen, att dels genom sina Strafflagar afhålla
 "ifrån brott (hwilket åter kan ske både genom straffets fysiskt præventiva, och
 "genom dess psykologiskt deterreraende karakter), och dels genom walet af
 "straffarter och sättet af straffens verkställande, så widt möjligt är, befrämja den brottsliges
 "förbättring. Den af yttre ändamål oberoende förnuftsfordran, i hwilken man har att
 "söka den egentliga grunden till Statens straffrätt, utgör wäl det första, hwarpå man
 "wid sin reflexion öfwer den borgerliga Straffmakten har att fästa sin uppmärksamhet, men
 "dock icke det enda; ty den innehåller icke ensam en tillräcklig bestämning af Straffens
 "qualitativa beskaffenhet. För att erhålla en sådan bestämning, måste man dertföre
 "tillika göra afseende på de nufnämnda yttre ändamålen. De båda frågorna: om Staten
 "bör straffa och hwad den bör straffa, kunna och böra, oberoende af yttre ändamål, be-
 "swaras ur en högre grund. Men det gifwes ännu en tredje fråga, som i hänseende till ut-
 "öfningen af Statens Straffmakt måste wäkas, nemligen frågan: huru Staten bör straffa,
 "eller af hwilka Straffarter den bör begagna sig, och på hwad sätt den wid hwar-
 "je särskildt slag af brott bör använda dem; och det är egentligen wid denna frågas beswa-
 "rande, som man har att göra afseende på de twenne yttre ändamålen. Detta antyder i så
 "ord den svunpukt, ur hwilken Statens straffrätt i vår tanka bör betraktas. En fullständi-
 "gare utveckling af denna äfigt skulle här måhända vara mindre lämplig. Det följande tor-

”de komma att wisa, huruvida den skiljaktighet, som i hänseende till denna hufwudsfråga äger rum mellan vår åsigt och Commiteens, är af blott theoretisk betydelse, eller huruvida den äfwen leder till några i praktiskt hänseende mer eller mindre wigtiga följder.”

När det war Commiteen uppdraget att utarbete förslag till positiv strafflag för Konungariket Sverige, trodde Commiteen sig både kunna och böra förutsätta, såsom redan gifwen, rättigheten för Stat i allmänhet att ålägga bestraffningar. Commiteen ansåg sig således ej behöfwa ur sjelfwa constructionen af Statens organism utwickla yttersta grunderna för dess straffrätt. Långt innan Professorerne i Upsala afgåfwo det ifrågawarande betänkande, war det Commiteen ganska wäl bekant, att de som, med mer eller mindre sannsyldig kallelse, constituerat sig till wetenskapens måtsmän, tid efter annan betraktat denna allmänna straffrätt ur olika synpuncter, och att Henke redan 1811, samt Welcker ungefärligen wid samma tid uppläst en så kallad absolut straffrättsteori, till åtskilnad från deras föregångares, den de gifwit namn af relativ^{*)}. Det är en sådan absolut straffrättsteori, som

*) Professor Grubbe har, i en afhandling om den borgerliga straffmaktens grund och wäsende, inbörd i tidskriften *Scandia*, 2 Bandets 1 häfte, utrat, att Welcker ”i synnerhet reflecterat på den genom brott åstadkomna intellectuella skadan” för Staten eller dess medlemmar: att, ”i Welckers tanke, straffet utgör ett medel att afhjelpa denna intellectuella skada, och straffrätten grundar sig på Statens rättighet att betjena sig af de i dess makt stående medel till denna skadas afhjelpande;” och att det således wore ”klart, att äfwen denna straffteori, ehuru den i wist hänseende närmar sig till den absoluta, likwäl, i likhet med de öfriga relativa straffteorierna, egentligen uppfattar en af straffets möjliga verkningar, och således något härledt och secundärt i dess begrepp, i stället för att uppgifwa det ursprungliga, eller den borgerliga straffmaktens i förnuftet gifna grund.”

Med detta yttrande må man jemnföra Welckers egna ord: ”Grund och ändamål äro i allt förnuftigt ett och det samma; begge ligga i högsta lagen för den fria handlingen, och den som handlar under medwetande och kännedom deraf, d. w. s. den som handlar förnuftigt, kan ej företaga någon handling, för hwilken han ej kan igenfinna grund och ändamål i dess nödwändighet för hans högsta bestämmeelse, d. w. s. i sjelfwa förnuftslagen. Så innesfattar allt förnuftigt på en gång grund och ändamål i sig sjelft: det ges hwarken något ändamåtslös, eller något grundlös, d. w. s. något, som ej skulle hafwa sin grund i förnuftet och friheten, utan möjligtwis utom dem, som ej skulle wara nödwändigt och godt, utan blott medel.”

Alldeles samma förhållande, som med förnuftslagen i det hela, äger och rum med den del deraf, som utgör rättslagen. Äfwen i denna kan ingen handling betraktas såsom blott medel, utan, sinande grund och ändamål i den rena rättslagen, måste den af densamma omedelbart wara både påkallad och tillåten, om den möjligen skall kunna anses för en rent rättlig handling. Så måste det och i sjelfwa werket förhålla sig med straff. Dess materiella sida, den färsilda straffsmärtan (das Strafäbel), kan och måste endast wara ett tjenande medel. Jäde så den fria förnuftiga handlingen i sjelfwa bestraffningen, d. w. s. dess grund och ändamål. De måste omedelbart ligga i rättslagen, och straffet således i den-

jenwål af Hegel varit framställt och som sedermera blifwit upptagen af Viberg, Richter, Cousin, Rossi, och ändligen äfwen af ofwanbenämde Professorer i Upsala.

Commiteen misstänker wisertligen icke det wetenskapliga wärdet af en absolut teori, som härleder straffrätten i des innersta wäsende från selswa rättsidén, emedan Committeen ej will bestrida den åsigt af Stat, efter hwilken man deruti tänker sig människoslagets sträfswande att i tid och rum verkliggöra samma idé. Men just af det skäl, att Staten framställer idén i yttre eller relativa förhållanden, komma ock de så kallade relativa straffrätts-theorierna, eller de yttre ändamålen för straffbestämmelser, att äga ett närmare inflytande på den positiva lagstiftningen inom hwarje särskild Stat, än den absoluta teorien. Därföre hafwa icke eller de, som antagit den senare, kunnat undgå att dermed införliswa de wigtigaste momenterna af de förra. Äfwen Professorerne i Upsala måste medgifwa, att Staten, genom den verkliga utöfningen af sin straffrätt, tillika bör söka uppnå de af Committeen antydda twenne yttre ändamålen, att dels genom sina strafflagar afhålla från brott, (hwarwid benämde Professorer hänwisa till båda de bekanta relativa teorierna, den nemligen, som åsyftar psykologisk afsträckelse, och den, som går ut på fysisk prevention), dels ock genom walet af straffarter och sättet af straffets verkställande, så widt möjligt är, befrämja den brottsliges förbättring. Under antagande således af nöwendigheten att, wid positiv lagstiftning, hafwa nämnde ändamål för ögonen, erkänna Professorerne till och med, att den förnuftsfordran, som utgör grunden för den absoluta straffrätts-theorien, "icke ensam innebär en tillräcklig bestämning af straffens kvalitativa beskaffenhet." Man kan, utan äfwentyr af misstag, tillägga, att den icke eller ensam innebär tillräcklig bestämning för den *quantitativa* beskaffenheten af hwarje särskildt straff; och man har twiswelsutan angifwit den absoluta straffrätts-theoriens hela betydelse för den positiva lagstiftningen, om man säger, med Professorerna, att "derigenom erhåller man en säker

"grund

samma hafwa des sak — icke blott tillåtelse- eller tillfällighets- — grund, så wida det skall vara ett rättsinstitut. Det måste följaktligen för den, som har pligten att upprätthålla rättslagen, utgöra en omedelbar rättspligt, och icke först genom politiken, såsom wetenskapen om medlen för lagarnas bibehållande och säkerhet, tillrådas och genom detta yttre ändamål helgas. Ty förnuftet, eller ock rättslagen, skapar och anbefaller straffet, såsom allt handlande, blott för ett nöwendigt förnufts- eller rättsändamål. I bestämningen derföre ligga grund och ändamål förenade. — — Det följer häraf, i anseende till den absoluta straffrätts-theorien, att den har ganska rätt deri, att den icke söker straffgrunden blott i politiken, eller will helga straffet endast såsom fördelaktigt medel till säkerhet för rättigheter, utan att den egentligen framställer straffet såsom ett af rättslagen härflytande och af den samma påbudet, rent rättligt institut." Die letzten Gründe von Recht, Staat und Strafe. 1813, sid. 190—91—94.

Häraf kan nu dömas, om straffrätten, i Welckers tanka, grundar sig endast på Statens rättighet att betjena sig af de i des makt stående medel för ett wist ändamål, om han blott uppfattat något härledt och secundärt i straffets begrepp, och om han icke förmått höja sig till föreställningen om straffets i selswa förnuftet gifna grund.

"grund för Statens rätt att straffa och en insigt i selswa straffets rättmä-
"tighet."

Då nu, såsom förut är anmärkt, Commiteen ej funnit af nöden att ingå i bewis-
ning för Statens rätt att straffa, eller för rättmätigheten af straff i allmänhet, kunde den
absoluta straffrättstheorien för Commiteen blifwa af wigt endast i negativt hänseende,
eller i den mening, att då straff skulle, till sin qualitativa och quantitativa beskaffenhet,
för hwarje olika brott bestämmas, efter de förut uppgifne yttre ändamål, det inre och högre,
eller selswa rättsideen, ej fick lemmas ur sigte; det will säga, med andra ord, att
rättwisans war högsta ledstjernan för Commiteens bemödanden, eller det rättesnöre, som
all straffbestämmelse skulle underordnas. Detta har Commiteen räknat för en så klar och en-
kel förnuftsfordran, att Commiteen i sanning aktat öfverflödig att deröfwer i motiverna
till lagförslaget sig utbreda. Om man undantager några så drag af nyckfull eller selswift
despotism, har wäl ännu aldrig någon lag warit stiftad, eller något lagförslag uppgjort,
med uppfattligt åsidosättande af den hänsyn till rättwisans allmänna kraf, hwarförutan en
lagsstiftning för fria och förnuftiga warelser ej är tänkbar. Den teori för straffrätten, efter
hvilken lagstifaren med eller utan medwetande handlat, må hafwa warit hvilken som helst,
ifrån och med den gamla blodhämnden med sin rättlöshet, compositionssystemet, nödwärns-
och wedergälningsrätten, till och med den nya rättlöshetsprincipen med sitt försoningsför-
drag, affräckelsetheorien, preventionsläran och förbättringssystemet: alltid har ändå rätt-
wisans warit det mål, hwaråt lagen syftat. Theorier hafwa ramlat; men framåt har men-
niskoflägget gått på lagstiftningens wäg, som i öfrigt på sin bana; och Commiteen wägar
hoppas att ej, genom sina förslag, hafwa åt swenska folket anwist någon tillbakastridande
riktning, i affeende på sträfbandet att realisera rättwisans idé, om ock Commiteen ej widlyf-
tigt ordat derom, eller fatt sig till skiljesman emellan de stridiga teoriernas anhängare. Mo-
tiveringna äro skifna, icke för de lärda, som ingen underwising behöfwa, icke eller för dem,
som skulle tillämpa de föreslagne stadganden, om de en gång antogos, emedan dese böra, hä-
danefter som hittills, ur selswa lagen inhämta des rätta grund och mening, utan för den
förre allmänheten, som måste upplysas om de hufwudsakliga stälten för hwad som blifwit fö-
reslaget, för att derefter kunna döma, om det förtjenar antagas, eller icke.

Om motiver eller förespråk till lagar i allmänhet är Commiteen nästan af samma
tänka, som Baco. "Neque nobis prologi legum, qui inepti olim habiti sunt et leges
"introducunt disputantes, non jubentes, utique placerent, si priscos mores ferre pos-
"semus. Sed prologi isti legum plerumque (ut nunc sunt tempora) necessario adhibentur,
"non tam ad explicationem legis, quam instar swasionis, ad perferendam legem in
"comitiis, et rursus ad satisfaciendum populo. Quantum fieri potest tamen, prologi
"evitentur, et lex incipiat a jussione." Annorlunda tänka deremot Professorerne i Upsala.
De anse för en stor brist, att Commiteens motiver ej äga lika widd och omständlighet, som
den commentarius, hwaraf 1813 års Criminallag för Bayern åtsölsdes, och antyda, såsom ett
trängande behof, att öfwer hwarje nytt lagwerk en dylik utfärlig commentarius bör meddelas
och formligen sanctioneras, på sätt som skett med den Bayeriska, om hwilken Regeringen för-

ordnat, att den skulle äga samma giltighet, som sjelfwa lagtexten. Nu för tiden är det närgonting mindre wanligt, att se doctrinen förblandad med lagen; och näppeligen lærer wetskapens talan wara wäl bewakad, då man önskar den fria forskningsrätten, som utgör alla wetskapers sanna lif, i någon måtto hämmad af stadganden, genom hwilka ett eller annat doctrinärt arbete, det må wara mer eller mindre utförligt, till lag upphöjes. För den, som med något närmare uppmärksamhet följt Tysklands senare juridiska litteratur, är det också en känd sak, att werkliga wetskapsmän beklaga, såsom en olycka, Bayeriska Regeringens företag att till lag sanctionera förutnämnda commentarius.

Med den ostridiga förtjenst, denna commentarius äger i widlyftighet framför Committens motiver, delar den likwäl med dessa den bristen, att ej inlåta sig i något förklarande af det ämne, Professorerne i Upsala ansett Committéen hafwa warit pligtig att afhandla, nemligen frågan om yttersta grunderna för Statens straffrätt. Hwad för öfrigt beträffar så beskaffade commentarier i allmänhet, torde det swårligen låta i practiskt hänseende förswara sig, att dem tillerkännes kraft af lag. Man tillskapar derigenom egentligen twenne lagar, gående i bredd med hwarandra, den ena exoterisk, för de oinwigde eller menige man, den andra esoterisk, för de inwigde eller Juristerna; ty man kan hwarken begåra eller wänta sig, att de förre skola, lika med de senare, studera både lagen och commentarierna. Det är omöjligt för lagsiftaren att uttrycka sig med den precision, att icke betänklighet eller swårighet wid lagens tillämpning någon gång skulle uppkomma. Commentarier, till sin natur ordrikare, skola nödwändigt gifwa än flera anledningar till misslydning, än sjelfwa lagen. Om den senare ensam är gällande, böra mistag i tillämpningen ej blifwa allmänne eller kunna länge bibehålla sig. Man återkommer snart till källan eller det rätta; och skulle fel upptäckas i sjelfwa lagen, så afhjelpas de lätteligen, genom ändring af ett eller annat stadgande. Deremot, om Commentarierna tillika skola rådspågas och följas såsom lag, kan man ej sägas äga någon bestämd lagcodex. Ett fel i dem kan göra sjelfwa hufwudprinciperna i lagen wacklande eller osammanhängande. För att rättas, skulle de oftast behöfwa en total omarbetning. Må man blott betänka, huru wången förklaring öfwer ett wist lagrum, skrifwen i den commenterande stilen, gifwit anledning till de största stridigheter och missförstånd, icke allenast om det ställe, som skulle förklaras, utan äfwen om flera andra i samma lag; och döme man derefter, om det är klokt, eller icke, att skrifwa commenterande förklaringar öfwer hela lagen, i samma stund den utgifwes.

Emedlertid utgick Bayeriska Strafflagen, beledsagad af sådana commentarier, till folkets esterrättelse. Att den söga motswarat den fordran af practisk tillämplighet, som ett folk med rätta gör på hwad som skall gälla för lag, är allmänneligen erkändt. Utan twiswel hafwa de omförmälda commentarierna sin stora del deri; men orsaken ligger dock förnämligast uti en i sjelfwa lagen hårdt genomförd theori, hwilken vittnar om författarens, den namnkunniga Feuerbachs, stiftlighet som wetskapsmän, men tillika om hans instränkare kändedom, på den tiden, af allmänna lifwet. Ogrundad är uppgiften i den wid Professorernas tryckta betänkfande tillagda not (sid. 54—5). att Feuerbach endast omarbetade ett af Kleinschrod förut gjordt utkast till strafflag. Kleinschrod hade wisserligen utgifwit ett lagförslag; men detta blef, i Feuerbachs kritik deröfwer, alldeles

förkastadt *), hvaresten den senare ensam författade sitt eget förslag. För öfrigt kan Commiteen ej underlåta att anmärka det besynnerliga deri, att bemänte Professorer, under det de lägga Commiteen till last att ej hafwa lystat sig öfver de så kallade relativa straffrättstheorierna, framställa såsom mönster i vetenskapligt hänseende just den lag, som är, mest af alla, ensidigt byggd på en af dessa teorier. Häraf torde kunna slutas, "huruvida den skiftaktighet, som i hänseende till nyssnämnda hufvudsfråga äger rum, är af blott theoretisk betydelse, eller "huruvida den äfven leder till några i practiskt hänseende mer eller mindre wigtiga följder." Commiteen bekänner för sin del, att den ej förmått i Professorernas anmärkningar wid de särskilda bestämmelserna i förslaget upptäcka några genomgripande resultat af den så mycket omtalade stora skiftaktigheten **). Slutligen får Commiteen förklara, att den icke, såsom Professorerne synas hafwa gjort, låtit sina forskningar angående senare tiders lagstiftningsförsök stanna wid det Bayeriska af år 1813, utan bemödat sig att utsträcka dessa forskningar så långt möjligt warit; och den, som med tillbörlig kunskap och owäld granskar Commiteens förslag, skall säkerligen finna, att Commiteen ej med förkärlek fäst sig wid något främmande werk; men den har ej eller förmått att tillegna sitt fädernestånd hwad den ansatt vara godt, ehwar helst det sunnits, wäl wetande, att frihetens och tankans werld är gemensamt område för allt hwad menniskoflägta heter.

I sammanhang med hwad Commiteen nu yttrat, i anledning af Professorernas i Upsala anmärkning om yttersta grunderna för straffrätten, finner Commiteen sig äfwen böra widröra hwad Anmärkaren N. L. v. S. i Journalen haft att påminna, i hänfikt till de af Commiteen uppgifne ändamål för straff. Han hyllar Feuerbachska affräckelse-theorien allena, och erkänner ej den brottsliges förbättring såsom något giltigt ändamål för bestraffningen, ehuru han medgifwer, att äfwen den tillfälligtwis kan winnas genom straff.

Den psychologiska affräckelse, som efter nyssnämnda teori utgör ändamål för strafflag, åsyftar egentligen brottets förekommande, genom hufwudsstraffhotet. Straffets werkställighet, sedan brottet är begånget och hotet således wisat sig owerk sant, kan, efter denna teori, ej annorlunda motiveras, än såsom en formel nödwändighet för upprätthållandet af lagens anseende. Härei war det, som Feuerbachska systemet wisade sin swaga sida. Det war också dertöre, som det, likt all annan ensidighet, måste frånså egenheten af uteslutande giltighet och införlifwas med ett motsatt system, för att, i

*) Efter att hafwa omständligen framlagt de hufvudsakliga brisfälligheterna i det Kleinschrodtska förslaget, yttrar sig Feuerbach derom sålunda: "man finner ganska snart, huru det samna (förslaget) ej mindre i särskilda puncter, än ock, utan undantag, i alla dess delar, kränker logikens regler, rättens lagar och klohetens maximer." Kritik des Kleinschrodtschen Entwurfs. 1804, Einleitung; pag. XII.

***) Om man läser den i en föregående not återovade afhandling af Professor Grubbe, hwari, från sidan 80 till 100, omtalas den absoluta straffrättstheoriens inslytande på bestämmandet af straffens quantitativa och qualitativa beskaffenhet, torde man finna ingenting nytt, utan just samma åfgifter, som långt före detta warit gällande, efter de relativa straffrättstheorierna.

den mån det war sannt och rätt, blifwa fullt antagligt. Det motsatta systemet war den Groblmanska preventionsläran, efter hwilken straffet skulle verkställas, för att afhålla den straffade från begäendet af vidare brott. Äfwen denna lära hade sina swåra ensidigheter i början, men öfvergiick slutligen i förbättringssystemet, hwars syftning det är, att genom sjelfwa straffmedlet så inverka på förbrytarens wilja och lefnadswanor, att han för framtiden öfvergifwer brottets wäg. Mytt är detta system icke. Plato, af hwilken Staten betraktades, icke som ett dödt machineri, utan som en lefwande organism, en menniska i högre mått, förklarade uttryckligen, i sina Lagar, ändamålet af allt straff wara, att hela eller i ordningsmått en i olag kommen lem af Statskroppen, "att göra förbrytaren bättre eller, om det ej är möjligt, mindre elak." Under det mörker, hwari menniskoslägget efter hans tid nedfönk, har detta ändamål för bestraffningar allt för länge varit förgätet. Först sedan Christendomens milda anda hunnit intränga hos den nyare tidens folk, har man börjat med själ och hjerta omfatta den stora och betydelsefulla riktningen af strafflagarna till den brottsliges förbättring. Det är fruktlöst att, såsom en del af deß wedersakare gjort, söka motverka denna riktning, genom den hånande benämningen af philanthropism, fruktlöst att wilja hånna den, genom föregifwandet, att knappt en brottsling ibland hundrade verkligen kan förbättras. Christendomen är sjelfwa philanthropien: man hånar ej endera, utan att hån dem begge; och den lära, som förkunnar mera himmelsk glädje öfwer en syndare, som sig bättrar, än öfwer nio och nittio, som ingen bättring behöfwa, täljer ej i siffror förbättringssystemets verkningar. Hwarje Christen lagsiftning höfwer det att handla i Christendomens sinne; och Commiteen, som, oakadt allt hwad till försvar för dödsstraffet blifwit anfördt, fortfar att betwista deß rättmätighet, igenkänner ett af tidshwarfrets högsta och ädlaste syften just deruti, att man hos hwarje folk, som gör anspråk på lyfsning och sam kultur, nu mera upptagit den brottsliges förbättring bland ändamålen för sina strafflagar, att man allt mer och mer börjar i honom se en olycklig och fallen like, som med fördragfam mildhet bör upprättas, ej såsom fordom ett afflywärdt och förkastadt odjur, som med öfwermodig hårdhet bör ur menskligheten uslödas.

2:o Om benämningen af Straffbalk.

Anmärkning i denna del är gjord af Doctor Deldén och Professorn P. G. Cederschiöld.

Den förre yttrar sig sålunda: "Hwad form och framställningsfätt, derå wid "en allmän Lag-codex icke ringa wigt bör fästas, beträffar, är den nu gällande Lagen uti "Förslaget knappt igenfänelig. Deß båda skarpt begränsade afdelningar, Misgerningsbalken "och Straffbalken, den sednare endast innehållande bestämmelserna för straffens verkställighet "och straffarternas inbördes förhållande, hafwa i förslaget blifwit sammanslagne till en enda "så kallad Straffbalk. För vår del kunne wi hwarken gilla detta sammansläende eller det "helas benämning. För serfästandet af Criminallagens båda afdelningar, Misgernings- och "Straffbalk, ligger en theoretiskt riktig begrepps-olikhet till grund, så wida nemligen alltid "måste medgifwas, att characteriserandet af brott och stadgandet af derå följande bestraffning "är ett ämne, generiskt skildt ifrån reglorna för straff-executionen, bestämmande af straffarterna och deßas förhållande till hwarandra. Då således här en systematiskt theorie fullkom-

"ligen talade för bibehållande af Lagens förra uppställning, hvilken genom den dubbla egen-
 "skapen af des både theoretiska och practiska tjenlighet samt i Lagstifningen kunna häfd, syn-
 "tes hafwa bordt lemnas oförändrad, sinne wi intet gällande skäl för förändringen. Benäm-
 "ningen *Straffbalk* synes i så måtto mindre väl wald, som den förer reflexionen ensidigt
 "på Criminallagens ena beståndsdel = straffbestämmelserna, då likwäl misgerningarne (brot-
 "ten) utgöra des andra wida hufvudsakligare och mera omfattande föremål. Påförsiden, (straf-
 "set) har härwid, mindre logiskt riktigt, fått helt och hållet undantränga orsaken (brottet);
 "och, i compositionen med det gamla uttrycket *Balk*, synes denna begrepps utwidning än
 "mindre tillfredsställande. Hwarje Swensk man, som witt rådfråga Lagen, skall säkert här
 "finna en lucka, den han önskade se fylld genom den gamla benämningen af *Misgerningsbalk*."

Professor Cederschiölds anmärkning är af denna lydelse: "Den af Lagcommiteen an-
 "tagna benämningen, "*Straffbalk*," tyckes vara mindre lämplig, än den gamla titeln,
 "*Misgerningsbalk*. Misgerningarne äro nemligen för alltid och owilforligen grun-
 "dade i sjelfwa rättsbegreppet, och utgöra den nu ifrågawarande lagbalkens wäsendtligaste fö-
 "remål: straffen äro endast deremot tillfälliga, wilforliga och föränderliga. Den gamla regeln:
 "A potiori sit denominatio, tyckes sålunda äfwen här böra så gälla: och det med så mycket
 "mer skäl, som *straff* icke utslutande tillhöra denna *balk*, utan äfwen tillämpas i *Civil-*
 "*lagen*, då deremot denna sednares öfwerträdelser icke kunna så namn af *misgerningar*."

På hwad förenämnde twenne anmärkare anfört, tror Commiteen sig ej kunna lemna
 bättre swar, än det, som redan är författadt af Professorerna i Upsala. Deras betänkan-
 de i denna del är så lydande:

"Efter affisjande af allt det, som tillhör den processuella Lagstifningen är det återstå-
 "ende innehållet af *Straffbalken* i vår hittills gällande Lag icke af tillräcklig bety-
 "denhet och widd, att utgöra föremålet för en särskild hufvudafdelning af Criminallagen.
 "Commiteen har därför trott sig böra förena detta med innehållet af den hittills gällande la-
 "gens *Misgerningsbalk*, och för båda tillsammans, såsom utgörande den egentliga
 "constitutiva delen af Criminallagen, walt benämningen *straffbalk*. Wäl skulle
 "man här kunna tweka wid walet mellan de båda benämningarne *Misgernings-* och
 "*Straffbalk*, då båda begreppen af brott och straff äro för en Criminallag lika
 "wäsendtliga, och båda därför tyckas äga lika giltigt anspråk att i sjelfwa des benämning
 "uttryckas. Smedlertid, då brotten egentligen blott derigenom blifwa föremål för Criminal-
 "lagen, att Staten nödgas belägga dem med straff, och således Statens function i des cri-
 "minella lagstifning just består uti att stadga det *straff*, hwarmed hwarje särskild art af
 "brott skall beläggas; torde det ej böra ogillas, att Commiteen, i sitt wal af benämning,
 "närmast och hufvudsakligen uttryckt sjelfwa straffbegreppet, hwilket och öfwerensstämmer med
 "det språkbruk, enligt hwilket man ofta kallar denna del af lagen för *strafflag*. I det
 "ej mindre wanliga uttrycket *Criminallag*, likasom i vårt gamla uttryck *Misger-*
 "*ningsbalk*, säses deremot uppmärksamheten närmast på begreppet af det brott, som
 "påkallar straffet. Båda benämningarne kunna i det närmaste vara lika lämpliga."

Då således flere anmärkare i detta ämne gilla hwad andra kandra, wore Commiteen
 nästan fressad att tro på Professorernas slutliga försäkra, det "de båda benämningarna kunna

”i det närmaste vara lika lämpliga;” men Commiteen blir ändå wid sin förra öfvertygelse, att benämningen af *Straffbalk* är den riktigaste, och det förnämligast af det skäl, benämnte Professorer anført, att ”brotten egentligen blott derigenom blifwa föremål för ”criminallygen, att Staten nödgas belägga dem med straff, och således Statens function i ”des criminella lagstifning just består uti att stadga det straff, hvarmed hvarje särskild ”art af brott skall beläggas;” hwartill Commiteen bör foga den erindran, att icke alla brott, som straffas i lagen, äro af den gröfre beskaffenhet, att de, efter allmänna språkbruket, kunna få namn af *missgärningar*.

Upplysningswis vill Commiteen tillägga, att den i ett af sina första utkast verkliggen hade antagit den gamla formen af *tvänne balkar*; men som någonting mer ej kunde införas i den då uppställda *Straffbalk*, än blott en del af hwad som förekommer i 2 Kap. af den nu föreslagna, jemte något af 2 och 10 Kap. i *Rättegångsbalken*, fruktade Commiteen, att det skulle anses för rent pedanteri, om man, genom ämmenas sönderstyckning, bibehöll denna indelning i särskilda balkar, blott för att tillfridsställa det tomta anspråket på en yttre likhet emellan det gamla och det nya. Att en slik indelning, såsom Doctor Deldén behagat förklara utgjorde villkor för iakttagandet af en ”*systematiskt teori*,” föll Commiteen i sanning icke in. Om den häri begått ett misstag, får den trösta sig dermed, att alla lagstiftare på jorden, med undantag af dem, som gjort 1734 års lag, förmodligen handlat och komma att handla lika osystematiskt; och troligast är, att hvarken Doctor Deldén, eller någon annan, skulle saknat den särskilda *Straffbalken*, om den ej (kanke för notatalets skuld) råkat få ett rum i 1734 års lagbok.

3:o Om det nya i lagförslaget innehåll.

I detta afseende förekomma allmänna yttranden, dels af Professorerna i Upsala, och dels af Doctor Deldén, med hwilken senare Professor Holmbergson inslämt.

Efter att hafwa framställt frågan, huruvida lagförslaget grundar sig på en filosofiskt riktig princip, fortfara de förstnämnde: ”Men med beswarandet af denna rent wettenskapliga fråga är dock granskningen af ett nytt lagförslag för ingen del fulländad, utan der till fordras widare ett grundeligt swar äfwen på den andra fråga: huruvida lagförslaget är uppgjort med ett sådant afseende på alla de hos ett wist folk gällande förhållanden, att des verkliga antagande hos detta bestämda folk i denna bestämda tidpunkt wore rådligt och lämpligt. Om den förra frågan är i theoretiskt hänseende den wigtigaste; så är den senare deremot af en mera omedelbar praktiskt wig, emedan den handlar om rättsideens realisafion hos ett bestämdt folk, under wisa i verkligheten gifna locala och temporära villkor, genom hwilka des speciella tillämpning i alla särskilda fall måste modifieras. Det är klart, att denna undersökning, ehuru den förutsätter den förra, och ytterst grundar sig på den, likwät i många hänseenden måste åtskilda sig ifrån den; ty då, i den förra, frågan endast är om hwad som är det i ideen rätta och förnuftsrentliga; så blir deremot i den sednare den egentliga frågan den: huru mycket af detta i ideen rätta och förnuftsrentliga låter hos ett wist folk i en bestämd tidpunkt realisera sig; eller med andra ord, för hwilka förändringar och reformer af des lagstifning detta folk i närwarande ögonblick i sjelfwa werket är tillräckligen för-

"beredt. Denna fråga rör hvad man kan kalla lagstifningens politiska element: man
 "skulle äfwen kunna kalla det lagstifningens historiska element, emedan man, för att
 "rätt besvara frågan, för hvilka reformer ett folk i en visst tidpunkt är moget, hufvudsak-
 "ligen måste göra afseende, så väl på detta folks ursprungliga nationella individualitet, som
 "och på den genom feklerna fortgående utbildning, hvilken denna vunnit genom hela utveck-
 "lingen af nationens historiska lif, då man uti detta uttryck sammanfattar på en gång des
 "inre och des yttre lif, det vill säga, på en gång des intellectuella, moraliska och religiösa
 "odling, och tillika den successiva utvecklingen af des materiella och industriella verksamhet,
 "des politiska författning o. s. w. Man måste göra sig reda för huru en nations hittills gäll-
 "lande lagstifning uppvärt och successivt utbildat sig, i sammanhang med denna fortgående
 "utveckling af des inre och yttre lif; och man måste med denna historiska kännedom af det
 "förfädda förena en lika noggrann kännedom af nationens hela närvarande tillstånd, des od-
 "lingsgrad, seder, karakter, politiska och ekonomiska ställning o. s. w.: endast genom denna
 "förenade kännedom af det förfädda och det närvarande blir man i stånd att
 "med full säkerhet bedömma, hvilka förändringar af den hittills gällande lagstifningen hos
 "ett visst folk i närvarande ögonblick lämpligen kunna vidtagas, och hvilka åter torde böra
 "upphjatas till en kommande tid, då folket genom en högre odlingsgrad, eller förändrade
 "politiska och industriella förhållanden m. m., hunnit blifva tillräckligen förberedt till deras
 "emottagande." — — —

"De, som endast betrakta det (lagförslaget) ur den vetenskapliga synpunkten, skola,
 "om de och finna sig besfogade till åtskilliga mer eller mindre vigtiga anmärkningar, likväl
 "troligen göra rättvisa åt Herrar Commiterades bemödande att lämpa det nya förslaget efter
 "criminalvetenskapens i en sednare tid uppnådda utbildning, och att motsvara tidens härige-
 "nom stegrade fordringar af lagstifningens principenlighet, consequens och fullständighet, samt
 "af ämnenas systematiska anordning. De deremot, som hufvudsakligen betrakta arbetet ur
 "den sednare synpunkten, skola måhända icke deröfver falla ett i lika grad gillande omdöme.
 "De skola sannolikt anmärka, att frågan här mindre är om upplösningen af ett vetenskap-
 "ligt problem, än af en omedelbar praktiskt uppgift; och de skola med afseende derpå måhända
 "finna det betänkligt att i närvarande ögonblick tillsyrka antagandet af ett förslag, som i så
 "hufvudsakliga punkter åtskiljer sig från den hittills i vårt land gällande, samt med folkets
 "föreställningsfätt, wanor och seder införlifwade lagstifningen. De skola måhända yrka, att
 "Herrar Commiterade bort förstå det af Kongl. Maj:tt dem gifna nädiga uppdrag såsom en
 "befallning, icke att utarbeta ett helt och hållet nytt lagförslag, utan endast att i den hittills
 "gällande lagstifningen föreslå de förbättringar, som af den närvarande tidens behof kunde
 "synas oundgängligen påfallande. De skola tro sig böra höja en warnande röst emot all om-
 "skapning af det genom Ålderdomens auctoritet helgade, hvilket, redan genom sitt långvariga
 "bestånd, äger, i deras tanke, en säkrare borgen för sin duglighet, än de nya åstifter, hvil-
 "kas praktiska användbarhet ännu ingen sådan längre tids erfarenhet på ett osäkrigt sätt
 "ådagalagt. De skola, med ett ord, anmärka wädligheten af ett experiment, som, enligt des
 "ras omdöme, sätter den närvarande generationens rättsäkerhet på spel, af öfwerdrifwit
 "förtroende för en ännu oförföft teori."

Doctor Deldens skrift innehåller följande: "Äfwen hwad beträffar den föreslagna allmänna Criminallagens innehåll eller hufwudsakliga system och partiella stadganden röjer sig en lika wäsendtig olikhet med hwad hittills varit gällande lag. Den lagarne har härwid att serfästa 2:ne hufwudbegrepp, brott och straff. I hänseende till brottens characterisation, de olika stationerna af deras fulländning m. m. widkännes war nu gällande Lag wisertligen några partiella ofullständigheter, hwilka blifwit allt mer och mer kämbara i månför rättstheoriens tilltagande utbildning. Dessa brister behöfde således afhjelpas, och de principer, dem Commiteen i detta afseende följt, äro i allmänhet så riktiga, att de lemna rum för så anmärkningar. — Hwad åter bestämmandet af straff angår, framställer Förslaget jemfördt med nu gällande Lag, en helt ny Skapelse. Ej nog, att de mera sällan förefommande straffen af Landsförwisning, oinfränkt ärelöshet, afbön inför rätta, brottslings utställande wid påte att stämmas, stockstraff och confiscation af förbrytarens egendom blifwit från lagförslaget uteslutne. Äfwen de så kallade physiskt afflictiva straffen, spö och ris, samt kyrkopligt hafwa borttagits." —

"Af dessa korteligen antydda reflexioner ledas wi till det allmänna resultatet, att det förevarande förslaget till en allmän Criminallag, oagtadt dess flere theoretiska förtjenster, genom dess alltför stora afwikelse från nu gällande lagar och rättsbegrepp, icke synes, utan betydliga jemfningar och förändringar, wara för swenska folket tjenligt. Likalitet som, enligt vårt föreställningsätt, tjenliga styrelselagar kunna utfinnas, utan att dessa småningom utvecklats sig genom folkets intellectuella uppfostran, dess inre och yttre borgerliga öden; lika litet kan och en för ett folkslag afskafad lagstiftning finna någon annan tillfredsställande grundwal, än den att wara utbildad utur folkets seder och tänkesätt. I denna graduella utveckling gifwes från den allmänna regeln intet undantag, och historien, alla tiders och folkslags historia har omisflänneligen ådagalaggt, att hwarje salto-mortale i lagstiftningsväg, ware sig i regerings eller allmän borgerlig lag, alltid medfört de stadligaste följder. Denna successions uti folkens politiska och legislativa utbildning har, enligt historiens och erfarenhetens ojäswiga vittnesbörd, röjt sig så oestergiflig, wi wilja säga, så naturnödwändig, att till och med de till hyllning af frihet och menniskocultur widtagne lagförändringar, för hwilka ett folkslag ännu ej varit fullmoget; dragit med sig i spåren idel olyckor och öfver, samt wälat den menstliga bildningens återgång, i stället för att åsyfta dess framsteg." —

"Med all aktning för andras öfswertygelse, återkommer Författaren till enahanda resultat som i början angafs, att nemligen uti Lagförslaget wida mindre afseende, än wederbordt, blifwit sästadt å så wäl den föregående, som nu gällande lagstiftningen. Denna kan hafwa många brister, som behöfwa afhjelpas, mången lemming af förgångna tiders barbari, som kan tarfwa förändring; men den har varit och är i hufwudcharacteren rättseftig och passande för det swenska folket. Upprunnen ur detta folks seder, således fullkomligt inhemst till dess ursprung, har och denna lagstiftning utbildat sig i naturligt samband med den stigande odlingen, som på våra lagar ytrat sin lika nödwändiga som successiva inslytelse. Den, som med behörig uppmärksamhet följt utvecklingen af den swenska rättsförfattningen, har mer än tillräckligt fått öfswertypa sig, huru ringa inslytande deruppå ej mindre främmande lagar

“lagar än och de laglofes teorier utskvat, huru ända igenom hvarje ny lagredaction hämtat ifrån de förra lagarne alla materialerna, och huru samvetsgrannt man hyllat den principen, att väl slytesentligt ordna, men så litet som möjligt förändra. Ännu är och förblifwer, efter Författarens öfvertygelse, denna grundsats den enda rigtige och på Sweriges lagwerk användbara. Wär snart 100-åriga lag med des mångfaldiga förändringar, wäxande snart till massor, dem intet minne kan omsatta, tarfwar wiserligen i hög grad en ny ändamålsenlig redaction, som på ett ställe samlar och ordnar de werkligt gällande lagbudet; — men om man i närwarande tidpunkt bör ännu längre utsträcka sin åtgärd, derpå twiflar Författaren för sin del högeligen och wäddjar härutinnan till deras mognade omdömen, som med allwar och sans söka göra sig reda för den närwarande tiden. Os synes den åtminstone icke äga det lugn eller hafwa uppnått den höjd af cultur och rättssbildning, hwarförutan ett tidswarf icke är wuxet lagstiftare-omsorgen för barn och barnabarn.”

Profesor Holmbergson förklarar, att hans äfgifter öfwerensstämma med Doctor Dellens i många delar och äfwen deri, att förändringar i en criminallag icke böra wara revolutionärt omstörtande, utan successiwt och warsamt sluta sig till det bestående.”

Till detta ämne är äfwen att hänföra hwad N. L. v. S. i Tjurnalens yttrat, så lydande: “Att bland ett folk införa en ny lagbok hörer alltid till de wäddigare företagen. I samma mån deri finnas nya för folket obekanta grundsatser, måste wäddan blifwa större. Folkets inhemska positiva lagar utgöra liksom språket, en des dyrbaraste egendom, emedan de uppslätt ur folkets seder och tänkesätt, hwarifrån de alltjemt hemta sin lifsprincip, så att de med desamma fortwera och utbilda sig, samt, då folket förlorat sin egendomlighet, slutligen liksom bortdö. Häraf följer att lagförändringar böra ske inifrån och ej utifrån. I senare fallet komma de i strid med allmänna tänkesättet och folklynnet, hwarigenom en lagbok, äfwen af inre wärde, blir wid användandet skadlig.”

Den, som gjort sig någorlunda bekant med in- och utländsk litteratur, synnerligast i politisk och juridisk, under de sista tjugo åren, har sett denna lex, om wäddorna af allsöns rubbning i det bestående, så ofta upprepas, att åtminstone icke den för honom utgör någon nyhet. Det är dock med denna, som med annan människowisdom: den misfleder, om den antages utan ursifning. Man får ej låta hänföra sig af fördomar, ware sig för eller emot det gamla eller det nya: man måste pröfwa allting och behålla det godt är.

Swär och en, som tror på en högre styrelse för människoslägtet, än den, som utgår från jordens herradömen, är innerligt öfvertygad om omöjligheten att tillbakahålla den allsjemt fortskridande utwicklingen af Statsinstitutionernas bestämmelse, att bland folken införa frihet och rätt; men han wet också, att utwicklingarne, lika litet i andans, som i naturens rike, göra något ”saltomortale.” Han känner den betydelsefulla continuiteten i allt hwad lefwande är, och fruktar ej, att den af någon dödlig makt skall kunna förryckas, emedan den hwilar på ewiga och oföränderliga lagar. Revolutionära hwälfningar älskar han icke; men han ser i dem ett vittnesbörd, som warnande förkunnar, huruledes den i människosläkten inneboende kraft bryter sig nya banor, då man ej haft förstånd eller wilja att undanröjda de hinder, som legat i vägen för culturens fortgång, i des jemna continuitet, på de gamla.

Efter de allmänna villkoren för människoflägtets utveckling måste äfven Lagstiftningarna föga sig. De måste betänka hvad tiden lider och följa den åt, ej af ensidiga system förtyda des tecken, eller af feighet stanna bakom den. Då tänkesätten så förändrat sig, att ett äldre lagsystem ej mera uppfyller ett folks anspråk på rätt och på aktning för des människovärde, måste detta system i des helhet afläggas. Stillaståndet är farligt, och lappverken duga icke. Enhet och sammanhang i de särskilda bestämmelserna äro fordringar, som ej kunna estergifwas, då fråga är om stiftandet af en god lag. Men det låter sig ej göra, att af stadganden, som utgått från olika tiders skiljaktige begrepp och samhällsbehof, sammanstikka ett helt, som möjligen skulle kunna tillfridsställa dessa fordringar.

Sanningen häraf har Commiteen, under sina långvariga arbeten, tillräckligen fått erfara. Det har varit Commiteens oafbrutna bemödande, att, så widt ske kunnat, bibehålla swenska lagarnas fordna anda, språk och föreskrifter; men ju mer den arbetat sig in i ämnet, ju mer har den funnit, att det så mycket ontalade inpassandet af nya bestämmelser här och der bland de gamla, hwarigenom de partiella bristerna, efter hvad man förmodat, lätteligen skulle kunna afhjelpas, varit i utfrändet overksämbart, och att följaktligen det Commiteen gifna uppdrag omöjligen kunnat fullgöras utan lagarnas totala omarbetning. Hwar och en, som något tänkt eller försökt i denna wäg, skall twifwelsutan medgifwa, att när man widrör ett enda ställe i en lag, verkningarna deraf wisa sig på hundradetals andra ställen, och att man ej länge fortsfar med ett sådant widrörande, innan allt sammanfaller till fullkomlig omskapning. Enligt hvad nyss förut är sagdt, har Commiteen ej tagit det uppdrag den fått, att utarbete förslag till allmän civil- och criminallag, i widsträcktare mening, än att det gamla skulle bibehållas, i den mån sådant lämpligen kunde äga rum; men den har icke eller ansett sig böra åt detta uppdrag gifwa den inskränkt tydning, att den ej skulle med full frihet fortsfara efter sitt eget bästa förstånd och, i följd deraf, föreslå alla de förändringar i de förra lagarna, som, efter des öfwertygelse, tiden och folkets allmänna ställning påfallade.

Att under en hundraårig hopyttring af strödda lagstiftningsförfök, frambragte af tillfälliga anledningar och uppblandade med lika tillfälliga förklaringar, swenska lagverket icke allena wuxit till en nästan öfwerståndlig widd, utan äfwen blifwit inweswad i ett snart sagdt outredligt trassel, är en sak, som swärligen lär kunna bestridas; och bewiset derpå ligger tämligen öppet i den osäkerhet, som råder ej mindre i lagarnas theoretiska uppfattning, än i deras practiska tillämpning. Desså insägo Rikets Ständer, redan wid 1809 års Riksdag, nödwändigheten af en lagrevision, hwarigenom det hela kunde ordnas till en mindre chaotic massa och sambandet emellan de särskilda delarna återställas. En sådan revision är desutom alltid angelägen, efter en statshwälfning, lik den af år 1809, emedan samhällslifwets oundaning genom nya grundlagar oundgängligen kräfwer betydliga ändringar äfwen i lagarna för enskilda lifwet; och den misshälfning med de senare, som efter lika hwälfningar ej sällan inträffar, har till stor del sitt upphof deri, att de ej stå i öfwerensstämmelse med de förra.

Äfwen denna wigtiga omständighet har måst komma i betraktande wid utfrändet af det Commiteen gifna uppdrag. Commiteen har bort besinna, att den föreslog lagar för ett folk, hvars icke blott seder och tänkesätt, utan jemwäl constitutionella förhållanden på ett århundrade undergått märkliga förändringar. För civila lagen äga dessa förhållanden wisertligen sin

flora betydelse; men de hafwa dock på den ej ett så omedelbart och mäktigt inflytande, som på criminallagen och på rättegångsordningen. I civillagen bestämmes egentligen den ena medborgarens eller juridiska personens rättigheter mot den andra: i criminallagen deremot utpträder, för de flesta fall, Staten sjelf, såsom straffande makt, emot den enskilda medborgaren; och i rättegångsordningen utstakas willkoren och sättet för de handlingar, Staten har att widtagga, såsom lagskipande makt. Det är således klart, att en lagrevision, förantedd af nya begrepp om Statsmakternas inbördes förhållanden och af nya lagar för deras verksamhet, skall wid omarbetningen af de twenne sistnämnda delarna af lagverket mest gdra sig förfallen till förebräelse af stabilitetssystemets anhängare, för benägenhet till "revolutionära omsförningar."

Commiteen fördrager med lika tålmod denna förebräelse, som den af motsatt siftning, hwilken Committeen fått uppbåra, för det den gjort för litet till de förra lagarnas omskapning, eller, som är det samma, för det den låtit ändringarne alltför "succesfiwt och warsamt sluta sig till det bestående." Hwad Committeen gjort, ligger under allmänhetens ögon; och framtiden skall fälla dom deröfwer, då ensidigheterna från de motsatta hållen ej mera höras. Om swenska folkets seder och tänkesätt för närwarande, och des dermed förknippade större eller mindre m o g n a d för de nyheter, som blifwit förestagne, torde Committeens öfvertygelse tills widare få tillgodonjuta lika witsord, som den, man sett framställas af en eller annan anmärkare. Swenska folket känner sjelft sin belägenhet och har ej att befara några brådskotrade lagförändringar. Kunde lagarna omskapas af en Autokrat, efter ögonblickets ingiswelfer, eller af en allmänna rösten förqwäswande faction, då hade man skal att tala om "de olyckor och förderf, som för tidiga reformer draga med sig i spären;" men när swenska folket sjelft äger del i lagstiftningen, och des röst icke kan qwäswas genom blotta framläggandet af motiverade förslag, dem lagskipande makten har full frihet att antaga eller förkasta, då förstår Committeen fannerligen icke, huru man kan utan återwända upphöja dessa wäktarerop emot allt nytt. Antingen wittna de om mera wälmening, än estertanka, eller de innebära de det skarpare klanter på swenska folkets representationsätt; ty antager man, att folket är tillbörligen representeradt, så må man wäl och tro, att detta folk ej, genom sina egna lagar, tillintetgör hwad som öfwerensstämmur med des verkliga seder och tänkesätt.

Hwad criminallagen särskildt beträffar, är det Committeens tanke, att den kan, snarare än all annan lag, betydigen ändras, utan fara för bestående förhållanden. Här förekomma inga härdwunna rättigheter, som måste bibehållas, inga ätflingsbegrepp hos folket, som måste wäjas. Den brottslige har ej rätt till ett uråldrigt slag eller belopp af straff; och folkets begrepp om strafflagens wäsende är, att den bör vara affräckande, men ej onödigtwis hård eller sförstörande. Committeen kan ej föreställa sig, att menigheten står på lägre culturpunct i Sverige, än i de flesta andra Europeiska länder; och Committeen hyser för swenska folket alltför mycken aktning för att tro, det wisa menfligheten förnedrande straff, såsom spö, ris eller hudstrykning, dem man hos de gamla fria folken brukade egentligen för slafwar *).

*) Hwad Romaren tänkte om froppsstraff i allmänhet, kan dönnas af Ciceros yttrande: "Carnifex et obductio capitis, et nomen ipsum crucis absit non modo a corpore

och hvilka äfwen hos alla civiliserade nyare folkslag mer och mer försvunnit, i samma mån som föraktet för de lägre samhällsclasserna aftagit, skulle hafwa med swenska nationallynnet så sammanvuxit, att de icke jemväl här, när som helst, utan wåda kunna upphöra.

4:o Om formen eller ämnenas uppställning.

Härom innefattar Professorernas i Upsala betänkande följande anmärkningar:

”Det (lagförslaget) har i allmänhet genom sitt framställningsfätt och sitt språk en
 ”än mindre grad af fattlighet för den egentliga menigheten, än den hittills gällande Lagen.
 ”Wi kunne ej undgå att anse detta för en vigtig punkt, i samma mån, som wi er-
 ”känne det för en betydande förtjensl i ett Folks lagslistning och lagskipning, då den har
 ”den grad af enkelhet, att hwarje medborgare, åtminstone i wanligare mål, kan, utan
 ”biträde af någon egentlig jurist, sjelf inför en Domstol utföra sin talan. Lagen bdr ej
 ”finnas blott i en bok, tillgänglig endast för den lärde, men slutet för massan af folket.
 ”Den bör lesas i folkets sinne: den bdr, i likhet med den antagna religionen, vara
 ”till sitt egentliga och wäsendtliga innehåll känd af hwarje statsborgare, emedan den skall
 ”utgöra rättensnötet för hela hans borgerliga lif. Emellertid måste det ock medgifwas, att
 ”denna fordran af popularitet och allmän fattlighet är swår att förena med den i en tid
 ”af stigande odling lika naturliga fordran af wetenskaplig noggrannhet och systematisk en-
 ”het i lagens framställning. Om det närvarande lagförslaget icke i alla hänseenden lye-
 ”rats att förena dessa båda fordringar, och att, utan allt uppoffrande af den förra, upp-
 ”fylla den sednare; så måste man dock, för att vara rättwis, erkänna, att denna för-
 ”ening wisserligen icke lyckats bättre i åtskilliga andra folks lagslistningar. Det synes i
 ”sjelfwa werket vara ett ännu oupplöst problem, att gifwa en sådan framställning af
 ”lagen, som på en gång och lika fullkomligt tillfredsställer wetenskapsmannens fordran af
 ”system, och folkets behof af popularitet. Förhastadt wore det dock måhända, att betrakta
 ”detta problem såsom helt och hållet oupplösligt: det uttrycker ett mål, till hwilket man
 ”torde böra hoppas, att lagslistningen åtminstone under tidernas lopp allt mera skall
 ”närma sig; och des uppnående skall snåningom lättas, i den mån det allmännare ut-
 ”bredandet af en samm medborgerlig bildning förminskar det ännu alltför stora afståndet
 ”mellan den lärde och folket.” — — —

”Denna Straffbalk, eller om man heldre så will uttrycka det, denna förenade
 ”Missgernings- och Straffbalk, har Commiteen, i likhet med hwad i andra nyare lag-
 ”listningar skett, indelat i tvenne afdelningar, af hvilka den ena innefattar de all-
 ”männa bestämmelserna, den andra åter de särskilda brotten och deras be-
 ”straffning. Den som till äfventyrs yrkar, att Commiteen, i stället för att utarbete

civium Romanorum, sed etiam a cogitatione, oculis, auribus. Harum enim om-
 nium rerum non solum eventus atque perpassio, sed etiam conditio, expectatio,
 mentio ipsa denique indigna cive Romano atque homine libero est.”

"ett förslag till en egentligt ny Criminallag, bort åtnöja sig med att öfwerse och förbättra
 "den hittills gällande, skall troligen ogilla den betydliga skiljaktighet, som genom detta af-
 "söndrande af de allmänna bestämmelserna uppkommit mellan formen och framställningen
 "af Committéens arbete och den gamla Misgärningsbalken. Under den förutsättning åter,
 "att en ny Criminallag borde utarbetas, låter den nämnda afföndringen wiserligen i we-
 "tenskapligt hänseende rättfärdiga sig. Likwäl måste här den anmärkningen upprepas,
 "att Lagförslaget förlorat något i popularitet genom sträfswandet att uppfylla wetenskapens
 "fordringar; ty det måste utan twifwel erkännas, att då det nya Lagförslaget t. ex. i
 "allmänhet bestämmer straffet för ett försök till brott, i förhållande till straffet för
 "det fullbordade brottet, och derigenom uppställer en allmän regel, som i hvarje
 "särskildt fall bdr tillämpas, ger detta menige man en mindre klar och åskådlig föreställ-
 "ning, än om det wid hvarje särskildt art af brott särskildt och uttryckeligen wore nämndt,
 "med hwad straff försöket till ett brott af denna art är belagdt. I detta fall säge den,
 "som wore frestad till en sådan förbrytelse, genast och omedelbart det ansvar, hwilket
 "han derigenom underkastar sig, hwilket deremot icke lika omedelbart röjer sig för honom,
 "då det blott är antydt genom en allmän, abstract regel, som på en gång omfattar alla
 "slags försök till brott, och hvars tillämpning till hvarje särskildt fall åtninsone icke
 "ligger lika klar och öppen för den mindre bildades fattningsöfswa. Detsamma gäller
 "äfwen om de öfriga allmänna bestämmelser, hwilka denna afdelning af Straffbalken in-
 "nehåller. De äro mer eller mindre tillfredsställande för den egentlige juristen och i all-
 "mänhet för den mera bildade läsaren; men det torde kunna sättas i fråga, huruvida
 "de skola rätt förstås och uppfattas af den stora massan af folket." — — —

"Det medgifwes wiserligen, att de i en allmän lag förekommande lagbestämmel-
 "sernas ordning, allenast icke all ordning blifwit åsidosatt, kan vara tämligen likgiltig;
 "likwäl och då ordningen ej allenast underbjelper forskningen och, att så må sägas, till-
 "gängligheten af lagstadganderna, utan ock bidrager till anwisannde af den wigt hwar och
 "ett ämne rätteligen tilläggas bör: hwarförutan, hwad nu Criminallagen angår, Kongl.
 "Maj:t anbefallt, att de i lagen förekommande ämnen borde efter 1734 års lag hufwud-
 "sakligen anordnas och upptagas, samt de nya lagstifningsföremål, som efter tidernas
 "förändrade stiel blefwo nödiga att afse, efter som lämpligast finnes, å sina rätta stäl-
 "len upptagas; så synes Lag-Committéen i detta moment icke så hafwa förfarit som sig
 "wederbordt. Icke allenast att strafflagsbestämmelserna i anseende till deras inre wäsende
 "och yttre form äro i betydligaste måtto afwikande ifrån 1734 års lag, utan har ock
 "föredragningsordningen blifwit så omändrad, att swenska folket alldeles icke kan ana att
 "det, om lagen antages, skulle komma att lesas under samma lag, som det af sina för-
 "fäder ärst, och under hvars skydd det under nu warande och näst föregående generatio-
 "ner njutit trygghet och wärn för sina rättigheter. På dessa grunder kan den anmärk-
 "ning ej underlåtas, att strafflagens constitutiva del bordt, liksom i gamla lagen, bör-
 "jas med

"1:o Religionsbrotten, hwilka man origtigt, som det tyckes, hänfört till

“fridsbrotten. Till grund för denna anmärkning Åberopas ingalunda, att menliga samhället skulle uppträda såsom hämmare af. læsa Majestas Divina; i följd hwaraf straffbestämmelserne, relativt till brottets objectiva swårhet, skulle blifwa öfvermåttan stränga. Men om man tager i afswarligt öfverwägande

“a) Att hela samhällsbyggnaden och den för densamma så nödiga moraliteten, hwilken mäktigast afhåller äfwen ifrån borgerliga förbrytelser, ytterst hwilar på religionens helgd:”

“b) Att Religionsförbrytelserne beifras, icke för det gudomliga Majestäsets læstion, utan för samhällets skull, som utan religion och gudsdyrkan knappt kan tänkas i werkligheten möjligt:”

“c) Att just af sistänförde skäl straffen å religionsförbrytelserne ej behöfwa sträckas vidare, än för samfundsangelägenheten erfordras:”

“d) Att religionens helgd bör antydvas och i folkets sinnen instärpas, jemwäl genom lagstifningens wård derom, framför alla timliga angelägenheter:”

“e) Att religionsförbrytelserne innebära ej allenast störande af andras religionsfrid; utan ock kunna verka till ordningar genom exempel, andras förförelse m. m.;

“Så blifwer af alla dessa skäl antagligt, att religionsbrotten bordt få sitt rum, lifasom i 1734 års lag, främst ibland statsbrotten.”

“Widare skulle ock mened, såsom en art religionsförbrytelse kunnat hit föras, och ej såsom skedt hänföras till en art af falska, publika bewisningsmedel, hwilket tyckes följa af dess rum i 14 Kapitlet näst efter förfalskningar af allmänna handlingar. Mened, ett incorporeelt falskt bewisningsmedel, förbundet med misbruk och uppsåtligt wannwördande af en från religionen nyttjad förpliktelse om samningens förebringande, mened, är på sådan grund ett werkligt religionsbrott, ehuru den ej stör religionsfrid. Mened sårar den sedlighet, som af religionen bör vara rotfastad, och förrycker den säkerhet, som borde kunna påräknas, under antagande af den sedlighetskänsla, hwilken i religionen finner sitt yttersta och kraftigaste stöd, och hwarförutan hela samhället icke kan äga bestånd, eller enskild säkerhet ej kan vara betryggad.”

“Till och med skulle, under antagande att Staten efter sin idé är ett medel för sedlighetens befrämjande ibland menniskor, de så kallade sedlighetsbrotten, omtalte i 19 och 20 Kapitlet, kunna sägas hafwa bordt förekomma emellan mened och de egentliga statsbrotten. Om än det medgifwes att äktenflapsbrotten kränka enskilda wunne jura quæsita; så följer icke deraf att de ej kunna, måhända böra, afses under en för hela samhällets bestånd mera wädlig synpunkt. Det är sedlighetens wäldförande; det är omsjligheten för Statens widmagthållande utan äktenflapsens helgd. Och när Commiteen i 20 Kap. upptagit Blodflamsbrotten och öfriga qualificerade delicta carnis et lenocinii, derwid ingen privat læstion förekommer, der till och med emellan förbrytarna å båda sidor, öfwerensstämmelse i wilja förefinnes, och ofta nog ingen tredje mans rätt förnärmas; der ock straffen i wiså fall blifwit föreslagne till likhet med straff för dråp och andra swåra brott; ur hwad skäl har sådant skedt? Det är utan twifwel, att Com-

“mitten tänkt sig dessa delicta carnis et lenocinii såsom högeligen förnärmande sed-
 “ligheten, och i betydligaste måtto stridande emot en princip, hvarpå hela samhällsbygg-
 “naden hvilar. Då wid anmärkning om dessa brott omslyttande till delicta publica,
 “näst efter religionsbrotten, annan ordning än den, hvari Codex Friedericianus dem
 “upptagit, yrkas; har det blifwit föränledt af den äsigt nu blifwit framställt, och som
 “icke varit antagen af 1734 års laglistare.

“2:o Statsbrotten, högförräderi, crimina læsæ majestatis med flere delicta
 “publica förekomma härefter riktigt i sin ordning, liksom i 1734 års lag. Fråga kan
 “likväl uppstå, om ej till denna class bordt uppslyttas de i 28 Kapitlet upptagne brott
 “af embetsmän; ty liksom wäldförande, ofredande, stäldt emot offentliga myndigheter,
 “rubba Statens lugn och ärendernas jemna gång, kunna ock de missbruk af Embetsmän-
 “namyndigheten, som i Åberopade Kapitel förekomma, sägas störa ordningen, förtroendet
 “till Statsmagten, hvars ombetrodda kall illa eller till orättfärdighet brukas, och på sådan
 “grund rätteligen böra föras till Statsbrotten, då Staten i sin vitalprincip derigenom
 “læderas. Det kunde kanske hafwa varit lämpligt att insätta det 28:de emellan det 11:te
 “och 12:te Kapitlet. Så komma utan twiswel riktigt och i naturlig ordning Fridesbrot-
 “ten, med kanske den inskränkning, som medelst religionsbrottens sammanförande på ett
 “ställe och i början af denna Afdelning, förut är worden anmärkt och föreslagen. Och
 “sist i detta sammanhang de förfalskningsbrott, som föröfwas i afseende å allmänna Hand-
 “lingar m. m.

“3:o Förbrytelser emot enskildta, delicta privata, hafwa härefter blifwit
 “upptagne efter wigten och wärdet af de rättigheter, som hos den læderade blifwit för-
 “närmande, wäld och misshandel emot fysisk personlighet, frihet och heder. Skulle efter
 “hwad förut anmärkt blifwit ägterskaps- och sedlighetsbrotten omslyttas, är alldeles i sin
 “ordning, att brott emot egendom sitta Afdelningen; allenast kunde påminnas att om-
 “ställning i så måtto torde böra ske, att 23 Kap. om Mån, såsom af swårare och mera
 “wärdlig bestaffenhet, skulle wexla rum med 22 om snatteri och stöld; samt 27 om
 “Åwerman m. m. slyttas näst efter Kapitlet om stöld, för analogiens skull i förbrytel-
 “serne, utan afbrott genom bedrägeribrotten. Andteligen kunde 26:te om förfalskning af
 “enskildta handlingar tilldelas rum framför det 25:te om bedräglig och wärdslös Gälde-
 “när, af den anledning, att Handlingars förfalskning kan utsträckas till en obestånd
 “mängd af förnärmelser både i afseende på personliga och egendomsrättigheter, då der-
 “emot Gäldenärs bedräglighet endast werkar i ett wist fall, nemligen i concursen.”

Doctor Dellén yttrar sig, sedan han framställt sin anmärkning om benämningen
 af straffbalk, på följande sätt:

“3 lika wäsentliga hänseenden är hela den inre uppställningen förändrad. Denna
 “sönderfaller i 2:ne afdelningar, den förra, de “Allmänna bestämmelserna,” den sednare,
 “Om särskildta brott och deras bestraffning.” Knappst gifwes det ens något enda Ka-
 “pitels rubrik, som swarar emot nu gällande lags, och i de så kallade allmänna bestäm-
 “melserne finnas intagne en mängd af ämnen, hwartill man i vår nuwarande brott-

"måttlag ej ens finner det ringaste svar. Till råga på dessa genomgripande förändrin-
 "gar, eller rättare sagdt, denna omskapning af hela Lagstiftningen, har Commiteen fö-
 "reslagit en särskild Rättegångs-Balk för brottmål i 12 Kapitel. Äfwen den yligaste be-
 "traktelse finner således huru Lagförslaget i hela dess schematiska uppställning af ämnen
 "fullkomligen skiljt sig från 1734 års Lag, med hwilken den, redan i den yttre formen,
 "har föga gemensamt." — — —

"§ 2:dra Afdelningen: Om serfildta brott och deras bestraff-
 "ning har Commiteen följt en helt annan ordning, än nu gällande lag. Dertill att Reli-
 "gionsbrotten blifwit flyttade nedom Statsbrotten kunna wi lika litet finna något full-
 "giltigt skäl, som det i motty. (sid. 24) utvecklade allmänna föresättningsfätt af brott
 "emot religionen. Wisserligen är det klart, att Gud icke kan i samma synpunkt som döds-
 "liga wareser blifwa föremål för emot honom riktad förbrytelse, men falskt är att der-
 "ifrån sluta, det ett så beskaffadt brott såsom för ex. grof och uppsåtlig snädelse emot
 "Gud och Hans Heliga ord stadnar inom egenkapen af en blott synd (moraliskt öfwer-
 "trädelse) och icke bör af yttre lag bestraffas med strängt afswar. Ett sådant föresät-
 "ningsfätt är efter vår tanke grundfalskt och endast uttrykt af tidens missförstådda phi-
 "lantropism. Ty i samma mån som de religiösa ideerna och deras yttre symboler måste
 "ej blott för individuen äga ett värde höjdt öfwer allt annat jordiskt, utan jemwäl äro
 "det fastaste föreningsband för i samhällen förbundna menniskor; så måste och, till sjelfwa
 "detta menniskosamfundets trygghet, dessa högsta föremål för religionskänslan hållas i den
 "helgd, att deremot rigtade angrepp med stränghet bestraffas. Att detta angrepp skall
 "föröfwas genom yttre handling, förstås utan vår erinran, äfwen som att tanke- och sam-
 "wetsfriheten bör framför allt hägnas. Men då någon af uppsåt med ord eller skrift
 "lastar och snädar Gud, Hans heliga ord och Sacramenten, synes den bestraffning af
 "straffarbete i 5:te eller lägsta grad, hwilken Förslaget stadgar i stället för nu gällande
 "lags "misst lifwet" innebära en öfwerdrifwen mildhet emot en så grof förbrytelse. Utom
 "det, att wi i denna punkt tycka oss finna en dubbel inconseqvens, dels nemligen deri,
 "att då lagförslaget förut straffat crimen læsæ majestatis humanæ med lifwets för-
 "lust, att crimen læsæ majestatis divinæ, det högsta af allt hwad Majestätsbegrep-
 "pet kan äga beligt och wördnadswärdt, endast belägges med lägsta grad af straffarbete,
 "dels och derutinnan, att straffet för ett snädande af Gud, stedt af lättöfnighet, finnes
 "i Förslaget förhöjdt från de i nu gällande lag stadgade 100 D:r ända till 200 R:dr,
 "hwadan och den uppsåtliga snädelsen synes hafwa bordt bibehålla den proportionella
 "notan af straffbarhet, förekommer det oss ytterst betänkligt, att estergifwa något
 "i det afswar, hwarmed den öfwerlagda religionssnädaren bör träffas af lagens näpft.
 "Religionens obestridliga wigt för hela statslifwet, såsom dess högsta och kraftigaste sam-
 "manhållningspunkt, gör det till en nödwändighet för samhällets lag att hålla den
 "i helgd emot den af uppsåt snädandes anfall, och en sådan medborgare, som i ord
 "eller gerning ådagalägger, att han ingenting beligt erkänner, förtjenar i sanning, redan
 "ge

”genom det förderliga af hans exempel, att hänföras till den grössta klassen af förbrytare. Med allt skäl torde således, med afseende på deras, framför allt annat heliga, föremål, Religionsbrotten hafwa bordt i Criminallagen bibehålla den plats, som de hittills innehaft, och icke hänföras endast bland fridsbrotten.”

Ur en helt annan synpunkt har åter Philosophie Professorn F. Cederschiöld framdrat uppställningen af de ämnen, man ansett vara föremål för strafflag. Hans anmärkning är riktad icke blott mot Commiteens förslag, utan mot alla kända lagar och lagförslag, som hittills funnits, och går derpå ut, att all skillnad emellan civil-, kriminal-, polis- och ekonomilag skulle vara oriktig. Han söker widlyftigt utföra denna mening och säger, i anledning af Commiteens förslag:

”Anledningen till den oreda och bristande ordning, som detta lagförslag har gemensamt med alla hittills utgifne lagböcker, härleder sig twiswelsutan dels deraf, att emedan flere författat desamma, hvilka omöjligen alltid kunnat tänka lika, den enas tankar blandats med den andras, och den enas plan i tankarnes framställning måst inskränkas af den andres, dels deraf att man welat bibehålla den onaturliga, men genom häfd sanctionerade skillnad emellan Civil- och Criminallag. Så länge denna skillnad bibehålles är allt hopp om en tydlig, redig, kort, bestämmd och systematiskt borgerlig lag otänktbar.”

”All moraliskt lag och således äfven den borgerliga, såsom moraliskt betraktad, förutfattar, eller bör ännuinsone förutfattas, äfvenså wäl möjlighet att öfwerträdas, som att efterlefwa. En borgerlig lag, som ej kunde öfwerträdas, wore orimlig, och den som ej kunde efterlefwas, wore orättwis. Hwarje borgerlig lag, såsom förutfattande möjlig öfwerträdelse, är dertfore en möjlig brottmåtslag, och skillnaden emellan Civil- och Criminallag är onaturlig samt till oordning och förwillelse föranledande. Om man ej på en oduglig grund kan uppföra en duglig byggnad, så kan man icke eller på en oriktig princip grunda en riktig afhandling. Huru ofta råkar icke Domaren i förlägenhet, när han skall rubricera de mål, som för honom anmälas? Huru ofta begynner icke ett mål att behandlas såsom civilt eller twistemål, men förwandlas under rättegången till brottmål? Och huru ofta återopas icke brottmåtslagen uti den civila, och twertom? Handlingen förbjudes eller befalles uti civila lagen, och straffet för befallningens eller förbudets öfwerträdande bestämmes uti Straffbalken eller Criminal-lagen. Skillnaden emellan Polis- och Ekonomilag samt desas skillnad ifrån Criminal-lag är likaså onaturlig. Att wilja sönderdela det, som af naturen icke är ämndt att sönderdelas, misshyckas alltid. Det är dertfore ej underligt, att denna onaturliga indelning gifwit anledning till oreda, twister och oordning. Commiteen har också uti sina så kallade motiver till Straffbalk pag. 1 insett den swårighet, som mött i frågan om bestämmande af gränserne emellan Criminal-lagen och Polis- eller Ekonomilagens omfång. Commiteen säger sig hafwa utgått från den grundsats, att alla egentliga rättskränkingar utgöra Criminallagens föremål. Men då frå-

"gas: äro icke alla moraliska lagens öfverträdelse rättsfränkningar? Moraliskt lag, och
 "således borgerligt lag, innefattar eller föreskrifver ju rättigheter och pligter såsom mot-
 "svarande begrepp. Emot den enas pligt mätte derföre swara en annans rättighet. Då
 "nu all moraliskt lag föreskrifver pligter, och all öfverträdelse af lag således är en öf-
 "verträdelse af pligt, men öfverträdelse af pligt är en fränkning af andras deremot
 "svarande rättighet, så är hvarje öfverträdelse af moraliskt lag att anse såsom en rätts-
 "fränkning. Den, t. ex., som ej på utfatt tid betalar sin skuld, fränker ju äfwen såväl
 "creditors rättighet, och kan dymedelt lifas mycket skada honom, som tjufwen, hwilken
 "hemligen beröfwar någon sin lagliga tillhörighet. Efter det begrepp Commiteen gjort sig
 "om egentliga polisförseelser, skola de, för att bruka Commiteens egna ord, bestå uti
 "öfverträdelse af de lagar och föreskrifter hwarigenom gernin-
 "gar, som ej omedelbart kunde orsaka skada, d. w. s. blifwa frän-
 "kande för andras, ware sig Statens, eller enskildas rätt, es-
 "ter och gerningar påbjudas, i affigt att förekomma faran af
 "rättsfränkningar, som kunde blifwa en medelbar följd af deras
 "underlåtenhet."

"Skulle denna definition, eller beskrifning på Polisförseelser antagas, så skulle alla
 "brott, som menniskor directe begå emot sig sjelfwa, såsom t. ex. selfmord, froseri
 "och dryckenstaps-brott m. fl. endast kallas polisförseelser och subordinera under en Polis-
 "lag, emedan dessa brott endast indirecte skada andra. Civila lagen skulle och,
 "så widt den söker förekomma något, som indirecte skadar och förolämpar andra,
 "kallas Polislag; men, så wida den söker förekomma något, som directe skadar
 "andra, kallas Criminallag. Lagen t. ex., som sätter en stöfaren under förmynd-
 "dare, skall, då stöfaren endast misshusshållade med egna medel, och då andras rätt dy-
 "medelt icke omedelbart fränktes, vara en Polislag, men, då stöfaren misshus-
 "shållade med andras medel, skulle den vara Criminallag. Men nu är den enligt
 "lagförslaget hwarken Criminal- eller Polislag, utan Civillag. Den skulle så-
 "ledes på en gång både vara Civil-, Criminal- och Polislag, och den skulle
 "icke vara det, hwilket är orimligt. Af dessa och flersaldiga andra orimligheter, hwar-
 "till den wantliga skillnaden emellan Civil- och Criminallag föranleder, synes
 "tydligt, att, så länge den bibehålles, man ej kan hoppas få någon redig och bestämd
 "lag. Jag drifvar icke allt för widlyftigt utbreda mig öfwer detta ämne, utan will blott
 "ansföra och wedertägga några af de skäl, som till försvar för den gamla lagindelningen
 "blifwit ansförde. Lagen, t. ex., som tillåter en yngling att wid fyllda 21 år blifwa
 "myndig, säger man, kan icke anses för Criminallag. Härill swaras: denna lag
 "ålägger en förmyndare skyldighet eller pligt att, när hans myndling fylt 21 år, göra
 "reda för hans egendom och den samma till honom öfwerlemnna. Man kan ju således
 "uttrycka denna lagen såsom befallande en förmyndare att, när des myndling fylt 21 år,
 "lemnna förmynderskapet, eller såsom förbjudande en förmyndare att längre än till mynd-

"tingens syfta 21 är bibehålla det samma, samt såsom straffande förmyndaren, om han,
 "utan lagligt skäl prolongerar sin myndings ommyndighetstid, eller icke, wid myndlingens
 "syfta 21 är, till honom öfverlemnar dess om händer hafda egendom. Att en förmy-
 "bare, som, utan laga skäl, prolongerar ommyndighetstiden, directe kränker myndlin-
 "gens rättighet till att sjelf disponera om sin egendom, är så tydligt, att det ej be-
 "höfwer bewisas."

"Widare invänder man: 2ne hafwa en ägotwist. Begge af de twistande tro sig,
 "enligt deras subjectiva öfvertygelse, hafwa uteslutande rätt till den egendom, hwarom de
 "twista. Man kan således icke kalla någon af dessa parter brottslig, eller rubricera
 "detta mål såsom brottmål, utan såsom twistemål. Hårtill swaras: Skulle borgerliga
 "rättigheter bero af den subjectiva öfvertygelse hwar och en äger om rättigheter, så skulle
 "aldrig, eller högst sällan, något brott existera, emedan hwar och en skulle förebära att
 "han, enligt sin subjectiva öfvertygelse, hade en i lagen grundad fordran, d. ä. rättig-
 "het att handla så och icke annorlunda: Den, t. ex., som borttager en annans lösa egen-
 "dom, skulle ju såsom stöd för sin förmenta rättighet, kunna förebära, att han ej antog
 "en skilt ägande rätt, utan att, emedan alla medlemmar hafwa ursprunglig gemensam
 "rättighet till jorden och dess afster, såsom medel till lifwets uppehälle, nöje och begämlig-
 "het, så borde all ting anses för alla jordens inwånarens gemensamma tillhörighet, och
 "att således den så kallade *communio primæva* borde upplifwas, eller och kunde han
 "ansföra en tvingande nöd, såsom ursäkt för sin handling, och skulle i sådant fall, om
 "Lagcommiteens förslag winne bifall, blifwa ostraffad. Wid begge af de anförde tillfäl-
 "len skulle ej någon kunna kallas tjuf, ännu mindre bestraffas såsom tjuf, förr än han
 "blefwe öfvertygad om det fetaktiga i sitt handlings- och slutfätt. Den, som nekar en-
 "skilt äganderätt, kan ej kallas tjuf, förr än han med skäl och bewis öfvertygas om
 "den enskilda äganderättens nödwändighet, och den strid i hwilken han råkar, när han
 "nekar den samma. För att kunna till lifwets behof använda ting, måste man nemligen
 "antaga enskilt bruk af, och således enskild rättighet till ting. Det måste således wara
 "en lag som befäller, att den, som först bemäktigar sig herrelösa ting (*res nullius*,
 "vel *vacuæ*) må uteslutande äga dem, enligt gamla regeln: *res nullius vel vacuæ*
 "*cedunt primo occupanti*, helst om alla trodde sig äga lika rättighet att bruka en
 "och samma sak, allt bruk af den samma skulle blifwa omdöligt. Ponera således, att wi
 "lesde i naturtillståndet, hwarest äganderätten icke är bekräftad; så måste man, oaktadt
 "en så kallad gemenskap af jordens afster existerade, likwäl presumera allas bifall dertill,
 "att den, som först bemäktigar sig något af de för lifwets behof nödwändiga jordens
 "afster, skall äga det, helst tingen aldrig, under annat wilkor, kunna blifwa andvändbara.
 "Swad skulle nemligen hända, om, enär den ena t. ex. tagit ett äple af trädet för att
 "tillfredsställa sin hunger, den andra, tredje och sjerde komme för att bemäktiga sig det
 "samma. So, följden skulle blifwa den, att, så länge striden fortsattes, skulle affigten
 "med äplet förfelas. Den, som derföre till pligts uppfyllande, nemligen lifwets tillwärt

"och uppehålle, vill bruka tingen, måste och antaga enskilt äganderätt, utom hwilken
 "tingens bruk icke är tänkbart. Skulle derföre någon, till stöd för sitt handlingsfätt wid
 "tillgrepp af andras lösa egendom, åberopa att han icke antog enskilt äganderätt, så fun=
 "de han ej anses för tjuf förr, än han blef öfwerbewist om den strid, i hwilken han
 "rättar genom förnekande af en dylik äganderätt, och den på samma rätts nödwändighet
 "grundade borgertliga lag, som förbjuder stöld. Förr än detta stett kan han endast på=
 "läs en fiende till en enskilt äganderätt men icke tjuf. Äfvenså kan den, som till ur=
 "fäkt eller stöld för sin handling, när han borttager andras tillhörighet, förebär trän=
 "gande behof, ej anses eller dömas som tjuf, förr än han antingen, i händelse lagen,
 "på fätt Commiteen föreslagit, tillåter en sådan ursäkt; blifwit öfwerbewist att nöden
 "icke varit trängande, och hans ursäkt således icke gällande, eller och, i händelse nöden
 "i sådant fall, som hittills stett, ej frifallar från straff, han blifwit öfwerbewist om det
 "olagliga i sitt handlingsfätt, hwarigenom han motsäger icke allenast förnustet, utan äf=
 "wen Statens, på förnustet grundade, lag. Nöden är något tillfälligt. Det tillfälliga
 "måste wisa för det nödwändiga. Att dö af hunger är en tillfällighet, som genom floka
 "författningar uti ett wäl ordnad samfund kan förekommas; men lagens bud, som för=
 "drar att man skall respectera enskilt äganderätt, är ett nödwändigt och allmänt gällande
 "bud, som för att vara sådant icke tillåter eller bör tillåta undantag. Mera härom wid
 "annmärkningarne emot lagförslagets materia eller innehåll. Liksom den, hwilken med en
 "annan twiflar om rättigheten till en fast egendom, ej anses för brottslig, förr än,
 "oaktadt genom laga bewis en annans uteslutande rättighet till den samma styrkt blifwit,
 "han likwäl vill den samma sig tillägna, äfvenså kan ej den, som tillgriper andras lösa
 "egendom anses för tjuf, förr än han blifwit öfwerbewist att emot bättre förstånd och
 "öfwertrygelse om lagens föreskrift olagligen hafwa tillgripit den samma. Kan någon öf=
 "werbewisas att mot bättre förstånd hafwa tillgripit andras fasta egendom, eller genom
 "olaglig rättegång welat sig densamma tillägna, så är han likså brottslig och straffbar,
 "som den, hwilken, oaktadt öfwertrygad om en annans lagliga rättighet till en lös egen=
 "dom, likwäl genom stöld den samma borttager."

"Hwarje wid Domstolen anhängig sak bör, till dess den med lagliga stäl och be=
 "wis styrkt blifwit, anses för twiflig. Förr än någon t. e. blifwit öfwerbewist att hem=
 "ligen och emot ägarens wilja hafwa borttagit dess lösa egendom i affigt att behålla den
 "samma, bör hans sak äfvenså wäl hänföras twiflemål, som t. ex. rättegångar emel=
 "tan twenne personer om rättigheten till en utmark, insjö, torfwäse, m. m."

"Widare får jag anföra och wedertägga ett bewis, hämtadt af lagen för bewa=
 "kande af testamente, hwilket försvarare af gamla lag-indelningen åberopa. De säga nem=
 "ligen, att lagen för ett testaments bewakande ej kan kallas Criminallag, emedan den
 "som försummar dess bewakande, ej begår brott, eller derföre kan straffas. Att likwäl
 "den, som försummar lagens föreskrift för ett testaments bewakande begår brott, nem=
 "ligen emot sig sjelf, och, genom förlusten af den i testamentet honom lemnade rättighe=
 "ten till testators egendom, blir straffad, är så tydligt, att jag anser öfwerflödigt att der=

“före något bewis anföra. Slutligen will jag anföra den till stöd för gamla lagindelningen gjorda invändning, att man icke kan anse Rättegångsbalken såsom Criminallag, eller som en möjlig Brottmålslag, hälsä der förekomma ämnen, som icke under någon förewändning kunna rubriceras såsom brott, t. ex. kapiteln, som framställa olika slags Rätter och Domstolar. Härtill swaras: dessa kapitel kunna ju rubriceras såsom lagar (jura propria) för desse Domstolars Ledamöter och för de parter, som sig wid dem inställa, och som så wäl lagen för Domare som Parter kan öfwerträdas, så är den en möjlig brottmålslag.”

“Anledningen till oriktiga indelningen af borgerlig lag bör utan twiswel sökas uti ett felaktigt begrepp om brott och straff. Hwarje afwikelse från lagens föreskrift, den må då härledas ifrån okunnighet, eller icke af okunnighet, af uppsåt att skada, eller icke af uppsåt att skada: den må directe hafwa inslytelse på förbrytaren sjelf, eller på andra; med så ord, hwarje handling hwarigenom lagens bud brytes, d. w. s. öfwerträdes, är att anse såsom brott, och den följd, som lagen utstafar för budens brytande är att anse såsom straff.”

Såsom swar på Professor Cederschiölds anmärkning mot Commiteens förslag kunde det vara tillfyllest att återöpa Kongl. Maj:ts nämnda föreskrift, hwarigenom det blifwit Commiteen ålagdt att iakttaga den gamla indelningen i balkar, hwilket omöjligen låtit sig göra, om alla färskilda lagar skolat i en klump sammansmältas; men Commiteen will tillägga det förklarande, att om den också icke hade varit bunden af en slikt föreskrift, den likwäl, med allt det nyhetsbegär, hwarföre den wanligen befyllles, icke haft mod att taga första steget på en lagsiftningsbana, der alla spår af den uråldriga skilnaden emellan civil- criminal- polis- och ekonomilag skulle utplånas, i synnerhet som Commiteen hwarken sjelf förmått utfinna skälen för denna nyhet, eller rätt förstått att tillägna sig dem, som af Professorerna för den samma blifwit framställt.

Hwad Professorerna i Upsala anfört, rörande lagens egenhet att vara en bok för folket, är hufwudsakligen ingenting annat, än hwad Commiteen redan år 1826 yttrat, såsom inledning till motivera för det då utgifna reviderade förslaget till allmän civillag.

Det är en sanning, att ämnenas uppställning i Commiteens förslag till Straffbalk betydligt afwiker från den, som varit antagen wid författandet af Misgärningsbalken i 1734 års lag; men deraf följer icke, att denna nya uppställning är mindre fattig för folket, och sålaktligen mindre populär, än den gamla. Twärtom tror Commiteen lagbuden för hwarje ämne lättast kunna fattas, när de i ett sammanhang förekomma; och det populära ligger egentligen deruti, att folket, om det will läsa lagen, ej tillbakastötes af någon doctrinär systematisering med dertill hörande termer, såsom fallet är med åfskilliga främmande lagar, synnerligast de Tyska. Sådant har Commiteen sorgfältigt sökt undwika i allt hwad möjligt varit, emedan Commiteen ej ansett det höra till lagboken; men det är klart, att då en mängd nya stadganden skolat införas, det gamla lika litet till form, som till innehåll, kunnat blifwa oförändradt. Den, som dömer öwärdigt,

måste dock medgifwa, att förslaget till nya Straffbalken, på långt nära, icke i det formella stillet sig så mycket från Misgerningsbalken i 1734 års lag, som den senare stillet sig från den föregående lagen med sina edsöres och högmåls-balkar, dråpmål med wilja och dråpmål med wåda, sårsmål med wilja och sårsmål med wåda, samt tjufwabalk. När nu svenska folket, ehwad det "anat," eller icke, "att det skulle komma att leswa under samma lag, som det af sina "förfäder ärst," måst efter år 1734 wänja sig, och verkligen, utan någon deraf spord olägenhet, want sig wid den stora omstöpning, som då skedde i formen för en criminal-lag, hwilken i flera hundrade år förut varit gällande, synas wådorna för detta folks wältresnad icke vara af särdeles betydenhet, om Commiteens förslag till formförändring i den hundradeåriga nu gällande misgerningsbalken skulle antagas.

Att, såsom Doctor Deldén anmärker, "i de så kallade allmänna bestämmelserna "finnas intagne en mängd af ämnen, hwartill man i wår nu warande brottsmåls-lag ej "ens finner det ringaste spår," är owedersägligt; men orsaken dertill är, att Commiteen ansett bestämmelser i dessa ämnen nödwändige; och så länge det ej kan wisa, att de icke äro det, torde det ej böra läggas Commiteen till last, att de fått ett rum i förslaget. Commiteen twefade i början, om icke de åtta kapitel, som innefatta sådana bestämmelser, kunde, lika med det af samma allmänna beskaffenhet, som finnes i 1734 års lag, nemligen om delaktighet i brott, införas wid slutet af balken; men efter flera öfwerläggningar, tyckte Commiteen det vara lämpligast, att allt hwad som utgjorde allmänna stadganden eller grunder för lagens tillämpning ställdes främst. Det ena tycket i denna del kan uppwäga det andra; ty det är, som Professorerne i Upsala sig uttryckt: "de i en allmän lag förekommande lagbestämmelsernas ordning, allenast icke "all ordning blifwit åsidosatt, kan vara tämligen likgiltig."

Commiteen kan försäkra, att de allmänna bestämmelsernas upptagande i särskild afdelning ej varit förantedt af något bemödande att åt ämnenas behandling gifwa en mera wetenskaplig form, eller att ordna dem efter ett wist system. Wid närmare granskning af första afdelningens innehåll torde det wisa sig, att Commiteen hwarken bort eller kunnat annorledes förfara.

Denna afdelning börjar med bestämmandet af gränsen för svenska strafflagens tillämpning, i afseende på de subjecter, som äro den samma underkastade. Att slika stadganden woro nödige, äfwen för att reglera de förhållanden, som i denna del måste äga rum mellan de förenade Konungarikena inbördes, lär ej kunna motsägas. De singo följaktligen ej förbigås; och Commiteen har ej kunnat upprätthålla dem på annat sätt, än uti allmänna bestämmelser, sådana de i första kapitlet förekomma.

Då man, såsom förut är förklaradt, ej funnit skäl att bibehålla en särskild straff-balk, lär det ej kunna sättas i fråga, att ju de stadganden, som inlutat i andra kapitlet, om straff och deras verkställighet, skolat sammansättas i allmänna bestämmelser, hwilka ej eller kunnat få sitt rum annorstädes, än i första afdelningen.

Försök till brott, hwarom tredje kapitlet handlar, omtalas endast på några få ställen i den nu gällande lag. För de flesta fall saknas deremot stadganden häröfom. En hwar, som något känner våra äldre och nyare brottmålsannaler, eller som varit i tillfälle att genom praktik förvärfwa egen erfarenhet, har sig tillräckligen bekant, huru ofta domare måst lemna swära försök till brott alldeles ostraffade, eller och å dem tillämpa ett ansvar, wida mindre, än som sunnits swarande mot brottets grofhet, rättwisans fordringar och folkets begrepp om gerningens straffbarhet. Commiteen har trots lagstiftningen ej böra underlåta att, genom nya stadganden, fylla den brist, som häri för närvarande onekligen finnes. Att på ett ställe specificera alla de gerningar, genom hwilka försök kunna åstadkommas, har Commiteen ansett wara omöjligt. Att åter, wid hwarje särskildt brott, och wid hwarje olika modification deraf, utsätta besaffningen för försök, skulle hafwa föranledt en beswärande och olämplig widlystighet. Man har således ej haft annan utwäg, än att om answaret å försök meddela allmänna regler. En slik regel är för menige man ej så swår att fatta, som Professorerne i Upsala föreställa sig; och traditionswis skall det snart fästa sig i folkets minne, att försöket kan medföra näst den högsta straffart, som är bestämd för det fullbordade brottet. I fall någon skulle få det besynnerliga infallet att begå endast ett försök till brott, wet han således hwad ansvar han möjligen underkastar sig, så wida nemligen han dessförinnan, enligt hwad Professorerne förutsatt, studerar den del af lagen, som utstakar straffet för det särskilda brottet.

Det är för öfrigt samma förhållande med delaktighet efter gamla lagen, som med försök efter förslaget. Man ser ej i 61 kap. Misgjerningsbalken hwad straff delaktigheten i hwarje särskildt fall medförer, utan måste söka underrättelsen derom på andra ställen i lagen.

Att Commiteen likaledes till några få allmänna bestämmelser i sjerde kapitlet sammandragit de spridda stadganden om wållände, som förekomma i nu gällande lag, torde icke eller skäligen förtjena tlander; och de föreskrifter, som i öfrigt lemmas i första afdelningen, måtte desto mindre böra anses för öfverslödige, eller för mycket omfattande, som Professorerne i Upsala, uti anmärkningarna wid de särskilde kapitlen, sunnit dem snarare sakna den fullständighet, bemälte Professorer trots wara för lagtillämpningen behöflig.

I anledning af de anmärkningar, som blifwit gjorde wid uppsällningen af andra afdelningen, eller brottens schematisering, får Commiteen tillägga följande:

Så länge staten är stat för ett människoslägte, kommer den säkerligen icke att sakna religion, om och religionsbrotten ej upptagas först i strafflagen. Hade religionen ej fastare stöd, än den hemtar från de yttre lagarna och deras upprätthållare, så hade den utan twifwel långt före detta gått under; men den har sin rot i människans innersta wäsende, och derföre lefwer den genom alla tider och alla folkslag, ehwad den står först eller sist i de lagböcker, som skrivas af människohänder. Commiteen tror sig ej berättigad att tillwita någon främmande nation brist på religiositet; men Commiteen kan ej påminna sig att hafwa sett en enda nyare strafflag, der religionsbrotten äro ställda framför dem emot Statens eget bestånd. Efter Professorernas i Upsala lära, är ju straff-

lagens högsta ändamål, att verkliggöra rättssideen. I detta ändamål ingår icke någon omedelbar syftning till upprätthållande af religion i allmänhet, ännu mindre af någon viss religion. Det religiösa lifvet utgör en högre ståndpunkt i mensklighetens utveckling, än sjelfwa rättsinstitutionerna; och endast såsom skyddsmaakt för denna utveckling, kunna de senare verka till religionens utbildande, deruti nemligen, att de afvärja allt, som skärar folkets religiösa tänkesätt eller hindrar religionens fria utöfning, det vill säga; allt som, i inre eller yttre afseende, stör religionens friden. Ur denna synpunkt har Commiteen betraktat religionsbrotten; och derifrån torde en förnuftigare ordning äfwen för brottmålslagens schematisering kunna härledas, än från den, som legat till grund för uppställningen af 1734 års Misgärningsbalk. Man tänkte då, att brott kunde begås mot det Högsta Väsendet, och ställde naturligtvis dessa brott, bestående i försinädelse mot Gud och truldom, främst i lagboken. Commiteen tänker annorlunda och har derföre gifvit religionsbrotten ett annat rum, viljande för ingen del dösa hvad den anser sannt och rätt vara, eller någonting annat "i folkets sinnen instärpa."

Med Professorerna i Upsala kan Commiteen ej instämma i den mening, att blodsfkamsbrotten och andra kvalificerade delicta carnis et lenocinii böra upptagas i begynnelsen af lagboken, näst frammanför brotten mot Staten och det Kongl. Huset. Detta blefve, efter Commiteens öfvertygelse, en alltför stor förändring i lagarnas vanliga form, och en förändring, hvaröfver svenska folket, kanske mer än öfver någonting, som i Commiteens förslag förefommer, skulle förvänas.

Ståtet, hvarföre Commiteen ställt brott af embetsmän fist i lagförslaget, och icke, såsom Professorerne velat, sammant för dessa med brott mot Staten, ligger deruti, att de förstnämnde brotten äro af en alldeles egen art, så väl till sjelfwa sin character, som till den vanligast för dem bestämda bestraffning, och att de icke eller kunna begås af personer i allmänhet, utan endast af dem, som äro i Statens tjenst. De äro således af mindre allmän natur, än de, som upptagas förut i förslaget, och hafwa derföre fått utgöra lifsom ett bihang till den allmänna strafflagen.

Nån har Commiteen trots böra upptagas efter stöld, emedan begreppet om det senare brottet ingår i characteren af det förra, och följaktligen måste först bestämmas. Äverkan kan visserligen sägas vara till sin natur en stöld; men så characteriseradt, som detta brott är i våra lagar, och äfwen i förslaget, har Commiteen ansett lämpligast att låta det från tjufnadsbrottet vara åtskildt, hvaruti Commiteen likväl ej gått så långt, som man gjort i 1734 års lag, der äverkan blifvit upptagen i annan balk, än tjufnaden.

5:o Om saknaden af de gällande lagarnas elasticitet och gediegenhet i språket.

Uri Professorernas i Upsala under näst föregående rubrik införda yttrande är anmärkt, att lagförslaget, "äfwen genom sitt språk," har en mindre grad af fattighet, än

än den hittills gällande lagen; och Doctor Dellbäns uttåg i detta ämne äro förnämligast följande:

“Det (lagsförslaget) lider af tvenne wäsentliga brister neml. allt för stor afwikelse från den föregående laglistningen och ett framställningsfätt, som i korthet och precision, nödiga för lagspråket, lemna mycket öfrigt att önska.” — — —

“Allt selswa framställningsfättet, eller hwad man wanligen kallar stilen, röjer en icke mindre afwikelse, och att det gamla klassiska lagspråket nästan alldeles saknas, derom kan hwarje läsare, genom anställd jemförelse, lätteligen öfwertyga sig, ehuru det skulle föra till en alltför stor widlöftighet för oss, att med exempel, hwilka å hwarje sida stå till hands, leda detta wårt påstående i bewis.” — — —

“Suruledes dessa §§. (15 Kap. 3, 4) genom den nya redactionen förlorat i uttryckets gebiegenhet äfwen då rubriceringen är enahanda (t. ex. 3 §. 1 mom. = 2 §. n. g. 2.) finner den sakkunnige granskaren lätt äfwen utan wår anmärkning. All omställning eller redactionsförändring anse wi äfwen tyrlig i fråga om en lag med det klassiska språk som 1734 års.” — — —

“Rubriken till 21 Kap. torde finnas föga enligt med ett klassiskt lagspråks fordringar.” — — — Uttrycket “skadegörelse” synes oss hwarken påfande eller adequat.” — — —

Hwad man i dessa anmärkingar egentligen menat med clasicitet och gebiegenhet i lagspråk, är ej tillräckligen förklaradt. Commiteen kallar det lagspråk klassiskt, som bestämdt uttrycker de begrepp, laglistaren welat antyda, och som dertill nyttjar hwarken öfwerflödiga ord, eller andra, än dem en hwar, på den bildningsgrad, folket i allmänhet innehar, kan och bör förstå, med användande af den estertanka, som wid läsning af allvarsamma skrifter erfordras. Det klassiska lagspråket skiljer sig deruti från de gamla så kallade klassiska språken, att det icke är dödt, utan lefwande. Språket får lika litet blifwa en stereotyp, som selswa lagarna. Nya begrepp fordra nya ord och nya talesätt. Sådant är bildningens gång: sådana äro de högre lagar, efter hwilka all tanke kläder sig i yttre form.

Man kan wara öfwertygad, att menigheten snart fattar de begrepp, som i bestämda ord uttryckas, om och dessa begrepp och dessa ord skulle afwika från den gamla sentrionen. I sundt förnuft ger den olärda menigheten den lärda icke efter. Den förre skall troligen ej misstaga sig derom, att det begrepp, Commiteen welat uttrycka i 15 Kap. 3 §. af förslaget, är någonting helt annat, än hwad nu gällande lagen i 17 Kap. 2 §. Misgärningsbalken antyder: att denna skinnad ligger, efter hwad selswa rubriken i Kapitlet wisar, uti förgiftningens allmänna farlighet: att en förändrad ordställning här följaktligen varit oundwiflig; och att man således, äfwen med den widsepligaste wördnad för gamla lagens klassiska språk och gebiegenhet, icke kunnat undgå att “äfwentura” en ny redaction. Den olärda menigheten torde deremot, lika litet som Commiteen, förstå hwarföre rubriken till 21 Kapitlet ej kan förenas med ett klassiskt lagspråks fordringar, och hwarföre den ej skulle wara lika god, som t. ex. den till 24 Kap. Misgärningsbalken. Därför skall ordet skadegörelse säkerligen icke förefalla menigheten lika stötande, som det förefallit en lärd anmärkare, emedan detta,

utgörande en sammansättning af twenne andra wäl kända ord, tydliggen betecknar hwad der med skolat uttryckas.

Det är långt ifrån Commiteen att wilja bestrida det wärde, 1734 års lag äger i språkets klarhet och enkelhet. Detta wärde wet Commiteen att uppskatta lika högt, som någon annan; men Commiteen är ej blind för de brister, som äfwen i sådant hänseende finnas i samma lag, och bland hwilka följande exempel må nämnas, hemtade endast ur Misgeringsbalken:

Skilnaden emellan och och eller, som likwäl är ganska vigtig i en lag, finnes på en mängd ställen ej vara iakttagen, till bewis hwarå det torde vara nog att åberopa 1 Kap., der både i 1 och 2 §§. det heter: Guds ord och sakramenten, i stället för eller sakramenten.

§ 4 Kap. 1 §. omtalas att stämpla något mot Konungen och (eller) Riket, till deras skada och (eller) förderf, eller söka att förråda, utan att likwäl någon bestämmelse gifwes om hwad lagen förstår med stämpling eller med försök. Den clasiska bestämdheten i uttryck synes således här vara åsidosatt, i afseende på ett brott, som mest af alla fordrar noggrann characteristik. § slutet af samma §. heter det: miste ändå lif, ära och gods, utan att någonting förut varit sagdt om äran.

§ 6 Kap. nyttjas orden: Konungen eller den, som å Sswerhetens wägnar bjuder och befaller i 1 §., men deremot: Konungen eller des Befallningshafwande i 2 §. Denna olikhet i talesätt, då ett och samma begrepp skall uttryckas, är ej clasisk.

7 Kap. 1 §. innehåller i sista momentet ett stadgande, som för ett särskildt fall säger hwarfen mer eller mindre, än hwad man sedan finner, för alla fall, bestämdt i 6 Kap. 1 §.

§ 8 Kap. 2 §. synes man hafwa förgätit att utsätta ärelösheten såsom påföljd af det der oinfrämde brott.

Den sista momentet i 11 Kap. 1 §. gäller samma anmärkning, som den ofwänföre wid 7 Kap. 1 §. upptagna.

Ordet gripen, som förekommer i 11 Kap. 4 §., till betecknande af den, som ej hunnit längre, än till försök af mordbrand, tyckes ej vara wäl waldd, då försök kan äga rum, utan att försökaren gripes i sjelfwa gerningen.

Orden: af annat folk handteras, i sista momentet af 13 Kap. 1 §., gifwa anledning till den slutsats, att sjelfspillings kropp endast i det der omtalade fall skulle kunna handteras af andra, än skarprättaren, då det likwäl i första momentet stadgas, för alla fall, att des kropp må af den, som honom finner, oförwitt upptagas och affides läggas, hwilket ej lärer kunna ske utan att den handteras.

Talesättet: miste hand och hufwud, som förekommer i 15 Kap. 1 §., är en variation af det wanliga t. ex. i 22: 7 och 23: 1, att mista högra hand och lif sitt; men sådana variationer i en lag äro ej clasiska.

§ 18 Kap. 8 §. finnes införd en föreskrift om bötesförwandling, som säger ingenting annat, än hwad man får weta af 5 Kap. Straffbalken.

20 Kap. 1 §. lemna, i afseende på plikt för edsöresbrott, hänvisning till hvad framdeles skils, hwaremot på ett föregående ställe, nemligen i 18 Kap. 1 §., utan sådan hänvisning, nyttjas ett annat talesätt, då det heter: "hafwa brutit edsöre" och den frid Bonungen swurit hafwer att hålla undersåtare sina."

Nån characteriseras i 20 Kap. 9 §. sålunda, att man tager något af annan, med fullt wåld, i hans hus, gård, skepp, å gata eller å wäg. Meningen torde wäl dock icke vara, att man ej skulle bli rånnare, om man med wåld toge något från annan, medan han wore i ett främmande hus, eller ute å mark, der ingen gata eller wäg finnes, (jfr. 40 Kap. Landslagen).

§ 20 Kap. 4 och 10 §§. brukas de särskilda orden hemgång och hemfridsbrott till betecknande af samma begrepp, hvilket ej är rätt clasiskt.

Då 21 Kap. 2 §. säger: fler skada och skeppsbrott, innefattas naturligtwis den förra (skadan), såsom mindre, i det senare (skeppsbrottet), såsom större; ty man lärar här swärligen få antaga, att och blifwit nyttjadt i stället för eller.

§ 3 §. af samma Kapitel heter det: sårar man dem, och illa handterar, utan vidare bestämmelse, huru illa man skall hafwa gjort, om straffet skall tillämpas.

Hwad som menas med orden: "kommer ej fram förfallots," i 26 Kap. 1 §., kan möjligtwis förstås; men något särdeles noggrannt eller clasiskt talesätt är det icke, då man will säga, att någon blir utan förfall borta.

Språket synes icke eller vara rätt wäl wärdadt i 29 Kap. 3 §., der det står: "Samma lag ware, der någon får dödd af annars mans ogilda bro, eller faller i annars mans brunn, som ej höjld eller inbyggd är; eller leger man ut ogildt fartyg."

§ 38 Kap. 1 §. nyttjas ordet wåda, i motsats af uppsåt och wilja, då lagen likwäl wänligen brukar wällande till betecknande af sådan motsats, och här ej kan menas något annat, än samma slags wällande.

Genom orden: full mansbörda eller laß, som förekomma i 40 Kap. §. 5, synes bestämmelsen om hwad som fordras, för att utgöra den der omförmälda stödd, ej vara så owillkorligt uttryckt, som ännets wigt fordrat. Det torde också vara swårt att förklara, hwarför det i senare momentet af samma §. skall hetas: stjal och förer bort, då något bortförande ej annorstädes omtalas i fråga om stöld.

Att ordet smide, som förekommer i 42 Kap. 4 §., just skulle fordras för talspråkets elasticitet, lärar wäl näppeligen kunna påstås; och något annat ändamål tyckes det ej hafwa på detta ställe.

Hwad som i 61 Kap. 2 §. kallas wällande är en wiljagerning, och således någonting helt annat, än det, som eljest i lagen förstås med samma ord.

Commiteen har ej uppräknat dessa ställen, för att i någon mån nedfatta de mäns förtjenster, som skrifwit 1734 års lag, utan endast för att wisa, det bristfälligheter widläda deras arbete, äfvensåwäl som allt annat menniskowerk. Commiteen har säkert, lika mycket som de, bemödat sig att begagna ett clasiskt talspråk, efter det begrepp derom, som Commi-

teen gjort sig och här ofwan angifwit. Ingen kan wara mera, än Commiteen sjelf, öfvertygad derom, att detta bemödande ej sällan mislyckats; men Commiteen torde hos en rättwis Allmänhet så räkna på lika undseende, som dess föregångare. Af den, som, med munnen full af claficitet och gediegenhet, dömer om ett språk endast efter klangen, eller efter örats wana wid wisa ofta framsagda ord eller talesätt, har Commiteen i denna del hwarfen att begära, eller att wänta någon skonsamhet.

6:o Om latituden i straffbestämmelserna.

Flera anmärkare, såsom Professorerne i Upsala, Doctor Dellén, Professor N. G. Ederström och A. L. v. S., hafwa i allmänhet ansett den rättighet, som i förslaget blifwit lemnad åt Domaren, att afmätta bestraffningarna inom wisa gränser för de antagna straffarterna eller deras grader, wara alltför widsträckt; och Doctor Dellén har särdeles fäst sig wid de i förslaget stundom nyttjade orden: förswärande omständighet, ringa wäld, synnerlig förargelse eller fara, stor och uppenbar fara, swår kroppsflada, mindre fara, grof flada o. s. w.

På denna anmärkning i allmänhet har Commiteen ingenting annat att svara, än hwad den redan sagt i motiwerna till förslaget (sid. 3—4). Allt med förswärande eller mildrande omständigheter förstås sådane, som höja eller sänka bestraffningen inom de för Domarens pröfningsrätt utstakade gränser, är i nyare doctrin och lagstifning tillräckligen kändt, och af Commiteen i 6 Kap. antydt. Hwad som menas med swår kroppsflada, finnes i 6 Kap. 25 §. uttryckligen förklaradt, emedan det betydigen inverkar på flera bestämmelser i förslaget. Orden: ringa, synnerlig, stor, uppenbar, mindre, grof o. s. w., äro relativiteter; i hwilkas bedömande man håldre welat förtro sig till Domarens urförmåga, grundad på för handen warande omständigheter, än genom uppställningen af abstracta reglor, göra någonting helt och hållet tillfälligt, såsom wist egendomswärde, tidsmoment eller annat dylikt, till owillkorlig måttstoc för straff.

Den så mycket öfwerlagade obestämdheten är för öfrigt alldeles ingen nyhet i swenska lagarna. Såsom exempel derå må anföras:

Efter 2 Kap. 12 §. Gisternätsbalken, skall den, som wiger till ägtenflap, utan att wara prest, straffas "med arbete wid Konungens slott eller säte, i try eller flera år, som brottet är till."

Om den, som försummar att upptäcka förrädlig slampning, heter det i 4 Kap. 4 §. Misgerningsbalken: "plikte, efter som hans brott pröfwat wara. Nämmer han någon wiss man, och kan den ej öfvertygas; straffes, som saken och omständigheterna äro."

I 6 Kap. 2 §. Misgerningsbalken, angående dem, som sätta sig upp emot Konungens eller dess Befallningshafwandes bud, lyder fista momentet sålunda: "Är någon mindre delaktig i den gerning; straffes efter omständigheterna."

Samma Kapitels 5 §. huder, att den, som utsprider lögnen och falska rykten, de der röra Rikets säkerhet, skall mista lifwet eller straffas med landsflykt,

spö eller fängelse, eftersom brottet är till; och häri är, genom Kongl. Förordningen den 20 Januari 1779, endast den ändring gjord, att lifsstraffet blifwit borttaget.

Utpräglare af falskt mynt straffas, enligt 7 Kap. 2 §., "med fängelse wid watten och bröd, eller med spö eller ris, eftersom bedrägeriet "är till;" den, som gifwer ut falskt mynt, hwarmed han sjelf blifwit bedragen, är, efter 3 §. i samma Kapitel, förfallen till fängelse efter omständigheterna; och den, som slipper mynt skall, efter 4 §., utom ärans förlust, plikta "med fjorton par spö, elloswa "par ris, eller flera, eller med hakte wid watten och bröd, allt efter "som brottet är till."

Förfalskare af Rättens domböcker eller af Kronans räkenskaper beläggas i 8 Kap. 2 §. med straff af arbete wid Konungens slott eller sämning "på wisa år, eller hela sin "lifstid, som gerningen är till."

Om den, som bryter andras bref, heter det i 4 §. af samma Kapitel: "böte tjugu "daler, eller mera, och ware dertill ärelös, om brottet det förtjenar."

Försök till det i 10 Kap. upptagna brott mot naturen straffas, efter 2 §., med arbete i halsjern på "halft år, eller mera, efter sakens omständigheter."

Enligt 13 Kap., skall den, som ej frälsat lifwet på en sielsspilling, om han det kunnat, plikta efter omständigheterna (2 §.): sielsspillingen, om han blifwit wid lif, straffas "med fängelse wid watten och bröd, spö eller ris, efter "omständigheterna" (3 §.); och den, som falskeligen på sig bekänner lifsaf, skall undergå lika straff (4 §.).

Barn, som slå sin egen fader eller moder, skall, efter 14 Kap. 2 §., "mist a lif "wet, eller straffas med fyratio par spö, trettio par ris, eller en "månads fängelse wid watten och bröd, efter omständigheterna."

För hot och wanwördnad mot förmän, utsättes straffet i 15 Kap. 7 §. till böter af "fem daler, eller mera, som saken är till."

16 Kap. 1 §., sådan den lyder i 1779 års Kongl. Förordning, stadgar, att qwinna, hvars foster af grof förseelse och wangömo, utan uppsåt att döda, luter döden och å lön lägges, skall straffas "ifrån tjugu och tjugufyra par ris till och med högsta kropsplikt, samt fängelse och arbete å tukthus, i tu eller flera år, efter omständigheterna": 2 §. bestämme straffet, då fostret omkommer af mindre förfigtighet eller tillfälliga händelser och genast uppenbaras, till "böter, eller deremot "swarande kropsplikt, i mån af brottets beskaffenhet;" och 4 §. i samma Kapitel, der straff utsättes för kona, som wräker ut sitt foster, säger: "warder fostret "med lif upptaget, men lider deraf till sin helsa; straffes kona med ris. Får det ej skada "deraf; plikte hon ändå med fängelse på wiss tid, efter omständigheterna."

Waktarl, som släpper fänge lös, af försummelse eller wangömo, skall, efter 19 Kap. 3 §., jemte tjenssens förlust, plikta "med böter, fängelse, arbete eller spö, allt eftersom försummelsen, eller ock den undkomnas brott är."

I 20 Kap. nyttjas tatesättet uppenbar misgerning uti 7 §., fullt wäld i 9 §., och rättta nöd i 12 §., utan vidare bestämme af hwad dermed skall förstås.

Den, som loftar qwinna från sin man, skall, enligt 22 Kap. 5 §. böta "hundra-
"de daler, eller mera, eller plikta med kroppen, efter som brottet
"är till."

Då flere lagt hand å dräpen person, skola de, som ej anses hafwa gifwit dödsfår, en-
ligt 24 Kap. 5 §., böta "hel eller half mansbot, efter som omständig-
"terne äro."

Riksfå utsättes, för wällande till annans död, straff af hel eller half mans-
bot i 28 Kap. 1 och 5 §§., med tillägg å senare stället, att om den döde sielf tillika sin
död wullit, boten skall vara "mindre, det Domaren pröfwa må."

30 Kap. omtalar i 1 §. wäda, deri dock grof förseelse är, och stadgar i 2 §., att
amma, som haft barn hos sig i fäng och det derigenom förqwaft, skall straffas "med ris,
"eller plikta med fängelse wid watten och bröd, som brottet är
"till;" samt i 3 §., att fader eller moder, som agar sitt barn, så att det döer deraf, skall
böta "full eller half mansbot, som saken är till."

Om öfwermage, som dräpt någon med wilja, heter det i 31 Kap. 1 §.: Nu fyller
han snart femton år, och pröfwas hans ondskas och arghet vara större, än emot des
ålder svarar; straffes då som mogande man; det will säga, att på betydelsen af orden snart
och större, som ej vidare förklaras, beror, om han skall mista lifwet, eller icke.

33 Kap. 3 §. bestämmer åter "hel eller half mansbot efter som wärd-
"lösheten är till," för wällande till annans död, genom ovarsamhet med wilda djur.

42 Kap. 4 §. antager swår sjukdom hos den, från hvilken stöld stett, såsom grund
för brottets qualification till nidingstöld, och för den deraf följande bögre bestraffning.

För fyrkostöld till mindre värde, än hundrade daler, är straffet, enligt 46 Kap. 2 §.,
"arbete wid Konungens flott eller fästning, ett eller flera år, efter som brot-
"tet är till."

53 Kap. 6 §. belägger förmyndare, som lägrar inö, den der under hans wärjo är,
med straff af "fängelse wid watten och bröd, eller annan kroppspplikt,
"efter omständigheterna."

Om den, som håller sådana hus och samwän, der otukt och lösaktighet drifwes,
stadgar 57 Kap. 1 §., att han skall warda "af bödeln hudstruken," utan vidare
bestämmelse, huru dermed skall tillgå; och om qwinnor, som i sådana hus låta sig till stör-
lefnad bruka, heter det i 2 §. af samma Kapitel, att de skola "dömas efter brott de-
"ras, till allmänt arbete," och i fall de komma oftare åter, straffas, "med ris
"efter omständigheterna."

60 Kap. stadgar i 4 §. för den, som ljuger å annan lönliga det som å lif eller ära
går, utom årans förlust, straff af "spö eller ris, fängelse wid watten och
"bröd eller landsflykt, som saken och personen är till;" och i 5 §.
för den, som skrifwer och utswider smädeskrift, som ej går å heder och ära, men eljest är för-
sklenlig, "fängelse eller böter efter omständigheterna."

För delaktighet i brott genom så kalladt mindre wällande, utsätter 61 Kap. straff,
uti 2 §., af "spö eller ris, fängelse eller arbete, efter som brottet är

"till," och i 3 §, af plikt "efter omständigheterna, med penningar, eller som förv är sagdt;" och den, som byter grof misgärningsman, skall, efter 4 §. i samma Kapitel, böta "fyrtio daler, eller mera, som saken är till."

Grofwä misgärningar och grofve misgärningsmän omtalas äfven i 1 Kap. 1, 2 och 3 §§. Straffbalken; liksom uppenbar själawäda nämnes uti 3 Kap. 4 §. samma balk.

Skarprättare, som begär märkeligt fel i tjensten, pliktar, enligt 4 Kap. 2 §. Straffbalken, "tio daler eller mera, eller med kroppen, efter omständigheterna."

Efter 5 Kap. 3 §. Straffbalken, är den, som med slathet verkställer kroppsstraff, förfallen till näpsti af spid eller fängelse; och denna näpsti åläggas ej af Domaren, utan får af Häradsfogde eller Länsman å landet och executionsbetjent i stad, efter eget godfinnande, genast verkställas.

Domare, som faller orätt dom af uppenbar wårdslöshet, eller oförstånd, skall, efter 1 Kap. 12 §. Rättegångsbalken, "mista embetet, alldeles eller till wiß tid, eller plikta med penningar till trefskiftes, allt efter omständigheterna."

På årsfulliga andra ställen i Rättegångsbalken utsättas ock böter eller kroppsstraff till obestämt belopp, såsom i 14 Kap. 7 och 8 §§., 15 Kap. 14 och 16 §§., 29 Kap. 3 §., 30 Kap. 14, 16, 19, 21 och 22 §§., samt 31 Kap. 2 §.

Swära och ringa brott omtalas i 10 Kap. 21 §., swära och swärare brottmålt i 17 Kap. 9 och 32 §§., uppenbar owän i 17 Kap. 7 §., och synnerlig nytta eller skada i 13 Kap. 1 §. Rättegångsbalken.

Bland sårskilda författningar, som lemna Domarens pröfningsrätt tämligen obegränsad, torde det vara nog att nämna Kongl. Förordningen den 18 Febr. 1763, hwari fastgås, att den, som loftar eller öfvertalar någon af Rikets undersåtare att gå utur Riket eller träda i främmande tjenst, skall straffas "efter omständigheterna, antingen med ansenlige penningeböter, eller swär kroppsplikt, eller ock till lifwet."

Commiteen har welat i detta hänseende framställa exempel till icke obetydligt antal, emedan man, bland de förhålliga nyheter, man sökt påbröda Commiteen, äfven räknat den, att förslaget skall "lemna öppet spelrum åt domarens godtycke," liksom hade swenske domare aldrig för varit berättigade att afwäta straff efter omständigheterna, och liksom woro orden: större, mindre, grof, ringa, swär, uppenbar, synnerlig o. s. w. någonting i lagstil alldeles oerhörda. Af de anförda exemplen lär det emedertid vara tillfyllest ådagalagd, att domaren äger, efter nu gällande lagar, i en mängd brottmålt, äfven af yttersta wigt, en långt oinskränktare pröfningsrätt, än Commiteen i något fall föreslagit. Och likwäl har man så litet förspört kagan öfwer misbruk deraf, eller öfwer godtycke, utöswadt af Domare i denna del, att sjelfwa den widsträckt makt, som lagarna lagt i deras händer, knappast synes vara till sin fulla betydelse känd.

Längesedan har man, nästan allestädes, frångått den fordna lagstifningsmetoden att upprätta owillkorliga strafftariffer eller taxor för de särskilda brotten, och i stället låtit omständigheterna för hvarje fall medföra det inslytande, som de, wid ett förnuftigt beddmande af menliga förhållanden, nödwändigt måste äga. Denna nu för tiden allmänt wedertagna princip har mer och mer gjort sig gällande äfwen i Sverige; och det är en märkwärdighet, som torde vara såga bekant, att rättigheten för Domare att bestämma straff efter omständigheterna, blef, i följd af Rikets Ständers beslut wid stiftandet af 1734 års lag, införd på ganska många ställen, der owillkorligt straff i förslaget fanns utsatt. Otwiswelaktigt war en sådan princip wida nymodigare för den tiden, än den är för den närwarande; men stiftarne af 1734 års lag hade i allmänhet ej denna fluggrädsla för allt nytt, som nu synes höra till wisdomen för dagen.

Commiteen är fullkomligen öfvertygad om den nyare lagstifningsprincipens stora förtäde för den gamla tariffmetoden, och fruktar icke, att dess införande såsom allmän regel skall förorsaka wådor, dem man ej erfarit i de många fall, för hwilka den hittills varit använd. I sielwa hufwudsaken står Committeen således fast wid denna princip, ehuru någon jemnkning i det speciella torde kunna äga rum, efter hwad nedansföre närmare skall utredas.

Sedan Committeen sätunda genomgått de anmärkningar, som emot förslaget till Straffbalk i allmänhet blifwit gjorde, företager den sig nu att granska dem, som wid sielwa lagtexten förefommit.

1 Kap.

Om dem, som swenskt straffrätt underkastade äro.

Uti Profesörernes i Upsala betänkande yttras, att det wore twiswelaktigt, huruwida såsom i första §. utan någon inskränkning stadgas, inländskt man bör wara swenskt straffrätt underkastad för alla de brott, som han begått utom de förenade Rikena Sverige och Norrige, och för hwilka han ej, enligt hwad i 3 §. omförmäles, redan å annan ort blifwit straffad. Skitnad ansågs böra göras emellan twenne wäsentligt olika fall, det ena, då brottet är begånget emot swenska Staten eller inländskt man och det andra, då det är begånget emot främmande Stat eller utländskt man. Om i sednare fallet brottet icke af den förnärmade Staten eller individen åklagades, syntes det icke böra blifwa ett föremål för Swenskt Domstols pröfning, utan så wida det wore af den groska och för Staten eller den allmänna säkerheten farliga art, att Staten måste finna det för sig sielf wädligt att inom sitt område såsom ostraffad hysa den, som äfwen utom dess gebiet ett sådant brott föröfwat: wore åter brottet icke af denna farliga art, ansågs Staten icke äga något giltigt skäl att till pröfning upptaga det, då det icke af den förnärmade Staten eller individen blefwe åklagadt.

Förbrytaren har ej upphört att äfwen under sitt wistande utom Riket wara swenskt. Han har genom sitt der begångna brott, det må wara rikadt emot hwilken som häst, brutit emot

emot svenska strafflagen; och svenska staten har wisserligen ett stort interesse deri, att hos alla svenskar underhålla owillkorlig afstämning för Landets lag.

Med Professorernes theori om straffens grund i en absolut och oestergiflig förnuftsfordran synes det också minst instämmande, att i något fall göra deras tillämpning beroende af rummet, der svenskt man föröfwat brott.

Någon farhåga, att svenska åklagaremakten skulle alltför ofta och i oträngdt mått ådagalägga sin verksamhet till befrande af svenskar utom Riket föröfwade brott, kan icke äga rum. I afseende på dessa gälla äfwen föreskrifterne angående de mål, som endast må af målsägande åtalas; och hwad de öfriga angår, skall i de flesta fall åklagaremaktens egen urforskning, saknad kunskap om brottens tillwarelse eller omöjligheten att åstadkomma bevisning, afhålla den från åtal.

Då det desutom ostridigt bör stå en utlänning, som utom Riket blifwit af svenskt man förnärmat, frött att här befrande det emot honom begångna brott, ehwad det varit af swårare eller lindrigare art, har Commiteen ej funnit anledning att i lagen inskränka åklagaremaktens verksamhet i afseende å brott, som svenskt man utom Riket begår emot utlänning, inom trängre krets än den, som för åtal af brott inom Riket blifwit utstafad.

Äfwenledes hafwa nämnde Professorer ansett en närmare bestämning vara behöflig, för att beswara frågan huruvida den, som under wistelsen i ett främmande land sbretagit handling, hwilken efter samna lands lagar icke är straffbar, men af svenskt lag är förbuden, skall efter hemkomsten till fäderneslandet för denna handling ansvara inför svenskt Domstol. Såsom exempel af denna art anföres att svenskt undersåte för eget behof begagnar, samt i sådant ändamål köper och säljer slafwar inom det land, der ägande rätt öfwer slafwar är, efter landets lag, gällande, och hwilket omtalas i motiverne såsom föremål för en särskild lag.

Med undantag af förseelser emot polis- och ekonomi-lagar, kan man i allmänhet antaga, att hwad såsom brott är straffbart i ett land, också är med straff belagdt i ett annat land. Desutom måste hwarje Stats lagstiftare anse en i dess egen lag, wid straff, förbuden handling inom landet, äfwen straffwärd, då den af en Statens medlem föröfwas utom det samna. Will lagstiftaren, såsom i det anförda exemplet, för särskilda considerationer, låta en gerning blifwa ostraffad, om den af en Statens egen medlem föröfwas i ett land, der den är tillåten; så måste strafffrihet i sådant fall bestämdt stadgas; hwarigenom således all fråga om åtal förfaller.

Då stadganden ur Bayeriska lagen blifwit af Professorerne i Upsala ideligen anförde till född för en mängd anmärkingar emot Commiteens förslag i följande sex Kapitel; torde det också tillåtas den att till försvar för den i första §. uttryckta allmänna grundsats åberopa, såsom auctoritet, ej mindre Konung Maximilian Josephs Patent angående samna lags promulgation, än andra lagstiftningars stadganden eller förslag i denna del.

I tredje artikeln af nämnde Patent heter det: "alla våre undersåtare utan undantag äro underkastade denna lagboks stadganden; de dömas dertill, så wäl för de öfwerträdelsor, som de begå i deras fädernesland, som äfwen för dem, hwartill de utomlands göra sig skyldige, ware sig emot oss eller våre undersåtare, eller emot utländsk Stat eller dess undersåtare."

I Österrikiska lagen af år 1803, §. 30 förklarar bestämdt, att straff & brott, som en Österrikiska ländernas undersåte har begått utomlands, skall bestämmas efter nämnde lag, utan afseende på det landets lagar, der brottet är begånget.

Bauer's förslag till strafflag för Hannover, sådant det efter föregången revision blifwit Ständernes pröfning underkastadt, de nya förslagen till strafflag för Bayern, Lagrevisionens i Preussen omarbetade förslag till strafflag af år 1830, samt de wäl kände Juristernes Stäbel's och v. Strombeck's förslag till strafflagar, den förres för Sachsen, och den senares för Brunswig m. fl. instämna i samma föreskrifter.

Profesor F. Cederschöld föreslår, att i §. i detta Kapitel må sålunda ändras: Inländskt man warde efter Sweriges lag och wid swenskt domstol, dömd för brott, som han emot swenskt man, eller i anseende till dess egen dom, inom eller utomlands föröfswat, om han, när anklagelsen sker, finnes i Sverige och ej utomlands för samma brott förut bestraffad blifwit: och grundas detta förslag på följande argumentation: "Som uti en Stat ej finnas flere än twenne hufvudpersoner, Regent och undersåte, så måste, med undantag af Statens Regent, alla så wäl främlingar som infödingar, hwilka wistas i Staten, wara undersåtare, och till följd deraf underkastade det lands lagar, i hwilket de uppehålla sig, så wida icke särskildta tyta eller uttryckliga fördrag (loedera) Stater emellan i afseende på främlingar annorlunda stadga. Det wore således ett intrång uti en annan Stats straffrättighet, om man owillkorligen wid swenskt domstol wille afdöma brott, begångna utom de förenade Rikena Sverige och Norrige. Det kan endast blifwa Swenska Domaremakterns med pligt förenade rättighet att afdöma brott emot swenskt undersåte af inländskt man begånget utom lands, när detta brott icke i den Stat, der det föröfswades, förut blifwit bestraffadt."

I begreppet om Stat ingå wiserligen twänne hufvudpersoner, Regent och lydande eller undersåtare; men alla de, som finnas eller wistas inom en Stats område, äro ej därför undersåtare i samma Stat. En utlänning t. ex. en Preussisk undersåte, som kommer till Sverige eller den swenske man, som reser till Preussen, upphör ej att wara den förre Preussisk och den sednare swenskt undersåte, och ingendera kan på samma gång wara undersåte i båda Staterne. Att så wäl den ene som den andre skall för brott, som han begår i den främmande Staten, wara underkastad dess strafflag, har ej sin grund i någonders egenklap af medlem af samma Stat. Denna äger i selskwa werket ej rum och man har ej behof af någon fiction för att rättfärdiga hwarje Stats besogenhet att straffa brott, som inom dess område föröfswas.

Commiteens redaction gifwer ingen anledning till den förmodan, att den, misskännande en sådan hwarje Stat tillkommande straffrättighet, skulle hafwa åsyftat något intrång i densamma.

Tredje §. innehåller tydligen, att ej någon skall för brott, som han utom de förenade Rikena föröfswat, här i Riket straffas, der han förut, för samma brott, straff & annan ort undergått.

Någon tillåtelse för främmande Stat, att straffa brott som i densamma begås, läres lika litet behöfva i svenska lagen uttryckas, som svenska Staten har af nöden främmande lagstiftningars begifvande, för att utöfva en sådan straffrättighet i afseende å brott, hvilka i Sverige föröfwas.

2 Kap.

Om straff och deras verkställighet.

Commiteen har wäl ofwänföre i allmänhet yttrat sig angående straffens ändamål, och i sammanhang dermed äfwen widrört en och annan anmärkning, som förekommit i afseende på sjelfwa straffarterna; men då detta ämne egentligen tillhör förewarande särskildta Kapitel, anser Commiteen sig nu böra ingå i en närmare granskning af hwad derwid blifwit anmärkt,

Profesörerne i Upsala och Lund äfvensom Doctor Dellén och Annmärkaren N. L. v S. i Journalen, hafwa antingen klandrat det totala afläffandet af de fysiskt afflictiva straffen, spö och ris eller förment tiden för en sådan reform ej ännu vara inne.

Då man söker straffrättens grund i förnuftet, måste ock straffen vara förnuftiga och rättvisa; men de ifrågawarande kroppsstraffen, långt ifrån att uppfylla dessa fordringar, stå med dem i rak motsats.

De äro rent af förnuftsstridiga. Man har, wid deras antagande, betraktat menniskan endast såsom sinnligt wäsende. Det synes ej vara för tidigt att återkomma från denna owärdiga föreställning, och det är en oestergiflig pligt, att taga i beräkning någonting högre hos menniskan än blotta sinnligheten, och, med afseende å denna hennes ädlare natur, wälja sådana straffarter, som på den samma verka icke till förstöring, utan till förbättring. Intrycket af den häftiga fysiska smärta, som kroppsstraffen medföra, är känslan af en undergången brännmärkning, som nedslår sinnet, qwäfwer hwarje moralisk wäckelse och ytrar sig genom förtwiflan, eller och förbittring emot samhället, hvars lagar underkastat förbrytaren denna djuriska behandling.

Kroppsstraffen äro orättwise, emedan deras verkan kan vara ganska olikartad, och således aldrig af lagstifaren förut beräknas. För den, som är känslig för heder, är spöplutning, äfwen i ringaste grad, ett wida swårare straff, än flera års fängelse, då deremot en annan, som redan förlorat hederskänslan, likgiltigt emottager högsta kroppstraffet. De äro äfwen orättwise, på den grund, att de kunna verka oberäkneligen menligt på den bestraffades hälsa. Den kunnige och samwetsgramme läkaren måste medgifwa, att han i de flesta fall ej kan med säkerhet förutsäga, om icke straffets undergående skall blifwa obotligen skadligt för delinquenten.

Wi förmoda att man ej längre will emot förnuftets och rättwisans klara fordringar, på någon historisk grund förswara kroppsstraffens bibehållande. Dessa straff hafwa länge i lagstiftningarne qwarstått, wittnande om råa seder samt äfwen oförmåga att införa förnufts- och ändamålsentigare straff; men folkens allmänna rättstänsla och tänkesätt hafwa i senare tider

allt mer och mer yttrat sitt ogillande af de samma. Man hör med owilja och affky talas om en sådan execution, och med dessa känslor flyr man det ställe, der den skall för sig gå. I de flesta civiliserade länder hafwa och antingen senare lagstiftningar redan alldeles affskaffat ifrågasvarande straffarter, eller och der utarbetade och för Regeringar och Ständer framlagde förslag till förbättrade Criminallagar dem ej upptagit. Såsom nyare bewis härå må anföras Badiska lagen den 25 November 1831, i hwars 4 §. förefokommer följande stadgande: "kroppsstraff är affskaffadt. Så widt det utgjort en tillfats wid ett criminellet straff, äger, i dess ställe, ingen annan art eller skärpning af straff, rum."

I frågan om affskaffandet af kroppsstraff, innehålla motiverne till det i December månad 1831 Bäyerska Ständerne förelagda senaste förslag till strafflag, ibland annat, följande förklaring: "Inwänder man häremot, att folkets råhet wid många brott gbr straffets bibehållande oumbärligt, emedan det gifwes menniskor, hwilka man ej på något annat sätt än genom hudens medium kan tämja; så blifwer man af en sådan bedröflig erfarenhet erindrad om pligten att, genom förbättrad undervisning och folkbitdningens befordrande, undanröddja denna råhet. Men denna pligt uppfyller man lika litet genom tillståndet, af straff, som ännu djupare befästa det onda, hwilket skulle botas, som derigenom, att man påtrycker straffen stämpel af fedlig råhet, i stället att, genom deras mildhet, främja mildare seders spridande till alla folkklaser." Denna åsigt synes för lagstiftaren mera wärdig och antaglig, än den, Professor F. Cederschöld yttrat i följande ord: "För min del tror jag, att, så länge grymma och menfligheten wanhedrande brott existera, hwilka wittna om förbrytarens djuriska tänkesätt måste sådana straff antagas, som lika den aga man ger kreatur, swida i fötten."

Det är anmärkningsvärdt att Professorerne i Upsala, som ansett Commiteen ej hafwa trängt in i djupet af straffens i menniskoförnuftet liggande grund, då den yttrat straffens ändamål wara att från brott affsträcka, yrkat spö- och risstraffens bibehållande juist för deras affsträckande egenkap, i synnerhet om de verkställas offentligen, d. w. s. i åstådarens närvaro.

Commiteen deremot måste, om och deras affsträckande egenkap wore satt utom fråga, ogilla dem juist dertföre, att de ej kunna inför förnuftet rättfärdigas. Will man asse deras werkan på åstådaren, är det gifwet: 1:o att ingen, med någon grad af bitdning, will åse det menfligheten wanhedrande skådespelet af spö- eller risstämning. 2:o att de, hwilkas seder och känslor äro nog råa för att deri finna förnöjelse, icke deraf taga någon nyttig warning, utan snarare förwildas och 3:o att man ej är berättigad att använda ett i sig sjelf förbömligt straff, om det och kunde äga god werkan på andra, än brottslingen. Hans person skulle i sådant fall blifwa behandlad såsom blott ett medel till winnande af ett förment nyttigt ändamål. Med antagande af en sådan grund för straffutöfning skulle de måst godtyckliga och relativa straffrättstheorier winna insteg i lagstiftningen.

Om också de physiskt afflictiva straffen ej woro i allo så förlastlige som de, enligt Commiteens öfwertygelse äro, och om de således kunde, efter den af några anmärklare yttrade önskan, för vissa brott bibehållas, skulle det blifwa swårt att på ett tillfredsställande sätt beswara frågan, till hwilka brott de egentligen skulle lämpas.

Da några jurister gilla denna straffart för brott, hvilka äro af så nestig beskaffenhet, att gerningsmannen framställer sig såsom ovärdig af hvarje mild behandling, yrka andra deras användande wid sådana brott, som i allmänna omdömet äro wanärande, andra åter wid dem, som bestå i missbruk af kroppsstraffer, såsom grofwa våldsamheter emot andras personer, eller äro produkter af wildt öfwerdåd, t. ex. grof skadegörelse å egendom o. s. w.

Som nu tjufnader, efter Sveriges gällande lag, ehuru i opinionen wanärande, kunna i de fleste fall med böter försonas; och för de brott, som härleda sig från wildt och obändig sinne, frihetsstraff, i förening med tvångsarbete och endast nödörtigt kost, äro de mest ändamåtsenlige; skulle spöstraffen komma att egentligen äga rum för brott af det förnämnda slaget eller sådana, som förmenas medföra ovärdighet af mild behandling. Dessa brott kunna dock tyckligtvis antagas utgöra minsta delen af dem, som till bestraffning förekomma; och, utom det, att man ej må wäga öfwer gerningsmännen i allmänhet utsäga den hårda förkastelsedom, att de äro absolut oförbätterlige, skulle spö- och risstraffens användande för dylika brott blifwa för samhället mest wärdigt, emedan brottslingarne, efter straffens undergående, snart kommo i tillfälle att fortsätta deras förra straffbara wandel.

Nödwändigheten att utbyta kroppsstraffen emot förnuftskenliga och rättwisa straff, anse Committerade wara satt utom fråga. De hafwa härwid ej haft wal emellan flera slag af straff. Förlust af frihet i förening med twång till arbete har warit det enda, som kunnat påtänkas och föreslås. Beträffande detta straffs werkan till förbättring, yttras af Professorerne i Upsala följande omdöme: "De förhoppningar man för detta ändamåts uppnående gjort sig af straffarbetet, tänkt såsom correctionsmedel, hafwa dock på långt när icke alltid blifwit af erfarenheten bekräftade: de torde något nedsättas, om man läser och öfwerwäger hwad äf-
"fällige sakkunnige domare, äfwen ibland penitens-systemets warmaste wänner, t. ex. Rossi
"(uti des *Traité du droit pénal* Tom. 3 p. 174 med följ.) yttrat angående de moraliska
"werkningarne af fängelsestraffen efter denna method."

Att detta straffätt, äfwen inrättadt efter de iusaste åsigter och i öfwerensstämmelse dermed noggrant verkställt, ej medför någon ofelbar werkan till förbättring, måste medgifwas. Sådane sangwiniske förhoppningar må man ej göra sig af någon menskelig inrättning, minst af något straffsystem. Man bör besinna, att, i afseende på brottslingens förbättring, en efter detta system lämpad straffinrättning är att anse såsom en uppfostringsanstalt. Om detta ändamål ej med säkerhet kan winnas med personer, som wanligen uppnått mognare år och redan inträdt på brottens och lasternas bana, må det så mycket mindre wäcka förundran eller utgöra något bewis emot systemets användbarhet, som ingen enda uppfostringsanstalt, hwari man intager det ännu oförderfwade barnet, kan gifwa en full garanti för dess bildning till dygd och sedlighet. Men deremot wägar Commiteen, hwilken, sin plikt likmäßigt, sökt samla alla tillgängliga och säkra upplysningar om penitentiarsystemets uppkomst, framsteg och werknigar hos andra nationer, påstå det wara af erfarenheten bekräftadt, att desamma allestädes och alltid, der det wunnit insteg, och felen wid dess tillämpning ej warit alltför märkbara, wisat sig äga ett stort företräde framför kroppsstraffen, ej

attest i fråga om straffade brottslingars afhållande ifrån nya brott, utan och i afseende å brotts förekommande i allmänhet.

Europeerne tillägga wantigen de Nordamerikanska Fristaterna förtjensten af penitentiarsystemets införande; och ehuru dessa senares lagstiftningar sjelfve öppet erkänt, att de lånat modellen till de inrättningar, der systemet i senare tider utbildat sig på ett fullkomligare sätt, ifrån Europa, så är det dock oskridigt, att första grunden till systemet lades i lagen för Pensylvanien redan wid den tid, då dess colonialstyrelse inrättades. I de stadgar som i England uppgjordes emellan grundägaren och de första nybyggarna, förordnades ibland annat, att alla fångelser skulle vara verkstäder eller arbetshus för misbdådare, landsstrykare, syfslöse och liderlige personer, och att ett sådant skulle inrättas i hvarje greffskap. Lagstiftningen kungjorde genast efter coloniëns inrättning, under ledning af dess wise grundläggare Quäkaren Penn, ett system af strafflagar, hwari den förklarade, att förräderi, stöld med inbrott, mordbrand, wäldtäkt och andra grofwa brott, för hwilka tusendetals individer blifwit i Storbritannien straffade till lifwet, ej mera skulle medföra dödsstraff. Endast mord med beränt med belades med detta straff, och lagstiftningen syntes hafwa bibehållit det samma för nämnde brott, mindre af öfvertygelse om dess politiska nödwändighet, än emedan den tänkte, att Guds lag owilforligen förefref dess användande. Detta straffsystem förnyades, tid efter annan, genom särskilda författningar, och blef, sedan fördelarne deraf woro uppenbara, stadgad för alltid, och man sökte derå Kongl. sanction i England; men det var så stridande emot Moderstatens politik, att det förkastades af Drottning Anna i Conseillen.

Lagstiftningen stod ej dess mindre fast i sina åsigter, och straffsystemet ägde gällande kraft ända till Penns dödsår 1718. Nästan wid denna tid uppfom stridighet emellan Engelska Kronan och Colonien. Man twang Quäkarne att för Colonien antaga Englands barbariska criminallag med dess 160 särskilda lifsfaker, med hot att i annat fall till Colonien utsträcka werkan af den i Georg I:s första regeringsår utkomna act, som förbjöd godkännandet af Quäkarnes enkla utfago, i stället för edgång, i brottmå, m. m.

Under den tid af 35 år, intill 1718, som penitentiarsystemet användes, hade Colonien fökofrat sig och den fasta beslutsamhet, hwarmed lagstiftningen höll sig wid det samma, bewisar nogsam, att den war öfvertygad om dess werksamhet. Med dess upphörande efter nämnde år blef förhållandet helt annat. I det af referenterne af en ny strafflag för Pensylvanien, till lagstiftande makten den 24 Februarii 1826 afgifne betänkande uttras härom följande: "Den förändring Criminallagen undergick i följd af Moderstatens emwisa tillgifwenhet för dödsstraffen, synes hafwa åter infört lätiens herrawälde i det inre af våra fångelser; ty oakadt fångelsestraff förenadt med twångsarbete på en kort tid, blef användt för wiså ringare brott, sammanstänmma lifwäl, allas vittnesbörd, som fönt fordna tillståndet af "Pensylvaniens provincialsfängelse, deri, att det företedde en scen af lidelighet och sjelfswäld, "der alla fön, åldrar och färgor funnos sammanblandade utan classification, utan arbete och "utan twång."

Någon synnerlig förbättring af fångelsernas tillstånd i de Engelska Amerikanska provinserne kunde ej påräknas eller utföras förr, än efter år 1773, då de förklarade sig för en sjelfständig federalstat.

Under tiden låto Ständerna i Flandern, i följd af Kejsarinnan Maria Theresias till-
 ständsbref år 1772 uppföra en stor byggnad å stranden af canalen wid Gent, ämnad att
 deri intaga så wäl lsdbrifware och tiggare som brottslingar. I afseende å desz senare bestäm-
 melse erhöil byggnaden egenkap af tuft- och förbättringshus. I det till Ständerne häröf-
 afgifne memorial yttrar sig Grefwe Britain XIII ibland annat, att de banditer, som injagade
 fräckt hos jordbrukaren woro till sdrre delen sådana brottslingar, som blifwit dömda till lands-
 förvisning, käftstrykning, brännmärkning: att desza straff icke förändrade dem och
 tjente till intet; och att det således wore bättre att förwandla samma straff till fän-
 gelse och tvinga brottslingarne att leswa i tuftuset.

Domstolarne blefwo i följd häraf authoriserade att förwandla de physiskt afflictiva och
 wanärande straffen i fängelse; men emedan ett alltför stort tillopp af förderfwade warelser
 kunde bringa oordning och förwirring i denna nysskapade inrättning, förklarade Staternes De-
 puterade, till förekommande af en sådan olägenhet, att man i början skulle intaga endast ett
 inkränkt antal brottslingar, hwilket komne att ökas i den mån, de först intagne
 blefwo förbättrade och wandade wid arbete.

Att här meddela en omständlig beskrifning af ifrågawarande byggnad eller det egent-
 liga straffarbetshuset och om det senares förvaltning och inre polis, wore öfwerflödigt. Man
 må endast anmärka att 284 särskilda små kamrar woro inrättade för att innesluta arbets-
 fångarne om natten, hwar och en efter desz nummer: att tre särskilda afdelningar innesluto
 rum, der de mest uppstudsige fångarne undergingo bestraffning i lika många grader; och att
 alla utom dem som straffades med inneslutande i enskildt mörkt rum, syfellsattes med tjen-
 lige arbeten. De öfrige fångelserna i Nederländerna lära och wid denna tid hafwa wunnit en
 märklig förbättring.

Howard, som första gången år 1776 besökte alla Nederländska fångelser, lemnade föl-
 jande fördelaktiga witsord om dem i allmänhet:

"I fångelserna råder en sådan stillhet och största delen af dem äro så renliga, att man
 knappt föreställer sig wara i ett fängelse. I de flesta af dem, som äro ärnade å brottslin-
 gar simmas så många kamrar, att hwarje fånge kan förwaras särskildt.
 "Staterne deportera ej brottslingarne, utan låta männen arbeta i rasphus och qwinorne sy-
 felsättas i spinnhuset."

Och särskildt om arbetshuset i Gent:

"Jag war närwarande då fångarne spisade middag och beundrade mycket den regel-
 bundenhet, ordning och ansändighet som rådde öfwerallt. Hwar sak stebde efter ett commando-
 ord af en styresman, utan buller eller oredda, och denna förening af omkring 190 starka och
 groflemmade brottslingar, syntes styras lika lätt, som den mest reglerade och sediga förening
 i samhället."

Wid sitt andra besök 1778 såg Howard ännu en wäl underhållen och styrd manufactur-
 inrättning; men fann, då han åter besökte arbetshuset 1783, allt förändradt till det wärsta.
 Fabriksinrättningen war förstörd; machineriet och verktygen hade blifwit försälda; fångarnes
 arbetsförtienst war nedsatt, dagkosten förminskad och brödet försämradt. I följd af detta be-

klagliga förvaltningsystem hade fångarnes utseende blifwit helt och hållet förändradt, och en fjerdedel af huset måste användas till sjukrum.

Sålledes förföll under Kejsar Josef II:s tid denna inrättning, emedan Kejsaren nog hastigt gjorde afseende på en ansökning af några få intresserade personer, som ansågo sig lifdande i sin näring genom de industriföretag, som i correctionshuset utfördes.

För det närvarande, om ej förhållandet ändrats sedan 1830, lär tillståndet ej vara bättre. Den grundsats, att fångarne skola öfwer natten förwaras i ensligt fängelse, som tillämpades under Maria Theresias tid, och som numera allmänt erkännes, såsom ett oestergifligt villkor för fångars förbättring och penitentiarsystemets införande, har blifwit alldeles misskänd. Twenne fångar ligga i samma rum, hwaraf wådan för sedligheten på andra stället, der man ej kunnat förse hwarje fånge med särskildt sofrum, wisat sig så stor, att man förefriswit, det i sådant fall minst trenne böra tillsammans förwaras. Man har och wid fångarnes classification, följt den förwända grundsats, att sammansluta de minst förderfwade med de gröfsta brottslingarne, på det de senare skulle finna i de förra ett hinder för sina rymningsplaner.

Efter revolutionskrigets slut och sedan Amerikanska Staternas sjelfständighet blifwit af England och andra främmande Makter erkänd, företog sig åter lagsiftningen i Pensylvanien den allt mer och mer nödig befunna reformen af brottmåslagarne och fångelserna. År 1786 blef, med undantag af två eller tre fall, dödsstraffet i lagen affläffadt. I alla öfriga infördes straffarbete, i stället för lifwets förlust och kroppsstraff; men, emot den mening som den i Philadelphia sistsade föreningen till afhjelpande af de stora bristerne i de allmänna fångelserna i början yttrade angående nödwändigheten af fångarnes ensliga instängning, antog man systemet af offentliga arbeten. Lagsiftningsacten af nämnde år föreskref, att wiså brott som dittills medfört dödsstraff, skulle straffas med swårt arbete, offentligen och på ett wanärande sätt pålagdt; i följd hwaraf fångarne användes till gatsoyning, wäglagning och andra sådane arbeten. Man rakade deras hufwuden och utmärkte dem med en egen drägt och pålade dem tunga halsband med kedjor fästade wid bomber.

Stölden å allmänna wägar, inbrottsstölden, fångelsebrott, fångarnes fylleri, brott emot sedlighet, uppenbart begångna å gatorne, och en sådan tillwärt af brottslingar, att man började sakna tillräckligt rum för deras förwarande, med deraf orsakad allmän förskräckelse staden och på landet, woro de lika omedelbara som förfärliga följderna af detta system. Lagens stränghet och det wanärande verkställighetsfattet medförde en motsvarande grad af förderf och känslolöshet, och hwarje gnista af moralitet syntes utslöknad. De förhärdade brottslingarne beswärade innewånarne med tiggeri, förolämpade dem, uppwiglade systolöse barn och höllo med dem de mäst oanständiga och sedeförderfwande samtal.

Den namnkunnige Amerikanske criminalisten Livingston yttrar i anledning häraf, att de olyckliga resultaten af det nu beskriwa strafffattet hos ett mindre wist och reflecterande folk kunnat blifwa menliga för sjelfwa penitentiarsystemet, men att Pensylvanien, till waka för detta land och måhända för hela werlden, haft att tillgå upplyste män för författandet af dess
straff=

strafflagar och en clas af medborgare (Swåkarne), utmärkt skicklig att verkställa dessa lagar med hela entusiastens nit.

Således ägde den år 1786 införda method, att använda fångarne till offentligt arbete, ej längre tillwarelse än tre år, och man började redan 1789 att påtänka en plan till förbättrande af den inre disciplinen inom fångelserna. Genom försälda acter af den 5 April 1790, den 22 April 1792 och den 22 April 1794, stadgades bland annat, att wise Commiterade i Philadelphia skulle låta inrätta ett nödigt antal af celler, sex fot breda, åtta fot långa och nio fot höga, för att deri innesluta de gröfsta brottslingarne, som blefwo dömda till straffarbete på flera års tid: att fångarne skulle arbeta åtskilda, om arbetets beskaffenhet det medgäfwes: att, der det fordrades, att två, tre eller flere arbetade tillsammans, fångelsens uppsyningsman eller någon af hans medhjelpare borde alltid tillstädes vara: att fångarne jemwäl kunde tillåtas att å fångelsegården förrätta arbete, som wore tjenligt att der idkas, dock under behörig uppsigt; och att fångelsens inspecteurer skulle äga att fördela fångarne i classer, på sätt som pröfwades tjenligast till winnande af ändamålet med deras insättande i fångelsset.

Resultaterne af den förbättrade straffmethoden öfversiegos alla förhoppningar. Under de tre år som det år 1786 antagna system af offentliga straffarbeten warade och det första året som följde på dess affkaffande, innan de olycksaliga verkningarne af dessamma upphört, sleg antalet af de dömda brottslingarne till 109 per medium för hwarje år, då det deremot minskades år 1791 till 78, år 1792 till 65 och år 1793 till 45, oaktadt folkvärdens och rikedomens hastiga tillväxt. De goda verkningarne af denna method woro under en tid af nära 15 år allmänt kända och ögonsefliga. "Utlänningar, äfwen som våra egne medborgare, yttra sig referenterne af strafflagen för Pensylvanien, woro betagne af förundran öfwer den grad af ordning och anständighet, som war införd i fångelsset och öfwer den der rådande noggranna disciplin, och bemärkte en synbar förbättring i fångarnes uppförande och wanor," — ett omdöme hwari Hertigen La Rochefoucauld Liancourt, i dess brochure om Philadelphias fångelser, insänt.

Denna lyckliga erfarenhet blef i Europa återopad såsom ett gällande bewis för möjligheten att förbättra brottslingar, och föranledde äfwen flera Amerikanska Unionens Stater att likaledes i deras fångelser införa samma straffsystem. Således följdes Pensylvaniens exempel år 1797 af Staten New-York, år 1800 af Virginien och derefter af Massachusetts, Vermont, New-Hampshire, Connecticut m. fl.

Under nästföljande 15 år hade fångelsset i Philadelphia fått ett så motsatt utseende, att en främmande kunnat twifla, att det war samma inrättning i samma Stat. I en skrifwelse till Senaten år 1821, yttrade inspecteurerne öfwer fångelserne, att man haft för afsigt att af ifrågawarande fångelse göra en förbättringsskola, men att det blifwit en skola för alla laster.

Lyckligtwis kan denna bedröfliga erfarenhet i den upplystes omdöme så mycket mindre nedfatta Penitentiar-systemet, som man från de kända orsakarne till Philadelphia'ska straffinrättningens förfall, fast bättre kan hämta ett nytt bewis för systemets förträfflighet, då det på ändamåtsenligt sätt verkställes.

Då med den hastigt tillwäxande folkvärdens äfwen antalet af de till straffarbete dömda personer swåningom ökades, blef fångarnes affstijande från hwarandra i början mindre

verkställbart och slutligen oömbigt, och med den fria communicationen dag och natt fångarne emellan, inställde sig åter alla de olyckliga följder, som densamma tillförene åstadkommit.

I en år 1816 upprättad statistisk öfversigt af Pensylvaniska strafflagens verkningar, anföres "att inrättningen började antaga utseendet af ett Europeiskt fängelse och af en skola för alla laster, hwari den olyckliga warelse, som begår den första förseelsen och ännu icke konsumnäsigt instuderat brottet, icke gerna kan undgå att falla ned till yttersta graden af moraliskt förnedring, emedan otillräckligheten af lokalen ej tillåter att behörigen åstifta fångarne."

I det ofwänföre citerade, af inspecteurerne öfwer fångelserne till Senaten år 1825 afgifne betänkande yttras: "man är alluämneligen tvungen att medgifwa, att nu warande sätt att behandla fångarne i straffarbetshuset icke är gynnande för deras förbättring. Man hade för ossigt att deraf göra en förbättringsskola och det har blifwit en skola för alla laster. Huru skulle man också kunna tänka sig ett annat förhållande å ett ställe, der så många förderfwade wareser äro hopade, utan att man har någon utwäg att fördela dem i klasser eller förskaffa dem tjenligt arbete. Fängelset inneslödt i Januarii månad 424 män och 40 qwinnor. De unga brottlingarne lefde i sällskap med de gamla: den som begått en enkel fiöld ställdes under strårdswarens förmynderskap: den stäggelse ynglingen afhöorde med usfökt nöje berättelsen om de djerfwaste bedrifter och nästan underbara rymningar af den gråhåriga boswen, och hemtade i ålderdomens erfarenhet undervisningar, som slutligen skulle göra honom sjelf till ett plågoris och en fasa för samhället." Referenterne af strafflagen för Pensylvanien yttra också den bestämda öfvertygelse, att Philadelphia straffinrättningens stora brister böra tillskrifwas de communicationer, som ägt rum emellan fångarne dag och natt, under arbetet, måltiderna och den farliga mellantiden emellan arbetets upphörande om aftenen och dess återtagande följande morgonen. I bland ytterligare orsaker till det onda anföra Referenterne den mängd af benådningar och estergifter af straffid, som utan urwal i senare tider stett och warit föranledda af fångelsens otillräcklighet att bysa de dertill dömda brottlingar m. m. samt sluta med den anmärkning, att fångelsset i Philadelphia härigenom förlorat det stora anseende, som det tillförene åtnjutit och blifwit en skamsläck för staden, der det är betäget, och för den Stat, under hwars styrelse det är stäldt.

Samma fel, som blifwit anmärkte wid straffarbetshuset i Philadelphia, hade sin ånningom i större eller mindre mån inritat sig i de öfriga dylika straffinrättningarne i de förenade Staterne, och det skulle naturligtwis, wid ett sådant förhållande, wäcka sibrsta förundran, om Penitentiarsystemet, så utartadt i dessa inrättningar, att det nästan endast bibehållit namnet deraf, ändock kunnat äga någon inslytelse och werkat något godt. Och utwäl finner man att Penitentiarsystemet haft sådan werkan, ehwad man sätter det i bredd med det gamla systemet, hwars själle det intagit, eller jemmför brottens tillwärt med befolkningens isfrån de tider, å hwilka det i de särskilda Staterne successift infördes.

För att anställa jemnförelse i förstnämnde afseende, har man ej nödigt att gå tillbaka till äldre tider, då det gamla systemet var öfverallt rådande i de förenade Staterne. Det gafs ännu 1830 mer än en Stat, der samma olyckliga system bibehållit sig.

Exemplet må tagas från det Columbiska districtet. Det ligger emellan Staterne Maryland och Virginien, som år 1791 och 1792 afsträde detsamma till de förenade Staterne, och har bibehållit sin gamla lagstiftning, medan de förra ändrat deras och antagit Penitentiarsystemet. I ett tal, hållet i Representanternes Kammar den 24 Februari 1826, gör M. Thomson en ryslig beskrifning på lagstiftningens och fängelsens tillstånd i nämnde district. Mångfaldiga brott, af hvilka flera i subjectift och objectift afseende äro mindre straffbara än de öfriga, belades med dödsstraff. De enda der brukliga straffarter woro galgen, spö eller ris och fängelse utan arbete; och uti det trånga och osnygga fängelset sammanblandades unga och gamla, och grofwa misfärdare med dem, som woro dömda för ringare brott.

Af de noggranna statistiska uppgifter Thomson meddelade öfver antalet af dem, som i Columbiska districtet och Staterne Maryland och Virginien m. fl. dömdes för likartade brott, och hvilka i Columbien straffades med spö eller fängelse utan arbete, men i nämnde Stater med straffarbete, samt folkmängden i Districtet och Staterne befamns förhållandet vara: i Columbien åren 1822—1825 som 1 till 560; i Maryland år 1825 som 1 till 6000; i Virginien för samma år som 1 till 10,000; i Connecticut som 1 till 7000; i Vermont som 1 till 6000; i New-Hampshire som 1 till 7400; i NewYork från 1797 till och med 1814 som 1 till 5000 och i Pensylvanien ifrån 1794 till 1826 som 1 till 6200 af befolkningen. Häraf kan man draga den slutsats, att ännu så många förut angifna orsaker hindrat eller förswagat Penitentiarsystemets moraliska inslytelse, straffarbetshusen likväl haft en wida större werkan till förekommande af brott, än Columbiens lagstiftning och fängelser.

Swad förhållandet emellan tillväxten af brott och befolkningens tillväxt beträffar, är och genom Thomsons uppgifter ådagalagd, att den förra, under Penitentiarsystemets tillämpning i de flesta af Unionens stater icke öfverfligit den senare.

Ifrån och med 1819 började alla Statsmän i de förenade Staterne att inse nödvändigheten af en reform i sättet att verkställa Penitentiarsystemet och att den påfalla. Iuiti nämnde tid söker man förgäfwes i historien om dessa straffinrättningar någon ensbet eller några fasta och allmänt giltiga principer i allt, som rörde disciplinen och arbetsfättet inom inrättningarne. Den framställer endast en mängd försök, olika modifierade på olika ställen, partiella resultat, spridda facta utan sammanhang med hwarandra, men ingen allmän fast princip, som anwiste en bestämd wäg, hwarpå reformen skulle framgå.

År 1816 då man i Staten NewYork började anlägga det fängelse i Auburn, som sedan skulle inwigas till de första och lyckliga försöken med ett fullkomligare system, hade man ej ännu hunnit så långt, att man förmodade undwika årskilliga misstag. Allt bygg-

des efter den äldre planen, med salar på den ena sidan och, å den andra, med stora in till hwarandra liggande kamrar, ämnade till gemensamma sofrum för fångarne. Norra facaden och flygeln woro redan byggda färdiga då lagstifningen, bekymrad öfver brottens tilltagande mängd och de gamla straffhusens beklagliga tillstånd, biföll en förändring i planen, i följd hwaraf norra facaden och flygeln uppfördes i öfverensstämmelse med ett tjenligare system för den inre disciplinen, hvars nödvändighet man allt mer och mer insett. Ideen hwarefter denna förändring bestämdes, war, såsom wi förut anmärkt, till ursprunget utlänskt. I deras till lagstiftande Corpsets afgifne betänkande yttra Referenterne af strafflagen för Pensylvanien här om följande: "En inrättning som oändeligen hedrar Nederländerne, är straffarbetshuset i Gent, hvilket kan anses hafwa tjänat till "modell för det i Auburn och för andra dylika straffanstalter i detta land."

Straffängelse i Auburn innehåller 530 celler eller afskilda rum, hvari fångarne förwaras om natten. Man tvingar dem att fördelba i klasser arbeta om dagen i der till inrättade verkstäder. Hwarje verkstad är ställd under uppsigt af en fångwaktare, som förestår arbetet och deri underwisar de nykomne. Fångarne är wid straff förbudet att tala med hwarandra; de äro, så widt möjligt är, så ställda, att den ene ej wänder ansigtet emot den andre och hwarje muntligt meddelande, som arbetets beskaffenhet fordrar äger rum genom uppsyningsmannen. Då frukosten intages, äro de wände med ryggen emot hwarandra, och kunna ej en gång samtala med ögonen eller genom tecken. Samma försigtighetsmått användes för att hindra dem från alla communicationer under middagsmåltiden. Efter slutadt dagsarbete insättas de hwar och en i sin cell, dit de medtaga den dem tilldelba aftonward. Man har synnerlig omsorg om deras underwisning i religionen, och då de i sådant ändamål äro samlade, gäller äfwen förbudet emot all communication. Sådant är i korthet ordningen inom fångelse, och den handhafwes så alswarfaamt att, efter hwad Livingston i ofwanberörde betänkande försäkrar, ibland 30 à 40 fångar som arbeta flera år tillsammans i samma verkstad, icke finnas två, som känna namnen på de andra.

För fel emot disciplinen straffas fångarne med stryk; men ehuru man är allmänneligen ense om de lyckliga resultatene af den förra, ogillas dock af de fleste det medel, som användes till ernäendet deraf.

Till bestyrkande af enhälligheten i förstnämnde punkt kunna flere autentiska wittnesbörd åberopas. Den första berättelsen som utgafs af Föreningen i Boston till fångelse-disciplinens förbättrande innehåller följande:

"Auburn företer ännu det wackeraste exempel af hwad man kan uträtta medelst en "tjenlig disciplin i ett wäl byggt fångelse. Det är omöjligt att beskrifwa vår fagnad "då wi, efter att hafwa wandrat genom den materiella och moraliska orentligheten i flera "fångelser, betraktat denna ädla inrättning. Wi anse den såsom ett mönster wärdt att af "hela werlden tagas till efterblifd. Wi wilje ej påstå att icke i denna inrättning finnes "åtskilligt, som kan bringas till högre fullkomlighet, ty i några få fall har man wid "bestraffningarne användt alltför mycken stränghet; men i det hela är inrättningen ojem-

"förligt öfver de gamla straffängelserna. Hela fängelset från ingångsporten till aflopps-
 "canalen är ett mönster af snygghet. Man skall troligen ej kunna finna hos någon an-
 "nan samling af fångar i lika antal, denna verksamhet utan afbrott, denna fullkomliga
 "subordination, denna lydaktighet, som der råder bland fångarne. De tillbringa nätterna
 "i deras ensliga kamrar. Flere vittnen intyga, att då de gått igenom verkstäderna
 "från den ena ändan till den andra, ingen enda af mer än 300 fångar lemnat sitt ar-
 "bete, eller wändt sig för att se på dem. De arbeta ifrån morgonen till aftonen, utan
 "annat afbrott än under den tid, som är nödig för måltiderna. De stärkas i dessa goda
 "wanor genom Guds ord, emedan genom lag är stadgadt, att i hvarje cell skall finnas
 "en Bibel eller ett exemplar af nya Testamentet. De erhålla ständigt andeliga råd och
 "förmåningar af en flot och gudaktig lärare som besöker de sjuka, undervisar dem, som
 "ej kunna läsa, predikar om Söndagarne i Capellet och flyttar sig från cell till cell,
 "för att antingen genom förebråelser verka till fångarnes förbättring, eller gifwa dem
 "tröst af religionen. Det är knappt nödigt att tillägga, att i Auburn ej finnes något
 "spår efter olägenheterna af det gamla systemet, nemligen de fullpackade soffrummen, de
 "förderliga communicationerne, undervisningen i alla de brottsliga yrken, som idkas af
 "bedragare, tjuftvar, mordbrännare och förfalskare, och ännu mindre efter det slags brott,
 "som man ej kan nämna inför Christna."

Föreningens andra årsberättelse innehåller lika fördelaktiga witsord om ifrågawaran-
 de straffarbetshus.

Gouverneuren Lincoln i Massachusetts recommerade hos lagstiftande Corpsen i Ja-
 nuari månad 1826, uppbyggandet af ett straffarbetshus efter samma plan som det i Auburn.
 Han förklarar detta senare böra företrädeswis tjena till modell för en byggnad,
 hwarwid fångarnes fullkomliga enslighet och lättbeten att upptäcka det minsta försök till
 muntliga meddelanden dem emellan bör hufvudsakligen afses.

De tre af lagstiftande Corpsen i New-York walde Committerade, som erhöles upp-
 drag att besöka Statsfängelserne i New-York och Auburn och afgifwa berättelser om det
 företräde, det ena kunde äga framför det andra i fråga om befordrandet af straffens än-
 damål, afgåfwo den 15 Januari 1825 en sådan berättelse, hwarutur följande utdrag må
 meddelas:

"Fängelset i Auburn företer, i anseende till byggnadens beskaffenhet, i förening
 "med den der widmakt hållna disciplinen, de fördelar, att straffdomarne kunna gå i
 "verksällighet med nästan absolut wisshet, emedan ryningar äro snart sagdt omdöliga,
 "att inga complotter kunna uppgöras och att något försök till uppresning således icke
 "kan med hopp om framgång företagas; att följaktligen i fängelset finnes en stor säker-
 "het för så wäl waktbetjeningens som fångarnes lif, som wid en uppresning oundwikel-
 "gen sättas i fara. De särskilda cellerne om natten och den tystnad som man ständigt
 "bibehåller, förekomma all förderfwande communication ibland fångarne. Således för-
 "faller på en gång den stora frågan om fångarnes classification, som i så hög grad ådras
 "git sig Philantropernes uppmärksamhet i Europa och Amerika. I detta system utgör

"hvar fänge ensam en clafs. Nyläringen i brott kan arbeta hela år wid sidan af den mäst förhärdade hof, utan att göra några framsteg i brottets studium. Fångarne äro twungne att oupphörligen arbeta, och man hindrar dem att skänka bort arbetet. Wi böra tillägga, och detta är den wigtigaste omsändighet som utmärker detta system, att om det finnes ett medel i människornas makt att twinga till ånger och förbättring, det ovedersägligen är berörde system."

Deras skiljande från hwarandra som brotten sammanfört, den genom måttighet och arbete orsakade frånvaro af häftiga sinnesrörelser, och framför allt den sorgsenhet, som ensligheten medförer, göra djupa intryck på deras sinnen." Samma Committéer, hvilka i en senare berättelse om ett nytt besök wid Auburn, anföra åtskilliga klagopunkter mot underbetjeningen dertädes, hade likwäl icke ändrat sin opinion om fängelsens nytta. "Då wi betrakta, säga de, saken ur denna synpunkt, såsom wi gjorde i vår förra berättelse, äro wi öfvertygade, att fängelset i Auburn med dess administration och disciplin, sådane som de då woro och sådane som de ännu äro, med de af oss anmärkte fel och missbruk, är oändeligen mera tjenligt än något annat af oss känt, att uppfylla det dermed åsyftade ändamål."

Domaren Powers, som med utmärkt beröm år 1830 förwaltade öfweruppsyningsmansstjernet wid Auburn, gifwer derom i ett af sina arbeten följande omdöme: "Ännu har ej inrättningen warat nog länge för att kunna ådagalägga sin inflytelse, i all dess widd, på förbättringen af fångarnes wanor och böjelser; men wi hafwa sett nog för att derå grunda vårt hopp om de mäst förbättriga resultat. Antalet af dem, som för nya brott blifwit dömda, är wida mindre i detta, än i något annat ländt fängelse, och det minskas ögonskenligen. Af de 167 fångar som silt intogos, word endast två dömda för andra gången." Af inspecturernes för fängelset år 1826 afgifna berättelse synes, att 133 fångar blifwit under året intagne, nemligen 129 dömda för brott första gången och fyra den andra; hwaremot af referenternes af Pennsylvaniens strafflag berättelse inhemtas, att i fängelserna i staden och greffskapet Philadelphia infolmitt år 1825, 358 fångar, nemligen för brott föröfwadt första gången 270, andra gången 67, tredje gången 15, fjerde gången 4 och femte gången 2, och år 1826, 296 fångar, dömda, 231 första gången, 42 andra gången, 57 tredje gången, 5 fjerde gången och 1 femte gången.

Således förhålla sig återfallen i brott wid Auburn som 1 till 32, då de deremot i Philadelphia stå i förhållande af 1 till 3 eller 3½, hwaraf man synes berättigad att sluta till en stor och fortfarande inflytelse af det system och den disciplin, som äro införda i det försnämnda.

Hwad beträffar besiraffningen med knut eller piska för att widmakthålla disciplinen, war det Elan Lynds, en gammal officer, som, då han utnämndes till föreståndare för fängelset, genom sin personliga inflytelse utwerkade rättigheten till begagnande af detta correctionsmedel. Emot detsamma, såsom disciplinstraff, gälla likwäl ej allenast till någon del enabanda skäl, som emot dess användande i egenkap af juridiskt straff, utan ock det wigtiga insat, att förre missbruk och wärdor kunna uppfounna, då straffets tillämpning

ej beror af domarens förordnande, utan måste öfverlemnas till fängelsens föresändare eller waktbetjenter. Detså hafwa, oaktadt det witsord om utmärkt sticklighet, mennisko-känedom och fast beslutsamhet, blandad med moderation, som Lynds sig tillwunnit, sådana missbruk af ifrågawarande bestraffningsfätt blifwit, efter hwad förr nämnde är, wid Auburn anmärkte.

Den nogsam inseedda osämpligheten af denna bestraffningsmetod har hos en af Penitentiarsystemets ifrigaste anhängare, Livingston, föranledt ett inkast emot dess tillämpning på det fätt, att flere fångar få arbeta tillsammans. Han har nemligen antagit, att disciplinen i afseende på den tygnad och den undergifwenhet, hwartill fångarne under gemensamt arbete i verkstäderna böra hållas, icke skulle kunna handhafwas annorledes än genom sådana straff. I anledning häraf förklara referenterna af Pensylvaniska strafflagen, "att om kroppsstraffen woro nödwändiga för att förmå fångarne till tygnad och undergifwenhet, sådant wore tillräckligt att motwäga fördelarna af deras gemensamma arbete, och att, i sådant fall, något annat alternativ ej skulle återstå, än att antaga den metod att hålla fångarne enkligen inspärrade utan arbete med alla de ofullkomligheter ett sådant förfarande medförer." De yttra likwäl den förmodan, att ensligt fängelse, i förening med inskränkning af kost till watten och bröd på korta tider skulle wara nog verksamt straff till upprätthållande af disciplinen i fångelserna. Denna förmodan är tydligt wis numera af erfarenheten bestyrkt, såsom man skall finna, då Commiteen kommer att tala om fångelserna i Schweiz.

Auburnska fångelsens allmänt kända företräde framför andra straffinrättningar har föranledt uppförandet af flera fångelser i Amerika efter nästan samma plan som det förstnämnda, såsom i Singing och Weatherfield m. fl.

I England hafwa Regeringens bemödanden länge gått derpå ut, att kunna göra sig af med den der ständigt tillwäxande mängden af brottlingar, och de dertill använda medel hafwa varit: deportation till andra werldsbetar, fångenskap & caserade skepp och straffarbetshus. Det förstnämnda straffet infördes genom lag 1718 i stället för kätstrykning och brännmärkning. Fångarne öfverfördes då till colonierna i norra Amerika. Efter deras emancipation började man år 1787, afsända brottlingarne till nya Holland. Resultaterna af skeppsfångellet, som efter 1776 blef brukligt, woro en längre tid så ofördelaktiga, att chefen för Londons police, Colquhoun inför en Parlamentscommitee år 1797 förklarade, att han icke länt en enda från straffskeppen frigifwen, som återwändt till goda wanor. Sedan den tiden hafwa märkliga förbättringar i detta straffätt föregått, hwilkas moraliska werkan på fångarne likwäl ej är Commiteen noga bekant.

Det war Howard som, då han, efter att hafwa åren 1775 och 1776 besett fångelserna i Frankrike, Nederländerna, Tyskland och Schweiz och undersökt deras beskaffenhet i England, utgaf sitt stora till Underhuset dedicerade arbete, först påkallade inrättningen af straffarbetshus i England, och han jemte William Blackstone fick uppdrag att förestå den första lag i detta ämne, hwilken år 1779 stadgades. I ingresfen dertill yt-

ras: "att många till deportation dömda brottslingar, om de sattes i ensligt fängelse, höllos till arbete och undervisades i religionsläran, skulle såmedelst med Guds hjälp ej allenast afvända andra ifrån brott genom fruktan för straff, utan också bättra sig sjelfve och vänja sig vid arbete."

År 1785 bestöts uppbyggandet af straffarbetshuset i Gloucester, och år 1791 intogs fångar deri. Det så kallade cellsystemet om nätterna med classification och samfäldt arbete om dagen blef i detta fängelse tillämpadt.

Under discussionerna år 1810 i Engelska Underhuset i anledning af Romilys motion om penitentiarsystemets allmänna införande, yppades ej någon stridighet i meningarne om dess företräde framför andra straffsätt och om de lyckliga resultaten deraf, såsom i synnerhet minskning af brottslingarnes antal i gresskapet, der försöken stett. Man var endast osäker om bästa sättet för dess verkställighet, hufvudsakligen i frågan om fångarnes fördelning i flera mindre straffinrättningar eller deras sammansförande i en enda större wore rådligare. Nio år derefter, således 28 år från grundläggningen af straffarbetshuset i Gloucester, yttrade Georges Paul, som under hela tiden varit dess styresman, i sin till Underhuset afgifna berättelse: "att detsamma öfverträffat hvad systemets upphöfsmän deraf väntat och hans egna djerfvasse förhoppningar, och att en lång erfarenhet ådagalagt på ett sätt, som ej lemnar rum för något twifvelsmål, att en mild men allvarsam uppsigt är med den existerande lagen tillräcklig för att upprätthålla allmänna säkerheten och värdnaden för befälet, utan att man har af nöden att gripa till kedjor eller kroppsstraff."

Straffarbetshuset i Millbank, der man år 1816 började intaga fångar, uppfördt efter en ganska vidsträckt plan och i en stor scala, är ibland sådana inrättningar i England den af utlänningar åtminstone till namnet mest kända, emedan ingen, som besökt London, kan vara derom okunnig. De stora kostnader man derå använt hafwa blifvit åberopade såsom skäl emot penitentiarsystemets införande å andra ställen, såsom t. ex. i Frankrike, der inrikes ministern Martignac på sådan grund år 1829 motsatte sig systemets antagande. Likväl är det upplyt att risningen af tvenne torn, byggda på felaktig grund, medfört ganska betydliga kostnader, hvilka ej böra förblandas med dem, som äro ofelaktige från systemet, äfvensom Buxton anmärkt, att byggnaden i öfrigt war wida mera kostsam än ändamålet oundgängligen kräfde, och att i de tre Konungarikena ingen stad eller intet gresskap finnes, som kunde taga den till mönster.

I Millbanksfängelset uppkom i början af 1824 en swår farsot, hwilken man tillskrifwer dels fängelsets osunda läge och den förknappning af fångarnes föda, som år 1822 infördes, dels också den wiktiga omständigheten, att ehuru penitentiarsystemets anhängare under discussionerna i Parlamentet 1810, ibland annat antagit ensligt införförande om dagen såsom blott ett correctionsmedel till disciplinens upprätthållande, man likväl sedermera utsträckt detta behandlingsätt så widt, att fångarne under

der hälften af strafftiden skulle ensamma om dagen arbeta i deras celler. Man war i följd deraf föranlåten att till straffskeppen flytta 440 fångar af mankön.

I Augusti månad 1824 öppnades åter straffarbetshuset till fångars intagande, och flera betydliga förändringar i deras behandling widtoges, såsom i afseende på födan, samsådet arbete om dagen m. m. Hälso tillståndet förbättrades; och hwad angår disciplinen och fångarnes moraliska förbättring, yttras i den till Parlamentet år 1826 afgifna officiella berättelsen: "att disciplinens tillstånd i fängelset är i sanning tillfredsställande, och att, med undantag af ett ganska ringa antal, alla uppförde sig med mycken ansändighet och willigt underkastade sig reglementet, hwilket öfwerlemnades till dem, som kunna läsa, och förklaras för alla wid deras inträde. Deras uppförande i skolan är exemplariskt och de synas känna fördelarne af underwisning. Flere hafwa gjort stora framsteg i läsning, skrifning och kunskap om deras moraliska och religiösa plikter."

I nästa berättelse för 1827 förmåles: "att ordning råder i fängelset och att Commiteen är nöjd med fångarnes framsteg i de till underwisningen hörande ämnen och med deras moraliska och religiösa förbättring; att icke destomindre några så ostyriga individer funnos, att fängelsets regler ej woro emot dem tillräckliga; i anledning hwaraf Commiteen föreslår, att kroppsstraff såsom correctionsmedel åter må införas, likwäl med sådane föreskrifter, som hindra des missbruk."

Wid debatterne i Underhuset, som föranleddes af Romillys förenämnda motion, understöddes densamma af flere ledamöter, och bland dem Statssecreteraren för Irland, på grund af penitentiarsystemets der wisade fördelaktiga werkan, bestyrkt genom handlingar, som woro lagda å bordet. Huruvida Irändska straffarbetshuset i Richmond sedan den tiden bibehållit sitt anseende, må slutas af den berättelse, som inspecteurerne öfwer Irändska fängelsernas allmänna tillstånd år 1826 aflemnade, hwari de förklara, att deras erfarenhet om tillämpningen af penitentiarsystemet i detta enda straffarbetshus i Irland i hög grad stärkte dem i deras mening om systemets werksamhet: att de ofta haft tillfälle undersöka berörde i Dublin betägna fängelses inre organisation; och att oskridigt wore att det icke öfverträffades af någon dylik inrättning i Stora Britannien.

I senare tider hafwa styrelserna i Lausanne och Geneve inrättat straffarbetshus, hwilka ådragit sig allmän uppmärksamhet genom den der rådande ordning och den werkan till fångarnes förbättring, som de inom få år wisat. Commiteen inskränker sig till meddelande af några speciella underrättelser om det senare. Des anläggning besöts 1822 och i October månad 1825 flyttades fångarne dit ifrån det gamla fängelset. Alla yttrade derwid i hög grad sin saknad af det senare och den största motwillighet för det nya fängelset. Denna motwillja ådagalades genom flera brott emot subordinationen, och under de första sex månaderna kunde man ej utan mycken swårighet verkställa disciplinen, i synnerhet hwad tyllnaden under arbetet i werkstäderna angeck. Samma förhållande ägde rum i Lausanne; och har likaledes blifwit anmärkt af Hertigen Rochefoucauld Liancourt i des berättelse om de första försöken med penitentiarsystemet i Philadelphia. Således förfalla

inför erfarenhetens vittnesbörd de förebräelser, man så ofta gjort detta system för en öfverdrifwen mildhet, hwilken man framskått nästan såsom ett premium att uppmuntra till brott; liksom det skulle för förderfwade menniskor finnas något värre än ordning, renlighet, enformig och regelbunden lefnad, och, på samma gång, privationer, ständig sysselsättning jemte den tyfnad, som de måste iakttaga.

Af authentiska tabeller öfwer fångarnes antal och deras återfall i brott finnes, att af 129 fångar, som ifrån år 1826 till 1830 blewo frigifne, 17 å nyo föröfswadt brott.

Detta senare antal kan wisserligen synas nog stort och icke utgöra något tillfredsställeande bewis för förbättringssystemets verksamhet; men förhållandet wisar sig på en hufware sida, då man jemför det med tabellerna före nämnda tid, hwaraf inhämtas, att af 128 frigifne, 23 åter föllo i brott.

Reglementet för fängelse af den 28 Januarii 1825 innehåller i artiklarne 25—36 straffbestämmelser å förbrytelser emot den för straffinrättningen stadgade ordning. De tillåtna straffsätten äro endast: ensligt fängelse, mörkt fängelse med inifränkning af kost till watten och bröd och böter, hwilka innehållas af den andel i arbetsförtjensten, som bestäas fångarne såsom uppmuntran till verksamhet. Efter flerårig erfarenhet af den bestående inrättningen, företogs de reglementariska föreskrifterna till ny pröfning; och en ny lag utkom den 31 Januarii 1832, hwari det förra reglementet med få ändringar, af hwilka ingen angedt ifrågaswarande bestraffningsfätt, blef bibehållet.

Regeringen i Bayern har varit i senare tider omtänkt att förbättra fångelserna. Med förbigående af correctionshuset i München, såsom swarande mera emot bestämmelsen af en fabrik än straffinrättning, må nämnas fångelserna i Pfaffenburg och Kaiserstautern, der penitentiar-systemet i wisa delar är tillämpadt. Fem års erfarenhet har wisat, att af 1700 i det förra intagna och derifrån utgångna fångar, endast 127 för nya brott blifwit insatte. — Om det senare läser man i Gazette des Tribunaux den 12 Januarii 1830, att allt der tillgår med ordning, lugn och anständighet; och att verksamhet och fullkomlig tyfnad råda i verkstäderna m. m. Men emot båda dessa straffångelser gäller äfwen den anmärkning, att de för mycket närma sig till fabriksinrättningar. Wännerne af straffsystemets förbättring i Tyssland fördröma i allmänhet införandet af fabriksarbeten i fångelserna, såsom stridande mot ett af de ändamål man ej bör lemna ur sigte, att nemligen låta fången lära ett handwerk, hwaras lätta utöfning kan försäkra honom om nödig utkomst då han utgår ur fängelse.

Det är Commiteen nogsamnt bekant, att många funnits, som antingen betraktat penitentiar-systemet såsom ett foster af en wettlig philantropisk känsla, eller ansett dess verksamhet till förbättring såsom en dröm. De förra hafwa saknat kännedom om det afswar och den stränghet, hwarmed systemet genomföres å de ställen, der det blifwit bragdt till någon grad af fullkomlighet; de senare åter hafwa glömt att brottslingen ej är ett ting eller en mekanisk inrättning, organiserad för det goda eller onda, men att han efter, liksom före brottets begående, är en fri warelse, som kan göra det goda efter det onda, liksom det onda efter det goda, utan att man kan binda honom wid det ena eller det andra.

På samma grund som man genom strafflagar hotar den dygdiga populationen med straff för dess förselsler, inrättar man ock straffhus för brottslingen. Fruktan att se den ena

falla och hoppet att se den andra höja sig, förutsätta båda menliga friheten. Vill man ej förneka denna, så måste man också medgifwa möjligheten af brottslingens förbättring, följaktligen också af ett efter detta ändamål lämpadt straffsystemens verksamhet.

I Bayeriska strafflagen af år 1813 förekomma trenne arter af svårare frihetsstraff, under särskilda benämningar af kedjestraff, tukthus och straffarbetshus.

Efter att hafwa meddelat beskrifningar på dessa straffarter, anmärka Professorerne i Upsala, att Bayeriska lagens stadganden om desamma, synas äga ett icke obetydligt företräde framför det svenska lagförslaget, emedan de i högre grad än det senares föreskrifter göra det möjligt att nuancera straffen, i hänseende äfwen till deras intensiva storhet, och att derigenom noggrannare afpassa dem efter brottens olika art och straffbarhetsgrad; och att samma föreskrifter, i jämförelse med de motsvarande Bayeriska, i allmänhet hafwa en måhända allt för långt drifwen character af mildhet. Såsom exempel häraf anföres också, att man icke, såsom i Bayeriska lagen, wid frihetsförlust på lifstid (straffarbete i 1:sta graden) fästat påföljd af borgerlig död.

Den efter Bayeriska lagen till lifstidsfängelse dömda brottslingen skall, i enlighet med den åt straffet gifna benämning af kedjestraff, vara fängslad å båda fötterna med en lång kedja, fästad wid en tung jernkula. Han skall också, innan han till strafforten afföres, på det ställe der brottet blifwit begånget, en timma offentligen blifwa utställd att skämmas; äfwen som i öfrigt lagen ej lemnar honom förhoppning att af nåd kunna winna minskning af strafftiden, om han ådagalägger säkra prof af förbättrad sinnesart.

Commiteen har ej kunnat anse fängslets läggande å brottslingen såsom ett ingrediens i själwa straffet, utan blott såsom ett medel till hans säkra förvarande, och således endast föreslagit fängslets användande när säkerheten det fordrade. I ett väl inrättadt och styrdt straffarbetshus skall, efter hvad erfarenheten nogsamtt vittordat, bruket af kedjor blifwa nästan alldeles öfverflödigt. Genom fångens ständiga läsande i kedjor, på sätt man med djur af wildaste natur förfar, och genom skamstraffet skall man göra honom mera förhårdad i det onda, än han war förut, och qwäfwa hwarje wäxelse till moralisk förbättring. Äfwen om man antager oförbätterlighet hos en warelse, af Gud begäfwad med förnuft och fri wilja, bör man dock draga i betänkande, att ålägga densamma lidanden, som äro ändamålslösa. Commiteen, som byser den med menniskans moraliska natur mera öfwerensstämmande föreställningen om möjligheten af brottslingars förbättring, kan ej eller annat finna, än att hopp om benådning, gifwet af lagstiftaren, skall hos mången blifwa en verksam driffjäder dertill.

Den förmenta nog långt drifna mildheten i Commiteens förslag skall äfwen röja sig wid de öfriga gradationerna af straffarbete, derigenom, att den kortaste strafftiden utsättes till ett halft år och den längsta till tolf år, då Bayeriska lagen deremot bestämmer ett år till minimum och tjugu år till maximum. Det yttras nemligen af Professorerne i Upsala, att, då under förutsättning af straff-fångarnes här (i Commiteens förslag) föreskrifna lindriga och till deras förbättring syftande behandling, det om ej enda, åtminstone

hufvudsakliga straffet kommer att bestå i sjelfwa frihetsförlusten, så måste denna utan twifvel tänkas något långvarig, om ej straffet skall förlora hela sin affräckande werkan.

Det är ej blotta frihetsförlusten som hufvudsakligen characteriserar ifrågavarande straff. Twånget till arbete, enformigheten i lefnaden, födans inskränkning till det nödtorftiga, den enslighet hwari fångarne hållas, utom wid måltidslunderna och då de arbeta tillsammans, och den absoluta tystnaden, som af dem skall äfwen wid dessa tillfällen iakttagas, och hwarom särskild föreskrift i det reviderade förslaget nu meddelas, ehuru Commiteen funnat anse såsom känd sak, att penitentiarsystemet ej, utan sådan tystnad, kan verkställas; alla dessa omständigheter ingå såsom wäsendtliga beståndsdelar i straffet.

Commiteeen har ej i dess förslag meddelat något, alla detaljer af penitentiarsystemet omfattande, reglemente. Endast hufvudgrunderne äro deri uppgifna. Det måste owillkorligen tillkomma Regeringen att förordna om allt det öfriga. Den kan med ständig uppmärksamhet följa werkan af de för verkställigheten gifna föreskrifter, och, efter erfarenhetens förordande, deri göra ändringar och tillägg, allt efter som de pröfwat nödiga eller nyttiga.

Commiteeen förmodar att genom den forta utveckling som blifwit gjord af penitentiarsystemets egenheter, den nog allmänna föreställningen om dess öfwerdrifna mildhet kan blifwa rättad, och att man skall inse, att samma system innehåller, jemte det förbättrande elementet, ett i hög grad från brott affräckande.

Det har förekommit Commiteeen owäntadt, att man på samma gång, som brottslingarnes ständande från hwarandra, efter de olika straffgraderna, påyrkas, trott sig finna ett bewis på denna förmenta mildhet, i stadgandet om särskildt sofrum för hwarje fånge. Det har sin grund, ej i affigten att bereda fångarne någon beqwämlighet, utan i nödwändigheten att hindra dem ifrån all gemenskap, som skulle motverka deras förbättring eller snarare göra den omöjlig. När man öfwerwäger det tryckande och ständiga twång, jemte saknaden af alla de lefnaden förluswande njutningar och beqwämligheter, som penitentiarsystemet medförer, stola säkert de maximis och minimitider för straffarbete under första grad, hwilka af Commiteeen blifwit föreslagna, finnas tillräckliga.

Man invänder emot penitentiarsystemets antagande de betydliga kostnader, som der efter lämpade inrättningar komma att medföra. Om detta ansåges såsom ett fortfarande hinder för systemets införande, så skulle lagstifaren, med sin på erfarenhet och kämmedom om mänskliga naturen grundade öfvertygelse, att fängelsestraffen, såsom de hittills varit tillämpade, och de afflictiva straffen, i stället att förbättra brottslingen, återgifwa honom åt samhället mera förderwad och farlig efter straffets undergående, än han war det förut, nödwändigt ledas på den föreställning, att lifsstraff, såsom till allmänna säkerheten mera bidragande, borde äga företräde framför de förnämnda. Han skulle blifwa frestad att med förlust af lif belägga en mängd swårare brott, för att på sådant beqwämt sätt trygga samhället emot dess brottsliga medlemmar. Men ett sådant emot Christendomens anda och läror samt folkets mildare seber i rak strid stående sträcksystem, skall tyckligtvis ej kunna winna insteg hos lagstifningen i Sverige. Nationen, som alltid wisat sig willig till de största uppoffringar för stora materiella föremål, skall wiserligen ej wägra de bidrag, som äro oundgängliga för en af förnämst, rättwisa och mensklighet högt påkallad förbättring af nuwarande olyckliga straffsystem.

Profesörerne i Upsala fråga, huru man under nuvarande förhållanden med rättvisa och billighet kunde af samhällets laglydiga medlemmar kräwa till fördel för de brottsliga, uppoffring af de millioner, som ansågos ärgå, för att i alla Sveriges län anläggas ett tillräckligt antal straffarbetshus.

Om den brottsliges fördel wore egentligen med dessa straffinrättningar äfnyttad, skulle Commiteen wisst icke hafwa dem föreslagit. Men samhällets laglydiga medlemmar, som utgöra den stora pluraliteten, inse ljusligen, att man dermed will bereda dem säkerhet för personer och egendom och freda dem emot de wåldsgerningar, hwarmed de nu hotas af brottslingar, lössläppta från fålen eller frigifna eller genom rykning utkomne utur fängelserna, hwaraf de fleste, efter annärvarnes eget medgifwande, hittills varit snarare ett slags undervisningsstolor för brott, än förbättringsanstalter. Antalet af straffarbetshus både borde och kunde blifwa ganska inifrånkt, emedan de kunna med relativt mindre kostnader och på ett ändamålsenligare sätt inrättas och förwaltas för några hundrade fångar, än för ett ringare antal. Commiteen är i öfrigt öfvertygad, att då man är i tillfälle att af tillgängliga ritningar och beskrifningar på andra länders straffarbetshus, taga kännedom dels om de mistag, ledande till förökade kostnader, som å en del ställen wid deras uppsörande blifwit begångna, dels om den plan för dylika byggnader, som hittills wisat sig wara för ändamålet tjenligast, och framför allt unawiser en prakt i byggnadesättet, som med byggnadens bestämmeelse icke är förenlig, kostnaderne härtill ej skola blifwa så stora som man welat föregifwa.

Öfkligtwis hafwa Commiteens äfgifter redan tillwunnit sig Konungens nådiga bifall och Ständernas samtycke. Medan i början af år 1815 framställde, i särskildt betänkande, undersefnade ledamöter i då warande Lag-Commiteen nödwändigheten af trossstraffens inifrånkning och af ändamålsenliga straff- eller correctionshus, och uppgifwo såsom reglor för dessas administration, att fångarne borde tillhållas att arbeta: att äldre och yngre brottslingar borde noqa från hwarandra stillas och icke tillåtas att samtala eller arbeta tillsammans: att man genom de häktades affstijande från hwarandra och arbetshusens inrättande på ett säkert sätt, borde bemöda sig att förekomma alla stämplingar till flykt, m. m. I anledning af det, på grund af den dryga kostnaden för sådana straff- och förbättringsanstalter, emot dem gjorda infast, förekommer i betänkandet följande yttrande: "Man förgäter likwäl härwid, att ett folk, som tror sig icke kunna åstadkomma denna kostnad, erkänner, att det icke mågtar bringa sina lagar till verkställighet, och såmedelst uppgifwer alla anspråk på möjligheten att bestå, såsom en fri och sjelfständig nation. Eller huru skulle den Stat kunna försvara sig emot utländska fiender, som twiflar om sin förmåga att befämpa dem hon äger inom sitt eget stöte? Lagarne måste bibehållas i sin kraft, om samhället skall bibehålla sin tillwarelse, medlen der till må sökas huru som helst. Fångelse och arbetsstraff äro grundade i sjelfwa naturen af alla de brott, som störa egendomsfäkerheten, som innebära ett försökt wåld å lif eller lem, och som kränka någons personliga frihet. Det är ingalunda likgiltigt för Staten, att för dessa förbrytelser sakna tjenliga straff."

I detta betänkande instämde enhälligt, den 31 Mars 1815, Deras Excellenser Herr Justitiæ-Statsministern Grefwe Gyldenborg, nu warande Justitiæ-Statsministern Herr Grefwe Rosenblad, JustitiæRådet nu mera StatsRådet Poppius, JustitiæRådet Blom, då warande

Justitiæ-Cancelleren, En af Rikets Herrar Grefve Trolle Wachtmeister, f. d. Rikets Ständers Justitiæ-Ombudsman, Friherre Mannerheim, tillförordnade ÖfverStåthållaren Friherre Edelcreutz, vice Presidenterne Rosen och Sandels samt CommerceRådet Lemngren; och beslödt Lag-Comiteen, att till Kongl. Maj:ts nådiga pröfning det samma i underdånighet insända, med underdånig hemställan, om icke det måtte Rikets då församlade Ständer föreläggas.

Då, inför Hans Maj:ts Konungen, berörde betänkande den 19 derpåföljande April i StatsRådet till öfverläggning företogs, blef det af StatsRådets Herrar Ledamöter enhälligt tillstyrkt, och Hans Majestät Konungen förklarade i Rådet Sig finna det både till grunder och framställning sådant, att Kongl. Maj:ts med antagande deraf, wille det samma, såsom innefattande ämnen de der kunde och borde särskildt granskas och bestämmas, till Rikets församlade Ständer, jemte nådig proposition öfverlemnna, hwarmed Kongl. Maj:ts ansåg Sig desto mindre böra fördröja, som i händelse betänkandet äfwen af Ständerne gillades, angelägenheten fordrade, att i tid wara betänkt på nödiga anslag af medel, derigenom Kongl. Maj:ts kunde komma i tillfälle, att efter hand så bereda inrättningen af de för verkställigheten nödiga Correctionshus, att då lagen blifwit antagen, de samma kunde wara fullbordade och i behörigt stiel att nyttjas.

Denna Konungens Nådiga Proposition blef af Rikets Ständer i underdånighet antagen.

Sedan Comiteen således redowis, på hwilka dels theoretiska, dels historiska grunder penitentiarsystemet blifwit till införande i Sverige föreslaget, har den nyligen fått emottaga de wigtigaste och mest upplysande underrättelser om systemets tillämpning och verkningar i de NordAmerikanska Staterna.

Advocaterne wid Cour Royale i Paris de Beaumont och de Tocqueville hafwa, efter uppdrag af Ministern för Handeln och Allmänna arbeten i Frankrike 1831, anställt en resa till Nordamerika för att undersöka fängelsernas beskaffenhet, disciplinen wid desamma och penitentiarsystemets verksamhet i der warande Fristater, och under ett längre wilstande å stället, tätta besök i fängelserna och samtal med styresmän samt selswa fångarne, haft tillfälle förwärfwa de mest intuitiva och säkra kunskaper i ämnet. Jemte den till bemälda Minister här om afgifna berättelsen, hafwa de i ett nyss utkommet werk: *Du système pénitentiaire aux Etats-unis et de son application en France, suivi d'un Appendice sur les Colonies pénales et de Notes Statistiques*, gjort redo för sina forskningar.

Wi anse oss böra ur detta i hög grad intressanta arbete meddela ytterligare underrättelser, som sprida ljus öfwer detta wigtiga ämne; och då de äffigter, hwarifrån lagslistarne i de Förenade Staterne wid penitentiarsystemets ordnande och tillämpning utgått, kunnat af H:tt de Beaumont och de Tocqueville säkrare uppfattas och klarare utvecklas, än af andra, som endast wid kort besök eller genom spridda skrifter derom förwärfwat kännedom, torde en sammanträngd öfversigt af deras arbete, i hwad det angår penitentiarsystemet, icke här finnas

otjenlig, äfwen om man ej kan undgå att för sammanhangets skull, omsäga något af hvad förut blifwit anfördt.

Efter ämnenas beskaffenhet upptagas

1:0 Penitentiarsystemets wäsende och hufwudgrunder:

Man följer för närwarande i de förenade Staterna tvenne skiljaktiga systemer, det ena i Philadelphia och det andra wid straffinrättningen i Auburn, efter hwilken senare jemwäl Sing Sing i Staten NewYork, Weathersfield i Connecticut, Boston i Massachusetts och Baltimore i Maryland sig bildat.

De båda systemerna, ehuru med hwarandra stridiga i en wiktig punkt, hwila dock på en gemensam grund, hwarförutan penitentiarsystemet ej är nödligt, och den är fångarnes enslighet. Schwertygelsen att fångarnes communication med hwarandra ej allenast gör deras moraliska förbättring omöjlig, utan och nödwändigt skall hos dem verka ett rysligt förderf, är i de förenade Staterna allmän. Man trodde länge, att till förekommande af de olyckliga följder, fångarnes gemenskap med hwarandra medförde, wore tillräckligt att i fångellet införa ett wist antal af classificationer. Men man har, efter flera försök med detta medel, funnit det icke swara emot ändamålet. Man har wäl lika straff, och brott som båda samman namn; men det gifwes ej två menniskor, hwilkas moraliska egenskaper äro lika; och så snart fångarne få tillfälle att umgås med hwarandra, stola någre af dem alltid hafwa ett farligt inslytande på de öfriga, emedan, i en förening af brottslingar, det icke är den minst förderfwade som verkar på den, hwilken är det i högre grad, utan deremot denne senare, som har verkan på den förra.

Man har således funnit sig föranlåten, att med afslående ifrån classificationsmethoden, antaga såsom nödwändig fångarnes afföndring från hwarandra. Denna afföndring, som hindrar den elake att skada de andra, är för honom sjelf fördelaktig. Försatt i enslighet, skall han nödgas wända tankan på sig sjelf och sitt inre. Ställd ensam emot sitt brott, skall han lära hata det; och om han ej är förhärdad i det onda, är det i ensligheten, som samwetets förebräelser stola wäckas och mäktigt verka på hans själ.

Man bör dock, ehuru swårt fångens brott än må vara, icke beröfwa honom lifwet, då samhällslagen endast dömer honom förlust af friheten. Sådant skulle likwäl följden af absolut enslighet blifwa, om någon förströelse icke mildrade dess stränghet. I det gamla fångellet i Auburn gjordes försök med fångarnes ensliga inspärrande utan arbete; och de fångar, som ej dogo af förtwiflan eller blefwo wanfönnige, återgingo i samhället endast för att der begå nya brott.

Äf denna anledning är arbete i fångellet infördt. Långt ifrån att vara en förswäring af straffet, är det en verklig wälgerning för den fångna. Men äfwen om fången icke deri skulle finna en mildring i sina lidanden, måste han dock dertill twingas. Det är lättan, som infört honom på brottens bana. Under arbetet lär han sig huru man lefwer ärligt, och det blifwer och utur en annan synpunkt nödwändigt. Hans förwarande i fångellet, som medförer kostnader för samhället, blifwer mindre betungande, då han arbetar.

Straffanstalterne i Auburn, Sing Sing, Weathersfield, Boston och Philadelphia äro derföre grundade på de tvenne förenade principerne: enslighet och arbete.

I Baltimore försöker man för det närvarande arbetssystemet utan fullkomlig enslighet, och detta försök synes ej blifwa lyckligt. Under det man medgifwer hälften af enslighetsprincipen, förkastar man den andra hälften. Man håller wäl fångarna om natten inneslutna i särskilda celler, men tillåter dem om dagen fritt umgänge med hwarandra.

Sfwertygade att en sådan fångarnes gemenskap med hwarandra nödwändigt skall blifwa förderlig, hafwa grundläggarna af det nya straffarbetshuset i Philadelphia wetat, att hwarje fånge skulle wara om dagen likasom om natten innesluten i särskildt rum. De hafwa trott, att endast fångarnes absoluta afföndring kan bewara dem mot moralisk smitta af hwarandra. I följd af denna absoluta enslighet har och behofwet eller nödwändigheten af arbete för fångarna ingenstädes wisat sig så owillkorligt, som i Philadelphia fängelset. Det wore orätt att säga, att man der ålägger arbetet; man kan med större skäl säga, att man bewiljar förmanen att arbeta. Wid det samtal, Herrar Beaumont och Tocqueville under flera besök i fängelset, efter särskild tillåtelse af Styrelsen, ägde med alla derwarande fångar, fanns icke en enda, som ej talade om arbetet med ett slags erkänsla, och som icke uttrade den tanka, att lifwet utan den beständiga sysselsättningen skulle blifwa för honom odrägligt.

Det är i samning anmärkningsvärdt, att samma menniskor, hwilka lättjan och sysselsösheten fört till brott, blifwit genom enslighetens qual bragte derhän, att de finna sin enda tröst i arbete.

Auburns grundläggare erkänna också nödwändigheten att åtskilja fångarna, att hindra all communication dem emellan, och att underkasta dem skyldigheten att arbeta; men för att komma till samma mål, wälja de en annan väg.

I detta fängelse, äfwen som i dem, hwilka äro inrättade efter dess mönster, äro fångarne endast öfwer natten inneslängde i deras ensliga kamrar. Om dagen arbeta de tillsammans i gemensamma verkstäder; och som de, änsfönt förenade, äro underkastade lagen om absolut tystnad, äro de i selska werket ändå isolerade. Arbete i förening med andra och under tystnad utgör således den characteristiska skillnaden emellan Auburns system och det som följes i Philadelphia.

De, som yrka det förres företråde, anföra i afseende på tystnaden, hwartill fångarne äro dömda, att deras förening icke är åtföljd af någon olägenhet, och medför flera fördelar.

De äro förenade, men något moraliskt band emellan dem finnes icke. De se, utan att känna hwarandra. De äro i sällskap, utan att äga någon communication den ene med den andra. Det gifwes dem emellan hvarken wederwilja eller sympatbi. Den som tänker på ett förslag att ryuma, eller ett anfall emot sine waktares lif, wet ej hos hwilken af sina kamrater han kan påräkna biträde. Deras förening är endast materiel, eller för att nyttja ett tydligare uttryck, deras kroppar äro tillsammans och deras själar isolerade; och det är ej kropparnes ensamhet, som här är af wigt, utan wiljornas.

Deras förening i arbetsverkstäderna är således ej farlig. Den har, säger man, en egen förtjenst, den att gifwa fångarne sällskapslika wanor och att lära dem lyda.

Det ständiga inneslutandet i en cell kan liknas wid en demotståndlig naturkraft, som kufwar fången utan någon strid, och således beröfwar hans undergifwenhet all förtjenst af fri-

willighet. Innesfångd i detta trånga rum, har han, att tala egentligt, ingen disciplin att iakttaga; han lyder mindre en regel för sitt handlingsfält, än en fysisk omöjlighet att handla annorlunda.

I Auburn deremot är arbetet, i stället att vara en tröst för fångarna, i deras föresättning ett svårt åliggande, hvilket de skulle anse sig lyckliga att undgå. Under det de iakttaga tynnaden, äro de ständigt frestade att öfverträda lagen derom. De äro underkastade disciplinen, och ändå står det i deras makt att ej vara det. De hafwa någon förtjenst af lydnaden, emedan den icke är en ren nödvändighet.

Emot detta system göra anhängarne af fängelsföret i Philadelphia det inkast, att förutfattningen, det man skulle kunna bringa ett större antal misbdådare till absolut tynnad, wore en verklig chimere och att denna omöjlighet skulle alldeles förstöra ett system, hvars hufvudsakliga grund wore tynnad.

Herrarna Beaumont och Tocqueville anse mycken öfverdrift ligga i denna förebräelse och yttra den öfvertygelse, att om tynnaden icke alltid är noggrannt iakttagen inom fängelserna i Auburn, Sing Sing, Boston och Weathersfield, öfverträdelserna likväl äro så sällsynta, att någon fara ej kan deraf komma.

Med fritt tillträde öfverallt i det inre af dessa särskilda inrättningar, besökte de hvarje timma på dagen, utan att vara beledsagade af någon person, cellerna, verkstäderna, cappellet och gårdarna, och kunde alldrig öfverraska någon fånge, som yttrade ett enda ord, ehuru de använde hela weekor att gifwa allt på samma fängelse.

I Auburn är hvarje verkstad omgifwen af ett galleri, hvarifrån man kan se fångarna utan att blifwa bemärkt af dem. I dessa gallerier hade Beaumont och Tocqueville ofta hemligen gifwit allt på fångarnes förhållande, utan att en enda gång beträda dem med någon förseelse.

Det gifwes desutom ett factiskt bewis, som mer än något annat ådadalägger, till hvilken grad tynnaden är gerom disciplinen i dessa fängelser bibehållen. Fångarne i Sing Sing woro syfelfatte med stenrytning utom fängelsförets område, så att 900 brottslingar, bewakade af endast 30 waktariar, arbetade i frihet på öppna fältet, utan att någon ledja tryckte deras händer eller fötter. Det är klart att fångarne skulle hafwa waktarlarnes lif i sitt wäld, om den materiella kraften wore för de förra ensam tillräcklig; men dem fattas den moraliska kraften. Och hvarföre äro då dese 900 misbdådare, ehuru å ett ställe förenade, mindre starke, än de 30 individer, som äga befäl öfver dem? Det kommer deraf, att waktarlarna äga sig emellan fri communication, kunna rådgöra med hwarandra, förena sina krafter, och således äro i besittning af all den makt föreningen gifwer, då deremot fångarne, skilde, den ena från den andra, genom tynnaden, oaktadt deras öfverlägsenhet i antal, hos sig känna hela swagheten af ett isoleradt tillstånd. Om man nu för ett ögonblick antager, att fångarne kunde med någon lättbet äga communication med hwarandra, blifwe ofelbart ordningen genast störd. Förening af wilstorna, werkad genom talet, skulle lära dem hemligheten af deras kraft. Den beundransvärda ordning, som råder i Sing Sing, och som endast genom tynnaden kan upprätthållas, bewisar således, att tynnaden der är iakttagen,

Ordningen inom fängelserna är följande:

Wid fångens ankomst till fängelset undersökes hans hälsotillstånd af en läkare. Man låter honom taga ett bad, aflipper hans hår och ger honom nya kläder. I Philadelphia får man honom till hans ensliga rum; hvarifrån han aldrig utgår. Det är der, som han arbetar, äter och hwilar; och inrättningen af detta rum är sådan, att han aldrig har behof af att utkomma och att snygghet och ren luft alltid der i hög grad bibehållas.

I Auburn, Weathersfield och de andra fängelserna af samma natur, försättes han genast i samma isolerade tillstånd, men endast för några dagar; hwarefter man låter honom utgå ifrån sin cell för att arbeta i verkstäderna.

I dagningen väckas fångarne, genom ringning i klocka, — signalen för deras uppsligande. Fångmeklarna öppna dörrarne: fångarne uppsälla sig i linie, under tillsyn af deras waktare, och begifwa sig genast till gården, hwarest de gåra halt, för att twätta sina händer och ansigten, och derifrån till verkstäderna, der de omedelbart sätta sig till arbete. Arbetet afbrytes endast wid måltidstimman. I äte ett enda ögonblick uppföras till recreation.

Då frukost- och middagstimman är inne, upphörer arbetet och alla fångarne samlas i Auburn uti en stor matsal; men i Sing Sing och de öfriga fängelserna draga de sig tillbaka in i deras enskilda rum och spisa der hwar för sig. Denna senare regel, hwarigenom disciplinen, i synnerhet hwad tystnaden angår, lättare widmakthålles, äger ett oskrifligt företräde framför den, som följes i Auburn.

Om aftenen upphöra arbetena och alla fångar gå ur verkstäderna, för att träda in i deras celler.

Under hela dagen går allt för sig i den djupaste tystnad och man hör i fängelset ej annat ljud, än det, som orsakas af de wandrandes steg och af arbetarnes rörelser. Men wid dagens slut och sedan fångarne inträdt i cellerna, råder inom dessa widsträckt murar, som innesluta ett så stort antal af fångar, grafwens tystnad. Författarne af det arbete, hwarur dessa upplysningar hemtas, yttra, att då de ofta om nätterna gingo igenom dessa stumma gallerier, som återgifwa det minsta ljud, det förefom dem, som skulle de hafwa gjort en wandring genom catacomberna.

Den ena dagens ordning är lika med den andras, hela året igenom. Således förflyta, under en tryckande enformighet, alla fångens timmar ifrån hans inträde i fängelset till strafftidens slut. Arbetet upptager dagen: hela natten är lemnad åt hwilan. Emedan arbetet är strängt, erfordras lång hwilotid, och den som består fångarne, är så tillräcklig, att de både före och efter sömnen ännu hafwa några stunder öfriga, för att kunna tänka på sin enslighet, sitt brott och sitt elände.

Alla fångar bära samma dräkt och spisa samma bröd. Alla arbeta, och det gifwes i detta affende ej någon annan stämning, än den, som härflyter från den naturliga fallenheten för det ena yrket, mera än för ett annat. Arbetet får aldrig afbrytas. Man har insett olägenheten af att förelägga fångarne wist mått af arbete, efter hvars fullgörande de skulle wara berättigade att göra intet. Det är af wäsentlig wigt för fången, äfwen som för ordningen i fängelset, att han arbetar oupphörligt: för honom, emedan syftlösheten är förderf

lig: för inrättningen, emedan erfarenheten wisat, att det är lättare att hafwa tillsyn öfwer 50 som arbeta, än öfwer 10 fångar som göra intet.

Deras föda är sund, snarare öfwerflödig än knapp, men grof. Den skall underhålla deras krafter, men icke gifwa dem några njutningar, som endast äro angenäma.

En hwar är bunden wid wanliga dieten inom fängelset. Alla starka eller jästa drycker äro förbudna, och man dricker der endast watten. Ett ställe, der samhället satt brottslingar för att ångra sig, bör ej förete scener af glädthet och liberlighet; och det wore orättwist att låta den förmodne brottslingen, hvars rikedom ökar hans brott, förlusta sig i fängelset, wid sidan af den fattige, hvars medellösa belägenhet, i någon mån, minskar hans fel.

Arbetsflit och godt uppförande bereda ej fångarne någon lindring i straffets verkställighet. Erfarenheten wisar, att den brottsling, som i samhället begått brott, hwartill fordrats största sticklighet och djershet, ofta är i fängelset den minst uppstudsige. Han är mera lydig, än de andre, emedan han är mera klof. Han wet, att underkasta sig ordningen, då han saknar makt att uppresas sig. Han är merändels mera sticklig och verksam i arbetet, i synnerhet om man för honom framställer, såsom mål för hans hemddanden, en njutning, som ej är mycket aflägsen. Om man således bewisjar fångarne förmåner, i förhållande till deras uppförande i fängelset, äfventyrar man att mildra fängelsets stränghet för den brottsling, som mest förtjenar den, och att beröfwa dem all förmån, som wore deraf mest wärdige.

Man finner ej i de nya fängelserna någon af dessa i England nyttjade maskiner, hwilka fångarne tanklösst sätta i rörelse, och med hwilkas biträde endast deras fysiska verksamhet öfwas. Man will, att de under sitt arbete i fängelset lära ett handwerk, hwaraf de kunna lefwa, då de gå ut ur fängelset.

Man kan ej utan förundran se den flit och stundom sticklighet, hwarmed fångarne arbeta, och den ölas då man känner, att de handla utan intresse. I de flesta fängelser i Europa hörer en del af arbetsförtjensien fångarne till. I de förenade Staterna är den princip i allmänhet antagen, att brottslingen är skyldig samhället hela sitt arbete. Således arbeta de, utan att erhålla någon arbetslön, och då de gå ur fängelset håller man dem ingen räkning för hwad de gjort. Man gifwer dem endast något penningar, för att kunna förhjelpa sig till det ställe, som de wälja till sin nya bostad.

Det är endast i Baltimore, som man mildrar strängheten af nämnde princip. I detta fängelse förelägger man hwarje fånge ett wist arbete för dagen. När han slutat det, upphör han ej att arbeta; men han börjar att arbeta för sig sjelf. Allt hwad han gör utöfwer det förelagda arbetet, blifwer hans enskilda egendom; och som den ej öfwerlemnas till honom förr, än wid strafftidens slut, är man säker, att de penningar, han således förtjent, icke skola blifwa menliga för disciplinen i fängelset. Det war en tid, då fångarne i Baltimore kunde genast använda sin arbetsförtjens till inköp af matwaror. Deras arbete war då mera productif; men man fann snart, att denna eftergifwenhet förstörde all disciplin.

2:0 Om medlen att upprätthålla disciplinen.

Huru kunna fångarne hållas till absolut tynnad? Huru förmår man dem att arbeta

utan egit intresse? I Philadelphia är disciplinen lika enkel som sjelfva systemet. Det enda kritiska ögonblick är fångens inträde i fångelse. I det ensliga rummet ser han några dagar endast rysliga spöken. Skakad af fruktan och tård af tusende qwat, anklagar han samhället för orättvisa och grymhet, och i en sådan sinnesförfattning händer någon gång, att han trotsar wederbörandes befallningar, och ej will emottaga den tröst, man söker gifwa honom. Den enda bestraffning, som fångereglementet tillåter, är fångens inneslutande i mörkt rum, med inskränkning af hans kost. Det är sällsynt, att mer än tvenne dagar med en sådan behandling behöfwes, för att göra den mäst ostyriga och hårdnackade fånge ordningen undergifwen. När brottslingen öfvervunnit de första intrycken af ensligheten, sedan han besegrat de sträckbilder, som hotade att bringa honom till wanwett eller förtwiflan, och då samwetets förebråelser hos honom hunnit wäckas och blifwa verkande, har han blifwit alldeles nedslagen och sökt i arbetet en förjrwelse under sin swära belägenhet. Ifrån denna stund är han för alltid kufwad och undergifwen fångelsens reglor.

Man har förut anmärkt det hufwudsakliga felet i detta system, det nemligen, att fångens undergifwenhet förlorar dess moraliska egenskap — frivillighet. I öfrigt är det wät i verkställigheten lättast, men medför större kostnader. Swart rum är ett särskildt fångelse inom sjelfwa fångelse, och de fångar, som der äro förwarade, kunna ej göra sig skyldiga till brott, som endast äro möjliga under sammanlesnad med andra. Der finnas inga straff, emedan inga öfwerträdelser finnas.

Disciplinen i Auburn, Singing, Boston, Weathersfield och Baltimore är ej lika enkel. Dessa särskilda inrättningar följa icke sjelfwa i detta afseende en likformig method. I Singing nyttjas piska för att bestraffa fel emot den stadgade ordningen. Samma bestraffningsätt, dock med mycken mildring i verkställigheten, nyttjas i Auburn. Wid straffinrättningarna i Boston och Baltimore är man något mera sträng, än i Auburn, men ändå mycket mindre, än i Singing. Weathersfield skiljer sig ifrån alla de öfriga, genom sin ytterliga mildhet.

Öfwerintendenten för denna sistnämnda inrättning, Pillsbury, har försäkrat, att han under tre års tid endast en gång funnit sig föränlåten att begagna förberörde hårda correctionsmedel. Man innesluter fången dag och natt i sin cell, utan att bewilja honom förmånen att arbeta. Erfarenheten har wisat, att intet är mera sällsynt, än att fången motsår detta första prof. Snyppst har han börjat undergå det swära straffet af absolut enslighet, förrän han anhåller att få återtaga sin plats i den gemensamma verkstaden, och godwilligt underkastar sig alla disciplinens fordringar. Blifwer han ej genast kufwad, tillägges man wid hans enslighet någon ytterligare stränghet, såsom fullt mörker, minskning af födan och någon gång tager man ifrån honom hans fånge. Framhårdar han i sitt motstånd, då, och endast då, använder man piskan. Direktörerne wid detta fångelse wisa en utmärkt owilja mot kroppsstraff, ehuru de tro lagen böra berättiga dem dertill. Efter Hrr Beaumonts och Toquevilles öfwertrygelse synes den mildrade disciplinen i Weathersfield wara för inrättningens ändamål tillfyllestgörande.

Det må anmärkas, att den willkorliga makt, att efter godtfinnande med piska afstraffa fångarna, som i Singing är lemnad äfwen åt den lägre waktbetjeningen, är i de förenade Staterna föga bestridd.

”Baktarens wälde öfwer fångens person är,” säger man: ”fadrens öfwer sina barn, lärarens öfwer sina lärjungar, mästarens öfwer sina lärningar och skeppskapitenens öfwer ”besättningen.”

Bestrafning med piska brukas i Amerikanska Marinen, som derwid icke fäster begrepp om någon wanära.

I de äldre fångelser, Walnutstreet i Philadelphia och Newgate i NewYork, der fångarne hvarken woro ensamma eller förbundne till arbete, eller i öfrigt underkastade den stränga disciplin, som äger rum i de nyare straffinrättningarna, dogo årligen, å förra stället, en af sexton fångar, och å det senare, en af nitton.

I Sing Sing dör en af trettiofju; i Weathersfield en af fyratiofwa; i Baltimore en af fyrationio; i Auburn en af femtiosex; och i Boston en af femtioåtta.

Och hwad än mera är, om man will jemnföra fångarnas dödlighet i fångelser med de fria människornas i samhället, slår äfwen denna jemnförelse ut till fördel för straffarbetshusen.

3:o. Om fångarnes förbättring.

Det gifwes i Amerika, liksom i Europa, afkningswärde män, som, hänförde af deras philantropiska känsla och utgående ifrån abstractioner, som mer eller mindre afswika ifrån verkligheten, föreställa sig, att penitentiarsystemet skall med tiden medföra en ofelbar werkan till brottslingarnes radicala förbättring.

Om dessa anspråk äro öfwerdrifna, kan man dock erkänna systemets verkliga förtjenster, utan att tillägga det sådana inbillade, som aldrig kunna tillkomma det samma.

Det är redan en stor, af detta system nödwändigt härflytande, fördel, att fångarne ej blifwa i fångelser mera förderfwade, än de, wid inträdet deri, woro; och om man ej med säkerhet wet, till hwilken grad fångarne kunna blifwa förbättrade, känner man åtminstone af erfarenheten nogsamnt de wanliga fångelsernas ofelbara tjentlighet att dem förwärra; och så länge man ej påsunnit ett fångelse, hwari disciplinen wore ögonstentligt förbättrande, kunde man tillåta sig att säga, att det bästa fångelser är det, som icke förwärrar.

Men man finner lätteligen, att systemets sistare ej kunna åtnöjas med endast detta resultat. De bemöda sig att desutom werka fångarnes förbättring.

Religiös och moralisk undervisning är det hufwudsakligaste medlet, som man i berörde afseende använder. I alla straffinrättningar lär man de fångar läsa, som ej kunna det förut. Dastadt ingen fånge är twungen att insinna sig i skolan, anser hwar och en det för en förmån att der så tillträde; och, då det är omöjligt att emottaga alla dem, som insälla sig, wäljer man af brottslingarne ut dem, hwilka anses hafwa största behof af undervisning. Den frihet, man bewisar fångarne, att icke komma till skolan, gbr dem, som frivilligt insinna sig, mera nitiska och läraftiga. I denna skola gifwes alla söndagar undervisning före gudstjensten, och presten, som förrättar denna, håller ett andeligt tal, hwari han undwifer att ingå i någon undersökning om dogmerna, för att endast afhandla den religiösa moralens hufwudgrunder, så att Catholiken och Protestanten, Unitarien och Presbyterianen må kunna deraf hemta samma uppbyggelse. Före fångarnes måltider hålles alltid bön af fångpresten

och en hvar af dem har i sin cell en bibel, som Staten består honom, och hvari han kan läsa, hela den tid, som ej är egnad åt arbete.

Man fäster likväl icke i alla fängelserna lika stor vikt wid den religiösa undervisningen. I Auburn, Weathersfield, Philadelphia och Boston anses den mest hufvudsaklig.

Den betägenhet, hvari fångarne i Philadelphia äro satta, är i hög grad tjenlig att främja deras förbättring. Hrr Beaumont och Tocqueville yttra, att de, mer än en gång, med förundran märkt den alswarsamma riktning, fångarnes ideer i detta fängelse taga. De hafwa der sett fångar, hwilkas anlag och lätt sinnighet fört dem till brott, och som i ensligheten want sig att göra djupa betraktelser och skärpa sitt omdöme. Ordningen i detta straffhus har wisat sig mest werksam på själar begäfwade med någon lyftning, och på personer, som genom uppfostran blifwit hyssade, emedan de lidit mest af ensamheten. Men den absoluta ensligheten gör på fångarna utan undantag de listigaste intryck. Deras hjertan öppna sig hafst. Religiösa känslor finna hos dem lätt infleg, och minnen af deras familjeförhållanden verka mäktigt på deras själar. Närwaron af en menniska, som samtalar med dem, är en omätlig wälgerning, hvars hela värde de listigt känna. Wid ett besök i detta fängelse, yttrade en af fångarne till Hrr Beaumont och Tocqueville: "Med glädje ser jag uppsyningsmännen, som besöka mitt rum. Denna sommar inkom till mig en srysa; jag tyckte mig hafwa i den funnit en kamrat. Om en fjärit, eller hwilket annat djur som helst, går in i mitt rum, gör jag den aldrig något ondt."

Sfwerintendenten besöker hwarje fånge, minst en gång om dagen. Inspektörerne göra det minst två gånger i veckan, och pressen åligger i synnerhet omsorgen för deras moraliska förbättring. Före och efter dessa besök äro de ej alldeles ensamma. Bibeln och någon annan uppbyggelig läsning utgör deras bibliotek. När de ej arbeta, läsa de.

Det är förut nämnt, att fångens inträde i fängellet är ett kritiskt ögonblick. Hans utgång är det ännu mera. Då han på en gång flyttas ur ensligheten i wänliga samhällslifwet, kan man befara, att han med begärlighet söker de njutningar, dem han så länge varit beröfwad. Han medförer sannolikt goda föresatser, men må hända också ännu listigare passioner, och dem så mycket hästigare, som de en lång tid varit återhållna.

I Auburn, Weathersfield, Sing Sing och Boston är förbättringssystemet ej grundadt på samma teori. Fångarnes sammanvaro om dagen synes i samning mindre tjenlig att hos dem verka besinning och ånger; men den är mera gynnande, än ordningen i Philadelphia, för fångarnes undervisning. I dessa fängelser kunna läraren och pressen, i deras föreläsningar och predikningar, tala till hela fängellet. Sedan stolgången och gudstjensten med predikan om söndagarna i Auburn och Weathersfield äro slutade, ingå fångarne i deras enskilda rum, hwarest pressen gör dem besök. Han besöker dem likaledes de andra dagarne i veckan, och bemödar sig att röra deras hjertan, genom wäckandet af deras samweten. Med glad känsla se fångarne honom inträda i deras rum. Han är deras ende wän. Han emottager förtroendet af alla deras känslor och bekymmer; och om de hafwa någon billig anledning att klaga öfwer betjeningens förfarande, eller någon gunst att söka, åtager han sig att derom göra anmälan.

Om än de nu beskifna straffsystemer högst sällan skulle verka en sådan radical förbättring, som af en elak gör en hederlig människa, och ingifwer den dygder, som endast ägde laster, kan man dock med säkerhet antaga, att de wanor wid ordning, hwartill fången under en längre tid är hållen, skola hafwa stort inslytande på hans moraliska uppförande då han åter inträder i samhället.

Nödvändigheten att arbeta, som kufwar hans böjelse för lättja, förpligtelsen till tystnad, som bringar honom till besinning, ensligheten, som ständigt återför tankan på hans brott och straff, den religiösa undervisningen, som upplyser och tröstar honom, den owillkorliga lydsheten i hvarje ögonblick för oföränderliga regler, det enformiga lefnadsfättet, med ett ord, alla de omsändigheter, som beledsaga den stränga ordningen i fängelset, måste göra ett djurt intryck på hans sinne; och man har full anledning att hoppas, det ifrågavarande straffsystem skall, i de flesta fall, tillwägabringa, om man så må yttra sig, en legal förbättring.

Churu man, med kännedom af människonaturen och deri liggande driffjädrar till godt eller ondt, är berättigad till den förmodan, att en straffinrättning, som bidrager till wäckande af det förra och till det senares undertryckande, skall medföra goda verkningar, måste man dock hemta egentliga bewiset för des förtienst ifrån erfarenheten. Om de, som utgått ur en straffinrättning, icke föröfwa nya brott eller om det sker mera sällan, än wid andra straffanstalter, har man häri tillräcklig grund för den tro, att inrättningens inslytande varit wälgörande; falla de åter ofta in i nya brott, är derigenom bewist, att disciplinen i fängelset icke gjort dem bättre.

För att i detta afseende fördomsfritt och utan någon förkärlek bedöma penitentiarsystemets sanna värde, hafwa Hrr Beaumont och Tocqueville icke anfört resultaterna af de nya straffanstalterna i Philadelphia, Sing Sing, Boston och Baltimore, emedan deras tillwärelse ej är så gammal, att några säkra slutsatser af den der wanna erfarenhet kunnat dragas. De hafwa derföre meddelat så bestämda uppgifter endast för de nya fängelserna i Auburn och Weathersfield, de enda, som warat så länge, att man kan någorlunda säkert döma om deras inslytelse på fångarna.

I det gamla fängelset i NewYork förhöll sig antalet af fångar, som begingo nya brott, till fångarnes hela antal, såsom en till nio, i Maryland, som en till sju, i Walnutsstreet som en till sex, och i gamla fängelset i Connecticut som en till fyra. I Boston återfördes i fängelset siette delen af fångarna för nya brott.

Återfall i brott äro deremot i Auburn och Weathersfield mycket mindre talrika. I det förra så de i förhållande till hela fångpersonalen, som ett till nitton, och i det senare, som ett till tjugo.

I Auburn har man ej nöjt sig med att anteckna de brottslingar som, sedan de en gång der varit straffade, måst å nyo intagas för återfall i brott. Man har derom sökt förskaffa sig underrättelser om de frigifna och i samhället qwarwarande fångarnes uppförande. Af ett hundrade sextio individer, om hwilka sådana upplysningar kunnat erhållas, hafwa etthundra tolf förhållit sig wäl, men de andra antingen återtagit elaka wanor, eller ådagalagt mindre pålitliga prof af förbättring.

Man slutar i Amerika, med största sannolikhet, af de verkningar, erfarenheten wid Auburn och Beathersfield, i öfverensstämmelse med teorien, redan wisat, till en lika verk- samhet af öfriga efter samma modell inrättade straffängelser.

Hrr Beaumont och Toequeville anföra de särskilda hinder eller betänkligheter, som i Frankrike kunde möta eller förswära antagandet af penitentiarsystemet, såsom hufwudsakligen:

- a) de större kostnaderna för fängelsernas inrättning.
- b) sinnenas uteslutande riktnig på blott politiska föremål.
- c) farhågan, att presterskapet icke skall der med samma nit och interesse, som i Amerika, omfatta systemet och genom sin verksamhet bidra till den reform, som dermed åsyftas.
- d) den hos en stor del af nationen rådande owilja emot religionens tjenare, grundad på desas deltagande i politiska strider.
- e) den, såsom möjlig, tänkta händelse, att man ej skulle, utan lemnad rättighet åt weders- hbrande att använda stryf, som åter ansågs med fransmännens character oförenligt, bi- behålla den absoluta tyssnaden.
- f) den wanära, som i Frankrikes strafflag är fästad wid en stor del af straffen, och
- g) mångfalden af straffarter, som skulle göra lika många straffinrättningar af särskild be- staffenhet nödwändiga, nemligen les bagnes, les travaux forcés och la reclusion.

De yttra dock den öfvertygelse, att Regeringen skulle göra en nyttig sak, om den upp- rättade ett Normalstraffhus (pénitenciermodèle), byggdt och inredt efter samma plan, som fängelserna i Amerika, och styrdt, så widt möjligt är, efter samma regler för disciplinen, som de, hvilka i dessa fängelser iakttagas; hwarwid de tillägga, att denna byggnad borde, med all den enkelhet deras medförda planer ägde, verkställas, utan någon lux i architecturen.

Angående kostnaderna för straffarbetshus har Commiteen redan sagt allt hwad den för närwarande kan säga.

De lit. b, c, d upptagna betänkligheter äga ej rum i Sverige.

Beträffande den lit. e. anmärkta omständighet, är Commiteen fullt öfvertygad, att den absoluta tyssnad, hwilken den i det reviderade förslaget upptager såsom owillkorligen nöd- wändig för penitentiarsystemets framgång, skall kunna bibehållas med de correctionsmedel, som blifwit af Commiteen angifna.

Då föreståndare eller uppsyningsmän äga att genast i enrum innesluta fånge, som felar emot ordningen i denna eller annan del, och, der han sätter sig till motwårn, enligt 8 §. 7 Kap. af reviderade texten, å honom bruka det wåld, som nödigt är, synes all till- börlig makt vara lemnad i deras händer.

Den lit. f. anmärkta swårighet äger, efter Commiteens förslag, ej rum; ej eller den, som är upptagen lit. g. — Hwad den senare angår, har man lagt Commiteen till last, att den icke, lika med Bayeriska lagen, antagit trenne särskilda slag af swårare frihetsstraff, såsom fästnings- eller kedjestraff, tukthus och straffarbetshus i instränk- tare bemärkelse. Som det gifwes brottslingar af stiftliga grader, och fångarne i våra wan-

liga fängelser äro huller om huller hopvräkte, har man med rätta tänkt, att det wore immoralistiskt att sammanblanda dem, och placera under samma tak, i samma verkstad, i samma fäng och wid samma bord, den, som lider straff för ett groft brott, och den, som straffas för ett mindre; men de classificationer, som äro föranledda af detta motif, blifwa onödiga och öfverflödiga, när man införer systemet af enslighet om natten och af owillfortlig tyfnad om dagen. Der detta iakttages, kan den minst brottslige ställas wid den gröfste misddådare, utan att blifwa smittad eller wanärad af umgänge med honom. Några positiva föreskrifter i lagen om stlnad i straffens intensitet, efter de olika brottslighetsgraderna, anser Commiteen ej ändamålsenliga. Om straffet skall vara affräckande ifrån de mindre brotten, och kunna lända till deras förbättring, som på kortare tid insättas i fängset, bör det tillämpas i all den widd penitentiarsystemet fordrar. Den gröfre brottslingen skall ej handteras barbariskt, men hafwa ett ökad lidande i den längre strafftiden. — Straffet skall vara swårt och kämbart för den förre, wen ej outhärdligt för den senare. I de Amerikanska fängelserna gäller också samma ordning för alla fångarna. Frågar man erfarenheten, hwad man hittills wunnit med de flera classer af swårare frihetsstraff, som man i lagstiftningarna antagit, blifwer swaret, att de skärpningsmedel, hwarmed man utmärkt en del deraf, såsom owillfortligt påläggande af kedjor, tyngre eller lättare, sådan inskränkning af fångens kost, att man bestått honom sällan warm sōda och aldrig kött, samt wisa dagar i weckan under hela strafftiden ikrit honom ånjuta endast watten och bröd, absolut fasta, spöslning, med flera sådana, som menstliga uppfinningsgäfwan kunnat uttänka, i grund förhärdat fången, om de ej, såsom ofta inträffat, gjort ett hastigt slut på hans lidande. Skilfaktigheten i straffsätt och i fångarnes öfriga behandling skulle göra ett stort antal af särstildta fängelser och förwaltningar nödwändigt. Hårtill skulle fordras utomordentligt stora kostnader och penitentiarsystemets enhet ginge genom straffanstalternas splittring förlorad.

Då Hfwerstyrelsen, ehwad den består af en person, eller af flera, icke kan i fängset ständigt närwara, finner man lätteligen, att den å stället warande föreståndarens befattning är af högsta wigt, och att den fordrar hos personen utmärkta egenskaper, såsom stor redlighet, djup känsla af dess pligter, mycken erfarenhet, fullkomlig människokänedom och outtröttlig werksamhet.

Om man, wid fångelsernas nuwarande inrättning, sällan kan finna sådane män, wilstige att åtaga sig uppgiften öfwer ett fångelse, är Commiteen öfvertygad, att med införandet af penitentiarsystemet i sin rätta betydelse de mest aktningswärde och sticlige personer flota willa offra sin tid, sina krafter och bemödanen åt detta för samhället högst wigtiga föremål.

Om det af Commiteen föreslagna straffsystem ej genomföres i hela dess widd och werksättes i all dess stränghet, önskar Commiteen högeligen, att det icke må antagas. Opinionen skall i sådant fall olyckligtwis komma att förblanda detsamma med correctionsinrättningar, som äro werklige werelunderwisingsskolor i brott, och hwilkas särtingar, genom ofta förnyade gröfre förbrytelser, åstadkomma allmän osäkerhet i samhället. Genom den åt ett fångelse gifna benämning af *correctionshus* utträttas, ty wär! intet. Om det ej är så inrättadt och styrdt, att *correction* kan äga rum, skall det nödwändigt blifwa ett *corruptionshus*.

Skulle penitentiar-systemet för det närvarande icke kunna införas, är Commiteen dock öfvertygad, att den goda saken en gång skall hafwa framgång, men alldeles oförmodigen att gifwa förslag å några andra rättvisa och ändamålsenliga straff att sätta i dess ställe.

Profesörerne i Upsala omförmåla i deras betänkande, att Bayeriska lagen, utom fedjesstraffet, tukthuset och straffarbetshuset, antagit ett med dem coordineradt eller parallelt gående straff, under namn af fästningsstraff (*Festungsstrafe*), ämnadt att användas mot sådana förbrytare, för hvilka, med afseende på deras familj, eller andra omständigheter, det egentliga straffarbetet skulle vara mindre lämpligt.

Churu derefter yttras, att Profesörerne ej vilja påstå, det Bayeriska lagens stadganden angående förr nämnda straffarter äro i allt, utan undantag, fullt ändamålsenliga och att ej någon grundad anmärkning emot en eller annan punkt skulle kunna göras; likväl och då icke bestämdt förklaras, om fästningsarresten, såsom surrogat för de ordinaira straffen, sunnits tjenlig eller ej, kan Commiteen ej weta, om den icke anses, genom underlåten efterföljd af Bayeriska lagen, äfwen i denna del hafwa felat. Den får således anföras, att nämnde lags föreskrifter, angående fästningsarresten, lika litet som dess öfriga innehåll warit för Commiteen ofända, men att man ansett emot grundsatsen om allas likhet inför lagen stridande, att med afseende å ständsskillnad och andra personliga förhållanden inrätta ett privilegium på en särskild och relativt lindrigare straffart, helst stäligen kan i allmänhet påstås, att en förbrytare är straffbarare i den mån, som hans upphöjda ställning i samhället och större bildning bort afhålla honom ifrån brott.

Man har, såsom förr är sagdt, äfwen emot Commiteens förslag anmärkt, att den ej med straffarbete å lifstid förknippat med borgerlig död.

Denna juridiska fiction, hwari Romarnes *capitis diminutio maxima*, med wisa modificationer, gjorde sig uti den äldre Franska lagstifningen gällande, och i grund hwaraf man vill anse den till lifstidsfångelse dömd, såsom fysiskt död, och således genast öfverflytta hans egendom på arfwingar, utestänga honom från all vidare arfverätt och owillforligen upplösa hans ägtenskap, blef, som bekant är, i Code Napoléon införd. Mindre känt torde det vara, att, wid discussionerna här om, då warande Justitié-Ministern Cambacérés och flera ansedda jurister bestridde denna fiction, och att den motsades af förste Consuln, af hwars flera yttranden i ämnet må anföras följande: "La Société est assez vengée par la condamnation, lorsque le coupable est privé de ses biens, lorsqu'il se trouve séparé de ses amis, de ses habitudes. Faut il étendre la peine jusqu'à la femme et Parracher avec violence à une union qui identifie son existence avec celle de son epoux? Elle vous diroit: Mieux valait de lui ôter la vie: du moins me serait-il permis de chérir sa mémoire, mais vous ordonnez qu'il vivra, et vous ne voulez pas que je le console. Eh! combien d'hommes ne sont coupables qu'à cause de leur faiblesse pour leurs femmes. Qu'il soit donc permis à celles qui ont causés leurs malheurs, de les adoucir en les partageant. Si une femme satisfait à ce devoir, vous estimerez sa vertu, et cependant vous ne mettez aucune difference entre elle et l'être infame qui se prostitue."

Denna fiction upptogs i Bayeriska strafflagens 7:de artikel, och till rättfärdigande deraf, anföres i de förut omnämnda anmärkningarna till samma lag: att "det innebure en motsä-

gelse att på lifstid beröfwa en menniska friheten, och dock anse honom såsom borgerligen lefwande och skicklig att vara i ämnet af rättigheter; och att det skulle, så wäl i anseende till husliga förhållanden, som i fråga om fallande arf, medföra menliga följder." Men de således för den borgerliga döden anförda skäl förfalla, efter Commiteens öfvertygelse, wid nogare pröfning. Hvad motsägelsen beträffar, så förefinnes den verkliga icke. Genom frihetens förlust på lifstid inskränkes wäl ganska mycket den dertill dömdes rättsgebiet, men upphäwes ej derigenom helt och hållet, emedan hans personlighet ej för än i och med hans tillwarelse upphöret. Det skulle snarare innefatta en motsägelse, om man wäl tillät en menniska behålla lifwet, men afstodde henne personligheten och gjorde henne alldeles rättlös.

De förmenta skadliga följder, som genom den borgerliga döden skulle förekommas, äro antingen öfwerdrifna, eller kunna på annat sätt lätteligen undanröjas.

Hvad makars förhållande till hwarandra beträffar, har man i 6 Kap. 4 §. af förslaget till GiftermåtsBalk förklarar, att då ena makan är dömd till straffarbete å lifstid, skilnad i ägenskapen skall bewisjas, der den andre det påstår. Will den senare ej göra bruk af en sådan rättighet, så har Staten ej någon anledning att slita ägenskapshandbandet och betaga brottslingen den tröst, att hans makas trohet och tillgifvenhet för honom fortfara.

Widkommande den dömdes egendom, är, jemte det straffets verkställighet betager sänghet möjlighet att något för sig deraf använda, uti det wid Criminallagen fogade förslag till 13 Kap. 7 §. Ursålbalken i allmänhet förefriswet, att den till straffarbete i 4:de eller högre grad dömdes egendom skall, medan han undergår straffet, af förmyndare förwaltas. Detta gäller om så wäl den egendom, han ägde då dom öfwer honom fälldes, som hwad honom i arf sedan kan tillfalla. Något skäl finnes ej att beröfwa honom rättigheten att emottaga och på arfwingar öfwerflytta arf, utom i det fall, som i 4 Kap. 1 §. af förslaget till sistnämnda Balk omnämnes. Öfr lifstidsfånge, utan att hafwa genom testamente förordnat om sin egendom, så ärfwes han lika med den som, dömd till straffarbete å wif tid, under denna tid dörr.

Borgerliga dödens antagande skulle häremot leda till många betänktiga följder. Genom det man fränkänner den dömdes all arfbrätt, komme ett fallande arf att gå förtoradt för hans arfwingar. Genom honom betagen rätt att göra testamente, har man beröfwat honom möjligheten att använda sin egendom till wälgörenhetsändamål, och någon gång trösten att godtgöra det lidande, han i sin lefnad tillfogat andra. Huru wille man förfara, om lifstidsfånge genom Konungens nåd, i grund af ådagalagd förbättring, åter finge inträda i samhället? Och hwilken förwirring af rättsförhållanden skulle icke uppkomma, om den dömdes rätt tillfälle att rymma, ingått ägenskap, derunder förwärfwat förmögenhet och med andra slutat afhandlingar om fast eller lös egendom o. s. w.?

Den fiction, hwarifrån Franska lagstiftaren utgått, och i grund hwaraf han med wåld wäl göra en menlig warelse, hwilken ännu lefwer, dödd, — denna fiction, som i hwarje ögonblick af verkligheten motsäges, tillstapar ett med humaniteten och våra åsigter af civilisation oförenligt tillstånd, hwari den borgerligen döde ställes nära i lifhet med en Romersk servus, och är orättwis, emedan den werkar på oskyldiga personer, den dömdes maka och barn.

Frankrikes anseddare jurister höja allt mer och mer sin röst emot den borgerliga döden. Tallandier yrkade, i Deputerades Kammar 1831, des affläffande; och Hertigen De Cazes utvecklade wid discussionen i Pairskammaren följande året de grunder, på hvilka den, såsom orättwis, borde förkastas, med förklarande, att han då skulle fordra detta straffs upphäfwande, om ej Justitieministern gifwit tillkänna, att han ämnade förelägga ett lagförslag derom.

Med undantag af den Bayeriska lagstifningen, har borgerliga döden ej wunnit insteg i någon Typ lagstifning, och den lärer, såsom affläffad i de senare förslagen till strafflag för Bayern, äfwen ur den förnämnda försvinna.

Så widt os är bekant, har endast v. Strombeck, i des förslag till strafflag för Hertigdömet Brunswig med dertill hörande Furstendömen, upptagit borgerliga döden i förening med frihetsförlust å lifstid; likwäl, såsom ett surrogat för dödsstraffet, hwars totala affläffande den gamle erfarne domaren föreslagit.

Då Commiteen, på ofwan anförda grunder, förkastat den borgerliga döden, bör den likwäl ej sjelf lemna oanmärkt ett i 6 §. 4 Kap. Ursda-Balken af det år 1826 afgifna förslag till Allmän Civillag föreförmmande stadgande, hwaraf kunnat dragas den slutsats, att den i en omständighet närmast sig till ifrågawarande straffinstitution; men att i förslaget till de ändringar i Civillagen, som skulle blifwa en följd af den utarbetade Criminallagen, samma stadgande blifwit uteslutet.

Allt fränkänna den till lifsstraff fällde rättighet att genom testamente förordna om sin egendom, på sätt Professorerne i Upsala yrkat, har Commiteen, på skäl, som i afseende å lifstidsfänge blifwit i denna omständighet anförda, ej eller ansett tjenligt; och hwad angår andra tillsatser wid lifsstraff eller desas qualification, återoppar Commiteen hwad deremot i motiverna till detta kapitel förut är yttradt.

I afseende å straffarten Fängelse, finna Professorerna i Upsala den anmärkning kunna göras, att det utsatta maximum af 180 dagar för enkelt fängelse torde vara för litet, och att betwiflas kan, huruwida fängelse wid watten och bröd, sådant det i lagförslaget stadgas, skulle blifwa något särdeles affräckande straff för den fattigare, wid en knapp föda förut wanda folkflåsen.

Enär detta frihetsstraff stadgas för brott af mindre swår beskaffenhet, å hvilka ett lindrigare represions- och correctionsmedel, än straffarbete, således bör användas, wore det ej tjenligt, att ålägga enkelt fängelse, såsom ej beledsagadt med twång till arbete, å längre tid, emedan den dönde kunde derigenom blifwa lidande i sin näring och sysslotösheten hafwa menligt inslytande på hans sinne, eller att skärpa fängelse wid watten och bröd utöfwer hwad förslaget innehåller; hwarförutan, i afseende på denna senare modification af fängelsestraffet må tilläggas, att en sådan skärpning kunde blifwa för den dömdes hälsa farlig.

Widare anföra Professorerna i Upsala, att en hufwudart af frihetsstraff är ur lagförslaget helt och hållet utesluten, nemligen förwifningsstraffet, och göra härwid följande reflexion: "att den ena modificationen deraf (af förwifningsstraffet) nemligen deportation här (i lagförslaget) ej blifwit nämnd, må oaktadt den obestridliga lämpligheten och ändamålsenligheten af detta straff wid wisa slags förbrytelser, hafwa ett giltigt skäl i saknaden af en tjenlig deportationsort, ehuru det må

hända skulle kunna sättas i fråga, huruvida Staten ej skulle kunna förskaffa sig en sådan med mindre kostnad, än den, som erfordrades till anläggande och underhållande af en stor mängd af straffanstalter inom rikets gränser."

Om lämpligheten och ändamålsenligheten af deportation, såsom straff, har Commiteen länge hyst twifvelsmål. Att här redowisa grunderna dertföre, wore öfverflödigt, sedan erfarenheten gjort utslag i frågan. Historien om Engelsmänsens straffcolonier i Australien är ej tillfredsställande. Colonisterna wisade i början så ringa intresse för dessa företag, att man war nödsakad att med stränghet tvinga dem att utså de korn, som skulle föda dem. De syntes nästan sjelfwiltigt utsätta sig för faran att dö af hunger, för att gäcka det samhälles förhoppningar, som straffat dem. Tre gånger war colonien i Botany-Bay på wägen att föröfwas af hunger och sjukdomar, och det war endast, genom utdelandet af knappa rationer till inbyggarne, såsom man försar med manskapet å ett förolyckadt skepp, som man kunde uppehålla deras lif, intill deß undersköd hann ifrån moderlandet ankomma.

Sedermera har man gjort den erfarenhet, att den, som fruktan för straff i England skulle hafwa förmått att der föra en ordentlig lefnad, bryter emot deß lagar, emedan straffet, hwarmed man hotar honom, icke är afskräckande och snarare för hans inbillning framställer sig såsom ett retande än förfärande föremål. Uti en officiel berättelse till Ministern för Krigs- och Colonialdepartementet Lord Bathurst yttrar M. Bigge, att en stor del af de deporterade qwarhölls mera, genom den lätthet hwarmed man i Australien kan föda sig och genom hopp om den winst, man der kan göra, än genom polisens werksamhet.

För de flesta Engelsmän är ock i sjelfwa werket deportationen ej annat, än en utwandring, företagen på Statens befohning.

Lord Bathurst yttrar i en officiel frifwelse d. 6 Jan. 1819, att den fruktan, som deportationen i början ingaf, snarare minskades, och att brotten tilltogo i samma förhållande. (They have increased beyond all calculations.) Antalet af de till deportation dömda steg år 1812 till 662, ökades sedan succesfult till 1819, då det utgjorde 3,130; och uppgick åren 1828 och 1829 till 4,500.

Engelska Parlamentet tillsatte år 1832 en Commitee, som skulle undersöka bästa sättet att gifwa werksamhet åt andra, än dödsstraffen.

Den afgaf den 22 Junii nämnde år sin berättelse. Deri förefomma följande yttranden: "Efter de wittnesbörd, Commiteen emottagit, har den full anledning att tro, det den lägre folkklassen ofta föreställer sig, såsom gansta fördelaktigt, att blifwa deporterad till Botany-Bay: att det gifwes exempel, att brott blifwit begångna, endast i affigt att försändas till Australien; och att det således synes nödigt, att tillämpa ett werkligt straff å de dömda, antingen före deras afresa från England, eller efter deras ankomst till Australien, och förr än man insätter dem i tjenst hos jordbrukaren."

"Commiteen tror, att deportationsstraffet ej ensamt är tillräckligt att afskälla från brott; och som man ända hittills ej anwisat något sätt att låta fångarne, sedan de blifwit deporterade, undergå det straff, som samhället kräwer, utan att allt för mycket öka Statsutgifterna,

blifwer deraf en följd, att man måste verkställa detta straff före deras afgång till nya södra Wallis."

"Det hastiga och progressiva tilltagandet af brott i detta land (England) har på någon tid väckt allmän oro och gädat alla philantropernes och Statsmännens bemödanden. Alla medel, som blifwit försökta, hafwa ej kunnat hejda det ondas framsleg eller minska den förfärande catalog, som våra brottmålshandlingar ärligen framställa."

De kofinader, England använt på straffcolonierna äro ganska dryga. De stego ifrån år 1786 till 1819 till 5,301,623 pund Sterl., och blotta transporten för hvarje fånge beräknades för åren 1828 och 1829 till 26 pund Sterl. Frågar man nu, huru beskaffadt det samhällstillstånd är, som genom deportationsystemet uppkommit, så är allmänt känt och genom autentiska handlingar fullteligen styrkt, att samhället i Australien är deladt i fyra klasser, lika stilda och lika fiendtliga mot hwarandra, som de serstilda casererne i medeltiden. Den nykomne dömden är föraktad af den, som blifwit frigifwen; den senare är blottställd för förolämpanden af sin egen son, som blifwit fri född; och den, hvars härkomst är utan fläkt, ser med högmöd ner på alla de öfriga. Det är, som om fyra fiendtliga nationer skulle mötas på samma jord.

"Så länge dessa känslor af afund och fiendtliga tänkesätt äro rådande," yttrar sig M. Bigge, "kan man ej tänka på införandet af juryinstitutionen i colonien. I sakernas nu varande stic skulle en jury, sammansatt af dem som för detta varit dömda, otvifvelaktigt förena sig mot en anklagad, som tillhörde de fria colonisternas klass; äfvensom jurymän, tagne ibland dessa, skulle anse sig ädagalägga renheten och företrädet af sin klass, genom fällandet af den för detta dömda, emot hwilken en ny anklagelse blifwit rikad."

Det som hufvudsakligen fattas colonierna i Australien, är sedlighet; men ehuru ofta man än der felar emot moralens bud, begår man dock flera brott emot de positiva lagarna, än i något annat land i werlden. Ärliga antalet af verkställda dödsstraff i England är ungefär sextio. I nämnda colonier, som ännu ej äga mer än fyratiotusende invånare, uppgifwes antalet af sådana executioner till femton å tjugu för hvarje år.

Om en Stat, i besittning af en ort, dit fångar kunde deporteras, inifrån sin ätgärd till deras handlösa utsläppande, skulle detta wisserligen vara ett beqvämt sätt att stilla sig från brottslingar; men dessa skulle då antingen förgås af nöd eller selske utrota hwarandra. Hwilka bewakningsanstalter och kofsamma institutioner skulle ej erfordras, för att förmå brottslingarna till arbete, wid makt hålla polis, tillämpa strafflagarna å de nya brott, som de deporterade begå i förvisningsorten, och att verkställa straffen?

I afseende på den belägenhet, hwari de dömda å deportationsorten försättas, torde wäl många inom sig tänka och swara, det de ej behöfwa vara belymrade deröfwer, att sådana brottslingar gå att dö långt från deras ögon; men ehuru Staten må vara berättigad att ålägga dödsstraff, bör detta dock ske ärligt och ej på ett indirekt och sweekfullt sätt. Den mening har ock af någre blifwit yttrad, att brottslingarne kunde, efter öfverenskomnelse med någon främmande Stat, till den öfwerlemnas för att till arbeten användas. Att således sätta eller slänka bort menniskor och undandraga dem allt widare stydd af det samhälle, hvars medlemmar de varit; derpå kan en christen Stat icke ingå, der man ej glömmar, att äfwen,

den brottslige har anspråk på behandling, efter högre åfgifter, än statskonomiens och säkerhetspolisens allena.

I England inser man, såsom förut är anfördt, nödvändigheten, att jemte deportationen använda å de deporterade ett verkligt straff, ware sig före eller efter skedd deportation. Hvad har man då vunnit med deportationen?

Använder man ett sådant verkligt straff af represif egenskap och tillika beräknadt på den straffades legala förbättring; så förfaller ändamålet med deportationen, och de kostnader, som dertill skulle åtgå, blifwa besparade.

Då man i öfrigt ansett deportationsstraffet lämpligt och ändamålsenligt endast wid vissa slags förbrytelser, återstår alltid behofvet af ändamålsenliga straffanstalter för alla andra brott; och Commiteen kan ej annat finna, än att Statens kostnader skulle betydigen ökas genom dubbla straffanstalters inrättande och underhållande.

Landsförvisning anses af Professorerne i Upsala för ett lämpligt straff å några förbrytelser, såsom vissa politiska brott, äfvensom vissa tryckfrihetsbrott; och förekommer, angående dessa senare, i betänkandet följande reflexion: "Den som t. ex. i religiösa ämnen söker göra gällande en lära i sjelfwa werket oförenlig med samhällets lugn, kan må hända derwid blott yttra sin verkliga öfvertygelse. Statens rättighet att belägga honom med något egentligt positivt straff kan i sådant fall med skäl synas något tvetydig, emedan Staten genom användningen af ett sådant skulle tyckas tillwälla sig en domsrätt öfwer den fria tanken och dess yttringar. Snarare kan deremot Staten tillåta sig den förklaring, att utspridaren af en sådan samhällsförstörande lära upphör att vara en medlem af denna Stat: dess rättighet till en sådan förklaring måste utan twifvel erkännas, under det förbehåll, att den ej utan en verklig och trängande nödvändighet utöfwas." Commiteen förefaller det, som skulle Professorerne sjelfwe hafwa afunnat domen om landsförvisnings förfastande, såsom straffart, då de ansett den icke vara något egentligt positivt straff. Hvad först de politiska brotten beträffar, anser Commiteen landsförvisning vara ett allt för lindrigt eller snarare intet straff, om nämnde brott äro af swårare beskaffenhet. Den, som mislyckas i utförandet af ett för Statens säkerhet farligt företag, kunde wäl ej önska sig något bättre, än landsförvisning. Då annat straff å sådan gerning är fastställt, landsförwiser han sig gerna sjelf, genom ryuning, om det står i hans makt. För ringare politiska brott åter kan Staten ej med rättwisa från sig utkasta den felande.

Om någon söker göra gällande en lära, som är oförenlig med Statens lugn, kan dess rättighet att belägga honom med egentligt straff icke vara tvetydig på den grund, att Staten syntes tillwälla sig domsrätt öfwer den fria tanken. Det är ej denna, som straffas, utan dess yttring; och är denna yttring i sjelfwa werket för samhället farlig, så kan den, lika med hvarje annan yttre handling af sådan beskaffenhet, blifwa föremål för samhällets strafflag.

I afseende på Åfbön ansewa Professorerne, att wid de brott, som bestå i kränkning af en annans heder, detta straff syntes vara så naturligen påkalladt af förbrytelsens art, att det må hända ej bort upphäfwas; och att den af Commiteen ommäнда swårigheten att genom twångsmedel kunna förmå den brottslige till detta straffs undergående, och de för

argliga uppträden inför Rätta, hvilka af den skyldiges trefsa kunna åstadkommas, torde låta undanröjda sig, i fall wägran att undergå straffet, eller des undergående på ett sätt, som röjer sidsördnad emot Rätten, behandlades såsom, hwad det i selswa werket är, en uppsludsig het emot den offentliga myndigheten d. w. f. ett särskildt brott, hwilket ådrager förbrytaren en särskild lämplig bestraffning.

Det wore wiserligen lätt att ålägga den trefskande straff för sin olydnad; men dermed är ej ändamålet wunnet, om man ej derigenom kan tvinga af honom afbönen. Hur långt skulle bestraffningen fullföljas, om den, han redan undergått, ej wore mäktig att böja hans wilja? och wid hwilken grad af straff skulle man stanna? I den gamla Engelska rättegången nyttjade man swåra pinliga medel, för att förmå en anlagad att tala. Detta behandlingsfätt skulle fortsättas, till des swårade eller dog, och exempel skola giswits, att den anlagade heldre dött, än låtit afwinga sig ett swår. Menskligheten förbjuder lagstiftaren att använda de swåraste straff emot den, som trefskas att göra afbönen; och hans wärdighet lider, om han förgäfwes använder ringare. Föresatsen och bemödandet att framtruga afbönen synas i öfrigt äga sin grund i den oriktiga åsigt, att den förolämpades upprättelse ej wore fullkomlig utan afbönen, och således till någon del beroende af dens wälbehag, som förolämpat.

Angående brottsliges utställande wid påle att skämmas, hwilket Professorene ansett kunna bibehållas, såsom skärpningsmedel wid wisa swåra brott, återoppar Commiteen hwad i motiverna härom är yttradt.

I frågan om Böter anmärka Professorene:

1:o Emot lämpligheten af detta straff i allmänhet, att det alltid blifwer ganska ojemnt, då det bötesbelopp, som för den fattige är i hög grad tryckande, för den rike nedsjunker snart sagdt till intet; en olägenhet, hwilken blott i ringa mån ansåges afshulpen genom den i lagförslaget gifna föreskrift, att wid bestämmandet af böter affeende skall göras å gerningsmannens sörre eller mindre förmögenhet, enär det utsatta maximum i alla fall wore för lågt, för att göra straffet särdeles kännbart för den rike. Dock medgifwes, att swårigheten att påfinna ett lämpligt surrogat för detta slags straff, torde emellertid gälla såsom ett skäl för des bibehållande; och

2:o att önskligt wore, att nämnde straff åtminstone användes något mera sparsamt, än i lagförslaget.

Wi känne ej flera allmänna hufwudarter af straff, än dem, som träffa den dömdes lif eller kropp, frihet eller egendom. Den sijnämnda instränkt till böter skall troligen alltid finnas lämplig för brott af ringare straffbarhetsgrad. Något annat surrogat för detta straff, än frihetsförlust kan Commiteen ej uttänka; men des owillkorliga åläggande i alla de fall, der böter eljest skulle äga rum, wore säkert icke tjenligt. Utom den betänklighet, att fängelserna skulle blifwa allt för mycket fulla, möter härwid äfwen den, att lagstiftaren ej skulle kunna inrätta straffecalan i öfwerensstämmelse med de brottsliga gerningarnas straffbarhetsgrader och folkets rättskänsla och begrepp. Djernheten af detta straff har Commiteen genom den citerade föreskriften sökt afhjelpa så widt möjligt warit. I stället för anmärkningen om bötesstraffets sparsammare användande har Commiteen snarare wäntat sig den motsatta, att bruket af nämnde straff

straff blifwit för mycket inskränkt. En hwar, som genomgått förslaget, skall finna, att Commiteen med större sparsamhet, än 1734 års lag, användt böter. — Desså har Professorens Holmbergson wid det samma såsom betänkligt anmärkt, ej blott straffens nedsättning från lifs- till fängelsestraff, utan ock deras upphöjande från böter äfwenledes till fängelse, såsom hwarigenom, efter Professorens förmenande, fängelsestraffen öfwer höfwan multiplicerades m. m.

Då i 39 §. antydes, att brott i vissa fall straffas med påföljder, utom dem, som förut äro sagde, efter ty derom i lagen särskildt stadgadt finnes; kan Commiteen ej inse, att det, efter hwad Professorerne i Upsala yttrat, varit behöfligt att här specificera samma påföljder.

Hwad brottslingars ställande under polisuppsigt beträffar, hwarom anmärkning af Professorerne är gjord, skall Commiteen yttra sig, då det fall förekommer, hwarwid sådan åtgärd blifwit först föreslagen.

Åf Professorens P. G. Cederschiöld är anmärkt, att lagförslaget i föreskrifterna om bötes- och fängelsestraffens användande skulle lemna för stor latitud åt domarens pröfning, såsom emellan en och hundra R:dr, samt tolf och ett hundra åttatio dagar: att enär det minsta maximibeloppet af böter wore utsatt till fem R:dr eller fem gånger deras minimum, borde, för maximum af tio, minimum utsättas till två R:dr o. s. w.; men att äfwen, med iakttagande häraf, domaren wid böters bestämmande ej kunde göra fullkomligt afseende på gerningsmännens förmögenhet, enär för ett och samma brott minimum kunde vara lika med den fattiges hela årliga bewillning och deremot icke uppgå till femtedelen af den rikes; hwarföre ock blifwit af Professorens hemställdt, om icke lämpligare wore, att i lagen lemna en vida mindre latitud, särskildt för afseendet blott på gerningens swårare eller lindrigare beskaffenhet, och, med nedsättande af maxima för bötesbeloppen i allmänhet, öfwerlemna åt domaren, att sedan böterne i förekommande mål blifwit beräknade såsom för en medellös, höja de samma i förhållande till gerningsmannens kända förmögenhet.

Commiteen anser betänkligt att så utwidga domarens pröfningsrätt wid böters bestämmande, att den, i saknad af gräns för böternas stegrande, kunde öfwergå till godtycklighet.

Derigenom att Commiteen ej bestämt särskildta minima i förhållande till de särskildta maxima, som för böter äro utsatta, står domaren fritt att göra allt det afseende å olikhet i förmögenhet, som af lagstiftningen må medgifwas.

Latituden wid tillämpning af fängelsestraffet är inskränkt genom ett tillagdt stadgande i det reviderade förslaget 6 Kap. 4 §.

3 Kap.

Om försök till brott.

Wid detta Kapitel göres af Professorerne i Upsala den anmärkning, att det skall wara ofullständigt i så måtto, att det handlar endast om försök till brott, och borde så utwidgas, att det komme att handla om fullbordadt brott, så ock om försök till brott; i följd hwaraf en allmän bestämning af begreppet om fullbordadt brott ansågs böra i Kapitlets första §. gifwas.

Commiteen skall wid nästa Kapitel göra utförlig reda, hwarföre den noga aktat sig att belasta lagtexten med några egentliga definitioner. Dnyttiga ordförklaringar har den lika sorgfälligt sökt undwika.

Bestämningen af begreppet om fullbordadt brott skulle, efter den Bayeriska lagen, hwarutur ämnen för de flesta anmärkningar blifwit heintade, och om hvars tjentlighet till efterföljd Commiteen äfwen i följande Kapitel skall yttra sig, blifwa följande: "Ett brott är fullbordadt, så snart i den olofliga handlingen intet mera fattas, som till det i lagen uppsälda begrepp om brottet hörer."

Commiteen frågar nu, om det icke skulle kunna snarare läggas den till last att hafwa infört denna eller någon annan dermed liktydig bestämmelse i en lag, den man bör bemöda sig att göra så enkel och populär, som den nödigen kan blifwa.

I den speciela delen af förslaget beskrifwas alla brott med noggrannhet. Man må taga exempel af mord. Enligt 16 Kapitlets första §, består det deri, att man, "i uppsåt att döda, med berädd mod, beröfwar någon lifwet."

Behöfwas nu någon annan och allmän bestämning, för att upplysa om och när mord är föröfswadt? Dertill fordras uppsåt att döda, uppsåtets fattande med öfwerläggning och döden, såsom följt å gerningen. Allt detta är ju tydligen sagdt. Den allmänna bestämningen, lämpad till detta särskildta brott, skulle ej säga annat, än att den, som begått ett mord, fullbordat det brott, som här detta namn.

Dernäst yttras, att till förekommande af ett eljest nödigt missförstånd, måhända bort bestämdt tillkännagifwas: "att ett fulländadt försök, såsom åtskiljdt från det fullbordade brottet, endast kan förekomma i hänseende till de brott, till hwilkas fullständiga begrepp, enligt den i lagen gifna bestämning, erfordras en wiß redan inträffad yttre effect af den företagna handlingen, men ej wid dem, till hwilkas fullständiga begrepp en sådan yttre effect ej förutsättes."

I Kapitlets första § gifwes å försök den allmänna bestämning, "att man uppsåtligen börjat verkställa brott, utan att brottet dock till fullbordan kommit, efter de bestämmelser, som för hwarje fall i lagen gifna äro."

Denna bestämning, såsom generell, omfattar de båda species af ofulländadt och fulländadt försök, hwilket senare efter andra §. äger rum, då gerningsmannen gjort allt hwad å hans sida till det åsyftade brottet nödigt war. Om nu i beskrifningen å ett brott ej någon wiß påföljd af gerningen upptages, såsom hörande till begreppet om samma brott, men gerningsmannen gjort allt hwad å hans sida till brottet nödigt war, d. w. s., om ej i hans gerning saknas något af de kännetecken på brottet, som der till efter lag fordras; så är det ju klart, att han fullbordat sielwa brottet, eller, för att nyttja talesättet i första §:n, att "brottet kommit till fullbordan, efter de bestämmelser, som för detta särskildta fall i lagen äro gifna." Något missförstånd, hwarigenom ett sådant fullbordadt brott skulle komma att anses såsom endast försök, synes ej kunna äga rum.

Widare är af Professorerne i Upsala och jemwäl af en anonym granskare anmärkt, att då Commiteen i förslagets andra §, endast stadgat ett maximum af straff, hwarmed fulländadt försök, i förhållande till straffet å fullbordadt brott, må beläggas, genom den Doma-

ren således lemnade rättighet, att tillämpa hvilken lindrigare straffart som helst, godtycklighet och otillbörlig straffmildring skulle i lagskipningen vara att befara.

Ehuru Commiteen ej trots någon ställd anledning vara till en sådan förhåga, har den dock, för att undanröja den, i reviderade förslaget infört sådan ändring i denna del, som med anmärkningen åsyftas.

Profesorerna i Upsala yrka, att ett stadgande, i likhet med Bayeriska lagens 63 §, måtte i detta Kapitel tilläggas om sammansatt försök, eller huru försaras bör, då försöket till ett brott består i en handling, som själf utgör ett fullbordadt brott af annat slag.

Härvid må erindras, att detta fall otvifvelaktigt är inbegripet under den i siette Kapitets 11 § föreslagna allmänna regel, hwari förklaras, att, om en handling innefattar flera brott, straffet å det swåraste skall tillämpas och afseende derwid göras å ringars brott, såsom förswårande omständighet.

Wid femte §, angående straffmildring å försök, som stett med absolut eller relativt otjenliga medel, är anmärkt, att det i motiverna nämnde undantag, att gerningen icke må tillräknas, och således icke eller straffas, om någon genom widskewelse, besvärjning eller å annat dylikt sätt, som vittnar om hög grad af oförstånd, söker skada människor till lif eller helka, bort i sjelfwa lagens text upptagas; och att ett stadgande wore behöfligt för den händelse, att ett försök till brott blifwit utan werkan, icke i följd af det använda medlets otjenlighet, utan i följd af den persons eller det föremåls beskaffenhet, hwarpå försöket gjordes.

Swad angår det anmärkta undantaget, får Commiteen förklara, att den, oaktadt det i motiverna inluta yttrande, icke anser absolut strafflöshet, i grund af gerningsmannens oförstånd i walet af medel till utförande af ett brott, böra äga rum, om ej oförståndet gått till den grad, att gerningsmannen må anses vara beröfwad förståndets bruk. Har han nemligen, med kännedom om brottets straffbarhet, företagit en handling, hwarmed han förment det kunna verkställas; så bör, ehuru otjenligt det walda medlet än må hafwa varit, straff drabbas honom för den således ådagalagda onda wiljan. Att straffet likwäl må, med afseende på gerningsmannens ensald och medlets ofskadlighet, lindrigt mätas, har Commiteen anlydt i den ändrade redactionen af denna §.

Beträffande den anmärkta senare omständigheten; så, ehuru den särskilda beskaffenheten af personen eller föremålet, hwarå försöket göres, kan hänföras under de särskilda förhållanden, som i §:n nämnas, har dock ett tillägg i afseende härå blifwit gjort.

Wid siette §:n föreslås af Profesorerna i Upsala twenne tillägg, entliga med Bayeriska lagens 58 och 59 artiklar, det ena af innehåll, att den som wäl frivilligt afstätt ifrån fullbordandet af ett försök, men likwäl så, att det tydligen stett i affigt att, på en annan tid eller ort eller emot en annan person, eller på annat sätt, utföra brottet, måste straffas, så, som hade han genom någon yttre orsak blifwit mot sin wilja hindrad från brottets utförande; det andra angående deras stäl-
lande under speciel polisuppsigt, som gjort försök till wisfa

gröfre brott, men för deras frivilliga afbrytande, blifwit straff-
frie.

Då strafffrihet för ofwannämnda försök till brott i berörde S. endast stadgas för det fall, att den, som försöket gjorde, af egen fri wilja och ej för yttre hinder eller annan tillfällighet, från fullbordandet af brottet afstått, så kan en sådan frihet icke nödigen grundas på ett blott uttryck med brottets fullbordande.

Polisinstitutionen är ej och kan ej eller å de flesta orter här i landet blifwa så organiserad, att criminallagsstiftarens föreskrift om den speciela polisuppsigten kunde i allmänhet medföra någon verkan. Redan i det år 1822 utarbetade förslaget till ny lag för Bayern blef och föreskriften härom inskränkt till dem, som, delaktige i högsberrädlig stämpling, före stämplingens utbrott angifwa sig sjelfwa och sine medbrottsliga.

Der en sådan uppsigt kan verkställas och pröfwat af nöden, underlåter polismakten säkert icke att, enligt dess bestämmeelse och pligt, densamma använda.

Slutligen anse Professorerne i Upsala mildring i straff å fulländadt försök böra stadgas för det fall att gerningsmannen, intagen af ånger öfwer sitt brott, innan den åsystade effecten hunnit inträffa, genom en motsatt handling förhindrar denna effect, såsom t. ex. om den, som gifwit annan gift, genom bibragt motgift häfwer det förras verkan.

Gerningsmannens eget bemödande, att afwäria följderna af den brottsliga gerningen utgör en vigtig mildrande omständighet, som af domaren wid mätningen af straff å försöket, enligt de allmänna föreskrifterna i 7 Kapitlet, skall öfwerwägas.

Efter andra S:n:s förra lydelse war, enär endast maximum af straffet deri utfattes, domaren öppet lemnadt att tillämpa hwilken som helst af de derunder liggande straffarter.

Såsom S:n nu blifwit föreslagen, äger domaren, i det fall, att endast en straffart å det fullbordade brottet är utfatt, att använda en af de två närmast derunder liggande straffarter, och skall, om flera straffarter för brottet äro satta, döma till den, som är näst under den lindrigaste.

Med den latitude, som derjemte emellan straffarternas maximum och minimum äger rum, kan domaren göra tillräckligt afseende å gerningsmannens verkamma ånger. Ut i grund deraf föreslå de å fulländade försök stadgade straffs nedsättning till lägre arter, anser Commiteen i allmänhet orådligt, emedan det i de flesta fall blefwe svårt att med säkerhet urskilja, om gerningsmannens verksamhet varit hufvudsaken till uteblifwandet af den med gerningen åsystade följd, eller om den af annan orsak uteblifwit, och straffnedsättningen således kunde blifwa belöning för en hyllad ånger, då någon, som sett sitt brottsliga företag misstäckas och finner sig ej kunna undgå att blifwa upptäckt, wisar sig beställsam att förefomma den följd, hwilken, äfwen utan hans motverkande åtgärd, ej skulle hafwa inträffat. För ett fall har, i anseende till dess särskilda beskaffenhet, Commiteen, i likhet med några frätummande lagslutfiningar, i den reviderade texten, 21 Kap. 6 S., föreslagit en sådan straffmildring, som Professorerne påyrkat.

4 Kap.

Om wällande.

Churu Commiteen ej ansett uppfattningen af lagens innehåll, äfwen för den mindre bildade folkklafen, förswäras derigenom, att man icke wid hwarje särskildt brott upprepat reglor, som skola äga allmännare användbarhet, utan snarare blifwa derigenom lättad, att det, som, efter lagstiftarens affigt och ämnets beskaffenhet, skall gälla såsom allmänt, upptages i en särskild afdelning af lagen och uttryckes på ett sätt, som swarar emot denna affigt och beskaffenhet; så får Commiteen lika öppet yttra den öfwertygelse, att lagstiftaren bör noga undwika att i lagen införa sådana allmänna satser, som egentligen tillhöra doctrinen. Det gifwes mer än en fråga af den beskaffenhet, att lagstiftaren, om han wille deröfwer uppställa en allmän regel, antingen måste genom en mängd af undantag, distinctioner eller förklaringsgar modifiera sjelfwa regeln, så att lagen blefwe egentligen en blott commentarius, eller inlåta sig i en wäldig casuistik, hwilken gjorde en massa af reglor för de enskildta fallen nödig och dock alltid blefwe ofullständig, emedan ingen menstlig wisshet kan förutse alla möjliga fall, eller ock löpa fara, att genom regelns allmänlighet mispleda domaren till orättwisa beslut, emedan satsen wäl i många fall kunde wara sann, men säkerligen i ännu flera wore det endast med wisa inskränkingar. Erfarenheten har ock wisat, att ett ängsligt bemödande, att genom definitioner och allmänna doctrinela satser tillwägabringa fullständighet i lagstiftningen, haft den påföljd, att en mängd falska eller till hälften samma satser fått rum i lagen; och att man af de serskilda meningar, som å någon wis tid hos wetenskapsmän varit rådande, upptagit några och såmedelst sanctionerat willosatser, hwilka wid wetenskapens fortgående utbildning skulle af sig sjelfwa hafwa förfallit, men en gång antagna, måst blindt följas intill dess de genom en ny lag blifwit upphädda.

Med denna öfwertygelse, och sedan Professorerne i Upsala förut anmärkt, att lagförslaget genom Commiteens förfarande, att i den första afdelningen upptaga de bestämmelser, som kunna äga tillämpning wid brott i allmänhet, skall förlorat något af sin popularitet, hade Commiteen ej wäntat, att nämnde anmärkare sedermera, under fortsatt granskning af detta jemte följande Kapitel, skolat lägga Commiteen till last, att den ej i förslaget infört en mängd af stadganden af ofwanbeskrifna beskaffenhet.

De hafwa till föresyn framsättit Bayeriska lagen af år 1813.

Churu stort wärde detta lagwerk än må äga, saknar det dock i hög grad egenkap af popularitet.

Det öfwersköddar af definitioner, af allmänna till doctrinen hörande satser, af reglor, som inskränka domarens fria pröfning i frågor, der hans funda wett och urskilning ofelbart skola säkrare påträffa det rätta, då han ej är bunden af föreskrifter, som hindra honom att fritt använda de förra; och det innehåller stadganden, som till sin grund äro oriktiga. Den här af upplomna ofäkerhet och swårighet i tillämpningen föranledde ock snart den ena förklaringen efter den andra; och innan denna lag uppnått en ålder af tio år beslöt Regeringen dess totala omarbetning, hwilken uppdrogs åt författaren af commentarierna öfwer samma lagwerk, nu

mera afledne Statsrådet von Gönner, som år 1822 aflemnade ett af honom utarbekadt utkast till en ny strafflag, hwilket derefter undergått flera revisioner.

Alla de senare förslagen skilja sig från 1813 års lag, genom deras enkelhet, och genom utslutandet af stadganden, som ansetts öfverslöddiga och förwillande.

Det skulle leda till en onyttig widlöfthet, om Commiteen företoge sig att specielt utreda grunden för utslutandet af hvarje bestämmelse i Bayeriska lagen, som i Commiteens förslag saknas. För att rättfärdiga försarandet i denna del torde det vara tillräckligt, att till pröfning upptaga dem af dessa bestämmelser, som ansetts vara af största wigt.

Wid detta Kapitel gøres först den anmärkning, att man der saknar närmare bestämning af begreppen om uppsåt och wållande, samt af den ofta nog fina och twetydiga gränsen dem emellan.

Definitionen på uppsåt i Bayeriska lagen är i öfversättning följande:

”Med rättswidrigt uppsåt begås ett brott, då en person föresätter sig tillwägabringandet af det genom handlingen orsakade brott, såsom mål för och affigt med denna dess handling, och tillika äger medwetenhet om lagstridigheten och straffbarheten af detta beslut.”

Driftigheten af denna definition är i ögonen fallande.

Deri antages, att handlingens omedelbara effect skall utgöra motivet för eller directa affigten med dess företagande; men motivet eller affigten är ofta något helt annat, än sjelfwa brottet eller handlingens effect. Brottet föröfwas då såsom medel för ett annat ändamål, men är ej sjelft det ändamål, som den handlande föresatt sig att genom gerningen ernå.

A. Anställer mordbrand, i affigt att under den deraf uppkommande förwirring begå stöld, eller wåldförer eller dödar annan i sådan affigt.

B. Begår mordbrand eller dråp å C. för att kunna ingå äktenskap med hans maka.

Swarken mordbranden eller dråpen woro i nämnda fall de egentliga ändamålen med de brottsliga gerningarna, utan stölderna eller det önsjade äktenskapet; och således skulle, om man noga hölle sig wid definitionen, brotten ej kunna förklarats hafwa stett med uppsåt.

Man kunde wisserligen på ett säkrare och mindre förwillande sätt bestämma begreppet på uppsåt, såsom:

”rättstridigt (ondt) uppsåt är beslutet att begå en gerning med kännedom om dess straffbarhet;” men Commiteen anser öfverslöddigt att nu, mera än förr, i lagen införa någon sådan bestämning, enär swenske domare och hela Sweriges menighet intill denna tid icke mistagit sig om ordets bemärkelse.

Allt någon närmare förklaring af wållande, än den, som ligger i de af Commiteen nyttjade orden: wårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse, wore nödig, kan Commiteen lika litet inse, som huru den skulle tillwägabringas, om dessa ord ej må antagas vara allmänt förstådda.

Längre fram i betänkan det af Professorene i Upsala anmärkes Commiteens underlåtenhet att upptaga en i Bayeriska lagens 43 artikel förekommande regel af följande lydelse: ”Wid en emot en person bewist lagstridig gerning warder lagligen antaget (presumeradt), att personen handlat af rättstridigt uppsåt, så framt icke motsatsen med wisshet eller sannolikhet af de serfädda omständigheterna utrönes.”

Denna regel har utur Feuerbachs lärobok §. 60 flyttat in i Bayeriska lagen, och står der qvar, sedan den berömda författaren sjelf i senare upplagor af samma bok ändrat sin doctrinela mening, och den jemte flera dylika reglor, såsom högst wärdig, blifwit i ättilliga af utmärkte wetskapsmän och praktiske jurister utarbetade förslag till nya strafflagar för Bayern och andra främmande länder, såsom Preussen och Hannover, förkastad.

Efter hwad Commiteen är bekant, war den förtjensfulla och namnkunnige Danske juristen Dersted den förste, som med grundliga och öfwerlygande skäl ådagalade wärdan och originaliteten af ifrågawarande presuntion.

Då Commiteen, i sådant affeende till någon del begagnar hans argumenter, har den ej dragit i betänkannde att göra detta lån, enär den ej kunnat anföra några bättre.

Den antagna presuntionen grundar sig på följande slutföljd: Då affigt må antagas ligga till grund för hwarje menskelig handling, och följakteligen frambringandet af en werkan genom frivillig handling, utan att denna werkan warit det handlande subjectets ändamål, endast kan höra till undantagen från en allmän regel; så måste ock en lagstridig, genom frivillig handling, åstadkommen werkan, så länge anses hafwa legat i den handlandes wilja och uppsåt, intill dess bestående anledningar till ett motsatt förhållande sig förete.

Emot den sats, hwarifrån man här utgått, är wiserligen ej något att erindra, så framt man deri ej inlägger mera än den verkliga innehåller. Den säger nemligen hwarken mera eller mindre, än att man i allmänhet måste antaga, att den handlande welat sin handling. Denna förutsättning är ett nödwändigt willkor för strafflagens werksamhet i allmänhet, och om motsatsen skall äga rum, måste det vara ådagalagd, att den handlande besunnit sig i sådant tillstånd af sinnessjukdom eller förvirring, att han wid handlingens begående saknat bruket af sitt förnuft. Men wid användandet af berörde sats på den närlifljande, har man gjort det o betänkliga m m a s p r å n g, att ifrån det handlande subjectets fria wilja, wid dess werksamhet i och för sig, sluta, att denna fria wilja omfattat hela innehållet af samma werksamhet, och således äfwen den deraf uppkomna lagstridiga eller rättskränkande följden.

Det är likwäl en handling med uppsåt, hwaraf en lagstridig följd kommit, ej derföre ett brott med uppsåt. Hårtill fordras, jemte kännedom af den lag man öfwerträder, att de utom handlingen liggande omständigheter eller deraf uppkomna följder, som gifwa handlingen egenkap af brott, också innefattades i den handlandes medwetande och wilja.

Då någon tager i hand ett gewär, måste, der han äger fullt bruk af sitt förnuft, antagas, att han är medwetande af denna handling och således äfwen welat densamma. Men om det nu besinnes, att gewäret war laddadt, och det affjutes samt öddar någon, är man wäl då, utan att dertill hafwa andra giltiga grunder, befogad att antaga, det han welat det förra och welat det senare?

Om någon röker tobak i en hölada eller å annat sådant ställe, der lätt antändbara ämnen finnas, ligger wiserligen uppsåtlighet i denna handling, och han är straffbar så widt ansvar i särskild förbudstag deraf är satt; men om locket på tobakspipan öppnas eller affaller, hwarigenom brandskada förorsakas, skall man derföre förmoda (presumera) honom vara uppsåtlig upphofsman till denna skada, det will säga, mordbrännare?

För att besvara dessa frågor, skulle man förutsätta, att det characteristiska af hvarje menstlig handling består deri, att man känner alla derwid inträffande omständigheter och förutsfer alla deraf kommande följder; men hwem wille wäl bekänna sig till en sådan orimlighet?

Upphofwet till denna theori om bewisning af uppsåt wid brott, som nu är i fråga, synes vara följande:

På grund deraf att, emot en anlagad, som nefar till brottsligt uppsåt, sällan kan åstadskommas någon omedelbart faktisk bewisning, uppkom först den lära, att wisshet om dolus aldrig kunde winnas annorledes, än genom den skyldiges bekännelse; och denna lära blef i senare tider af Kleinschrod å nyo antagen och förfäktad.

Wädan af denna mening, om den i lagstipningen gjorde sig gällande, jemte benägenheten, att genom fasta regler binda domaren, förledde flera jurister till en annan ytterlighet, att nemligen dolus skulle wid brott presumeras; och denna senare mening sattes egentligen i omlopp af några utmärkta criminalister Grolman och v. Almenningen, jemte Feuerbach.

Commiteen, som ej welat biträda hwarken den ena eller andra af dessa motsatta meningar, har hos sig stadgat den öfvertygelse, att det i många hänseenden, och i synnerhet i fråga om hwad som utgör bewis, blifwer nödwändigt att öfwerlemnna ganska mycket till domarens omedelbara pröfning; och att det är för lagstifaren omöjligt, att genom regler noga afmätta graden af den wisshet, som wid ett factum må antagas, utan att afgörandet häraf måste öfwerlemnas åt den lagstipandes urskinningskraft i deß fria omedelbara verksamhet. På sådan grund har Commiteen i 1 §. 4 Kapitlet af lagförslaget åt domaren bewarat full frihet, att, utan någon mislebände regel, pröfwa frågor om uppsåt wid brott eller om wällande, genom den der meddelda förefrist, att af omständigheterna skall bedömas, om brott skett med uppsåt, eller af wällande, genom wårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse.

Efter denna theori kommer den tilltalade att endast då anses skyldig till brottsligt uppsåt, när han ej kan uppgifwa någon annan med omständigheterna öfwerensstämmande och psykologiskt antaglig grund för sin handling. Den i Bayeriska lagen antagna theori presumerar deremot ondt uppsåt, när den anlagade ej kan å sin sida åstadskomma en till positiv sannolikhet uppgående bewisning för motsatsen. När således omständigheterna medgifwa lika wäl den ena som den andra förklaringsgrunden, måste man efter samma theori döma gerningsmannen skyldig till uppsåtligt brott; och till och med en ringare grad af öfwerwägande sannolikhet för den lindrigare meningen skulle ej vara tillräcklig för hans räddning. Följden häraf blefwe ostridigt den, att uppsåt komme att anses äga rum i fall, der det wore owist om gerningen skett af uppsåt eller af blott wällande. Enligt Commiteens theori löper gerningsmannen ej fara, att dömas för

för uppsåt, der ej omständigheterna göra motsatsen otrolig. Den fordrar wisshet om tillwarelsen af ondt uppsåt, dock endast en wisshet af sådan art, som sakens natur medgifwer.

Med ett consequent användande af presumptionstheorien, skulle otwifelaktigt en mängd oförsigtige medborgare blifwa lagens slagoffer.

Om nu, å ena sidan, med rättwisans fordran, att en ofskyldig ej må straffas, icke varit förenligt att antaga den i fråga satta presumptionen af dolus, har Commiteen, å den andra, trott sig genom ofwanberörda föreskrift i 4 Kapitlets första §. förena rättwisans emot den anklagade med det skydd emot brott, hwartill strafflagen bör verka. Att denna förening är ofullkomlig, har den gemensamt med alla grundsatser, som angå willkoren för juridisk wisshet, emedan, såsom Filangieri sig yttrar, det är endast för det senare afseendet, som lagstiftaren och domaren kunna åtnöja sig med något juridiskt bewis, och de deremot, om det förre ensamt gjorde sig gällande, ej skulle kunna godkänna något faktiskt bewis, såsom i sin natur aldrig apodiktiskt.

På enahanda grunder, som de nu anförda, har Commiteen ej eller i lagförslaget infört bestämmelser angående den af Feuerbach med noggrannhet uppställda skillnaden emellan dolus determinatus och indeterminatus, och den utaf andra jurister, synnerligast von Weber, sedermera i doctrinen uppfattade skillnad i dolus indeterminatus och dess fördelning i dolus alternativus och dolus eventualis, med de flera distinctioner och nuancer af dolus, som i de Tyska criminalisternes arbeten förekomma.

Commiteen bör ej föreställa sig, att man inwänder att föregående anmärkingar varit obehöriga eller opåfallande, emedan Professorerne i Upsala, efter anförandet af Bayeriska lagens bestämningar rörande begreppet om uppsåt, sjelfwe tillägga, att en eller annan af dem kunde må hända kräfwä en ytterligare pröfning eller tilläfwentyrns ännu något noggrannare uttryckas, men att utur detta skäl helt och hållet förbigå dem alla ej torde wara det rätta.

Commiteen har ansett ifrågawarande bestämningar, äfwen der de funnat noggrannare d. w. s. rättare uttryckas, såsom den, hwarigenom begreppet om dolus fastställes, öfwerflödiga eller mislebände, och andra åter, till sin grund så oriktiga, att de ej kunnat genom någon ändring eller rättelse i uttrycken bestå, såsom presumptionen af dolus, och således förbigått dem alla. Om än Professorerne, efter hwad berörde tillägg synes utwisa, ansett några af dessa bestämningar kunna utestutas, återstår likwäl emellan nämnde granfkares och Commiteens åsigter en wäsentlig skillaktighet.

5 Kap.

Om delaktighet i brott.

Uti Professorernes i Upsala betänkande finnes wid detta Kapitel ej någon anmärkning emot hwad deri blifwit föreslaget, utan endast en mängd af anwisingar eller frå-

gor, rörande sådana bestämningar, som ansetts höra till nödig fullständighet, men i förslaget saknas. Det är åter Bayeriska lagbokens rika förråd på förklaringar och regler för domarens pröfning, som härvid blifwit anlitadt.

Om denna bok kunnat, såsom classt, tjena till efterföljd wid sammansattandet af en lag, som bär äga praktisk brukbarhet, hade dess begagnande ofelbart beredt mycken lätthet och beqvämlighet wid fullgörandet af det Commiteen gifna uppdrag; men den tror det dels redan vara ådagalagd, dels af hwad vidare skall anföras, blifwa ännu påtagligare, att den, med en servil härmning af ifrågavarande lagverk, skulle hafwa frambragt ett för Sverige högst otjenligt arbete.

§ betänkandet yttras:

1:o. Att man måhända bortd, för större redighets skull, börja med en bestämning af begreppet om upphofsman till ett brott, samt af de fall, i hvilka man såsom upphofsman måste bedömas; och att de i 1:sta och 2:dra §§. gifna stadganden, rörande auctor intellectualis, icke skola vara tillräckliga till en säker ledning för bedömandet af alla möjligtwis förekommande fall.

Allt den är gerningsman (auctor physicus), hwilken, såsom orden i Bayeriska lagen lyda, genom egen kroppslig kraft och gerning (durch eigene körperliche kraft und that) werkat brottet; derom kan wäl, utan en sådan tillagd förklaring, något twifwelsmål ej uppstå, emedan ordet klart och bestämdt uttrycker, hwad dermed menas, och bemärkelsen deraf aldrig varit missförstådd.

Beskrifningen på ansiftare (auctor intellectualis) är i förslaget uppställd i likhet med 6: Kap. 1 §. Misfgerningsbalken, dock med den närmare bestämning, att äfwen den, som uppfattligen förleder annan till brott, skall anses såsom ansiftare.

Characteren på auctor intellectualis är således jemwäl klart och bestämdt angifwen.

"Men," säga Profesörerne, "många frågor kunna wäckas, som här äro obeswara- de. T. ex. om någon uppdragit åt en annan utförandet af ett brott, eller dertill förmått honom, är han att anse såsom intellectuel upphofsman, äfwen till de af honom, icke särskildt föreskrifna rättsstridiga handlingar, af hvilka den fysiska upphofsmanen betjenar sig till brottets utförande? Är han att anse såsom intellectuel upphofsman äfwen till hwarje följd af den uppdragna brottsliga handlingen, eller till hvilka följder af densamma? § hwad mån är den, som förmått en annan till ett brotts begående, ansvarig, i fall den handlande, i stället för det åt honom uppdragna brottet, utfört ett annat, hwilket hwarken såsom medel eller följd sammanhängde med det uppdragna? § hwad mån är den förre ansvarig, i fall den senare till brottets utförande betjenat sig af ett medel, som af den förre war bestämdt undantaget? Huru stort blir den förres ansvar, i fall den senare öfwer- skridit sitt uppdrag eller utfört det åt honom uppdragna under förswärande om- ständigheter? o. s. w.

Commiteen frågar häremot, om alla dessa frågor böra eller behöfwa i lagen beswaras, och om det ej bör tillkomma domaren att, med användande af sundt förstånd

och sund utfyllning, bedöma, huru widt verkställarens gerning, eller följdén deraf, må tillräknas den till brott hindrande, legande, trugande eller förledande.

Wädan af speciela reglor för domarens pröfningsrätt skall blifwa lika stor i dessa fall, som Commiteen wid föregående Kapitel wisat den wara, i fråga om gerningsmäns uppsåt.

Commiteen will blott upptaga det först citerade exemplet. Derom stadgar Bayeriska lagens 47 Art., att man skall tillräkna auctor intellectualis icke allenast den gerning, hwarpå hans förklarade wisja uttryckligen (namentlich) war rikad, utan och hwarje icke uttryckligen undantaget brott som verkställaren användt, såsom medel till utförandet af det åt honom uppdragna brott.

Om således en husbonde befäller sitt tjenstehjon, att, till begagnande, otofligen taga grannens båt, och tjenstehjonet, som håri hindras af den tillkomne grannen, lem-lästar eller dräper denna senare, för att kunna fullgöra husbondens befallning; så skall husbonden, för det han ej uttryckligen tillsagt tjenstehjonet, att det ej sinne misshandla eller dräpa grannen, dömas såsom anstiftare till misshandeln eller dråpet.

Commiteen har wäl i en annan, nemligen den Hannoverska lagredactionen af år 1825, der man upptagit ifrågawarande fall, och förmodligen funnit Bayeriska lagens föreskrift alltför wädlig och orättwis, anträffat ett stadgande hwarigenom man för auctor intellectualis inskränker imputationen af alla ej uttryckligen undantagna medel för brottets verkställande, till dem, som woro nödwändiga till brottets utöfning; men man finner lätt, att det felaktiga och wädliga i föreskriften icke med denna ändring är afhulpet.

Commiteen weterligen, förekomma ej i svenska lagskifningsannalerna några mistag, härledande sig från brist på speciela bestämmingar, rörande de i förestående frågor upptagna fall. Genom tillskapandet af reglor, som lade band på domarens fria pröfningsrätt, skulle man säkert föränleda mistag af den mest wädliga beskaffenhet.

2:o Att den, som, utan att åsyfta det, genom tal eller handlingar föränledt en annans beslut att begå ett brott, skall bedömas såsom mer eller mindre wållande till det begångna brottet, hade äfwen, för fullständigheten skull, måhända bordt särskilde nämnas.

Ett dylikt försåtligt stadgande, i följd hwaraf man, genom de oskyldigaste yttranden eller handlingar, kunde blifwa till straff förfallen, står wäl att läsa i Bayeriska lagens 46 Art., men bör säkert ej finna rum i någon lagskifning, som må anses grundad på rättwis.

Swilla föreställningar eller beslut mitt tal må kunna, utan min affigt, hos annan wäcka eller föränleda, kan jag med all nödlig omtänka eller försigtighet ej inse eller beräkna.

A. berättar i ett sällskap, att B. följande dagen skall afresa till någon wis ort, försedd med en betydlig summa penningar, för att der utföra en handelspeculation. Den

i sällskapet närvarande C fattar och verkställer, i anledning deraf, beslutet att på vägen röfwa penningarne från B. Skulle nu en domare kunna, med fredadt samwete, straffa A, såsom till röfweriet wällande?

3:o Widare saknas ett stadgande rörande den sündom omtwistade frågan, huruvida en Corporation eller persona moralis, såsom sådan, kan straffas, eller straffet för en af densamma begången förbrytelse, endast bör drabba de i förbrytelsen delaktige medlemmar ic.

Allt man ej må straffas för annans brott, hwari man ej är delaktig, behöfwer i en lag, som stadgar straff endast å förbrytare, icke utsägas. — Om genom särskilda förordnanden eller reglementen, någon hel corporation är bunden till civilt ansvar för hvad en eller några af densamma, å corporationens wägnar, göra, sådant hörer ej till strafflagens upptagande.

4:o Allt wid de i 5 och 6 §§. gifna stadganden, rörande stämpling eller complott, äfwen några närmare bestämmingar skulle wara erforderliga. Såsom sådana upp gifwas:

a) att, oaktadt alla egentliga deltagare i en complott måste betraktas såsom coactores och således lida det för gerningsmannen utsatta straff, de likwäl, då latitud är lemnad i straffbestämningen, böra straffas olika, efter den olika storheten af deras medverkan, och att straffet skall skärpas för anstiftare och ledare.

Allt straffet å hwarje deltagare i en stämpling skall, inom de för densamma i lagen satta gränser, mätas efter alla de omständigheter, hwilka, ware sig i objectist eller subjectist hänseende, inverka på straffbarhetsgraden, är i nästa Kapitel 1 och 2 §§. förklaradt; och någon särskild föreskrift, att den olika storheten af deltagarnes werksamhet skall afses, är således icke behöflig.

Då Commiteen i 2 Kapitlet, som den förmodar, på goda skäl, icke antagit några tillsatser, hwarmed de der beskifna straffarter kunde skärpas, så har någon skärpning af anstiftarens straff ei eller här kunnat komma i fråga.

b) Allt sjelfwa ingäendet af en complott, äfwen då brottet icke blifwit fullbordadt, måste bedömas såsom ett försök.

Characteren på försök till brott är börjad verkställighet deraf. Blotta ingäendet af en stämpling har ej ännu uppnått denna punkt. Då Commiteen i lagförslaget infört straffbestämmelser å försök till brott i allmänhet, hwilka, efter gällande lagslifning, endast för några få speciela fall ägt rum, skulle en widare utsträckning af straffgebietet till stämplingar utan undantag, enär dessa ej öfvergått till någon verkställighet, troligen icke kunna gillas.

Således har man, i likhet med nuwarande lag, endast stadgat straff å blotta ingäendet af stämpling, i det fall, då den, såsom riktad emot Konungen eller Thronföljaren, eller de förenade Rikena Sverige och Norrige, haft den farliga och brottsliga egenkap som i 9 Kapitlet 1 §. omsförmåles.

e) Att den deltagare i en complott, som före brottets utförande, antingen inför vederbörlig authority uttryckt den ingångna complotten, eller också, utan att på detta sätt uttrycka den, likväl själf dragit sig från densamma och icke deltagit i brottets utförande, må vinna en mer eller mindre lindring i straffet, efter omständigheterna.

En deltagare i stämpling, som ej wid brottets utförande närvarit, eller dertill hjälpt, eller gerningsmannen eljest, före eller efter utförandet, tillhandagått, skall, enligt Committéens förslag, straffas såsom medhjelpare efter 6 §.; och då i denna senare något minimum af straff ej utfästes, äger således domaren att å de anmärkta misbrände omständigheterna göra, wid straffmätningen, allt det afseende, som de förtjena.

5:o Att till fullständigheten hade kånhända hört, att äfwen särskildt nämna den svårare art af complott, som man kallar band, hvars huswudcharacter är den, att wisse personer förenat sig, icke blott för att begå ett enda brott, utan för att under någon längre tid begå flera, mer eller mindre likartade brott.

Profesörerne hafwa själfwe besvarat Committéen swaret på denna anmärkning, i det de förklara: "Sanne är wäl, att lagarne rörande complotter i allmänhet, temmeligen lätt låta tillämpa sig äfwen på band."

Committéen får endast tillägga, att den sorgfälligt undwikit, att i sitt lagförslag, utur främmande lagstiftningar införa onyttiga innovationer.

6:o "Bayeriska lagen (Art. 73—89) åtskiljer ifrån hwarandra trenne grader af medhjelpare (socii) äfvensom trenne grader af befrämjare (sautores) och stadgar särskilda straffbestämmelser för hwardera af dessa grader. Swenska lagförslaget åtskiljer wäl i allmänhet medhjelpare ifrån befrämjare, men utan att antaga några noggrant bestämda gradationer af biträdet eller befrämjandet: utan twiswel är dock detta redigare och mera egnadt att förekomma wäld och godtycklighet wid brottens bedömande."

Den Bayeriska lagstiftaren har bemödat sig att för hwarje grad af hjelp till ett brott bestämma för medhjelparen ett särskildt maximum och minimum, i förhållande till straffet å gerningsmannen. Han har härigenom förwillat sig på casuistikens bana och satt domaren utur stånd att göra behörigt afseende på de mångfalliga arter och nuancer af hjelp, som kunna i erfarenheten förekomma; hwaraf en stor hårdhet i bestraffningen blifwit en oundwiltig följd.

Beskrifningen på medhjelpare i lagförslaget 6 §. omfattar de i Bayeriska lagen upptagna 1 och 2 grader. Således anses, efter nämnda lag (Art. 74) såsom medhjelpare i 1:sta grad, den, som 1) gifwit gerningsmannen undervisning om sätt, medel eller lägenhet att utföra brottet, och i följd hwaraf brottet också verkligt blifwit fullbordadt; 2) förskaffat honom de, omedelbart till gerningens fullbordande, tjenliga medel och verktyg; 3) i själfwa tidpunkten för brottets utförande, wid dess verkställande lemnat biträde, antingen genom omedelbart deltagande i huswudhandlingen själf, eller derigenom,

att han stått på wakt, eller meddelat underrättelser, eller eljest på något sätt ic. Medhjelpare åter i andra graden är efter Art. 76: 1) rådgifware, hos hwilken dock de i föreslående 1 punkt angifna requisita icke fullständigt äro för handen; 2) den, som förskaffat gerningsmannen sådana medel och verktyg, som endast tjena till förberedande eller bihandlingar (Nebenhandlung), eller till företag och affigter efter fullbordad hufwudgerning; 3) de, hwilka före den tidpunkt, då gerningen fullbordades, gjort någon hjälp eller befrämjelse (irgend eine Hilfe oder Förderung).

Man inser lätt, att åtfilmnaden emellan dessa delaktighetsgrader göres beroende af sådana omständigheter, att domaren ofta skall komma i twelan till hwilkendera graden medhjelparens biträde må rätteligen hänföras; och likwäl är han förbunden att antaga endera, och derefter tillämpa det i lagen bestämda straff. Det obetydligaste biträde kan, efter 74 Art:s 3 punkt, göra medhjelparen förfallen till något af de i 75 Art. utsatta swära straff, hwilka nära uppgå till dem, som för gerningsmannen sjelf äro stadgade.

Efter Art. 77 drabbar medhjelpare i 2 graden minst en sferdedel af gerningsmannens straff. Då nu, enligt 76 Art. 3 punkten, till dessa medhjelpare alla de höra, som före brottets utförande, gjort den afslagenaste och obetydligaste hjälp, inser man lätt att ett hdgst orättwist misförhållande emellan straff och brottslighet skall i många fall, wid tillämpning af Bayeriska lagens ifrågawarande stadganden, uppkomma. Den anmärkta hårdheten i 77 Art. står ock i motsägelse med det i Art 62 bestämda, wida ringare minimum af straff å försök.

Efter noga öfwerwägande af de fel, som widlåda den i Bayeriska lagen använda method att ofullständigt gradera medhjelpare, och på grund hwaraf samma method blifwit förkastad af de praktiska jurister, som utarbetat senare lagförslag för Bayern, har Commiteen, jemte det en allmän och beständ character på medbrottsliga blifwit i 6 §. meddelat, endast fastställt ett maximum af straff, men i öfrigt öfwerlemnadt till domaren att rätta bestraffningen, efter ty som den medbrottslige pröfwat hafwa till brottet i större eller mindre mån bidragit.

Commiteens försvarande i denna del öfwerensstämmar med hwad i afseende å bestraffning af ofulländade försök, hwarmed delaktighet i brott, i afseende till dess mångfalliga nuancer, är jemnförlig, blifwit föreslaget. Det är ock enligt med wår nu gällande lagstifning, från hwaras principer Commiteen aldrig, af benägenhet att imitera någon främmande lag, afwilit.

7:0 Art i lagförslaget saknas de i Bayeriska lagen (Art. 80—83) gifna stadganden om medhjelpares bestraffning i de der uppgifna fall.

Genom de anmärkningar Commiteen redan gjort wid alla Bayeriska lagens subtiliteter eller dess öfwerflöd af onyttiga eller mislebände reglor för domarens pröfning, tror Commiteen sig hafwa rättfärdigat äfwen dessa artiklars uteslutande ur lagförslaget.

8:0 Art det slags negativa biträde eller befrämjande, som lemnas af hwad Bayeriska lagen kallat en socius eller fautor af tredje graden (Art. 78, 87), och hwilket består dets deruti, att man underlåter att efter förmåga hindra, eller hos den

offentliga myndigheten tillännagifwa ett tillämnadt brott, hwarom man äger kunskap, och dels deruti, att man underlåter att för wederbörlig authoritet yppa ett redan föröfwadt för det allmänna farligt brott, icke är i lagförslaget nämndt såsom straffbart.

Churu Commiteen lika litet som den gällande lagstifningen funnit det kunna, såsom en allmän tvångspligt, åläggas samhällets medlemmar att hindra eller angifwa brott, hade den dock i förslaget 8 §. infört en bestämmelse, angående wiåa personliga förhållanden, i grund hwaraf en sådan pligt att hindra brott ansågs åga rum.

I det reviderade förslaget 7 §. är jemwäl ansvar stadgad å föräldrar, fosterföräldrar, andra uppfostrare eller förmyndare, som underlåta att från utförandet af brott, det de weta å färde vara, afhålla den, som under deras wärio eller lydnad står, när det, utan angifwelse till åtal, ske kan.

I afseende å pligten att angifwa brott, är, för särskildt fall, en bestämmelse i 9 Kap. reviderade text tillagd.

6 Kap.

Om de allmänna grunder, hwarefter straff måtas skola; så ock om nedsättning eller förändring af straff i wiåa fall.

Härwid är anmärkt af Profesörerne i Upsala:

1:0 Att den latitud, som äger rum i straffbestämningarna å en del brott, skulle vara alltför stor, såsom t. ex. wid de ofta förekommande förestrifterna: straffes med fängelse eller böter, eller: straffes med fängelse eller straffarbete i 5:te grad, och att man ej i allmänhet stadgat, i hwad fall den ena eller den andra af twenne wäsendtligen olika straffarter borde användas. I förstnämnda hänseende äro jemwäl åtskilliga anmärkningar emot lagförslaget af Profesör P. G. Cederschiöld och Doctor Dellbén framställda.

Då Commiteen gerna medgifwer, att afstånden emellan så wäl maximum af 5 gradens straffarbete och minimum af fängelsestraff, som detta senares maximum och minsta bötesbeloppet, lemna nog stort utrymme åt domarens pröfning, har den, till insträmfande deraf inom trängre gränser, föreslagit en ny §.

Hwad åter den sistnämnda omständigheten beträffar, får Commiteen hänwisa till Kapitets 3 §., som innefattar regel för användandet af en wiå ibland flera å samma brott alternatift stadgade straffarter.

2:0 Att man ej genom en närmare bestämning, än 1 §. innehåller, af de omständigheter, som wid straffens mätning böra tagas i betraktande, gifwit ledning åt domarens omdöme wid mätningen af straffen inom de i lagen dershöre satta gränser.

Efter hvad i motiven är anmärkt, hade Commiteen i första förslaget till förewarande Kapitel, intagit de af Professorerne nu saknade straffmättningsgrunder. För den, som önskar se dem, vill Commiteen här införa dem ur Schmidts juridiska Archiv, i bandets 1 häfte, der nämnde förslag finnes aftryckt. De lydte sålunda:

"5 §.

"I hänseende till gerningens beskaffenhet, ökes eller minskas straffbarheten, allt efter som gerningen medfört större eller mindre fara eller skada, eller faran eller skadan sträckt sig till Staten, menigheter, obestämdt antal af personer, eller endast wisa enskilda, så ock efter gerningens af tids eller orts förhållanden beroende farlighet, eller den större eller mindre förargelse, den åstadkommit.

"6 §.

"I hänseende till gerningsmannens brottsliga wisa, ökes straffbarheten:

- "1. Ju flere och wigtigare de grunder woro, som honom från brottet afhålla bortd, eller ju flere och större de pligter, mot hwilka han brutit, och ju mer han war i skänd att dessa grunder eller pligter inse.
- "2. ju större hinder för brottets utförande funnos, och ju mera djerfhet, list eller ihärdighet dertill fordrades eller användes.
- "3. ju ringare de yttre och tillfällige anledningar woro, som retat eller förledt förbrytaren, och ju mer han af egen drift till brottet ledd warit eller lägenhet till dess utförande sökt.
- "4. ju mer han sökt öfwertala eller förleda andra till delaktighet i brottet.
- "5. ju mer elakartade och farlige de begär och böjelser warit, hwarefter han handlat.
- "6. ju större ondskas eller grymhet han wid brottets utförande ådagalagt, och ju wärnlösare den war, mot hwilken brottet blef föröfwadt.
- "7. ju mer han, under sin lefnad i öfrigt, förräddt wildt sinne, lastbara böjelser eller fallenhet för brott, i synnerhet af samna slag, som det, hwarå straffet tillämpas skall.

"7 §.

"Straffbarheten minskas:

- "1. om förbrytaren, för wårdslösad uppfostran, bristande undervisning eller erfarenhet, eller annan sådan orsak, icke fullteligen insett gerningens straffbarhet.
- "2. om han, genom arglistiga löften eller föreställningar, af fruktan eller genom besattning, i synnerhet af personer, dem han eljest war tydnad skyldig, blifwit till brottet förledd.
- "3. om han af tryckande fattigdom eller annan nöd, som dock ej efter 7 Kap. 5 §. utesluter straffbarhet, till brottet förmådd blifwit.
- "4. om han i en tillfälligwis och utan hans egen skuld uppkommen häftig sinnesrörelse eller öfwerilning, eller af ett hastigt wäckt begär, sig förgått.
- "5. om af hans förra lefnad, eller af hans förfarande wid eller efter gerningen, kan slutas till mindre ondskas i wiljan.

- "6. om han, af egen drift, sökt hindra följderna af gerningen eller godtgöra den tillmade skadan.
- "7. om han sjelf sitt brott angifwit.
- "8. om han sannfärdig bekännelse gjort och den sedan widhållit.
- "9. om han, utan eget wållande, varit för brottet längre tid i häfte hållen."

Wid närmare öfwerwägande fann Commiteen, att detta uppräknande af mildbränd och försvärande omständigheter, lika litet som en mängd andra, mera till doctrinen, än till lagboken hörande bestämmelser, kunde gifwa någon tillförlitlig ledning för lagstiparens omdöme wid de förekommande concreta fallen; då deremot sådana abstracta regler ofelbart skulle blifwa en outtömlig källa för den, som i dem wille söka stenbara grunder till höjning eller sänkning af straff, allt efter som systemålet ginge ut på den anklagades hårdare eller lindrigare behandling. Commiteen ansåg derföre lämpligast att ur senare förslaget utesluta nämnda allmänna bestämmelser, och endast bibehålla några få af mera speciell beskaffenhet. Skulle detta försvarande ogillas, är ingenting lättare, än att af de uteslutna reglorna åter upptaga hwad som pröfwat böra i lagen inslyta. Commiteen står dock fast wid sin fattade öfvertygelse i denna del, och har således ej föreslagit något tillägg härutinnan.

3:o Att man, för redighets skull, först och främst bördt göra skilnad emellan det slags olikhet i straffbestämning, som inom de i lagen utskafade gränser af maximum och minimum kan äga rum, och den egentligen så kallade mildring eller skärpning af straffet.

Denna skilnad, redan i Kapitlets öfverskrift uttryckt, är i de §§., som innehålla allmänna regler för straffets mätning inom de derföre satta gränser och stadganden för de fall, hwari nedfattning af det ordinära straffet, för särskilda omständigheter äger rum, och hwarwid jemväl berörda regler skola följas, så klart bestämd, att någon sammanblandning af de allmänna reglorna med de särskilda stadgandena, ej skäligen kan wara att befara.

4:o Att, i likhet med Bayeriska lagens 96 Art. kunnat stadgas, att om, i hänseende till många sammanträffande mildrande omständigheter, det i lagen utskafade straffet, äfwen i dess minimum syntes för strängt, domstolen ägde att inberätta målet till Konungen och göra hemställan om straffets mildring af nåd.

Då man föreskrifwit i Rättegångsbalkens 3 Kap. 53 §. att Underrätts dom, hwarigenom någon fälles till straffarbete i 4:de grad eller swårare straff, eller till förlust af medborgertigt förtroende för alltid, skall underställas Öfverretts pröfning; i 4 Kap. 21 §., att dom i lifsfal skall underställas högsta Domstolens pröfning; och i 4 §. 2 Kap. af denna balk, att lifsstraff ej skall å någon verkställas innan Konungen förklarar, att benådning icke äger rum: då det står den dönde fritt att hos Konungen söka nåd; och då latituden i lagförslagets straffbestämningar i öfrigt skall göra det för domaren möjligt, att sålunda behörigt afseende å alla mildrande omständigheter, förmodar Commiteen, någon ytterligare föreskrift, i ändamål att förekomma öfverdrifwen stränghet i lagstipningen, ej wara af nöden.

5:o Att ifrån stadgandet i 7 §. som innehåller, att om straff beror af wärdet å wiß egen-
dom, det wärde skall gälla, som egendomen hade å den tid, brottet föröfwades, undan-
tag bör göras för växande gröda och omogen frukt m. m. i så måtto, att wärdet deraf
bestämnes, icke sådant det i närvarande ögonblick är, utan sådant det blifwer, då grö-
dan eller frukten humnit mogna.

Commiteen tror att, emot hwad härwid blifwit anfördt, skilnad bör i dessa fall göras
emellan grunden för straff och måttstocken för skadestånd. Wid det senares bestämmande må
billigtwis det eventuella wärdet, ett ting kan få genom dess tillwärt, tagas i beräkning; men
orättwis synes det utan twifwel vara, att grunda en straffbestämmelse på annat, än det
verkliga wärde tinget ägde, då förbrytelsen skedde. Tillämpning af förevarande §. kommer
synnerligast i fråga wid olofliga tillgrepp af annans egendom, i affigt att den sig tillägna,
och såmedelst bereda sig w i n n i n g. Denna senare, ej den större skada, som kan vara till-
fogad ägaren, måste assas wid pröfningen, om tillgreppet skall såsom snatteri eller stöld bestraffas.

6:o Att ett allmänt stadgande, angående den art af straffnesfättning, som i Bayeriska lagens
106 Art. nämnes, i lagförslaget saknas.

Den åberopade artikeln är af följande innehåll: "Om ett brott emot den anklagade
"personen wäl är bewist, men corpus delicti*) owist eller ofullkomligt (mangelhaft), då skall
"ett ringare straff, än det i lag eljest stadgade, användas, i förhållande af wigten och anta-
"let af de till fulla straffet erforderliga, men i det särskilda fallet icke bewista lagliga förut-
"sättningar."

Då författaren af de, lika kraft med Bayeriska lagen ägande commentarierna, bemö-
dat sig att undanröbja den föreställning, att man genom berörde artikel åter infört läran om
utomordentliga straffs användande på grund af ofullständig bewisning,
har han ej kunnat undgå att inweckla sig i uppenbara motsägelser. Han uttrar på ett ställe:
"Stundom är ett brott emot en anklagad person lagligen bewist, men
corpus delicti i en eller annan punkt ofullkomligt eller owist;
t. ex. det är bewist att någon, i förening med en annan, uppsätligen dödat en annan men-
niska, men icke bewist, hwilken andel han i gerningen tagit, om just han tillfogat det döds-
liga såret. Under förutsättning, att tillräckliga momenter till en straffdom ändock äro för-
handen, blifwer i ett sådant fall ingen annan utwäg öfrig, än att, efter wigten och antalet
af de i det särskilda fallet selande förutsättningarna, förwandla det ordentliga straffet i ett
ringare;" och å ett annat ställe: "förevarande artikel förutsätter, att det är lagligen bewist,
att den anklagade personen verkligan begått det emot honom angifna
brottet, och endast under denna förutsättning blifwer, i fall corpus delicti, i nå-
gon till begreppet om det fullbordade brottet hörande omstän-
dighet, är owist eller ofullkomligt, domaren förbunden att fälla till ett ut-
omordentligt och mildare straff."

*) I swenska språket saknas ord, som motswarar Lyskärnes *Thatsbestand*, hwarmed
förstås summan af de kännetecken å en gerning, som utgöra dess brottliga beskaffenhet,
eller de omständigheter sammantagna, hwilka höra till brottets wäsende.

Resultatet af dessa förklaringar är, att ett brott kan emot en person vara på en gång både bewist och obewist; ty detta senare inträffar ostridigt, när, efter hwad så wäl i texten som i förklaringarna anföres, någon wäsentlig till corpus delicti hörande omständighet är owis. Drimligheten häraf, då fråga är om ett och samma brott, är uppenbar. Men wäl kan emot en person bewisning hafwa förekommit endast om ett ringare brott, än det, hwarföre han war angifwen; och i detta fall är ju det swårare brottet emot honom ej bewist.

Om A. är anlagad för mord, och det är bewist, att han werkligen med uppsåt dödat en menniska, men icke, att det stett med öfwerläggning, så fattas ju i bewisningen en till begreppet om det angifna brottet hörande wäsentlig omständighet, nemligen öfwerlagdt uppsåt. Han är således öfwerlygad endast om dråp. Fråga kan följaktligen ej uppstå om förwandling af straffet å mord till något ringare utomordentligt straff, utan man använder det ordentliga (lagliga) straffet å dråp, såsom det brott, hwarom bewisning emot A. förekommit.

Saknas i bewisningen af ett emot någon person angifwet brott något, i begreppet derom ingående, wäsentligt kännetecken, och de omständigheter, hwilka såsom bewista återstå, icke constituera något af lagen med straff belagdt brott, måste den anlagade frifännas; och åläggandet af något extraordinärt straff kan här ej komma i fråga.

Läran om utomordentlig bestraffning, enär bewisningen är ofullständig, hwilken af Tysslands rättslärd redan allmänligen är förkastad, har alltid varit främmande för Swenska lagstifningen. Man har följt den regeln: att en tilltalad, när bewisningen emot honom ej är fullt bindande, skall frifännas, der ej wärjemåtsed åläggas må.

Om flere taga del i en gerning, för hwilket fall man egentligen synes hafwa trott behofwet af ett med Bayeriska lagen 106 art. analogt stadgande inträffa, äro föreskrifterna här om i 5 Kapitlet tillfyllsständande.

Då Commiteen i 16 Kapitlet 8 §. särskildt förklarar, att om, wid dråp, deri flere deltagit, ej kan utrönas, hwilken eller hwilka tillfogat den döde skador, som i och för sig eller genom deras förening lifsfarliga varit, alla stola dömas för delaktighet efter 6 §. i nämnde Kapitel, finnes ej eller i detta förklarande något närmande till läran om utomordentlig bestraffning för bewisningens ofullständighet, emedan sijnämnda §., jemte maximistraffets utfattande, föreskrifwer, att den i brottet delaktige skall straffas, efter ty som han pröfwas hafwa dertill i större eller mindre mån bidragit.

7:0 Att förslaget ej innehåller något stadgande rörande crimina continuata. Här om äro äfwen särskilda anmärkningar af Doctor Wislman och en anonym framställda.

§ anledning här af har ett tillägg i det reviderade förslaget blifwit infördt.

8:0 Att Commiteen anfett återfall i brott, enär det senare ej varit af samma slag som det föregående, utan undantag, och änsdnt detta jemwäl varit i ringa grad straffbart, såsom en förswårande omständighet, och hwad egentlig iteration eller återfall i samma slags brott beträffar, i allmänhet antagit, att den borde affes blott såsom en förswårande omständighet.

Om, i förnämnda fall, det föregående brottet varit ringa, kan, med den latitud straffbestämningarna i förslaget innehålla, ej befaras, att den försvärande omständigheten skulle hos Domaren äga för stor inflytelse på straffmätningen.

Hwad det senare, eller egentliga iterationen beträffar, och hvarom i anmärkningen Åberops Bayeriska lagens 112—115 artiklar, som stadga särskilda ökade straff för all sådan iteration; så får Commiteen tillkännagifwa, att ifrågavarande stadganden snart kunna leda till en sådan stränghet och swårighet i lagstipningen, att man redan år 1822 i första förslaget till ny strafflag för Bayern, fann sig föranlåten öfvergifwa theorien om allmän straffökning för iterationsfall. Wid de flera försök Commiteen sjelf gjort att i strafflagen genomföra denna teori, utan inskränkning till wisa brott, har den ock nogsamnt öfvertygat sig, att ett sådant förfarande ej wore förentligt med den rättwisa och den enkelhet, som böra utmärka en lag.

9:0 Att man kan sätta i fråga, huruvida ett så långvarigt inneslutande i mörkt enrum, som i 20 §. nämnes, nemligen i högst 21 dagar, någonstän är lämpligt.

Wid bestämmandet af berörde maximum rådfrågade den erfarenhet, man i andra länder, och äfwen i Sverige, äger om användandet af ifrågavarande correctionsmedel.

10:0 Att den tillökning i strafftid som efter 20 §. 2 momentet kan äga rum för fånge, hwilken ej är dömd till straffarbete i första grad, enär han föröfwar brott, som är belagdt med arbete i andra eller lägre grad, torde stundom blifwa för hård. Såsom exempel anföres, att om den, som är dömd till tolf års straffarbete, under första månaden af sin strafftid föröfwar nytt brott, som äfwen är belagdt med tolf års straffarbete, så skulle han komma att undergå nära tjugofyra års straffarbete; då han deremot, i fall äfwen det senare brottet blifwit föröfwad, innan han war dömd till straff för det förra, enligt 14 §. skulle kunnat dömas till femton års straffarbete; hwarwid Professorene i Upsala ytterligare tillägga: "Antingen tyckes det förra vara för strängt eller det senare för lindrigt, ty den omständigheten, att det nya brottet i det förra fallet föröfwas, under det att förbrytaren redan undergår straff för ett annat, synes ej wara till den grad försvärande, att den bör medföra en så stor ölfhet i straffbestämningen, i synnerhet då man tillika erinrar sig hwad §. 19 i allmänhet stadgar om återfall i brott."

Om flere af en person begångna brott förekomma på en gång till bestraffning, gäller i allmänhet, såsom en i sakens natur grundad regel, att straffen skola sammanläggas. Då likwäl, ehwad dessa bestå i kroppss- eller frihetsstraff, en sådan sammanläggning kunde leda till ytterlig hårdhet, hafwa lagstipningarna varit föranlåtna, att utsätta ett maximum, hwaröfwer straffen ej singe stiga. Commiteen har i 14 §. infört en förestrift, hwarefter flera straffarbeten under första graden, ej må, i det förutsatta fallet, utöfwer femton år sättas.

Förhållandet med återfall i brott är helt annat. Enär den, som ej allenast blifwit för brott dömd, utan ock dertfore undergått bestraffning, fastän blott till någon del, icke läte sådan warning lända sig till rättelse, utan å nyo föröfwar brott; så har den genom en sådan förnyelse ådagalagda brottslighet i wiljan, långt ifrån att verka någon sänkning af straffet å det senare brottet, snarare bordt föranleda den strängare behandling, som i 19 §.

förefriswes, den nemligen, att återfallet i brott skall wid straffets mätande å senare brottet, såsom försvärande omständighet anses, der ej i lagen, för sådant återfall, straffhöjning förflykt utfatt finnes. Då man öfverväger skiljaktigheten emellan de tvenne fall, som äro i fråga, torde det finnas, att stadgandet i 20 §. 2 momentet icke är för strängt, och att ej eller någon stridighet emellan de anmärkta §§. äger rum.

Emot 8 §. hafwa Professor Holmbergsson och Doctor Wikman anmärkt, den förre, att någon nedsättning af straff för den, som fyllt tio men ej femton år, icke borde äga rum, om han handlat med urskilning, och den senare: a) att den föreslagna nedsättningen till straffarbete i 4:de grad för det fall, att brottet i allmänhet wore med lifsstraff belagdt, syntes wåra för wida sträckt och b) att, då i samma §. förklaras, att om högre bestraffning än straffarbete i 5:te grad å gerningen i allmänhet är stadgad, den unge brottslingen skall till följnämnda straff fällas, twelan om rätt tillämpning häraf kan upplå i de fall, då straffarbete i 4:de och 5:te grad alternative finnas å ett brott utfatt.

Commiteen, som ej kunnat frångå sin öfvertygelse om rättwisan af straffens owillkorliga nedsättning, på grund af förbrytarens ungdom, har likwäl ansett straffet för det först anmärkta fallet böra kunna till straffarbete i 3:die grad höjas; åfvensom §:s senare stadgande i öfrigt blifwit i det reviderade förslaget förtydligadt.

Wid 10 §. anförer Doctor Wikman, att då döfstum person, som för bristande underwisning ej kunnat inse straffbarheten af en gerning, enligt 7 Kapitlet 4 §. från straff derföre befrias, den mildring i straff, hwarom förwarande 10 §. handlar, således komme att äga rum för döfstumma personer öfwer 18 år, ända att de njutit tillräcklig underwisning, och haft nog erfarenhet, för att inse straffbarheten af deras gerningar.

Detta ansågs ej kunna förswaras på grund af den förutsättning, att de döfstumme i allmänhet ej kunna uppnå den grad af förståndsbildning som andre, enär de brott, hwarföre mildringen är föreslagen, nemligen sådana, som i allmänhet med lifsstraff eller straffarbete i 1:sta grad beläggas, äro af den beskaffenhet, att det minst odlade förstånd kan inse deras stora straffbarhet. Af sådan anledning, och då någon straffmildring ej ansetts af nöden för brott begångna af döfstumma, de der äro af mindre swår beskaffenhet och för bedömandet af hwilkas straffbarhet ofta erfordrades större urskilning, än i fråga om dem, som medföra dödsstraff eller frihetsstraff på lifstid, yrkar Doctor Wikman att förutnämnde §. må utur lagförslaget uteslutas.

Utän att misskänna wigten af hwad således blifwit anmärkt, lysar Commiteen likwäl ännu den mening, att man kan antaga, att döfstumme, dese af naturen så wantottade wareser, med så undantag, ej kunna äga så klar insigt eller komma till så fullt medwotande om gerningens straffbarhet, som andre.

Frågawarande §. är således bibehållen. Att på enahanda grund föreslå straffmildring åfwen för brott, hwilka ej äro af swåraste art, har ej funnits nödigt, enär latituden i straffen gör för domaren möjligt, att wid straffmätningen fästa rättwist afseende å brottslingens beskaffenhet.

Anonyme anmärkaren M. L. V. S., som wäl ansett den i 19 §. uttryckta grundsats, att

då någon, som förut undergått straff, å nyo begär brott, ett dylikt återfall i brott, ehvad brotten äro likartade eller ej, skall anses såsom försvärande omständighet wid straffets mätande å senare brottet, wara i allmänhet riktig, har dock derwid erindrat, att wiåa förbrytelser woro af en jemförelsewis alltför ringa beskaffenhet, att kunna komma i beräkning wid straffens uppmätande för derpå följda brott; såsom exempel hwarpå anföres, att det syntes icke behöfligt eller ens lämpligt, att då någon gjort sig skyldig till tjuveri, straffet skärpes dertöre, att densamme tillförene pliktat för sabbatsbrott, oqwä-dinsord eller utdelad örfil.

Commiteen har, i anledning af hwad således blifwit anmärkt, i den reviderade texten närmare antydt grunden för ifrågawarande stadgande, nemligen, att af det nya brottet till gerningsmannens fortfarande fallenhet för brottsliga företag slutas må, och anser stadgandets tillämpning i andra fall såmedelst wara förebyggd.

7 Kap.

Om de grunder, som utesluta eller upphäwa straffbarhet.

Åf Professorerne i Upsala anmärkes:

1:o att flera grunder som utesluta straffbarhet, här äro förbigångna, såsom:

- a) oemotståndligt fysiskt twång till gerningen.
- b) total oförwälad ofunnighet om en wiå handlings lagstridighet.
- c) ignorantia facti alieni.
- d) underordnad tjenstemans lydriad för en af hans förman utfärdad befallning i sådana embetsåtgärder, wid hwilka det tillhör den förre att owillkorligen hörsamma den sednares bud.

Commiteen anser, enligt hwad i motiweria härom yttras, det wara så klart, att en gerning, hwartill någon genom rent fysiskt twång blifwit drifwen, icke kan honom tillräknas, att någon bestämmeelse för slikt fall ej nu, mer än förr, i lagen erfordras.

Att upptaga ofunnighet om lagens förbud emot en gerning, såsom grund för strafflöshet, har Committeen trott wara wärdligt. Om något sällsamt fall inträffar, der strafflöshet för nämnda orsak borde äga rum, synes det wara föremål för Konungens benådningerrätt.

Att åter ofunnighet om någon särskild omständighet, såsom en amans gerning eller tillstånd, hwaraf en eljest loflig handlings straffbarhet beror, werkar strafffrihet, behöfwer ej i lagen förklarad, emedan det brottet konstituerande kännetecknet här saknas, och straff ej kan äga rum der brott ej finnes.

Då Lagstiftaren t. ex. i 9 Kap. 2 §. Misågerningsbalken, efter straffets utsättande å den twegifte, stadgar: "Hafwer den andre tberaf wetat, straffes," 2c. har han ej haft nödigt göra något tillägg angående den andres strafflöshet, om han ej deraf wetat.

Att i lagen noggrannt bestämma den punkt, hwartill underordnad tjenstemans lydriad för förmans bud i embetsärenden bör sträcka sig, och wid hvars öfwerstridande han gör sig

sjelf till ansvar skyldig, blifwer ej möjligt. De försökt som i berörde affeende af några lagstiftningar blifwit gjorda, wittna härom. Så stadgas t. ex. i Bayeriska lagens 122 Art.:

"Om en Statens embetsman eller annan offentlig myndighet bjuder sina underordnade tjänstemän, berjente, eller underordnade myndigheter, en sådan handling, hwilken blott såsom misbruk eller kränkning af embetspligter är straffbar, så blifwer endast den befallande derföre ansvarig, icke den lydande."

Misbruket af embetspligten kan likwäl någon gång wara så uppenbart och swårt, att den underordnade bordt wägra att lyda. Will man afhjelpa artifelns ofullkomlighet i berörde affeende, genom t. ex. följande förslag: "Den som, i embets- eller tjänsteärende verkställer dens befallning, hwilken han, i grund af sitt embete, är pliktig att lyda, må endast då till straff fällas, om han under för handen warande omständigheter war i stånd att inse, att den andra icke war befogad att befallningen meddela," så kan man anses hafwa derigenom lemnat den underlydande en farlig anledning till ohörsamhet emot förmannens bud.

Efter Commiteens öfwerlygelse är det rådsligast, att ej i strafflagen införa någon särskild föreskrift, rörande detta ämne.

Med tillämpning af den allmänna maximen, att en hwar är ansvarig för sina handlingar, på förhållandet emellan förman och den honom underordnade, skall domaren, efter öfwerwägande af alla de omständigheter, som föresinnas wid ett in concreto förekommande fall af ifrågasatta bestaffenhet, sårare försara, än om någon särskild regel för sådana fall i allmänhet wore meddelad.

2:o Att bestämmingar saknas rörande de fall, då strafffrihet för någon uppkommer enligt en riktig tillämpning af regeln: *volenti non fit injuria*, samt då någon, som utöfwar sin rättighet, måste befrias från straff för en derigenom för någon annan uppkommen skada.

Förslämnanda grundsats är både obrukbar och öfwerflödig. Endast då, när kämmedecknet *inuito læso* utgör en del af brottets corpus, blifwer, genom den stadades samtycke till brottet, hela begreppet derom till intet, d. w. s. gerningen upphör att wara brott, och kan således ej straffas. I andra fall upphäfwer ej samtycket gerningsmannens straffbarhet. Att det må i allmänhet såsom en mildrande omständighet wid straffs mätning betraktas, derom är wisserligen någon föreskrift ej nödig. Om åter straffbarhetsgraden wid wisa brott må, på grund af samtycket anses så minskad, att nedsättning af straff derföre bör äga rum, tillkommer det lagstiftaren att sådant särskildt utsätta; och ett sådant försarande är i förslaget 16 Kap. 3 och 4 §§. iakttaget.

Att laglig utöfning af en rättighet icke kan blifwa straffbar, är en så påtaglig sats, att den wisst icke behöfwer uttryckas i en lag, der man ej will lysa med doctrinära bestämmelser.

3:o Att likaledes icke finnes bestämdt, om *onus probandi* åligger den, som åberopar nödwärn såsom ursakt, eller honom, som påstår att nödwärn ej varit för handen, så och angående förbindelsen för den, som i nödwärn dödat eller sårat annan, att inom bestämd kort tid inför wederbörlig offentlig myndighet anmäla förhållandet, wid äfwenlyg att eljest hafwa presumtion emot sig, att antingen icke hafwa varit till nödwärn berät-

tigad, eller, om han bewisligen bertill warit befogad, åtminstone hafwa öfwerfribit des gränser.

Någon särskild teori för bewisningen eller rättegången i mål, som angå nödwärn, är hwarken behöflig eller lämplig.

Beträffande den föreslagna presumptionen, Åberopas hwad om wådan af dylika presumptioner wid 4 Kapitlet är anfördt.

4:o Att stadgandet i 11 §., enligt hwilket böter, dömda en med döden afgången förbrytare, skola utgå endast i det fall, att domen under hans lifstid blifwit i sista instantien bekräftad, icke synes hwarken fullt rättwist, eller fullt förenligt med den rättighet, hwilken 8 Kapitlet 9 §. ger målsäganden att i allt fall söka skadestånd.

§ trots af den emot Commiteen åter Åberopade autoritet, Bayeriska lagens 138 artikel, wågar den anse det Åberopade stadgandet rättwist. Staten har, när förbrytaren dömt, ej något intresse i sin talans fullföljande, ty wid böters upptagande ibland straffarter, hafwa de ej ingått i beräkning såsom en infomställa. Den skulle ej, utan orättwisa, sätta förbrytarens arfwingar i nödwändighet, att i hans ställe uppträda såsom swarande. Med skadeståndet är förhållandet helt annat. Det måste kunna, såsom en annan fordran, af målsäganden utlösas i den dödes bo.

5:o Att meningen af 12 §., angående brotts prescription, borde, till undwikande af allt missförstånd, tybligare uttryckas.

Detta har i det reviderade förslaget skett.

Wid 3 §., som stadgar strafffrihet för gerning som någon gjort, då han tillfälligtwis och utan egen skuld, råkat i sådan sinnesförwiring, att han ej till sig wisste, annärker Doctor Wikman:

a) att adverbet tillfälligtwis wore öfwerfödig eller ledande till förwillelse.

Det förra medgifwes, hwarföre ock rättelse i det reviderade förslaget skett.

b) att Commiteen ej widrört frågan, huru förfaras skall med den, som sjelf är wållande till sitt af drycker öfwerlastade tillstånd, och begår brott.

Annärklaren beswarar sjelf denna fråga sålunda: att om gerningsmannen förut beslutat brottet och med affigt öfvertastat sig med starka drycker, för att i sådant tillstånd werksälla brottet, wore klart, att detta senare, liksom sjelfwa fylleriet, honom såsom uppsåligt tillräknas; men att, der han eljest, genom egen skuld, råkar genom öfwerfödig förtäring af starka drycker i sådan sinnesförwiring som i §. förutsättes, och derunder utför ett hwarken förut beslutadt eller ens påtänkt brott, detta senare ej bör kunna honom såsom uppsåligt tillräknas; i följd hwaraf endast straff, såsom för wållande till brottet, i förening med straff å fylleriet, ansågs kunna honom åläggas.

Med Åberopande af hwad Commiteen förut anfördt till rättfärdigande af den i 4 Kapitlet 1 §. uppställda allmänna regel, att af omständigheterna skall pröfwas, om brott skett med uppsåt, eller af wållande, genom wårdslöshet, oförigtighet eller försummelse, anser Commiteen nu ifrågasatta fall, efter samma regel, jemte föreskriften om straffs cumulation i 6 Kapitlet 12 §. kunna med lätthet bedömas.

5:te §:s bestämmelse om strafffrihet för brott, som någon begått, för att afvärja trängande fara för lif eller hellsa, klandras af Doctor Wikman på den grund, att den inskränkes till endast brott, hvilka äro riktade emot andras egendomsrätt. "Man kan" yttrar anmärkaren, "äfwen författas i ett tillstånd af nöd, hwarur räddning endast är möjlig, genom angrepp på annans person, såsom om två eller flera personer besinna sig i sjönöd på en plank, som ej kan uppbära dem alla, eller, wid tillfälle af brand å ett hus, i sådan belägenhet, att ett tillgängligt räddningsmedel kan begagnas endast af en. Om nu den ene af de i nöd ställda, med wäld hindrar den andra från begagnandet af räddningsmedlet, och des lif således spilles, anses och tänkespråket, nöden har ingen lag, äga full tillämpning."

Att strafflöshet i nämnda fall äger rum på den grund, att gerningarna ej kunna tillräknas, har aldrig varit i fråga satt, och är så uppenbart, att Commiteen ej anser något stadgande derom nu, mera än förr, wara af nöden.

Widare yrkas, att psykologiskt twång eller hot, som medför uppenbar och trängande fara för den hotades lif, hellsa eller kyskhet, hwarmed någon bringas till utförande af lagstridiga gerningar, må anses verka strafffrihet ej endast i de fall, då gerningarna bestått i egendoms tillgrepp eller skadande, utan och när de varit utöfwade emot annan person.

Såsom förklaring åberopar Commiteen i denna del hwad i motiverna är anfördt.

Wid 6 och 7 §:ne yttrar samma anmärkare: 1) att wäldsam inbrytande i annans hus eller gård, nattetid, ensamt och utan att brottslig affigt annorledes blifwit ådagalagd, må antagas såsom laglig grund för användande af wäld emot den, som sig inbrutit; men att utsträckning af denna rättighet till det fall, då någon olofligen trängt sig in i hus eller gård, utan att på annat sätt lägga brottsligt uppsåt å daga, wore betänkelig. 2) att inbrott äfwen i annans skepp nattetid bör berättiga till ett sådant nödwärn, som i §:s 1:sta moment omsformäles. 3) att det i 8 §. upptagna fall, att fångwaktare eller annan äger, till rynnings förefommade, bruka wäld å häktad person, då han fätter sig till motwärn, ej egentligen hörer under cathegorien af nödwärn.

I anledning af de twenne förnämnda anmärkningarna har ändring stett i den reviderade texten. Hwad den tredje anmärkningen angår, äger wäl nödwärn, i egentlig bemärkelse, endast rum, då någon försvarar sig emot angrepp å sin person, af den farliga bestäfsenhet, som i 6 §. sägs, eller å egendom, i de fall, hwarom 7 §. handlar; men händelser förefomma wid hvilka lagstiftaren, äfwen om blott ett passigt motstånd, d. w. s. sådant, som ej är beledsagadt med fara för person, sker emot Statens tjenare, eller andra, för att hindra dem ifrån utöfning af tjenstepligter eller laga handräddning, berättigat de senare att bruka å dem, hvilka således ställa sig till motwärn, allt det wäld, som för motståndets undanröjande och tjenstepligternas verkställande, nödigt är. Sådana stadganden finnas i 6 Kapitlet 3 §. Misshandlingsbalken, om upprorsman, och i 25 Kapitlet 1 §. af samma Balk, om dråpare eller annan ogerningsman, den man fånga, eller från rynnande hindra will.

Det senare fallet har Commiteen ansett lämpligast kunna här upptagas. Wid bestäm-

nielsen härom är i den reviderade texten ett tillägg gjordt, som Commiteen, i afseende å ordnings bibehållande inom straffinrättningar och häkten, nödigt ansett.

Det förra fallet åter är i förslagets 11 Kapitel 7 §. infördt, egentligen derföre, att stadgandet derom bort inslyta i de SS., som af offentliga myndigheter wid upprorstillfällen skola uppläsas.

8 Kap.

Om Skadestånd.

Wid detta Kapitel är af en anonym anmärkare erindrat, att enär 4 §. stadgar, att under skadestånd för dödad persons make eller barn, som genom hans fränfälle komma att sakna nödigt underhåll, skall räknas hwad för maken eller barnen skäligen tarfwas, till dess de sig eljest försörja kunna, men 7 §. föreskrifwer, att till skadestånd, som äddmes den, hwilken ej uppnått myndighetsålder, ej må tagas hwad till uppfostran eller underhåll för honom nödigt wara må; så skulle häraf den följd kunna uppkä, att den dödades make och barn komma att sakna nödigt underhåll, medan upphofsmannen till deras olycka wore deraf i åtnjutande.

Commiteen tror ej, att lagstiftaren bör i något fall antaga, att det nödwändiga för en ommyndigs uppfostran och underhåll, må, såsom skadestånd, tillgripas.

Då den ansvarighet för häktad persons gäld, hwilken, efter bestämmelsen i förslagets 11 Kap. 17 §. anfettis åligger den, som honom utur häktet olofligen befriar, rätteligen må hänföras under skadestånd, har stadgandet härom blifwit i detta Kapitel upptaget, med den ändring, som reviderade texten utwisar.

9 Kap.

Om förräderi; så ock om andra för Statens säkerhet menliga brott.

I betänkanudet af Professorerne i Upsala framställes, som skulle, efter lagförslagets ordalydelse i 1 §., till den der nämnda art af högförräderi, owillkorligen fordras uppror, hwarigenom brottet inskränktes till mindre antal händelser, än som bort afses. Begreppet om uppror, sådant det i lagförslaget förekommer, wore här icke alltid lämpligt, så wida förraderiet, utan riktning mot offentlig myndighets bud, kunde, i synnerhet då afsigten wore, att beröfwa Konungen eller Thronföljaren lif eller frihet, utföras medelst en enda persons wåldsamma åtgärd, eller medelst flere i sammanwäring förenade personers öppna åtgärder, som ej kunna hänföras till uppror. Denna qualification af brottet hade ej bort förbises, icke eller att brottet kunde utföras medelst hemlig, listig stämpling, t. ex. gift, qwäfning m. m. som till utbrandet icke behöfde uppror, men dock innefattade det angifna brottet, att sätta Konungen utur stånd, att, i egenkap af Styrelsens Chef, förwalta Regeringen.

Om lagförslaget angifwit uppror såsom det enda sätt, hwarå förräderi kunde utföras, eller med andra ord, om stadgandet föranledde, att till begreppet om förräderi skulle,

såsom en väsentlig omständighet höra, att brottet genom uppror utfördes, eller att uppror i sådant ändamål stett, så woro berörde annmärkingar wisserligen grundade; men de förfalla af sig sjelfwa om man ej wid läsning af ifrågawarande §. stannar midt i meningen wid ordet uppror, utan fortsätter läsningen till §:s slut. Den lyder: "Hwar som i uppsåt — — gör uppror, eller sådan gerning, som wid brott i allmänhet efter 3 Kap. 1 §. såsom försök anses bör." — Härigenom är ju tillämpningen af fulla straffet för föräderi utsträckt till alla möjliga och tänkbara fall, deri någon verkställighetsåtgärd i de utpygifna förrädliga ändamålen blifwit företagen.

Efter §:s första moment straffas hwar som, å der sagda sätt sig förbryter, till lifwet; i des sista moment belägges anstiftare af stämpling till förräderi, som ej till något utbrott kom, med nästa straffart intill lifsstraffet; och 4 §:n stadgar straff å deltagare i sådan stämpling, såsom för försök, ända att, efter grunderna i 5 Kapitlet, deltagare i stämpling till andra brott, som ej blifwit försökta eller utförda, är strafffri. — Kan man wäl då med skäl förebrå lagförslaget, att des bestämmelser ej omfattat fallen af en enda persons wåldsamma åtgärd, eller flere i sammanswäring (h. e. stämpling) för ena de personers öppna åtgärder, att beröfwa Konungen eller Thronföljaren lif eller frihet? Och skulle ej wid det i betänkan det anförda exemplet af Ankarströmsta sammanswäringen emot Gustaf III, de föreslagna stadgandena varit fullt tillräckliga för att afgöra både straffbarheten och bestraffningen?

Då förslaget i 1 §. 2 mom. bland förräderibrotten upptager "uppror i uppsåt, att bryta Rikenas förening, eller med wåldsamma medel upphäfwa eller ändra den emellan Rikena stadgade statsform, eller någon af deras grundlagar," är derwid påmint af Doctor Wikman, att orden wåldsamma medel kunde uteslutas, emedan uppror alltid wore ett wåldsamt medel, och hwarje i berörde affigt företagen gerning, som efter 3 Kap. 1 §. ägde character af försök, äfwen måste innebära wåld. För allmänna säkerheten kunde ej något äfwen tyrr uppstå genom begagnandet af de fredliga och lagliga utvägar, som Constitutionen sjelf erbjuder till ändringars eller förbättringars åstadkommande, och de motioner, som i sådant afseende wäcktes, ej åtalas såsom brottsliga, äfwen om de icke framställdes i föreskrifwen ordning.

Likaledes är af Profesoren P. G. Cederschiöld annmärkt, att i fall grundlagarna o i a g. 1 igen ändrades eller upphäfdes utan uppror, eller ens wåldsamma medel, woro de i sådant afseende företagna handlingar icke hänförliga under detta lagrens cathgori, och skulle således, enligt 1 Kap. 30 §. af Rättegångsbalkens senare del, blifwa alldeles ostraffade. Frågor om grundlagarnas ofördröjligen ändring eller upphäfwande kunde ock wäckas hos Riksstånden och olagligen tillwägabringas. För sådana möjligheter borde lagen lemna Swenska folket garanti äfwen mot des egna Ömbud.

Önckligen woro orden wåldsamma medel, som i 1 §. nyttjas, öfwerflödiga, när man blott wille tänka sig det fall, att någon gör uppror i affigt att åstadkomma ändring i Rikenas statsform eller grundlagar. Besinnar man åter, att mångfaldiga andra handlingar kunna i sådan affigt företagas, hwilka äga characteren af försök, utan att innefatta wåld, och

Hvarvid de i grundlagarna sjelfwa medgifna medel till ändringens vinnande begagnas, lärer man lätt finna, att uttrycket ej, på grund af den förra anmärkningen, bör ändras.

Beträffande åter den senare, om nödvändigheten att stadga straff, ej endast å wåldsamma företag till grundlagarnas upphäfwande eller ändrande, utan ock för de fall, då grundlagarnas föreskrifter om sättet för grundlagsfrågors behandling öfverträdas, skulle, efter Committens tanka, så beskaffade straffbestämmelser blifwa antingen orättwisa eller onyttiga.

De blefwo orättwisa, emedan motioner om ändringar kunna i olaglig form wärfas af osunnighet eller missförstånd om lagarnas föreskrifter.

Onyttiga åter woro de, om förändringarna i grundlagarna, utan formers iakttagande, verkligan blifwit beslutna.

Anmärkaren har sjelf insett detta, då han yttrar: "Sag medger gerna, att inga lagbud äro i stånd, att upprätthålla ett lands constitutionella frihet, när det kommit derhän, att Regeringen will inkräkta den och folket sjelf icke längre bekymrar sig om dess bibehållande. Under sådana förhållanden skulle alla lagbuds garantier wara så mycket mera otillräckliga, som förråderiet just kunde böjas med deras lagliga upphäfwande.

§ betänkandet af Professorerne i Upsala erindras, att när flytning af riksrämärken alltid kunde controlleras genom chartor, tractater och handlingar, samt faran deraf således wore objectift ringare, än förfalskning af enskilda rämärken, blefwo det i 13 §. å förslunnade brott utsatta straff af straffarbete i sjerde eller femte grad för hårdt, i fall domaren wälde det förra.

Wid denna straffbestämning har Commiteen affett de påföljder af möjligt missförstånd med grannstaten och kostnader för undersökningar genom commissioner o. s. w., som af brottet kunde föranledas, och då detsamma härigenom antager, i objectift afseende, characteren af en större och allmännare wådlighet, funnit nödigt, att genom utsättande af en alternativ straffbestämmelse lemna domaren rättighet att i swårare fall tillämpa sjerde gradens straffarbete.

Wid 18 §., som stadgar straff å frigsmans förledande eller hjälpande till rymning, anföres i nyssnämnda betänkande, att förledande till brott wiserligen wore swårare, än att hjälpa dertill, sedan det redan blifwit begyndt: att wid förledning kunde följäs 5 Kap. 1:sta §:n och wid hjälp 7:de §:n af samma Kapitel, samt att wid jemnförelse af 18 §:n med 4 §:ns 2 moment, skillnad tycktes wara gjord mellan en individ och en corps; hwadan begreppet om en corps eller frigsmansskap borde wara närmare bestämdt.

Wid betraktande deraf, att rymningsbrott efter frigslagarna bestraffas ganska strängt, i anseende till rymmarens särskilda förbindelse att tjena Staten, hade det icke varit lämpligt att efter allmänna bestämmelsen i 5 Kap. 1 §., straffa förledaren, såsom auctor intellectualis, lika med rymmaren. För samma orsak ansågs ej eller användandet af 7 §:n, som medgifwer en nära intill hufwudstraffet gränsande bestraffning för medhjelpare, böra äga rum. Ett af de fall inträffade således här, hwarwid, enligt anvisningen i 5 Kap. 11 §., särskilda grunder för ansvar å delaktighet borde följa. Att utsätta olika

straff, högre för förledandet, och lindrigare för hjälpen, fanns icke nödigt, enär den senare ej sällan kunde vara så hufvudsaklig, att brottet derigenom skett, samt domaren, wid straffets mätning, alltid hade att öfverwäga, i hwad mån medverkan till gerningen och wädan deraf varit större eller ringare.

Allt de fall, hwarom 4 §:s 2 mom. och 18 §:n handla, äro ganska flitaktiga, inhämtas utan swårighet, wid jemnförelse mellan dessa båda lagställen. Man har för hwartdera nyttjat de ordasätt, genom hwilka, efter ämnenas beskaffenhet, de wanliga händelserna ansetts böra uttryckas. § 4 §. handlas om förräderi genom frigsmansklaps förledande till fienden eller förledande att till fienden öfvergå, hwilket swårtigen kan tänkas, så widt fråga är om blott en eller färre individer. Emedlertid är intet hinder, det ju stadgandet äfwen i ett så sällsynt fall skulle äga tillämpning. § 8 §. talas åter om förledande till rymning. Då, efter wanlig lagstil, ordet frigsmansklaps användes singulariter, är det klart, att stadgandet omfattar jemväl den händelse, att förledandet ägt rum med flera.

Enligt Professor Holmbergsons yttrade mening, skall det i 19 §. utfatta straff, af straffarbete i 5:te grad eller fängelse, å den, som i tal, skrift eller annan gerning personligen förolämpar främmande Stats Regent eller härwarande Sändebud, icke vara tillräckligt, om förolämpandet sker med hugg och slag, angrepp å frihet o. s. w. Men då man här, till förefkommande äfwen af den ringaste förolämpning emot nämnda personer, stadgat ett swårare ansvar, än som efter lagen i wanliga fall äger rum, har det så mycket mindre funnits nödigt, att sedan, gradwis, efter som brotten kunna sliga, föreslå färskilda straff, som de allmänna straffen i de högre graderna, enär personernes qvalitet tillika såsom försvarande omständighet afses, wiserligen äro tillfyllselgörande.

Wid detta Kapitel förefomma i öfrigt följande anmärkningar:

1:o att i 4 §. 1 mom. uttrycket annan Staten tillhörig egendom borde så förändras, att dermed utmärktes sådan egendom, som minskade Statens försvars- och ökade fiendens anfallsmedel.

2:o Att i 5 §. borde utmärkas, det blott uppmaning till förräderi eller deltagande i stämpling till sådant brott, när ingen straffbar werkan deraf inträffade, äfwen som den brottsliga åtgärden, att söka förnä främmande makt till frig emot Nilet, icke i något fall kunde, såsom fulländadt försök straffas.

3:o att hwad 4 Kap. 3 och 4 §§. Misgjerningsbalken innehåller om angifningsskyldighet, när man wet forrädliga stämplingar å färde vara, blifwit uteslutet.

4:o att ansvar ej, i likhet med 6 Kap. 5 §. Misgjerningsbalken och Kongl. Förordningen den 20 Januarii 1779, blifwit stadgad för den, som utspriker falska rykten och kommer dermed buller och owäsende åstad.

§ reviderade texten äro de förändringar upptagna, hwartill Commiteen af dessa anmärkningar blifwit föransedd.

Om Majestätsbrott; så ock om brott emot Rikets Ständer eller Riksstyrelse.

Profesor Holmbergson anmärker, att då all våldsgerning å Konungen och deribland dråp och fängslande hitintill haft namn af förräderi, kunde det leda till förwillelse, att det fullbordade wäldet betefnades med nytt namn af Majestätsbrott, och att endast försöket dertill i 9 Kapitlet behöfde det fullbordade brottets namn.

Commiteen har ej med afseende deraf, att ett emot Konungen riktadt brott stannat wid försök eller öfvergått till fullbordan, upptagit detsamma i särskildta Kapitel; utan stihnaden grundar sig å gerningsmannens slytning med brottet. I 9 Kapitlet antages, att han öfswat det i förrädlig affigt; men då man kan tänka sig, att wäld begås emot Konungen, utan sådan affigt, har man ej trott detta, emot ordets egentliga bemärkelse, böra kallas förräderi, och således infört straffbestämmelsen derom i detta Kapitel, hälsit brottet för allmänna begreppet framsfår lika straffbart, under benämning af Majestätsbrott.

I betänkanudet af Professorerne i Upsala llandras, att wäldsam förgripelse eller misshandel å Drottningen och Thronföljaren ej beläggas med dödsstraff. De yttra: "Äfwen i Drottningens person är Majestäts-wärdigheten till sinmandes och Thronföljarens person bör wäl wara skyddad mer, än en enskild mans frihet, deräst den qwäles med biträde af sammanhållet manskap, som hemlof sätt."

Då Commiteen, såsom sbrut är anfördt, ej kunnat antaga någon gradation i lifsstraffet, och Konungens Majestät är den högsta wärdighet i Staten, har Commiteen belagt Majestätsbrott, när det föröfwas emot Konungen, med den antagna högsta straffarten eller enkelt lifsstraff, och, när det, utan förrädligt uppsåt, begås mot Drottningen eller Thronföljaren, med det närmaste straff derintill. Att för det i 7 §. af 9 Kapitlet förekommande fall, krigsfolks uppbådande eller manskaps sammanhållande för att utföra brott emot allmän säkerhet eller medborgerlig frihet, straffarbete i första eller andra grad blifwit stadgad, lärer wäl finnas lämpligt, då man offer den sörre wäda för Rikets inre lugn, som deraf åstadkommes, och således kan ej eller någon slutsats derifrån stäligen leda till straffhöjning å det brott, som i 2 §. af förewarande Kapitel omtalas.

Enligt de äfgifter, flere bland anmärkarne yttrat, hafwa straffbestämmelser i reviderade texten blifwit tillagda för de fall, då de i 2 och 3 §§. omnämnda brott föröfwas emot andra personer af det regerande Konungahuset, som Konglig eller Furstlig wärdighet inom Riket åtnjuta.

Wid 4 §. är anmärkt af Professor Holmbergson, att om, såsom ordalydelsen tyktes utwisa, alla de i föregående §. omförmälda brott icke singo åtalas, utan Konungens lof, wore Thronföljarens rättigheter mindre försäfrade, än hwilken annan undersåtes som helst; ty, använd på 1 §., skulle den innebära, att om Konungen wore dräpen eller fängslad, kunde brottet ej åtalas och misggerningsmannen gripas, förrän, i förra fallet, annan Konung be-trädt Thronen, eller i det senare, den fängslade Konungen kommit på fri fot.

De mål, som i 1, 2 och 3 §§. nämnas, äro wisertligen af den beskaffenhet, att Konungen, såsom Statens Sverhufwud och Chef för hela Konungahuset, må tillkomma att pröfwa, om anledning förefinnes att bestre nedlägga, än till beifran låta upptaga dem.

I de förutsatta fallen, att Thronen wore ledig eller Konungen personligen urständfatt, att sjelf förwalta Regeringen, skulle den Styrelse, som utöfwar Konungamakten, förordna om åtal.

11 Kap.

Om brott emot offentlig myndighet.

Profesor Holmbergsons framställning, att embetsmans wåldförande under utöfningen af embetet, måtte, i likhet med 18 Kap. 8 §. Misfgerningsbalken, beläggas med lifsstraff, har icke kunnat leda till något afseende, såsom oförenlig med de grundsatser, på hwilka förwarande förslag till strafflag hwilar och dem Commiteen fleresstädes i motiwerne antydt.

Deremot har Commiteen antagit den af Profesorerne i Upsala och andra anmärkare yttrade mening, att lagen borde, hädanefter, som hitintills, fastställa skilnad i bestraffning, efter förhållandet af den wåldförde eller misshandlade embetsmannens wärdighet; hwadan förslaget i öfwerensstämmelse dermed blifwit ändradt.

Profesorerne i Upsala anföra, att om den i 1 §:n stadgade bestraffning wore utfatt endast för embetsmans wåldförande, så att för wåld och skada de s u t o m skulle särskildt ansvaras, hade sådant, för tydlighetens skull, bort utmärkas, på samma sätt som skett i 7 §.; och förmentes motiwerne utwisa, att meningen varit sådan.

I motiwerne, (sid. 38) förklarar uttryckligen, att om det emot embetsmannen föröfwade wåld medfört sådan kroppsskada, att swårare straff derå bör följa, än å blotta wåldförandet, kommer detta swårare straff, i enlighet med 6 Kap. 11 §., att användas. Detta grundar sig å den antagna regeln, att då en gerning, hwarå särskildt straff är stadgad, genom sättet af dess utöfning eller deraf åstadkomna följder, öfvergått till högre straffbarhet, än deruti efter den bestämda characteren innefattas, skall det högre straffet, såsom inneslutande det mindre, tillämpas, och den ringare brottsligheten anses såsom förswårande omständighet. I 7 §. åter talas om twenne brott: 1:o upproret, och 2:o derwid öfwade wåldsamheter. För att undanröjda den mistydning, att de i förekommande fall skulle kunna bestraffas såsom särskilda brott i enlighet med 12 §. af 6 Kapitlet, i stället för 11 §., ansågs således nödigt, att i lagtexten gifwa bestämd hänwising till den senare, hwilket ej erfordrades i 1 §., der blott en handling, nemligen embetsmannens wåldförande, omtalas.

Widare anmärka Profesorerne i Upsala, att embetsman i hwilken tjenstegrad som helst, ej blifwit för wåldförande tagen i högre skydd, än hwar enskild, om han allenast på några timar inspärras u. m., då likwäl en obetydlig frihets inskränkning wore i sin natur och till sina följder mindre förbrytelse, än embetsmans wåldförande å embetsrum i embetsförrättning.

Wid denna anmärkning har man ej fäst uppmärksamhet å den skilfaktighet i brottens bestraffning, som kan äga rum i följd af det alternativa i straffbestämmelserna, enär för embetsmans wåldförande f i e r d e g r a d e n s, men för olofligt frihets beröfwande i allmän-

het, femte gradens straffarbete är i första rummet utfatt, hwilket, efter den i 6 Kap. 3 §. antydd grund, wid straffmätningen i förekommande fall ej får förbises; och icke eller har man öfwerwägt, att med den pröfningsrätt, som blifwit åt domaren öfwerlemnad, att efter beskaffenheten af förbrytelseerna lämpa straffet inom de utsatta graderna, ett sådant missförhållande ej bör kunna inträffa, att en obetydlig inskränkning i enskild mans frihet, derwid ej särskildt förswärande omständigheter wisa sig, skulle straffas lika med en embetsmans wåldförande i embetsförrättning.

En anonym anmärkare anser 2 §. dels böra utwidgas till sådana i och för embetet gjorda angripelser i tal och skrift, som emot embetsmannen innefatta ärekränkning, dels bestämma högre straff för hotelser emot domare och andra embetsmän under utöfning af embetet, än för blotta smädelser och missfärselser.

Commiteen tror, att §:n i dess nu warande innehåll omfattar alla sådana ärekränkande angripelser i tal och skrift, de der ej, såsom af swärare beskaffenhet, böra bedömas med tillämpning jemwäl af 18 Kapitlet i förslaget; äfvensom, att det å hotelser emot embetsman i eller för embetet utsatta ansvar af böter till 200 R:dr eller fängelse, bör, efter brottets beskaffenhet, anses för tillräckligt.

Med antagande af Doctor Wikmans erindran, att det wåldsamma motstånd wid embetsförrättning, hwarom 4 §. handlar, kunde, enär derwid förutsattes, att förrättningsmannen ej wåldfördes, stundom wara så ringa, att bötesstraff derå borde tillämpas, har tillägg skett i den reviderade texten.

Enligt Professor Holmbergsons och Doctor Wikmans anmärkning, skall i 10 §. det fall wara uteglömdt, då den samlade folkmängden efter embetsmans uppmaning wäl ej trotsar med o ljud, smädeord eller hot, men likwäl ej lyder anmaningen att svingras.

Den passiva olydnaden här man ej ansett böra straffas. Mätta sig ej de samlade efter uppmaningen, utan ställa sig till motwårn, om den offentliga myndigheten finner sig äga fog att med wåld ställa dem åt, då först får brottet den swärare caracter, på grund hwaraf det under förewarande lagbud kan uppfattas.

Den fråga, som af Profesorne i Upsala framställes, huruwida under de wal, som omförmätas i 13 §:n, äfwen förstås wal till allenast förslag till tjenst, som af annan myndighet tillsättes, t. ex. prästwal, likasom ock till ledamotskap i Rätten, såsom nämndemän, ledamot i ägodelningsrätt o. s. w., beswaras jakande, i följd af §:ns lydelse, som utan allt undantag nämmer wal till allmänt medborgerligt förtroende.

Churu Commiteen icke befarar den mistyding af nämnda §., som skulle, efter hwad Professor Holmbergson förmenar, borgenär i konkurs kunna anse sig af stadgandet hindrad att wid wal till god man eller systoman rösta på sig sjelf, best stadgandet, såsom nyss är nämndt, angår icke enskildt utan allmänt medborgerligt förtroende, har dock Commiteen, med anledning af hwad som blifwit yttradt, dels af bemänte Professor, dels af en anonym anmärkare och dels af Professor F. Cederschiöld, låtit förbudet att rösta på sig sjelf ur §. utgå.

Doctor Wikmans anmärkning, att den ansvarighet för en bysatt persons gäld, som åligger den, genom hvars åtgärd han från häftet befrias, jemwäl borde äga rum, när be-

frian-

friandet skett genom make eller anhörig, är så vida antagen, som Commiteen funnit andra anhöriga, än den undkomnes hustru, hwilken en slikt ansvarighet ej skäligen kan drabba, icke böra derifrån frikallas; hwadan förslaget i 15 och 17 §§. blifwit ändrade genom det stadgande, som i 8 Kap. härom är infördt.

Profesor Y. G. Cederschiöld har ansett de böter, som i 22 §. stadgas å w ä g r a n d e af inträde åt den, som i embetsärenden äger att det fordra, eller af handräkning, dertill han berättigad är, wara allt för ringa, i afseende på möjligen följderna deraf, såsom om t. ex. wederbörande genom sådan wägran hindrades att förekomma ett stort brott eller att gripa brottslingen o. s. w. Men Commiteen anser det stadgade answaret desio hellre tillräckligt som, wid förekommen wägran, det måste bero af den offentliga myndigheten att på erforderligt sätt förkassa sig inträde. Sker wägrandet i affigt att dölja en brottslig; så finnes derom särskildt stadgadt i 5 Kap. 8 §.

12 Kap.

Om fridsbrott.

Utom hwad som blifwit erindradt emot religionsbrottens upptagande i detta Kapitel, och hwarðswer Commiteen ofwanföre, i afseende på ämnens schematisering, sig yttrat, förekommer anmärkning derom, att straffbestämmelsen för religionsfridens störande och för griffridsbrott wore, i förra fallet för ringa, och i det senare ej satt i jemförligt förhållande med andra stadganden. Ändringar hafwa, i anledning häraf, skett i reviderade texten.

Doctor Dellén har trott sig finna en dubbel inconsequence deri, att sedan crimen læsse majestatis divinæ, som efter gällande lagen straffas med lifwets förlust, blifwit i förslaget belagdt endast med straffarbete i lägsta graden, Commiteen likwäl för smädande af Gud, när det skett af lätt sinnighet, förhöjt straffet ifrån de i lag stadgade 100 daler till: ut böter ända till 200 R:dr, hwadan och den uppsåttliga smädelsen synes hafwa bort behålla den proportionela notan af straffbarhet. Härwid lärer dock anmärkaren hwarfen hafwa ihogkommit, att sagda belopp är utsatt såsom ett maximum, under hwilket domaren kan, efter omständigheterna, bestämma böter för hwarje olika fall, eller betänkt att, då Commiteen ansett straffproportionerna i nu gällande lag icke wara med noggrannhet afmåttade, hwilket i förevarande fall ostridigt inträffar, Commiteen icke kunnat derifrån hemta någon grund för bestämmelser, som wid ett förändradt straffsystem funnits nödiga och lämpliga.

Wäldsgerning inom Konungens flott, eller der Konungen eljest wistas, d. w. s. hwad man kallat borgfridsbrott, är i 8 §. belagdt med samma straff, som i 2 §. stadgas för kyrkofridsbrott, d. w. s. wäldsgerning wid Gudstienst eller annan religionsförrättning. Någon förhöjning i straffet å förinämnda brott, har Commiteen ej trott sig, på sätt Profesörerne i Upsala yrkat, kunna föreslå; äfwen som den ej eller funnit någon skiljaktighet i straffbestämmelsen å borgfridsbrott emot öfriga i 8 §. upptagna förbrytelser wara lämplig, enär den åt domaren lemnade latitud wid straffets mätning sätter honom i tillfälle att i förekommande fall afse ej mindre wäldets gröfre eller ringare beskaffenhet, än och slälet, der det blifwit föröfwdt.

Wid 9 §. uttrar Profefor Holmbergsson, att han leumar derhän, om uteslutandet af 18 Kap. 1 och 2 §§. Misgjerningsbalken har för sig skäl eller ej; men att denna §. hade åtminstone bordt utwidgas till äfwen dens fredande, som, antingen efter uttagen eller undfängen stlemning, är stadd å wäg till rättegångsstället, såsom part eller wittne. Frestelsen att angripa sådana fortfore wiserligen ännu i dag, att wara större än eljest, och skärpningen påfallades af angelägenheten, att hålla rättegångsansialten i helgd.

Nämnda §§. i 1734 års lag angå misshandel, föröfswad å wäg till och ifrån rättegång, i affigt att hämnas. Detta synes klarligen wara inbegripet under den åberopade 9 §. i förslaget, som stadgar straff å den, som gör wäldsgerning å annan, för det han sin eller annans sak inför rätta wärjde eller wittnesmål aflade. Ö öfrigt lærer den hos försäderna öfliga sjelfhämnd, hwaremot laglistaren, genom de strängare straffbestämmelserna, welat stadga en särskild frid, i senare tider wara sällspord, och så exempel kunna uppgifwas, att lagen behöft för sådana fall tillämpas.

Profesorerne i Upsala wisja, såsom förswärande omständighet, hafwa i 12 §. tillagdt: om någon öfwerfalles och wäld tillfogas, då han ute på sina ägor är stadd i arbete. Men Commiteen har ej funnit detta fall, ehuru upptaget i 13 §. 20 Kap. Misgjerningsbalken, behöfwa särskildt utmärkas, då det skydd, hwartill en hwar är berättigad, måste wara lika gällande, ehwad han wistas eller arbetar på sina ägor eller annorslädes; i fölid hwaraf den utsträckning af begreppet om hemfrid, hwartill det föreslagna tillägget skulle föranleda, icke funnat antagas.

13 Kap.

Om förfalskning af allmänna handlingar, mynt, penningesedlar, stämpelar, präglar eller märken.

Att alla de i detta Kapitel omhandlade brott blifwit upptagna under allmän benämning af förfalskning, och ordet efter öppning ej derjemte i rubriken nyttjad, hwilket Profefor Holmbergsson ansett wara nödigt, tror Commiteen desto hellre böra gillas, som brotten att efterapa, eller af nyo göra ett falskt mynt, eller att tillstapa en handling och gifwa den anseende af att wara utfärdad från offentlig myndighet, onekligen äro så likartade med dem, som bestå uti förändring af mynt eller handlingar, genom utwänning, tillsatser eller å andra sätt, att ordet förfalskning, ehuru i des inifränkaste bemärkelse endast omfattande det senare, likwäl må användas till characteriserande äfwen af de förra brotten.

Att ordet stämpel skulle, såsom samme anmärkare förment, kunna misstydas, enär dermed, efter språkbruket, äfwen betefnas det märke, som genom stämpeln åsättes, lærer, med fastad uppmärksamhet på de §§., i hwilka detta ord förekommer, icke böra befaras.

Af de anmärkningar, som wid Kapitlet i öfrigt förekommit, har Commiteen ansett följande böra till förklaring upptagas.

- 1:0 Ett förfalskningsbrott borde icke, såsom förslaget antager, anses fullbordadt genom blotta åtgärden, eller förrän förfalskaren sökt göra något bruk deraf. En proportionel straffnedfättning skulle, med afseende härå, hafwa bort stadgas.

Enär förfalskning, i affigt att bereda sig eller annan winning eller att skada göra, bewisligen stett, har så wäl Sweriges, som andra länders lagstifning ansett gerningen såsom ett fullbordadt brott, änsfönt affigten dermed ej varit wunnen. Genom sielfwa förfalskningen är redan en produkt åstadkommen, som kan misbrukas till skada för enskilda eller det allmänna, och sådant i flera fall, ej endast af förfalskaren, utan ock af andra. Denna brottets wärdiga egenkap rättfärdigar tillräckligen lagstiftarens anmärkta försarande. Med den latitud i straffbestämningen, som efter Commiteens förslag äger ruin, kan domaren sätta behörigt affeende å uteblifwet eller gjordt bruk af det förfalskade.

2:0 Stadgandena i 1 §, jemförd med 3 §, hade fått en större allmänlighet, än ämnenas skiljaktiga natur bort medgifwa, i det att hwarken den genom förfalskningen åsystade skadan, eller sättet, hwarå den blifwit werksäld, kommit i beräkning, eller skilnad wore gjord i hänfigt till helgden och wigten af de handlingar, som utgå i Konungens och Rikets Ständers, eller andra offentliga Myndigheters namn. I betänlandet af Professorene i Upsala framställes nödwändigheten af denna skilnad, på grund dels af den större skada, som genom förfalskningen i förra fallen kunde åstadkommas, dels af den Rikets högsta Auctoriteter tillkommande wördnad, den man aldrig borde försumma att styrka.

Commiteen, som genom latitud i straffbestämmelserna lemnat domaren tillräckligt utrymme, att, så wäl efter förfalskningens beskaffenhet, som storleken af den åsystade eller inträffade skadan, afmätta straffet i särskilda fall, åberopar för öfrigt hwad i motiwerne redan är anfördt, att då den, som förfalskat en handling i Konungens namn, ej kan anses hafwa haft för uppsåt att wanwörda Majestätet, och brottets mer eller mindre skadliga följder icke rätta sig efter wärdigheten hos den embetsmyndighet, i hwars namn det förfalskas, någon efter sådana grunder lämpad specifik skilnad i straffbestämmelserna icke bort äga ruin.

3:0 Uti nyssnämnda betänkande erindras, att i 1, 2, 4 och 5 §§. skilnad i bestraffning hade bort göras för den, som förfalskar och den som brukar det förfalskade, emedan hos den förre förutsättes större ihärdighet i uppsåtet, hwaremot brukaren blott begagnade sig af det som redan wore gjordt, hwilket slundom kunde ske af hastigo mode; hwarförutan förslaget i 9 Kap. 10 och 11 §§. skulle, för ett analogt fall, hafwa iakttagit denna skilnad, och med högre straff belagt huswudbrotteligen, genom hwars åtgärd brottets utförande blifwit möjligt.

Commiteen har antagit, att förfalskaren, och den, som med kunskap om brottet, brukar det förfalskade, böra betraktas i lika cathgori af straffbarhet. Derwid är affedt, att ehuru förfalskaren är brottets förste upphofsman, inträffar likwät ej den straffbara följden, förrän genom sielfwa bruket af det förfalskade. Exempel att denna grundsats är i andra lagstifningar följd, kan hemtas från 337 och 345 Art. i Bayeriska lagen, med de deröfwer författade autentiska commentarier; och att den äfwen gjort sig gällande hos Sweriges lagstiftare, inses af 8 Kap. 1 §. Misgjerningsbalken, samt Kongl. brefwet den 18 Julii 1758 om försärdigande eller nyttjande af falska controllstämplar, m. m.

Härigenom läres och finnas besvarad den ytterligare anmärkning, som förekommit derom, att lika bestraffning blifwit i 12 §. utfatt för utpräglare af weterligen falskt mynt eller falsk penningseedel, som för sletska förfalskaren. Med afseende å särskilda bestaffenheten af förfalskningsbrott, är undantag gjordt från de om complicitet i 6 Kap. gifna allmänna bestämmelser, i entighet hwarmed ett lindrigare straff eljest skulle drabbat utpräglaren, än förfalskaren. Någon afwikelse från dessa åsigtter finnes wiserligen icke i 9 Kap. 10 och 11 §§., som endast handla om obehörigt kungörande af Statens hemliga underhandlingar, rådslag eller slut, och af hwilka §§. den förra utfätter straff för den, som af särskilda pligter är förbunden att sådana handlingar lönligen hålla, och den senare, för den, som, utan att äga slikt förbindelse, kommer af dessa hemligheter i besittning och dem uppsätligen uppenbarar.

För juridiska straffbarheten hos den, som begagnar det förfalskade, förutsättes uttryckligen affigt att bereda nytta för sig sjelf eller annan, eller att skada göra. Något bruk af det förfalskade kan ej sägas äga rum, utan att det skett i nämnda affigt; och denna senare kan åter ej tänkas utan öfwerläggning. Huru will man föreställa sig, att någon af hastigo mode brukar det förfalskade, för att åstadkomma en derwid beräknad winst eller skada?

4:o Man har satt i fråga, huruwida någon åstiftnad ej borde äga rum i bestraffning å mynt- och å sedelförfalskning.

Wid öfwerwägande deraf, att genom sedelförfalskning en större skada kan åstadkommas och med mera lättbet och hastighet frambringas, än genom förfalskning af mynt, synes wäl det förra brottet, i objectift afseende, antaga en straffbarare character, än det senare. Men då deremot myntförfalskaren har wida större swårigheter att öfwerwinna, för att bereda och utföra brottet, måste och hos honom förutsättas en högre grad af subjectif straffbarhet; i följd hwaraf, och enär för öfrigt båda brotten äro af enahanda natur, Commiteen ansett dem böra med lika straff beläggas.

5:o Då i 1 §. förfärdigandet af falsk allmän handling upptages såsom särskildt brott, och i 2 §. bruket af verklig falsk handling, såsom ett annat särskildt brott med straff belägges, kunde, efter hwad Doctor Wikman anmärker, twelan uppså hos domaren, huru lagen borde tillämpas, om förfalskaren sjelf gjort bruk af den falska handlingen. Förfärdigandet och bruket förekommo här såsom 2:ne särskilda handlingar, hwar för sig belagda med straffarbete i 4:de grad, hwadan straffet, med tillämpning af 12 och 14 §§. i 6 Kapitlet, komme att bestämmas till straffarbete i 3:die grad; men af motiwerne syntes dock, att cumulation ej borde äga rum, utan att denna omständighet endast wore att betrakta såsom förswärande wid straffmätningen inom 4 graden.

Af denna anmärkning, som äfwen affer stadgandena i 4, 5 och 12 §§., har Commiteen blifwit förantledt till det tillägg och förtydligande, som i föreslagna nya texten till dessa §§. förekommer.

6:o Wid 1, 2, 4, 5, 8, 11 och 12 §§. har en anonym anmärkare satt i fråga, om ei straff för iteration af de deri upptagna brott borde äga rum. Då i stället för lifsstraff, som förut varit stadgad å sedelförfalskning, temporärt frihetsstraff nu wore föreslaget,

syntes det, i afseende på den ådagalagda wanarten rättvist och äfwen för det allmännas säkerhet nödigt, att den, som för andra gången beträddes med dylikt brott, dömdes till straffarbete å lifstid.

Committeen, som icke ansett ifrågawarande arter af brott så beskaffade, att med tillämpning af de i öfrigt antagna grunder för gradation af brottens straffbarhet, straffarbete i 1:sta grad å dem borde äga rum, har för händelser af återfall trots den regel äfwen här tillspellestgörande, som 6 Kap. 19 §. innehåller.

7:o Emot 11 §. är af nyssnämnde anmärkare påmint, att den ej omfattade alla dithörande ämnen, enär deruti upptoges estergöring eller förfalskning endast af sedlar, men ej af publika Werks, såsom Stats-Kontorets, Landt-Mänteriers med fl. anvisningar på Banken, äfwen som förfalskning af Riksgälds-Kontorets sedlar icke skulle kunna derunder begripas, så wida Riksgälds-Kontoret hwarken wore någon egentlig Stats-Bank, eller en flildt auctoriseradt penningewerk.

Den i Åberopade §. föreslagna ändring wisar, hwad afseende å denna erindran blifwit gjordt.

14 Kap.

Om Mened.

Wid detta Kapitel är anmärkt:

- 1:o Att det i 1 §. å mened utsatta allmänna straff af 4 gradens straffarbete slundom kunde anses allt för strängt, i synnerhet om den derigenom befordrade rättsförnärmelsen warit ringa.
- 2:o Att den, som uppsåtligen wittnat falskt, borde, ändå att återkallelsen af wittnesmålet så tidigt skett, att skada deraf ej kommit, icke kunna försona sitt brott med ringare straff än straffarbete i 5:te grad.
- 3:o Att orden ondt uppsåt i 4 §., som förmentes betefna wittnets eller den edgåendes uppsåt i allmänhet att fördölja sanningen, likwäl icke med tydlighet uttryckte denna mening, emedan ondt uppsåt ägde rum lika så wäl, då man bidrog att fria en anklagad skyldig, som att fälla en anklagad oskyldig.
- 4:o Att wäl i begreppet om mened alltid inginge dolus malus, men att, då man äfwen utan uppsåt, af brist på besinning och öfwerläggning, kunde bekräfta med ed en oriktig utsaga, hade denna art af brottslighet, likasom wittnets förtigande af hwad han wet till upplysning i målet tjena, bort i lagförslaget upptagas.
- 5:o Att då det wore parters rätt, att genom fordrad edgång ålägga wittnet den derigenom skade förpligtelsen att tala sanning, och det således blefwe deras eget fel, om de genom estergift af eden öfwerläto åt wittnet att endast följa känslan af sin moraliska förbindelse, borde ej för afwifelse egentligen från denna förbindelse, wittnet dömas till straffarbete i 4:de grad.

De ändringar, hwartill dessa anmärkingar gifwit anledning, äro upptagna i reviderade texten.

Särskildt må dock här nämnas, hvarföre Commiteen, wid den ändring som stett i 4 §., icke i allo delat de åsigter, hwilka i 3 och 4 anmärkningspunkterna blifwit anrydda.

Att den, som i vittnesmål, efter gången ed, uppsätligen förtiger de omständigheter, honom kunniga äro, gör sig lika saker till mened, som den, hwilken aflägger falsk berättelse, är otwifwelagtigt, emedan förpligtelsen att tala sanning, och att icke fördölsa sanning, är, i följd af eden, lika gällande, och ett lika nödwändigt willfor för ernäendet af den bewisning, som med edgången åsyftas. Då nu i 1 §. skilnad ej göres i straffet för mened, ehwad den stett för att fria en brottslig eller att fälla en oskyldig, anser Commiteen något sådant mistag om meningen af 4 §. icke hafwa bort äga rum, som skulle den der stadgade nedsättning i straffet för vittne, som utan ondt uppsåt förtiger hwad honom till upplysning i målet weterligt är, äga tillämpning, då förtigandet stett i åsigt att befordra den brottsliges befrielse.

Om lagstiftaren med rätta antager, att ett vittne af mindre bestimning eller obetänksamhet skulle kunna förtiga kända omständigheter, och med afseende derå samsjäller en lindrigare straffpåföljd; så kan dock, efter hwad nyss är sagdt, beskaffenheten af det särskildta motif, hvarföre sanningen uppsätligen förtiges, icke verka någon sådan nedsättning af straff. Dens uppsåt, som det gör, må alltid anses ondt, emedan det strider emot hans juridiska och moraliska pligt att tala sanning.

I betänkandet af Professorerne i Upsala ansfres wid 2 §., att det tycktes nästan wara för mycket, att till straffet såsom menedare skulle tilläggas straffet, såsom falsk angifware, emedan den förre då straffas hårdare, än den senare.

I nämnda §. är uttrycklig anwising lemnad på tillämpningen af den i 11 §. 6 Kap. föreslagna regel. Enligt densamma skall, när en handling innefattar flera brott, straffet å det swåraste tillämpas, och afseende derwid göras å det ringare brottet, såsom förswärande omständighet. När nu här säges, att den, som genom mened bidragit till en oskyldigs fällande, äfwen skall straffas efter 18 Kapitlet 3 §., hwarest straffet för falsk angifning bestämmes efter förhållandet af det straff, som drabbat den oskyldigt tilltalade; så följer deraf klart, att straffet för mened, när den bidragit till den angifnes fällande, hufwudsakligen beror af den högre eller lägre straffbestämmelse, som antingen å menedsbrottet, eller å det angifna brottet är satt, och att, om det senare är straffbarast, menedsbrottet, men när detta åter i och för sig är med högre straff belagdt, det angifna brottet skall antagas såsom förswärande omständighet wid straffets nämnig inom straffgraden.

Enligt Doctor Wikmans ytrade mening, borde bestämmelse ej saknas för det fall, att någon, för att ådraga annan straff, emot honom witenade falskt, utan att han i följd deraf lidit. Det för mened i allmänhet satta straff wore otillräckligt, enär menedarens brott i alla fall ägde den dubbla egenheten af falsk angifvelse och anläggning till den oskyldiges fällande och af edens straffbara användande, såsom bewisningsmedel emot honom.

Enär menedsbrottet ej ledt till så swår påföljd, som i 2 §. omförmäles, nemligen en oskyldigs fällande till straff, anser Commiteen det derå i 1 §. satta sjelfständiga straff göra tillfyllest, och domaren, med den latitud straffarten medgifwer, kunna fästa behörigt afseende å de subjectiva eller objectiva straffnämningssgrunder, som i hwarje concret fall förekomma.

§ afseende på gjord framställning, huruwida stadgandena om mened kunde äga tillämpning å så kallad wårderingsed, har Commiteen fäst uttryckligt utmärksamt derwid, att i en del nyare lagstiftningsförslag detta ämne är speciellt anmärkt, såsom i utkastet till straff-Codex för Konungariket Hannover, der det i Art. 211 heter: "För wårderingsed i civila saker må ej någon under åtal, såsom för mened, ställas." Riktigheten af denna grundsats kan ej betwiflas, enär, på sätt anmärkaren sjelf anfört, uppskattning af wårdet å en skada alltid måste anses beroende af wårderingsmannens subjectiva mening, och denna, ehuru afwikande från allmänna wårderingsgrunder, ej må anses vara af honom falskeligen uppgiswen och bestyrkt. Men då, efter den characteristisk å menedsbrott, som i §. antyder, det ej är tänkbart, att misstag i denna del skulle kunna äga rum, har man ansett berörda framställning icke förantleda till någon särskild bestämmelse härom.

15 Kap.

Om spridande af pest, eller annan för menniskor smittosam sjukdom; så och om allmänt farlig förgiftning.

Med afseende å förgiftningsbrottets farliga character, anse Professorerne i Upsala och Doctor Deslén detsamma vara ur en alltför mild synpunkt betraktadt. Den sijnämnde yttrar sig sålunda: "Om nemligen, hwilket redan må betwiflas, nu gällande Lag i 17 Kapitlet 2 §. bestämt för sträng bestraffning af lifwets förlust för den, som å hwarjehanda sätt förgiftar något, hwad det helst vara kan, i uppsåt att dermed skada någon till lif eller hälsa, så tyckes deremot förslaget stadgande af straffarbete i 2 graden vara för en så qualificerad förbrytelse alltför lindrigt. Den allmänna wåda, som utgör detta brotts objectiva character fordrar ett afswarsamt straff till des förekommande, och i graden af straffarbete synes här lika wäl ha bordt stadgas, som för utspridandet af den smittosamma sjukdomen."

§ anledning af denna anmärkning, får Commiteen hänwisa till jemförelse emellan de särskilda stadgandena i förslaget. Uti 3 §. belägges blotta förgiftningen dolo malo med 2 gradens straffarbete, ändå att ingen köpt den förgiftade till salu hållna waran, eller ändå att brottet blifwit så tidigt upptäckt, att faran kunnat afwärijas. I 1 §. stadgas i graden, då NB. den pestartade eller eljest allmänt farliga smittosamma sjukdomen verkligen blifwit spridd.

Om förgiftningen i förra fallet orsakat swår kroppsskada, segras straffet till i graden, eller lika straff, som är stadgad för utspridandet af sjukdomen; och om död orsakats, äger lifsstraff i båda fallen rum. § de anmärkta delarna torde således förslaget finnas fullkomligen consequent.

Anmärkning wid 4 §., att för ringa straff blifwit utfatt å den, som genom oförsigtighet, eller af wåda orsakat förgiftning, och ej sökt, så widt ste kunnat, genast afwäria faran, har föranledt det tillägg, som reviderade texten utwisar.

Enligt betänkandet af Professorerne i Upsala, skulle i 5 §. de casus wåra förbigångne, att mindre kroppsskada skett, eller att någon död ljugit, hwilket knappt kunde dömas efter 21 §. 16 Kapitlet.

Når man å obehörig eller mot föreskrifter stridande försäljning af gift stadgat böter till 200 R:dr, och fastställt urbota straff, endast då någon fått af giffet swår kroppsskada, så synes tydligt, att man under försmånnda allmänna bestämmeelse subsumerat de fall, då mindre skada skett. Har någon af giffet ljugit döden, så finnes påföljden i 16 Kapitlet 37 §. uttryckligen bestämd.

16 Kap.

Om mord och dråp; så ock om annan mishandel å person.

Af flera bland anmärkarne yttras den tanke, att lifsstraff borde stadgas för dråp i hastigo mode å fader eller moder. Då likwål qualificerade lifsstraff af anförda skäl icke blifwit i detta lagförslag upptagne, och swårare straff än lifwets förlust således ej kunnat användas å mord, samt emellan detta brott och dråp i hastigo mode en betydlig skillnad i subjectift affeende äger rum; skulle man ej, utan att sela emot riktiga lagstiftningsgrunder, kunna med lifsstraff belägga dråp i det anmärkta fallet.

Emedlertid har förslaget, då det med straffarbete för lifstid, såsom det närmaste straffet intill lifsstraff, belägger uppsåtligt, men af hastigt mod föröswadt dråp, tillika stadgat owillkorlig tillämpning af detta straff, när dråpet skett å skyldeman i rätt uppriktigande led, utan att antaga de grunder för straffnedfättning till lägre grader, som i andra fall, enligt 5 §. 2 momentet, komma i betraktande, hwarigenom tillbörligt affeende å den större straffbarheten af föräldrars mishandlande blifwit, så widt sakens natur medgifwer, iakttaget.

Swårigheten att genom egen bekänneelse få utbrnt, det mishandel, som wållat annans död, skett i uppsåt att döda, borde efter Professor Holmbergssons mening, påfalla den præsumtio juris, som 1734 års lag antagit, att då den, mot hwilken anfallet war riktadt, deraf libit döden, gerningen måste anses för wisja dråp, derest ej omständigheterna wittnade om blott culpa. Här om Åberopar Commiteen hwad, angående wådan att antaga præsumtionem doli, wid 4 Kapitlet blifwit anfördt.

Då den lindrigare bestraffning, som för barnamörderska är i 9 §. utsatt, skulle hafwa sin enda grund uti lagstiftarens affeende å hennes omsorg att bewara sin qwinliga existens, hade, enligt Professorernes i Upsala tanke, här bort upptagas hwad nu gällande lag innehåller och förslaget jemwål till någon del i 10 §. erindrat, att hon fördoit sitt hawande tillstånd och sökt enslighet wid födslen. Men för denna omständighets skull borde, efter hwad Professorerne widare yttra, undseendet med barnamörderska icke äga rum, då hon varit en allmän sköla, eller låtit sig brukas till sköleskud; om hon förut framfödt oägta barn; om hon med iteration af barnamördersbrottet besunnes, och kanske ej eller, om hon för hors skull, till bestraffning dömd blifwit, emedan hon i alla dessa fall hade ingen yttre qwinlig heder att bewara.

De motiven äro de grunder redan angifne, hvarföre döljandet af qvinnans hafwande tillstånd och döljandet af födslen icke blifwit upptagne, såsom väsendliga omständigheter wid barnamord; och Commiteen har derjemte antydt des åsigt, att den mildring i straff, som lagstifningen antagit för detta brott, härleder sig icke blott från bewefelsegrunden af qvinnans omsorg, att undwika wanära, utan äfwen från twänne andra wigtiga skäl, nemligen hennes förutseende af bekymren för barnets liföfvel och underhåll, och de lidanden, som wid nedkomsten wantigewis utefluta lugn och redig sinnesförfattning. — Då dessa bewefelsegrunder äfwen i större eller mindre mån böra anses gällande i de särskildt nämnda fallen, och qvinnans wanbeder ej eller i de flesta af dem kunnat blifwa så allmänne känd, eller hennes hederskänsla så förstöad, att hon ej skulle finna en fördel uti döljandet af sitt tillstånd, har man icke trott några undantag i sagda afseenden böra äga rum.

I sammanhang härmed fråga Professorerne i Upsala: "Skall och horebarn under denna §. begripas? Gamla lagen har kona, som af oloflig beblandelse hafwande warder. Med 'kona' lärar förstås ogift qwinna: med qwinna, som förslaget har, kan förstås både gift och 'ogift: olofliga beblandelsen antydes med oägta barn."

I de äldre lagarna betyder *kona* qwinna, och äfwen *hustru* (se Sigtötha lagen, Kristnu B. 15, 26, 27, 31.). Att *kona* i landstagen betefnar ömsom ogift och ömsom gift qwinna, ses ibland annat af 1 Kap. Siftomåta och 28 Kap. Dråpmåtabalken. Äfwen wisar 2 Kap. 1 §. Misgjerningsbalken af 1734 års lag, att ordet blifwit använt för att utmärka endast den brottsliges kön. Ett misstag lärar således hafwa ägt rum, då Professorerne utgifwa, att nu gällande lag om barnamord endast skulle angå ogift, af oloflig beblandelse hafwande qwinna. — När i förslaget säges: dödar qwinna sitt oägta barn 2c. så är ej eller något undantag gjordt för gift qwinna, som i her framföder barn; men för att undanröbja all anledning till missförstånd, är i nya texten ordet *moder*, i stället för *qwinna*, använt uti de hithörande 9, 10 och 11 §§.

Doctor Wislman har ansett skäns böra göras i 14 §:s straffbestämmelser: 1:o om abortifmedel *utan* eller *emot* modrens wilja användas, och 2:o i afseende på de särskilda bewefelsegrunder, som föranledt gerningen. Men då användandet af sådana medel till fosters dödande eller fördrifwande skett utan modrens wettskap, må det alltid antagas, att hon ej wetat det; och hellsa brottets objectiva beskaffenhet är så swår, att man ej, för afseendet & någon skälighet i bewefelsegrunderne, trott sig böra utsätta olika straffarter.

Genom ändring i reviderade texten har man sökt afhjelpa den otydlighet, som, enligt Professorernes i Upsala och Doctor Wislmans anmärkningar, skall förefunnits uti 16 §. De förslänandes derjemte gjorda erindran, att straffbestämmelse saknades för det fall, att det utsatta barnet omkommer, lärar wid läsningen af efterföljande 37 §. i detta Kapitel förfalla.

Professorerne i Upsala anföra: "wid jemförelse af dessa §§. (14—17), intages, att "den absoluta fördrifningen af foster, hwarwid och modren högligen læderas, ej blifwit belagd "med annat straff, än den hypotetiska kroppsskada barn kunnat lida; likwäl bör lagen wäl "tydda menniskolis i moderslifwet; och civila rättigheter bero ju deraf, att foster lefwande "framkommer."

Förförandet af ett foster i moderlifwet straffas, när modren deraf fått swår kroppsskada, med första gradens, men eljest med andra gradens straffarbete, eller lika med orsaken af verklig swår kroppsskada å utfatt barn. Förhöjdt straff, när fostret, utan swår kroppsskada för modren, blifwit försörjdt i moderlifwet, borde så mycket mindre äga rum, som det skadade fostret ännu ej såsom person uppträdt i werlden, och osäkert kunnat vara, om det, äfwen utan den brottsliga åtgärden, med lif framkommit. Följde å utfattningen ingen skada, hwilket förmodligen skall uttryckas med orden, den hypothetiska kroppsskadan barn kunnat lida, så är för detta fall det mindre straffet af tredje eller fjärde gradens straffarbete uti förslaget stadgadt.

Uf Professor P. G. Cederschöld och en anonym anmärkare framställles, såsom en brift i förslaget, att 16, 17, 18 och 19 §§. endast upptaga de fall, då barn, eller sjuklige, bräcklige eller eljest hjälplöse personer utfattas af dem, å hwilka skyldigheten till deras wårdsnad ligger, men lemna oafgjordt, huru sådant utfattande skall anses, när det, under lika omständigheter, stett af andra.

De bestämmelser, som uti detta Kapitel i förevarande ämne meddelas, äro lämpade endast till sådana personer, som äga särskilda förbindelser till barns och andra wårnlöses wårdsnad, och således genom deras utfattande begå ett särskildt brott, hwarföre de och, i mån af följderna, böra beläggas med särskildt ansvar. Om brottet föröfwas af andra, ware sig genom wåld, fränkning af frihet, eller annorledes, så tjena de allmänna föreskrifterna om wålgärning eller wållande, för dylika fall till esterrättelse.

Wid 20 §. yttra Professorerne i Upsala: "Swårt är att inse, hwarföre icke 18 §. här, "liksom i föregående §. jemte den 16 och 17 §:n blifwit citerad."

§ 18 §. förutsättes, att släktet eller omständigheterna wid barnets utfattande ej woro farliga, men att ändå skada möjligen kan inträffa, i anseende till den utfattes späda ålder. 20 §. angår den händelse, att forman eller ledsagare öfvergifwer den person, han åtagit sig att fortställa eller ledsaga. Är denne ej ett barn och någon skada af utfattandet således ej är tänkbar, så äro 18 §:s straffbestämmelser ej lämpliga. Är det åter ett barn, så har formannen iflädt sig sådan förbindelse, som sägs i 16 §., och lagstadgandena om barns utfattande blifwa då emot honom ostridigt användbara.

Anonymens anmärkning, att i 20 §. borde uttryckas ej blott att wålda af utfattandet kommit, utan äfwen att den följd inträffat, som i någon af de åberopade 16 och 17 §§. omnämnes, har föranledt ändring i redactionen.

Det i 22 §. utfatta straff af böter eller fängelse för den, som underlåter att rädda en i lifsnöd stadd person, då han utan fara för sig sjelf det kunnat, anser Professor P. G. Cederschöld allt för ringa, och förmenar i öfrigt, att i Kapitlet om wållande bort upptagas flera passiva brott, helst man, genom underlåtenhet att handla, wid många tillfällen kunde wälla människors död och andra stora olyckor, såsom om man ej warnade en person, af okunnighet beredd att förtära gift; om man såge att eld började komma lös, och ej släckte eller tillkallade hjälp, eller wäckte sofwande i det antända huset; om man såge en illgärning förebafwas, och ej förekomme den, då det kunde ske utan egen fara.

Efter begreppet om wållande, kan det endast äga rum, då man orsakar skada genom egen handling, eller genom underlåtenhet af något, dertill man är pliktig. Wisserligen gifwes tillfällen, då känslan af moralisk pligt och menfslighetens fordringar bjuda, ätt söka afwärja skador, som kunna uppstå, utan att man dertill medverkat; men det kan ej äläggas såsom en allmän twångspligt, och således ej blifwa föremål för yttre lagstiftning. Endast för den händelse, som nu är i fråga, eller då uppenbart är, att man utan egen wåda funnat frälsa menniskotif, har undantag ansett böra äga rum; och det här om föreslagna stadgande kan finna tillämpning äfwen i ett eller annat bland de af Professor Cederschiöld uppgifna fall. Ett sådant förekommer ock i 1734 års lag, 13 Kap. 2 §. Misgerningsbalken, der å underlåtenhet att frälsa dens lif, som sig förgöra will, stadgas plikt efter omständigheterna.

§ affeende på 29 och 30 §§. är af Professor Holmbergsson erindradt, dels att då misshandel emot föräldrar ej borde bedömas blott efter wanwördnadens inre moraliska halt och subjectiva onaturlighet, utan äfwen med hänfigt till exemplens skadliga werkan på Statens bestånd, hade den större åfseende, som 14 och 15 Kapiteln i Misgerningsbalken gjorde mellan sådan misshandel och den, som öfwades mot andra enskilde, dem man wore skyldig wördnad, ej bort utur strafflagen bortsystematiceras; dels att om föräldrar genom äga tillfogade barn äfwen en swårare skada, borde, till mildring i straffet, den större presumption mot wållandets inre förwandtskap med brottligt uppsåt, blifwa gällande, som 1734 års lag antager.

Commiteen, som wid lagförslagets författande icke misfänt wigten af hwad anmärkaren i försmännda hänseende yttat, har ock derupå grundat den skiljaktighet i föreskrifterna, att misshandel mot skyldeman i rätt uppsigande led ej i något fall må beläggas med ringare straff, än straffarbete i femte grad, som kan sättas ända till tre år; deremot misshandel å andra, till hwilka den brottlige ägt färskilda förbindelser af wördnad och lydud, kan med fångelse försonas.

§ affeende på den senare anmärkningen, förekommer, att lagstiftningen bör sanctionera föräldrars pligt att ej genom onda exempel eller försummad uppföstran menligt inverka på barns moraliska bildning, samt ej medgifwa ett oförnuftigt och wildfint behandlingsätt å de förres sida, för att hos barnet rätta fel, hwaruti de ofta sjelfwe äga skuld. Utur dessa skäl har man trott presumptionen af föräldrars naturliga kärlek för sina barn ej böra sträckas till de fall, då den uppenbart motsäges af sjelfwa handlingen, eller då betydligare kroppsskador blifwit barnet genom ägan tillfogade.

Wid 33 och 34 §§. är anmärkt af Professor Holmbergsson, att det anförda stället till mildring för dödade i duell syntes användbart endast på det stånd, der den fördom ännu wore qwar, att ett owärdigt bemötande mera wanbedrade den, emot hwilken det utöfwades, än den, som det samma utan skäl utöfwade, samt att fördomens utspridande till flera stånd ej wore önsfwärdt: af Doctor Wisman, att när wid duell aftal wore gjordt, att den ej skulle slutas utan någonderas döb, borde, om endera blifwit dödad, straff äga rum, såsom för mord, men om duellen uppkommit utan öfwerläggning, i hastigt mod, straffarbete å lifstid ej tillämpas: af Doctor Dellén, att då sjelfwa uppsåtlighetsbegreppet inginge i ett dråp

genom enwig, emedan den omständighet, att duellanterna afstalat ett sådant sammanträffande, uteslöte möjligheten af ett blott hastigt mod, och gifwe uppsätet tydligen tillkänna, borde åtminstone straffarbete i första grad åläggas den dräpande duellanten, samt öfrige i förslaget intagne nuancer derefter rättas: af Professorerne i Upsala och anonymen, att i lagen ej bör utmärkas, det afseende göres derå, att någon wid enwig förfar å sätt som emot afstal och bruk strider, emedan lagen, genom erkännande af sådana afstal, syntes lifsom auctorisera hufwudsaken; samt af den sistnämnde särskildt, att lagen borde antyda, huru de wid enwig biträdande secundanter skulle straffas.

Om det är onekligt, att för duell eller enwig i allmänhet ligger till grund en fördom, att den wanheder, man lider genom en tillfogad skymf, icke tillfyllest utplånas genom den upprättelse, man af lagen kan vinna, och af det straff, man framkallar öfwer förolämparen, samt att för rehabilitation i allmänna omdömet erfordras, att genom förolämparens utmanande till strid, ådagalägga mod och tapperhet; så följer likwäl icke deraf, att denna fördom må anses odelbart tillhöra något wist stånd eller wisa castor, och således icke kunna äga inslytelse äfwen hos andra. — Det är ej af blott undseende för selskwa fördomens grund, som lagsstifningarne fästet en särskildt uppmärksamhet wid de arter af slagsmål, hvilka betecknas med namn af duell, utan för den egna och särskilda character, de i öfrigt framställa. Då nemligen allt slags annan misshandel förutsätter ett angrepp, hwarå den angripne ej är beredd och mot hvilket han således med mera swårighet kan wärja sig, så innefattar deremot duellen ett erbjudande till strid, som den utmanade har frihet att antaga, eller icke, och som, antaget, sätter honom i tillfälle att förswara sig, hwarigenom utgången af striden blir lika öfwi för den ena, som för den andra. Det synes icke rätt, att på grund af en presumerad större sänkänslighet hos individer af wisa classer, stifta en lag, genom hvilken alla öfriga skulle stötjas från rättigheten, att så räkna sig till godo mildbringsfått, som efter sakens natur böra wara gemensamma för alla. Sannolikt är äfwen, att om dessa slags äresaker ej, såsom hittills, betraktades nästan som ett slags privilegium för något wist stånd eller wisa wärdigheter, de mer och mer skulle förlora sin betydelse, och en allmännare öfwertygelse om deras straffbarhet blifwa rådande i ett samhälle, der lagen lemnar hwarje medborgare tillräckligt skydd mot misshandel och förolämpningar.

Att uti enwig alltid ingår begrepp om uppsåtlighet, är lika klart, som att, när afstal blifwit gjordt, att det ej skall slutas utan med enderas död, denna följd, då den inträffat, tillkommit med beräddt mod. Men som duellanterna ej gå lömskt eller försåtligt tillwäga, utan efter å ömse sidor förberedt förswar, blottställa sina lif lika, äger dräpet ej character af mord. Straffet utsättes således i nästa grad derunder, eller till straffarbete å lifstid, med den mildbringsgrund, som i 5 §. för dräp i allmänhet angifwes, om dräparen varit af den andra genom swåra förolämpanden retad. Äfwen om dräp inträffat, utan att slift afstal stett, men den dödliga skadan under duellen blifwit tillfogad med beräddt mod, kan, efter 6 §., första gradens straffarbete tillämpas; men då man öfwerwägar, att ehuru selskwa duellen stedd med öfwerläggning, den dödliga påföljden dock icke varit öfwillkorligen förutsatt eller åsyftad, utan kunnat äga rum i hastigt mod eller medan sinnen varit uppretade, har straffets nedfattning till tredje eller fjärde grad, för sådana fall ansetts böra äga tillämpning.

§ anledning af den ena bland de ofwan upptagna anmärkningar, har Commiteen i reviderade texten till 34 §. uteslutit orden: "å sätt som emot aftal eller bruk strider." — Närande secundanter lära de allmänna föreskrifter om delaktighet, som i 5 Kap. meddelas, finnas tillfyllestgörande.

Alf Professor P. G. Cederschiöld framställes, i afseende på 35 §. den fråga, huru det inför lagen skulle anses om, wid pröfning, hurwid gerningens döbliga verkan legat i banemannens uppsåt, utröntes, att han icke haft för uppsåt att göra ringaste skada, t. ex. om han i folkträngsel sökt skaffa sig rum med armbogarne, och derwid råkat trycka sönder ett hemligt aneurisma i bröstet på sin granne. Anmärkaren, som anser wid sådana tillfällen andra lagrum icke kunna komma i fråga, än 6 eller 21 §. af förevarande Kapitel, söler wisja, att de likväl icke wore tillämpliga, särdeles som misshandeln icke stett på lifsfarligt sätt, hwilket, enligt förra lagstället erfordrades, och den i 35 §. nyttjade benämningen *baneman* nästan tycktes utesluta användningen af det senare, emedan med lagens noggranna språkbruk icke wore förentligt, att först förklara någon för *baneman*, och sedan straffa honom för wållande. Här af drager anmärkaren den slutsats, "att 35 §. borde, såsom ändamålslös, utelemnas, eller åtminstone erhålla det tillägg, att *banemannen* skall straffas, "såsom i 6 och 21 §§. skils."

Man kan af wåda, eller genom wållande, eller med uppsåt, orsaka annans död, d. w. s. vara des *baneman*. Wigten och nödwändigheten af den i 35 §. i momentet gifna bestämmelse, när någon må anses, på hwad sätt som helst, hafwa genom sin gerning orsakat annans död, äro i motiverna ådagalagde.

Hwad åter beträffar gerningens hänförande till wåda, wållande eller uppsåtlighet, hwaraf des straffbarhet eller, i förstnämnda fall, strafflöshet beror, så lemnas derom i 4 Kapitlet 1 och 5 §§. den allmänna föreskrift, hwarmed äfwen ifrågawarande §:s senare moment instämmer, att af omständigheterna skall bedömas, om brott stett med uppsåt eller af wållande, och att ej någon må fällas till straff för händelse, som pröfwat hafwa mera af wåda, än af wållande timat.

Frågorna, om man orsakat döden, och om eller huru man, der den inträffat, bör straffas, äro helt och hållet åskilda; och man får i begreppet om *baneman* ej anse det om straffbarhet imfettadt.

Om ock ordet *baneman* wanligen betefnat brottelighet hos personen, har Commiteen dock trott, att det kan användas i den bemärkelse Commiteen angifwit, och att, när den i lag klart uttryckes, något missförstånd ej är att befara.

17 Kap.

Om brott emot annans frihet.

Wid 1 §. erindras af Professor Holmbergson, att det deri nämnda brott att uppsåtligt försätta annan i slafweri borde, med afseende å en förment rå-

dande opinion, beläggas med hårdare straff, när det utöfwats mot annan person, än en neger; men då, enligt Professorens medgifswande, en neger har samma människowärde, som en hwit, eller en till Europa kommen neger, lärer och deraf följa, att rättskränkningar mot den ena eller andra böra lika bedömas, utan att lagstiftaren wid sina straffbud må lämpa sig efter hudens färg.

§ anledning af gjord anmärkning wid 4 §., har för det fall, att den, som å öde ort blifwit utsatt, omkommer, tillägg i den reviderade texten följt.

Professorerna i Upsala yttra wid 5 och 6 §§., att då straff rätteligen stadgades å den, som bortför utur Nifet barn, som är under 15 år, ändå att det sker med barnets wilja, hade och afseende bort göras å åldren mellan 15 till 21 år, eller medan ommyndigheten räcker, helst i en så wiktig sak, en yngling ej borde så tubbas eller förföras från sina föräldrar, hwilkas myndighet derigenom fränktes, i synnerhet om ynglingen ej wore emanciperad. Swar emot de anse det i 7 §. upptagne brott, barnastöld (plagium) helt och hållet kunna uteslutas. Straffbestämmelsen wore ej af inträffade händelser påfallad och ideen till detta obekanta brott borde ej wäckas. Och frågas vidare: "efter hwilken §. skall gerningsmannen dömas, om han rånat barnet från föräldrar och wårdare?"

Allt det brott, som i 7 §. utmärkes, eller yngre barns olofliga bemäktigande, i senare tider inträffat, är så mycket mindre ofärdt, som Kongl. Maj:t, i anledning deraf, i Näder anbefallt Commiteen, att utarbete förslag till lag i detta ämne, hwar öfwer Commiteen den 8 Augusti och 28 November 1828 afgifwit underdåniga betänkan. Commiteen har således ej kunnat undgå, att upptaga detta brott i förslaget. Enär deremot brottmålsamalen icke, Commiteen weteligen, framställa något exempel, att barn, som warit äldre än 15 år, låtit tubba eller förföra sig, att, med öfwergifswande af föräldrar eller wårdare, begifwa sig utrikes, har, på den grund, som anmärkarne uppgifwit, detta fall blifwit förbigånget.

§ den likaledes hitills ofärdta händelse, att personligt wåld skulle öfwas mot föräldrar eller wårdare för bemäktigande af barn, sammanträffa twenne brott, nemligen bemäktigandet och wåldet. För straffets bestämmande saknas således wifertligen icke erforderlig ledning af hwad lagförslaget i hithörande delar innehåller.

Wid stadgandet uti 7 §. förekommer en af den anonyme anmärkaren gjord framställning, om nedsättning i straffet, så wida den, som bortfört barnet, sjelfmant återstallade det, eller och bidroge till dess återstallande, genom uppgift af wistelseorten. Men detta skulle ej, efter Commiteens tanka, kunna anses annorlunda än såsom en mildrande omständighet wid straffmåttets utslafande inom den antagna graden.

Professor Holmbergsson har ansett det i 8 §. utsatta straff alltför otillräckligt för ett inspärrande, som en längre tid fortfarit och hållits dolbt. "Man kunde föreställa sig det fall, att någon hållits fången äfwen i mer än sex år, då straffet, åtminstone till tiden, wore ett lindrigare fängelse, än den misshandlades."

Commiteen har desutom mindre trott sig böra antaga, att den här i landet oerhörda händelse, anmärkaren föreställt sig, skulle hädanefter, mera än förr kunna inträffa, som Commiteen i 10 Kap. 26, 27, 28, 29, 30 och 31 §§. af Rättegångsbalkens senare del, föreslagit

åtfylliga stadganden, hvilkas systemål är att påskynda återvinandet af friheten i fall den, genom häftning eller annorledes, kan vara någon obehörigen beröfwd. Den straffbestämmelse af 5 eller 4 gradens straffarbete, som blifwit utsatt å olofligt frihetsberöfwande, i skället för den nu gällande absoluta af ett års fängelse med eller utan arbete och 100 dalers böter, synes och lemna domaren all nödig frihet att afse de förswärande omständigheter, som i särskilda fall möjligtwis kunna förekomma.

Wid 8, 9 och 10 §§. erindras af Professorerne i Upsala, att ehuru pinande till bekännelse innefattade ett swärare wäldförande af personlig frihet, än att fängsla eller beröfwa frihet, utan tillfogande af något kroppsligt ondt, woro dock straffen i det närmaste lika. Under anwisation till jemnförelse med 1, 2, 6 §§. 23 Kap., frågas: "Än om en embetsman nyt-tjar någon tortur att tvinga till bekännelse? Wore ej detta brott att pina till bekännelse "fullt ut jemnförligt med rån af lös egendom, hwilket blifwit belagdt med mycket swärare straff?"

Enahanda erindran, i afseende å straffbestämmelsen för pinande till bekännelse, är af den anonyme anmärkaren gjord; och Professor Holmbergsson yttrar likaledes, "att pinandet "wore ett plus, som syntes fordra ett swärare straff å brottet i 10 §., än å det i 8 §., enär "den som pinas, då tillika är beröfwd sin frihet."

Wid betraktande af ifrågawarande §§:s innehåll, finnes, att i 8 §. allmänna straffet å olofligt frihetsberöfwande genom inspärrande eller fängslande, är 5 gradens straffarbete och i swärare fall 4 gradens; att i 9 §. detta straff nedsättes till fängelse eller böter, då det otägliga fängslandet ej skett af arghet, utan för förment brott, och anmälan derom i laglig ordning blifwit gjord; samt att, enligt 10 §., allmänna straffet för pinande till bekännelse är 4 gradens straffarbete, och i mildrande fall 5 gradens.

Då det nu är klart, att om någon kroppslig blifwit den pinade tillfogad, detta såsom en synnerligen förswärande omständighet skall äga inslytelse på straffets bestämmande, efter grunderna i 6 Kapitlet, anser Commiteen straffproportionerna för de nämnda brotten vara tillbörligen iakttagne. Enligt nu gällande lag, belägges med lika straff den, som griper, baslar eller binder någon oförwunnen, och den, som pinar någon för att tvinga honom till bekännelse, utan annat tillägg, än att i senare fallet, för skramålet skall påläggas dubbelt, om sådant deri kommer. Det föregående wisar, att förslaget närmare lämpar sig efter de af anmärkarne antydda åsigtter. Att rån af lös egendom blifwit med högre straff belagdt, har sin grund deri, att brottet medförer ytterlig fara för den rånades person. Huru mycket swärare det af 1734 års lagstiftare blifwit ansedt, inhemtas af 9 §. 20 Kapitlet Wifsgerningsbalken, hwarest lifsstraff derå stadgas.

Har embetsman genom tortur sökt tvinga någon till bekännelse, så dömes han, enligt 28 Kapitlet 17 §., att affättas, och att derjemte undergå det allmänna straff, som å detta brott är utsatt.

Professorerne i Upsala yttra: "Om lagstiftningen med rätta bestraffar förgiftningsbrottet efter dess verkningar en grad högre, än enahanda påförlider af wäld; borde och, då wäldtägt föranleder ohelsa, kroppslig eller död, straffen likasom i giftfäler skärpas;" och Professor Holmbergsson anser lifsstraff böra å wäldtägt owillkorligen stadgas.

Emellan förgifnings och wäldtägtsbrott äger någon jemnförelse ej rum, emedan förgifningsstraffet wid det senare icke, liksom wid det förra, ålystas. Och när Commiteen antagit, att lifsstraff ej må tillämpas i andra fall, än då gerningsmannen antingen med beräddt mod orsakat någons död eller, under det han handlat af en låg bewefelsegrund och haft för afsigt att skada menniskor till helse, måst förefe den inträffade döden, såsom sannolik följd af gerningen, har lifsstraff å wäldtägt på sådan grund ej kunnat stadgas.

Bemänte Professorer anmärka, såsom en brist i förslaget, att i 17 §. omtalas endast den händelse, då wäld eller hot nyttjas, för att förmå qwinnan till giftermål, hells "någon" straffbarhet wäl och måste finnas i swel, list, lögn eller dylikt, om föräldrar begagnat sig "deraf att, tranquilla vi, förmå dottren till ägtenskap mot sin wilja." Commiteen har dock trott det icke vara tjenligt, att i lagen sanctionera en forskning rörande föräldrars straffbarhet, om de annorledes, än genom wäld eller hot, förmått dottren till giftermål. Endast då deras förfarande varit sådant, att återgång af ägtenskapet dertfore äger rum, synes lagstiftaren böra tillåta dottren att draga föräldrarne inför Rätta, för deras medverkan till hennes giftermål.

18 Kap.

Om falsk angifwelse; så ock om annan ärekränkning.

Af Doctor Dellben är yrkadt att i lifhet med den i 6o Kap. Misgerningsbalken antagne grundsats, falsk angifware borde dömas till det straff, som skolat drabba den angifne, darest han brottslig varit; hwaremot Professorerne i Upsala framställa den mening, att falsk angifware, som för den angifnes fällande gjort allt hwad i hans förmåga skött, borde underkastas straffet näst under det, som den angifne skolat undergå, om han fäld blifwit.

Allt å falsk angifning, som blifwit utan påföljd, tillämpa det straff, som stadgas å den angifna gerningen, lär icke kunna anses öfwerensstämmande med samma lagstiftningsgrunder. Falsk angifwelse för lifsfak, hwartill den angifne blifwit fäld, medförer om domen verkställes, lifsstraff, enligt 3 §. Wore det då rimligt, att å angifwelsen stadga samma straff, om den angifne friades? När den ålystade påföljden af falsk angifning måste uteblifwa, om den ej genom domarens åtgärd förverkligas, hwilket i allmänhet ej bör befaras, samt brottet af sådan orsak ej kan blifwa så farligt eller i objectift afseende straffbart, som ett fulländadt försök till annat brott; hafwa ej eller de för bestraffning af sådant försök nu antagne grunder af straffets utstalande uti någon af de intill straffet å det fullbordade brottet närmast liggande twänne straffarter, bort tillämpas; hwadan Commiteen ansatt i §. i detta Kapitel böra oförändrad bibehållas.

Af bemänte Professorer erindras wid 13 §., att betänkligheterne mot afböns bibehållande i ärekränkningsmål ej woro så alldeles wiktiga, saut att då tidningslitteraturen hitintills wunnit hos den stora allmänheten så föga framgång, att lungörandet i allmän eller ortens tidning af upprättelsesdomen tycktes vara för ändamålet otillräckligt, borde tillika stadgas, att domen skulle anslås å Rättens dörr, i sockenshuswa eller dylikt, att göra den känd för dem, som ej hade hog eller råd, att uppbygga sig med tidningslitteratur.

Commiteen har förut angifwit skälen, hvarföre a f b ö n ej blifwit i lagförslaget bibehållen. Oberoende af de framslaget, den egentligen så kallade tidningslitteraturen må hafwa wunnit, lärer tillräcklig publicitet af domar i ärekränkingsmål kunna ernås, dels genom deras offentliga afkunnande, och dels genom deras tryckning antingen i allmänna tidningar, deri legala annonser införas, eller i provincetidningar, som innehålla örten rörande ämnen, och på sådan grund inom densamma spridas. Att stadga ett widsträcktare fungörelsesätt, genom anslag å Rättens dörr o. s. w., har derföre funnits öfverflödigt.

Med anledning af de i öfrigt wid detta Kapitel gjorda anmärkningar, äro de ändringar föreslagna, som af 3, 4, 6, 7 och 12 §§. i reviderade texten inhemtas.

19 Kap.

Om Ägtenskapsbrott.

Wid 1 och 2 §§. yttrar Professor Holmbergson: "Att horebrott af man straffas lika med det af qwinnan, har syns mig, oaktadt dess sken af jemlikhet i ideen, höra till de misslag, som uppkommit genom abstractionernas inkräktning på det sunnda menniskowettet. De gamla Romare dömdo horkonan, att grafwas qwic i jord, hwilket sedan stätigen mildrades till deportation, äfwen som hennes medbrottsling skulle deporteras, men till annan ort. Men sålunda straff gällde ej om gift man, som inlät sig i otillbörligt umgänge med ogift qwinna, heldst sådant hade varit följdwidrigt, så länge lagarna om divorcium behöllt sitt gamla skick. Något när lika åsigt finna wi i den genom Moses gifna borgerliga lag, som då polygynien war i lagen medgifwen, war lika så följdwidrig. Utan twiswel är den man, gift, eller ogift, som besmittar en gift mans säng wida brottsligare och nedrigare i tänkesätt, än den gifta man, som inlåter sig i olofligt umgänge med ogift qwinna, esuru wisfertigen en sådan otrohet mot sin ägta maka också förtjenar näpft. Man glömmie ej härwid, att Justinianus war Christen, och att Christendomen då redan till det mesta utjagat hembendomen ur hans stater, utan att Christina prästerskapet gjort anspråk på lika bestraffning å en gift stuprator som å en ogift adulter."

Den märkliga skilnad, man i Romerska lagstifningen gjort emellan qwinnans och mannens otrohet i ägtenskapet, grundar sig på den åsigt, att mannen ensam ägde jus thoris — ett föreställningsätt, som igenfinnes i lagstifningarna hos alla äldre nationer, hwilka ursprungligen ansatt hustrun såsom mannen absolut undergifwen. *)

*) Judar och Romare, äfwen som de gamla Germanerne, ansågo ägtenskapsbrott begås endast genom otukt, föröfswad med en annans hustru. Lex Julia de adulteriis stadgade förwifning (relegatio in insulam) såsom straff för både den om horebrott öfvertygade gifta qwinnan, och den, som med henne föröfswat brottet; men för den gifta man, som förbrutit sig emot sin maka, utsattes ej något straff. Hon kunde emot honom endast anställa actio de moribus, som blott gick ut på restitutio dotis. Constantin den store införde dödsstraffet för den, som bedref otukt med annans hustru; och motivet till denna

§ grund af några bibliska ställen, såsom 1 Corinth. VII. 2. 3. 4. och Matth. XIX. 9. blef denna äfigt i Canoniska lagen förkastad; och ägtenskapets helgd efter Christliga tänkesätt, samt det med civilisationen uppkomna renare begrepp om kvinnans värde hafwa förinlått senare lagstiftningar att anse hustru och man lika berättigade till trohet af hwarannan, och mannen således lika straffbar, då han deremot bryter, som hustrun, när hon gör sig till otrohet saker. Commiteen, som funnit dessa tänkesätt och begrepp, långt ifrån att kunna characteriseras såsom misstag uppkomna genom abstractionernas inkräftning på funda människovettet, fast hellre vara dermed instämmande, har, med förkastande af de fordna bedriska äfigterna, härutinnan tagit så väl Sveriges, som främmande länders lagar till efterdöme.

Profesörerne i Upsala anmärka såsom besynnerligt, att horebrott ej skulle få åtalas, förrän till skilnad wore dömdt, ty skilnadsmålets utgång kunde juft bero på bewisningen om brottet; och när ett brott wore bewist, skulle det ej wåra behörigt, att låta det blifwa strafflös. Det hade således varit rättare, att låta i §:s första moment gälla om åklagande rätt i horebrott, hwad i dess sista moment stadgas, nemligen att skilnad sökt blifwit.

Enahanda påminnelse är af en anonym anmärkare gjord och närmare utvecklad. Han yttrar: "Wäl antyda motiverne, att till grund för stadgandet, att horebrott ej må till bestraffning åtalas, så framt ej till skilnad emellan makarne förut wore dömdt, skulle ligga den mening, att ena makan ej borde tillåtas beifra brottet och draga straff öfwer den andra, utan att yrka ägtenskapets upplösning, samt att allmän åklagare ej skulle få födra talan, inman den förördelade makan genom ägtenkaps-skilnads sökandet ådagalagd, att brottet ej wore förlåtit. Men denna i sig sielf rigtiga sats, hade både bordt och kunnat uttryckas på ett annat sätt. Nu förutsättas här owillkurligen 2:ne rättegångar, den ena i främsta rummet om äg-

stränghet anses hafwa varit, att han mistänkte sin son Crispus att hafwa sökt förföra sin stjuftmoder Faustia, och på grund af denna mistänka, lät taga sonen af daga. Denna straffbestämmelse functionerades af Justinianus i §. 4 l. de jud. publ. (4, 18) Item lex Julia de adulteriis coercendis, quæ non solum temeratores alienarum nuptiarum gladio punit &c.

Att dödsstraffet här uppgifwes, såsom redan genom lex Julia stadgad, är en anachronism, hwaraf exempel hos de Romerska Juristerne och lagstiftarnas stundom förekomma. För den gista kvinnan stadgades af Justinianus risstraff och infattning i kloster. "Adulteram vero mulierem competentibus vulneribus subactam, in monasterium mitti." Nov. 134. c. 10.

Efter den nyare Romerska rätten ägde ej eller något egentligt straff å mannens ägtenkapsbrott rum. Hans maka kunde endast, om mannen i sielfwa huset höll en concubine, eller, efter förnyad warning, icke afbröt sitt umgänge med en concubine, och hon på sådan grund sökte skilnad i ägtenskapet, af mannen fordra utgifwandet af dos och donatio antenuptialis, och utom dess en tredjedel af denna senares värde utur mannens egendom.

Endast poena stupri kunde åläggas den brottslige mannen, efter Lex Julia, om han haft lägersmål med mö eller enka, som eljest fört ärbart lefwerne, men efter Justiniani lag, utan denna inskränkning, emedan professio meretricia, som en nestlig financespeculation infört, blef af honom upphäfwen.

"tenskapsstämman, och den andra dernäst om criminela ansvarets äddmande. Horskottet utgör likväl det stäl, på hvilket påståendet om stämman i ägtenskapet skall grundas. Innan stämman kan bewisjas, måste således undersökning derom ske och bewisning åstadkommas. Hvarföre skulle då ej domaren hädanefter, som hitintill, få ut säga ansvaret på brottet, såsom orsak, och på samma gång bestämma följden, stämman i ägtenskapet? Och hvaruti komme den nya brottmålsprocessen, för ändringen af målsäganden, eller af allmän åklagare, att bestå, om ej deruti, att endast på de i förra rättegången andragna och godända bewis, utverka en särskild straffdom? Härigenom kunde äfwen hända, att ägtenkapsstämman medgäfwos för horskott, utan att lagens kraf på den brottsliges bestraffning tillfyllesgjordes, helst sådant endast berodde deraf, huruvida ansvaret efteråt yrkades af målsäganden eller af allmänna åklagaren. Hoppet om strafflöshet blefwe såmedelst ofta ett motif till befordrande af lättsumigt bnfade ägtenkapsstämman."

Allt utgången af stämman, der det fullföljes, ej allenast kan, utan måste bero på bewisningen om brottet, är ostridigt; men hwad beträffar den dermed förknippade satsen, att det, när brottet wore bewist, ej skulle vara behörigt, att låta det blifwa strafflöst; så är det just owillkorligheten af denna påståelse, som man wid ägtenkapsbrott wetat inskränka i så måtto, att det må stå den förnämde makten fritt att intill ransakningens slut och förr än dom i stämman fallit, sin talan återkalla och att i sådan händelse, ehwad bewisning om brottet än må hafwa förekommit, all fråga om straff förfaller.

20 Kap.

Om sedlighetsbrott.

Efter framställning, huru de wisa lagar och inrättningar, Moses infört bland Judarne, genom deras inslytande på detta folk och på hela werlden constaterat sitt gudomliga ursprung, yttrar Professor Holmbergson, att det ej wore åt, att jolltrande om en större upplysning och statsklohet, än den genom Moses ådagalagda, bjuda till att med mindre straff än med döden mota en sådan förderlig samfundspest, som blodskam, helst man dermed skulle sätta borgertliga lagstifningen i strid med den gudomliga. Förbudet emot ägtenkap emellan sysslon erkändes wäl till någon del icke äga fullkomligt lika grund; men äfwen här vittnade historien jemte mytherne om en uråldrig och sitt gudomliga ursprung constaterande religiös öfvertygelse om styggelsen af beblendelser sådana närlytda emellan, hvarföre ock de dermed, ja äfwen med blott antledningar dertill beträdde, måste efter 20 Kap. 16 v. 3:de Mosebok döden dö och deras blod wara öfwer dem. Och då således de i afseende å blodskam emellan föräldrar och barn gällande grunder, äfwen här talade för lifsstraffets bibehållande, så skulle, efter Professorens tanka, ett lindrigare straff desto mindre kunna tillsyrkas, som föräldrars waksamhet i detta

för det uppväxande släktets kroppsliga och andliga hellsa så wigtiga flycke, oändligen underhjelptes genom de gudomliga och menstliga lagarnas öfwerensstämmelse.

Churu Mosaiska lagstiftningens höga lära om Jehovah, såsom den ende sanne Guden, hwilken ej tål andra gudar bredwid sig, skall hållas i ewig helgd, wäder det dock förundran att samma epithetet "jollrande" tilläggas dem, som ej anse samma lagstiftnings positiva föreskrifter angående culten, statsförfattningen, lagstiftningen, sedligheten och sundhetspolisen, om än wisligen beräknade för Hebräiska folkets individualitet, samt klimatet och politiska läget af det land, som war bestämdt till dess wistelseort, äga en gudomlig auctoritet och giltighet för alla folk och alla tider. Man inser ej eller, huru den, som äger en sådan öfwerlygelse, kan njä sig att ifra endast emot nedfattningen af straffen å de så kallade crimina carnis. Är Mosaiska lagen gudomlig i den bemärkelse, som anmärkaren antagit, i afseende på dessa brott, måste den wäl också wara det i allt öfrigt.

Commiteen har redan i motiverna angifwit de åsigter, från hwilka den wid straffbestämmelserna å ifrågawarande brott funnit sig böra utgå. De förändringar, reviderade texten utwisar, i afseende på straffförhöjning för descendenter, äfwen som å otukt mellan föräldrar och affomlingars makar samt mellan sjuåriga barn och sjuåriga barn, äro föranledde af andra anmärkningar, dem Commiteen antagit.

Churu, på sätt i betänkandet af Professorerne i Upsala framställes, otwifvelaktigt är, att sedligheten högligen säras och wärdliga följder kunna uppkomma, om uppfostrare, för att bereda tillfälle till otukt, bibringa barn grundsatser, som på deras framtida lefnad äga skadlig inflytelse, anser dock Commiteen den på sådan grund yrkade straffförhöjning å det i 5 §. nämnda brott icke lämplig, då domaren skall använda 5 gradens straffarbete, der ej omständigheter äro öfwerwägande.

Swad i nyssnämnde betänkande erindras derom, att det i 8 §. satta straff å otukt med afwita qwinna wore, i afseende på brottets nedrighet, alltför ringa, har föranlett ändring i reviderade texten; men den lika bestaffade anmärkning, som blifwit gjord wid 13 §:s straffbestämning å utspridande af skrift, målning, tekning eller bild, som otukt och sedlighet särar, har, då det föreslagna straffet fullt motsvarar och wid förswärande omständigheter är högre, än det, som för dylikt brott i tryckfrihetslagen stadgas, ej kunnat antagas. Att med förlust af allmänt medborgerligt förtroende straffa de i 5 och 10 §§. af detta Kapitel upptagna brott, har ej eller funnits lämpligt, enär de så kallade delicta carnis i allmänhet ej härleda sig från motiver, som inverka på den brottsliges anspråk att njuta de fördelar, hwilkas förlust innesfattas i berörde straffpåföljd; hwarföre den och anses böra tillämpas endast uti det i 11 §. beskifna fall, eller wid barns förledande till otukt genom koppleri af föräldrar eller andra, som äga förbindelse att wårda deras uppfostran och sedliga bildning.

21 Kap.

Om eldskada af uppsåt eller wållande; så ock om annan skadegörelse
å egendom.

Enligt Doctor Dellbäns förmenande, skulle motiverne upplysa, att om, genom uppsåtlig mordbrand menniskolif blifwit spildt, borde gerningsmannen, med tillämpning af 16 Kapitlets stadganden om mord, undergå lifsstraff. "Att sådant lifwål bort i sjeftwa lagen särskildt uttryckas, torde finnas nödigt," säger han, "emedan man för lagtillämparen i allmänhet bdr lewma bokstaflig föreskrift, utan hänsyftning till allmänna theoretiska grunder eller desses motiver.

Denna mening, hwaruti äfwen Profeförerne i Upsala instämt, står dock ingalunda att hemta af motiverne. Deruti såges (pag. 70): "Mordbrand kan ock verkställas, i uppsåt att beröfwa annan lifwet. Följer döden deraf, är gerningen straffbar så som "mord," och (pag. 71): "Om än någons dödd deraf (af mordbranden) blifwit orsakad, har Commiteen, i öfwerensstämmelse med de grunder, som i 16 Kap. äro antagne, icke ansett lifsstraff äga rum, der ej gerningen skett i uppsåt, att denna påföljd tillwägbringa." — Klarare lärer wäl icke kunna uttryckas, att endast i det fall, att mordbranden blifwit verkställd såsom medel att beröfwa någon lifwet, och affigten gått i fullbordan, mordbrännaren skall anses efter 16 Kap. 1 §. Någon annan anwising derom behöfdes ej i texten, än sjelfwa den bekrifning å mord, som i sistnämnda lagrum meddelas. I förevarande Kapitel betraktas åter mordbrand såsom ett sjelfständigt brott, uppsåtlig förstöring af egendom. När till förklaring öfwer stadgandet, att der någon af mordbrand fått swår kroppsskada, gerningsmannen skall fällas till straffarbete i 1:sta grad, tages till hjelp den i 16 Kap. 37 §. gifna allmänna regel af denna lydelse: "det straff lagen i wisa fall utsätter å gerning, då den medfört swår kroppsskada, skall jemwäl tillämpas, om dödd å gerningen följt, der ej särskildt straff för det fall stadgad finnes;" så lärer för lagtillämparen ej saknas nödig föreskrift om försarandet i det fall, att någon genom mordbranden mistar lifwet.

Härigenom har ock Commiteen undanröjt de twifvelsmål, som blifwit framställdes af Profeförerne i Upsala, huruvida straff såsom för mord, kunde äga rum, enär, i de fall som i 2, 8, 17 och 21 §§. nämnas, en eller flere personer mistat lifwet, eller, såsom anmärkarne ytra, "dödsomål ikommit."

Widare frågas af de sistnämnde: "Om någon annan, än den som bor i huset, fått swår kroppsskada, en sådan som kommit för att rädda eller släcka, emot honom war intet ondt intenderadt, äger då straffet rum?"

1 §. lyder: "Sätter man uppsåtligan eld å hus — — dömes för mordbrand till straffarbete i 2:dra eller 3:dje grad. Helt någon deraf swår kroppsskada, warde mordbrännaren fälld till straffarbete i 1:sta grad." I öfwerensstämmelse med den grundsatse, som synes wara följd i 11 Kap. 2 §. Missgerningsbalken, der det heter: *Prin-*

ner folk inne, eller war der skadadt, ansåg Commiteen det föreslagna stadgandet utmärka endast sådana personer, som woro inne eller wistades i de genom mordbranden antände hus eller boningar, men icke dem, som tillkommit för att rädda eller släcka, och å hwilkas egen försigtighet i allmänhet måste bero, att undwika personlig fara. Sin widare ansågs detta förklaradt af 3 och 4 §§., der det säges, att om någon fått swår kroppsskada af mordbrand å lägenheter, som lågo så aflägsse, att wån ej war, det elden derifrån till människors boningar kunde spridas, komme det för sådant fall i 3 §. stadgade mordbrandsstraff att höjas en grad, men om gerningsmannen wiste, att någon förewar och för fara blottställdes, skulle 1 §. tillämpas. För att dock ännu närmare förklara Commiteens mening, har i reviderade texten till 1 §. sista perioden blifwit sålunda förtydligad: "Eck någon, som å sådant ställe förewar, af branden swår kroppsskada, warde mordbrännaren dömd till straffarbete i 1:sta grad."

Äfwen har Commiteen, i anledning af gjord erindran af Professorerne i Upsala och Professor F. Cederschiöld, genom tillägg i nya texten utwidgat den högre straffbestämmelse, 2 §. innehåller, till de fall, då mordbrand skett å någon Staten tillhörig betydligare egendom, hwarom 11 Kap. 1 §. Misßgerningsbalken handlar.

Att, på sätt Doctor Dellén anført, något misförhållande skulle äga rum emellan straffbestämmelserna i 1 och 3 §§., har Commiteen lika litet insett, som den kunnat gläta hans grundsats, att mordbrand efter dess riktiga juridiska begrepp, aldrig kunde beläggas med mindre straff, än straffarbete å lifstid. De särskilda arter af mordbrand, som i förslaget upptagas, utwisa nogsamnt att detta brott utvecklar sig i flera nuancer; äfwen som otwifelaktigt måste wara, att här, liksom wid brott i allmänhet, omständigheter kunna förekomma, å hwilka domaren, wid straffets utstakande, äger göra afseende.

Enligt Doctor Wislmans tanka, borde lagstiftningen afse, om mordbrännaren, ångrande sin gerning, antingen alldeles hindrade eldens utbrytande, eller, sedan elden utbrutit, den släckt, utan att vidare skada skett, än den, som af första utbrottet kom, eller; ehuru skadan sig vidare sträckt, sjelf eller genom tillkallad hjelp eldens släckning åstadkommit.

Commiteen har wid 6 §. i reviderade texten tillagt, att gerningsmannen, der-st han af egen drift, sjelf eller genom tillkallad hjelp elden släckt, skall straffas såsom för ofulländadt försök, hwilket först nu ansätts nödigt, sedan i 3 Kap. 2 §. ett wist minimum af straff å fulländadt försök blifwit stadgad.

Wid 11 §., enligt hwilken den, som är wällande till skada å fyr eller känningsbål eller annat sådant tecken, belägges med böter, frågas af Professorerne i Upsala: "wore ej skal att skilja emellan groft och lindrigt wällande i detta "allmänt så högligen farliga brott?"

Entigt 4 Kap. 2 §., skall domstolen alltid, wid tillämpning af det å wällande satta ansvar, pröfwa, om och i hwad mån wällandet för groft eller ringare anses må. Efter sådan pröfning bör följaktligen äfwen i det uppgifna fallet bötesbetyppet bestämmas. Alternatif af urbota bestraffning har man ej funnit lämpligt att här utsätta. Om wällandet varit spyerligen groft, och någons död deraf blifwit orsakad, kan dock till och med straffarbete i 5:te grad äga rum, enligt 21 §. i 16 Kapitlet.

Allt, såsom Professorerne i Upsala ansett nödigt, närmare bestämma qualificationen af allmänt farlig öfwerswämning, eller att utmärka widden af den skada, som skulle åstadkommas, för att åt öfwerswämningen gifwa denna character, har funnits berättigt och icke eller erforderligt, då domaren, åt hwars urskilning pröfningen måste öfwerlemmas i detta och likartade fall, der endast relativa förhållanden framställa sig, äger färdigt ledning för omdömet wid jemnförelse mellan 13 och 14 §§. Commiteen befarar ej, att domaren skulle anse en öfwerswämning, hwaraf endast ett torpsfälle funnat skadas eller en äng utfäras, förtjena namn af allmänt farlig, efter det begrepp 14 §. meddelar.

På bemänte anmärkares frågor: "Huru kan förstöring af lyktor jemföras till liksom bet med annan i 15 §. upptagen skadegörelse? Skall förderfwandet af ett wattenämbar ställas i bredd med förstörandet af en slangspruta?" anser Commiteen sig endast behöfwa svara, att den förstöring af lyktor eller andra inrättningar till upplysande af gator, vägar eller slika offentliga platser, som i §:n omtalas, i afseende på wärdan deraf för allmänna säkerheten, verkligt funnits jemnförlig med öfriga der förekommande arter af skadegörelse, samt att, då ordet brandsläckningsredskap meddelar ett widsträcktare begrepp, än att dermed skulle förstås förderfwande af ett wattenämbar, som ej kan för nödwändig beständsdet af sådan redskap anses, säkerligen ingen domare skulle så missförstå lagens mening, att det i §. utsatta straff kunde i sijnämnda fall tillämpas.

Äf samme anmärkare klandras, att i 17 §. straffet för uppsåtligt spridande af kreatursjukan icke skall blifwit högre satt, än för mordbrand å en wed- eller timmerhög, liggande aflägsle från människors boningar. Den sijnad företer sig dock, att i förra fallet utsattes straffarbete i 3:dje eller 4:de grad och i det senare 4:de eller 3:dje grad, om hwilken skiljaktighet här endast må åberopas hwad wid 11 Kapitlet, i afseende på en lika erindran, blifwit yttrad; hwaremot Commiteen, med antagande af anmärkningarna om straffförhöjningar i de fall, som i 19 och 20 §§. nämnas, i reviderade texten ändrat de der förekommande straffbestämmelser. Och då, på sätt Doctor Wisman erindrat, det gör tilltyllst, för användandet af de i 21 §. stadgade straff, att gerningsmannen handlat med uppsåt, och de nyttjade orden arghet och öfwerdåd icke bibringa någon klarare föreställning om den subjectiva grunden, hwarefter den handlandes straffbarhet må mätas, äro ock i nya texten berörde ord utesturne, och i stället blott i allmänhet utmärkt, att skadegörelsen, för att ådraga det stadgade straffet, skall hafwa skett uppsåtligt.

Om snatteri och stöld.

Profesörerne i Upsala yttra wid 1 §.: "Definitioner äro farlige i lag. Här be-
 "ter det, tillgriper man olofligen lös egendom den man wet höra annan till 2c. Eller
 "icke sådant tillgrepp också om uppbördsman lägger sig till uppbördsmedel, om man till-
 "griper och skingrar, om man tillgriper och sig tillagnar det man contractu legitimo
 "emottagit, pant, lån, inlagsfä, det annan har i sin possession. Men icke är det stöld.
 "Deremot är wäl det stöld om man tar i besittning pant, lån, depositum, som man äger,
 "men ej har i possession, och under förtigande deraf, sådant återfordrar. Man kan och tän-
 "ka sig att någon stjäl för en annans räkning, för att tjena en annan. Gamla lagen har
 "stjäl någor 2c. troligen bättre uttryckt."

I sammanhang härmed förekommer följande yttrande af A. L. v. S.: "1734 års
 "lag förutfätter såsom bekant, att man känner hwad tjufveri är, och i detta hänseende
 "tyckes stiftaren deraf hafwa handlat försigtigare än Lagcommiteen, emedan, såsom ord-
 "språket lyder, "omnis definitio in jure periculosa." Wi hafwa redan anmärkt, att
 "man icke kan begära eller ens önska, att lagstiftaren skall på samma sätt som en
 "vetenskapsman afhandla rättslärorna. Derigenom skulle lagstiftningen icke allenast erhålla
 "en alltför stor widtyfthet, utan äfwen för allmänheten icke blifwa nog begriplig för att
 "kunna tjena som en objektif gällande regel. Desutom är det af wida wärdigare följ-
 "der, om lagstiftaren sjelf uppsätter felaktiga definitioner, emedan de deraf följande sal-
 "ska slutsatser kunna anses såsom uttryket af hans wilja, och derigenom tjena till att
 "sprida förwillelser i hela lagsystemet, samt förstöra dess analogi. Lagcommiteen tyckes
 "ocki icke hafwa varit särdeles lyctlig i den på tjufveri lemnade definition, som wi här
 "ordagrannat anföra: Tillgriper man olofligen lös egendom, den man wet höra annan
 "till, i uppsåt att den sig tillagna, och går ej tillgreppet öfwer 5 R:dr's wärde, det
 "kallas snatteri, der gerningen ej med någon af de i 4 eller 6 §§. nämnda omstän-
 "digheter utmärkt är. Såsom föremål för tjufveri uppgifwes endast lös egendom (res
 "mobiles) och likwäl omnämes strax efter i 3 §. nämnde Kap. och Wall, tillgrepp af
 "osturen säd och fruktträd, som utgöra fastigheter (res immobiles). Detta kan man
 "dock förklara på sätt att dessa ting icke kunna såsom fastigheter tillgripas, utan måste
 "först förwandtas till lös egendom. Men då man erkänner, hwad som kanste äfwen bör
 "medgifwas, att fastigheter, såsom sådana, icke kunna tillgripas, så är det öfwerflödigt och
 "förlätligen stridande mot definitionsreglorna att nämna, det de tillgripna tingen skola
 "wara lös egendom. Då Lagcommiteen uti ofwan anförda definition uteslutat det för
 "tjufveri wäsentliga kriterium, att tillgreppet skall ske hemligen, så har den äfwen satt
 "sig ur stånd att kunna ställa denna förbrytelse ifrån rån, eller rövveri. Det synes ock-
 "så som definitionen på tjufveri kunde fullkomligen passa till flera andra förbrytelser, så-
 "som tillgrepp af hittegods och depositum. Äfwen har Lagcommiteen begått det mistag
 "att

"att uti 22 Kap. Straffbalken upptaga brott, som alldeles icke efter rubriken höra dit, nemligen då formän, Skeppare eller deras folk tillgripa något af hwad dem anförtrodt är att föra och förwara samt då postförare tillagnar sig något af den egendom, som är under hans wård. Dessa förbrytelser äro icke tjufteri, fastän de blifwit af Lagcommiteen så benämnda; de höra till den klass af brott, som begås i anseende till anförtrodt gods och hade således rätteligen bort hafwa sin plats i 24 Kap. Straffbalken der sådana förbrytelser blifwit afhandlade. Wäl har ett dylikt mistag ägt rum wid redaktionen af 42 Kap. Misgärningsbalken i 1734 års lag; men då man sifftar nya lagar, bör man wäl söka att befordra ordning i uppställningen och icke bibehålla hwad som deri är felaktigt, åtminstone icke till de gamla mistagen foga nya."

Hwad ofwannämnde anmärkare erindrat, dels på swenska och dels på latin, nemligen att "definitioner i en lag äro farliga," är ganska riktigt; men Commiteen måste deremot påminna, att det wore ännu farligare, om i en brottmålslag ej bestämdt och noga uppgäfwes, hwari det brott består, som i hwarje särskildt fall med straff belägges. Det synes hafwa undgått bemänta anmärkares uppmärksamhet, att sådant skett på alla andra ställen, ej mindre i 1734 års lag, än i förslaget; och Commiteen har ej trott sig kunna, i fråga om stöld, afwika från den allmänna regeln att characterisera brottet, eller utmärka de kännetecken, genom hwilka det skiljer sig från andra brott, till exempel bedrägeri, derföre att man 1734 underlåtit att meddela en dylik characteristik. Att den verkligen är behöflig lika så wäl för detta, som för andra brott, kan man inseenta af sjelfwa anmärkningarne. Professorerne i Upsala anse för stöld om man tar i besittning pant, lån, depositum, som man äger, men ej har i possession, och under förtigande der af, sådant återfordrar. Detta åter anser Commiteen för bedrägeri, emedan brottet egentligen ligger i förtigandet och återfordrandet, hwarföre det ock blifwit upptaget i 24 Kap. 2 §. af förslaget. 1734 års lag räknar bland nidingstölden, om formän, Skeppare eller deras folk tillgripa något af hwad dem anförtrodt är. Detta hänföres åter A. L. v. S. till bedrägeri; och så hade Commiteen äfwen gjort i sina första utkast; men den upptog slutligen brottets characteristik, såsom en förswärande omständighet wid stöld, i 2 §. af förwarande Kapitel, endast för att mera närma sig det i 1734 års lag rådande begrepp. Då det likwäl är obestriddigt, att brottet innesfattar bedrägeri, och ej egentlig stöld, har Commiteen nu återfört det till 24 Kap. 2 §., der det i de första förslagen haft sitt rum.

Att allt detta kan dömas, att tjufnadsbrottet fordrar en bestämd och noggrann characteristik, och att man ej får förlita sig på det allmänna begreppet mera här, än annorstädes i brottmålslagen. Hurwidå åter den af Commiteen gifna characteristik må gillas, är en annan sak. Commiteen torde äfwen i denna del hafwa alltför nära följt 1734 års lag, då den icke gjort tillräcklig skillnad emellan tillgrepp af hwad man hafwer eller icke hafwer i besittning. Att sådant varit fallet i nämnde lag, kan slutas dels af hwad förut är anmärkt, rörande formäns tillgrepp af förtrodt gods, och

dels af 42 Kap. 1 §. Misgerningsbalken, der det kallas stöld, om tjenstehjon u p p-färligen försar något af hwad husbonden tillhör. Genom den i nya texten föreslagna ändring har Commiteen sökt gifwa en rikligare och mera sträng characteristik på tjufnadsbrottet. Om bemödan det i detta afseende icke eller nu skulle hafwa fullkomli-gen lyckats, får deraf ej slutas, att någon characteristik på stöld icke är nöd wändig utan endast, att den är swår; men swårigheten måste förr eller senare öfverwinnas, om lagtillämpningen ej skall blifwa lika wacklande för framtiden, som begreppen synas wara för närwarande.

Att Commiteen i beskrifningen på stöld bibehållit ordet lös, i fråga om egendom, måtte ej förtjena klander, så wida brottets characteristik skall wara fullständig. Någon ting annat kan ej stjälas, än det, som är eller blir löst i den stund brottet begås, emedan, efter 10 §. i förslaget, stöld ej är fullbordad, innan man till sig tagit eller af stället flyttat det tillgripna.

Af A. L. v. S. kändas, att Commiteen frångått den i 1734 års lag antagna grundsats, att låta det tillgripnas värde efter en stadgad progression, utgöra måttstoc för straffbestämmelserna; och skall Commiteen handlat i strid med sina i motiverna antydda åsigter, då den just af det tillgripnas värde hemtat anledning till skilnad emellan stöld och snatteri. Annmärkaren bestrider satsen, att det tillgripnas större eller mindre värde endast wore en tillfällighet, och tillfogar att om man äfwen wille antaga detta, så gifwes en annan vigtig grund, att betrakta tillgreppets storlek såsom ett hufwudmoment wid bestämmandet af straffbarheten, nemligen den, att ju swårare brottets följder äro, och ju större fördel förbrytaren deraf kan wänta sig, desto kraftigare motiver måste Staten använda till detsamma förekommande. I sammanhang härmed må upptagas hwad Professorene i Upsala annärkt, rörande det i förslaget bestämda maximum för snatteri, så lydande: "1734 års lag hade satt wärdet å snatteri till 10 D:lr. Då gälde en tunna säd 5 d:lr, då war "snatteri wärdet intill 2 tunnor säd. Efter den proportion borde snatteri nu wara allt in- "till 10 eller 12 R:dr minst."

Det har wisserligen icke undfallit Commiteen, att det stulnas större eller mindre värde, liksom all annan genom brott förorsakad skada, måste tagas i betraktande, wid bedömandet af förbrytarens objectiva straffbarhet. Detta har och Commiteen på mer än ett ställe i motiverna antydt, äfvensom det af sjelfwa förslaget nästan öfwerallt är att inhemta. Men Commiteen har ej funnit med rättwisans fordringar förenligt, att låta afseendet på den objectiva straffbarheten i fråga om stöld blifwa så öfwerwägande, att bestraffningen för hwarje särskildt fall skulle owillfortigen mätas efter wisa förut bestämda belopp af det stulnas värde. Det är en sådan grund för straffmätningen, som Commiteen trots sig med rätta kunna kalla tillfällig, emedan man säkertligen kan antaga för en ren tillfällighet, om den, som själ, råkar tillgripa t. ex. jemnt 100 daler, eller några stantar deröfwer eller derunder, hwarpå likwäl i war nu gällande lagstiftning (40 Kap. 3 §., 41 Kap. 2 §. och 46 Kap. 1 §. Misgerningsbalken samt Kongl. Förordningen den 20 Jan. 1779) lägges den aldrastörsta vigt. Commiteen har räknat stöld

för ett bland de brott, i hvilka den subjectiva straffbarheten bör förnämligast betraktas, och derföre ansett sig hafwa fäst tillräcklig uppmärksamhet å det objectiva i brottet, då den endast i 2 §. af förevarande Kapitel lemnat domaren anvisning att taga värdet af det stulna i beräkning wid straffets afmätande inom den i lagen derföre satta gräns.

En afvikelse från denna för bestraffning af stöld i allmänhet antagna grundsats är det onekligen, att man bibehållit den i förra lagstiftningen gjorda skilnad emellan stöld och snatteri; men som denna skilnad på de flesta ställen är vedertagen, och den jemväl instämmer med de hos swenska folket rådande begrepp, har Commiteen desutom mindre velat föreslå något upphäfwande deraf, som densamma tjenar att, för tillgrepp af ringare art, hvilka ej sällan härleda sig från obetänksamhet eller ett slags lysthet, försä och andra gången afwäria de swära och wanärande följder, tjufnadsstraffet i allmänhet medförer.

Då Commiteen utsatt fem R:ds värde såsom maximum för snatteri, har den gjort afseende, å ena sidan, på den förändring, penningvärdet undergått sedan 1734, och å andra sidan derpå, att folkets ömde om hvad som må räknas för ringare stöld eller snatteri ofelbart är strängare nu, än det var på den tiden.

Doctor Dellén anser det ej kunna gillas, att urbota straff blifwit föreslaget både å snatteri och stöld, i afvikelse från gällande lagen, som med böter belägger bägge dessa brott, när de föröfwäs första och andra gången, och hwilket afwen äger rum för wisa arter af kvalificerade tjufnader.

Stöld är kanske det brott, som mest af alla begås, och vanligast af sådana menniskor, som ej hafwa tillgång till böter. Det fordrar följaktligen, efter antagna lagstiftningsgrunder, för sin större allmänlighet en strängare bestraffning, och för den brottsliges wänliga belägenhet, ett straff, som ej kan förwandlas till enkelt fängelse. Detta är skälet, hwarföre Commiteen föreslagit straffarbete i femte grad för den, som begår hvad lagen kallat tjufnad. Efter de om snatteri antagna grundsatser, har bestraffningen för detta brott bort vara lindrigare, hwadan det endast med fängelse i förslaget belägges; och sedan Commiteen nu, genom det i nya texten gjorda tillägg wid 3 §. i 6 Kap. gifwit ett slags gradation i fängelsestraffet, har Commiteen funnit nödigt, genom utsättandet af både fängelse och böter, såsom straff å snatteri, antyda, det den förra af dessa straffarter ej må stiga öfwer den i nämnda §. utmärkta lägsta grad.

Åf N. L. v. S. är anfördt, att ehuru han gillade, det kyrkoplikten icke blifwit bibehållen, skulle det dock varit lämpligt, att bestämma någon annan tillsats wid de nedrigare tjufnadsbrotten, t. ex. den brottsliges utställande å tingsstaden att stämmas, eller något dylikt, som medförde skymf för brottslingen.

Såsom svar härå får Commiteen blott förnya den hänvisning till motiverna, som i anledning af en lika bestämd anmärkning från Professorerne i Upsala, förut blifwit meddelad.

Ett annat yttrande af N. L. v. S. lyder sålunda: "Lagcommiteen har såsom straff för enkel stöld och åtskilliga kvalificerade arter deraf föreslagit straffarbete i femte grad

den. Samma straff har blifwit föreslaget för de förbrytelser, som omnämnas i 11 Kap. 15 §., 15 Kap. 2 §., 16 Kap. 21 §., 17 Kap. 17 §. och 19 Kap. 6 §. Straffbalken. Walet inellan fängelse och straffarbete i femte graden är öfwerlemnadt åt domaren i de fall, som innefattas i 17 Kap. 16 och 17 §§. senare momenten, samt 18 §. samma balk. Att hjelpa ut en fånge genom list anses alltså lika straffvärdt, som åtskilliga kvalificerade arter af stöld, ehuru straffet för försnämnde brott, enligt 1734 års lag, endast består i böter till belopp af 33 R:dr 16 ff. Wållandebråp sättes äfwen wid sidan af husestufnad och wiså arter af nidingsstöld. Enligt wår nu gällande lagstiftning är wål uppenbar kyrkoplifft alltid förenad med full mansbot liksom wid straffen för tjuferi; men opinionen tyckes tala högt deremot, och man har länge wäntat att kyrkoplifften skulle blifwa affskaffad så wål wid full som half mansbot. En broder, som, genom att hota sin systers med arfödsbhet, owilja eller hwarjehanda annat, förmår henne att träda i ägtenskap; den, som förbrutit sig emot karantänsförfattningar, utan att faran af gerningen varit betydlig eller skada derigenom inträffat; och den som ingår ägtenskap med en person, hwilken han wet vara förut gift, straffas alla lika som de, hwilka begått äfwen gröfre stölder. Likwisst straffas, enligt 1734 års lag, den twegifte, wid det i 9 Kap. 1 §. sista mom. Wisfgerningsbalken omnämnda förhållande, endast med böter till belopp af 26 R:dr, samt den förut ogifta med hälften mindre. Den fader, som genom hot förmår sin dotter till giftermål; den, hwilken bortförer en ouyndig qwinna med hennes samtycke, om och hon är 15 år gammal eller derutöfwer, och den som med hot twingar någon, hwaröfwer han ej äger wälde, att förrätta något, straffas alla antingen med fängelse eller straffarbete i femte graden. De flesta af dessa förbrytelser äro, enligt nu gällande lag, antingen icke belagda med straff, eller och merendels med betydligen mindre än de som i lagförslaget derföre finnas utsatta."

Lagcommiteen är således i sina åsigter ganska stiljaktig från författarne till 1734 års lag. Men wänne detta är en följd af den nu warande bildningen och det allmänt herrskande tänkesättet? Wi wåga twisla derpå. — Iu mera samhället genom en utvecklad industri stiger i förkofran, desto mera lærer man inse wärdet af äganderätten, emedan den utgör en grund och driffjäder för landets åkerbruk samt alla öfriga näringar, som bidraga till samhällets trefnad. Det är en alltför wål känd sanning, att om äganderätten upphäwes eller blott underkastas större osäkerhet, börjar samhällets wälstånd att genast astyna. Iu wigtigare denna rättighet nu blir, desto större anspråk gör den på skydd emot orättnätiga angrepp. Men som brottmåls-lagstiftningen är ett af de medel Staten äger till försvar af sina medlemmars rättigheter, alltså måste den genom densamma söka betrygga denna wigtiga rättighet, d. w. s. använda starka hotelser till förekommande af de angrepp, som deremot kunna riktas. En lagstiftare, som under enahanda straffbestämmelse sammansätter de swårare angreppen mot äganderätten med mindre förbrytelser, hwilka hwarken äro till sina följder så farliga eller till sin inre beskaffenhet så föraktliga, förbiser icke allenast wigten af äganderättens helgd utan äfwen det förhållande, som bör äga rum inellan brottens beskaffenhet och de der-

"före stadgade straff. Lagarna förlora derigenom ganska mycket af den aftning de böra påräkna, emedan de anses såsom orättwisa. Afstygn för de gröfre brotten blir äfwen mindre derigenom, att de sammansättnas med obetydligare förbrytelser."

Det är otwifelaktigt af stor wigt, att äganderätten skyddas af lagarna; men ännu wigtigare är det, att personligheten njuter tillbörligt hägn. Man måste ihogkomma, att personen är ändamål för sig sjelf, då deremot äganderätten endast är medel för personerna. Härå hafwa hwarken de äldre lagstiftningarne, eller den nu gällande, gjort tillräckligt afseende. De hafwa fäst en strängare uppmärksamhet wid det nestliga i tillgrepp af egendom än wid det wådliga och mera förnärmande i angrepp å personen. Commiteens förslag är byggt på andra grundsatser, öfwerensstämmande, efter hwad Commiteen tror, med den närvarande tidens tänkesätt, och med de begrepp, som legat till grund för alla senare lagstiftningar hos de främmande nationer, som kunna anses stå på lika kulturgrad som den swenska.

Åf den jemnförelse, anmärkaren uppställt emellan de i förslaget utsatta bestraffningar för olika brott, finner Commiteen sig ej föranledd till någon afwikelse från de antagna straffproportionerna.

§ 3 §. stadgas, att wid straffs mätande & snatteri och stöld, skall, utom öfriga å straffbarheten inverkande omständigheter, afseende göras å det tillgripnas större eller mindre värde. Häruti finner Doctor Dellén obeständighet och mångtydighet, och befarar, att lagtillämparen skall komma att stå rådwil, öfwerlemnad till en stor del åt sitt eget godtyckes mer eller mindre tyckliga ingifwelse. En ledning i förevarande fall wore dock så mycket nödwändigare, som en mängd till inre beskaffenhet och yttre påföljd olifartade brott hade blifwit sammansförde under allmän rubrik af förswärande omständigheter, och de modificationer lemnade å sids, som i nu gällande lagen förefinnas.

När Commiteen frångått den nu gällande lagens system, att bestämma straffet å sids arithmetiskt efter det slutnas värde, kan någon owilkorlig regel för straffmätningen inom den utsatta straffarten icke meddelas. Med wanligt sundt förstånd skall domaren säkerligen weta att reda sig lika så wäl i detta fall som i många andra, der han har att afmätta straff efter brottets beskaffenhet i objectift eller subjectift afseende. Der nu gällande lag lemnar en sådan pröfningsrätt åt domaren — och det är, efter hwad Commiteen ofwanföre wisat, på icke få ställen — finnas alldeles inga straffmätningsgrunder utsatte, eller några omständigheter angifne, som skola såsom mildrande eller förswärande anses.

Att samma lag, med afseende dels å de förhållanden, som förswära ägarens wärd om sin egendom, dels å tid eller ställe, der tillgreppet skett, eller andra sådana egentligen förswärande omständigheter, utsatt å absolut a straff, så att den större eller mindre graden af ondskan i gerningsmannens wilja ej får tagas i öfwerwägande, kan Commiteen icke anse såsom bewis på någon denna lags förträfflighet eller öfwerensstämmelse med sanna lagstiftningsprinciper.

Med anledning af anmärkning från Professorerne i Upsala, har ibland de förswärande omständigheter, som nämnas i § 9 mom., blifwit i reviderade texten tillagde, om snatteri eller stöld skett å Konungens Slott; men att såsom bemälte

Profesörer derjemte föreslagit särskildt upptaga stöld af det som är satt under public wård, har Commiteen icke funnit lämpligt, emedan detta skulle kunna leda till orättwisa, då förbrytaren ej wetat, att det tillgripna varit under sådan wård, eller af förwaringssällrets beskaffenhet haft anledning att dertill sluta.

Doctor Dellben anser det wara orätti, att wåldsamt eller listigt öppnande af skåp, kista, skrin eller annan förwaringssperfel icke blifwit belagdt med särskildt straff, såsom inbrott, enligt hwad derom varit stadgadt i Kongl. Förordningen den 20 December 1745 och Kongl. Förklaringen den 23 Martii 1807.

Med inbrott förstås allmänneligen i lagsliftoningen, tjufwens inträngande i hus eller gård, genom wåld eller list; och grunden hwarföre särskildt straff eller förhöjning i det allmänna utsättes för ett sådant inbrott, ligger deruti, att det wisar en stor tilltagshet hos tjufwen, och äfwen lätteligen kan föranleda wåldsamma uppträden, hwarigenom hus- och hemfrid i betydlig måtto sträas. Någoting dylikt ingår wanligtwis icke i tillgreppet af ett skrin eller annan lös förwaringssperfel, som sedermera öppnas. Detta finnes icke eller characteriseradt såsom inbrott i 1734 års lag, utan kom först att inslyta i 1745 års Förordning, hwars systemål war att med största stränghet bestraffa allt hwad som innefattade minsta liknelse till inbrottsstöld. Man har längesedan funnit sig föranlåten upphäfwa denna författning, i afseende på sjelfwa bestraffningen; och Commiteen har ej twelat att frångå den, äfwen i wisä delar af brottets characteristik. Genom inskränkingen deraf till de händelser, då någon genom wåld, list, falsk nyckel eller dyrk, bereder sig inträde i annans hus eller gård, har Commiteen återfört begreppet om inbrott till hwad det varit efter 1734 års lag, och ännu är, efter de flesta främmande lagsliftoningar.

Med antagande af Profesörernes i Upsala derom gjorda anmärkning, har Commiteen i 4 mom. af 4 §. förklarad, att allt tillgrepp af egendom som i kyrkan finnes, ehwad den tillhör kyrkan eller der blifwit satt i förwar, skall, såsom qualificerad stöld, med högre än det wanliga straffet beläggas; äfwen som Commiteen i 6 mom. af samma §. infört förklaring, såsom qualificerande omständighet. Deremot har ej funnits ståt, att såsom qualification wid stöld, efter bemänte Profesörers anmärkning, upptaga det fall, då tjufnad verkställes af flere personer förenade i band eller i comptott med hwarannan, emedan, efter Commiteens tanka, stadgandena i detta Kapitel, jemnförda med dem i 5 Kapitel, för ett sådant fall göra tillfyllest.

I afseende på 5 §. är anmärkt, af Doctor Dellben, att ehuru inbrottet i och för sig sjelft wore rätteligen belagdt med 5 gradens straffarbete, skulle det dock böra anses såsom en för stor och mot förbrytelsen ej svarande skärping, att straffet, enligt 4 §. 7 mom. höjdes till 4 graden, enär tillika någon egendom af hwad värde som helst blifwit tillgripen, samt af Profesörerne i Upsala och Doctor Wisman, att för inbrott borde anses ej blott bruk af dyrk eller falsk nyckel, utan äfwen om någon inkommit i rum medelst rätt nyckel, som man ofofligen genom wåld eller list åtkommit.

Enligt 2 §. straffas stöld utan inbrott med straffarbete i 5 grad. Inbrottet i och för sig sjelft är endast ett försök till stöld, af gröfre natur. När man ny medgifwer, att blotta för-

föket förtjenar bestraffning med 5 graden, skulle det wäl ej wara consequent, att låta det fullbordade brottet d. w. s. den genom inbrott werkligen begångna stölden beläggas med samma straff. Att åter i ett sådant fall, der blotta försöket medförer 5 gradens straffarbete, göra skillnad emellan snatteri och stöld och straffa det förra lindrigare, kan ej stå tillsammans med afseendet å brottets subjectiva straffbarhet.

I wiða främmande lagstifningar hänföres wäl, genom ett slags fiction, till inbrottsstöld, om tjuftwen olofligen förskaffat sig rätta nyckeln till ett rum och begagnat den wid stölden; men då detta ej instämmer med det hittills hos oss antagna begrepp om inbrott, hwilket Commiteen ej trott sig i detta hänseende böra utwidga, har Commiteen ej funnat antaga den härom gjorda anmärkning.

Emot 7 §. göres af A. L. v. S. följande anmärkning: "I motsats med Kongl. Brefwet den 25 November 1762, har Lagcommiteen (se 22 Kap. 6 §. Straffbalken) ansett den, som å särskilda tider eller ställen snattat, och derföre på en gång lagföres, icke kunna dömas annorlunda än för snatteri, änskönt det tillgripnas sammanlagda värde öfverskrider det såsom gräns emellan snatteri och stöld antagna belopp af 5 R:dr. Härigenom uppmuntras tjuftwen att på flera ställen försöka sin lycka; han kan försöka tillgrepp på så många ställen som helst, utan att blottställa sig för det swårare ansvar som följer på stöld, endast han iaktager den försigtigheten, att icke tillgripa mer än 5 R:dr på hwardera stället. Men wänne icke den, som t. ex. på 10 särskilda ställen tillgriper 50 R:dr, 5 på hwardera, är mera brottslig än den, som tillgriper 5 R:dr några runstycken på ett enda? Den förre har åstadkommit större skada och oförrättat flera personer, samt måste till sin moralitet anses wida sämre, emedan en fortsatt utöfning af brott alltid förutsätter större benägenhet dertill. Hans brottslighet är således både objectift och subjectift betraktad wida större, samt förtjenade således att straffas swårare och icke lindrigare än den senares. Genom detta stadgande synes Lagcommiteen hafwa lemnat förbrytaren det bästa tillfälle att kringgå och gäcka lagen. Wi behöfwa icke erinra, att ett sådant stadgande måste i hög grad kränka allmänna rättsfäuslan."

Häremot har Doctor Dellbén i samma ämne yttrat sig sålunda: "Ganska riktigt och på goda grunder har deremot förslaget, med frångående af Kongl. Brefwet den 25 November 1762 stadgat, att om någon warder under lagföring öfvertygad att hafwa å särskilda tider eller ställen snattat, bör han dömas endast för snatteri, ändå att sammanlagda värdet af det snattade öfverskrider utsatta maximum. Det är nemligen med alla lagens grunder öfwerensstämmande, att endast erfarenheten af en ädömd och undergången lindrigare bestraffnings otillräcklighet kan föranleda användandet af en swårare. Men i omstadgade fall har delinqventen icke gjort sig skyldig till någon skarpt bestraffning, emedan hans förbrytelse står under den af lagen bestämda allmänna gräns. Han bör således endast straffas för snatteri."

Iman Commiteen föreslog ifrågawarande stadgande, hade den noga betänkt de skäl, som för och emot detsamma äro att anföra och hwilka finnas upptagne i ofwannämnde tvenne anmärkares yttranden. Commiteen fann den genom 1762 års Kongl. Bref i lagstifningen införda princip swåriligen kunna förenas med sanna och rättwiða lagstifningsgrunder, och

föreslog derföre att lagen om snatteri skulle återställas i det skick den varit från 1734, till dess samma Kongl. Bref utfärdades.

I anledning af Doctor Dellbén's anmärkning, att iterationsstraff å andra resan stöld bort stadgas, får Commiteen förklara, att skälet hvarföre sådant icke skett, ingalunda, såsom Doctorn synes föreställa sig, ligger i saknaden af tjenliga modificationer, hvilka skulle nödga lagstiftare, som ej antaga dem, att genom de i straffsystemet endast medgifna enheterna widkännas mångfaldiga missförhållanden mellan individuella förbrytelser och derå satte bestraffningar."

Någon sådan saknad har ej låtit märka sig, då Commiteen i 23 Kap. 2 §. föreslagit straffförhöjning för andra gången föröfwadt rån; och Commiteen hade redan påräknat att sätta andra gången enkel stöld i lika straffbarhetsgrad med de stölder af swårare art, som omtalas i 4 §. af förenämnde Kapitel; men wid närmare öfverwägande syntes det wara nog, att iteration af detta ringare brott ansågs första gången endast som försvarande omständighet efter 6 Kap. 19 §., hvarföre Commiteen föreslog förhöjning i straffet blott för de fall, då iteration oftare förnyas, d. w. s. då stöld begås tredje, sjerde eller femte gången; och härmed tror Commiteen sig tillräckligen hafwa iakttagit både rättwisans kraf och det nödiga afseendet på egendomsfäkerheten.

Af Doctor Dellbén anmärkes widare:

1:o Att uttryckligt stadgande saknas, att det skulna skall återställas, eller dess värde ersättas målsäganden.

Så wida tjufwen ej förwärswar äganderätt till det skulna, måtte det wäl ej behöfwa sägas i lagen, att ägaren får taga sitt tillbaka, om det funnits hos tjufwen eller hos någon annan, som ej åtkommit det på god tro. Är det åter skingradt, så gälla om ersättningen derföre de bestämmelser, som äro föreslagna om skadestånd i allmänhet, och hvilka stå att läsa i 8 Kapitlet.

2:o Att likaledes något stadgande ej skall finnas, som motsvarar det i 49 Kap. 1 §. upptagna fall, att man köper något af misstänkt person.

Klarare än i 5 Kap. 9 §. synes detta stadgande ej kunna gifwas, när man med nämnde §. jemför den deri citerade föregående 8 §.

3:o Att då enligt 17 §. i detta Kapitel den som för enkel stöld gjort sig till straff förfallen, skall dömas medborgerligt förtroende förlustlig på wiss tid, innefattade sådant en obestämdhet, som i en strafflag icke borde finnas, ty ingenting gifwes så obestämdt och obegränsadt, som den wissatidens begrepp.

Af 2 Kap. 41 §. hade anmärkaren kunnat erfara, att der förlust af medborgerligt förtroende å wiss tid, såsom påföljd af brott, stadgas, skall den äläggas ej under 5 och ej öfwer 10 år. — Domaren äger således frihet att utstaka tiden endast inom detta minimum och maximum; och wid slikt förhållande kan tidsbegreppet wiserligen icke sägas wara obegränsadt.

23 Kap.

Om Rån.

I betänkandet af Professorerne i Upsala annärkes såsom oriktigt, att wid qualification å rån icke blott blifwit nämndt be mäktiga, utan äfwen tillegna; ty rån kunde "gö-ras" säga de "blott af försöringslust, utan animus sibi habendi." Men då man uti förslaget, i likhet med nu gällande lagstifnings begrepp om egentligt rån, antagit, att detta brott innefattar endast ett med våld försökt eller verkställt tillgrepp af egendom, samt sär-skilda lagbestämmelser tjena till esterrättelse, i händelse öfverfallandet stett såsom medel för ut-sörandet af annat brott, läser denna anmärkning förfalla.

Doctor Wikman och den anonyme annärkaren anse till brottets fullbordan höra, att egendom verkligen blifwit någon afhänd, samt att rättelse dertföre bör ske i 1, 4, 5, 6 och 7 §§.

Commiteen har redan uti motiven antydt dess åsigt, att då våldet eller det farliga hotet utgör hufvudmomentet af straffbarheten i rån, den trots sig äga giltigt anledning, att ur brottets beskifning uteluta bestämmelsen, att något skall vara rånadt.

Doctor Dellbén har sökt wisa, att å rån i mindre swära och oqualificerade fall 2 gra-dens straffarbete bort bestämdt och utan alternativiskt stadgande af den 3 utsättas: att det i 3 §. omnämnde fall, att någon använder pinliga medel för att tvinga annan till egendoms upptäckande, blifwit straffadt alltför strängt, relativt till rån i allmänhet; samt att å rån på skeppsbrutet folk bort stadgas lifsstraff.

Wid öfverwägande af grunderna för de antagna straffproportionerna, har dock Com-miteen icke funnit sig af dessa anmärkingar föranledd, att deruti göra någon förändring.

Af skäl, att rån, såsom förenadt med wåda för person, utgör en swårare art af stöld, är, i anledning af en utaf A. L. v. S. gjord anmärkning, straffförhöjning för den, som an-dra gången begått rån, utwidgad äfwen till den, som förut 2:ne gånger föröfwat stöld, och i likhet dermed tillägg gjordt i 2 §. af detta Kapitel.

24 Kap.

Om Bedrägeri.

Emot den princip, som i §. uppställer, att om wärdet af det någon bedragit sig till, eller af annans förlust, ej öfverstiger 5 Rdr, skall straffet vara böter, men om wärdet stiger deröfwer, fängelse eller straffarbete i 5 grad, annärkes af Doctor Dellbén, "att det egentligen icke är det större eller mindre wärdet, hwaraf straffbarheten i ett bedrägeribrott bör bestä-mas, utan af öfriga för handen warande omständigheter. Det bedrägliga i hvarwa handlingen är i båda fallen lika; och dertföre synes det äga mera skäl för sig, att i alla händelser af så-dant bedrägligt förhållande, åläggas ett infamiestraff, såsom ock uti detta Kapitel 24 §. är

"förelagset. Att dertill uti de mindre swåra, d. w. s. allmänna fallen af bedrägeri, ålägga böter, och för dessa bestämmande följa samma generella grunder som nu gällande lag, anses äga företräde framför de af Commiterade föreslagna frihetsstraffen."

Den anonyme anmärkaren har häruti i så måtto insämt, som han förmenat, att då straffbarheten af ett bedrägeribrott egentligen låge i det subjectiva af gerningen, eller i den större eller mindre list och fintlighet, gerningsmannen ådagalagt, måttstocken för bestraffningen ej borde hemtas från något wist värde eller penningebelopp; men bleswe denna grund antagen, ansågs det belopp, som skulle medföra urbota straff, böra sättas högre än 5 R:dr, och frihet lemnas åt domaren att, äfwen om wärdet icke uppginge till det stadgade maximum döma till sådant straff, enär gerningsmannen wisat synnerlig list wid brottets utöfwande.

Det gifwes wiåa slag af bedrägerier, hwilka medföra en allmännare wåda eller skada, och icke kunna beräknas till sina följder, såsom försäljning af förfalskade lifs- eller läkemedel, som för människors lif eller hellsa äro farliga, försäljning af förfalskade waror o. s. w. För dessa bdr Lagstiftaren stadga bestämda straff, utan att fåsta afseende derå, om endast ringare skada åstadkommit.

Et annat slag af bedrägerier består uti de så kallade civilbrott, hwilka nu gällande lagen till större delen upptager i Handelsbalken. De stilsa sig från de förra egentligen deri, att de äro riktade emot wiss person och åsyfta en bestämd skada. Sedan Commiteen, i öfwerensstämmelse med den gällande lagstiftningen, bibehållit skilnad emellan snatteri och stöld, har deraf blifwit en nödwändig följd, att i afseende på sådana enkla eller oqwalificerade slag af bedrägerier iakttaga en deremot swarande skilnad. Af den orsak, att det enkla bedrägeribrottet i allmänhet måste anses stå på en något lägre straffbarhetsgrad, än stöld, belägges det samma, när wärdet ej öfwerstiger 5 R:dr, med böter, men när det uppgår till högre belopp, med fängelse eller straffarbete i 5:te grad.

Alla de speciella arter af enkelt bedrägeri, som uppräknas i 2 §., innefatta swel i afstal eller annan kränkning af enskildt förtroende, och äro, såsom likartade, förde under samma straffbarhetscategory; hwarifrån likwål Commiteen funnit det i 8 punkten upptagna fall, om någon uppsåtligen gör orätt i mätande, räknande eller wägannde, böra undantagas, och för des allmännare farlighet, beläggas med enahanda straff, ehwad sådan warit större eller mindre.

Wid 5 §., som efter förslaget lydelse, upptager bruk i handel af underhaltigt mått, mål och wigt, erinras af Professorene i Upsala, att stadgandet äfwen borde lämpas till allmän uppbördsman, som sådan orätt gör. Denna §. har, så wål i anledning deraf, som genom öfwerflyttning af förenämnda 8 punkt i 2 §., blifwit till innehållet ändrad och utwidgad, på sätt af reviderade texten inhemtas.

Den anonyme anmärkaren har ansett straffbestämmelsen i 6 §. å den, som säljer wetterligen förfalskad wara, icke lämplig för det uti samma §. uttryckta fall, att ondt säljes för godt, eller mängdt för omängdt, hells warans blandning wål förminskade styrkan, men dertill ej hindrade ett ofskadligt begagnande deraf. Och som Commiteen funnit berörde brott, i deras yttre straffbarhet bdra anses ringare, än uppsåtlig förfalskning, och så

bestäffade, att de kunna subsumeras under allmänna stadgandet i 1 §., äro de uti reviderade texten ej särskildt upptagne.

Doctor Wiszman anmärker wid 10 §., att då, wid de skiljagtiga omdömen, som kunna äga rum om lagens tolkning, det alltid bleswe swårt, att öfvertyga en fullmäktig, att hafwa drifwit ofskälilig rättegång, borde han endast kunna underkastas straff, om han uppgifwer wetherligen falska omständigheter, eller med kändedom af de omständigheter och skäl, som upphäfwa eller tillintetgöra hans hufwudmans talan, den fortsätter.

Derigenom, att Commiteen uti reviderade texten utbytt orden ofskälilig rättegång emot orättfärdig sak, har Commiteen, så widt ännets bestäffhet medgifwit, sökt åt stadgandet gifwa en större beständhet, helsi de senare orden, hwilka finnas nyttjade uti 15 Kap. 14 §. Rättegångsbalken af 1734 års lag, hitintills funnits för tillämpningen i förekommande fall tillfyllestgörande.

Det straff, som i 11 §. utsättes för syfloman, som begår otrohet emot hufwudmannen, borde, efter Doctor Wiszmans tanka, äfwen äga rum å förmyndares trolöshet emot myndling.

Denna åsigt har dock Commiteen icke kunnat dela. Under de mångfaldiga bestyr, som åtfölja en förmyndares befattning, kunde han någon gång widtaga åtgärder, som wäl, efter hans eget omdöme, instånnde med myndlingens fördel, men likwät, enär de leda till ett motsatt resultat, lätteligen skulle kunna förtydas till upprätlig öfwerträdelse af pligt. I rättegångar om förmyndareredogörelser saknas ej sådana exempel. Commiteen har ansett straffbestämmelse i det anmärkta fallet så mycket mindre böra äga rum, som fruktan att blottställas för obehöriga anlagelser, skulle i betydlig mån inskränka utwägarna att erhålla stikliga wårdare af ommyndigas rätt. Desså har man härwid bestunnat, att i de fall då förmyndarebefattningen ej utöfwas af myndlingens närmaste skyldeman, hos hwilka ett omsorgsfullt bewakande af des fördelar måste wå grund af särskilda förbindelser förutsättas, det på domaren ankommer, att dertill utse wederbästiga män, hos hwilka den ommyndige äger säkerhet, om lidande och förluster genom deras försarande honom tillflyndas.

§ 22 §. stadgas ansvar å den, som i orlofsedel eller annan enskild handling uppgifwer hwad han wet osannt wara, och deraf annan misledas eller skadas kan. Professorerne i Upsala anse obestämdt, hwem som här kunde uppträda såsom målsägande, och tro det böra betä "och annan deraf misledd eller skadad blifwit," hwarigenom wiß person bleswe gifwen.

Den föreslagna ändringen har wäl ej kunnat af Commiteen antagas, då den strider emot det begrepp, som i §. meddelas, och hwarefter brottet anses fullbordadt genom utfärdandet af den osanna handlingen, utan att någon deraf lidit skada. Men då anmärkningen i öfrigt har sin grund deri, att brottet efter 23 §:s lydelse, ej skulle få åtalas af annan, än målsägande, har rättelse i denna §. skett, hwarigenom utmärktes, att allmän åklagare äger föra talan i det uti 22 §. beskrifna fall, hwilket innefattar ett mål rörande allmän ordning.

Wid stadgandet, att swikligt förledande till giftermål, hwarom 20 §. handlar, ej må till bestraffning åtalas, der ej förty till återgång af giftermålet dömdt warder, anmärktes af

Profesörerne i Upsala, att det "torde böra hetas, återgång af giftermål fört blifwit, emedan återgången af giftermålet just beror på brottets bewisning och den civila och criminela obligationen här äro lika, efter den ena följer af den andra."

Till swar härå återoppar Commiteen hwad i afseende å en härmed likartad anmärkning är wid 19 Kap. 3 §. uttradt.

På erindran af bemänte anmärkare, att det brott, som i 20 §. omtalas, nemligen bebragande till giftermål genom antagande af falskt namn eller stånd m. m., syntes böra ådragga samma påföljd af medborgerligt förtroendes förlust för alltid, som blifwit stadgad i 19 §. å den, som på lika bebrägligt sätt beredt sig arf eller andra familjerättigheter, har sådan bestämmelse blifwit i reviderade texten meddelad.

25 Kap.

Om bedräglig eller wårdslös gäldenär i Konkurs.

Af Doctor Wisman anmärkes, att de bestämmelser, som röra cessionanter i allmänhet, bort affiljas från sådana, som äro gällande endast för dem, hvilka idkat handel eller annan borgerlig rörelse, hwaröfwer bok bör hållas. Men Commiteen har ansett det vara i formellt afseende bättre och redigare, att, såsom hitintills skett, på ett ställe sammansatta stadgandena om konkurs, än att skilja föreskrifter, som äro gemensamma för alla classer, ifrån dem, som röra handlande enskildt, helst stadgandena synas med den tydlighet anwisa tillämpningen både i ena och andra fallet, att något missförstånd ej är att befara.

Dels den anonyme anmärkaren och dels Doctor Dellén hafwa ansett straffbestämmelser böra, i efterföljd af förra konkurslagarne, införas för följande fall:

- 1:o Om gäldenären under de sista 30 dagarne före cessionen upplänt penningar eller waror och ej gittade för dem behörigen redowisa.
- 2:o Om gäldenären, genom wingleri, ware sig i wexelrörelse, eller dymedelsi att han begagnat andras skuldebref, dem han för motsförbindelser sig förskaffat eller dylikt, underhållit förtroende till sin wederbästighet.
- 3:o Om gäldenären rymt och ej kommit tillbaka inom 6 månader från det han rymde.

Den i första punkten nämnda ansvarsbestämmelse har, efter hwad erfarenheten wisat, sällan medfört någon påföljd, emedan gäldenären, som under de cessionen näst föregående 30 dagarna upptagit försträckningar, nästan aldrig saknat tillfälle att redowisa anwändandet deraf. Att upptaga den i lagförslaget, har för öfrigt så mycket mindre funnits af nöden, som gäldenären, enligt 3 §. 3 mom. af detta Kapitel, i allmänhet anses straffbar för wårdslöshet, om han fortsatt sin rörelse och derunder upplänt penningar eller waror, sedan han kommit på sådant obestånd, att han sjelf bort inse, det han ej kunde rätt för sig göra, samt åter, enligt 2 §. 2 mom., straffas för bedrägeri, om han under de sista 30 dagarne före egendomsafträdet gynnat någon borgenär med betalning eller säkerhet för oförfallen skuld, utan att cessionen blifwit föranledd af derefter inträffande trängande omständigheter.

Det handlingsfätt, som i 2:dra annärkningspunkten beskrifwes, har i des characteris-
 stik något så obestämdt, att det oftast ej skulle kunna läggas till grund för en rättwis lagtils-
 lämpning. Med wixler i wexelrörelse förstår man wantigtwis de fall, antin-
 gen att gäldenären på öppnad credit, utan verklig fond, eller så kallad blanco-credit, afgif-
 wer wexlar, eller ock bedrifwer sådan rörelse genom omsättning, i speculation på winst ge-
 nom cursens fall eller stegring. Det förra, såsom ofta ett willkor för lösliga handelsföretags
 utförande, kan ej blifwa brottsligt i annat fall, än så wida wexelgifwaren saknar wederbä-
 tighet att godtgöra sina förbindelser, hwilket äfwen inträffar i senare fallet, enär förhållandet
 icke kan blifwa känt eller underkastadt åtal, dereft ej wexlarne lemnas obetalde. — Skulle
 åter wid gäldenärens inträffade cession finnas, att de af honom i förenämnde afseenden wid-
 tagne åtgärder endast varit grundade på owisa förhoppningar, och att gäldenären wid före-
 sedd möjlighet af förluster, saknat utwägar att för sig göra rätt, så äger emot honom tillämp-
 ning rum af 3 §. 1 mom., der såsom wärdslöshet anses, om gäldenären råkat i obeständ ge-
 nom obetänksamma företag, som ej stått i förhållande till hans förmögenhet.

Äfwen så obestämdt är det i nu gällande konkurslag antagna criterium på wärds-
 lösheit, deri bestående, att gäldenären dymedelst att han begagnat an-
 dras skuldebref, dem han för motförbindelser sig förskaffat, el-
 ler på annat sätt underhållit förtroende till sin wederbäthighet.

§ allmänhet må det ej anses mera otillåtet, att, wid inträffadt behof, emot receptise
 eller annat ansvarighetsbewis, emottaga en persons skuldebref, än hans caution, då den som
 lemnar biträdet, i båda fallen lika sjelfwilligt blottställer sig för äfwen tyret att betala. Har
 gäldenären under fördölande af sit obeständ, förledt annan till sådant biträde och såmedelst
 åtkommit penningar eller waror, så finnes detta fall subsumeradt under stadgandet i ofwan åbe-
 ropade 3 mom. af 3 §. i förewarande Kapitel.

Att straffa gäldenären för blotta rymningen, enär något försittadt till an-
 svar ledande förhållande ej ligger honom till last, har man ansett ej vara förenligt med rätt-
 wisa. Commiteen har i förslaget till civillagen antagit, att gäldenär, som redligen afstått sin
 ogendom till borgenärer, icke kan för gälden göras förlustig af sin personliga frihet. Så widt
 denna åstigt gillas, lærer händelsen af gäldenärs rymning föga kunna förutsättas i andra fall,
 än då han öfwat bedrägeri eller wärdslösheit och derföre befarar ansvar.

Då man ansett den straffbestämmelse 1 §. innehåller nog sträng, har den samma blif-
 wit inkränkt till den lindrigare straffarten allena.

26 Kap.

Om förfalskning af enskilda handlingar; så ock om missbruk deraf.

Man har wid detta, likasom wid 13 Kap., annärkt, att såsom förfalskning
 blifwit rubriceradt, ej blott det brott, att genom tillägg, utplåning eller annorledes förfalska
 enskilda handlingar, utan ock att af nyo falskligen skrifwa sådana handlingar i andras namn
 att förslaget antoge förfalskningsbrott såsom fulländadt genom blotta åtgärden, utan att skada

deraf timat; och att någon skillnad i straffbestämmelserna icke blifwit gjord emellan den, som förfalskar, och den, som brukar det förfalskade.

Hvad Commiteen anfört i dessa delar wid nämnde Kapitel, må jemväl här återopas. Äfwen finnes af den anonyme anmärkaren erindradt, att tillbörligt afseende ej skulle vara gjordt på olikheten mellan förfalskade handlingars bestaffenhet och värde, då endast 2:ne classer deraf i 1 och 2 §§. blifwit upptagne. Doctor Dellén har deremot, under återopande af 3 §. i 8 Kap. Misgärningsbalken, klandrat denna classification och anfett allt slags förfalskning böra lika bestraffas, emedan, då den wore begången med fullt uppsåt, straffbarheten syntes vara hufwudsaktigen enahanda; och skulle berörde lagrum, i hänfigt till redaktionsfättet, äga ett obestrifligt värde framför förslaget.

Äf dessa hwarannan rakt motsatta anmärkningar, lägger den förre en allför stor wigt wid brottets objectivitet, den senare åter wid subjectiviteten. Commiteen förmodar sig hafwa i förslaget iakttagit den medelwäg, som sakens natur anwisar, och har så mycket mindre funnat antaga till efterföljd den i 8 Kap. 3 §. M. B. stadgade absoluta bestraffningsgrund och derefter lämpade redaktionsfätt, som sådant icke varit förenligt med åsigtarne för införandet af temporära frihetsstraff och med den uppslästning af lagtexten, som af denna förändring omöjligt föranledas.

Wid 1, 2 och 3 §§. hafwa ändringar blifwit i reviderade texten föreslagne; och är wid 4 §. straffbestämmelse tillagd, i afseende på den, som olofligen från posten uttager annans bref och det uppsåtliga förstår eller undanhåller.

27 Kap.

Om åverkän; så ock om olofligt jagande eller fiskande.

Att belägga åverkansbrott med böter till 4-dubbla wärdet af det åverkade, skulle, efter Doctor Delléns förmenande, säkerligen finnas så stridande emot de hos svenska allmogens rådande begrepp, att straffets öfwerdrifna stränghet komme att innehålla en ny äggelse till förbrytelsen, hwadan det hade varit tjenligast, om förslaget bibehöllit de allmänna bestraffningsgrunder, hwilka nu gällande lag och Kongl. Riksdagordningen utstaka.

Den anonyme anmärkaren har åter funnit berörde ansvar allt för ringa och icke nog affräckande från ett brott, hwaraf exempel nästan dagligen förekomma.

Att Commiteen wid utslakandet af straff å de åverkansbrott, som i 3 §. omförmälas, iakttagit en öfwerdrifwen stränghet, lærer desto mindre finnas grundadt, som bötesbeloppet till fyradubbla wärdet endast blifwit stadgade såsom ett maximum, och domaren således, efter förekommande omständigheter, kan utstaka böterna derunder; hwarjemte må erindras, att böter, efter nu gällande förfatningar, sällan dömas utan i förening med betybliga witen, som till deras förhöjande blifwit särskildt i behörig ordning stadgade. För öfrigt och om svenska allmogens hyste så ringa aktning för annans äganderätt, som förnämnda anmärkning anwyder, hade det icke varit ändamålsstridigt, att genom högre straffbestämmelser, än de hitintills gällande, söka rätta detta felaktiga begrepp.

Professorerne i Upsala framställa behofwet af ett tillägg wid civilbestämmelsen i 1 §:s senare moment, för att utmärka, hwilken finge tillegna sig det å annans grund olofligen byggda, om en obehörigen upptagen graf skulle igenfyllas, samt om plöjningsbruket borde tillfalla jordägaren utan ersättning.

Då det uttryckligen säges, att det som olofligen sådt eller planteradt är, skall höra jordägaren till, eller, som detsamma är, wara till honom förwerkadt, tyckes deraf klart följa, att någon fråga om ersättning för plöjningsbruket ej kan uppstå. Att låta på sin kostnad igenfylla grafwen, så widt jordägaren anser sig deraf lida skada, åligger Åwerkaren, enligt allmänna bestämmelserna om Skadestånd. Något tillägg i berörde äfscenden läres således ej erforderas. Att det olofligen byggda, som kan borttagas utan att någon skada deraf tillfogas jordägaren, skall höra honom till, har Commiteen i §:n hwarken sagt eller welat säga, emedan wärdet af byggnaden ofta kunde öfwerstiga det Skadestånd, som för dess olofliga uppsättning rättwisligen ägde rum.

28 Kap.

Om brott af embetsmän.

Den i 1 §. stadgade straffbestämmelse å Konungens Befallningshafwande eller allmän åklagare, som ställer under åtal wid domstol den han wet oskyldig wara, anser Doctor Dellén medföra stor swårighet eller hardt nära omöjlighet i tillämpningen, emedan den juridiska bewisningen af hwad en annan wet eller icke wet, skulle befinnas swår om icke omöjlig.

Det är wisserligen samnt, att en annans wetande är något inre och osynligt, som man ej kan med yttre sinnen omedelbart warseblifwa. Men detta gäller i allmänhet om bewisning af uppsåt wid brotts begående. Man måste från de omständigheter, som antingen föregått, beledsagat eller följt på en gerning, sluta till gerningsmannens affigt. På samna sätt skall ock utrönas, om en åklagare wetat den person, han ställt under åtal för brott, der till icke skyldig wara.

Då 1734 års lag i 1 Kap. 7 och 12 §§. Rättegångsbalken förpligtat domaren, att ej göra den saker som saklös är, eller den saklös som saker är, och med straff af lifwets eller ärans förlust belagt domare, som fällt wrång dom, hwarigenom någon mistat lif eller ära, har ock blifwit förutsatt möjligheten af sådan bewisning, som den, hwilken wid tillämpning af stadgandet uti 1 §. af detta Kapitel, måste äga rum.

Bemänte anmärkare förmenar den till 5 St:dr stadgade dagabot för domare, som af wårdslöshet eller försummelse underlåter, att inom föreskrifwen tid, anställa ransakning öfwer häktad person, wara för högt tilltagen, samt att en fördubbling af den nuwarande dagaboten må hända warit för ändamålet tillräcklig, hestt urafklåtenhetens fortsättning öfwer 2:ne månader medförde mistning af embetet. Suspension wore i anmärkarens tanke, för wisfa fall en tjentlig bestraffning, och borde för de i 2 och 3 §§. bestämda händelser, i likhet med 1 Kap. 12 §. Rättegångsbalken, tillämpas.

Då det är af synnerlig wigt, att häktade personer må njuta en med lag öfwerensstämmande behandling, måste ock föreskrifterna till befordrande deraf, wara allwarliga. Att

dröjsmål med ransafning och dermed förenade åtgärder förefommes, och att en fånge, efter utskändet straff, ej obehörigen qwarhållas i straffinrättning, synes vara icke mindre angeläget, än att dom, efter slutad ransafning, tidigt utgifwes. Såsom skäl för det högre bötesansvar, som blifwit satt å domares eller andra embetsmäns försummelse i förberörde affeenden, kan Åberopas hwad Doctor Dellén, angående wådan af underlåtenhet i senare affeendet, å ett annat ställe sålunda anført: "Du gällande lag och författningar ålägga med wida sibrre skäl domaren att afgifwa dom innan han från tingstad reser, och då man betänker de oberäkneliga lidanden, som tillfogats fångar, hwilka, genom domares dröjsmål eller wårdestöshet att avsluta ransafningar och afkunna utslag, blifwit qwarhållne, wexlor, månader ja beta år i fångelserna, så må man i sanning finna högst betänktigt, att bewilja alltför långt råderum. Fasthållre bör answaret allwarsamt skarpas för tjenstförsummelse i detta hänseende."

Doctor Dellén anförer ytterligare: "Hwad i Kap. 12 §. N. D. stadgar om muto och winning m. m. hade kunnat oförändradt bibehållas, ty å ena sidan lærer uppsätet att i embetet orätt främja, swårtligen kunna fulltygas, och å den andra fordrar sjelfwa sakens natur, att alternativa straffbestämningar härwid tillämpas allt efter omständigheterna. Tillägget i nu gällande lag fyller allan skada synes och icke bordt förbigås."

I nämnde lagrum stadgas ibland annat, att om domare uppsåtliga fälter orätt dom för muto och winning, skall han mista embetet och få det aldrig åter. Uppsätet att för muta främja orätt förusfättes således här, och följaktligen äfwen möjligheten att det fulltygas. — Med den widsträcktare omfattning Commiteens förslag i 9 §. äger, att ej affe endast domares, utan embetsmäns åtgärder i allmänhet, är det klart, att orden i 1734 års lag icke kunnat bibehållas oförändrade. I straffbestämmelserna för detta fall finnes deremot icke någon skiljaktighet emellan samma lag och Commiteens förslag, och ingen anledning har förefunnit, att, med förändring deri, antaga den obestämda bestraffningsgrund, som anmärkaren på detta ställe funnit tjenlig. Att den brottslige skall sitta all skada, har icke behöft stadgas mera här, än wid andra brott, enär sådant i 8 Kap. i allmänhet föreskrifwes.

Wid 11 §. anmärkes af Professorerne i Upsala, att straff ej borde äga rum å subaltern, som, i följd af förmans befallning, uppsåtligen uttager, fastän han infer orättmätigheten deraf, annan eller högre skatt, än bewiljad och påbuden är.

Härom Åberopar Commiteen desz wid 7 Kapitlet afgifna yttrande öfwer Professorernes allmänna anmärkning, rörande underlydandes answarsskyldighet för lagstridiga åtgärder, verkställda på förmans befallning.

Professorerne yttra wid 12 §.: "Samma brott som i 11 §. dock att Staten här är parslösa. Swarföre då här lindrigare straff i 1 momentet? Då Staten lider; — misfning af embete eller böter: då enskild lider; affättning. Efter gamla grundsatser borde likwäl allmänna inrättningar och pupillwerk högre skyddas, och deras angelägenheter betraktas såsom "causa favorabiles."

Skridigt företer sig skilnad i straffbarhet emellan en embetsman, som uppsåtligen å den enskilde lägger, eller af honom uttager högre skatt, än författningarne bjuda, och den som

som genom obehörig afförning förminskar Statens ingäld. Den enskilde kan, under förlitande på åtgärder, verkställda under embetsmannas ansvarighet, lätteligen bedragas och blottställas för lidande. Äfwen då han inser olagligheten af embetsmannens förfarande, skall det ofta för honom blifwa swårt, att deri winna rättelse. Förhållandet, å Statens fida, är helt annat. Den kan genom stadgade controller och tidig beifran af embetsmannens förbrytelser lättare afwärja förluster, som deraf skulle följa.

I öfrigt äro straffbestämmelserne i båda fallen, enär embetsmannen förbrutit sig i egenlyttig affigt, närmade till hwarandra, då i det ena, utsättes straffarbete i sjerde eller femte grad, och i det andra, sådant arbete i femte eller sjerde grad.

Wid 18 §, som lyder "wisser embetsman wårdslöshet, försummelse, oförstånd eller ofskicklighet i sitt embete, och är ej särskildt ansvar deraf, straffes med böter eller mistning af embete" — yttra Professorerne i Upsala följande: "ofskicklighet, är den ådagalagd om embetsmannens beslut flera gånger — huru många? måste rättas af en Superior? War ej gamla lagens uppenbar wårdslöshet eller oförstånd

"12. 1. Rättegångsbalken bättre i uttrycket?"

Committeen har antagit, att ej blott uppenbart oförstånd, utan äfwen ofskicklighet bör anses såsom skäl, att ådraga embetsmannen ansvar. Huru och till hvilken grad ofskickligheten ådagalägges, d. w. s. blifwer uppenbar, måste bestämmas efter beskaffenheten af hans embetsåtgärder. Att i lagen angifwa bestämda criterier i detta fall, låter sig icke göra.

Femte anmärkning, att af den i 19 §. nyttjade term, warde från embetet dömd, willrådighet kunde uppstå, om dermed förstodes mistning af embetet eller affättning, yttra Professorerne vidare: "Ejst har denna §. i tillämpning, må hända, stora swårigheter med sig. Huru skall Superiorn straxt få weta bortowaron? Ligger icke embetet nere, både innan anmälan hos Superiorn skett och under den långa kallelsetiden? Bör ej oredan i embetsförvaltningen snarare afhjelpas än efter hwad §. medgifwer? I följd häraf skulle icke, wid inträffande af detta grofwa tjenstfel, de gamla författningarne oförändrade kunna bibehållas, nemligen att affättning ägde rum, om bortowaron räckt i 6 weckor, inom hvilken tid inträffadt förfall måste kunna hinna anmälas hos Superiorn?"

Med anledning af denna anmärkning har reviderade texten blifwit skunda förtydligad, att man, i stället för orden, warde från embetet dömd, infört: warde till mistning af embetet dömd.

De betänkligheter anmärkarne framställt emot sielfwa stadgandet, angå egentligen endast sådana åtgärder eller omsorger, som styrelsen af ett embetsverk må föranledas att widtaga för göromålets fortgång, m. m., då en embetsman afhåller sig från sin tjenst, och hwarmed crimsinallagstiftningen ej har att sig befatta. Stadgandets föremål är, att, såsom owillkorligt skäl till den försumlige embetsmannens dömande från embetet, utmärka hans uteblifwande öfwer en wif genom kallelse i allmänna tidningarne bestämd tid. Om han des förinnan träffas eller inläses, och åtal mot honom wädes, så kan, efter försummelsens beskaffenhet, med tillämpning af 18 §. dömas till denna påföljd, utan att någon wif tid be-

höfwer afbidas. Några olägenheter, hvilka, enligt de af annärkarne åberopade äldre författningar icke skola äga rum, lära således ej eller af förslaget kunna befaras.

§ 21 §. Stadgas, att om embetsman begår brott, derföre han till straffarbete dömd warder, skall han mista innehafwande embete, ändå att brottet är begånget utom embetet. Professorerne i Upsala anse embetsmannen i sådant fall böra för alltid afsättas, utan att kunna få annat embete, ty det wore icke tänkbart, att han, efter utsländet straffarbete, kunde förtjena det förtroende ett embetes förvaltning kräde, eller att han kunde uppehålla ett embetes wärdighet. Denna annärkning sträcker äfwen till 22 §., der embetets misfning föreskrifwes i det fall att embetsmannen, för brott utom embetet, dömes till ringare straff än straffarbete, enär brottet varit sådant, att hans embetswärdighet eller medborgerliga anseende derigenom besläckas eller spiles.

Doctor Dellén håller deremot före, att stadgandet i 21 §. skulle i flera händelser befinnas hårdt och obefogadt, så mycket mera, som frihetsstraffen woro "wida allmänne" anwände. Han tillägger: "Härwid torde ock böra annärkas, att ehuru det förderliga i exempel och minskad aktning böra verka strängare straff för Statens tjenare, äro äfwen dese embets- och tjenstemän i högst olika beröring med allmänheten, så att strafflagens ytterligare "stränghet kan undersundom mera skada än gagna."

Det gifwes brott, belagda med straffarbete, hvilka wiserligen icke i allmänna omdömet nedfatta den straffade så, att han må anses owärdig att vidare nyttejas i Statens tjenst. Sådana äro t. ex. duellsbrott och synnerligen groft wällande till annans död m. fl., och en embetsman, som för andra brott efter 22 §. mistat embetet, kan återwinna det anseende han förlorat. Lagstiftaren skulle ej utan orättwisa förklara den förre eller den senare absolut owärdig att beklåda ett embete. Om Konungen finner tjenligt, att i Rikets tjenst använda den, som för någon af förenämnda orsaker blifwit från embetet skild, må det ej sättas i fråga, att ju behörigt afseende stett å personens egenskaper och embetets wärdighet.

§ 24 §. utsträcker det ansvar som för Statens embetsmän stadgas, ibland andra, till sådana personer som äro förordnade att tjensteärende förrätta. Derom yttra Professorerne i Upsala: "Monne dermed menas waktmästare m. fl. inimi gradus? Skilnad wore dock måhända tillbörligt att göra mellan Landshöfding och cancellipost.

Såldeles annärka Professorerne rörande §:s tillämpning till allmänna fullmäktige: "Om man här går tillbaka till 17 §. detta Kapitel, kunde man föreställa sig, att allmänna "fullmäktige, med slit begingo förbrytelse, t. ex. uppsåtliga försummade sitt åliggande såsom "fullmäktige, för att slippa fullmäktigskapet. Och för mindre brott skulle de straffas med böter, måhända swårare än i förra fallet."

Commiteen har wid straffbestämmelserna i detta Kapitel icke trott sig böra göra någon skilnad mellan högre eller lägre tjenstegrad. Så widt straffens beskaffenhet sådant medgifwer äger domaren att fästa afseende på de mildrande eller förswärande omständigheter, som kunna härleda sig från en af embetsmannens egenskap beroende mer eller mindre widsträckt fordran på kännedom af embetspligter och wigten att noggrant uppfylla dem. För Commiteen är den af annärkarne, såsom möjlig framställda händelse nästan otänkbart, att en allmän fullmäktig, som enligt 30 Kap. 30 §. Rättegångsbalkens förra del, är utnämnd antingen af Konungen,

eller af Schwerrätten, skulle wilja underkasta sig wanhedern, att låta frändöma sig sin allmänna tjenstebefattning, för att undgå en dertill hörande pligt.

Af det skäl, att postförare, då han i denna egenkap har under wård hwad åt allmänna posten förtrodt är, rätteligen bör betraktas såsom annan Statens tjenare, har man till detta Kapitel hänfört de brott, som af sådan offentlig person kunna begås, genom öppnande af bref eller tillgrepp af egendom, af hwilka förbrytelser den senare förut warit i 22 Kap. 6 §. upptagen.

Sedan Professorerne i Upsala slutat anmärkningarna wid selswa lagstadgandena, anföra de under rubrik: Om förbigångna brott.

"Lagförslaget har wisserligen i så måtto företräde framför 1734 års lag, att deruti mera fullständigt upptagas möjligen tänkbara, och icke heller, tyvärr! inför brottmåls lagstipningen alldeles uteblifna brott, tillika med flere species och nuanceringar deraf: Likwäl äro ättskilliga förbrytelser i förslaget förbigångna, som i gamla lagen omtalas, och det torde ej vara otillbörligt att gifwa en erindran om dem, åtminstone på det besinnas må, huruwida rådligt wara kan, att de alldeles obemäldte lemnas: hållt ock, hwarom framdeles påminnas skall, förslaget i 30 §. i Kap. Rättegångsbalken, lemnar den föreskrift, att "Finnes ej bestrifwen lag, deri ansvar stadgas för gerning, som åtalad blifwit, hafwe domare ej makt att den gerning med straff belägga."

Såsom förbigångna brott angifwas i följande ordning:

1:0 "Wäldsam besittningstagande, violenta inuasio, XVIII Jordabalken, af sådan egendom, som ej räknas till lösbören, hwilka kunna rånas, är wisserligen ett mindre farligt brott, än rån, men dock straffbart: har blifwit förbigånget och endast nämndt Mot. p. 76, såsom oliktadt med rån."

Om någon, i grund af förment bättre rätt, wäldsam sätter sig i besittning af fast egendom, som annan innehafwer, skall stadgandet i 19 §. af 11 Kap., angående ingrepp i Konungens Befallningshafswandes embete m. m., alltid wara tillämpligt, och det der utfatta straff af böter eller fängelse tillfyllestgörande, om ej sådant wäld stett å person, att swärare ansvar, efter bestämmelserna i 16 eller 17 Kap., äger rum. Wäldsam besittningstagande af fast egendom är, såsom Professorerne anmärkt, mindre, ja wida mindre farligt än rån. Innehafwaren sättes ej i nödwändighet att, till försvar för fast egendom, blottställa sin person för misshandel så, som fallet är, då lös egendom angripes, emedan den föras tagande i besittning ej kan, såsom i fråga om den senare, blifwa ett medel att betaga någon sin ägande rätt.

2:0 "Det nedriga brott att utsä ogräs i annans åker, som omtalas 4. VIII B. B. kan swärligen subnumereras under 21 §. 21 Kap. denna Balk; men skulle det dit böra föras, så må bekännas, att straffet synes alltför lindrigt, helst ock all grund saknas för den objectiva mätningen, hwilken gamla lagen till wiß del affett."

Allt ifrågawarande brott både kan och bör subnumereras under 21 §. 21 Kap. af lagförslaget, anser Commiteen wara klart. Straffbestämmelsen i nämnda §. lemnar ock domaren

frihet att göra behörigt afseende å ej mindre gerningsmannens subjectiva straffbarhet, än isynnerhet gerningens objectiva beskaffenhet, enär han, der skadan är grof, kan döma till straffarbete i femte grad.

3:o "Misshandel, som begås af gästgifware emot gäst, som bör kunna trygga sig till hans uppförande 12. XXVIII B. B. äfvensom den våldgästning 9 §. samma Kapitel om-talar, hafwa ej blifwit upptagne i förslaget, den förra såsom förswärande omständighet i 29 §. 16 Kap. denna Balk, den senare hvarken i 21 Kap. såsom skadegörelse, det den icke heller är, eller såsom en afart af rån, 23 Kap. det den icke heller är. I något annat Kapitel torde ock någon tjenlig straffbestämmelse icke finnas. I våldsmål är det förhållande, som äger rum emellan gästgifware och gäst, således icke ihogkommit; deremot rätteligen observeradt i stölds-mål 4 mom. 3 §. 22 Kap. denna Balk."

Den ur B. B:s 28 Kap. citerade 12 §. innehåller, i dess första membrum, ett stadgande om gästgifwares civila ansvarighet för den orätt hans hjon göra vägsfarande, hvilket till strafflagen ej hörer. Våldgästning, hvarom i 9 §. samma Kap. handlas, är nu mera ett så oerbördt brott, att man ej sunnit nödigt att det specifikt upptaga. De allmänna bestämmelserna om våld och hemfridsbrott skola, der något sådant fall förekommer, vara tillämpliga; äfvensom särskild straffbestämmelse å gästgifwares våld emot gäst ansetts obehöflig.

4:o "Om än medäfwes, att den enskilda religionsöfwertygelsen må gälla såsom ursäkt för det gamla apostasiebrottet 3. 1. Missgerningsbalken, så följer deraf ej, att utspridande af främmande lära och willfarande lärosatser 4. 1. Missgerningsbalken, och profelytmakeri, bör wara straff-fritt, emedan det sköder den rådande kyrkans frid. Religionsconventikler, såsom wådliga både för kyrkans lugn, och stundom sedligheten, hade ock i likhet med hwad stadgas i Kongl. Förordn. 12 Jan. 1726 och R. B. 2 Maji 1751, kunnat med straff beläggas."

De i 12 Kap. 1, 2 och 3 §§. föreslagne stadganden skola säkert wara tillfyllestgörande för att skydda den rådande kyrkans frid. Hwad sedligheten beträffar, har Commiteen i 20 Kap. 12 §. föreslagit det stadgande, att den, som under sten af gudaktighet eller religionsöfning, förleder annan till otuktig eller lastbar lefnad, skall dömas till straffarbete i sjerde eller femte grad; och tror sig dermed hafwa, ej mindre än gällande lagstifning, fästat uppmärksamhet på wådan af religionens misbruk till ofedliga handlingar.

5:o "Att i ondt uppsåt dikta och fringsprida lögner och falska rykten, de der röra rikets säkerhet m. m. 5. VI Missgerningsbalken, hade kanske kunnat finna rum i 9 Kapitlet denna Balk."

Ett med 5 §. 6 Kap. Missgerningsbalken instämmande stadgande är i den reviderade texten infördt.

6:o "Nidingewerk XII Missgerningsbalken, hafwa blifwit förbigångne; ty hwad gamla lagen mente härmed, är ej i lagförslagets 16 Kap. någorstädes antydt. Skitnad är alltså gjord emellan misshandel med berådt mod — och hastigt mod. Om försåtligt förfarande är nämndt allenast i 34 §. om enwig. Wänne likwäl icke hos swenska folket ännu gwarleswer en särskild känsla af förakt och affly emot den som bär våld mot annan med försåt? hwaremot något mildare dömes om den, hwilken våldför annan i öppen

Straffbestämmelserna i de §§. af lagförslaget, hwarefter de uppgifne fallen skulle bedömas, äga den latitude, att domaren kan göra behörigt afseende å de personliga förhållanden, på grund hvaraf straffbarheten må anses ökad.

Commiteen får fästa uppmärksamheten derå, att om en lagstiftning, som utfätter af solut bestämda straff å brott, har nödigt att gradera straffen med afseende å en mängd särskilda omständigheter och förhållanden, sådant hvarken är nödigt eller lämpligt, då den metod för lagstiftningen iagttages, att Domaren lemnas frihet, att i betraktande af alla omständigheter, som kunna å straffbarheten inverka, afmätta straffet inom gränserna af dess maximum och minimum.

9:o "Röfveri XXI Misgerningsbalken, har blifwit förbigånget och inbegripet förmodligen under rån 23 Kap. denna Balk. Likväl föreställer man sig röfveri såsom utgörande: a) flere på hvarannan följande actus, hvarigenom uppsåtliga egendom på våldsaft sätt andra afhändes: b) gementligen band af flere personer: c) egentligen mera störande allmän landsfrid, än enskild husfrid; på grund hvaraf man hade anledning fordra, att i Kapitlet om rån tillades nödiga straffbestämmelser angående röfveri, i likhet med hvad Committeen föreslagit för sjörfveri 7 §. 23 Kap. denna Balk, hwilket är owantligare och derfore mindre farligt, än det till lands. Utan anmärkning kan icke eller lemnas, att Committeen ej fästat uppmärksamhet wid de förswärande omständigheter, att rån wore föröfwadt wid wäld, wattung, flendes inträngande m. m. uppräknade i 5. XXI Misgerningsbalken och ihogkomme wid det mindre brottet stöld 3 mom. 4 §. 22 Kapitlet denna Balk."

De i 23 Kap. gifna straffbestämmelser å rån, jemte förefristerna om delaktighet i 5 Kap. äga så ostridig och lätt tillämpning wid de af Profesörerne uppgifna fall, att man ej haft behof af att formera någon ny species af brott.

10:o "Samtelige bestämmelserna i XXXIII Misgerningsbalken hafwa blifwit förbigångna i lagförslaget, som det tyckes oriktigt. Wäl må de kunna uppfattas under 21 och 31 §§. 16 Kap. denna Balk, deräsi omtalas både mindre och gröfre wållande till annans död eller ofärd; dock hade några allmänna förefommade casus af wållande bort antydas, för att gifwa begrepp om hvad lagen ment med wållande, och dess särskilda grader. Ty att tala allenast högst generelt, utan uppgift till upplysning af några concreta fall, gör lagen obegriplig för mängden, som dock måste vara berättigad att kunna förstå Lagen."

Commiteen anser sig hafwa i 4 Kap., så klart som möjligt är, bestämt begreppet om wållande. De i 33 Kap. Misgerningsbalken upptagna exempel, att olynnessä eller hund, eller ock björn, warg eller andra wilda djur, dem man hemma föder, döda menniskor, synas icke vara de allmänna förefommade casus af wållande. Detta kan äga rum på så mångfaldiga sätt, att Committeen, i förlägenhet att kunna uppgifwa dem, som ofta förefalla, trott bäst vara att endasi anföra den allmänna regeln.

11:o "Wådabot XXIX Misgerningsbalken är ej omtald i lagförslaget. Det medgifwes att ren wåda ej är i sträng mening tillräknelig: likwäl då någon, om ock i ringa mån, wårit wållande till slets wa olycka, hwilken utan hans åtgärd ej tillkommit, kunde en myc-

ket lindrig bestraffning, åtminstone i det fall att menniskolif blifwit spildt, just som gamla lagen har, ringa penningebot ej vara olämplig, för att uppmäna till högsta uppmärksamhet och försiktighet, och för att wisa det wärde hwari menniskolif hållas bör."

§ 4 Kap. 5 §. anser Commiteen sig hafwa på goda stäl föreskrifwit, att ej någon må fällas till straff för händelse, som pröfwes mera af wäda, än af wällande timat.

12:0 "Samnt är, att policestadganden i en lagcodex ej böra intagas. Likwät om de äro af hög angelägenhet, och tillika af den beskaffenhet, att de, utan afseende å olika tids- och localförhållanden, kunna blifwa gällande, så må ej vara otillbörligt, att dem tilldelas rum i den allmänna lagen, så att de må vara kände, helst och wigtigt är, att ware sig brott eller olyckor afbjudas. På sådan grund hade i lagförslaget, liksom i gamla lagen, kunnat intagas och bestraffas hwarje eljest likgiltig handling, om derigenom fara uppstår för menniskors lif eller lemmar, hwadan påbjudas bordt lysning om gilder 4, XXIX Misgerningsbalken, förbud att lemna laddad bösa i oläst rum 6, XXIX Misgerningsbalken, om felaktig bro eller wäg, omärkt wak å is m. m. XXV Byggningsbalken o. s. w."

Commiteen, som haft sig ålagdt att utarbete förslag till allmän criminallag, åberopar hwad motiverne innehålla om gränsen emellan des och polis- samt ekonomilagarnas omfång, och har ej ansett lämpligt eller sig tillståndigt, att i förslaget till strafflag inrycka något, som egentligast tillhör de andra laglistningsgrenarne.

Commiteen har ej kunnat ifrån Professorernes premis "samnt är att polisstadganden i en lagcodex ej böra intagas" finna någon öfvergång till en häremot stridande procedure.

13:0 "De flere casus af så kalladt furtum usus, som förekomma i 3, 4, XLIII Misgerningsbalken, hafwa i förslaget blifwit, utan någon derät ägnad uppmärksamhet, utelämnade. De äro dock af sådan natur, att de ej må kunna hänföras till 8, IX Handelsbalken, civil lagförslaget. — Det i senare försattningar strängt befrade tilltag, att skära manar och swansar af ute på bete gående hästar, m. fl. lärer troligen böra hänföras till 21 §. 21 Kap. denna Balk, men bestraffningen der är wäl nog liten för så beskaffad skändelig förbrytelse, hwadan den kunnat komma under särskild uppmärksamhet."

Hwad furtum usus beträffar, förekommer i 24 Kap. 4 §. följande stadgande: "Tagger någon eljest och brukar, utan lof, annans tillhörighet; ware bot till trettio Riksdaler."

Då Commiteen ej upptagit såsom särskildt brott det, som begås medelst mjölkande af annans ko, skall detsamma ofelbart hänföras under snatteri, och ansvaret synes, efter de derom gifna bestämmelser, blifwa fullt ut så lämpligt, som att utställa den mjölkande wid tings- eller rådsstufvudörr med mjölkfärl i handen.

Det sist anförde fall, eller manars eller swansars affärande å hästar, kan efter uppsätets olika beskaffenhet, och med afseende å wärdet af manarne eller swansarne, få character af skadegörelse, eller af snatteri eller stöld; och för alla dessa fall finnas straffbestämmelser i lagförslaget.

Efter det Commiteen afgifwit det utlåtande, den sunnit nödigt, i afseende på de wid förslaget till Straffbalk gjorda anmärkningar, öfvergår den nu till dem, som förefommit mot det förslag till rättegångsordning för brottmål, hwilket åtföljer det förra, under namn af

Rättegångsbalk

Senare Delen.

Wid denna Balk är i allmänhet anmärkt, såsom mindre lämpligt:

- 1) att rättegångsordningen för brottmål blifwit skild från den för twistemål.

Härom yttra sig Profesörerne i Upsala sålunda: "I wetskapligt hänseende låter denna afföndring wisserligen förswara sig, och i de länder, i hwilka särstilda domstolar finnas för civila och criminella rättegångsmål, är redan derigenom en anledning gifwen att äfwen i lagens framställning från hwarandra årsförläggning de stadganden, som röra dessa båda slag af rättegång. Mera kan det deremot sättas i fråga, huruvida en sådan, i vår hittills gällande lag icke antagen yttre afföndring är behöflig, der båda dessa slag af rättegång höra under samma domstol: det kan sättas i fråga, huruvida winsten af en något mera systematiskt framställning är nog betydande, för att uppväga eller öfwerwäga olägenheten af de oupphörliga citationer, genom hwilka man i Rättegångsbalkens senare del hänwisas till den förra, wid alla de ämnen, som äro för båda afdelningarne gemensamma. Dessa så ofta återkommande hänwisningar skola utan twiswel synas tröttsamma för hwarje läsare: men ej nog dermed; de torde äfwen hafwa den wigtigare och mera betänkliga werkan, att förswära lagbokens rådfrågande för menige man: de skola troligen i sin mån bidraga att beröfwa den nya lagboken den allmänna tillgänglighet och den fattighet äfwen för andra än egentliga jurister, hwilken utgör en af de utmärkande egenheterna i vår hittills gällande lag, och ger den ett företräde framför många andra lagstiftningar."

Doctor Dellén, som äfwen i denna del gjort anmärkning, säger: "Wid första påseendet skulle man wäl anse denna criminal-processens totala afföndring från den civila wara en nödwändig följd af process-theoriens numera wunna större utbildning; men denna nödwändighet är redan utur den doctrinella synpunten, åtminstone hwad ämnenas schematiska uppställning angår, mera skenbar än verklig. Ehuru obestridligt det än må wara, att rättstheorien bär med grundlighet och exactitude särstilla samt bestämma den olika processuren i twiste- och brottmål, så hindrar detta ingalunda att ju en postif lag må kunna i ett sammanhang meddela förefristerna för båda dessa rättegångsätt, och en blick på rubrikerna i förslaget Rättegångsbalk för brottmål skall öfwertrycka derom, att de fleste der föreförmående ämnen kunnat erhålla tjenlig plats i Rättegångsbalkens så kallade förra del. Skulle än ett och annat Kapitel hafwa ansetts nödigt att der tillägga, så hade detta, enligt vår tanke, varit vida tjenligare än den totala söndring, som blifwit föreförmående, och som ej sålutan förantledt många omsägningar och onödig widlöftighet. Och då, efter hwad nu blifwit antydt, denna särstifning i tvenne olika Rättegångsbalkar icke varit utur doctrinell syn-

"punct

”punkt oundgänglig, hade den bort undvikas af det wigtiga skäl, att densamma helt och hållet afwiker ifrån vår nu gällande lag. En sådan hufwudförändring skall nemligen ej mindre för lagtillämparen än öfrige medborgare synas i högsta måtto främmande och förwillsande. För vår öfwertygelse synes det vara ett axiom, att den tillgänglighet för hvarje samhällsmedlems fattning, hwarigenom Sveriges lag hittills utmärkes framför de fleste lagstiftningar, bör, såsom ett heligt arf från våra förfäders lagstiftningswisshet, oförändrad bibehållas. Fördelarne deraf synas oss vara både i moraliskt och politiskt afseende oberäkneliga.”

Om det är ett fel, att rättegångsordningarne för brottmål och för twistemål blifwit skilde åt, så är detta fel begånget wid utarbetandet af Rättegångsbalkens förra del. Beslutet om ett sådant ämnens åtskiljande fattades då, efter flera öfwerläggningar, äfwen med de granfående ledamöter, som den tiden deltog i Commiteens arbeten. Man hade redan gjort försök att sammanfatta båda rättegångsordningarna i en Balk; men swårigheterna woro så många och så stora, att man fann sig föränlåten frångå detta försök, sedan man haft tillräckligt tillfälle att erfara, huru litet det wille lyckas, att winna fullkomlig reda och noggrannhet i bestämmelserna, så länge ämnena woro sammanblandade. Man såg deremot i deras åtskiljande ett medel att ernå mera lätthet i lagbudens ordnande, mera säkerhet i deras tillämpning och framför allt mera frihet för den procesfuela lagstiftningens utbildande i framtiden. Commiteen har uppgifwit dessa skäl i motiwerne till civillagen*).

Det är således icke sträfswandet att gifwa sitt arbete ett mera doctrinärt utseende, som förmått Commiteen att i denna del afwika från den gamla rättegångsordningens form; och det är säkerligen hwarken ett dylikt systemål, eller den omständigheten, att i wi s s a l ä n d e r ”färskilde domstolar finnas för civila och criminella rättegångsmål,” som föranledt främmande lagstiftare ut a n u n d a n t a g, att i alla senare procesförförningar på lika sätt försätra. Grunden till detta försärande ligger onekligen i sakens natur; och nödwändigheten deraf

*) Likasom Commiteen förut ansett gränsen noga böra uppdragas emellan den civila lagstiftningen och den criminella, och dertöre från sina förslag till de civila lagbalkarna utslutit allt hwad den funnit uti mer eller mindre mån vara af brottmålsart, har Commiteen trott, att uti rättegångsordningen beständ skilnad borde göras emellan hwad som hör till t w i s t e m å l och hwad som endast till b r o t t m å l är att hänföra. Ämnens olika natur fordrar denna åtskilnad äfwen i formen för deras behandling. På sjelfwa domstolsinrättningen, på bewisningen, på hela gängen af sakerna kan den äga betydligt inslytande. Allt som tiderna omwexla, tänkesätten taga nya riktningar, constitutionelle förhållanden utbilda sig, äro desutom rättegångsformerne underkastade förändringar, hwilke icke alltid fordras på samma gång i det civila, som i det criminella. Lagen bör således vara ordnad på det sätt, att den kan ändras i den ena delen, utan hufwudsaktlig rubbning i den andra. Slutligen är det oss angeläget, att lagstiftaren alldrig råkar i owisshet, huru långt ett gifwet stadgande må tydas, om det nemligen sträcker sig till båda de olika slagen af mål, eller om det blott på ettdera slaget är tillämpligt: en owisshet, hwarifrån mången hittills förelupet mistag torde få härledas, men som måste förswinna i och med densamma sjelfwa uppställningen af lagen klart utmärker, till hwilken klass af mål hvarje stadgande hörer.” Mot. till allmän civillag sid. 252.

måste wisa sig, så snart man börjar fästa tillbörlig uppmärksamhet på det wäsendtliga stiftaktiga i seltwa ämnen.

Icke kan det bestridas, att Rättegångsbalkens uppställning uti twenne delar gjort en mängd hänwisingar från den senare till den förra delen oundwiftige; men om enabanda noggrannhet wid ämnens sammanförande på ett ställe skolat iakttagas, hade man blifwit twungen att, genom nästan lika många hänwisingar inom de särskilda Kapiteln, antyda hwilka §§., som skulle, eller icke skulle, till brottmål lämpas, så wida man ej wetat, efter hwarje §., som angick twistemål, insätta en ny, som förklarade, om och i hwad mån den till brottmål wore hänförlig. Huruwida detta sätt att hänwisa eller förklara, hade varit mindre "tröttsamt för hwarje läsare," än det, som blifwit en följd af ämnens åtskiljande i 2:ne delar, torde stäligen kunna betwisas. Lagens "allmänna tillgänglighet och fattlighet äfwen för andra än jurister," och det betänkliga uti "att förswära lagbokens rådfrågande för menige man," äro wiserligen omständigheter, som böra öfwerwägas; men de äro dock icke af den wigt, att angelägenheten af bestämdhet i seltwa lagbudet och den deraf följande säkerhet i deras tillämpning för dem må wisa. Commiteen återopar hwad den förut sagt, om swenska menighetens förmåga att fatta hwad som klart och redigt framsätles, ware sig i lag eller annan skrift; och Commiteen wårderar "wåra förfäders lagstiftningswisher" äfwen deruti att de låtit lagarnas formella utbildning, ej mindre än den materiella, fortgå med folkets stigande kultur, ifrån det äldsta, stundom dramatiserade framsättningsfattet, till det nyare, som uttrycker sig i mera regelbundna föreskrifter. "Fördelarna" af en sådan fortfarande utbildning "synas wara både i moraliskt och politiskt afseende oberäknliga."

2:o Att en domstols organisation blifwit föreslagen, hwaraf Hofrätternas söndersplittring skulle wara en påräknad följd.

Det är Professorene i Upsala, som gjort denna anmärkning, under en betraktelse öfwer det wärdliga i domstolsinrättningarnas omskapande, så lydande:

"Bland de ämnen, hwilka förekomma uti den allmänna lagen, synes knappt något stå uti ett mera omedelbart och innerligt sammanhang med seltwa Statens författning än domareaktens organisation; man kan säga, att den deraf utgör en integrerande del, och en del, som yttrar det närmaste inslytande på hela folkets samfundslif. Dess tämpelighet beror derföre i större mån än åtskilliga andra inrättningar, på sådana för hwarje nation egna förhållanden, att den mindre efter abstracta förnuftsgrunder, än efter hwarje folks historiska utveckling och individuella samhällsstad torde kunna bedömas. De seltwa Statens inre historia bewittnar ock, att icke allenast förändringar och nya grundsatser uti lagarnes constitutiva delar, utan äfwen rent af främmande lagstiftningar kunnat utan särdeles "swårighet eller wäldsamma brytningar göra sig gällande, då beremot införandet af främmande eller helt och hållet nya domstolsinrättningar sällan med framgång låtit verkställa sig, och om sådant stett, har det wäntligen stått i sammanhang med genomgripande statshwälfningar. Uti en stor del af Europa har den Romerska Rätten under och efter medeltiden blifwit uttryckligt eller stillatigande antagen såsom hufwudgrunden för all positiv lag; Romerska domstolar och Romersk rättegång hafwa ingenstädes blifwit införde. Den nya Franska lagen

"hade för sin uppförelse att tacka den radicalaste revolution historien vet omtala, och ännu
 "synas åtskilliga främmande elementer deri, t. ex. juryinrättningen, icke utan svårighet vilja
 "rotfästa sig. Det är visserligen en, uti hellska begreppet om samhällsstillsåndets framskri-
 "dande till allt större och större fullkomlighet och rättsenlighet liggande fordran, att förändrin-
 "gar och förbättringar i lagstifningsväsendet måste, då de af behofvet påkallas, kunna fö-
 "retagas; men den största warsamhet måste derwid iakttagas, både derföre, att werkan af en
 "förändring i denna del är ytterst swår att på förband beräkna, och derföre, att om ett mis-
 "tag häruti begås, torde det vara swårare att rätta, än i någon annan del af lagstiftnin-
 "gen. Commiteen har, dels uti förra delen af Rättegångsbalken, dels uti det, senare delen
 "af denna balk åtföljande, särskildta förslag till juryinrättning, uppgifwit förändringar, hwit-
 "ta, om de och icke kunna sägas omkullkastat hela den hittills existerande organisationen af
 "domstolarne, dock i wäsentlig mån onskapa densamma. Hwad den förra delen af Rätte-
 "gångsbalken angår, så, ehuru den egentligen icke utgör föremål för närwarande granskning,
 "och ehuru den der föreslagna förändring af domstolarne skulle hafwa mindre inslytande på
 "behandlingen af brottmått, torde likwäl tillåtas att i förbigående anmärka, det följden af des
 "antagande synes blifwa en helt förändrad ställning så wäl af Hofrätterne, som Högsta Dom-
 "stolen. De förre skulle genom deras, af Commiteen wäl icke uttryckligt föreskrifna, men dock
 "synbarligen påräknade, söndersplittring och utflyttning uti landsorterne, upphöra att vara
 "hwad de hittills varit, nemligen medelpunkter och lifsom regulatorer för den swenska lag-
 "stifningen. De skulle swårigen i sådant fall komma att bibehålla den auctoritet de hittills
 "ägt genom den tatrika föreningen af de mest erfarne och kunnige domare, hwaraf de enligt
 "sin nuwarande inrättning böra bestå. Det administrativa uti deras besattning med domare-
 "syflors tillsättande och mera dyligt, äfwen som deras inspectionsmyndighet öfwer alla under
 "dem lydande domstolar och embetsmän, skulle förtora uti enhet och kraft, då dessa functioner
 "icke mera wore koncentrerade hos ett genou hellska sin storhet och sina ledamöters anseende
 "wördnadsbjudande embetswerk. Den traditionella jurisprudens och den lifformiga praxis,
 "som är så wiktig för lagstifningen, och till hvars utbildande Hofrätterne endast genom de-
 "ras enhet, och genom tatrikheten af deras ledamöter och betjening kunna wäsentligen bidra-
 "ga, skulle icke likwäl åstadkommas genom snårre, med hwarandra intet sammanhang ägan-
 "de, territorial-öfverrätter. Högsta domstolen åter komme enligt förslaget att ungefär intaga
 "den plats, som Hofrätterne hittills innehafte. Följden deraf skulle troligen blifwa, att des
 "personal betydigen måste ökas, och det wida utöfwer hwad Commiteen tyckes hafwa på-
 "räknat, då den endast föreslagit ett större antal ledamöter för att gbra denne Rätt domför,
 "i förhållande till de öfriga domstolarne. Mängden af mått, hwilka kommo att behandlas af
 "Högsta Domstolen, såsom efter förslaget utgörande den 3:dje instancen, skulle förmodeligen
 "blifwa så stor, att den till och med icke hunne att wäl stötas af en enda domsol, och,
 "på samma sätt som hittills stett med Hofrätterne, kunde sålunda möjligen inträffa, att flere
 "Högsta Domstolar komme att inrättas för olika delar af Riket. Huruwida nu ett alltför
 "stort utwidgande af domstolens personal, och ännu mera, huruvida des fördelande på flera
 "ställen, lämpligen kunde så till sammans med des bestämmelse att utöfwa Konungens do-

"maremakt synes ganska twifvelaktigt. Äfwen Hofrätten war ifrån början ännad att utgö-
 "ra Konungens högsta Nämnd, således att vara den högsta egentliga *Domstolen*, Kongl.
 "Maj:t dock förbehållet att pröfwa och skärslåda Hofrättens dom. Hos Kongl. Maj:t war
 "derföre, såsom det synes utaf Kongl. Placatet den 28 Junii 1662, icke en egentlig instance,
 "och 30 Kap. Rättegångsbalken af 1734 års lag utmärker äfwen, att hos Konungen skulle
 "blott vara en revision, och icke någon appellations-domstol. Den inrättningen
 "att det står hwar och en fritt att ytterst hos Konungen söka rätt, synes vara ett så wä-
 "sendtligt drag utaf Sveriges icke blott urgamla, utan ännu fortleswande författning, och så
 "införlifwad med det svenska folkets begrepp om Konungamakten, att det icke torde vara
 "rådligt, att genom Högste Domstolens organisation skilja densamma alltför mycket ifrån Ko-
 "nungens person och närmaste omgifning, helst följden deraf lätteligen skulle blifwa, hwad i
 "afseende på Hofrätten redan inträffat, att nemligen Kongl. Maj:t eller hans Råd ändock,
 "förr eller senare, komme att utgöra en ännu högre domaremyndighet, hwarmed hela den fö-
 "reslagna organisationen i wäsentelig måtto kunde sägas vara rubbad."

I afseende på farhågorna för nya domstolsinrättningar, torde det tillåtas Commiteen
 att hänwisa till hwad den förut anfört, rörande nyheter i allmänhet; och då Professorerne
 tänka i den delen lika med Commiteen, att de anse domaremakten organisation "så i ett o-
 medelbart och innerligt sammanhang med sjelfwa Statens författning," lärer Commiteens of-
 wansföre afgifna yttrande, om nödwändigheten att lämpa denna organisation, jemte rättegångs-
 formerna i det hela, efter de förändringar, som statsförfattningen tid efter annan kan under-
 gå, ej af bemänte Professorer bestribas. Deremot medgifwer Commiteen Professorernes an-
 märkning, att "införandet af främmande eller helt och hållet nya domstols-
 inrättningar sällan med framgång låter verkställa sig;" men denna anmärkning träffar ej
 Commiteens förslag, emedan det ej går ut på antagandet af någon främmande eller egent-
 ligen ny domstolsinrättning, om man ej dermed menar inrättandet af Jury för brott-
 mål, hwarom Commiteen wäl framställt ett förslag, men med uttryckligt förklarande, "att
 "den ej tillstyrkt en widsträcktare juryinrättning för närwarande här i landet, än den, som
 "redan är antagen till bedömande af tryckfrihetsmål."

Huruvida Professorernes utsaga, att "Romerfka domstolar och Romersk
 "rättegång ingenstädes blifwit införde," äger sin fulla riktighet, derom kan man
 swårtligen döma, utan en djupare undersökning af de särskilda beståndsdelarna för den accu-
 satoriska och den inquisitoriska rättegångsformen, än Commiteen här finner lämpligt att före-
 taga. Att den förra har mycket gemensamt med den Romerska proceduren under Republikens
 tid, äfwen som den senare med rättegångsfättet under Kejsaretiden, lärer lika litet kunna mot-
 sägas, som att Canoniska rätten, ur hwilken den inquisitoriska processformen utgick, stått i
 tämligen nära samband med romersk rätt, sådan den wisar sig i nu tillgängliga urkunder.

Mycket twifvelsmål torde det påstående af Professorerne vara underkastadt, att "ju-
 ryinrättningen icke utan swårighet synes wisat rotfästa sig i Frankrike." Det är en
 sanning, att denna inrättning blifwit skakad i sina grundwalor hwar gång absolutismen sökt
 göra sig gällande i nämnda land; men den har dock redan slagit så starka rötter, att den ej
 kunnat af wäldet lösrytas; och så snart folket fått råda sig sjelf, har den alltid blifwit med

nya stöd omgärdad. Detta har och varit händelsen på andra ställen. I Tyfka Rhensländerna har man ifrigt arbetat på juryinrättningens förströande, men mött så starkt motstånd från folkets sida, att man måst stanna på halfva vägen. I Belgien, der denna inrättning under Holländska öfverväldet afskaffades, blef den åter införd, nästan i samma stund, som detta wälde upphörde. Häraf kan slutas, hwilka hinder juryinrättningen egentligen har att besegra, och hwarföre den ej så hastigt "lynes wilja rotfästa sig."

Hofrätternas utflyttning i landsorterna har Commiteen föreslagit uti ett betänkande af år 1815, hwilket finnes tryckt, såsom bihang wid förslaget till civillag; men att denna utflyttning, alldeles icke blifwit påräknad, såsom något wälför antagandet af de ändringar, Commiteen tillstyrkt i domstolsinrättningen, kan inhemtas af motiverna till 4 Kap. i Rättegångsbalkens Förre Del *). Det har wiserligen sin lysande sida, att de functioner, som tillkomma Hofrätterna finnas "concentrerade hos ett genom sielfwa sin storhet och sina "ledamöters anseende wördnadsbjudande embetswerk;" men man torde dock ej utan orättwisa kunna förneka, att dessa samma functioner tillbörligen utöfwas äfwen af ett embetswerk med mindre yttre storhet och mindre traditionella wördnadsanspråk, nemligen af den Hofrätt, som i senare tider blifwit inrättad för Skåne och Blekingen. Hwad åter angår den omständigheten, att Hofrätterna genom deras utflyttning skulle "upphöra att wara hwad de hittills varit, medelpunkter och liksom regulatorer för den swenska lagskipningen," eller för "den traditionella "jurisprudens och den likformiga praxis, som är så wiktig för lagskipningen," så bekänner Commiteen, att den om deras betydande gagnelighet i detta hänseende ej lysar lika otwifwelsaktig öfwertygelse, som Profesörerne. Först och främst äro tankarne om nyttan af sielfwa den traditionella jurisprudenten, d. w. s. af prejudicaternas tillitande i twifliga frågor, mycket delade; så war t. ex. Juris Profesör Calonius derom af helt annan mening, än förnämde Profesörer, då han sade, att "utom den att samla prejudicater, näppeligen någon annan sakrare utwäg gifwes, att i owisshet, mörkler och förwiring inswes "på lagskipningen i ett land, som bör wara grundad å bestrifna lagar, men ej "på tillfälliga domslut och meningar, som efter hwar sak särskilda omständigheter och domstolarnes olika begrepp kunna hafwa hwar sina särskilda grunder, och derföre till allmän "esterföljd ej kunna wara ämnade eller i sådant afseende böra återopås;" — och sedan är det wäl tämligen klart, att om man och wille hemta något gagn af en traditionel jurisprudent, det icke wore wid Hofrätternas, utan wid Högsta Domstolens beslut, som man borde fästa sin uppmärksamhet, så wida nemligen man ej önskade att få en jurisprudent för Svea och en annan för Götta Rike, hwilket antal blefwe det minsta, äfwen om Hofrätterna skulle kunna återbringas till deras urgamla twåfaldiga storhet.

*) "Huru många Hofrätter i Riket böra finnas, och hwar de skola hafwa sina säten, har ej tillhört Commiteen att i förslaget utsätta. Regleringen deraf ligger utom gränsen för en allmän lag och måste, liksom fastställandet af Håradsrätternes domsagor och tingsplatser, bero af särskilda stadganden, allt efter som olika omständigheter och locala förhållanden dertill föranleda. Genom hwad längre fram i förslaget förekommer, har Commiteen för en så bestämd reglering sökt i förwäg undanröbjä allt hinder, i afseende på tiden till sakens fullföljande i Sfwerrätt." Not. till allm. civillag, sid. 263.

Om stiftelsen af Sveriges första Hofrätt och om dess ändamål att blifwa Konungens högsta Råd, lemnas Commiteens motiver till civillagen (sid. 303) en något fullständigare underrättelse, än Profesorerne betänkan, men det är föga värdt att grubbla på ett ändamål, som ej warade längre, än från 1614 till 1615. Hofrätterne hafwa nu i tvåhundra år ej varit annat, än instantier under Konungens Revision eller Högsta Domstol. Frågan är således endast om att lämpa deras inrättning och tillgänglighet efter denna deras verkliga egenkap, ej efter deras forna, alltför kortlifwade bestämmelse. Deras, att Hofrätterne, genom ett ord af samma wärde, som skapat dem, förwandlades till underinstantier, får man likwäl ej sluta till möjligheten af en lika lätt skeende förvandling för nu warande Högsta Domstolen. Konungarne draga ej mera rättsfrågor in i sina Rådskamrar; och man wet nu för tiden, att högsta domaremakten ej är fästad wid "Konungens Person och närmaste omgifning." För öfrigt hör det ej till tidens anda att belasta Staten med flera kostbara instantier. Man börjar till och med nästan allmänligen tro, att en eller annan af dem, som finnas, kan utan olägenhet umbäras, och att man lika litet i Sverige, som annorstädes, behöfwer, genom ett öfverflödigt antal af lägre instantier, afwärja mödorna för de högre.

3) Att man såsom alternativ till ett Kapitel i Rättegångsordningen framlagt förslag till juryinrättning.

I detta ämne hafwa Profesorerne i Upsala gjort följande anmärkning:

"Mera specielt rörande den nu ifrågawarande delen af lagstiftningen är Commiteens försildta förslag till införande af jury uti den swenska brottmålsprocessen. Men då Commiteen sjelf endast såsom ett alternativ framställt detta förslag och sålunda icke synes hafwa tilltrött sig att owillkorligen tillstyrka dess antagande, åtminstone under närwarande förhållanden, torde granskningen af förslaget i denna del få inskränka sig till följande allmänna reflexioner. Att juryn, eller åtminstone en dermed analog inrättning, uti äldre tider icke varit främmande för den swenska lagstiftningen, är wäl en känd sak; men torde näppeligen kunna återopas som en grund för dess återupptagande. Twärtom skulle dess försvinnande ur swenska domstolsinrättningen, häldst som detta skett utan någon bestämd åtgärd från lagstiftarens sida och så omärkligt, att tiden för dess upphörande icke med noggrannhet kan angifwas, tyckas föranleda det ömböme, att det varit dess egen olämplighet, som föresakat dess antiqverande. Härmed må nu wara huru som häldst, så tärer wäl frågan om införande af denna inrättning, som numera för oss är att betrakta såsom verkligt främmande och ny, hufwudsaktligen härleda sig dels från de toford, hwilla uti nyare tider derpå blifwit löfada af dem, som utgifwit sig för folkfrihetens försvarare, dels från det wärde, som i allmänhet sättes på denna inrättning i England, utur hwars författning åttilliga nyare lagstiftare bemödat sig, att mer eller mindre troget afscopiera densamma. Utan att i ringaste mån sätta i fråga den goda werkan af denna inrättning hos det folk, med hwars politiska och judiciella samhällsleif den uppvärt och införlifwat sig, såsom i England, torde wid dess införande uti stater, der detta icke är händelsen, samma betänkligheter möta, som wid öfverslyttande på främmande botten af hwarsje institution, hwars wälgörande werkan hufwudsaktligen beror på det nationella deri. Betraktar man denna inrättning

"i allmänhet, så torde om densamma kunna sägas, att dess möjlige företräde framför andra
 "domstolsorganisationer, snarare wore af politisk än af juridisk natur; en omständighet, som
 "nödvändigt gör dess lämplighet mera beroende af locala och nationella förhållanden, än af
 "egentliga rättsgrunder. Till undvikande af widlöftighet torde göra tillspillet att i detta af-
 "seende hänwisa till en hög auctoritet i fråga om criminallagsstiftning, nemligen Feuerbach uti
 "des bok Ueber das Geschwornengericht. Detta förhållande gör äfwen, att man icke kan til-
 "lägga erfarenheten uti de länder, der denna inrättning genom sednare tiders lagsstiftningar
 "blifwit införd, något afgörande vittnesord, äfwen om resultatene af denna erfarenhet wore
 "mera enhälligt erkända såsom förmånliga, än de verkligen äro. Dels torde tiden ännu haf-
 "wa varit för kort för ett fullt pålitligt bedömande af dess verkningar, dels har den blifwit
 "införd med sådana modificationer, som till en del förändra dess karakter, dels ändteligen
 "torde de löfod, hwarmed den ofta blifwit omtalad, åtminstone hwad Frankrike angår, till
 "en stor del så skrivas på räkningen af dess revolutionära uppkomst. Ett swårt hinder för
 "des införande i Sverige torde i alla fall alltid komma att ligga uti förhållanden, som äro
 "swårt fädernesland egna, i afseende på landets widsträckt och glefa befolkning, samt bri-
 "sten på förmögenhet hos enskilda och i allmänhet på en class af medborgare, hvars intel-
 "lectuella bildning samt oeconomiska och politiska ställning kunde gifwa den nog anseende, tid
 "och flitighet till att bestrida jurymannabefattningen på ett sätt, som kunde uppehålla dess
 "wärdighet, och gifwa någon säkerhet för ernandet af det dermed åsyftade ändamål. Utan
 "tillwaron af en sådan class, som är tillräckligt talrik och utspridd öfwer hela landet, är det
 "fruktanswärdt, att juryinrättningen antingen skulle förfalla till en tom formalitet, eller gö-
 "ra en stadlig oreda i lagskipningen och, genom de kostnader den skulle medföra, blifwa en
 "börda för landet."

Såsom motsyde till detta yttrande återoppar Commiteen hwad motiverna till 8 Kapit-
 let i Rättegångsbalkens senare del innebålla, angående juryinrättningen, ur historisk, juridisk
 och politisk synpunkt betraktad *). Deras torde kunna dömas, huruvida den af Commiteen

*) Under titel af särskild Nämnd, förefommer här den inrättning, hwilken, all-
 mänt känd under namnet Jury, för närvarande i England, Skottland, Nordamerika
 och Frankrike uti alla brottmål af hwarare art, men i Sverige endast uti tryckfrihets-
 mål, begagnas till afdomande af frågan, om den tilltalade är skyldig eller icke.
 Den nyttan af denna inrättning i allmänhet och om lämpligheten af dess införande der
 den ej finnes, eller dess utwidgande der den för någon del är antagen, har man i sena-
 re tider talat och skrivit så mycket, att ämnet kan sägas vara i det närmaste utiömdt.
 Man har betraktat det ur historiska, juridiska och politiska synpunkter, och bedömt det oli-
 ka, allt efter som den ena eller den andra varit öfwerwägande. Till något egentligt re-
 sultat har man med allt detta twiflande ej kommit. Striderna hafwa stannat derwid,
 att inrättningen blifwit prisad och försvarad, såsom en från forntiden räddad helgedom,
 ett wärn för sanning och rätt och ett frihetens palladium, der man ägt den, men der-
 emot afmålad såsom en förådrad, rättsförstörande och för allmänna ordningen äfventyr-
 lig anstalt, der den alldeles icke, eller blott till någon mindre del, varit införd.

I historiske hänseende borde juryinrättningen wisserligen kunna göra anspråk på förtro-
 ende i Sverige. Den räknar sina anor från våra, lifasom från de öfriga Skandinaviska

wäckta fråga om denna inrättnings möjlige införande i en framtid "hufwudsakligen härleder sig från de loford, hwilka uti nyare tider blifwit löfades af dem, som utgifwit sig för folk-
"fri-

och Germaniska folkens, äldsta lagar och rättsinstitutioner. Så lång tid har dock förflutit sedan bruket af denna inrättning här i landet upphörde, och så få lemmingar af dess ursprungliga betydelse finnas nu för tiden qwar i nationens seder och minnen, att dess återinförande ej kan anses amoralunda, än såsom en fullkomlig nyhet i lagstifningsväsendet. Den har hos oss en gång förswunnit ur ledjan af lefwande samhällsorganisationer. På gammal historisk grund kan den ej mera uppträda. Skälen för eller emot dess antagande måste sökas i förhållanden, som tillhöra den närvarande tiden, ej i dem, som gått under i den förflutna.

Enligt hwad Commiteen wid 6 Kapitlet annärft, är jurymannens domsätgärd, i fråga om den anlagades fällande eller friande, af ingen annan natur, än den ständiga domarens, i samma fråga. Den förre måste, om han skall samwetsgramt uppfylla sitt kall, pröfwa skäl och bewis, och endast på dem grunda sitt omdöme, liksom såwät som den senare. Hos båda måste följaktligen förutsättas de förståndsegenskaper, som för en sådan pröfning äro af nöden. Om det nu ej kan påstås, att dessa egenskaper finnas i högre mått hos jurymannen, än hos domaren, lärer det böra medgifwas, att den säkerhet för rättwisa i domslutet, som ligger i den dömandes förmåga eller skicklighet att pröfwa juridisk bewisning, icke kan genom jurymrättningen tillförlitligare ernås, än genom den wanliga domstolsorganisationen. Huruwida åter i detta afseende den förra inrättningen må antagas vara jeunigod med den senare, beror på graden af den allmänna bildning, som kan påräknas hos de samhällsklasser, ur hwilka medlemmarne af en Jury skola wäljas.

En annan lika oumbärlig egenskap hos den, som skall fälla en rättwis dom, är sjelfständighet. Det borde ej wäcka förundran, om denna oftare träffades hos en Jury, som blifwit wald bland folket och, efter fulländad förättning, till det enskilda lifwet återgår, än hos en domarepersonat, som blifwit tillsatt af Styrelsen och i fortsärande tjänsteförhållanden qwarstår. Därför är det för denna egenskap, som jurymrättningen måst värderas i de länder, der den finnes; och det är deruti, som den synes äga ett owebefägligt företräde, för hwilket land som helst, i wisa mål, der domarens sjelfständighet, mera än i andra, kan sättas på prof. Men äfwen i denna del måste gagneligheten af en jurymrättning mätas efter ståndpunkten af den inre kraft, som utwicklat sig hos folket. Sjelfständigheten hos jurymannen är starkare eller swagare, allt efter som nationallymmet i allmänhet mer eller mindre antagit en upphöjd och frifinnad character.

I samma mån som denna character utbildas hos ett folk, och i samma mån som de constitutionella begreppen öfwergå till allmän anda, åter och behofwet af en jurymrättning i widsträcktare mening känna sig. Ur politisk synpunkt betraktad, är denna inrättning icke annat än en folkrepresentation, under den form, hwari en sådan sluter sig till domaremakten och ger den sitt tillbörliga stöd i medborgerliga förtroendet. Den är för denna, hwad den egentliga nationalrepresentationen är för lagstiftande makten, och hwad municipalsstyrelserna äro för den verkställande. De särskilda anspråken på dessa inrättningar eller deras fullkommande stå med hwarandra i nära samband och inbördes werksverkan. De skola också, ej mindre för den ena än för den andra, twifwelsutan för eller senare göra sig gällande i allmänna tänkesättet, hwaraf följden måste blifwa: — ett förnuftsrent tillfridsställande af dem alla. Mot. till allmän Criminallag, pag. 136—138.

“frihetens försvarare,” och huruwida Professorernes i Upsala anmärkning innebär några särdeles wigtiga omständigheter, dem Commiteen förbisett.

Feuerbach war på sin tid “en hög auctoritet i fråga om criminallagssifning,” och denna höga auctoritet förklarade år 1813, att juryinrättningen war nöd wändig i en demokratisk statsförfattning, och wäsendtlig i en blandad, d. w. s. en sådan, hwari folket har rätt att handla i egenkap af Statsmakt *). Till det senare slaget läser svenska statsförfattningen omedelbart böra räknas. Således är den Feuerbachska auctoriteten ett stöd just för deras mening, som yrka juryinrättningens införande i Sverige. Hwad Feuerbach för öfrigt tänkte om juryinrättningen 1813, torde hafwa undergått åtskilliga modificationer under hans senare tid, efter hwad man kan sluta af hans bok Ueber Offentlichkeit und Mündlichkeit (1821—25), deri han ej mera synes klandra nämnda inrättning i allmänhet, utan blott antyder de brister, han funnit i den Fransyska.

För den, som älskar auctoriteter, må nämnas en annan, hwilken för den närwarande tiden säkerligen är lika stor, som Feuerbach varit för den förflutna. Denna auctoritet är Mittermaier, en af Tysklands nu lefwande förnämsta jurister, om icke den förste af dem alla, åtminstone i hwad criminalrätten och processen angår. Han har, ej längesedan, såsom medlem af folkrepresentationen i Baden, talat bestämdt för juryinrättningen och högtidligen återkallat hwad har skrifwit emot densamma år 1819, i sin bok: “Ueber die öffentliche und mündliche Strafrechtspflege und das Geschwornengericht **). Detta, jemte mycket annat af enahanda betydelse, som skulle kunna anföras,

*) “Så nöd wändig jury är i en democratie, så wäsendtlig är den i en blandad författning. Under denna senare förstår jag endast en sådan, hwarest selswa suveräniteten är delad emellan folket och en Monark eller en aristokratisk korporation, eller emellan dessa tre, så att hwarje särskild medrådande del tillkomma blott wiså beståndsdelar af högsta makten, men det hela af högsta makten åter träder i utöfning såsom samwerkans af berörde tre åtskilda beståndsdelar.” *Beachtungen über das Geschwornengericht*, 1813, sid. 57.

**) I en afhandling med titel: *Die gesetzliche Beweisstheorie in ihrem Verhältnis zu Geschwornengerichten*, införd i *Neues Archiv des Criminalrechts*, 13:e Bandet (1832), har Mittermaier, sedan han wisat omöjligheten att binda domaren genom af lagstiftaren uppgjorda bewisningstheorier, och swårigheten att, såsom man föreslagit i Bayern, låta ständige domare pröfwa bewisningen med lika oinskränkt rätt som jurymän, yttrat sig på följande sätt: “wilde och wände man sig huru man will, det ges blott en utwäg, den att införå Jurydomstolar.” Författaren till denna uppsats war, från 20 år tillbaka, motståndare af dessa domstolar; men sedan allmänna befattningar förpligtat honom att sielf bearbeta utkastet till en criminalprocessordning, sedan han funnit, att alla försökt att utarbete en laglig bewisstheorie, eller att genomföra en blott negativ bewisstheorie, misslyckats, sedan han insett farorna af att ått rättslärdas ständige domare inrymma rättigheten att ålägga hwilket straff som helst, äfwen på circumstantiel bewisning; “är han öfwertygad, att swårigheterna ena endast genom Jurydomstolar kunna afhjelpas.”

wittnar, att Rysslands welenfapsmän icke tänka alldeles detsamma nu, som de tänkte 1813 och 1819. De anse stillastående lika litet hos den enskilda mannen, som hos nationerna för en dygd; och de blygas ej att bekänna de förändringar, tänkesätten äfwen hos dem sjelfwa undergått, genom ett nogare begrundande af tiderna och deras tecken.

I anledning af hwad wid de särskilde Kapiteln i förslaget till Rättegångsbalken blifwit annärkt, finner Commiteen sig böra tillägga följande:

1 Kap.

Om Domstolsinrättningen och hwad dertill hörer.

Stfte §., der de mål omtalas, som angå disciplin wid allmänna lärosäten, innehåller icke, såsom Professorerne i Upsala tyckas påstå, att Commiteen antagit den disciplinsrätt öfwer de studerande, som skulle tillkomma academiska styrelsen, "endast i analogie med den disciplinarmyndighet," som blifwit tillagd andra Kollegier öfwer deras underlydande. Denna §. säger blott, att "särskilde författningar bestämna, huru mål" af förenämnde beskaffenhet "behandlas." Commiteen har således ingenting vidare antagit, rörande academiska disciplinen, än att den genom slika författningar skulle regleras. Om academiska criminal-jurisdictionen och möjligheten af dess skiljande från disciplinsrätten, är enligt hwad Doctor Dellén sannfärdeligen erindrat, "så mycket skrifwit och "twifadt, att ämnet bör anses vara tillräckligen utredt för den, som opartiskt vill "inse det rätta," och att följaktligen gerna, efter Professorernas i Upsala råd, må "lemnas åt sakkunnige att afgöra," hwad som med förstånd och erfarenhet i denna del bäst öfwerensstämmar.

De skäl, Commiteen uppgifwit för sin mening, att bedömandet af det criminella ansvaret för tillgrepp af allmänna medel ej bör tillhöra den Schwerrätt, som är föreslagen för kamarmål, synas ej wedertagde af hwad bemänte Professorer deremot anfört.

Härwid må jemwäl anföras ett i förenämnde afhandling citeradt yttrande, som finnes i motiwererna till det år 1831. Ständerna i Bayern förelagda förslag till rättegångsordning i brottmål. Efter det författarne af dessa motiwer förklarar sig sinna nödwändigt, att de domare, som pröfwa bewisningen, äro andre, än de, som göra lagtillämpningen, fortsfara de: "Jurydomstolar äro ostridigt det bästa medel, som kan uppfinnas, dock endast då, när alla omständigheter äro tjenlige dertill. Först och främst hörer dertill en bekantskap hos folket med rätts- och domstolslifwet, således en offentlighet wid rättegångar, som redan någon tid ägt rum." I sammanhang härmed tillsyftes i berörde motiwer, att genom införandet af offentligheten, och af juryinrättning för tryckfrihets- och ärekränkingsmål, folket småningom må förberedas till det swåra kallet att pröfwa bewisningen äfwen i andra brottmål.

Det bör ihogkommas, att man i Bayern ej behöft grunda omdömet om juryinrättningens gagnelighet på de lossänger, som låtit höra sig från andra länder, emedan man haft tillfälle att lära känna denna inrättning på närmare håll, uti de till Bayern hörande Rhenprovincer.

Förrän balancé är gifven, kan naturligtvis ej något ansvar för tillgrepp äga rum; men så vida balancéns belopp, efter hvad Professorerne påslätt, måste fastställas i och med desamma selskwa des tillvaro med full laglig wisshet bestämmes, möter ju intet hinder för den criminala frågans pröfning af vanlig domstol, sedan den civila frågan är afgjord. Skulle åter balancen till sitt fulla belopp ej kunna utredas på samma gång som des tillwärelse finnes gifven, så borde wäl den tillfälligheten, att brottets objectiva storhet då ej komme i beståndt öfwerwägande wid straffets utsättande, icke föranleda dertill, att förbrytaren skulle, såsom hittills, ligga i häkte år från år, utan att få hvarken dom eller straff. Detta långwari- ga häkte bleswe ju desutom en mildrande omständighet, hwilken möjligtvis slutligen wer- kade lika mycket till straffets sänkning, som brottets objectiva beskaffenhet till des höjning. För öfrigt är det alltid en oförmilighet, stridande emot selskwa grundbegreppet om ordentlig brottmålsrättegång, att någon dömes till swårare kroppsstraff, på en striftwerling, som före- gått emellan honom och en allmän åklagare, wid en aflägsen Öfwerdomstol, der han ej per- sonligen funnat höras.

Commiteen finner ej, lika med Professorerne i Upsala och Doctor Dellbén, nå- gon ytterligare bestämmelse i 23 §. wara nödig, för att umärka rätta meningen af det stadgande, der föreslås, och hwilket bemänte anmärkare till selskwa principen gilla. Efter den grundsats, Committeen sökt utwickla i motiwerne till denna §., och hwilken är den- samma, som ligger till grund för hela den föreslagna rättegångsordningen i brottmålt, bör åklagaremakten eller åkäranderätten ej sammanblandas med domarens functioner. De senare äro slutade, när dom fälles för det åtalade brottet. Det beror derefter, som Com- mitteen uttryckligen förklarar, på allmän åklagare eller wederbörslig målsägande, om nytt åtal skall anställas för annat brott, eller icke. Sker ej sådant åtal, är det klart, att den redan fällda domen sättes i werksällighet; sker det åter, så afbidas naturligtvis ny dom. Här behöfwer följaktligen ej bestämmas mera, än att hwarje målt för sig afgö- res, och att om flera domar slutligen finnas innehålla straff, som ej kunna förenas, werksällandemakten äger äfwa ett generelt förklarande af sista domstolen, huru straffen skola sammanläggas. Detta är ock hwad §. tydligen stadgar. Går man nu till 6 Kap. Straffbalken, dit hänwisning blifwit lemnad, så får man der nödige besked, både i hwad mån straff kunna förenas, och om grunderna för deras sammanläggning. Att, såsom Professorerne anmärkt, det skulle, oaktadt hwad 18 §. 6 Kap. Straffbalken stadgar, wis- sa sig "twiswelaktigt, huru försaras skall, om angifwelse sker mot en person, som re- dan börjat undergå ett för annat brott honom ådömdt straff, hells om detta straffs huf- wudsaktliga caracer i wäsendtlig mån beror på des continuitet t. ex. ensligt fängelse, eller watten och bröd," kan Committeen ej förstå. Wore anmärkningen grundad, så bor- de rättelse införas, icke i förewarande §., utan i nyfnämnade §. af Straffbalken; men Committeen förmodar, att äfwen der finnes sagdt allt hwad som lämpligen kan sägas, då det heter, att den, som på sådan angifwelse, blifwer förwunnen till annat brott, "skall så dömas som hade han på en gång varit för båda brotten lagförd," men att,

wid straffets tillämpning för det senast upptäckta brott, "asseende" skall göras "å hwad han, såsom straff för det förra, redan kan hafwa utslätt." För detta "asseende" lära bestämda regler lika litet kunna uppställas, som för bedömandet af särskilde omständigheter wid straffmätning i allmänhet. Commiteen tror åtminstone så, efter ingen ledning till slika reglers uppgörande blifwit af någon anmärkare gifwen, ehuru det säkerligen ej påstås, att anklagelse i förenämnda fall skulle utan all påföljd aflöpa.

För Commiteen har det varit swårt att rätt fatta meningen af hwad Doctor Dellbén slutligen yttrat i dessa ord: "om än den förbrytelse för hwilken han (den tilltalade) först lagföres, är så grof att lifwets förlust eller frihetens förlust för alltid äro påföljder deraf; så anse wi det icke bestomindre wara en oestergiflig nödwändighet att, deräst amman förbrytelse å annor ort af honom blifwit begången, derstädes wederbörligen ransakas och dömes, innan det dömda straffet verkställles. Som man finner, kan tredje mans rätt deruppå lätteligen bero, och i alla händelser fordrar lagen och rättwisans oestergifligen, att en begången förbrytelse med laga straff belägges." Commiteen begriper ganska wäl skälet, hwarföre åtal skulle kunna blifwa nödwändigt, "då tredje mans rätt deruppå berodde;" och just för en slikt händelse har Commiteen i 2 Kap. 6 och 13 §§. bestämdt förklarar målsägande berättigad till talan, så wäl då allmän åklagare ej anställt åtal, som under det denne sådant utför; men hwarföre det skulle vara så oestergifligen nödigt "i alla händelser," att låta med nya straff belägga den, som ej mera kan straffas, d. w. s. den, som redan är fälld till ett straff, hwilket ej kan förhöjas, infer Commiteen icke. Commiteen tror, att det omdöliga ej rimligen kan af någon nödwändighet fordras; och Commiteen hade ej wäntat, att en anmärkare, som börjat med att erkänna "olägenheterna af fångars förskande fram och åter," och att gifwa Commiteens framställning i förevarande ämne ett sådant loford: "ei mindre dessa premisser, än den slutföljd, som af desamma blifwit dragen, hafwa syntes oss fullkomligt riktiga," skulle sluta med att utsäga en oestergiflig förkastelse om icke allena öfwer sjelfwa principen för hwad Commiteen föreslagit, utan äfwen öfwer allt hwad förut i samma anda blifwit gjordt, genom de af Commiteen åberopade förfatningar, nemligen Kongl. Brefwen den 2 Mars 1748 och den 29 Jüli 1812, Kongl. Kongörelsen den 18 December 1823 och Kongl. Förordningen den 1 Mars 1830.

Wid 26 §. har Doctor Dellbén anmärkt, att den sist förekunnande citation af 2 Kap. 6 §. skulle kunna hänföras till Rättegångsbalkens förra Del, enär denna förut i samma §. omtalas. Ehuru Commiteen anser någon tweetydighet ej böra äga rum, för den, som med uppmärksamhet läst Commiteens förslag i allmänhet, emedan hwarje citation, deri ej amman half eller afdelning utfättes, alltid hänwisar på den, hwari citationen infördes, har likwäl Commiteen, genom tillägg af ordet "här," sökt afböja allt misligt missförstånd.

Profesorerna i Upsala hafwa gjort anmärkning wid den i 24 §. gifna tillåtelse för målsägande, som genom särskild rättegång utföker stadestånd, att utföra sin talan

wid den Rätt hwarunder swaranden för sin person lyder. Anmärkningen kan näppeligen fortare upptagas, än med Professorernas egna ord: "Frågan om skadestånd är wäl i sig self ett blott fordringsanspråk, och således af civil natur; men twiswelaktigt kan synas om någon annan domstol än den, som dömt i brottmålet, med nödig fullständighet kan behandla densamma. Om ersättningsfrågan helt och hållet skiljes ifrån criminalmålet, så kan des utförande icke allenast förorsaka uppehåll i straffexecutionen, utan äfwen, genom den målsäganden härwid lemnade optionsrätt, leda derhän att förbrytaren, som wäl icke kan betagas, att personligen swara i ersättningsfrågan, om han i följd af criminaldomen är häktad, kan komma att derföre transporteras först till sitt forum domicilii, som kan vara långt aflägsset från forum delicti, och sedan åter till bestraffningsorten, hwilket utan twiswel wore både ändamålstöft och skadligt. Regeln att *accessorium sequitur principale* torde derföre lämpligen äfwen här bdra stadgas till efterföljd, såsom icke innebärande någon inskränkning uti en målsägandes tillbörliga rätt. För öfrigt torde kunna anmärkas, att då, såsom det synes af Mot. sid. 103, Commiteens mening varit, det skadeståndsfrågan må särskildt utföras blott i den händelse, då brottmålet efter allmän åklagares talan redan är afdömdt, utan att denna fråga blifwit pröfwad, sådant både bordt och kunnat uttryckas beständare än som stett uti 24 §. 1 Kap. äfwen om den jemnföres med 13 §. 2 Kap."

I sammanhang härmed förekommer en anmärkning af Doctor Dellben, så lydande: "Att öfwerlemla åt parternas godtycke hwaräst de wilja låta sin sak förekomma, och att således upphäfwa den allmänna grundsatsen i 10 Kap. 11 §. Rättegångsbalken "ej må någon sak utan i rätten domstol upptagas ic." kunna wi ej undgå att anse för betänkligt. Det må wäl anses riktigt att göra åklagandet af wissa mindre förbrytelser endast beroende af målsägandens enskilda åkärn, men att såsom påföljd deraf lemna walet af domstol åt kärandens (åklagarens) behag skulle medföra en alldeles obehörig oreda och förvirring. Man märke nemligen att icke det ringaste logiska eller juridiska samband äger rum mellan de twenne olifartade omständigheterna att kunna beifra eller nedlägga sin sak å ena sidan, och att, i fall man beifrar den, godtyckligt wälja hwilken domstol som helst å den andra. Detta sednare strider emot den allmänna afstning och esterrättelse som en hwar bör wisa mot rättegångsordningens för alla fall och alla personer lika gällande föreskrifter; det skulle i många händelser genom wederspartens inwändning förantleda uppskof och krängel, och alltid leda till misförförande af den belägenhet, hwari hwarje medborgare står till lagen, att denna alltid är öfwer honom, alltid är den klippa, hwaremot det enskilda godtycket för gäfwes uppbynder sina bestormningsförsök. — Det högsta arbitrage wi uti förevarande fall skulle medgifwa, wore ett forum optionis, ett wal mellan forum delicti och den anklagades forum domicilii."

Så wida det icke är en öfstergiftlig fordran af en ordentlig brottmåls-rättegång, att frågan om skadestånd må ste vara utredd, innan frågan om straff afgöres, och att dom följaktligen på en gång nödwändigt skall fällas öfwer begge dessa frågor, — hwilket hwarken lagstifningen hittills allmänneligen antagit, eller Commiteen trots sig

böra för framtiden owillkorkligen föreflå, — lärer det ej sällan kunna inträffa, att straff-executionen för sig går, utan minsta samband med hwad som förelöper i stadesståndswägen. Det är just på detta sätt, som det senare ei får "brorsaka uppehåll" i den för-
 ra; men då kan det ju icke eller äga inflytande på straffexecutionen, om stadesståndsfrågan utföres wid en domstol, eller wid en annan. Wißerligen har swaranden i alla civila mål rättighet att personligen inställa sig, om han kan; men har han, genom eget brott, betagit sig denna förmån och satt sig i den ställning, att han må ste ut-
 blifwa, så är han, efter hwad Commiteen föreslagit i 15 Kap. 2 §. af Rättegångsbalkens förra Del, skyldig att svara genom fullmäktig. Huruvida det hånle eller fängelse, hwari han hånles, är mer eller mindre afsläpse från den domstol, hwarunder han lyder för sin person, än från den, wid hwilken han blifwit dömd för brottet, är en ren tillfällighet; men den allmänaste grundsats i fråga om forum är utan twifwel den, att en hwar swarar för sina gerningar wid den domstol, under hwilken han personligen lyder; och det är ett undantag från denna regel, att man wid annan domstol swarar för wi-
 sa gerningar, för dem nemligen, som medföra straff. Detta undantag har sitt egentliga upphof deri, att man påräknat lättaste tillgång till nödiga upplysningar i den ort der brottet timat, och att man trott straffet medföra bästa werkan, såsom allmän warning, om det der ålägges. Då det nu är målsäganden sjelf, som får wälja swarandens eget forum, och då werkan af straffet ej har gemenskap med stadesståndsfrågans behandling, finner Commiteen sig icke, af blotta wördnaden för den gamla sentensen: "accessorium sequitur principale," befogad att frångå sitt förslag i denna del. Att särskildt käromål om stadesstånd kan utföras, då dom i brottmålet, på allmän åklagares talan, är fälld utan att målsägandens rätt till stadesståndet blifwit pröfwad, säges uttryckligen i 2 Kap. 13 §.: att sådant käromål ej kan utföras, då stadesståndsfrågan redan är utförd, lärer ej behöfwa sägas; men man kan tänka sig det fall, att målsäganden ensam åtalat ett ringare brott, och på begäran fått dom i fråga om straffet, under förbehåll af rättigheten att särskildt kära om stadesståndet. Lifwen för detta fall gäller 24 §. i 1 Kap., hwarföre der, liksom i 3 Kap. 13 §., icke eller nämnes allmän åklagare, utan endast, att "dom i brottmålet fälld är."

När Doctor Dellén befarat, att om enskild målsägande kunde åtala brott, som nämnas i 2 Kap. 12 §., wid hwilken domstol som helst, "det skulle i många händelser, genom wederpartens inwändning, föranteda uppfhof och frångel," synes det hafwa undfallit bemänte anmärkare, att en sådan rättighet ej medgifwes målsäganden i annan händelse, än om inwändning icke göres, hwilket lätteligen kan inhentas af 25 §. i 1 Kap., hwarifrån anledning till denna anmärkning förmodligen blifwit tagen. Der stadgas nemligen, att om Rätten finner sig obehörig att upptaga målet, den skall wisa det ifrån sig, ändå att inwändning derom ej göres, såwida det icke är af den beskaffenhet, som omtalas i 2 Kap. 12 §.; hwaraf följer, att om målet är af denna beskaffenhet, det ej kan afwisas, då inwändning derom icke sker. Redan i 10 Kap. 25 §. af Rättegångsbalkens förra Del, har Commiteen

förestagit ett dylikt stadgande för tvistemål. Ett brottmåls, hvarmed allmän åklagare ej kan sig befatta, och deri enskild förande yrkar endast några penningebörre & annan, tror Commiteen ej vara af större wigt för allmänna ordningen, än ett tvistemål; och Commiteen kan swärtiligen föreställa sig, att af detta ringa måls utförande wid annan Rätt, än den, under hvars domwårso brottet blifwit begånget, då parterne derom äro ense, så rystliga följder möjligen kunde inträffa, att det "skulle medföra en alldeles obehörig oreda och förwirring" "leda till misskännande af den belägenhet, hwari hwarje medborgare står till lagen," "eller "bringa i förgätenhet," "att denna alltid är den klippa, hwaremot det enskilda godtycket för-gäfwes uppbjuder sina bestörningsförsök."

Rörande den föreslagna offentligheten wid domstolar hafwa Professorene i Upsala anmärkt följande:

"§. 26. Uti denna §, jemnförd med 3 §. 7 Kap. af Rättegångsbalkens förra "Del, har Commiteen stadgat såsom allmän regel, den största möjliga offentlighet wid "rättegångar, utan all inkränkning i afseende på domstolarnes bestäffenhet och egenkap "af högre eller lägre. Såsom skäl härtill har Commiteen (Motiv. till Rättegångsbalkens förra Del sid. 266, och till sednare Delen sid. 96.) anfört, att det "i Sverige "warit en urgammal sed, att rättegång skolat föras offentligen." Denna urgammala sed sammanhängar med den omständigheten att domstolarne i äldsta tider woro Ting d. w. f. "folket's allmänna sammankomster, swarande mot hwad hos våra stamförwandter kallades "placita. Wid de domstolar, som utur dessa Ting hafwa sin uppkomst, och ännu "deraf bibehålla namnet, såsom underdomstolarne å landet, äfwen som wid den stadsrätt, "om hwilken säges i 5 Kap. Stadslagen, att den skulle vara å Torgheno ute, "har derföre offentligheten consequent blifwit bibehållen, och det förmodligen i äldre mån "än den urgammala sedan warit, emedan uti Tingen åtminstone, wäl ingen annan "war berättigad till deltagande än de, som woro representanter af det egentliga folket, "sålredes icke trälar, qwinnor eller löst folk. Då utöfningen af Konungens domaremak "förflyttades ifrån de offentliga folkmöderna till Hans Rådesförsamling, upphörde wäl naturligen allmänhetens rätt att derwid vara närwarande. Att det utan undantag skulle "tillåtas hwar och en, utan afseende på stånd, bildning, yrke eller kön, att intränga "uti den domstols sessionsrum, der Konungen, om Han så godt finner, kan taga säte "och stämna, synes vara söga påsande och utan all wäsentlig nytta. Föröfrigt torde den i "afseende på sjelfwa saken wigtiga och nödiga offentlighet wid rättegångar äfwen kunna "winnas utan sådant oinfränkt tillträde för den egentliga allmänheten. En stor och "wäsentlig skillnad emellan offentlig rättegång och hemlig procedure kan icke allenast "äga rum, utan har enligt lagens både anda och bokstaf alltid funnits i den swenska "lagstifningen, äfwen utan en sådan absolut publicitet. Wittermajer anmärker uti sin "bok: Das deutsche Strafverfahren, i Abtheit. §. 29, att offentligheten kan betraktas uti tre afseenden, nämligen 1:o i afseende på den tilltalade; så att "ingen processuell åtgärd, t. ex. anklagelsens afgifwande, wittnens förhörande, m. m. får "fbretagas utan i hans närwaro. 2:o i afseende på domstolen; så att endast inför den

"till domfört antal församlade rätt, som skall dömma i saken, alla förhandlingar, för-
 "hör o. s. w. kunna verkställas. Om man undantager några mål, deruti Sverdomsstol
 "skall dömma sedan Underrätt ransakat, så har väl i båda dessa hänseenden fullständig
 "offentlighet hittills icke saknats uti den swenska rättegångsordningen, men skulle tillä-
 "wentyrs i betydlig mån komma att göra det genom Commiteens förslag, att helt och
 "hållet stija den så kallade generalinquisitionen från domarens befattning. 3:o i affeen-
 "de på allmänheten; så att tillträde till domstolens sessioner oinfränkt medgifwes hwar
 "och en bland folket. Om lämpligheten af denna absoluta publicitet kunna tankarne wa-
 "ra delade. Att, såsom väl ofta sker, till grund derför åberopa oombärligheten af en
 "controll på domaremaktens utöfning, torde wid närmare granskning befinnas tämmeligen
 "yttligt; emedan den kontroll, som af allmänheten kan utöfwas, på sin höjd skulle kun-
 "na antagas sträcka sig till några yttre mindre wäsentliga formaliteter. Deremot torde
 "exempel icke saknas derpå, att en oinfränkt publicitet någongång blifwit begagnad af
 "allmänheten till att genom opinionsyttring, eller på annat sätt, söka imponera på dom-
 "stolen. Att derföre utwidga offentligheten utöfwer hwad hittills wänligt varit, synes
 "os icke af behofwet påkalladt. Wid frågan om des nödwändighet, säger Mittermaier
 "ganska riktigt, måste noga tagas i betraktande des ofwananförde trefaldiga riktning, äf-
 "wensom att icke någon wif form deraf är den enda för ändamålet winnande tjenli-
 "ga, och att mycket härwid ankommer på hela systemet af criminal-proceffen och dom-
 "stolsinrättningen."

Utan att inlåta sig i någon widlyftig undersökning om den forda offentligheten
 wid rättegångar i Sverige, will Commiteen blott erindra, att den äfwen i Hofrätt, som
 efter sin första bestämmeelse war Konungens Högsta Domstol eller Rådshöf-
 "ägde rum, enligt hwad man kan inhämta af 28 §. i 1615 års rättegångsprocess, der
 det stadgas, huru förhållas bör, då Rättens Ledamöter stola öfwerlägga om beslut: "först
 "skall tillsägas de stridige parterne att de wila från Rätten, samt alle andre, som
 "der med intet hafwa att beställa, så att ingen blifwer tillstädes der inne
 "qwar, undantagandes wår Domhafwande, Besittare, Secreterare och Rättegångsfrifware."
 En qwarleswa häraf är den offentlighet, som ännu brukas wid behandling af alla såkalla-
 de actioner i Hofrätterna. Om Professorerne mena Hofrätten med den "Rådshöf-
 samling," hwartill "Konungens Domaremakt förflyttades från de offentliga folkmöte-
 na" — och till någon annan Rådshöf-samling verkställdes icke, Commiteen wetherligen, så-
 dan omedelbar flyttning —, torde följaktligen det onförmälda "naturliga uppörandet af all-
 mänhetens rätt att derwid wara närwarande" ej så, såsom historisk uppgift, tagas all-
 för noga efter bokstafwen. Detta kan dock wara tämligen lifgiltigt; ty Commiteens yt-
 trande, att det "i Sverige varit en urgammal sed, att rättegång stolat föras offentligen,"
 har ej kunnat motsägas; och frågan, huruvida man bör återgå till samma sed, beror på de
 skäl, som i närwarande stund tala för den. Dessa skäl ligga egentligen i statsförfattningens
 anda, och behöfwa ej utbredas för den, som något förstår hwad constitutionella former i Do-
 maremaktens utöfning betyda.

Professorernes citation ur Mittermaiers bok är ganska riktig; men de hafwa rå-
 fat förbigå ett par ställen i samma bok, hvilka äfwen förtjena att läsas och dem Com-
 miteen derföre will tillägga. De lyda sålunda: "Unggången af straffprocessens offent-
 lighet i Tyskland har sinänningom tillkommit genom många orsakers samverkan, och till en
 del blifwit föränledd genom den canoniska rätten och de andliga domstolarnas
 praxis, men ännu mer, ifrån 16:de århundradet, genom den då skeddä omska p-
 ning af politiska förhållanden, genom den gamla folkfrihe-
 tens försvinnande, genom Schöppen- (Nämnd) inrättningens undergång, genom
 torturens användande, genom utbildningen af ett på erhållande af bekännelser beräk-
 nad och på inquisitionsprincipen byggdt förfarande, och ändtligen genom
 seden att sända samlade akter ifrån sig till doms författande." — "Offentlighet i
 afseende på allmänheten, så att en hvar af folket kan öfwerwara alla slags
 förhandlingar, kan endast så wida wara wigtig och blifwa ett nytt medel till skydd
 för borgerlig frihet, som straffförhandlingarne derigenom antaga en wärdigare ca-
 racter, och folkets närwara kan uppfordra så wäl domaren till större allwar
 och samwetsgrannhet, som wittnena till större sannfärdighet, hwarförutan rätt-
 kännedom hos folket kan blifwa mera lefwande samt förstånd
 och rättwisa i fällda domar mera wärderas." (Ueber das deutsche
 Strafverfahren, i Abtheilung S. 29.) I bredd härmed torde det tillåtas Commiteen
 att framställa en annan auctoritet, den Professorerne säkert icke jäfwa, nemligen Feuer-
 bach. Hans ord äro: "Stege och rättwisan sjelf lifswande från himmelen ned på
 jorden, för att i egen person förwalta domarembetet; så måste hon, för att såsom
 rättwisa göra sig erkänd, sitta på domstolen offentligen i fulla dags-
 ljuset; och sige — om hon också ej funne för godt att lyfta bindeln från sina
 egna ögon — åminstone icke tillåta, att ögonen på rättsökande, eller hwem helst an-
 nan, som hade lust att wisa sig, uteslängdes från rättigheten att uppmärksamt skåda
 henne i alla hennes företag och handlingar. Wetoge än icke förborgan-
 det henne något af hennes inre wäsende, så beröfwade det henne åminstone mys-
 let eller allt i allmänna meningen; behöfde hon icke offentligheten för att wa-
 ra rättwis, så behöfde hon den likwäl, för att icke, äfwen då hon wore rättwis, sy-
 nas orättwis." (Ueber Oeffentlichkeit und Mündlichkeit, 1821, sid. 99.) Feuerbach
 omtalar wiserligen en offentlighet i tysk anda, hwarifrån qwinnor och sämre
 folk skulle uteslutas; men tilläfwentys torde denna tyska anda hafwa förändrat sig, se-
 dan han stref. Det säkra är, att en dylik anda hwarken varit eller någonsin kan blif-
 wa svensk. Ingen domstol är för hög att omgifwas af svenska folket: ingen bland
 detta folk för låg att åhöra, huru lag och rätt skapas. Wåra Romingar hafwa aldrig
 hittills gjort skinnad på stånd och wärdigheter, då de låtit sina undersätare nalkas sig, och
 skola troligen ej göra det hädanefter, ware sig i utöfningen af deras höga domarefall, eller
 wid andra tillfällen.

Mot den individuella rösträttighet, som blifwit föreslagen för Nämnden, i frågan om den anklagades friande eller fällande, äro anmärkningar gjorde af Professorerne i Upsala och Doctor Dellén. De förra yttra sig sålunda: "§. 28. Den individuella rösträttighet i frågan om den anklagades friande eller fällande, som här tillägges Nämnden, synes icke öfwerensstämma med den hittills warande, och äfwen i förslaget hufvudsakligen antagna, organisationen af denna beståndsdel uti de svenska landtdomstolarne. Till afgörande utaf frågan om den tilltalades skuld eller oskuld fordras ofta en genom studier och reflexion bildad omdömesförmåga och insigt uti bewistheorien, hwilken icke kan antagas vara allmän hos ledamöter af Nämnden i des närwarande stic. En sådan högre grad af lagwett skulle desutom enligt förslaget blifwa så mycket mera ounbärlig för Nämnden, som Commiteen stadgat, att hwarje nämndeman skulle vara ansvarig för sitt vorum såsom domare, d. w. s. efter 28 Kap. i förslaget, och icke såsom jurymän, d. w. s. blott inför sitt samwete. Commiteen har för öfrigt welat anse denna förändring uti Nämndens röstningsfätt såsom ett förberedande steg till ett framtida införande af juryinrättningen. Wi hafwe i det föregående yttrat några betänkligheter rörande lämpligheten af denna inrättning i vårt fäderne-land i allmänhet, och få i afseende på det nu ifrågawarande stadgandet ytterligare anmärka, att det mindre torde kunna anses såsom ett förberedande steg, än som ett verkligt införande af jury i våra domstolar; men på ett fätt och under en form, som utesluter alla de till des egentliga wäsende hörande wigtiga garantier, hwilka ligga uti jurymännens ändamålsenliga utnämmande, och speciella edliga förpligtande, samt uti parternes, både i afseende på grunderne och på det större antalet af dem, som till jurymannabefattningens bestridande böra utses, widsträckt jäfsrätt."

Doctor Dellén säger: "Uti 28 §. föreslås i afseende på rösträttigheten den wäsentliga förändring, att äfwen i Håradsrätt hwarje i nämnden skall hafwa lika röst med domaren. Detta förefaller oss i mer än ett afseende betänkligt. Det är icke bristande kämedom af de "flyktiga rättstheorierna;" det är fast mer saknaden af den omdömet's utbildning och orubbeliga känsla för rättwisans fordringar, med ett ord den missledning hwarföre det "sunda människoförståndet" oftast skall blifwa blottstjäldt, hwaraf wi hämta anledning till denna ytrade betänklighet. Så länge Håradsrätternas ledamöter tillsättas såsom nu sker, och förtroendet att dertill kallas fortfar att betraktas utur samma synpunkt, som för närwarande, samt den bildningsgrad, hwarupå den stora allmänheten sig befinner, är så låg och föga tillfredsställande, torde icke tidpunkten wara inne att gifwa nämndemannen lika röst med domaren sielf. Med afseende på den garanti för ett wida riktigare och mera tillförlitligt omdöme, hwilken är en följd af den föreslagne Juryns hela organisation, förekommer det oss till och med mindre betänkligt att med wisa modificationer låta densamma träda i verksamhet, än att med nämnden i des nuwarande organisation widtaga en så genomgripande förändring. Lyckades man deremot, att genom en från barndomen meddelad sannt medborgerlig bildning hos hwarje medlem äfwen af den lägre folkklassen wäcka sinne för offentliga

“angelägenheter samt deltagande för statslifwet och allmän werksamhet, skulle och omedelbart deraf följa den utbildning af omdömesförmågan, som är en borgen för ”uppmärksamhet, eftertänka och öwäld.” I samma ögonblick wore och Swea folk moget för införandet af juryinrättningen; men intill dess denna period inträffar, kunna wi icke tillstyrka ett så wägsamt mellanslag, som fasthellre utgör den culminationspunkt hwartill ”man sträfwar.”

När man jemnför den pröfningsrätt, Commiteen welat tillägga ständiga Männeden, med den, som utöfwas af en formlig Jury, och ordar dels om de bristande garantierna för den förra, och dels om dess egenkap att utgöra sjelfwa ”den culminationspunkt, hwartill man sträfwar,” måtte man hafwa förgätit den betydliga skillnaden emellan att döma med och att döma utan appell. De stora wädorna deraf, att Männeden skulle deltaga i domen kan Commiteen ej inse, då en sådan dom kunde, hädanefter som hittills, öfwerklagas och upphäfwas. Man synes hysa alltför mycket misstroende till det ”sunda” olärda ”menniskoförståndet,” om man ej kan föreställa sig en omdömesgäfwä utan widsträckt studier, som wore tillräcklig för afgifwandet af en tillförlitlig röst wid pröfnigen af den enkla frågan om en anlagad skall fällas, eller ej; och besynnerligt är, att detta misstroende kan framkastas i ett land, der bondeståndet från urminnes-tider utgjort en fjerdedel af nationalrepresentationen och följaktligen ägt en ganska betydlig rösträttighet wid stiftandet af de lagar, efter hvilka alla anlagade skola dömas. Också i andra länder, såsom Danmark och Norrige, tillkallas wid Underrätterne wisa så kallade meddomsmän af folket, då wigtigare brottmål afgöras; och desse hafwa lika röst med domaren. Samma förhållande är jemwäl wid Rådhusrätterne i våra städer, der den illiterate Rådmanen har enahanda rösträtt, som sjelfwa den litterate Borgmästaren, ehuru det swårtligen torde kunna påslås, att sådana Rådmän, åtminstone uti de mindre städerna, stå på någon särdeles högre culturpunkt, än landsbyggdens Råndemän. Ansvarigheten för de förre är den samma, som skulle äga rum för de senare, om Commiteens förslag antoges, med den skillnad likwäl, att denna ansvarighet äfvensom sjelfwa deltagandet i besluten, sträcker sig i städerna, ej blott till frågan om den anlagades friande eller fällande, utan till lagtillämpningen derjemte. Att ett större mått af lagwett erforbrades hos Råndemännen, derföre att han skulle swara för sitt votum efter lag, och icke såsom jurymannen blott inför sitt samwete, finner Commiteen icke. Jurymannen måste, likaföwäl som domaren, säga hwad han anser sannt och rätt wara, efter lagen och sin öfwertygelse; och den som kan riskigt swara för hwad han gör inför sitt eget samwete, har ej mycket att frukta inför yttre dom.

Efter hwad motiwerna innehålla, har ett hufwudsakligt systemål med Commiteens ifrågawarande förslag warit, att ”hos folket förbereda de tänkesätt och kunskaper, som ”näste förutsättas för införandet af en ordentlig juryinrättning, när en gång stunden ”dertill kan wara inne.” För dem, som önska, att denna stund aldrig måtte komma, skall naturligtwis antagandet af den föreslagna röstningsrätten för Männeden wara olycksbådande.

3 anledning af 30 §., der det heter: "Finnes ej beskifwen lag, deri ansvar stadgas för gerning, som åtalad blifwit, hafwe domare ej makt att den gerning med straff belägga," hafwa Profeförerne i Upsala anført följande: "Om riktigheten af den här uttala-
 "de grundsats kunna tankarne vara delade. Om det å ena sidan bör medgifwas, att straff-
 "lagen, dels genom bestämmande af de handlingar, som skola anses straffbara, dels genom
 "utfättande af de straff, som på sådana handlingar skola följa, lägger band på domarens
 "godtycke, så kan likwäl å andra sidan äfwen sägas, att den i lagen uttalade straffhotel-
 "sen icke utgör den hufvudsakliga rättsgrund, på hwilken utöfningen af Statens straff-
 "makt i allmänhet beror. Likasom uti Staternas första utvecklingsperiod, då det wäl finnes
 "domare, men icke lagar, likwäl hwarje handling, som enligt den allmänna rättstänslan,
 "är förnärmande för allmän eller enskild säkerhet, rätteligen bestraffas, så kunna wäl
 "och dylika handlingar, icke vara strafflöse dertfore, att de i anseende till lagarnes ofull-
 "ständighet icke blifwit uttryckligen med straff belagde. (Se Grolman, Grundsätze der
 "Criminal-Rechts-Wissenschaft 1 Th. S. 13.) Så säger och 11 domareregeln: Laghen
 "gillar icke allt thet hon icke straffar; förty all misshandel kan
 "icke uppräknas i Lagh bokenne. Men äfwen om man in abstracto anta-
 "ger riktigheten af regeln: nulla poena sine lege, så kan dock blifwa fråga om den uti hufvudsak-
 "wa strafflagen bör uttryckligen enonceras. Ju fullständigare och ju mera omfattande la-
 "gen är, desto mindre kan åberopandet af denna grundsats komma i fråga; ju tillgängli-
 "gare och ändamålsenligare de rättsmedel emot en wrångwis eller felaktig dom äro, som för-
 "unnas en anklagad, desto säkrare kan och ett dylikt stadgande utur hufvudsakligen utslu-
 "tas. Deremot, om wid uppräknande och bestämmande af de handlingar, som skola anses
 "straffbara, luckor finnas i lagen, torde det icke kunna anses vara utan wårda för allmänna
 "säkerheten att uppenbart uttala en regel, hwilken synes liksom uppmåna förbrytaren till fint-
 "lighet, och gifwa honom hopp om strafflöshet, allenast lagens bokstaaf icke fördömmar hans
 "handling."

Häremot har Doctor Dellbén yttrat sig sålunda: "Hwad 30 §. stadgar "finnes ej be-
 "skrifwen lag, deri ansvar stadgas för gerning som åtalad blifwit, hafwe domare ej makt
 "den gerning med straff belägga" har fullgoda skäl för sig. Att sålunda det man stundom
 "kallat de constructiva brotten må ur brottmålsannalerna försvinna är högeligen önskwärdt.
 "Men såsom ingreß till detta stadgande borde förslaget hafwa intagit samma clasfiska ord
 "som förekomma i 23 Kap. 5 §. Rättegångsbalken. "Grunde hwar sin röst på lag och kla-
 "ra skäl," en bestämmelse, som, enligt hwad erfarenheten witsordar, aldrig nog kan instär-
 "pas i lagtillämparens sinne och eftertankar."

Churu det wisserligen, såsom Profeförerne anmärkt, "kan sägas, att den i lagen
 "uttalade straffhotelsen icke utgör den hufvudsakliga rättsgrund, på hwilken utöfningen af
 "Statens straffmakt i allmänhet beror," torde det likwäl böra medgifwas, att
 "rättsgrunden för tillämpning af straff i det speciella fallet, måste hemtas
 "från lagen allena. Om det "uti Staternas första utvecklingsperiod wäl finnes domare,
 "men icke lagar," så kommer detta deraf, att lagen då ligger, som Engelsmännen säga,

"i domarens bröst;" men ju mer Staterna utbildade sig, ju mer stiger man lagen från domaren, och ju mindre tillåter man den senare att sätta sig eller sina meningar i den förres ställe. Det är detta, som också Commiteen velat afvärja genom det ifrågavarande stadgande, för hvilket Commiteen desutom tror sig hafva tillfyllest redogjort i motiverna *). Hvad Commiteen funnit vara rätt, har den alltid ansett sig kunna "utan våda för allmänna säkerheten uppenbart uttala."

Om Doctor Dellén hade, efter den ledning 27 §. Iemmar, läst 9 §. i 8 Kap. af Rättegångsbalkens förra Del, hade han der träffat följande föreskrift för dem, som skola omrösta till dom: "En hvar gifve upp de skäl, på hvilka han sin mening grundar, så och den lag, han till saken lämpar." Genom denna föreskrift är det domaren en gång för alla anbefaldt, icke blott att "grunda sin röst på lag och skäl," utan äfven att framlägga skälen och lagen, så att domens riktighet kan af hvilken som helst pröfwäs. Commiteen har då icke förmodat, att den skulle behöfwa åter upprepa gamla lagens "clafiska ord," såsom inledningsfras till den ifrågavarande 30 §. "Lagtillämparen" får ej vara någon stotgoffe, hvars "sinne och estertanka" man tror sig "aldrig nog," genom reglors inpräglande, kunna skärpa. Han måste vara en man, som redan äger tillräcklig estertanka för att sammanbinda lag med lag, och hvars sinne lefwer i hogkonsten deraf, att han för sina handlingar står under samwettets, under lagens och under allmänna wettets dom.

*) Huruvida det må vara domaren tillåtet, att på blotta analogier eller, som det skundom i domstolspråket heter, efter grunderna i ett eller annat lagrum, äddna besstraffning för gerningar, dem lagen icke bestämdt characteriserar till brott, är ett ämne, som varit i långliga tider och på årskilliga ställen omtvistadt. De så kallade constructiva brotten hafwa öfwerallt spelat en stor rol i criminal-rättegångens häfder; och de hafwa merendels sått färdige att begagnas, när wåd eller partianda welat söka sina offer. Erfarenheten har således mer och mer bland folken utbredt den lärdom, att åt domaremakten wäl utan äfwentyr kan lemnas betydligt pröfningsutrymme, då fråga är om afmätande af straff, efter objectiva eller subjectiva grunder, för en gerning, som i lagen bestämdt finnes upptagen såsom brott, men att deremot rättigheten att construera sjelfwa brottet, eller att till brott stämpa en gerning, som ej under sådan egenkap i lagen förekommer, icke utan yttersta våda för både allmän och enskild frihet kan åt domaren anförtros. Man har anmärkt, att genom denna inskränkning i domaremakts omfång, gerningar dem fundera förnuftet räknar till de straffbara, skulle kunna utan besstraffning företagas. Möjligheten häraf kan wiserligen icke bestridas; men i werkligheten skola sådana händelser såkert blifwa mer och mer sällsynte, i den mån brottmåtslagstifningen fortgår till förbättring och fullkommande; och man bör åtminstone kunna wänta, att ingen gerning af särdeles stor farlighet för allmänt wäl undfaller lagstiftarens uppmärksamhet. Om det någon gång skulle inträffa, att en gerning af mindre wärdig natur blefwe ostraffad, i brist af lag, så synes detta vara vida bättre, än att lag tillkallas för tillfället. Det är för samhällsordningen rådligare att låta domaren tillåtande afbida den tid, då lagstiftaren finner för godt att tala, än att låta honom sätta sin egen wisbet och myndighet, i stället för lagstiftarens. Man har också nu mera i de flesta länder antagit, att inga andra handlingar kunna af domaren besläggas med straff, än de, som i strafflagen beskrifwas; och denna grundsats har Commiteen funnit vara af den wigt, att den bort i förslaget införas. Mot. till allmän Criminallag p. 97.

2 Kap.

Om upptäckande och åtal af brott.

Profesörerne i Upsala och Doctor Dellbén hafwa wid detta Kapitel gjort anmärknin-
gar. De förre yttra sig sålunda:

”Ehuru wi inslämma uti Commiteens åsigt, att grundformen för den
”swenska brottmålsprocessen bör hädanefter, som hittills, vara accusatorisk, så
”synes oss likwäl Commiteen wid tillämpningen af denna åsigt hafwa gått nog långt.
”Wid jemnförelsen emellan den accusatoriska och inquisitoriska rättegången har Commiteen
”(Mot. sid. 98, 99) wäl framställt åtskilliga mer och mindre förhålliga attributer, så-
”som hemlighet, pinliga förhör, acternes försändning, hwilka skulle tillhöra den inquisi-
”toriska formen, dock utan att utläta sig huruvida alla dessa äro nöd wändiga följ-
”der af sjelfwa denna forns eget wäsende, eller blott af dess felaktiga utbild-
”ning, en distinction, hwilken möjligen torde förtjena ett närmare begrundande, än der-
”åt nu kan egnas. Å andra sidan tyckes Commiteen hafwa förbisett, att åtskilliga olä-
”genheter äfwen äro förknippade med den accusatoriska methoden, om den uti all sin
”stränghet användes. Den har rätteligen blifwit jemnförd med den så kallade förhand-
”lings-metoden uti twistemål, hwars character Commiteen uppgifwit wara, att dom-
”aren bör afhålla sig från allt ingripande i parternes förhandlingar, och att af hwarje
”parts eget wäl må bero, hwad han, till utveckling af sin rätt, finner tjenligast att fö-
”redraga. Men denna character medför efter vår tanke twenne swårigheter, nemligen
”först och främst den, att båda parterne, om deras strid skall blifwa någorlunda lika,
”antingen sjelfwe böra äga nog juridisk skicklighet för att förstå och rätt använda hwad
”till utveckling af deras rätt hörer, eller också sättas i nöd wändighet att wid alla tillfällen
”anlita främmande biträde; och för det andra att resultatet af en efter denna method
”förd rättegång snarare blifwer hwad man kallar formell, än materiell rättwisa. Om
”dessa swårigheter icke äro utan betydnenhet redan i afseende på civila twister, i hwilka
”dock blott är fråga om parternes enskilda och förytterliga rättigheter, så måste de an-
”tagas wara utaf mångfaldigt större wigt i frågan om brottmål, wid hwilkas behand-
”ling äfwen Staten har det dubbla interessen, att å ena sidan hwarje verkligt brottslig
”må blifwa straffad, och å den andra ingen verkligt oskyldig må lida något intrång uti
”sin rättmätiga frihet. Det är wäl känslan af otillräckligheten utaf en blott formell rätt-
”wisa för detta dubbla intresse, och af det äfwen tyer hwarj både den förolämpade och
”äfwen den möjligtwis oskyldigt tilltade skulle befinna sig, om de icke hos domaren finge
”antaga en både rättighet och pligt att sjelfständigt söka utforska allt hwad till sakens
”rätta upplysning kan bidra, som gjort att man twelat att i all sin stränghet tilläm-
”pa den civila förhandlingsmethodens grundsats på brottmålsprocessen. En sådan min-
”dre sträng tillämpning af denna grundsats torde också kunna stå tillsammans med bibehåll-
”ande af accusationsmetoden såsom brottmålsprocessens grundform. Icke blott den swen-
”ska criminalprocessens hittills warande skick, utan äfwen Commiteens (Mot. sid. 109)

"uttråde äfigt af domarens skyldighet att utransaka förhållandet i det fulla
 "sammanhang, och att fälla dom efter bewisningens och brot-
 "tets verkliga beskaffenhet, ådagalägga detta. Men Commiteen har, i följd af
 "des antagna principer om accusations- och inquisitionsmethodernas ofbrentighet, icke kunnat
 "tillstyrka att de, den egentliga anlagelsen föregående, polisundersökningarne sfo-
 "la inför Rätten hållas. Denna förändring, som i afseende på landet och mindre städer,
 "icke torde blifwa utan swärigheter, synes dock vara mera formalistisk än wäsendtlig. Då
 "Commiteen sjelf anmärker, att hwad IV N. i detta afseende stadgar, wäl sällan i senare
 "tider blifwit tillämpadt; då desutom den accusatoriska formen alltid hittills varit rådande
 "wid selswa ransakningen, och således faran af inquisitionsmethoden, som egentligen kan sä-
 "gas äga rum wid specialinquisitionen, härigenom är undanröjd; så synes både för sakernas
 "behöriga utredande, och för de personers säkerhet, hwilka wid en sådan generell undersökning
 "kunna komma att inställas och förhöras, det vara lämpligast, att der denne föregående un-
 "dersökning icke wid behörigen inrättad polis-kaminare eller hos Konungens befallningshafwan-
 "de kunnat för sig gå, låta densamma, hädanefter som hittills, ske inför domstol. Derigenom
 "att en sådan undersökning, icke hålles utan i närvaro och på föransedande af en actor pub-
 "licus, behöfwer domaren ej uttråda utur sin role af fullkomlig opartiskhet, men både för den
 "större insigt och ordning, hwarmed undersökningen genom hans åtgärd kan bedrifwas, och
 "för det giltigare witsord, som måste tilläggas domstolens handlingar, torde finnas lämpli-
 "gast att härwid icke göra någon ändring uti hwad hittills varit brukligt och stadgadt."

Doctor Dellbén, som äfwen förklarar sig "i hufwudsaken fullkomligt instämma med
 Commiteen i öfwertygelsen om den accusatoriska rättegångsformens företräde framför den in-
 quistoriska," tror den förre likwäl ej kunna antagas utan wisa modificationer, i hwilket af-
 seende han anförer:

"Uppå denna korteligen antydda grund och med hänfigt till hwad statens samt hwarje
 "enslids dermed förknippade wäl fordrar, anse wi det nödigt att i en brottmåts lagstiftning,
 "så organiserad som den swenska, för wisa fall, de må hädanefter såsom hitintills vara un-
 "dantagsfall, bibehålla hos domaren en undersökningsrätt, inskränkt inom tienstiga gränser.
 "Detta wårt påstående hindrar för ingen del att grundformen för criminalrättegången
 "må fortfarande vara den accusatoriska. — Både sakens natur och rättsförhållandernas ut-
 "bildning äfwen hos oss fordra anställandet af allmänna åklagare på ett mera sfs-
 "tesentligt sätt än hittills. Den organisation, som lagförslaget i detta afseende innehåller, är
 "icke utan sin goda sida och torde i betydlig mån kunna bidra till de erkända brisernas af-
 "hjelpande. Att deraf wänta allt, wore dock en alltför sanguinist förhoppning, helst då man
 "betänker ej mindre bildningsgraden än och de förut öfwermåttan mångfaldiga embetsbestyren
 "hos de tjenstemän, åt hwilka det i sanning ömtåliga och ansvarsfulla åklagarefallet skulle
 "blifwa uppdraget."

"Konungens Befallningshafwande, i hwilkens embets bestämmelse det hufwudsakligen
 "ingår att såsom verkställande myndighet befordra redan fälda domar så wäl i civila som
 "criminella mål till behörig execution, äger redan förut alltför trägen och widsträckt embets-
 "besättning att man med något flät må kunna densamma utwidga. Endast hwad kan till-

"höra landets polis och hvilket såsom sådant finnes utom domarens verkningsskrets, ligger
 "inom executiva maktens område; att utsträcka detta äfven till tillsynen af brotts åklagande
 "fröder lika mycket emot des ide, som det skulle upphäfva domare- och executivmagternas na-
 "turliga förhållande till hvarandra. Således ej mindre ur doctrinair synpunct än ock i söb
 "af erfarenheten, som tydligen ådagalägger dels att Konungens Befallningshafwande förut
 "är mer än tillräckligt belastad af göromål, dels ock att de härtill erforderliga speciella, juri-
 "diska insigter ej kunna hos denna Embetsman påräknas, skall det finnas ganska betänkligt
 "att antaga det stadgande, som i detta Kapitel's 1 §. är föreslaget."

"Men med känneedom af sakernas verkliga ställning skall det anses än mera betänk-
 "ligt att bringa till verkställighet de förslager som 3, 17 och följande §§. innehålla. Hufwud-
 "saken är derutinnan den, att embets- eller tjenstemän skulle förordnas "för kronan till all-
 "män saksförare wid underrätt," att i vissa fall förberedande undersökning skulle ske af Ko-
 "nungens Befallningshafwande eller af Kronofogde eller Stadsfogde o. s. w. Hwad först
 "angår förordnandet af Kronans allmänna saksförare (Accusatores Publici) så synes oss denna
 "sak hafva sina stora betänkligheter. Att nemligen wid den ansvarfulla utwidgning åkla-
 "garekallet erhållit genom nu föreslagne real accusatoriska rättegångsfätt "Kronobetjeningen
 "i Landet samt Lands- och Stadsstiftaler" alldeles icke äro wurne en sådan tjänstebefattning,
 "hvertill erfordras en icke ringa grad af bildning, juridiska kunskaper och practisk erfarenhet,
 "är, hwad wi på förhand tage för afgjort. Man wänte sig icke af personer i desäs läge
 "sådana egenskaper, som i något hänseende kunna motsvara det dyra förtroende, hvilket lig-
 "ger i åklagarekallets bestämmeelse, om den i någon mån skall realiseras. En ny embetsman-
 "nacorps skall således för detta kall tilldanas, den skall genom mognade kunskaper och wid-
 "gad erfarenhet ernå en bildningsgrad, måtelig med selswa domarens. Men hwar hafwe wi,
 "i fattigdomens tid, så snart fråga är om grundlig kunskap och embetsmannas duglighet, att
 "hoppas en sådan Deus ex machina? Röjer sig icke esomoftast bristen på sticlige sjuetter
 "för domarewärf, än mer om ett flersaldigt talrikare embete skapas, som fordrar likartade
 "egenskaper som domarens? Sverige tål här ingen jemförelse med andra länder, der en hel
 "corps af sticlige advokater småningom utbildat sig. Sjelfwa wår lagsättning har genom
 "des enkelhet och popularitet gjort sådant bitintills öfverflödigt: också skulle denna nyhet gan-
 "ska mycket frida emot den häfdwunna öfvertygelsen hos Swenska folket, att domaren ger
 "rätt utan förespråkare och tilldelar lagens näpsti åt den som deraf är förtjent, utan att 3:de
 "man behöfwer deruti blanda sig."

"Än den föreslagne förberedande undersökningen: hwad tillfredsställande
 "resultat kan man wäl deraf skäligen förwänta, då man betänker af hwilken densamma skall
 "ansållas? Om ock desä embets- och tjenstemän, hwilkas hela verksamhet upptages af före-
 "mål, olifartade med hwad här kommer i fråga, någon gång i vissa sällsporda undantags-
 "fall skulle äga den sakkänneedom, som för en criminalundersökning är af nöden, så sakna de
 "deremot alltid dertill erforderligt tidsutrymme. Och wid sådant förhållande huru få och söga
 "tillfredsställande upplysningar skola icke för domaren vara att hämta utur ett protocoll, som
 "likwäl war ernadt att framställa resultatet af en "omständlig undersökning?" 3 sanning
 "for="

“fordras det icke till en sådan vida högre grad af juridisk bildning än man hos en Krono-
“eller Stadsfogde i allmänhet skäligen får förutsätta.”

“J mer än ett hänseende synes det of derfbre äga ett afgjordt företräde att för do-
“maren bibehålla den undersökningsrätt, som 4 Kap. 1 §. Rättegångsbalken specielt för Hä-
“radsrätten föreskrifwer, men hvilken praxis jemväl, då behöfwet så fordrat, äfwen utsträcks
“till öfrige Underrätter. Att detta ingalunda strider emot den consequens man i grunderna för
“en lagstiftning har rätt att fordra, äfvensom att det innehåller en för staten vigtig garantie
“derfbre, att brott icke blifwa ostraffade, har af en skarpsinnig tänkare blifwit ut theoretiskt
“synpunct tillräckligen ådagalagdt. För vårt ändamål har varit hufwudsaken att utur practiskt
“hänfigt och med tillämpning på Sveriges rättegångsordning granska detta ämne. Wi hafwe
“derwid angifwit några swårigheter, som syntas of möta wid realiserande af det föreslagna
“strängt hållna accusationssystemet. Dessa swårigheter äro: 1) den i vår lag rådande grund-
“idé att domaren sjelf är den ledande, att jag så må säga, lefwande principen i all rättegång
“och således icke behöfwet ifrån något fremmande fall emottaga regeln för sitt förfarande, eme-
“dan endast lagen är hans rättesnöre; 2) att i följd af alla våra rättsförhållanden tjenliga
“suietter saknas till skicklige Accusatores publici, utom det att dessa behöriga aflönande skulle
“påfordra ett ej ringa belopp af statsmedel, som för detta ändamål sannolikt icke äro att till-
“gå; 3) att hvarken den föreslagna allmänna tillsynen öfwer brotts åtal, ej eller den förbere-
“dande undersökningen; enär brott timat, kan skäligen åläggas nu för handen warande exse-
“cutiva tjenstemän. Härtil skulle än flere olägenheter kunna läggas, såsom, ett hos folket af-
“tagande bemödande att upptäcka och till straff befordra gjorde förbrytelser, enär denna omsorg
“i allo hänstförs till de i folkets ögon alltid mindre wäl anstufne allmänna åklagarne, en in-
“skränkning i domarens sjelfständiga ledning af brottmålsproceduren äfwen i hwarje särskildt
“moment af dess utveckling, ett småningom försvinnande af den häfdwunna öfvertygelsen att
“hwarje part och hwarje anlagad får rätt äfwen utan saksförarebiträde, och att domaren är
“den personifierade lagen, ett deraf utwidgad behof af saksförare, aftagande benägenhet till
“förlifning, men tilltagande processflykt o. s. w. En lagstiftning, som har hela framtiden
“i sin omätliga synkrets, måste beräkna olägenheter, hvilka behöfwa 100 eller 1000 betäl af år
“för att genereras.” — — — — — “Men med den utsträckning, som af Lagcommi-
“teen blifwit föreslagen för åklagarehvarfswet, tro wi att dese tjenstemän icke skäligen böra
“subordineras under Konungens Befallningshafswande såsom på dem tillsyn hafwande myn-
“dighet, emedan för denne embetsman dertill saknas erforderlig tid, äfvensom hos honom ej
“alltid kan påräknas en för denna controllerande tillsyn nödig sakkämmedom. Fastheldre må
“dese allmänna åklagare hädanefter som hitintills subordnera under Justitie-Cancelleren, men
“som ej ens wid närwarande förhållanden, än mindre wid den nya organisationen af brott-
“målsprocessen, kan hinna med wederbörlig uppmärksamhet följa och controllera dessa tjenste-
“mäns handlingsfätt och beifra deras tjensteförseelser. Man betänke omöjligheten af denna tillsyn
“öfwer så många tusende tjenstemän spridda öfwer hela Sveriges widsträckt område.” — — —
“Den föreslagna allmänna lysningen skall i många fall mera motverka dess syp-
“temål än befrämja det. Är gerningsmannen upptäckt eller blott misstänkt, så skall han,

”helt i senare fallet genom den allmänna uppmärksamhet efterlysningen orsakar, blott väckas till föröfjad omsorg att undgå ertappelse och ansvar. Erfarenheten intygar och rikligen, huru titel lysningar uträtta. Wida mera åstadskommes genom domarens efterspaning efter den oupptäckte eller mistänkte och genom den i tyfihet fortgående men wida säkrare efterspaning, som föranledes genom den började undersökningens anvisningar. Från domaren, ej från Komungens Befallningshafwande synas oss hädanefter såsom hittills alla åtgärder rigtade på en brottslings upptäckande böra utgå; executif- och polismyndigheter äro härutinnan blott organer i domarens säkrast ledande hand; ty han allena förslår att bäst bedöma de indicier, som wid den började undersökningen yppats, och hwilka åtgärder böra, såsom resultatet deraf widtagas.”

”Wißerligen böra allmänna åklagarne redowisa sina åtgärder och de angifwelser, som hos dem göras. Sniffligt wore blott om dessa redowisningar blefwo förtjente af någon trovärdighet, så att icke egennyttan i många fall försonade brottet och förwiije det från misserningslistan. Af skäl, som wi antydt, torde Justitie-Cancelleren och måhända jemte honom ett för detta ändamål särskildt förordnad departement af Generalcontroleurer, emottaga dessa, för fortare tider afgifna redowisningar. Fråga kunde wara om de icke till ytterligare kontroll behöfde genomgå och attesteras af domaren i orten. Det säkra är, att i den mån åklagarekallet blefwe ansvarigt och wigtigt, tillsynen derå jemwäl behöfde wara i högsta grad noggram, helst intill dess en tidpunkt af i allmänhet mera grundlig juristbildning nalkades.”

Den stora skillnad, som äger rum emellan selswa grundideerna för den accusatoriska och den inqwistoriska rättegångsformen, har Commiteen sökt utreda i motiwerna till förewarande Kapitel, der skälen äfwen uppgifwas, hwarför Commiteen ej wägat tillstyrka andra modificationer i den förra af dessa rättegångsformer, än den förslaget innehåller. Swad häremot i anmärkningarna förekommit, rubbar ej Commiteens öfwertygelse, att det, som till natur och grundwäsende är skiljaktigt, ej låter i utförandet förena sig. Commiteen will blott, i anledning af dessa anmärkingar, tillägga några erindringar.

Profesorerne i Upsala synas hafwa gjort sig ett alltför trångt begrepp om den så kallade *Förhandlingsmetoden*, då de trott den betaga domaren rättigheten ”att utransaka förhållandet i dess fulla sammanhang och att fälla dom efter bewisningens werkliga beskaffenhet.” Om man, såsom på wisa ställen, efter den Romersk Tyfsta processen är brukligt, ej tillåter domaren att göra frågor, utan wid hwarje vittnesförhör fordrar deras skriftliga uppfällning af parten, hwaröfwer domaren ej kan gå, så må det gerna medgifwas, att domaren ej tager del i något utransakande af det ifrågawarande förhållandet, och att resultatet leder mera till formel, än till materiel rättwisa. Men denna inskränkning i domarens verkningsskrets är ej någon nödwändig beståndsdel af förhandlingsmetoden. Swarken i England eller i Frankrike, der samma method i civila mål, lika med den accusatoriska processformen i brottmål, är wedertagen, känner man en sådan inskränkning; och äfwen i Tyfkland äro både jurister och laglistare nu mera allmänt ense derom, att den ej i förhandlingsmetoden ingår såsom bestämmande willkor. Det lärer icke eller kunna bestridas, att förhandlingsmetoden,

om den icke alltid är, åtminstone bör vara, grundformen för den svenska rättegången i tvistemål, liksom den osjridigt är det för den danska; men hvarken här eller i Danmark anser man domaren så bunden af parternas förhandlingar, som fallet är efter det gamla tyska rättegångsbruket. Man kan följaktligen icke från detta bruk draga den slutsats, att den accusatoriska processformen i brottmål borde derefter ordnas, om den skulle bringas till fullkomlighet. Desså misstager man sig, om man tror juridiskt biträde för hvarje anklagad blifwa oundgängligt, i fall den accusatoriska processformen införas. I England, der denna rättegångsform bibehållit sig från de äldsta tider, beror det på den anklagade sjelf, om han vill låta biträda sig af advocat, eller ej. I de allmänna förekommande brottmål sker det vanligtvis icke. Af Staten förordnas ej något biträde; och det var ganska länge, som en anklagad ej ansågs kunna, i svårare mål (felonies), göra anspråk på tillåtelsen att nytija advocat, såsom i laglig rättighet.

Att Commiteen ej funnat i förslaget uppdraga åt domaren att verkställa polisundersökningar, är en klar följd af den tanka, Commiteen hyser om olämpligheten af den inqvistoriska rättegångsformens sammanblandande med den accusatoriska. Det måtte svårigen kunna mot sägas, att det stadgande om så beskaffad undersökning, som meddelas i 4 Kap. 1-§. Rättegångsbalken af 1734 års lag, innebär en afvikelse från den svenska processformen i allmänhet; och då det icke eller bestrides, att detta stadgande sällan i senare tider blifwit tillämpadt, synes det ej vara särdeles värdigt att låta det, såsom en anomali, ur lagen utgå. För de sällsynta fall, då tillämpning deraf kunde komma i fråga, är det redan nu för tiden brukligt, åtminstone i en del orter, att förberedande undersökningar af kronobetjeningen anställas; och man har deraf ej sport några olägenheter. De egenskaper, som för närvarande fördras, och äfven i allmänhet verkligen finnas hos kronofogdarne i Riket, göra dem fullkomligt skickliga att hålla dylika undersökningar. Om de sakna en "högre grad af juridisk bildning," hvilken icke eller torde allmänligen få förusättas hos hvarje annan embetsman, som förrättar polisundersökningar, kunna de säkerligen i rättskänsla, strängt begrepp om tjenstpligt, erfarenhet i behandlingen af allmänna ärenden och aktning för medborgares omdöme, mäta sig med hvilken embetsmannaslag som helst. För öfrigt får Commiteen anmärka, att polisundersökningen ej har till föremål någon egentlig grundläggning af domarens åtgärder. Den sker för att bereda fullständig kännedom om de bevis, som kunna vara att tillgå, och för att, efter deras inhemtande, tjena till ledning för åklagaremakten, wid pröfningen, om åtal bör anställas, eller icke. Det kan således ej bli fråga om att tillerkäma en sådan undersökning något witsord, jemnförligt med det, som åtföljer ransakningen wid domstol, sedan åtal är anställt. Endast på de förhandlingar och bevis, som förekomma under den senare, har domaren att grunda sina beslut.

Huruvida det, såsom Doctor Deltén påstår, utgör en "häfdwunnen öfvertygelse hos svenska folket, att domaren ger rätt utan förespråkare och tilldelar lagens nåd åt den, som deraf är förtjent, utan att tredje man behöfwer deruti blanda sig," eller "att domaren är den personifierade lagen," torde vara mycket twifwelsmål underkastadt. Så ensaldigt är svenska folket tydligtvis icke, att det i domaren

föreställer sig någon öfvernaturlig warelse. Har han wilja och förmåga att uppfylla sitt wigtiga kall, så kan han räkna på folkets förtroende: i annat fall, alldeles icke. Folket wet ganska wäl att skilja domaren ifrån lagen, och sätter ej den förres selsteg på den senares räkning. Det inbillar sig icke, att domaren skipar rättwisa eller utdelar lagens näpsti, af egen drift och "utan att tredje man behöfwer blanda sig deri." Det kommer alltid ihog sitt gamla ordspråk: "der ingen åklagare är, der är ingen domare;" och det älskar icke att se domaren gripa in i åklagarens embete, eller denne äga otillbörligt inslytande på domarens. Det känner tillräckligen wädan af båda delarna, och har "den häfdwunna öfwertygelse," att allt går bäst, när hwar och en sköter sin syfta.

"Bemödadet att upptäcka och till straff befordra brott" har aldrig, såsom Doctor Dellén synes tro, utgjort något hufwuddrag i svenska folklynnnet. Det af honom åberopade lagrum, 27 Kap. M.B., skulle bewisa just motsatsen, då man der funnit sig nödsakad ålägga straff för bristande upptäckt, om något bewis i detta ämne wore att hemta från nämnda lagrum, hwilket har en helt annan historisk grund än den af Doctorn antydda. Det säkra är, att allt slags angifweri är för svenska folket ytterst förhålligt; och sunnos ej i orterna de allmänne åklagare, om hwilka Doctor Dellén talar i en så föraktlig ton, och som onckligen hafwa det emot sig, att de ej få räknas till den mera ansedda embetsmannaklassen, så skulle knappt något brott blifwa upptäckt, än mindre åtaladt. För den, som gjort sig underrättad, huru det verkliga går till i landet, är det ej obekant, att domaren snart sagdt aldrig behandlar något mål, som ej genom enskild målsägandes eller allmän åklagares åtgärd blifwit anhängigt wid domstolen. Folket springer ej till domaren med angifwelser; och domaren inläter sig ej uti några "i tyxlhet fortgående efterspaningar" till upptäckande af brott. Poliswäsendet på landet ligger helt och hållet i Kronobetjeningens händer, och skötes under Konungens Befallningshafwandes inseende. Domaren befattar sig alldeles icke dermed. I hwad hans handläggning af brottmål beträffar, kan den accusatoriska rättegångsformen sägas wara i fullt lif redan; och Commiteen förstår lika litet, hurudant Doctor Dellén föreställer sig förhållandet för närvarande, som hwad begrepp han gör sig om den äfwen af honom sjelf till sin princip antagna accusatoriska rättegångsformen, då han säger: "Från Domaren, ej från Konungens Befallningshafwande, synas oskådaneft, såsom hittills, alla åtgärder, rikta de på den brottsliges upptäckande böra utgå: executif och polismyndigheter äro härutinnan blott organer i domarens såkrast ledande hand."

Hwad bemälte Doctor talar om ämnet, betraktadt "utur historisk synpunkt," och i sammanhang dermed om forntidens så kallade "Sofnare" m. m., är af den beskaffenhet, att Commiteen ej ansatt sig behöfwa något deraf till beswarande upptaga; hwaremot Commiteen funnit sig ej böra med stillatigande förbigå anmärkningen, rörande Konungens Befallningshafwandes behörighet att waka öfwer polisens och åklagaremaktens utöfning af underlydande tjänstemän. En sådan tillsyn är redan i 6 och 13 §§. af LandshöfdingeInstruccionen den 4 November 1734 Konungens Befallningshafwande uppdragen. Den utgör ett af hans wigtigaste åligganden; och man har ej hört någon, före Doctor Dellén, besfrida denna Embetsman nödig skicklighet till uppfyllande deraf, eller sätta i fråga, att en så maktpåliggande pligt skulle för andra göromål få stå tillbaka. Commiteen, som i denna del ej föreslagit någon nyhet,

förmodar, att hvad som i hundra år utan olägenhet låtit sig gå, också framgent kan verkställas.

Att Justitiekanslerens omedelbara inseende öfver allmänna åklagare i landsorterna skulle medföra föga eller intet gagn, derom är Commiteen af samma mening som Doctor Dellén; men då Commiteen ej tänker lika med Doctorn i fråga om Konungens Befallningshafwandes oduglighet till en slikt befattning, inser Commiteen ej någon nödvändighet af det höga kontrollwerk, Doctorn föreslagit för granskningen af åklagares rapporter. Commiteen tror, att dessa rapporters sörre eller mindre riktighet säkrast utrönes i orterna, af der wärande förmän, hvilka äro i tillfälle att inhämta närmare underrättelser, då sådana erfordras; och det är en sanning, som ej kan motägas, "att i den mån åklagarekallet blir ansvarigt och viktigt, tillsynen derå jemväl behöfwer vara i högsta grad noggrann," ej blott "intill dess en tidpunkt af i allmänhet mera grundlig juristbildning nålka s," utan så länge åklagarekallet utöfwas af menniskor, som i många stycken kunna sela, ehwad de innehafwa juridiskt lärdom, eller icke.

3 Kap.

Om rättegångsfättet wid Underrätt.

Sedan Professorerne i Upsala erindrat om de ändringar, som i detta Kapitel blefwo nödige, i fall man antoge några af deras wid föregående Kapitel gjorde anmärkningar, dem Commiteen ofwanföre beswarat, fortsara de sålunda:

"Uti detta Kapitel förekomma vidare §§. 31—44, stadganden rörande den egentliga ransakningen, wid hvilka man skulle önskat, att Commiteens åsigt rörande gränforne för domarens ransakningsåtgärder blifwit något närmare bestämda. Wäl talas i Motiverne sid. 109, om Domarens verksamhet wid ransakningen, såsom bestående uti inhemtande af skäl för och emot, ordnande och redande af allsammans; om hans skyldighet att utransaka förhållandet i dess fulla sammanhang och fälla dom efter bewisningens och brottets verkliga beskaffenhet; och i afseende på denna verksamhet anmärkes äfwen, att man ej må föreställa sig att den är oförenlig med den accusatoriska rättegångsformen; men detta allt oakadt, och då man tager i betraktande hvad Commiteen i det föregående (sid. 99, 100) yttrat om lämpligheten af förhandlingsmethodens grundsats äfwen uti brottmål; om Domarens egenskap af att vara endast stiltjesman emellan parter så wäl i brottmål som twistemål; om de mistlyckade försöken att sammanfsmälta den accusatoriska och inquisitoriska rättegångsformen; kan man skäligen twifla på huruvida det varit Commiteens mening att så långt utwidga gränforne för Domarens verksamhet wid ransakningen, att han t. ex. skulle kunna infordra ett bewis, infälla en person till hörande i saken, förordna om en besigtning m. m. då sådant wid den föregående polisundersökningen antingen blifwit försummadt, eller anledning dertill då saknas, och det af någondera parter, ware sig af oförstånd, försumlighet eller annan orsak icke heller sedermera blifwit yrkad, men han sielf funne det nödwändigt för utredandet af sakens fulla sam-

”manhang. En sådan rättighet att söka Åkladkontma full upplysning uti målet, ehuru, om man så vill, något liknande den inquisitoriska methoden, torde likväl hvarken vara oförenlig med, eller ens helt och hållet umbärlig för den accusatoriska Processformen, så vida denna icke skall löpa fara att blifwa alltför formalistisk, och domaren genom parternes försummelse ofta nödgas falla ett emot rätta förhållandet stridande utslag.”

De tvifvelsmål, som hos Professorerne uppsätt i afseende på rätta meningen af de i detta Kapitel föreslagne stadganden, skulle troligen hafwa försvunnit, om de icke, såsom Commiteen förut anmärkt, tagit för handlingsmetoden i en alltför inskränkt bemärkelse. Efter denna method, hwilken onekligen är gällande i svenska civitprocessen, har man wäl aldrig bestridt domaren rättighet att besluta syn, om man finner den nödig, att lemna den ena eller andra parten rådrum att inkomma med bewis eller upplysningar, dem han ej bestämdt återopat, men till hwilkas werkan på saken anledning wisar sig o. s. w. Frågan är blott, om domaren kan o w i l l k o r l i g t föreskrifwa, att sådana bewis eller upplysningar skola införskaffas; och dertill har Commiteen hvarken i civila eller criminella mål gifwit honom någon rätt. Det måste, efter Commiteens öfvertygelse, slutligen bero på partens eget omdöme, huruvida han vill begagna sig af de ifrågawarande bewisen, eller icke. Äro de till fördel för en anlagad, så må man ej befara, att han icke låter dem föredragas, i synnerhet som han dertill, efter 37 §. äger påräkna offentliga maktens biträde om han är häktad. Är det åter till skada för åtalet, som de skulle användas, så måste man ihogkomma, att åklagarens tjenstefligt är lika helig som domarens, att den förre inför inre och yttre dom ansvarar för hwad han gör eller låter, lika så wäl som den senare, och att således den ene bör föra sitt kall med samma selsständighet, som den andre.

Svenska lagarne lemna ej för närwarande någon uttrycklig underwisning, huru domaren i förenämnde hänseende skall försara wid brottmålsransakningar; men den domare, som wet att ställa sitt embete från Polismästarens, har ändå aldrig twelat, huru han bör bete sig, för att winna nödiga upplysningar, utan att, med ingrepp i åklagarekallet, betaga råttegånge den accusatoriska form, den efter lagarnas anda om ej tydliga bokstaf från urminnes tider ägt och ännu bibehåller. Commiteen har ej tilltrött sig att närmare, än som skett i förslaget, genom abstracta bestämmelser reglera domarens werksamhet i denna del; och Commiteen kan ej föreställa sig, att mera hädanefter än hittills, hos domare skulle komma att saknas den urskilning, som förstår att i hvarje olika fall tillämpa lagen efter dess ”rätta mening och grund.” Då fråga är om bestämmandet af rättigheter man och man emellan, måste lagen vara ytterst noggrann, ehuru den icke ens der kan innefatta stadganden för alla händelser, som förekomma i lifwet. När åter fråga är om fättet att handla eller verka till lagens uppfyllande, måste man stanna wid några så grundbestämmelser och i öfrigt förlita sig derpå, att hos de handlande personerna mer och mer skall bildas ett af hela lagens slytning genomträngdt sinne, ett slags t a c t att göra lagen lefwande, hwilken säkrare förer till målet, än alla de ledband, som sammanknytas af en mängd reglementariska lagparagrafer.

Doctor Dessden har wäl, i anledning af 1 §. upprepat en del af hwad han wid föregående Kapitel sagt, rörande gagneligheten deraf, att domaren skulle kunna äga ”en allmän rätt och förpligtelse att ansätta undersökning” i brottmål, oaktadt ”ingen wis person till-

talades;" men som Commiteen deremot ej vill upprepa hvad den förut i detta ämne anfört, inskränker den sina yttranden till Doctors öfriga anmärkningar wid förevarande Kapitel, nemligen:

1:o att wid verkställigheten af hvad i 7 och 8 §§. stadgas, en stor svårighet synes ligga derutinnan, att man i förväg med föga säkerhet kan bestämma, om brottet skall komma att räknas bland de så kallade svårare, eller icke, hvilket endast kan afgöras genom anställd ransakning och fäld dom.

I Commiteens förslag omtalas ej, såsom i nu gällande lag, svårare brott i allmänhet. De ifrågavarande 2:ne §§. nämna bestämdt brott, som svårare, eller ej svårare är, än att det endast med böter i lagen belägges. Detta måtte ej kunna blifwa tvetydigt. Den, som kallas till ansvar för brott, skall, efter 4 §., underrättas om brottet hvarföre han tilltalas; och nödvändigheten af en sådan underrättelse har Doctor Dellén ej satt i fråga. Hvar och en, som får en kallelse, kan följaktligen genast inhemta, om det brott, hvarföre han tilltalas, i lagen belägges endast med böter, och deraf inse, om han har rätt att fordra vis kallelsetid, eller icke, hvarom nyssnämnde §§. handla. Invändning härom måste och pröfvas allenast efter brottets jemnförelse med strafflagen, sådant det uppgifves i kallelsen, ej sådant det visar sig, wid straffets slutliga afmätning, hvilket visserligen kan falla så ut, att ett brott, som i lagen belägges t. ex. med böter eller fängelse, och således icke endast med böter, medförer i det särskilda målet blott den senare straffarten.

2:o att "i 3o §. medlersta mom. finnes en förändring af uttrycken i 16 Kap. 6 §. sista mom. R.B.," som ej hade bördt äga rum, "då stadgandet är det samma;" äfvensom denna bestämmelse skall "förefinnas uti 41 §. återupprepad, så att en verklig tautologi uti dessa båda lagens rum förefommer."

Den återopade 3o §. omtalar endast det uppehåll, som kan förorsakas genom något Rättens beslut öfver invändning i rättegången. 16 Kap. 6 §. R.B. i 1734 års lag handlar deremot om så beskaffade uppstofs, som nämnas i 4o och 41 §§. af förslaget. Häraf kan skälet lätt inses, både hvarföre 3o §. ej är alldeles lika lydande med 16 Kap. 6 §., och hvarföre stadgandet upprepas i 41 §. Det är en "tautologi," som i lagstil ej får fördömas, att enahanda bestämmelser gifvas med samma ord, på alla ställen, der de för särskilda fall förefomma.

3:o att "31 §. fordrar en fullständig uppgift på det brott, som åtalas med dess omständigheter," hvilket "forbran det skall i många fall blifva omöjligt att uppfylla," emedan "många brott äro, redan genom deras inre natur, så beskaffade, att de närmare omständigheterna wid de sammans begående endast kunna utletas, genom anställd noggrann ransakning."

Denna anmärkning synes svårigen kunna stå tillsammans med det yttrande, Doctor Dellén förut afgifvit, om "den accusatoriska rättegångsformens företrädare framför den inquisitoriska." En generalinquisition kan anställas till framletande af de omständigheter, som skola constituera ett brott; men i en accusatorisk rättegång måste brottet vara så bestämdt, att den anklagade kan höras och svara, innan ransakningen företages. Eller skulle det vara nog, att

man anklagade någon t. ex. för inbrottsstöld, utan att säga när, hvar och huru stölden blifwit begången? Eller brukar man icke nu för tiden att låta målsäganden eller åklagaren uppgifwa brottet, med de omständigheter, som ingå i characteristiken deraf, eller utgöra bestämmande kännetecken på det ifrågavarande concreta fallet? En sådan uppgift blir sedan mer eller mindre bestyrkt af ransakningen; och detta verkar på målets slutliga bedömande; men att en uppgift om brottets beskaffenhet måste vara gjord, innan man kan fordra bestämdt svar af den anklagade, eller upptaga bewisning emot honom, det anser Commiteen för så klart och med allmän praxis öfverensstämmande, att allt vidare ordande deroom må vara öfverflödigt. 4:o att "hwad i 32 §. 2 mom. blifwit föreslaget, att i det fall flere äro i ett mål tilltalade, då må de hvar för sig höras, om sådant anses till målets utredande säfrare tjena, synes hafwa kunnat stadgas mera preceptift och owillkorligt," emedan "hwad lagen i 17 Kap. 21 §. Rättegångsbalken föreskrifwer om wittnen, att de böra särskildt höras, så att ingendera wet hwad annar wittnar, synes än mera böra iakttagas i afseende på de anklagade sjelfwa, så att sanningen dymedelst må säfrare kunna utletas."

Commiteen har ej trot domaren böra, genom owillkorligt stadgande, förpligtas att i alla mål, der flera äro tilltalade, utwisa den ena medan den andre höres. Om t. ex. någre, som tilltalas för ett ringare brott, genast erkänna det, tyckes det vara utan ändamål att ytterligare höra dem hvar för sig, till sanningens utletande. Det är ej samma sak med de tilltalade, som med wittnen. De senares trovärdighet beror derpå, att de höras särskildt. Desså har 1734 års lag, som föreskrifwit sådant wid wittnesförhör, ej stadgat något deroom, för de tillfällen då flere tilltalade höras; och Commiteen har intagit ofwannämnde stadgande i förslaget blott dertill, att domarens rättighet i detta afseende ej skulle kunna sättas i fråga. Tillämpningen deraf har Commiteen öfverlemnad, såsom mycket annat, åt domarens eget förstånd, öfvertygad att lagstiftaren gör klofast, om han icke i tid och otid framställer sig såsom preceptor.

5:o att "då den tilltalade nekade till det brott, honom tillwites, ingen annan följd deraf blifwit föreslagen, än föredragandet af nya bewis å den anklagades sida;" hwaremot "med fullt godkännande af hwad vår lag stadgar i 17 Kap. 37 §. 2 mom. Rättegångsbalken, fråga kunde blifwa om samma Kapitels och §:s första moment bordt helt och hållet utgå ur Eriminallagen."

Commiteen bekänner, att den ej kunnat utfinna något annat medel emot den anklagades nekande, än hans öfvertygande med laga bewis; och Commiteens uppriktiga önskan är, att ur lagen måtte utgå alla stadganden, hwilka lika lätt kunna misbrukas, som första momentet af 37 §. i 17 Kap. Rättegångsbalken: ett lagrum, som nu mera lyckligtvis förlorat nästan all annan betydelse, än den man tillagt det, i fråga om anklagades sättande på beklänneelse, hwarom Commiteen får återopa sitt yttrande i motiverna *).

6:o

*) "Z anledning af stadgandet om måts lemnande till framtiden, har Commiteen funnit sig äfwen böra nämna det bruk, som blifwit wedertaget i lagstifningen å högsta ort, att sätta anklagade, som det heter, på beklänneelse, d. w. s. förordna, att de skola på obestämd tid hållas i fängelse, då de hafwa synnerligen beswärande omständigheter emot

6:o att "hwad 37 §. stadgar, att allmän åklagare skall vara pliktig införskaffa de bewis, den tilltalade uppgifwer, kan för verkställigheten medbringa swårigheter;" hwarfbre, "med hänfigt till falskheten af sådana uppgifter, det synes vara af nöden att öfwerlemnna åt Rättens laga pröfning, huruvida å sådant den anlagades föregifwande afseende må fastås, eller icke," emedan "ersarenheten har ådagalagt hvilka olägenheter eljest kunna blifwa föliden af en anlagads uppgifter t. ex. att han å annat ställe begått förbrytelse."

Skulle alla rättegångsförmåner, som möjligen kunde "medbringa swårigheter" eller olägenheter betagas en anlagad, så fruktar Commiteen, att hans rätt och säkerhet blefwe alltför illa wårdad. Genom det klandrade stadgandet har Commiteen blott föreslagit att om den tilltalade är häktad, de bewis skola införskaffas af åklagaren, som han eljest sjelf skulle hafwa förebragt. Om bewisens bestaffenhet är här ingenting sagdt; men det följer af sig sjelft, att om en part uppgifwer något, som ej verkar på saken och följaktligen ej kan få namn af bewis om hwad dit hörer, inbringandet deraf ej må göra uppehåll i målets gång. Detta gäller lika mycket för den ena sidan, som för den andra, och har ej behöft stadgas.

När Doctor Dellén befarar utdrägt af den anlagades falska uppgift, att han å annat ställe begått förbrytelse, lærer Doctorn hafwa glömt, att man, genom föreskriften i 23 §. af 1 Kapitlet, sökt undanröddja all skadlig werkan af sådana uppgifter.

7:o att hwad 39 §. endast willkorligt föreskrifwer, att upplysningar om den tilltalades ålder, frägd och öfriga lefnadsomständigheter skola inhentas, hör till alla fall utsträckas.

Det skulle kanhända bli en nog pedantisk formalism och medföra en alltför släpfsam widlyftighet, att i hwarje åwerkansmål inprotokollera den tilltalades lefnadesbeskrifning; och

fig. För ett sådant bruk har man hentat stöd från sista momentet af 37 §. i 17 Kap. Rättegångsbalken, der orden så lyda: "I grofwa brottmål må domaren försöka med swårare fängelse, att så sanningen i huset, der bindande liknelser och omständigheter finnas emot den, som anlagad är; förfare dock dermed warfamliga." Efter hwad af sammanhanget med näst föregående moment är att sluta, har meningens med detta stadgande varit, att sedan det blifwit domaren och Konungens Befallningshafwande strängt förbudet att använda egentlig tortur, ett tvångsmedel af lindrigare art likväl skulle vara att tillgå. Då nu detta ringare tvångsmedel, hwarmed ändamålet otwifwelaktigt varit att tillwägabringa bekännelse under en påstående ransafning, eller wid slutet deraf, innan någon dom fallit, swårtligen måtte kunna förwandlas till ett insparande i fängelse, möjligtwis för den anlagades hela lifstid, efter fulländad ransafning och sedan i flera instantier redan blifwit slutligen dömdt; synes en så beskaffad åtgärd af högsta domaremakten närma sig till åtaggandet af ett slags extraordinär eller provisorisk bestraffning i mål, der bewisningen ej varit fullt bindande. Att den, under denna synpunkt betraktad, öfwerensstämmer med swenska lagarnas anda, kan Commiteen ej finna. Huruvida den åter, såsom blott tvångsmedel, är förenlig med den warfamlighet, hwarom domaren i åberopade lagrummet erindras och med den för närwarande öfwerallt rådande grundsats, att hwarken hårdare eller lindrigare tortur under något stän må användas, torde och vara twifwel underkastadt.

Commiteen har ansett en sådan praxis ej böra genom lag sanctioneras." Mot. till allmän Criminallag, sid. 133.

det torde således tillå widare få göra tillfyllest, om man, efter hvad Commiteen föreslagit, låter undersökningen i denna del äga rum endast i de fall, då "någon verkkan der af på målets utgång väntas kan," helst man lika litet i brottmålsransakningar, som i annat, bör handla utan ändamål.

8:o Att "terminen af 14 dagar efter ransakningens slut (50 §.) synes vara mer än behöfligt är för en brottmåls doms författande," och att "nu gällande lag och författningar ålägga med wida större skäl domaren att afgifwa dom innan han från tingsstad refer."

Förslaget innehåller i 46 §., att dom skall fällas, när ransakning är slutad; men för domens utgifwande, hwartill fordras, att den skall formligen uppsättas och utskrifwas, har Commiteen, med afseende jemwäl derå, att andra till domarembetet hörande göromål, på hwilka obrottsliga människors wälfärd kan bero, icke få för brottlingars skuld alldeles ligga neder, bestämt högst fjorton dagar, då den tilltalade är häktad. Genom det nu gällande stadgandet, att dom skall gifwas, innan domaren från tingsstad refer, är tiden långt mindre inkränkt, emedan domarens wissande på tingsstället kan vara i flera månader; och det är juist för att närmare begeänsa terminen för doms utgifwande, som Commiteen utfatt de fjorton dagarna.

4 Kap.

Huru mål i Hfverrätt upptagas och behandlas.

Wid 2 §. i detta Kapitel har Doctor Dellbén anmärkt, att stadgandet, det "tiden för beswärens ingifwande skall beräknas från den dag, utslaget aflunnades eller domen utgafs, synes lätteligen kunna hafwa den påföljd, att fatalierne för klaganden förloras, enär denne, som häktad är, icke kan bewaka sin sak inför domaren, om han ock af honom erhåller under rättelse när domen utgifwes."

Då 49 §. af föregående Kapitel uttryckligen stadgar, att "af dom skall ett exemplar till hwardera parten, inför Rätten, på en gång utgifwas;" och då i följd deraf den häktade, som förwaras i ransakningshäktet, måste för Rätten inställas, när domen utgifwes, finner Commiteen ingen grund för den af Doctor Dellbén yttrade farhoga, att fatalierna skulle kunna förloras, för det en sådan anklagad icke kunde bewaka sin sak inför domaren.

Bemänte Doctor har wid 3 §. gjort en anmärkning af denna lydelse: "alltid synes det böra vara domarens skyldighet att tillhandahålla parten protokollet åminstone före beswärstidens utgång. Skall detta bero på något godtyckligt, om det deßförinnan erhållas kunnat, så lærer wäl ej sällan hinder möta, och derigenom uppehåll till ej mindre parternas lidande, än ofta till förskad kostnad för Kronan förorsakas."

Om Doctorn hade kommit att påse den ofwan åberopade 49 §. af föregående Kapitel, skulle han der träffat det stadgande, att om någon äskar del af protokoll, exemplar deraf skall till honom lemnas, så snart det utskrifwas kan. Wanligtwis måste wäl detta låta sig göra långt före beswärstidens utgång; men i något sällsynt fall, kan det wiserligen

hända, att protokollets utskrifning inom den tiden omöjligen medhinnas, emedan ranssakningar stundom äro så widlyftige, att de gå på flera hundra ark. Genom föreskriften i 3 §. af detta Kapitel, att wid besvär i Schwerrätt skall fogas, icke allenast Underrättens dom, utan ock protokollet, om det deßförinnan erhållas kunnat, har Commiteen welat antyda, att den klagande ej förlorar fatalierna, i fall han icke är i stånd att bilägga protokollet. Härigenom sanctioneras ingen godtycklig utdrägt hos domaren, emedan hans ansvarighet mätes efter protokollets beskaffenhet och den tid han haft till deß utskrifning, sedan parten deraf äskat det. Någon närmare bestämmelse i detta afseende läres ej kunna gifwas, så wida tågskiftaren ej skulle inlåta sig i beräkning af wisa ark på dagen, hwilket hwarje sakkunnig säkertligen finner wara olämpligt.

En ytterligare anmärkning af Doctor Dellén lyder sålunda: "Uti 10 §. af detta Kapitel, hwilken omfattar enahanda ämnen, som 25 Kap. 21 §. Rättegångsbalken, har förslaget en hel ny redaction, afwikande från nu gällande lag, äfwen derutinnan, att flere ganska möjlige casus finnas i förslaget uteslutne. Och synes lika litet hafwa förefunnits giltigt stäl till det gjorda uteslutandet, som till redactionsförändringen."

Det måtte här hafwa undfallit Doctor Dellén, att förevarande del af Rättegångsbalken angår endast brottmål, då deremot Rättegångsbalken i 1734 års lag behandlar brottmål och twistemål gemensamt. Af denna skillaktighet i omfattning, följa wisa oligheter både i redaction och stadganden, till hwilka äfwen de ifrågawarande äro att hänföra.

Wid 17, 23 och 24 §§. af detta Kapitel, anser Doctorn sig äga otwungen anledning att göra en anmärkning, som dock egentligen rörer 27 och följande §§. i föregående Kapitel, och består deruti, att förslaget "i en ganska wigtig punkt afwikit från nu gällande lag, derutinnan nemligen, att åtskilliga inwändningars rättsföljd att förorsaka uppskof med ändelig dom jemwäl i wisa fall blifwit utsträckt till brottmål, i stället för att den förut endast ägt rum i twistemål."

Det är blott i fråga om jäf mot domare och om Rättens behörighet, som Commiteen föreslagit, att Underrätts utslag, hwarmed part förklarar sig misnöjd, skall af Schwerrätt pröfwas, innan dom i hufwudmålet gifwes; och Commiteen har i utslafandet af tid och sätt för misnöjets fullföljd sökt betaga parterne utwägen till långwarigt uppehåll. Då Commiteen haft att wälja emellan äfwenytret, å ena sidan af en total casation utaf allt hwad wid Underrätten förelupit, och å den andra af den möjlige tidsutdrägt, som någon gång kunde blifwa en följd af inwändningens föregående pröfning i Schwerrätten, har Commiteen ansett den senare olägenheten wara af mindre wärdlig natur, än den förra; och Commiteen finner sig icke, af hwad Doctor Dellén emot förslaget i denna del anfört, besogad att detsamma frångå.

Slutligen yttrar Doctorn: "Uttrycket omedelbart, som finnes i 17 och 23 §§., omedelbart inkommit, synes rättare böra förbytas till det af särskildt fullföljdt, såsom egentligen uttryckande förslaget's mening på dessa ställen. Ty hwad beträffar omedelbarheten d. w. s. att Schwerrätten, utan mellankomst af andra instancen behandlat målet, så är detta gemensamt för alla brottmål och ligger i dettas jemwäl i förslaget bibehållna summariska rättegångsordning."

Ordet omedelbart uttrycker förslaget's verkliga mening, som är, att de här ifrågavarande inwändningar gå ifrån Underrätten till Swerrätten, utan det wanliga medlet af formliga beswärs ingifwande å senare stället. Att Swerrätten, utan mellankomst af andra instansen, behandlar målet, är någonting som Commiteen deremot wist icke welat antyda med nämnda ord, emedan, efter Commiteens förslag, Swerrätten sielf är andra domstol både i twistemål och i brottmål, och ingen instans således finnes emellan den och Underrätten, hwilket förmodligen fallit Doctor Dellén ur minnet.

5 Kap.

Huru mål i Högsta Domstolen upptagas och behandlas.

Här yttrar sig Doctor Dellén sålunda: "Bland andra i detta ämne förekommande hufvudsakliga förändringar är borttagande af förut stadgad borgen för kostnad och skada."

Kongl. Förordningarne om hwad som skall iakttagas wid besvär öfwer Hofrätts utslag i brottmål, af den 22 Nov. 1749 och den 29 Julii 1815, föreskrifwa ej borgen för kostnad och skada; och som annan lag derom icke eller läser finnas, kan Commiteen ej medgifwa, att den i detta afseende någonting förändrat eller borttagit.

Skulle åter Doctorn råkat förblanda borgen för kostnad och skada med borgen för böter, eller nedsättning af hwad redan kan vara den klagande ådömdt, så får Commiteen hänwisa till motiverna för nästföregående Kapitel, der de skal blifwit uppgifne, på hwilka Commiteen ur förslaget uteslutit stadgandet om sådan borgen eller nedsättning.

Doctor Dellén slutar hwad han wid detta Kapitel anfört med följande ord: "En obetydlig anmärkning, men hwilken dock ej torde böra förbigås, är den, huruledes striffätet högste och högsta Domstolen öfwerallt wexlar utan consequence och regel."

Denna omwexling är densamma, som förekommer i 1734 års lag, der det heter t. ex. en för alla och alle för en i 10 Kap. 11 §. Handelsbalken och 4 Kap. 12 §. Utsökningsbalken; och då Doctor Dellén säkerligen känner den regel, efter hwilken en slikt omwexling brukas i nämnda lag, hade denna "obetydliga anmärkning" måhända, utan skada för consequence, funnat "förbigås."

6 Kap.

Om bewis.

Om de grunder, hwarefter detta Kapitel är uppfäst, yttra sig Professorerne i Upsala sålunda:

"Commiteens åstigt i fråga om bewisning skiljer sig något ifrån den hittills i svenska lagen antagna, och torde i forrhet kunna angifwas vara den: att bewisningsmedlens behörighet så litet som möjligt på förhand inskränkes: att wisa mått af bewisning, såsom full och half, icke genom uttryckliga lagbud kunna eller böra bestäms

mas, dock att för wisa fall må utfattas, icke hwad som skall anses för fullt bindande bewisning, utan hwad som icke är det, och hwad som i ytterst wigtiga mål skall, i fråga om bewis, utgöra villkor för en anklagad persons fällande: att således pröfningen af bewisningens werkan, med undantag af sådana negativa inskränkingar, egentligen kommer att bero på domarens öfvertygelse och urskilning. Häremot torde i allmänhet icke wara något att erindra."

Doctor Dellbén åter söker wederslägga de af Commiteen antagne öfswannämnde grunder, och säger slutligen: "långt ifrån att således wisja afwika från hwad lagen för närwarande i allmänhet stadgar, såsom full bewisning genom bekännelse, 2:ne sammansämmande wittnen o. s. w., skulle wi wara benägna att, såsom och i wisa länder finnes antaget, afwen till jurymän utsträcka förbindelsen att till regel för sitt förhållande iakttaga enahanda allmänna stadganden."

Emot hwad Doctor Dellbén anfört torde det göra tillfyllest att åberopa motiverna till förewarande Kapitel. Det är nu redan, nästan öfwer hela den civiliserade werlden, en erkänd sak, att någon wis bewisningstheori ej bör i lag sanctioneras; och efter den kändedom, Commiteen sökt inhenta om werkliga förhållandet, måste Commiteen betwisla Doctor Dellbéns uppgift, att länder finnas, der jurymän äro förbundne att t. ex. på två wittnens berättelser, förklara den anklagade skyldig, om de icke anse dessa berättelser för så otroswärdige, att de äro fullt öfvertygade om hans brottslighet. Att, såsom Commiteen anmärkt i motiverna, jurymän i wisa wigtigare mål ej kunna fälla den anklagade, utan två wittnens intyg, är någonting helt annat; och Commiteen will ej förmoda, att Doctorn förwerlat twenne så olika bestämmelser.

Profesörerne i Upsala anmärka, i afseende på det partiela i Kapitlet, att stadgande saknas, huruvida wittnen må berättas "endast hwad de sjelfwe sett eller i saken hört hafwa, och ej hwad de af andras sägen weta, såsom det heter i 17 Kap. 24 §. Rättegångsbalken."

Då ett wittnes berättelse om hwad det hört af andra, ehuru den ej innebär omedelbar bewisning, kan gifwa anledning till närmare efterforskningar, genom hwilka upplysningar, tjenande till werklig bewisning, erhållas, har Commiteen funnit sig ej böra för brottsmål antaga det åberopade stadgandet i nu gällande lag; och som det, på sådan grund, blifwit ur förewarande del af Rättegångsbalken uteslutet, är det klart, att hwad som i detta hänseende ej är förbudet, måste wara tillåtet, hwilket Commiteen ej trott sig behöfwa uttryckligen förklara.

S anledning af hwad dels Profesörerne i Upsala och dels Doctor Dellbén anmärkt, rörande samtalen emellan fyra dgon och förseglade brefs eller skrifter öppnande, har Commiteen ej något att tillägga sina i motiverna afgifne yttranden angående dessa ämnen och de, i hänfigt till det senare, föreslagne inskränkande bestämmelser. Det enskilda förtroendet har wisserligen anspråk på stor helgd; men detta anspråk måste något wika, då det kommer i frid med det allmännas wäl, hwartill hörer, att brott upptäckas och lagligen bestraffas. Skulden har här af ingenting att frukta; och brottsslingen äger ej rätt att klaga, för det medlen att dölja sig blifwa honom betagne.

Om husransakan skrifwer Doctor Dellén sålunda: "I affeende på husransakan
 "32 o. f. f. §§. finnas wisertigen åtskilliga förut saknade bestämmelser, men deremot har och
 "förslaget utestutit några stadganden uti 1 och 2 §§. af 52 Kap. Misgjerningsbalken, hwilka
 "ej sällan förekomma för tillämpningen. Skilunda stadgas bland skälen till husransakan
 "flere anledningar, som synas hafwa sina fullgoda grunder, såsom "att tjuffaker hos honom
 "(den misstänkte) sedde äro, eller att han them försålt, eller att han håller sig undan och
 "synes taga sak å bak; eller warit i sällskap med andra, som tjufnaden med skäl tillwitas
 "kan" o. f. f. Det är wida bättre att domaren har i sjelfwa lagen uppgifna de grunder wid
 "hwilka han skall fästa misstänka, än att han sjelf skall lifsom skapa dem."

"Hwarföre icke "tweenne Nämndemän eller tweenne edsswurna Stadstjenare" hädan-
 "efter som hittills skulle auctoriseras att anställa ransakan, som alltid måste äga sin lagliga
 "anledning och wara åtföljd af laga äfwenlyd, finna wi icke."

Enär husransakan kan äga rum i flera andra fall, än då stöld är föröfwad, synes
 det ej hafwa warit skäl för Commiteen, att i förslaget upptaga hwad Doctor Dellén anfört
 ur 52 Kap. 2 §. Misgjerningsbalken, hwilket har affeende endast på tjufnadsbrott.

Efter samma lagrum äro ej blott Nämndemän och Stadstjenare, utan jemwäl an-
 dre gode män, auctoriserade att anställa sådan ransakan, efter erhållet lof af Fogde eller
 Länsman å landet, eller Borgmästare och Råd i stad. Härmed instämmer i det närmaste
 hwad Commiteen sbreslagit.

Doctor Dellén har äfwen gjort anmärkning "mot wärjemålseden, särdeles i
 den utwidgning, som lagförslaget gifwit den samma," och yttrar sig, efter framställ-
 ningen af åtskilliga betänkligheter i denna del, sålunda: "Hwad mot. (s. 133) anmärka, att
 "man här i Sverige want sig wid detta bewisningsmedel, är wäl i allmänhet ett factum;
 "men lika obestridligt är och att mången mened warit den olyckliga följden deraf, äfwenfom
 "att samweteögranne domare i yttersta måtto instränkt tillämpningen deraf, deri underflödde
 "af nitiske religionslärare, som i denna systerling troget räckt dem handen. Genom dessa för-
 "enade bemödanen lyckades det en domare att under tweenne decennier undanhålla wid sin
 "Domstol (Häradsrätten) afläggandet af denna ed."

Commiteen hade wisertigen önskat att kunna ur lagförslaget utestuta wärjemålseiden,
 såsom bewisningsmedel i brottmål; men Commiteen har ej tilltrött sig göra det, då detta me-
 del hittills warit allmänt brukligt och af folket betraktadt såsom ett lösligt sätt att utforska
 sanningen. Att Commiteen utwidgat användandet deraf, är ogrundadt. Efter 30 §. i
 17 Kap. Rättegångsbalken af 1734 års lag, är det blott då saken går å lif, som till
 wärjemålseb ej får dömas; och 32 §. wisar, att edgång äfwen i swårare brottmål
 äger rum, i fall icke, som orden lyda, domaren finner, "det fara är om mened;" Commiteen
 har deremot uttryckligen instränkt wärjemålseiden till ringare mål, det will säga: till såda-
 na, som angå brott, hwilka endast med fängelse eller böter i lagen beläggas.

Rekas kan det icke, att sanningen ofta kommit i ljuset, genom åläggandet af wärje-
 målseb; och det war säkert icke sjelfwa å dömandet af sådan ed, som den af Doctor Dell-
 én omförmälde domaren kunde, twärt emot lag, i två decennier "undanhålla," utan, efter
 hwad Doctors ord lyda, blotta afläggandet af eden. Hade nu lagen ej tillåtit wärje-

målsedgång, så hade den samwetsgranne domarens och de nitiske religionslärares förenade bemödanen att förekomma afläggandet af ed warit sparade, men samningen i och med det samma förblifwit ouppstäckt, i alla de mål, der dessa bemödanen haft så lyckliga följder.

Commiteen, som likwäl, efter hwad förut är förklaradt, gerna skulle se, att en slikt "tortura spiritualis" kunde ur lagen bortgå, hade warit mycket benägen att ur sitt förslag uttaga föreskriften om wärjemålsed, i händelse den fått erfara mera stadgade tankar i detta afseende, än nu warit fallet.

7 Kap.

Om Rättegångskostnad.

Här förekommer följande yttrande af Doctor Deslden: "§ 7 Kapitlet om Rättegångskostnad förekomma åtskilliga bestämmelser, som wisserligen kunna anses behöfsweliga. Det som wid tillämpningen synes oss göra någon swårighet, är stadgandet i 8, 9 och 11 §§. isynnerhet då fråga är om allmän åklagare. Denne kännes nemligen i wisse fall skyldig ej blott att ersätta den tilltalade, som blifwit frikänd, äfvensom vittnen och all annan för målet nödig kostnad, utan jemwäl kostnaden för urtima tinget, hwilken i sijnämnda ansvarsförbindelse synes i sanning wara alltför långt utsträckt. Wäl förordnar § 9. att om sannolika skäl för åtalet förekommit, sådan kostnads-ersättning icke äger rum, men en hwar infer huru obeståndt detta begrepp "sannolika skäl" måste wara, och huru mångtydigt det samma måste förefalla i afseende på tillämpning. Då för ex. ett brott weskeligen tinat, och mistänkar emot en eller några personer blifwit wäckta, anser den allmänna åklagaren för sin pligt att utwerka urtima ting, för att genom styndsamt widtagne åtgärder gå bemödadet att fördölja brottet i förwäg. Han kan dock icke leda anklagelsen i bewis, utan den tilltalade frikännes, och i ju större grad skäl han är, förstår han od att aflägsna alla skäl emot sig samt göra alla möjliga anspråk emot åklagaren gällande. Denne skulle då komma att dyrt ungälla sitt nit i tjensten; men fråga wi, hwad utsiget återstår wid sådant förhållande att någon anklagelse, förenad med så mycket enstidigt äfwenlyr, någonsin skulle riskeras? Wore ej i sjelfwa lagen ett hinder nedlagdt för uppräskandet af brott, men hwad blefwe deraf följden för allmänna säkerheten?"

Måningen af det äfwenlyr, hwarföre en bestedlig åklagare kan blottställa sig genom tjensten, är wisserligen mörk; men wänder man om denna måning och ponerar, att åklagaren wore en "skäl", som hade lust att angripa oskyldiga menniskor, eller en narr, som rusade fram utgn estertanka, så torde följderna för allmänna säkerheten wisa sig lika wådliga på en annan sida. Committeen tror sig hafwa gjort nog till bibehållande af rätt å ymse sidor, då den föreslagit, att det ifrågawarande äfwenlyr upphörer, så snart sannolika skäl för åtalet kunna wisa.

9 Kap.

Om fullmäktig och biträde.

Wid 2 §. har Doctor Deslden gjort en så lydande anmärkning: "Då ransakning för sig går angående sådant embets- och tjenstemans brott, som kan medföra tjenstens förlust,

”synes vara för undersökningens fullständighet nödigt att han personligen svarar. Det allmännas intresse fordrar att han sjelf upplyser förhållandet, hvarförutan nödvändig factisk utredning esomofasti skall komma att saknas.”

Brott, som i Straffbalken beläggas med misfning af embete eller tjenst, äro ej att hänföra till de gröfre; och då 9 §. i förevarande Kapitel antyder skyldigheten för den tilltalade att personligen tillstådes komma, om domaren finner det nödigt, anser Commiteen det ”allmännas intresse” ej vara för nära trädt, genom det i 2 §. föreslagna stadgande.

Hwad Doctor Dellén i öfrigt erindrar wid detta Kapitel, angående biträde för anklagad person, tror Commiteen ej innefatta något, som tarfwar annat svar, än hwad motiverna innehålla.

10 Kap.

Om häftning af misstänkt person m. m.

Doctor Dellén gör wid 5 §. af detta Kapitel följande anmärkning:

”Att 5 §.: ”Ej må någon såsom misstänkt häftas eller tvingas att borgen ställa der ej misstänke på sannolike skal grundad är” möjligen kan föranleda misfbruk wid tillämpningen, häst då, såsom ofta blifwer händelsen, densamma skall tillämpas af underordnad Kronobetjent, frukte wi mer än mycket. Man kan nemligen icke, öfwerhufwud taget, hos dessa tjenstemän förutsätta den juridiska erfarenhet, som riktigt bedömer de förevarande misstänksarnas större eller mindre anledning, ej heller den owäld i omdömet, hwilken upphöjer öfwer godtycklighetens misfbruk. Wär nu gällande lag synes öf, oaktadt all des brist på det talstads-ganden i detta ämne, utgått från en i hufwudsaken riktig åsigt, att i allmänhet endast låta häftandet blifwa följd af domarens pröfning, naturligtwis med det undantag, som utgöres af gripande å färst gerning. Med så modificationer i afseende på tillämpningen torde detta böra utgöra lagstifningens hufwudgrund, och det är af sådan anledning wi finna åtskillige betänkligheter wid Commiteens förslag, oaktadt den synbarliga warsamhet till iakttagande af personlig rätt och frihet, som densamma i föreslagne special-stadganden wisar.”

Såsom svar å denna anmärkning, får Commiteen åberopa hwad den i motiverna anført, rörande nödvändigheten deraf, att häftning må kunna verkställas af Kronobetjeningen*). Skulle domarens beslut i häftningsfrågor afbidas, så blefwe, åtminstone på landet,

*) ”Konungens Befallningshafwandes behörighet att förordna om häfte å misstänkt person liksom domarens, att derom besluta, när målet kommit för Rätta, lärer ej kunna dragas i twifvelsmål; och då häftning ofta måste verkställas med den skyndsamhet att högste myndighets förordnande eller beslut ej kan afbidas, har Commiteen sett sig förantvaret att åt Kronobetjening i allmänhet uppdraga rättigheten dertill. Den har hittills utöfwat en sådan rättighet, utan att betydliga misfbruk deraf warit öfververklagade; och Commiteen förmodar dem än mindre blifwa att befara framdeles, då allt mer och mer noggrannhet i wal af den person, som till Kronobetjening begagnas, ofelbart måste iakttagas. Med de efteråt i förslaget gifna föreskrifter om häftad persons ofördröjlige infällande wid Domsol eller hos Konungens Befallningshafwande, äro desutom alla swårare följder af en Kronobetjents misftag eller förgripelse i denna del undanröjde, enär häftningen oförtöfwadt kommer under pröfning, antingen af domaren, eller af den högre verkställande Embetsmannen.” Mot. till Criminallag sid. 142.

de flesta häftningar ogjorda. Domaren har ej rätt att i sådana fall handla utom domstolen; och innan Ting kunde hållas, hade den misstänkte god tid att begifwa sig på flykten. Förslaget bestämmer i 6 §., att Kronobetjent verkställer häftning på sitt eget ansvar; och det är föga troligt, att han underkastar sig detta, utan att noga se sig före; lifasom det hittills kanske varit mera sällsynt, att Kronobetjenter å landet förgripit sig med otaga häftningar, än att sådana stett i de städer, der polisen står under högre embetsmäns omedelbara insende.

Wid 7 §. anmärker Professorn F. Cederschiöld, att i stället för den der stadgade rättighet för en hwar att gripa sådana personer, som i samma §. omtalas, detta borde göras till en allmän skyldighet.

Lika litet som Commiteen ansett sig kunna göra angifwelse af brott till en allmän tvångspligt, har den funnit lämpligt ålägga någon, som ej af särskilde pligter dertill är förbunden, att verkställa häftning. Commiteen har trots det wara nog, att en hwar i 9 §. förklaras skyldig wid häftning lemna handräkning, då den af behörig embets- eller tjensteman äfskas.

I anledning af 18 §. yttrar Doctor Dellén: "Wid 18 §. lemnas man i owisshet, hwilken skall hos domaren genast göra anmälan?"

Denna anmärkning är riktig, och har föranledt ett tillägg i nämnde §.

Widare framställer bemänte Doctor en anmärkning af denna lydelse:

"§ 43 §. bestämmas 500 R:dr såsom det maximum af penningbelopp, hwarutöfwer icke borgen får någon affordras. Om detta må såsom allmän regel antagas, synes likwäl i förslaget hafwa bort bifogas stadgandet för det undantagsfall då sjelfwa förbrytelsen går ut på en högre summa. Så t. ex. wore möjligt att en för enkel stöld på laga stäl misstänkt person, har tillgripit egendom till ett belopp af wida öfwer 500 R:dr; han har gömt eller förfingrat det tillgripna, äger och sjelf intet som jemlikt 3 §. befriar honom från borgens ställe. Han sätter således borgen för sig och blir fri. Sedermera rymmer han innan rannsakingen är fulländad; härwid tyckes det då wara hårdt att målsäganden skall göra en betydlig förlust, den han möjligen kunnat undgå, då för ex. tjufwen just begagnade hans penningar för att rymma, medtog dem bort eller dyligt. Borgesmannen undgår äfwen ett högre ansvar och målsäganden gör betydlig förlust såsom följd af lagens bestämda maximum å ena sidan och den rymmarens medgifna frihet å den andra."

Då Commiteen, enligt hwad i motiverna är förklaradt, anser borgen för misstänkt person egentligen motswara ett wite^{*)}, har den ej kunnat taga det möjlige beloppet af ett

*) Eter Commiteens åsigt, är borgen för misstänkt person icke annat, än en förbindelse att utgifwa wift wite, i fall personen ej kan inställas på bestämd tid. Derigenom att detta wite lägges på en annan person, hwars intresse således beror på den misstänktes inställelse, gör man den förre till enskild wårdare af den senare, i stället för att sätta denne uti allmänt förwar. Witet måste mätas dels efter beskaffenheten af det brott, hwarföre den ifrågawarande personen misstänkes, och dels efter den större eller mindre anledning, som kan wara till hans afwikande. Pröfningen häraf ankommer således på omständigheterna i hwarje särskildt fall. Lagen kan blott anwisa ett maximum, och i wisa måt äfwen ett minimum, för det witesbelopp, hwarom det tillhör den, som förordnar om häftningen eller lösgifwandet, att sig genom borgen försäkra. Mot. till Criminallag sid. 147.

blifwande skadestånd till måttstod för den summa, hwarå borgen skall ställas. Commiteen har wäl i 55 §. föreslagit: att om borgesman måst utbetala den summa, hwarå hans borgen lydde, denna summa äger användas till skadestånd för målsägande, i fall annan tillgång ej finnes; men sådant inträffar först sedan dom i skadeståndsfrågan fallit. Skulle deremot borgen lämpas efter skadeståndsbeloppet redan då den ställdes, så kunde ju den misstänkte ej komma på fri fot före målets slut, emedan man dessförinnan ej wore i tillfälle att med säkerhet bestämma den summa, hwarå borgen borde lyda. Nu är likwäl ändamålet med borgens tagande, att en misstänkt person, i mål, der häktning ej är owillkorlig, skall kunna alldeles undgå den. Detta ändamål skulle således uppenbart tillintetgöras, genom det stadgande, Doctor Dellén welat hafwa i förewarande §. tillagdt.

11 Kap.

Om laga tid och om resning.

Af Professorerne i Upsala och Doctor Dellén är anmärkt, att 3 §., som innehåller, det häfdetid, hwilken för rymd person afbrötes genom efterlysning, skall äro räknas från den dag han ertappas kunnat, kan gifwa anledning till stridigheter om rätta tiden, från hwilken den nya häfden löper; och för att åt detta stadgande gifwa en mera bestämd lydelse, har Commiteen i reviderade texten föreslagit, att den nya häfdetiden skall räknas från den dag, den rynde ertappad blifwit.

§ fråga om den resning, förslaget tillåter den, som blifwit dömd för brott, att söka, yttrar sig Doctor Dellén sålunda:

“De bestämmelser, som detta Kapitels 7 och 9 §§. innehålla, synas gifwa anledning till åtskillige betänkligheter. Alternativerna äro härwid helt naturligen dessa 2: resningen “kan ega till följd inställandet af straffets verkställighet (då sökanden till lifsstraff dömd är) “eller och är straffet redan verkställt, då i senare fallet wäl icke synnerligen mycket är wunnet med hela företaget. Om man å ena sidan måste finna det med naturlig rätt enligt, att “en hwar får njuta till godo alla möjlige skäl till ådagaläggande af sin oskuld eller mindre “brottslighet, så bör dock å den andra denna allmänna rättighet begränsas af de former lagstiftningen bestämmer. Härtill hör owillkorligt, hwad och nu gällande lag i 31 Kap. 3 §. “Rättegångsbalken ganska riktigt bestämmer, att “nya skäl” skola wara för handen, och “att det således icke får bero på den tilltalades godtycke att “begagna eller icke begagna” sina “skäl. En sådan mening kan likwäl dragas ur förslagens uttryck i detta Kapitels 7 §. “med “skäl, som ej förr begagnade varit;” hwilken bestämmelse wi anse böra sålunda förändras “med skäl, som han ej förr begagna kunnat” &c. På de omständigheter, som betrygga lagstiftningen emot anlagades försök att utan all besoghet beswära domstolarne och att fördröja eller undandraga sig lagligt ansvar för begångna förbrytelser, synes lagförslaget i dessa “stadganden fastat mindre afseende än det, som i vår nu gällande lag med allt skäl gjort sig “gällande. Afwenledes torde varit af nöden att närmare bestämma, huru med den anlagade förhållas bör i den händelse han, på sätt sista momentet af 9 §. innehåller, fått resningsansökning bewiljad. Ty fastän han sålunda är för ögonblicket fri från “det redan

”Ädömda straffets undergående,” så är dock detta ingalunda att anse såsom någon fullkomlig ”saklöshet eller oskuld. De nya stälten må verka hvad de wid ny undersökning af behörig domstol kunna förmå, men deras inflytelse begränsas här af den omständigheten ”tills ny dom i målet faller,” och den anklagade är således intill dess i lagens wäld.”

Det måtte ej kunna vara Doctor Dellbén's mening, att den dömda ej skulle få bewisa sin oskuld, i fall han verkligen wore i stånd dertill, om och med denna bewisning ingenting annat kunde winnas, än hans upprättelse i allmänna omdömet. Commiteen som står fast wid sin i motiverna yttrade öfvertygelse, att en sådan rättighet ej utan grymhet kan honom betagas, finner ej skäl till någon inskränkning deri, på den af Doctorn uppgifna grund, att resningsansökningar möjligtwis kunde medföra besvär för domstolarna. Då en slikt ansökan underkastas högsta Domaremaktsens omedelbara pröfning, och då den ej, utan dess bestående föreskrift, får uppehålla verkställighet af ädömd bestraffning, i annat fall, än om lifsstraff är i fråga, synes man ej hafwa att befara, det någon, ”utan all befogenhet,” skall dermed framträda. Att ansökningens bewisande ”ingalunda är att anse såsom någon fullkomlig saklöshet eller oskuld,” lärers lika litet behöfwa förklarar, som att den anklagade äfwen såwäl efter, som före ansökningen och den nya domen, ”är i lagens wäld.”

12 Kap.

Om böter och tvångsmedel m. m.

I afseende på hvad Doctor Dellbén anmärkt wid 3 §. rörande swärigheten att i förwåg bedöma, om ett brott är af den beskaffenhet, att det endast med böter i lagen belägges, får Commiteen hänwisa till hvad den yttrat i anledning af en utaf bemänte Doctor gjord lika beskaffad anmärkning wid 7 och 8 §§. i 3 Kapitlet.

Wid 10 §. anföres Doctorn följande: ”Uti 10 §. ålägges, märkligt nog, wittnet en ”strängare påföljd för uteblifwande än sielfwe den tilltalade får widännas; ty wittnet, som ”utan förfall uteblifwit, kan till Rätten hämtas, om den tilltalade är häktad. Det kan icke ”nekas, att detta stadgande innebär en stor afvikelse från den allmänna föreställningen om en ”tilltalad persons och ett wittnes hörsambets åliggande; åtminstone synes det senare böra hafwa samma beneficia juris som den förre, och icke vara tidigare underkastad hämtnings” ”ansvar.”

Doctorn har tilläfsventyrat ej gifwit noga akt derpå, att i §. förutsättes, det den tilltalade är häktad, och att hemtning för honom således ej kommer i fråga. Wid detta förhållande torde låta försvara sig, att man ej gör många omwägar för att få afhördt ett wittne, som ej behogat hörsamma kallelsen. I England, der man eljest synes hysa tämligen stränga begrepp om personliga friheten, drager man ej i betänkande att rent af i häkte infätta ett af åklagaren stämmt wittne i brottmålt (Kings evidence), som uteblifwit, och att låta det i häktet förvaras, till dess målet wid nästa Domstolsseffion förekommer.

Stuligen gör Doctor Dellbén följande anmärkning: ”Att 13 §. öppnat rum ”för sår” ”fildta besvär öfwer Rättens beslut i fråga om böter” icke skall säkerligen föranleda en mängd

“offfälliga rättegångar. Det synes vara tillräckligt att låta så beskaffade frågor åtfölja hufvudsaken, enär densamma drages under högres Rätts skärskådan, utan att särskildt tillfälle beredes för ett misnöje, som oftast skall blifwa obefogadt i des ytringar.”

Commiteen kan ej inse skälet, hvarföre t. ex. ett vittne, som under rättegången blifwit fällt till böter eller wite, ej skulle så särskildt klaga öfwer beslutet derom, utan nödgas iakttaga fatalierna i hufvudmålet, hvarmed des klagan ej hade ringaste sammanhang. Antingen skulle böterna emedlertid ej uttagas, eller skulle de utgå, och sedan återställas, i fall beslutet blefwe upphäfwet. Båda delarna gjorde trassel och widlyftighet, med balancering eller restitution, i Kronans räkenskaper; och i senare fallet wedersöres den pliktfulla en werttig hårdhet. Då saken något närmare begrundas, torde olägenheterna af det förbud mot särskild klagans utförande, som Doctor Dellén önskat, betydligen öfwerwäga dem, han framställt, såsom följer af Committeens förslag i denna del.

Anm. I öfwerensstämmelse så wäl med hwad i ofwansstående utlåtande blifwit anfördt, som med hwad Lagcommitteen, på grund af egna anmärkningar, wid granskning af lagförslaget, antagit, har Committeen tillstyrkt åtskilliga ändringar i lagtexten, hwilka blifwit uti andra upplagan af Förslag till Allmän Criminal-lag på sina behöriga ställen i sielfwa texten införde.

Högsta Domstolens
P R O T O C O L L ,

wid

Granskningen af Förslaget till Allmän Criminallag.

STOCKHOLM,
tryckt hos B. M. Bredberg,
1840.

Protocoll, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol,
Lördagen den 7 September 1839.

Närvarande:

Justitiæ-Råden Themptander.
Isberg.
von Lindcreutz.
Nyblaeus.
Bäckman.
Nordenstolpe.
Grefwe Sparre.

Tillförordnade föredraganden, Hofrätts-Åkefören Alexander son anmålde, att, enligt härwid uppläst Note utur Protocoll, hållet in för Kongl. Regeringen den 9 sistlidne Januari, hade, uppå framställning af Hans Excellens, Herr Grefwen och Justitiæ-Statsministern derom, att Presidenterne i Rikets Hofrätter, hvar för sig, med twänne af dem hwardera utsedda ledamöter, afgifwit deras yttranden, angående förslaget till ny Brottmålslag, Kongl. Regeringen beslutat, att dessa yttranden borde meddelas Högsta Domstolen, som, enligt hwad, i afseende på förslaget till ny Civillag, är wordet föreskrifwet, ågde företaga granskning af förstnämnda förslag och Dess tankar derom afgifwa; och blef detta ärende, för föredragning hwaraf bemålde Åkeför, enligt Justitiæ-Canslerens den 16 påföljde April aflätne embetsfriskwelse, erhållit Kongl. Maj:ts Nådiga förordnande, och under den sedermera förflutna tiden sig beredt, nu af Högsta Domstolen företaget.

Granskningen denna dag omfattade, dels wiða allmänna grunder för den af Lag-Committeen föreslagna Straff-Balk, dels ock särskildt samma Balks 1 Capitels; och wille Högste Domstolen framdeles, efter slutad granskning af Straff-Balken, i ett sammanhang berörw sig ytter.

Högsta Domstolens Ledamöter åtskildes wid wanlig tid.

In fidem protocollii

C. Linnell.

Protocoll, hållet uti Kongl. Maj:ts Högste Domstol,
Fredagen den 6 December 1839.

Närvarande:
Justitiæ-Råden Themptander.
Isberg.
von Lindecreutz.
Nyblaeus.
Bäckman.
Nordenstolpe.
Grefwe Sparre.

Sedan Högste Domstolen den 7 sistlidne September, efter hwad Protocollet för samma dag utwisar, påbörjat, och sedermera under den 13, 20 och 27 i samma månad, 4, 11, 18 och 25 October, 1, 8, 15, 22, 28 och 29 November samt den 5 dennes fortsatt granskning af det utaf Lag-Commitéén upprättade förslag till Straff-Balk, blef samma granskning i dag avslutad; och skulle, i öfwerensstämmelse med beslutet för den 7 September, Högsta Domstolens yttrande, hwad nämnda Balk angår, nu i ett sammanhang afgifwas.

Högste Domstolen fann Lag-Commitééns förslag till Straff-Balk skilja sig från nu gällande lagstiftning synnerligast genom antagande af frihetsstraff med arbete i stället för spö, ris och egentliga skamstraff, äfwen som genom den i förslaget åt Domaren lemnade latitude wid straffmätningen.

I förra hänseendet förekommer emot nyfnämnda, från förslaget uteslutna straffarter, ibland annat, att de obestridligen undertrycka den straffades hederskänsla, hwilken dock utgör det motiv, som, näst gudsfruktan, är mågtigast att upplysta den fallne och bewara honom från nya afsteg. Desså synas meningarne allt mera enhälligt och högt uttala sig emot dessa straff, hwilka således upphört att i allmänna omdömet äga det stöd, hwarförutan straffets ändamål i wäsendelig mån måste förfelas. Då nu annat än frihetsstraff, i förening med tvångsarbete, icke lämpeligen kan sättas i stället, och andra länders, särdeles Nordamerikas, erfarenhet wisat, att sistnämnda straff, rätt användt, medfört önskwärda och wälgörande werklningar, samt någon anledning icke synes vara för handen, att mistnösta om enahanda resultat äfwen hos oss; förklarade Högste Domstolen, som här nedan wid 2 Capitlet wille närmare yttra sig i fråga om de särskilda arterna af penitentiära straff-systemet, samt förutsatte, att förändringen icke träder i werksamhet, innan nödiga förberedelser skett, sig ej finna skäl till anmärkning emot den af Lag-Commitéén härutinnan följda grundsats.

Hwad sedan angår frågan om den åt Domaren lemnade latitude wid straffmätningen, så är hellsäwa principen icke främmande för Sveriges lagstiftning, helst Domarens pröfningsrätt, i afseende på bestämmandet af straffets art och grad, är uti nu gällande lag, för wisä fall, till och med widsträcktare, än den efter förslaget skulle blifwa. Men dessa fall utgöra nu undantag, då deremot lagförslaget fast-

ställer såsom allmän regel, hvarifrån endast få undantag skett, att Domaren skulle åga, inom wisa bestånda gränser, höja eller sänka straffet, efter de förswärade eller mildrande omständigheter, som i hwarje mål sig förete; i följd hwaraf otwifwelaktigt någon ojämhet uti straffrällämpningen wid särskilda Domstolar kommer, dereft förslaget antages, att wisa sig ostare hädanefter än hittills. Emedlertid kunde grundsatsens riktighet icke jästwas; och wid pröfningen af förslagets speciella stadganden ågde man tillse, om ock i hwad mån de från nämnda regel af Lag-Committeen gjorda undantag må än vidare utsträckas.

Beträffande dernäst den fråga, som på strafflagens yttre form ågde wäsentligt inflytande, huruwida Lag-Committeen rätteligen försarit derutinnan, att Committeen i de 8 första Capitlen sammansfört sådana allmänna bestämmelser, hwilka för de följande Capitlen äro gemensamma, i hwilket afseende blifwit påmint, att Lag-Committeen, under bemödadet att uppfylla wetenskapsmannens och den egentlige juristens fördringar, minskat lagverkets fattlighet för mängden af folket; så fann Högste Domstolen, att denna anmärkta saknad af lättfattlighet ingalunda kunde härledas från ämnenas omsformålta ätskiljande, hwilket twertom måste befordra reda i begreppen, och jemwäl instämmer med den uti 6: Capitlet Misgjernings-Balken af nuwarande lag följda grundsats. Ätskilliga af de uti berörde 8 första Capitel af lagförslaget befintliga nya stadganden woro onektigen mindre lättfattliga, än man hittills warit wan att träffa i lagen, men icke till följd af den plats de erhållit, utan genom beskaffenheten af de deruti uttryckta rättsbegrepp; och dessa stadgandens upptagande i förslaget förswarades tillräckligen derigenom, att de dels särskildt tillhöra det af Lag-Committeen uppställda nya system, dels äro sådana, hwaraf behöfwet, jemwäl wid gamla lagens tillämpning, warit wisadt och erkändt.

De omdömen, Högste Domstolen i öfrigt fann sig böra afgifwa, och hwilka afse mera speciella ämnen, skulle anföras wid de Capitel och paragrafer, hwarmed de egentligen stå i sammanhang; och komme utlåtandet i det följande att, i öfwerensstämmelse med hwad under granskning af Lag-Committeens förslag till Civil-lag skett, endast widröra de stadganden, hwilka Högste Domstolen icke wille tillstyrka, och således med tyfnad förbigå dem, hwilka till principen godkändes.

Hwad åter redactionen widkommer, så ansågs, i betraktande dels af de sakförändringar, Högste Domstolen i wisa delar af lagförslaget wille tillstyrka, dels ock af detta förslags sammanhang med Civiltagförslaget, hwilket senare ej blifwit till redactionen granskadt, pröfning af egentliga redactionsfrågor ej eller nu böra åga rum.

i Cap.

Hwad detta Capitel angår, förenade sig Justitiæ-Råden Themptander, Isberg, von Lindecreutz och Grefwe Sparre om följande uttrande:

"I den fråga, som enligt öfwerkriften är föremål för hela detta Capitel, och hvars grannlaghet ökas deraf, att den är på en gång politisk och juridisk; meddela de två första §§. allmänna bestämmelser, såsom i motiwerne uppgifwes,

för de fyra tänkbara fall, att brott fördröwas: 1. af inländskt man inom riket; 2. af inländskt man utom riket (1 §.); 3. af utländskt man inom riket, och 4. af utländskt man utom riket (2 §.); hwartill 2 §. bifogar särskild föreskrift för den händelse, att utländskt man å swenskt fartyg förgår sig emot utländskt man.

Allmänna regeln måste här wara den, som blifwit följd för 1:sta och 3:dje fallen, att straffrätten tillhör den stat, inom hvars territorium brott warda fördröwade. Wäl måste ett och annat undantag från denna regel göras; men både rättswisa och statsklofhet fordra, att sådana undantag ej utan yttersta nödfall medgifwas, och icke sträckas så långt, som för 2:dra och 4:de fallen är föreslaget. Hwarje stat inrättar och omskapar, efter eget godsfinnande, sin samhällsordning, af hvilken criminallagstiftningen allestädes utgör ett hufwudstycke. Ehuru det bör medgifwas, att olikheterne mellan särskilda staters criminallagar icke gerna kunna wara så stora eller många, som emellan deras civillagar, låter dock ännu saknas exempel, att twänne sjelfständiga stater ens i de förstnämnda lagarna fullt öfwerensstämt. Sannat är, att skiljaktigheterna wisa sig större, ju längre man går tillbaka, och att de aftagit i följd af en stigande och allmännare utbredd civilisation; men äfwen wid de mest sangwiniska förhoppningar, att desse skiljaktigheter skola i en ännu aflägsen framtid nära nog utplånas, wisar sig dock ett hinder för fullkomlig harmoni ohjelpligt qwarstående, nemligen det, som härleder sig från staternas locala egenheter. Werkan af dessa skäl sannolikt ensam wälla, att hwarje stat går sin egen wäg, till och med i fråga om rätta skiljolinien här och der emellan det löstiga och oloftiga, och än mer wid gradationen af det oloftigas straffbarhet. Något widsträcktare systemål med positiva lagstiftningen kan således ej winnas, än att en och samma norm för yttre rätt gäller inom hwarje samhälle, lika yttre frihet, lika skydd under dennas tillbörliga begagnande, och lika ansvar då dess gränser öfwerskridas, måtte wedersfaras en hwar, som der befinner sig, och det utan mannamån, utan skinnad emellan ständiga innewanare och på besök kommande främlingar. Den som lemnar sitt hemland, han försakar under tiden hägnat af dess lagar, och genom inträdet inom en annan stats område har han, å ena sidan, förpligtat sig till efterlefnad af dess lagar, å den andra, förklarar sig belåten med den säkerhet dessa lagar beskära honom. Ej kan han, utrikes stadd, för der begångna brott till sitt urskuldbande åberopa fäderneslandets möjligen olika lagar. Ej eller bör han, efter hemkomsten, underkastas någon råfst för sitt handlings sätt utrikes, om detta der war tillständigt. Om han alltid, enligt det gamla ordspråkets lärdom, tagit seden der han kommit, så har han hwarken hemma eller borta brutit någon samhällsordning. Den stat, som afwiker från denna allmänna åsigt, förräder dermed anspråk, att göra sina lagar gällande äfwen inom andra stater, och de skäligen besarade följderna häraf kunna blifwa missförstånd och osämja sjelfwa staterna emellan, och för de enskilda, som wägade se sig omkring utrikes, eller hemma sammantråffade med utländska män, skyldigheten att på en gång esterlefsa tillåfventyrs oförenliga lagar, en belågenhet söga bättre än rättlöshetens.

De nu ifrågawarande 2 cardinal-paragraferne af detta Capitel gifwa således anledning till följande anmärkningar.

Det synes vara betänkligt att, på sätt i 1 §. föreflås, göra swenssk man ansvarig efter Sveriges lag och wid swenssk Domstol för alla de brott, han utrikes föröfwat. Rättwisligen anses han så för utrikes begångna brott, antingen omedelbarligen mot swenska staten, eller emot medborgare, som i och för statens angelägenheter måste uppehålla sig utrikes, och således icke frivilligt afsagt sig skydd af fäderneslandets lag. Men tillwites honom, att hafwa utrikes begått andra brott, ware sig emot insödingarna der, eller emot dit ankomne främlingar, så bör det stå honom öppet att, tilltalad wid swenssk Domstol, invända, antingen att anklagelsen wore falsk och att de föreburna skälen emot honom kunde wedersläggas endast å den främmande orten, eller ock att den klandrade gerningen wore lossig på det ställe den begicks, och efter de lagar, han då hade att efterlefwa. För det gjorda förslaget, att han, utan afseende på allt detta, skulle dömas efter swenssk lag och wid swenssk Domstol, har Comitéen ej underlåtit att åberopa, ibland andra motiver, som lätt undandröjas, äfwen ett skäl, som förtjenar största uppmärksamhet, nemligen att staten ej annorlunda kunde undandraga sig, att till den utländska staten utsewerera den förmente brottslingen. Att sådan utsewerering af medborgare ej bör åga rum, derom finnas på flera ställen uttryckliga stadganden, och grundsatsen för dessa stadganden måtte ingenstädes motsägas, men häraf följer ej, att det borde vara den antastade medborgaren förment, om han sjelf så wille, att heldre underkasta sig utsewerering till den utländska Domstolen, der han förmodade sig kunna på det ena eller andra sättet ådagalägga sin oskuld; och endast i den händelse, att han afsade sig denna rättegångs-förmon, borde skyldighet för honom uppstå att swara wid den swenska Domstolen; men äfwen då borde han ej kunna fällas till swårare straff, än det, hwartill styrkas kunde att han gjort sig skyldig efter lagen, som gällde der gerningen timade. Detta senare blefwe analogt med Lag-Comitéens förslag i 8 Capitlet 10 §. af Rättegångs-Balkens förra del, att främmande lag får till grund för dom åberopas, då saken beror på förhållande, som utomlands tillkommit.

Lika anmärkningsvärdt förekommer att, enligt Capitlets 2 §., utländsk man skulle, då han i Sverige ertappas, efter Sveriges lag och wid swenssk Domstol svara för brott, utrikes begångna emot Sverige eller swenssk man. Någon förpligtelse af swenssk lag får den utländske mannen icke annorledes eller för, än om och då han begifwer sig inom swenska området, ej eller för längre tid, än han der qwarblifwer. I det land han tillhör, eller annorstädes utrikes, kan han wäl tillflynda Sverige eller swenssk man oförrätter och ådagalägger dermed ett fiendligt sinnelag, men huru fiender, då man lyckas få dem i sitt wäld, skola behandlas, är ej ämne för strafflagen; det onda man finner sig besogad att tillflynda honom, kan ej få namn af straff, och uppenbar orättwisa blefwe det, att behandla honom lika strängt, som om han varit swenska lagen underdånig och trotsat den. Äfwen från en annan sida betraktad, tyckes denna del af 2 §. wisa

sig mindre wäl betänkt. Såsom allmänt giltig maxim torde få anses, att en stat ej bör gifwa sig andra lagar, än sådana han önskar måtte åfwen af andra stater antagas. Bleswe nu en lag hos alla andra nationer införd, lil det här gjorda förslaget, så kunde deraf följa, att swenskt man, som här hemma komme i beröring med hitkommande främlingar från alla wäderstreck, och som sorgfälligt bemödade sig att ej i någor måtto förfördela dem, samt wore beredd att, om det gällde, när som helst wid swenskt Domstol redogöra för sitt förhållande, icke dess mindre kunde, wid företagna utländska resor, om han vålade sina hemma gjorda bekantsskaper, dragas för rätta och blifwa misshandlad för gerningar, hwilka, oförwitlige der de timade, lätt kunde ester t. ex. spanska, turkiska ic. lagar wara förgripelser, eller åtminstone få färg deraf. På detta sätt kunde en lag, som åsyftade swenskt mans fördel, i sjelfwa werket blifwa en för honom utlagd snara. Härwid kunde inwändas, att det ej beror å swenska staten, att förekomma en dylikt lags antagande hos andra stater; men att icke kunna hindra, är helt annat, än att uttryckligen godkänna och föregå med exempel. Nädligast tyckes därför blifwa, att utur 2 §. helt och hållet utsluta det här anmärkta förslaget, och att man för oförätter, som utländskt man utrikes tillskyndar Sverige eller swenskt man, åtnöjer sig med den upprättelse, som i ministeriel wäg kan utwerkas.

I stället för det i slutet af 2 §. gjorda tillägg, angående utländskt mans å swenskt fartyg begångna brott emot utländskt man, ett tillägg, som ej skulle motswara sitt ändamål, om den näst förut tillstyrkta ändring skulle godkännas, kunde en särskild §. intagas, af innehåll, att brott, föröfwade å swenskt fartyg, skulle i alla händelser anses som wore de inom landet föröfwade. En sådan §. bleswe bestående, ehwad föreskrifter man godkänner för de 4 i de 2 första §.§. upptagne fall.

Den 3:de §. tyckes ej tillhöra detta Capitel. Icke bestämmer den, om en förbruttare är swenskt straffrätt underkastad eller ej. Han förutsättes höra under swenskt straffrätt, och §. går ut på att bestämma en grund, hwarföre straffrätten hade blifwit upphäfd. En sådan bestämmelse tillhör 7 Capitlet och hade rättast der intagits, men kan ock förekomma såsom ett senare moment till 11 Capitlet 6 §. Rättegångs-Balkens senare del.

De nästföljande 4 och 5 §.§. angå endast förhållandet emellan Sverige och Norrige. Så widt de angå brott, af det ena rikets embetsmän i embetet begångne inom det andra riket, kunde stadgandet, om ett sådant behöfwes, utsträckas till alla andra stater, och bleswe ett ibland de tillståndiga undantagen från regeln, att brott straffas der de äro begångna. Det öfriga af dessa §§. har afseende på det enligt norriska Lagen den 11 September 1818 och swenska Förordningen den 1 Junii 1819 befintliga förbund, huru förfaras skall med sådana personers anhängande och tilltalande, hwilka begå förbrytelser i ett af de förenade rikena, samt derefter afwika till det andra. Swenska Författningen beror wäl på bibehållandet af den motswariga Norriska Lagen, men ändringar i den senare kunna ske swenska lagstiftaren oåspord. Dersöre tyckes något mer i swenska

strafflagen angående detta ämne ej böra inflyta, än att hvad derom är eller framdeles warder båda rikena emellan öfwerenskommet, skall till esterrättelse gälla.

Genom förbund med främmande Magter, §. 6, kunna wäl icke andra bestäm- melser inom ämnet för detta Capitel tillkomma, än de, hwilka skulle tjena till närmare utveckling af de i 1 och 2 §§. lagda allmänna grunder; i annat fall skulle wäl med hit hörande frågor, så widt de röra svenska mäns rätt, försaras enligt Regeringsformens 87 §., angående ändring i allmän Criminallag.

Wid hela detta Capitel torde slutligen få erinras, att, om detta ämne, som är måhända mer politiskt än juridiskt, och ej har något motsvarigt i nu gällande lag, bör så utförligt intagas i Straff-Balken, så skulle wäl redactionen icke förlora i reda och tydlighet, om de i de två första §§. inbegripne ämnen blefwe på 2:ne §§. fördelade, med afseende icke på hwem, som förbrutit sig, utan på stället hwar brott blifwit föröfwadt. Om 1 §. börjades med stadgandet, att brott, för- öfwade i Sverige, höra under svensk straffrätt, så kunna i följande momenter af samma §. undantag göras, a) att främmande Magts i Sverige sig uppehållande embetsmäns brott i embetet ej höra under svensk straffrätt, och b) att för främmande Magts beskikning skulle, i afseende på brott i allmänhet, gälla hvad allmänt wedertaget är. I 2:dra §. kunde först stadgas, att brott, föröfwade utri- kes, ej höra under svensk straffrätt, ett stadgande, som söga behöfdes i annat ändamål, än för att i följande momenter af samma §. upptaga och såsom undan- tag från ett allmänt förhållande utmärka a) inländskt mans utrikes begångna brott mot Sverige eller svensk man, som i och för statens angelägenheter måste uppe- hålla sig utrikes, b) att svensk man, som för andra utrikes begångna brott till- talades wid svensk Domstol, och ej yrkade, att för dessa få swara wid wederbö- rande utländska domstol, wäl wore pligtig att wid den förva stå till rätta, men af den ej kunde fällas till strängare ansvar, än han, enligt hvad å wederdelosidan kunde styrkas, hade ådragit sig efter lagen i det land, der han förbrutit sig. Den 3:dje §. kunde egnas åt det ofwannämnda allmänna stadgandet angående brott, begångne å svenskt fartyg. I 4:de och sista §. kunde erinras, att hvad som är eller warder emellan Sverige och Norrige öfwerenskommet, skulle lända till esters rättelse."

Högste Domstolens öfrige Bedamöter åter lemnade hela i Capitlet utan an- nan erinran, än att bemålde Bedamöter junno hvad i 5 §. blifwit föreslaget åga tillämpning å embetsbrott, som här i landet kunna begås af främmande staters em- betsmän i allmänhet, och tillstyrkte således, det stadgas måtte, att om någon, som är i annans stats embete eller tjenst, här i landet förbryter sig emot de honom i nämnda egenkap åliggande pligter, han ej dersför må wid svensk Domstol till ansvar fällas.

2 Cap.

1 §.

Med godkännande af den åsigt, att lifsstraff (såsom det af Lag-Commitéen

benämnas, men hwilket Högste Domstolen heldre wille kalla dödsstraff) bör, för de mest swåra brott, warda i lagen bibehållet, sann Högste Domstolen ej nödigt ingå i granskning af det såsom bihang afgifna alternativa förslag till ändringar i lagtexten för den händelse, att nämnde straff skulle afskaffas.

4 §.

Då nåd icke blifwit sökt, kunde Konungens beslut stanna wid det förklarande, att utslag singe utfärdas; hwarföre, och på det Konungen ej måtte sättas i nödwändighet att, ehuru den utveckling af nådeskål, som den dömda stundom ensam är i tillfälle att åstadkomma, ännu saknades, likwål bestämdt yttra sig, huruvida nåd ägde rum eller ej, Högste Domstolen ansåg stadgandet i denna §. böra sålunda förändras, att dödsstraff ej skulle verkställas, innan målet blifwit hos Konungen anmaldt och Desß beslut fallit.

5, 6, 7, 8, 14, 15 och 16 §§.

De här gifne stadganden, jemförde med Lag-Committeéns utlåtande öfwer inkomna anmärkningar, wisa, att Lag-Committeen förutsatt, det straff-arbetshusen skulle inrättas enligt grunderna för det så kallade auburnska penitentiära systemet, benämndt efter straff-anstalten wid Auburn i Nordamerikanska staten Newyork, hwilket system fordrar såsom hufwudwilkor, dels fångarnas inneslutande nattetid uti ensliga celler, dels ock tyfnad under det gemensamma arbetet om dagarna, samt, genom strängt handhafwande af påbudet om tyfnad wid arbetet, söker förekomma den skadliga inflytelsen af fångarnas beröring med hwarandra. Att, under sådana försigtighetsmått, smittan af en förderwad moralitet skall blifwa mindre, än då fångarne begagna gemensamma sofrum och i allmänhet äga fritt umgänge med hwarandra, måste wiserligen vara riktigt beräknadt, och dessa slags straff-anstalter syntes således äga en stor relativ förtienst framför andra, der fångarnas åtskiljande icke blifwit i lika mån afsedt; men Högste Domstolen ansåg denna art af det penitentiära systemet likwål ej vara den, som till införande härstädes företrädeswis borde tillstyrkas. Officiella berättelser af personer, hwilka haft särskilde europeiska regeringars uppdrag att undersöka och yttra sig öfwer detta ämne, witsorda swårigheten, om icke omsigtigheten, att hindra de tillsammans arbetande fångarna från inbördes meddelanden, för hwilkas underlättande fångarne wisat sig fiutlige att sines emellan utbilda ett eget tecken- och fingerspråk; och det ligger i sakens natur, att de ärtminstone till utseendet icke kunna blifwa hwarandra okände, hwilken omständighet redan för sig utgör ett efter frigifwandet farligt föreningsband.

Det andra penitentiära systemet, kalladt det philadelphiska efter straff-anstalten i Philadelphia, gör deremot en fullständig tillämpning af grundsatsen om fångarnes åtskiljande, genom deras inneslutande dag och natt, hwar för sig, uti celler, der de äro skyldige att förrätta de arbeten, hwilka påfå för en sådan belägenhet. De förblifwa i följd häraf fullkomligt främmande för hwarandra, och emottaga i allmänhet endast besök af straff-inrättningens föreståndare, presterkap, läkare med

flere, som wid fångwården hafwa tillsyn. Denna ensamhet har wisat sig werksam att förmå fången till sjelfbeträktelser, öppna sinnet för ångern, samt göra arbetsamheten till ett behof. Man åger således stor anledning hoppas, att han, wid strafftidens slut, återwänder förbättrad till samhället; försämrad kan han åtminstone, efter all mencklig beräkning, icke wara; ej eller kan han från strafftiden medföra några farliga bekantfaper. Det är då ock att förmoda, det wälwiljande menniskor icke skola saknas, som, der så behöfs, erbjuda honom lösligt näringsfång; och han synes åswen gynnad derigenom, att han, i cellen wand wid sådant arbete, som icke fordrar andras samwerkkan, är, efter sitt lösgiswande från straff anstalten, i besittning af ett, om än ej alltid tillräckligt, förörjnings-medel för ett obemärkt lif.

Sistnämnde system, som jemwål i Norra Amerika erhållit sin egentliga utbildning, råknar derstädes sin ålder ej längre tillbaka, än från slutet af år 1829; hwarjöre den erfarenhet af systemets werkningar, hwarom underrättelsen hunnit hit, då Lag-Comitéen afgaf sitt reviderade förslag, ännu war nog inskränkt. Daktadt de många redan synbara fördelarne, återstod då likwål, att närmare förwisa sig om åtskilligt, och deribland om den oafbrutna cell-lefnadens inflytande på fångens fysiska och intellectuella helta. Men jemwål i detta hänseende hafwa resultatet sedermera befunnits fördelaktiga, och nya straff-fångelsers uppörande eller inredande, efter grunderna för det philadelphiska, har dels inom den amerikanska Unionen, dels ock i Europa följt härpå.

Philadelphiska systemet wore således det, hwars antagande härstädes Högste Domstolen trodde sig böra tillstyrka, med tillägg af den erinran, att systemet fordrar afföndrings-principens utsträckning åswen till ransakningsångar och till dem, hwilka undergå fångelsestraff, så att hwarje fånge, från första stunden af sitt håltande, förwaras ensam. Man har i andra länder börjat härpå lägga synnerlig wigt; och en reform af Sweriges ransakningshäkten och fångelser i denna riktning är oneligen af mencklighet och rättwisa högt påkallad, samt kanske den mest wigtiga.

Det ifrågawarande philadelphiska systemet syntes ej allenast genom sin afwartliga karakter medgiswa strafftidens förkortning samt användande af flera gradationer i straffet, än de nu föreslagna, utan åswen, såsom grundadt på fångarnas absoluta åtskiljande från hwarandra, föranleda till åtskilliga från lagförslaget afwiltande stadganden i fråga om fångarnas behandling och den ordning i öfrigt, som inom straff-anstalterna råda bör; hwilka förändringar, åswen som frågan derom, huruvida något undantag från systemet för lifstidsångar och andra på wiss långwarig strafftid dömda förbrytare må åga rum, woro af den beskaffenhet och det inflytande på strafflagen i des helhet, att förslag i detta afseende icke lämpeligen kunde eller borde af Högsta Domstolen utarbetas.

Denna åsigt ansågs emellertid icke hindra Högsta Domstolen att fortsätta pröfningen af förslaget i öfriga delar, helst de flesta allmänna bestämmelser, åswen som brottets karakteristisk och i allmänhet straffens inbördes proportioner blefwe beroende af walet utaf det ena eller andra af ofwanberörde system.

Med tillämpning af ofwan antydda grundsats, ansåg Högste Domstolen de förbrytare, för hwilka straffet bestämmes till fängelse, böra, utan undantag, i enrum förwaras. Det så kallade enkla fängelset komme då icke att äga rum.

Fängelse wid watten och bröd, utsträckt till den tidlängd af 28 dagar, som 1734 års lag medger, och verkstaldt med bokstafsig strånghet, är ett straff, hwaraf wådliga följder för den straffades lif eller framtida helsa ofta måste befäras. Wäl kunde, genom nedsättning af berörda högsta antal dagar, för exempel till hälften, med bibehållande för öfrigt af den oafbrutna verkställigheten, straffet göras wida mindre afwentyrligt, men det upphör med detsamma att kunna i systemet lämpeligen användas såsom särskild straffart, helst annat fängelse, i des högre grader, då blefwe swårare. Hwad åter angår Lag-Commitéens förslag, att watten- och brödstraffet skulle verkställas med wisa uppehåll, så att, efter fem dagars watten och bröd, komme att följa fem dagars afbrott, derefter ytterligare fem dagars watten och bröd med fem dagars afbrott, och så vidare inom sammanlagda fyratiosem dagar, deraf tjugosem dagar utan annan förplågning än watten och bröd; sann Högste Domstolen emot samma förslag förekomma, dels att, ehuru Lag-Commitéen, efter hwad 6 Capitlet 5 §. ådagalägger, ansett etthundra åttatio dagar enkelt fängelse samt nittio dagar ensligt fängelse och fyratiosem dagar fängelse wid watten och bröd wara lika swåra straff, så att walet deremellan borde af Domaren göras med afseende icke på brottets storlek utan på förbrytarens ålder, kroppsbeskaffenhet och yrke, wore likwäl någon jemt fortgående analogi emellan dessa trenne fängelseslag ej iakttagen, enär uppfofsdagarne gällde i beräkningen lika med de egentliga straffdagarna, dels ock att med skäl befäras kunde, det oredor wid verkställigheten nog ofta skulle inträffa. På grund häraf, och då watten- och brödstraffet, ehwad det fortgår utan afbrott eller ej, är i högsta mätto olika, allt efter som detsamma med strånghet eller ock med slathet verkställas, oftast utan möjlighet af någon werksam kontroll, samt hårtill kommer, att den af Lag-Commitéen åt Domaren uppdragne pröfning, huruwida watten och bröd passas mera för den ena, än för den andra af twänne till lika straff skyldige personer, syntes nog wanfflig och lätteligen kunde få stén af mannamån, trodde Högste Domstolen fängelse wid watten och bröd böra från de blifwande allmänna straff-arterna uteslutas.

I afseende åter på ensligt fängelse gjordes ej någon annan erinran, än att straffet borde verkställas utan de afbrott förslaget innehåller, och att twungen syfvlöshet endast såsom skärpningsmedel för wisa fall borde så användas, men ej i allmänhet åtfölja fängelsestraffet. Detta komme således att skilja sig från straff-arbete hufwudsakligen genom stället, der straffet undergicks, genom frihet för den till fängelse dömda att arbeta eller icke arbeta, och följaktligen afwen att wälja syfvelsättning, samt genom fängelsestraffets mindre långwarighet, hwilken, i öfwerensstämmelse med den af Lag-Commitéen i afseende å enkelt fängelse följda grundsats, kunde inifrånkas inom den tidpunkt, der straff-arbete i lägsta grad widtog.

Hwad för öfrigt beträffar de mera speciella stadganden, som i detta ämne kunna erfordras, återopade Högste Domstolen des här ofwan, i fråga om uppgörande af förslag till föreskrifter rörande ordningen inom straff-arbetsanstalterna, af gifna yttrande.

28 §.

Uf 16 §. i 36 Capitlet Rättegångs-Balken, förra delen, hwilken §. återopas i 12 Capitlet 14 §. Rättegångs-Balken, senare delen, fann Högste Domstolen wäl böra slutas, att de i lagförslaget nämnde böter skola beräknas i Riksdaler silfwer-specie, men detta syntes likwäl böra på sitt ställe närmare förtydligas.

29 §.

Den i nuwarande lag, 5 Capitlet 7 §. sista momentet Straff-Balken följde de grundsats, att pliktjäld, som ej förmår böterna fullt gälda, skall stå kroppspåfäst för allt, ansåg Högste Domstolen böra bibehållas; och komme, derest Högsta Domstolens tillstyrkande af blott ett slags fängelse, nemligen ensligt, godkändes, böterne, wid bristande tillgång, att till sådant fängelse förwandlas.

20 och 31 §§.

Emot den af Lag-Commitéen föreslagna inskränkning af förwandlings-straffet till högst sextio dagar, hwilken uti reviderade texten gjorda afwikelse från äldre förslaget Lag-Commitéen ej motiverat, anmärktes, att man swärligen kunde inse, hwarjöre fängelse, när det sättes i stället för böter, ej skulle så accumuleras till samma grad, som när det eljest ädömes. En olikhet i detta afseende kunde, wid sammanläggande och förwandling af särskilda bötesstraff för en person och sammanläggande af särskilda fängelsestraff för en annan, verka en wida större straffskilnad, än brottens olikhet föranledde och Domaren wid straffmätningen afsett. Det utgjorde för öfrigt en ofullkomlighet i lagen, att böter, när de öfwerstiga en wif summa, måste för den meddelöse blifwa utan all påföljd; och, på det nämnde misförhållande desto mera sällan må uppstå, borde gränsen för förwandlingsstraffet sättas så af lågsen, som, utan märklig olägenhet, ske kunde. Till följd häraf ansågs ock gränsen för det fängelse, hwarom här är fråga, icke böra blifwa annan, än för fängelsestraffet i allmänhet, samt graderingen af det förra böra fortsättas efter den af Lag-Commitéen angifna grund, så att, under de sjerde tjugo dagarnas fängelse, hwarje dag svarar emot fyra Riksdaler, under de femte tjugo dagarna emot fem Riksdaler, och så vidare.

Härjemte erinrades, att Högste Domstolen ansåg det wara mindre lämpeligt, att öfwerlemnna åt Konungens Befallningshafwande att förordna om böters förwandling, utan trodde det heldre böra stadgas, att Domaren alltid skulle, i de fall han ädömde böter, genast utsätta, huruledes desse, wid bristande tillgång, borde till fängelse förwandlas; och då i 6 Capitlet 6 §. förordnas, att, wid bestämmande af böter, afseende skall göras å gerningsmannens större eller mindre förmögenhet, efter

hwad derom allmänt kunnigt är, men likwål hända kunde, att ett, med anledning häraf, ädömdt högre bötesbelopp, i anseende till bristande tillgång, ej kunde uttagas, och i sådant fall rättwisan fordrade, att förwandlingen af böterna uträknades, icke efter den utsatta högre bötessumman, utan efter lindrigare beräkningsgrund, ansåg Högste Domstolen, att en föreskrift häröfver ej borde i förslaget saknas.

3 Cap.

2 §.

Af stadgandet i slutet af denna §. Skulle den följd uppkomma, att, om än försöket skett under de mest förswärade omständigheter, så att, derest den åsystade werkan inträffat, gerningsmannen påtagligen varit förfallen till den swåraste af de alternatist stadgade straff-arterna, samt uteblifwandet af nämnde werkan jemwål häröfver af orsaker, som ej i någor måtto ländt gerningsmannen till ursäkt, han likwål ej skulle kunna dömas till nästa straff-art under den swårare, som å det fullbordade brottet varit tillämpelig, utan finge umgälla sin brottslighet med straff-arten näst under den lindrigaste af de alternatist utsatte, och således med en lägre straff-art, än som skolat följa, om alternativa straff å det fullbordade brottet ej satte varit. För afhjelpande häraf och för att sätta begge momenterna af 2 §. i full öfwerensstämmelse med hwarandra, ansåg Högste Domstolen förewarande §. böra erhålla den förändrade lydelse, att, om gerningsmannen gjort allt hwad å hans sida till det åsystade brottet nödigt war, och försöket sålunda fulländadt; då skall han sållas till en af två straff-arter, som äro närmast lindrigare än den, hwilken pröfwat hafwa bort följa å brottet, om det fullbordadt blifwit.

4 §.

Med afseende derå, att läran om bestraffande af försök till brott är i nu gällande lagstiftning söga tillämpad, och nästan ensamt i fråga om brott af den swåraste art, ansågo Högsta Domstolens fleste ledamöter det i senare momentet af denna §. gjorda undantag böra än vidare utsträckas sålunda, att försök till brott förklarast strafflöst, der ej brottet är swårare, än att det endast med fångelse i lagen belägges, och komme, i händelse denna förändring af §:s senare moment antages, stadgandet i förra momentet att förfalla; men Justitia-Råden Isberg, von Lindcreutz; och Nordenstolpe lemnade förslaget i denna del utan erinran.

5 §.

Högste Domstolen trodde swårare straff, än såsom för ofulländadt försök, ej måga ädömas i något af de fall här omförmålas, och ett stadgande derom wara desto mera behöfligt, som, enligt 2 §., när försök anses fulländadt, straffet icke får sänkas lägre, än till andra straff-arten under den, hwarmed brottet, der det fullbordadt blifwit, belagdt är, hwilken bestraffning, tillämpad på de i 5 §. sagda händelser, kunde blifwa öfwermåttan sträng. På grund häraf tillstyrktes, att, med ute-

slutande af 3 momentet af 5 §., samma §:s första moment måtte förändras till det innehåll, att försök till brott skulle efter 3 §. bestraffas, ändå att gerningsmannen, af willräelse, till brottets utförande användt medel, hvarmed det ej verkställas kunde. Andra momentet blefwe deremot till sin lydelse oförändradt.

4 Cap.

1 §.

Enär det wisat sig, att gransfare utaf lagförslaget missförstått orden: "genom wårdslöshet, oförigtighet eller försummelse," såsom skulle de utmärka olika grader af wållande, ehuru meningen wiserligen ej bör antagas vara annan, än att dermed betecknas särskilda slag häraf, ansåg Högste Domstolen den samedelst gjorda förklaring af nämnda begrepp, hwilken ej syntes vara af behofwet påkallad, måga utgå.

3 §.

Högste Domstolen ansåg tydligen böra utmärkas, att de nämnde slagen af wållande endast woro exempelwis anförde, så att stadgandet icke uteslöt andra möjliga fall.

4 §.

Det här föreslagne stadgande ansåg Högste Domstolen kunna utgå, såsom öfwerflödigt.

5 Cap.

1, 2 §§.

Enär de här gifne lagbestämmelser borde tillämpas, icke allenast i fråga om fullbordadt brott, utan jemwål wid försök till brott, så att anstiftaren alltid, då antingen fulländadt eller ofulländadt försök följt, för detsamma straffas såsom gerningsman, och, äfwen om något försök till brottets verkställande ej skett, kan blifwa för anstiftan straffad, såsom för ofulländadt försök, samt endast då är strafflös, när han sjelfwa försöket förekommit, tillstyrkte Högste Domstolen, det stadgas måtte, i 1 §., att hwar som bjuder, leger, trugar eller eljest uppsåtligen förleder annan till brott, ehwad detsamma kommer till fullbordan, eller wid fulländadt eller ock ofulländadt försök stannar; den anstiftare skall, i den mån verkställighet sålunda följt, straffas såsom wore han sjelf gerningsman; och i 2 §.: har man, på sätt i 1 §. sägs, förmått annan att brotts utförande sig åtaga; straffes för den anstiftan, ändå att brottet ej börjat verkställas, såsom för ofulländadt försök. Har anstiftaren sjelf förekommit all verkställighet; ware strafflös.

10 §.

Så widt åtgärd, som i 8 eller 9 §. sägs, endast haft för ändamål att be-

reda den brottsliga anförwandten personligt skydd, fann Högste Domstolen den här föreslagna straff-frihet vara på goda skäl grundad; men i widsträcktare mån, såsom till exempel då någon af egennyttia, håmbegär eller annat lågt motif, på omsörmda sätt gynnat brottslingen, syntes irågawarande ansvarsfrihet ej böra medgifwas, hwilken inskränkning också öfwerensstämde med Lag-Commitéens äldre förslag af år 1832. Högste Domstolen tillstyrkte således, att i slutet af 10 §. måtte tilläggas: så widt åtgärden endast hafte för ändamål att bereda den brottslige personligt skydd.

6 Cap.

1 §.

Högste Domstolen trodde, att någon större utförlighet, än förslaget nu innehåller, i afseende på uttrycken "försvärande och mildrande omständigheter", wore nyttig och behöflig, såsom bidragande att närmare bestämna dessa begrepp, hwilka för ett relativt straffsystem äro af särdeles wigt, men som hittills, under tillämpning af absoluta straffbestämmelser, föga kommit att utbildas. På grund häraf hemställde Högste Domstolen, om icke i 1 §. måtte stadgas som följer:

Straff skola, inom de i lagen dertför satta gränser, mätas efter gerningens swårare eller lindrigare beskaffenhet, och den större eller mindre brottslighet i wiljan, gerningsmannen ådagalagt. Sålunda ökas eller minskas straffbarheten i mån af: storleken utaf den skada, förargelse eller fara, som brottet medfört; mängden eller wigten utaf de bewelselfrunder, som från brottet afhålla bort; gerningsmannens större eller mindre förmåga att brottsligheten inse; den större eller mindre djerfhet, list eller ihärdighet, som till brottets utförande varit erforderlig eller anwånd; den inflyttelse, som gerningsmannens egna elakartade begär och böjelser, eller ock, i motsats deremot, yttre och tillfälliga anledningar, såsom nöd, öfwerilning, andras bemödande att förleda, och mera dyligt, på brottet hafte; gerningsmannens wisade kallförmåga för den förfordelades lidande, eller ock, i motsats deremot, wisade omsorg att hindra eller godtgöra gerningens onda följder; så ock öfriga omständigheter, som försvärande eller mildrande äro.

3 §. 2 mom.

Genom antagande af 2 momentet i denna §., hwilket moment utgör ett i reviderade texten gjordt tillägg, endast åsyftande, efter hwad Lag-Commitéens utlåtande wisar, att, i anledning af skeddä anmärkningar wid äldre förslaget, inskränka den åt Domaren lemnade latitud wid straffmätningen, hwad fängelsestraffet angår, men medförande en wäsendelig rubbning af de wid förslagets uppgörande afsedda straffproportioner, skulle den följd uppstå, att, der förslaget, för en högre grad af brottslighet stadgar, antingen straff-arbete, eller ock alternatiskt detta i förening med fängelse, samt för den lägre brottslighetsgraden åter utfätter alternatiskt fängelse eller böter, eller ock endast böter, komme straffskalan att innefatta sådana

luckor och afbrott, som icke hade någon grund hvarken i brottens eller straffens art. Så till exempel skulle, enligt 16 Capitlet 21 §., straff för wällande till annans död, om wällandet icke wore synnerligen groft, stanna wid högst sextio dagars fängelse, men, om wällandet wore synnerligen groft, blifwa straffarbete i femte grad, med öfwerhoppande af deremellan liggande fängelsestraff från sextio till etthundrade åttatio dagar; enligt 21 Capitlet 21 §., likaledes straffet för skadegörelse, om skadan icke wore grof, stanna wid sextio dagars fängelse, men, i motsatt händelse, med öfwerhoppande af fängelse från sextio till och med etthundrade åttatio dagar, blifwa straffarbete i femte grad; enligt 24 Capitlet 1 §. straffet för bedrägeri, om wärdet ej öfwersteg fem Riksdaler, stanna wid böter, men så snart wärdet öfwersteg nämnda belopp, blifwa minst etthundrade tjugo dagars fängelse; samt, enligt 28 Capitlet 4 §., straffet för fänges lössläppande af wärdslöshet, om wärdslösheten icke wore grof, stanna wid böter, men om den wore grof, blifwa minst etthundrade tjugo dagars fängelse. Det syntes äfwen som skulle på flera ställen, der antingen straffarbete i femte grad och fängelse alternatist, eller ock fängelse ensamt stadgas, en obillig hårdhet i lagen uppkomma genom förbudet för Domaren att sänka fängelsestraffet, i förra fallet under etthundrade tjugo dagar och i senare fallet under sextio dagar; likasom, på andra sidan åter, i de fall, der förslaget stadgar fängelse eller böter, straffet kunde blifwa nog lindrigt, om det ej någonsin finge höjas öfwer sextio dagars fängelse.

På grund häraf fann Högsta Domstolen, som emot Lag-Committeens i 2 Capitlet 30 §. gjorda förslag, att, wid förvandling af böter, fängelse ej finge sättas öfwer sextio dagar, med hwilket förslag ifrågawarande moment ägde sammanhang, redan framställt anmärkning, sig böra här tillstyrka detta moments uteslutande.

5 §.

Derest Högsta Domstolens wid 2 Capitlet 19 till och med 26 §§. gjorde anmärkningar godkändes, skulle stadgandet i denna §. komma att förfalla.

8 §. 1 mom.

Högste Domstolen ansåg straffets bestämmande i lagen till straffarbete i fjerdre grad för de fall, hwarom här är fråga, lemna tillfälle till all den straffhöjning, som kunde erfordras och ett billigt afseende på den brottsligas ungdom medgåfwe, hwadan Högste Domstolen hemställde, att den i reviderade texten tillagda alternativa påföljden att straffarbete i tredje grad måtte utgå.

11 §.

Wid denna §. anmärktes, dels i afseende å 1 momentet, att den ena försatsen: "eller äro flera handlingar af samma slag att anse såsom ett fortsatt brott," icke påhade till eftersatsen: "warde straffet å det swåraste brottet tillämpadt," äfwen som att här icke upptogs den händelse, då de flere brotten äro lika swåra, dels ock, hwad 2 momentet angår, att, på det orden "särskild påföljd" icke måtte mis-

tydas, här borde återopas 2 Capitlet 39 §., hvilken asser sådana särskilda påföljder, hwarom på detta ställe är fråga; och tillstyrkte Högste Domstolen således, att i 11 §. stadgas måtte: Innefattar en handling flera brott eller äro flere brott att anse såsom en fortsatt handling; warde straffet å det swåraste brottet, eller, om brotten äro lika swåra, å ettdera af dem tillämpadt, och afseende derwid gjordt å det andra brottet såsom förswårande omständighet. Är senare brottet med särskild påföljd belagdt, efter ty i 2 Capitlet 39 §. sägs; då skall ock den påföljd tillämpas.

13 §.

Enär afsättning från embete samt mistning deraf, åfvensom förlust af medborgerligt förtroende, eller förlust af fartyg, gods och penningar, i det fall 17 Cap. 3 §. omförmåler, med flere dylika påföljder af brott, otwifwelaktigt kunde och borde, jemte dödsstraffet, ädömas den, som till sådana påföljder gjort sig förfallen, helst desamma icke utgjorde någon egentelig skärpning af dödsstraffet, och underlåten tillämpning af de förra uti straffdomen kunde, särdeles då dödsstraffet, af en eller annan orsak, någon längre tid komme att uppskjutas, eller icke gå i fullbordan, medföra särdeles inwecklade förhållanden; tillstyrkte Högste Domstolen, att estersatsen i denna §. måtte förändras eller förtydligas sålunda: då må ej annat af de i 2 Capitlet 1 §. nämnda straff dermed förenas.

15 §.

Enär förslaget icke innefattade bestånda grunder för jemförelse af straffarbete med fångelsestraff, ehuru någon analogi i berörde afseende kunde hämtas från detta Capitels 20 §. 2 moment; ansåg Högste Domstolen ett stadgande i detta ämne böra i 15 §. tilläggas, så att för brott, som här sägs, straff-arbetstiden aldrig finge ökas med mera, än en wif tidslängd, utfatt såsom den högsta, och lämpad efter bliwande maximum af fångelsestraffet samt dettas förhållande till straff-arbete.

16 §.

Dereft Högsta Domstolens ofwan yttrade åsigt om antagande af blott ett slag utaf fångelse godkändes, komme denna §. att derefter rättas.

18 §.

Blotta emottagandet af en straffdom medför, wid nytt brott, enligt nästföljande 19 §., icke någon straffhöjning såsom för iteration, ändå att förhöjningen kan ske inom det maximum, som för hwarje fall är utsatt. Ännu mindre bör då dommen verka derhån, att de i allmänhet för sammanläggning af straff satte gränser öfwerfredas. Systemet hwilar på den förutsättning, att ett tillräckligt correctif ligger inom dessa gränser, och att giltiga skäl tala för inifrånkingen dertill. Högste Domstolen ansåg således rättsenligt och med förslagets grunder öfwerensstämmande, att det i 18 §. föreslagne stadgande warder jemwål till det fall, att senast upptäckta brottet är begånget efter det förra domen föll, men innan straffet

började, utsträckt, med iakttagande likväl af den i sakens natur grundade skiljaktighet, att det nya brottet. då alltid räknas såsom särskildt brott och medför tillämpning af 12 §., änskönt det eljest möjligt varit att anse såsom en fortsättning af det förra brottet och således kunnat medgifwa den lindrigare strafftillämpningen efter 11 §.

För fullständighetens skull borde äfwen ett stadgande tilläggas för den händelse, att senare brottet är begånget efter det förra straffet började, men innan det samma blifwit till fullo verkställt, upptagande jernväl såsom underafdelning det fall, att hwad af förra straffet, när senare brottet begicks, återstod, derefter blifwit till större eller mindre del undergåen, när öfwer senare brottet dömes. Det synes klart, att i allmänhet borde återstoden af förra straffet, betraktad såsom ett helt straff för sig, förenas med det å nya brottet följande straff; men frågan är här om rätta förfarandet, då, genom en sådan förening, de i 13, 15, 16 och 17 §§. stadgade gränser skulle öfverskridas. Att detta icke borde ske, ansågs följa af hwad näst ofwan blifwit anfördt.

I stället för den i 1 momentet förekommande eftersats: "då skall han så dömas, som hade han på en gång varit för båda brotten lagförd," syntes ett annat stadgande böra införas, i det hufwudsakliga dermed likartadt, men som ej innefattade onvilforlig idrefskrift, att den, som till fullo undergått ädömdt straff-arbete, sedermera skall, för ett äldre brott, som för sig sjelf endast medför böter eller fängelse, återvändas till arbets-inrättningen. Högste Domstolen ansåg i detta fall det mindre brottet böra så med det derför i lag utsatta ordinära straffet försonas.

I öfrigt fann Högsta Domstolen, att, wid riktig tillämpning af ifrågavarande grunder, straff-arbete kunde komma att ädömas på kortare tid, än sex månader, hvilket påkallade ett uttryckligt undantag från allmänna stadgandet i 2 Capitlet 5 §.

På grund häraf tillstyrkte Högste Domstolen, att i 18 §. stadgas måtte som följer: Nu kan så hända, att någon, sedan han blifwit till straff för brott fälld, warder öfvertygad att hafwa förut begått annat brott; då skall han så dömas, att han ej får widlännas swårare straff, än om han på en gång varit för brotten lagförd, samt förty, wid straffets tillämpning för senast uppdagade brottet, afseende göras å hwad han, såsom straff för förstnämnde brott, redan kan hafwa utstått. Samma lag ware, om den, som för brott är till straff fälld, öfvertygas att hafwa efteråt, men innan straffet kom till någon verkställighet, å nyo brott föröfwat; dock att, i sådant fall, det nya brottet alltid anses såsom särskildt brott, och medför tillämpning af detta Capitels 12 §., äfwen om samma brott eljest kunnat efter 11 §. bedömas. Har någon, sedan han börjat undergå ädömdt straff, men innan det samma blifwit till fullo verkställt, föröfwat nytt brott; då skall återstoden af förra straffet sammanläggas med det straff, som å senare brottet utsatt är, så widt det, i öfwerensstämmelse med de om förening af särskilda straff stadgade grunder, ske må: har han, efter senare brottets begående, återstoden af förra straffet till större

eller mindre del utstått, innan öfwer senare brottet dömes; då skall och härwid iakttagas, att han icke får widännas swårare straff, än om senare brottet genast blifwit åtaladt och då wärande återstoden af förra straffet, sammanlagd med straffet å hans senare brott. I dessa fall kan straffarbete ådömas äfwen på kortare tid, än i 2 Capitlet 5 §. sägs.

19 §. 1 mom.

För att närmare bestämma rätta tillämpningen af den här uttryckta grundsats, ansåg Högste Domstolen stadgandet böra innefatta, att gör den, som för brott förut, till fullo eller till någon del, straff undergått, nytt brott, så beskaffadt, att deraf till fortfarande fallenhet för brottsliga företag slutas må; skall, wid straffets måtande å senare brottet, det återfall anses såsom en försvarande omständighet, samt i betraktande tagas, om förra straffet varit till fullo undergånet, eller i hwad mån det eljest närmat sig till fullbordan.

20 §. 1 mom.

Högste Domstolen ansåg det icke böra owillkorligen stadgas, att båda skärpningsmedlen, nemligen fångens inneslutande uti mörkt rum och bespisande med watten och bröd, skulle på en gång användas. Det syntes hellre böra så ankomma på Domarens pröfning att ådöma skärpning, antingen på båda sätten eller på ettdera, efter förekommande omständigheter. Äfwen trodde Högste Domstolen ett tredje skärpningsmedel erbjuda sig uti fångens beröfwande af ihjelsättning. Men allt detta stod i förening med frågan om sjelfwa straffarbetsystemet och borde i sammanhang dermed öfwerwågas.

7 Cap.

6 §.

Emedan angeläget wore, att, så widt ske kunde, förebygga möjligheten att, under föregifwande af nödwärn, begå verkliga brott; och då wederbörlige Myndigheter borde sättas i tillfälle att, när omständigheterna så fordrade, utan dröjsmål efterspana förhållandet; tillstyrkte Högste Domstolen, det ett stadgande här måtte tilläggas, att den, som i nödwärn särat eller dödat annan, wore förbunden skyndsamte derom göra anmälan hos offentlig Myndighet, wid äfwenthe af böter eller fängelse, om det försummas.

7 §.

Enär den, från hwilken något blifwit genom brott afhändt, ingalunda är berättigad, att, när och hwar som helst, taga det med wåld åter, utan begreppet om nödwärn förutsätter, att godset ännu i ett och annat afseende befinnes under målsägandens wårjo, trodde Högste Domstolen orden "eller af honom återtaga" böra

utgå. De närmast föregående orden "som sitt värja will" gjorde tillfyllest, och motsvarade hwad med nödwärn på detta ställe borde förstås.

8 §.

Rättigheten att i det fall, här sägs, använda wåld jemwål å fångens eller den håltades medhjelpare, wore i sakens natur grundad; hwadan det föreslagna stadsgandet borde erhålla en dermed öfwerensstämmande utsträckning.

11 §.

Då orden "slutlig dom" understundom användes att beteckna hwarje Rätts dom, derigenom Rätten dömer i hufwudsaken och sämedelst skiljer målet ifrån sig; men Högste Domstolen ej funne skäl tillstyrka, att alla böter, hwartill någon blifwit genom slig dom fälld före sin död, skulle kunna utur sterbhuset uttagas, utan deremot trodde omförmålda werkställighet endast måga följa på dom, som, före förbrytarens död, blifwit meddelad af högsta instantien, eller eljest wunnit laga kraft; hemställdes, att, i stället för "slutlig," måtte sägas "laga kraft ägande dom."

8 Cap.

5 §.

Hwad här stadgas om skyldighet för den, som olofligen befriar en för gäld håltad person, att ansvara för gälden, ändå att gerningen eljest, på grund af wisfa nära skyldskaps- eller swägerlags-förhållanden, är straff-fri, så wida ej wåld blifwit användt, trodde Högste Domstolen jemwål böra utsträckas till hustru, som sålunda befriar sin hysatte man, och följaktligen det för henne gjorda undantag böra utgå.

7 §.

Justitiæ-Råden Isberg och Grefwe Sparre yttrade den åsigt, att, med tillämpning af de i nästföljande 8 §. stadgade grunder, borde skadestånd kunna å dömas åfwen sådan minderårig person, som i 7 §. sägs, hwadan de hemställde, att sistnämnde §. måtte utgå; men Högsta Domstolens öfriga Ledamöter lemnade förslaget i denna del utan anmärkning.

9 Cap.

1 §.

Högste Domstolen ansåg stadsgandet i 3 momentet böra utsträckas så, att det omfattade förrådistt angrepp, icke allenast å Konungen och den närmast præsumptiva thronföljaren, utan ock å annan Prins med arfsrätt till thronen.

För öfrigt, och enår anstiftan af stämpling, som i sista momentet sägs, ehur

ru alltid till sin syftning förrådiske, likväl kunde befinnas i mer eller mindre hög grad straffbar, samt det ingalunda syntes vara skäl, mera i fråga om förråderi, än i fråga om andra brott, att utur lagen borttaga det motif för anstiftaren, att afstå ifrån och sjelf förekomma brottets utförande, som det allmänna stadgandet i 5 Capitlet 2 §. nedlagt uti löftet om strafflöshet för sådant fall, trodde Högste Domstolen, som för öfrigt ansåg den i nyhånnda §. lemnade regel för bestämmande af straffet å anstiftan af brott, medgifwa, äfwen för anstiftan af nu ifrågawarande beskaffenhet, all den strånghet i straffrällampningen, som uti wanliga fall kunde erfordras, sig böra tillstyrka, det sista momentet af nu förevarande §. måtte förändras sålunda, att för anstiftan af stämpling till förråderi, hwarom denna §. förmåler, skäl, då stämplingen ej till utbrott kommit, vara lag som i 5 Capitlet 2 §. sägs; dock att till straff-arbete i första grad dömas må, dereft brottet varit af särdeles farlig beskaffenhet.

3 §.

Äfwen norrsk man, som bår wapen emot Sverige, borde, i följd af Rikenas förening, straffas efter detta lagrum. Högste Domstolen tillstyrkte således, att här måtte stadgas: bår swensk eller norrsk man wapen emot Riket; miste lifwet.

6 §.

Den som i krigstid låter sig af fienden såsom spejare brukas, borde, enligt krigsbruk, så straffas till lifwet, helst denna bestraffning kunde underfundom vara det enda correctif, som motsvarade lagens systemål. Högste Domstolen ansåg således wid slutet af denna §. böra tilläggas ett nytt moment här om, med uteslutande i stället af hwad §. nu om spejare innehåller.

21 §.

Till förekommande af mistydning ansågs sista momentet böra erhålla denna förändrade lydelse: Ej må dock brott, som i denna §. sagdt är, åtalas, utan att Konungen dertill lof gifwit.

10 Cap.

2 och 3 §§.

Då Majestäts-wärdigheten äfwen tillkommer Enkedrottning; men denna höga person icke särskildt nämnes i förevarande §§.; ansåg Högste Domstolen ett tillägg eller förtydligande i detta hänseende böra ske.

Justitiæ-Rådet von Lindeerantz tillade för sin del, att, till bewarande af den helgd, som konungahuset tillkommer, Justitiæ-Rådet ansåg det i nuvarande lag stadgade dödsstraff böra bibehållas för det i 2 §. 1 momentet nämnda brott, och att detta straff borde följa, icke allenast å wåldsgerning, begången emot Drottning,

Enkedrottning eller Thronföljare, utan åfwen å sådan förgripelse emot hwarje Prins med arfsrätt till thronen. För det fall, som i 2 momentet af 2 §. sägs, trodde Justitiæ-Rådet straffet böra höjas till straff-arbete i 3:dje eller 4:de grad.

4 §.

Churu Lag-Commitéén, såsom motif för det här föreslagna stadgande, blott åberopat Kongl. Brefwet den 25 September 1777, hade Commitéén likwål utsträckt förslaget wida utöfwer innehället af samma Kongl. Bref, hwilket endast angår lasteliga yttranden; och Högste Domstolen, som ansåg wåld eller annan mishandel å Konungen, Drottningen, Enkedrottningen, Thronföljaren eller annan medlem af Konungahuset, städse böra, hädanefter såsom hittills, kunna af allmän ållagare beifras, tillstyrkte dertföre, att 4 §. endast kommer att innefatta det stadgande, att ej nå brott, som i 3 §. sägs, åtalas, utan att Konungen dertill lof gifwit.

6 §.

Då Stats-Rådet, jemmål såsom blott rådgifwande, åfwen som Riks-rätten och Högste Domstolen äro constitutionella Myndigheter af den wigt, att deras wåldförande, i ändamål som här sägs, skulle kunna medföra synnerlig wåda för det allmännas lugn och säkerhet, tillstyrkte Högste Domstolen, att i denna §., efter orden "Regering förer," måtte tilläggas: Stats-Rådet, åfwen då det är blott rådgifwande, Riks-Rätten eller Högsta Domstolen. Såsom följd häraf borde Capitlets öfwer-skrift utwidgas.

8 §.

Dereft anmärkningen wid 6 §. godkännes, borde åfwen här tillägg ske om Rorriges rådgifwande Stats-Råd, Riks-Rätt och Högsta Rätt.

11 Cap.

1 §.

För det här nämnda brott, som i 18 Capitlet 8 §. Misgjernings-Balken af nu gällande lag är med dödsstraff belagdt, ansåg Högste Domstolen den af Lag-Commitéén föreslagna straffpåföljd wara alltför lindrig, och tillstyrkte dertföre, att straffet måtte sålunda höjas, att det bestämmes till straff-arbete i 4:de eller 3:dje grad.

4 §.

Då förslaget omnämner både Taxerings- och Pröfnings-Commité, trodde Högste Domstolen åfwen Berednings-Commité böra tilläggas, enär man eljest kunde anse den sistnämnda wara utesluten ifrån det skydd, som blifwit de twenne först-bemålda Commitéerna tillerkändt, och tillägget jemmål instämmer med 173 §. af nu gällande Bewillningsförordning.

7 och 8 §§.

Då det brott att anstifta uppror, eller såsom anförare ställa sig i spetsen för en till uppror samlat menighet, syntes vara af den grofwa art, att det icke borde bestraffas lindrigare, än med straff-arbete; äfvensom den eller de, hwilka, sedan de samlat sig i upprorisk affigt, underlåto hörsamma den offentliga Myndighetens tillsägelse att åtskiljas, och således med sin närvaro kunde föranleda uppträden af den mest farliga beskaffenhet, ej eller borde få försona denna sin straffbara olydnad med endast fängelse; tillstyrktes att orden "eller fängelse," hwilka förekomma så wäl i 2 momentet af 7 §., som i slutet af 8 §., måtte från dessa ställen uteslutas.

8 och 12 §§.

Då en folkmångd samlat sig, som antingen ådagalade affigt att med förenadt wåld sätta sig upp emot den lagliga Magten, eller ock eljest störde lugnet eller allmänna ordningen, kunde följderna sällan beräknas; och den passiva olydnaden emot offentlig myndighets till folkmassan gifna befallning att skingras innesattade då redan ett trots, som ej borde utan ansvar aflöpa, helst skynsam hörsamhet i sådana fall wanligen wore ett wilkor för afböjande af större wådor. På grund deraf, och med afseende å swårigheten att emot wiß person åstadkomma bewisning om det i förslaget omsömda trotsande medelst oljud, smådeord eller hot, tillstyrkte Högste Domstolen, att orden: "utan trotsa med oljud, smådeord eller hot" måtte från begge förenämnda §§. uteslutas, och äfwen de i sista punkten af 12 §. förkommande orden: "från sådant trotsande" utgå.

9 §.

I enlighet med den uti nu gällande lag, 6 Capitlet 3 §. Misshgernings-Balken och 5 Capitlet 16 §. af 1798 års Krigsartiklar följda grundsats, och då angeläget wore, att lagen skyddar den, som uppror stilla will, hemställde Högste Domstolen, att efter första momentet af förewarande §. måtte tilläggas det stadgaude, att warder den, som uppror stilla will, dråpen; då skall dråparen mista lifwet.

10 §.

Då uppläsningen af de här åberopade lagstadganden inför en orolig och bullrande folksamling lätteligen kunde blifwa af mången bland de närwarande obemärkt eller origtigt fattad, eller för sedermera tillkomna personer obekant, tillstyrkte Högste Domstolen, att i stället måtte, dels trenne gånger ljudeligen göras en kort uppmaning till de upproriske att åtskiljas, med underrättelse tillika, att wapen eljest komme att användas, dels ock något synligt årvarningstecken uppsättas.

13 §.

Enär det wore att befara, att den i sista momentet af denna §. meddelde föreskrift skulle lemnas utan tillbörligt afseende, så framt icke ansvar utfattes för den, som underlåt att om tiden och stället för sammankomsten underrätta den of-

fentliga Myndigheten; så hemställdes, om icke här kunde tilläggas den slutmening, att underlåtes sådan anmälän, skall den, som sammankomsten föranstaltat, straffas med böter.

14 §.

Så wida det ej wore en pligt för hwarje walberättigad person, att wid den påbjudna sammankomsten sig insinna, borde ej eller den tillfälligheten, att, i anseende till de närwarandes fåtalighet, walet måste uppstjutas, medföra ansvar. Påföljden af uteblifwandet syntes för öfrigt böra, hädanefter som hittills, stadgas i den särskilda lag eller författning, som för hwarje fall bestämmer walets ändamål och wilkor; och denna påföljd behöfde ej alltid blifwa criminell. Högste Domstolen tillstyrkte således, att 14 §. måtte utgå.

26 §.

Denna §., som hade för ändamål, ester hwad, ej mindre de anförde motiven, än lagtexten utwisade, att i allmänhet bestämma de straffarter, som må tillämpas å öfwerträdelser af påbud, hwilka af Konungen eller behöriga Myndigheter utfärdas i politi- eller ekonomimål, skulle medföra ej allenast begränsning för framtiden af Konungens, jemlikt 89 §. Regeringsformen, ägande lagstiftningsrätt i mål, som röra Rikets allmänna hushållning, utan äfwen rubbning af åtskilliga, i nu gällande författningar rörande sådana ämnen, meddelta straffbestämmelser. I förra hänseendet, eller hwad angår Konungens lagstiftningsrätt, hwaraf de honom underordnade Myndigheters rätt i detta afseende beror, wore bestämmelser, såsom innefattande ändring eller förklaring af grundlagen, här ej på sitt ställe; och hwad åter beträffar de uti nu gällande ekonomiska författningar stadgade straffpåföljder af annan beskaffenhet, än här sägs, syntes det ej wara rådligt att sålunda upphäfwa desamma, i utbyte emot det för en mängd skiljaktiga förhållanden alltför allmänna och obestämda, samt äfwen för wisä fall, såsom det syntes, alltför lindriga stadgande, hwilket här blifwit föreslaget.

I följd häraf, och då för öfrigt någon allmän straffbestämmelse för öfverträdelser af påbud i ekonomimål desto mindre syntes lämplig, som answaret derför ej alltid behöfde blifwa kriminell, samt, då detta funnes nödigt, stadgandet här om både kunde och borde insyfta i sjelfwa påbudet eller författningen; tillstyrkte Högste Domstolen, att 26 §. måtte utgå.

12 Cap.

1 §.

Emot sista momentet erinrades, att Högste Domstolen ansåg böterna på detta ställe desto hellre kunna inkränkas inom det i allmänhet stadgade högsta bötesbeloppet, som, der brottet påkallade ett högre ansvar, Domaren wore i tillfälle an-

wända det andra alternatist utfatta straffet af fängelse; hwadan Högste Domstolen hemställde, att slutorden "till 200 Riksdaler" singe utgå.

5 §.

Enär åfwen obegräfwet lif borde fredas från misshandling, ansåg Högsta Domstolen ett stadgande om ansvar för brott i detta hänseende böra tilläggas wid slutet af §., hwilket ansvar syntes lämpeligen kunna bestämmas till böter eller fängelse.

7 §.

Med afseende å hwad Kongl. Brefwet den 7 October 1752 innehåller om särskildt straff å den, som försöwar brott samma dag, som han begått den Heliga Nattwarden, och då förbrytaren härigenom wiserligen ådagalade en glömska af nyss åtagna heliga förbindelser eller en misaktning för Sacramentet, hwilken syntes öka hans brottslighet åfwen inför yttre lag, tillstyrkte Högste Domstolen, att i denna §. efter ordet "sabbatstid" måtte tilläggas: "eller å dag, då han blifwit af den Heliga Nattwarden delaktig;" och med föransedande af nämnde Kongl. Bref samt det deri åberopade Kongl. Brefwet den 21 Mars 1728, trodde Högsta Domstolen det åfwen böra såsom en försöwarande omständighet upptagas, om man, med ord eller gerning, ofredar annan å dag, då denne begått Nattwarden.

8 §.

Då uttrycket "Konungens slott" innefattade ett nog obestämdt begrepp, helst man stundom så benämnde åtskilliga nu mera till andra ändamål, än som här äro i fråga, upplätta publika byggnader, ansåg Högste Domstolen, med stöd af hwad Kongl. Brefwet till Slottsrätten den 7 Augusti 1795 i detta afseende innehåller, sig böra hemställa, om icke, i stället för ordet "slott," må sättas residens-slott."

9 §.

Enär det här afsedda brott åfwen kunde försöwas derigenom, att någon gör wäldsgerning å annan, för att hindra honom från utörandet af sin talan såsom part, eller från vittnesmåls afläggande, tillstyrkte Högste Domstolen, att i denna §. efter ordet "aflade" måtte tilläggas: eller för att honom från sin saks wärjande eller vittnesmåls afläggande hindra.

12 §.

För att åt denna §. gifwa ökad fullständighet, tillstyrkte Högste Domstolen, att, i öfwerensstämmelse med den i 20 Capitlet 1 §. Misshandlings-Balken af nu warande lag följda grundsats, här måtte, efter ordet "skopp," tilläggas: eller å den, som i annans hus, gård eller skopp lofligen sig uppehöll.

I öfrigt skulle wid detta Capitel antecknas, att någre i nu gällande lagstift-

ning upptagne religionsbrott wäl funnos wara här förbigångna; men då erforderlige stadganden i detta hänseende syntes rätteligen tillhöra Rikslagen, lemnade Högste Domstolen desammas uteslutande från nu förevarande förslag utan anmärkning.

13 Cap.

Swad detta Capitels öfwerkrift beträffar, anmärktes, dels att, då ordet "förfälskning" egentligen betecknade förändring af det som är, men icke tillskapande af något nytt, hwilket senare begrepp likwäl äfwen skulle här uttryckas, borde öfwerkriftens början förändras till denna lydelse: om estergörande och förfälskning ic., dels ock att ordet "präglar," såsom af lika betydelse med "stämplar," ansågs böra uteslutas.

1 §.

För den händelse, då brottet icke skett i uppsåt att skada göra, och någon egentlig skada ej eller varit att deraf befara, ansåg Högste Domstolen den föreslagna straffpåföljden af minst straffarbete i 4:de grad wara alltför sträng; hwarföre Högste Domstolen tillstyrkte, det här måtte tilläggas ett nytt moment af det innehåll, att, om det är påß, frågdebetyg eller annan dylik handling, som estergöres eller förfälskas, och brottet sker endast för att bereda frihet till vidare fortkomst eller winna andras wälwilja eller deltagande, straffet skall bestämmas till straffarbete i 5:te grad eller fängelse.

8 §.

Enär större skada kan tillwägabringas genom falska penningesedlar, än genom falskt mynt, och erfarenheten jemwäl wisat, att tillverkning af falskt mynt långt mera sällan förekommer, än estergörande eller förfälskning af penningesedlar, trodde Högste Domstolen skäl wara för handen, att, i öfwerensstämmelse med den uti nu gällande lagstiftning följda grundsats, straffet bestämmes något lägre för det förra brottet, än för det sistnämnda, hwarom 11 §. förmåler. På grund här af tillstyrktes, att straffet för brott emot förenämnda 8 §. måtte nedsättas till straffarbete i 3:dje eller 4:de grad.

11 §.

Wid jemförelse af lagtexten med de anförda motiven finnes, det Lag-Comitéens mening varit, att stadgandet i denna §. skulle omfatta icke blott Statsbankens, utan jemwäl enskilda, behörigen oktrojerade Bankirättningars sedlar, hwilket ock Högste Domstolen godkände. Lagtexten ensam kunde dock föranleda någon twelan i detta hänseende, enär, fastän det med omsformålde Privatbank-sedlar affedde ändamål wore, att de skulle såsom penningar gå och gälla, de likwäl göra det endast wilkorligen, eller så wida de såsom sådane frivilligt emottagas; och Hög-

ste Domstolen ansåg derföre beskifningen på sedel, hwarom här är fråga, böra på det sätt förändras, att, i stället för perioden: "och för penningar allmänneligen går och galler," måtte sägas: för att såsom penningar gå och gälla.

14 Cap.

3 §.

Den i förevarande §. tillättna nedsättning af straffet kunde ej skäligen komma menedaren till godo, derest återkallelsen antingen icke skett för, än råtta förhållandet redan blifwit uppdragadt, eller ock eljest varit en följd af yttre omständighetstrång; och Högste Domstolen trodde derföre, att, efter orden "återkallar menedare," borde tilläggas: af egen fri vilja.

I öfrigt, och till befrämjande deraf, att sanningen måtte skynsamt och helst innan dom i målet faller, warda uppdragadt, tillstyrkte Högste Domstolen den förändring af förevarande §., att i estersatsen stadgas: då må han försona sig brott med fängelse, derest återkallelsen skett för, än dom i målet fallit, eljest med straffarbete i femte grad.

4 §.

I betraktande af de betydligt skiljaktiga förhållanden, hwarunder det här nämnda brott kunde förekomma, ansåg Högste Domstolen straffet böra i lagen bestämmas alternatiskt till fängelse eller böter.

8 §.

Frågan, i hvilka fall edgång må anförtras eller icke, fann Högste Domstolen böra öfverwägas wid granskningen af 6 Capitlet Rättegångs-Balkens senare del.

15 Cap.

4 §.

Den som, om än af oförsigtighet eller wäda, orsakat sådan för människor farlig förgiftning, som i 3 §. sägs, och, ändå att han det warse blifwit, ej söker genast afwärja faran, gör sig otwirlwärdigt saker till en grof brottslighet, hvilken kan i wisa fall närma sig till characteren af uppsätlig förgiftning. På grund här af och jemwäl till fyllande af den lucka uti straffskalan, som åger rum emellan fängelse och sjerde gradens straffarbete, tillstyrkte Högste Domstolen, att straffet måtte i 1 momentet af förevarande §. bestämmas till fängelse eller straffarbete i femte grad, samt för den händelse 2 momentet omsformåler, blifwa straffarbete i 4:de eller 3:dje grad.

5 §.

I betraktande deraf, att förgiftningsbrott ej sällan varit förorsakade af en

alltför lätt tillgång på giftmedel, särdeles på arsenik, fann Högste Domstolen, med stöd af Kongl. Förordningen den 26 Maj 1827, med flera författningar i ämnet, sig böra tillstyrka, det ett stadgande måtte tilläggas derom, att för oföfligt innehafvande af gift straffet skall vara böter.

16 Cap.

2 §.

Härvid anmärktes väl, att, enär till det af Lag-Committeen antagna begrepp om mord hörer, att gerningsmannen haft öfverlagdt uppsåt att döda, hwilket ej inträffade på det i förevarande §. nämnda brott, borde estersatsen lyda: straffes gerningsmannen, såsom för mord, efter 1 §.

3 och 4 §§.

Högste Domstolen besarade, att desse stadganden, meddelde för fall, hvilka hittills icke varit i lagen upptagne, kunde komma att främja verkliga mord, medelst förbrytaren lemnad anledning att beräkna och påyrka befrielse från det svårare straff, som sådant brott förtjenar. För de högst sällsynta fall, då tillämpning häraf skulle kunna komma i fråga, trodde Högste Domstolen några särskilda ansvarsbestämmelser icke mera hädanefter, än hittills vara behöflige; och hemställde Högste Domstolen således, att dese §§. måtte utgå.

5 §. sista mom.

Med afseende så väl å den särskilda förbindelse till enighet, kärlek och öfwerseende, hwilken åligger äkta makar, som ock å de faror, hvarför dessa blottskålas, derest uppkommen misfämja får urarta till våldsamma utbrott, ansåg Högste Domstolen dröp å make böra räknas ibland de fall, då straffmildring ej äger rum.

7 §. sista mom. och 8 §.

Sammanhanget utvisade, att här borde återopas 6 §. i stället för 7 §. i 5 Capitlet af det reviderade förslaget.

9 §.

Moderis ifrågavarande brott, ehuru dertill alltid fordrades uppsåt att döda, kunde likväl vara begånget utan den öfverläggning, som, enligt 1 §., utgör kännetecknen på mord; och desamma gälde äfwen om modrens medhjelpare, enär hända kunde, att denne, upprörd och öfverräskad af en först genom barnsörden erhållen underrättelse om den förlösta quinnans wanåra, med föga besinning deltog uti sådana åtgärder eller sådan underlåtenhet, hvaraf barnets död blefve en följd. Högste Domstolen trodde dertill, att från 1 momentet orden "för det barnamord" kunde utgå, och att i 2 momentet borde stadgas, att, om någon är i sådant brott med moder delaktig, han skall straffas, såsom om döden blifwit barnet tillfölydad af

annan än modern. Stadgandet utmärkte då, att mehjelparen ej finge råkna sig till godo den för modren medgifna straffmildring, utan borde dömas efter de för mord eller dråp i allmänhet bestånda grunder.

24 §.

Enär till exempel afhugg af tå ej kan, enligt förslaget, komma att bestraffas swårare, än efter 26 §., och följaktligen tillskyndad obrukbarhet af en dylik lem ännu mindre må anses straffbar efter 24 §.; men lydelsen af denna §. likväl kunde föranleda en sådan tillämpning; trodde Högste Domstolen, att, till förekommande häraf, och för att sätta stadgandet i full öfwerensstämmelse med de af Lag-Commitéén uti 23 §. följda grunder, borde här, i stället för ordet "lem," sägas: sådan lem, som i 23 §. sägs.

Härnäst i ordningen skulle anmärkas, att förslaget ej innefattade något stadgande om straff tillämpningen för de fall, då flere deltagit i misshandel, som i 23, 24 och 26 §§. omförmåles. Närmare föreskrifter woro emellertid lika behöfliga i detta hänseende, som i fråga om den delaktighet i dråp, hwarom 7 och 8 §§. handla; och Högste Domstolen tillstyrkte detsamma, att, i öfwerensstämmelse med de i sistnämnda §§. följda grunder, stadgas måtte: hafwa flere deltagit i misshandel, hwilken orsakat sådan skada, som i 23, 24 eller 26 §. sägs; då skall, der ej wiß gerning, hwarom någondera särskildt är öfwertrygad, kan antagas hafwa i och för sig sjelft haft nämnda werkan, en hwar, som tillfogat den misshandlade någon af de åkommor, hwilka i förening samma werkan medfört, fällas till det för hwarje fall i dessa §§. stadgade straff; och att, dertill ej utronas kan, hwilken tillfogat den misshandlade sådan skada, som i 23, 24 eller 26 §. sägs, eller tillskyndat honom någon af de åkommor, som i förening samma skada medfört; då skola alla i misshandeln delaktige efter 5 Capitlet 6 §. straffas.

29 §.

På de skäl, som uti anmärkningen wid 5 §. sista momentet blifwit anförde, trodde Högste Domstolen, att, när misshandel fördrivas emot åkta make, detta jemväl borde såsom en förswärande omständighet anses; hwadan ordet "make" borde i förstatsen af denna §. tilläggas.

38 §.

Med afseende på angelägenheten att bewara den wördnad, som barn äro skyldige sina föräldrar, samt för att ej sätta de senare i nödwändighet att, såwida wåldsamheter, utöfwade af barnen emot föräldrarna, ej skola blifwa ostraffade, sjelfwe såsom angifware upptråda, trodde Högste Domstolen, att sådana brott alltid borde wara underkastade allmänt åtal, och att följaktligen denna §. borde såfunda förändras, att, wid citationen af 29 och 32 §§., göres undantag för brott emot skyldeman i rätt uppstigande led.

17 Cap.

2 §.

Härwid anmärktes återopandet af 7 §. i stället för 6 §. i 5 Capitlet af det reviderade förslaget.

3 §.

Af stadgandets nu warande lydelse kunde dragas den slutföljd, att, om ån fartyget besunnas inredt och ämnadt till slaschandell, detsamma ändock ej skulle wara förbrutet, med mindre slaswar antråffades eller åtminstone bewisligen warit om bord. Den slaschandellare, som hade nog omensklighet, att, wid yppad anledning till visitation på hafwet, utkasta de olyckliga offren för sin winningslystnad, kunde således, genom denna nya ögerning, så wida den ej blefwe styrkt, lyckas afwärja ej allenast det i 1 och 2 §§. stadgade straff, utan jemwäl den egendomsförlust, som i 3 §. sägs. I betraktande häraf, och då blotta afsigten att använda fartyget till slaschandell fullkomligt rättfärdigade tillämpningen af den här stadgade påföljd, tillstyrkte Högste Domstolen, att, efter orden: "som hafwer slaswar om bord", måtte tilläggas: eller för slaswars förande utrustadt är.

8 §.

Att för olaga håktande ensamt, utan förening med annan brottslighet, döma straff-arbete utöfwer femte grad, trodde Högste Domstolen wara en stränghet, som icke af brottets egenkap påkallades, helst det knappt wore tänkbart, att för den olagligen håktade friherens förlust kunde blifwa särdeles långwarig. På grund häraf, och då den mildare straffbestämmelsen i 9 §., nemligen af fångelse eller böter, för den som olofligen, dock ej af arghet, utan för förment brott, annan gripit, icke är tillämpligt, med mindre det är wordet med den håktade så förfaret, som i 10 Capitlet Rättegångs-Balken, senare delen, sägs, samt 8 §. således innefattar äfwen det fall, då gerningsmannen handlat utan argt uppsåt, men försummat de ifrågawarande laga formerna, tillstyrkte Högste Domstolen, att i 8 §. answaret måtte bestämmas till straff-arbete i femte grad eller fångelse.

11 §.

Högste Domstolen ansåg dödsstraff böra stadgas för den händelse, att qwinnan genom wåldtäkten omkommer.

14 §.

I öfwerensstämmelse med den uti 22 Capitlet 2 §. Misgjernings-Balken af nu warande lag följda grundsats, trodde Högste Domstolen, att för anställande af åtal i de mål, hwarom här är fråga, någon wifw præscriptionstid borde stadgas, och ansåg den lämpeligen kunna bestämmas till sex månader, dock med undantag

för det fall, att döden eller swår kroppsskada blifwit genom brottet qwinna tillshyndad.

15 §.

Enär det åsytade brottet utgör hor, derest qwinnan weterligen är gift, borde här i stället för "lågersmål" sägas otukt; och ansåg Högste Domstolen ansvars påföljden böra nedsättas till straff-arbete i femte eller sjerde grad.

16 §.

Den gjorda inskränknigen till "omyndig qwinna" syntes hwila på den af Lag-Commitéen uti förslaget till Civillag följda grundsats, uttryckt i 1 Capitlet 2 §. Gistermåls-Balken, att myndig qwinna ej skulle stå under gistoman. Antages den af Högsta Domstolen, wid granskning af nämnda §., gjorda anmärkning, torde uppställningen af nu ifrågawarande §. böra derester jemkas.

18 Cap.

11 §.

I öfwerensstämmelse med de ej mindre i nu warande lag, än ock i 16 Capitlet 29 §. af förslaget följda grunder, ansåg Högste Domstolen här böra tilläggas, att, derest brottet begås emot stjuft eller swårföräldrar, husbonde eller den i husbondes ställe är, straffet skall wara böter eller fängelse, ändå att årekränknigen är af den beskaffenhet, som i 10 §. sägs.

12 §.

Den för tillwitelse af wigt slag utaf brott anlagade, som icke sin gjorda besyffning i bewis leda kan, borde, innan någon bewisning i detta hänseende tillståddas må, uppgifwa wigt gerning såsom föremål för undersökningen. Detta instämde ock med Lag-Commitéens mening, efter hwad de anförde motiven utwisa, men hade emellertid ej blifwit i selswa lagtexten uttryckt; och ett tillägg här om ansågs derför böra ske.

14 §.

I öfwerensstämmelse med Högsta Domstolens wid 16 Capitlet 38 §. gjorda anmärkning, i afseende på åtal rörande wåldsamheter, utöfwade emot skuldeman i rätt uppstigande led, ansåg Högste Domstolen jenuwål årekränkning emot sådan skuldeman alltid böra wara allmänt åtal underkastad, och citationen af 11 §. således böra från nu förewarande §. utgå.

För öfrigt anmärktes, att Högste Domstolen, med afseende ej mindre derå, att för Statens eget ändamål det är af wigt, att des medlemmar icke äro litgiltige för ett godt namn och rykte efter döden, än ock å det lidande, som genom förnärmande här af kan tillshyndas den affidnes estertefwande anförwandter och rätts-

innehafware, trodde stadganderna om årekränkning årwen böra tillämpas i det fall, att beskylningen wore rigtad mot redan åsiden person; och, under förutsättning att lagförslagets mening jemwål wore sådan, samt att, hwad angår målsägandes rätt till talan i detta fall, 2 momentet utgjorde ett tillägg till, men icke ett undantag ifrån 1 momentet, ansåg Högste Domstolen detta böra närmare uttryckas.

Tiden för åtalets anställande, sedan den person åsiddit, emot hwilken årekränkning finnes rigtad, trodde Högste Domstolen deremot kunna inskränkas till två år efter det brottet skett, och till sex månader efter det målsäganden brottet weta fått. En wiß tid borde ock bestämmas, råknad från den åsiddnes död, hwar efter omdömen om honom borde så answarsritt yttras, emedan lagstiftaren eljest skulle tråda historiens rätt för nära, särdeles med åsseende på swårigheten att, efter längre tids förlopp, åstadkomma sådan bewisning, som gäller inför Domstol.

På grund häraf tillstyrkte Högste Domstolen, att i 14 §, eller i denna och en tillagd ny §, måtte följas de grunder: att de mål, sem i 6, 7, 8 eller 10 §. sagde åro, ej må åtalas af annan ån målsägande, der ej årekränkning skett i eller för någons embete eller tjenst; att, då den år åsiden, emot hwilken, ware sig under hans lifstid eller efter döden, årekränkning skett, skola des make, föråldrar, barn och syffkon, lika med annan målsägande, hafwa rätt att brottet åtalas; men att talan af målsägande i detta fall ej må anställas efter 2 år sedan brottet skett, eller efter 6 månader sedan den målsägande, som tala will, om brottet erhållit fånedom; och att omdömen, som om åsiden person yttras senare, ån 10 år efter hans död, ej skola wara åtal underkastade.

19 Cap.

7 §.

Högste Domstolen ansåg den gista qwinnan wara icke mindre brottslig, ån den ogiste mannen, samt, dereft begge åro giste, brottsligheten ytterligare ökas för den af dem, som det förhållande lånde; hwarföre, och då lagstiftningen i detta hänseende grundade sig på præsumtion om föröswadt eller tillernadt horsbrott, Högste Domstolen, som, hwad 2 momentet angår, fann deråt böra gifwas sådan lydelse, att den påbade årwen för det fall, att mannen år gift och att hans hustru år den klågande parten, tillstyrkte den föråndring i nu förwarande §., att här stadgas måtte, att, om man förer oloffligen bort hustru från hennes make och det sker med hennes wilja, begge de brottslige skola dömas till fångelse, men, dereft begge åro giste, straffas efter 19 i 2 §. sågs; dock att ej i sådant mål åtal af annan, ån den förnårmade maken ske må.

20 Cap.

2 §.

Enår hända kunde, att, af här nämnde beswågrade personer, den, som i åt-

ten står under den andra, likväl är den äldre och den egentlige förfrören, samt det i sådant fall skulle sära rättskänslan, om lagen tvingade Domaren, att å den minst brottsliga tillämpa det svåraste straffet, hemställde Högste Domstolen, om ej sådan latitud i straffbestämmelsen lemnas må, att omförmålda orättvisa kan undvikas. För detta ändamål borde i 1 momentet stadgas straff-arbete i 4:de eller 5:te grad, samt i 2 momentet fängelse eller straff-arbete i 5:te grad.

3 §. 2 mom.

Äfwen med här omförmålda sidosfränder kunde samma förhållande inträffa, som wid 2 §. är anmärkt; och Högste Domstolen trodde dertfore, att i 2 momentet af nu förewarande §., straffet för sykonet borde bestämmas alternatift till straff-arbete i femte grad eller fängelse. För afkomlingen kunde det föreslagna straffet i allt fall bliwa oförändradt.

5 §.

Enär brottet äfwen kunde af qwinna föröfwas med ungdom af mankön, som blifwit henne till handledning eller omwårdnad anförtrodd, ansåg Högste Domstolen de i denna §. på 2:ne ställen förekommande orden "af qwinnskön" böra utgå, och i afseende å brottets menliga character, trodde Högste Domstolen den lindrigare alternativa påföljden af fängelse böra uteslutas, så att answaret alltid blefwe straff-arbete i femte grad.

6 §.

I öfwerensstämmelse med hwad Högste Domstolen wid näst föregående 5 §. anmärkt, hemställdes, att i stället för ordet "qwinns personer" något uttryck måtte nyttjas, som betecknade begge könen.

För öfrigt, och i händelse 5 §., hwad straffet angår, ändrades, på sätt Högste Domstolen föreslagit, borde den i 6 §. åsyftade alternativa påföljden af straff-arbete i femte grad eller fängelse, hwilken straffbestämmelse syntes på detta ställe böra godkännas, warda här utsatt.

9 §.

Wid denna §. anmärktes, att answaret för det här nämnda brott torde kunna nedfattas till straff-arbete i femte grad.

21 Cap.

1 §.

Äfwen här inträffade hwad Lag-Commitéen, i afseende å det i 15 Capitlet i §. föreslagne användande utaf dödsstraffet, i motiven anført, nemligen att gerningsmannen wäl icke alltid wore öfvertygad att hafwa beståndt åsyftat någons

död, men dock måste hafwa förutsett den såsom sannolik påföljd af sin gerning, så att, endå han det oaktradt företagit densamma, onöfomålde swärare påföljd, ej mindre än den ringare, eller annans skadande blott till helsan, i sjelfwa werket legat i hans wilja. Med stöd häraf och i öfwerensstämmelse jemwål med den i 15 Capitlet 3 §. och i 17 Capitlet 4 §. följda grunder, ansåg Högste Domstolen dödsstraff böra stadgas för den händelse, att någon ljuter döden af sådan mordbrand, som i förewarande §. sågs.

2 §.

Den högre straffbestämmelse, som denna §. innehåller, ansåg Högste Domstolen jemwål böra utsträckas till det fall, att mordbrand föröfwas å kyrka.

5 §.

Till följd af Högsta Domstolens anmärkning wid detta Capitel 1 §., borde åfwen här upptagas den händelse, att död warder tillskyndad, och således, i skället för perioden: "eller fick någon deraf swär kroppsskada," sågas: eller fick någon swär kroppsskada eller död deraf.

8 §.

På de skäl, hwilka wid 1 §. i detta Capitel äro anförde, trodde Högste Domstolen, att också i 8 §. borde stadgas dödsstraff för den händelse, att gerningen medför någons död.

10 §.

Till följd af Högsta Domstolens anmärkning wid 8 §., borde här ske ena handa förändring, som blifwit wid 5 §. af Högsta Domstolen tillstyrkt.

12 §.

Den föreslagna straffbestämmelsen ansåg Högste Domstolen äga tillämplighet i afseende på wällande af skeppsbrott, åfwen om detta ej medför fara för menniskors lif. En sådan utsträckning af stadgandet syntes ock öfwerensstämma med de i 7 och 16 §§. af detta Capitel följda grunder; och Högste Domstolen hemställde fördenksfullt, att orden: "som med fara för menniskors lif är förenadt," måtte från nu förewarande §. utgå.

14 §.

Åfwen här återopades anmärkningen wid detta Capitel 1 §., om tillägg af dödsstraff för den händelse, att gerningen medför någons död.

För öfrigt, och då det ej syntes böra ansvarsfritt aflöpa, om någon af okynne rubbar canals eller slufwerks stämpport, bottenlucka eller annan likartad inrättning, ändå att skada icke sker, helst sådan lätteligen genom dyligt obehörigt till-

tag kan förorsakas, hemställde Högste Domstolen, det stadgas måtte, att öppnar eller tillsluter någon oloftigen, utan argt uppsåt, till canal eller slufwerk hörande stämport, bottenlucka eller annan inrättning, som till skydd emot watten eller till dess afledning tjenar, och kommer deraf ingen skada; skall straffet wara böter till 20 Riksdaler; hwilket stadgande kunde i 14 §. tilläggas, eller ock, till undwikande af ändring utaf den citation, som i 16 §. förekommer, införas i en särskild ny §., näst efter den 14 §.

15 §.

Då sådan mindre skadegörelse, som sönderslående af gatulyktor eller dylikt, syntes kunna tillfyllest bestraffas medelst tillämpning af 21 §., trodde Högste Domstolen, att perioden: "lyktor eller andra inrättningar till upplysande af gator, wägar eller andra allmänna platser," borde utgå.

22 Cap.

1 §.

Början af denna §. syntes hafwa erhållit sin nu föreslagna lydelse, egentligen för att utmärka, det den itrågawarande lösa egendomen skall wara sådan, som förbrutaren icke redan har i besittning; men då särskilde straffbestämmelser för oberörigt användande af annans gods, som man i besittning harwer, meddelas på andra ställen, såsom i 24 Capitlet 2 §. 11 punkten, och 3 §., samt 28 Capitlet 13, 16 och 23 §§., hwadan någon förwerklung af begrepp i detta hänseende ej borde kunna ske; ansåg Högste Domstolen orden "i besittning," såsom öfwerflödiga och ledande till den origtiga föreställning, att här kunde wara fråga om bruk och nyttjande, böra utgå.

Hwad frågan om gränsen emellan stöld och snatteri beträffar, antog Högste Domstolen förslagens mening wara, att det högsta belopp, hwilket finge såsom snatteri räknas, wore fem Riksdaler silfwer-specie; men rörande behöfwet af ett närmare bestämmande utaf den så wäl här, som i 24 Capitlet 1 §. afsedda myntsfort, åberopades likwäl Högsta Domstolens anmärkning wid 2 Capitlet 28 §.

2 §.

Emellan snatteri och stöld wore ej någon annan naturlig skillnad, än den som finnes emellan en mindre och en större stöldsumma. Något språng i bestraffningen borde således ej eller äga rum. Men enligt förslaget skulle den, som begår ett med mildrande omständigheter förenadt tillgrepp af fem Riksdalers värde, endast blifwa straffad med böter, då deremot den, som tillgriper till exempel fem och en half Riksdaler, måste, ehuru omständigheterna i öfrigt äro lika mildrande som för den förstnämnde, dömas till sex månaders straff-arbete. Detta ansågs af Högsta Domstolens flesta ledamöter icke wara med rättwisa förenligt, och bemålde ledamö-

möter wille derföre hemställa, om ej i 2 §. straffet må bestånnas alternatist till fängelse eller straff-arbete i femte grad. För denna åsigt hemtade Högsta Domstolens fleste Ledamöter nytt skäl från den förändring, Högste Domstolen wid 7 §. wille föreslå. Samma förändring skulle nemligen kunna, derest för den minsta stöld straffet blifwer femte gradens straff-arbete, medföra uppenbar orättwisa, i det att till exempel den, som under de mest mildrande omständigheter tillgripit på ett ställe för fem Riksdalers, och på ett annat för en Riksdalers wärde, samt derester på en gång lagföres för begge tillgreppen, måste dömas för stöld till minst sex månaders straff-arbete; men en annan förbrytare åter, som begått 2:ne tillgrepp, hwardera å fem Riksdaler, och, innan det senare föröswades, blifwit dömd och straffad för det förra, sünge försona begge brotten med fängelse eller böter. Således bleswe den, som ej af det mellankomma straffet låtit sig råtta, och hvars tillgrepp årwen utgör det största beloppet, behandlad såsom mindre brottslig än den, som tillgripit minsta summan och ingen warningsgrad undergått. Om deremot i 2 §. tillägges straff af fängelse såsom alternativ, skulle nämnde misförhållande kunna alldeles eller till det mesta upphöra.

Justitia-Råden Baelman och Nordenstolpe woro härifrån skiljaktige och lemnade förewarande 2 §. utan anmärkning.

7 §.

Högste Domstolen ansåg det ej kunna med rättwisa förenas, att den, som på en gång tillgripit något litet öfwer fem Riksdaler, skall straffas strängare än den, som föröswat många tillgrepp till wida större sammanlagd summa, men ej öfwer fem Riksdaler wid hwardera tillfället; och Högste Domstolen tillstyrkte derföre bibehållande af den uti Kongl. Brefwet den 25 November 1762 följda grundsats, att, så wida de särskilda tillgreppen tillsammans öfwerstiga hwad enligt lag sär såsom snatteri räknas, straffet bör blifwa såsom för stöld.

9 §.

Härwid anmärktes, att sedan Lag-Commitéen till 28 Capitlet flyttat den i förra förslaget under §. 6 af nu förewarande Capitel upptagna straffbestämmelse för postförare, som utur de under hans wård befintliga, åt allmänna posten anförtrodde bref, tillgriper penningar eller penningewärde, funnes ej i detta Capitel för någon slags stöld första resan stadgad högre ansvar, än straff-arbete i 3:dje grad; och således borde 3:dje punkten af 9 §., som innehåller: "bleswe andra straffarten lifsstraff, warde i stället till straff-arbete i första grad dömdt," utgå.

23 Cap.

1 §.

Enär det föreslagna stadgandet är byggt på den grundsats, hwilken Högste

Domstolen också godkände, att brottet skulle betraktas såsom fullbordadt, äfwen om tillgreppet ej kunnat bringas till sådan verkställighet, som till fullbordan af tjufnadsbrott, efter bestämmelsen i 22 Capitlet 10 §. erfordras, trodde Högste Domstolen här kunna tilläggas, att, derest genom rånet egendom warder någon afhänd, detta skall såsom en försvarande omständighet anses.

2 §.

Till förekommande af mistydning och för att sätta denna §. i närmare öfwerensstämmelse med de uti 6 Capitlet 19 §. samt 22 Capitlet 9 §. följda grunder, syntes här, i stället för orden: "som förut andra gången stöld begått," böra sägas: som förut är för stöld eller inbrott andra resan straffad.

3 och 7 §§.

Erfarenheten har wisat, att den, som gått åstad att fördröja rån af grofve beskaffenhet, wänligen warit, för ändamålets winnande, färdig att begå hwad brott som helst, äfwen att döda den han fruktat kunna hindra hans förehafwande eller upptäcka brottet; och om den rånade blifwit mishandlad till döds, har således äfwen denna gerning ingått i förbrutarens med öfwerläggning fattade uppsåt att råna. På grund häraf, och med stöd af nu warande lag, som i 20 Capitlet 9 §. Mishgernings-Balken, stadgar lifwets förlust för rån, ändå att den wäldförde ej skadas till lif eller helsa, ansåg Högste Domstolen tillägg i 3 §. böra göras derom, att, om den mishandlade af wäldet omkommer, rånaren skall wara till dödsstraff förfallen; i öfwerensstämmelse hwarmed 7 §. äfwen borde ändras.

24 Cap.

1 §.

Här återopades Högsta Domstolens wid 22 Capitlet 1 §., i afseende på närmare bestämmande af myntsorten, samt wid samma Capitel 7 §., angående sammanläggning af de särskilda wårderna, gjorda anmärkningar; och blef i öfrigt erinradt, att, äfwen om wärdet skulle något öfwerstiga fem Riksdaler, syntes ändock brottet i många fall kunna wara af den lindriga beskaffenhet, att urböta bestraffning derföre icke owilkorligen borde stadgas; hwadan Högste Domstolen hemställde, om ej allmänna straffbestämmelsen för bedrägeri, sålän skadan öfwerstiger fem Riksdaler, må blifwa fångelse eller böter; men likwäl, i ändamål af farliga bedragares mera allvarsamma bestraffning, det tillägg göras, att om bedrägeri är groft; då må till straffarbete i femte grad dömas.

I öfrigt anmärktes återopandet af 3 §. i stället för 7 §. af 22 Capitlet.

2 §.

För att åt stadgandet i 8:de punkten gifwa öklad fullständighet, ansåg Hög-

ste Domstolen i samma punkt åfven böra upptagas de fall, då någon försäffar sig försäkring med förtigande af redan timad weterlig skada, eller då någon, som wet, att det, hwarå försäkring begäres, ej vidare är faran underkastadt, med förtigande häraf, försäkring meddelar. Likwisa borde, för fullständighetens skull, i 110 punkten upptagas de händelser, då godset warit till lån eller lego annan lemnadt.

24 §. 1 mom.

Detta stadgande ansåg Högste Domstolen jemwål böra till 19 §. utsträckas; hwilken §. warit i äldre förslaget åberopad, men, efter hwad Lag-Committeens öfwer anmärkningar wid förslaget afgifne utlåtande föranleder, endast af mistag kommit att från reviderade texten uteslutas.

25 Cap.

2 §.

Med afseende å angelägenheten att skydda borgenärer emot den förlust, hwilken gäldenär, som rymmer, wanligen tillskyndar borgenärerna, dels genom medtagande wid och för rymningen af större eller mindre del af boets egendom, dels ock derigenom, att han undandraget dem de upplysningar och det biträde, han, för boets fördelaktiga utredning, kunnat och bort meddela, trodde Högste Domstolen, att, i öfwerensstämmelse med de i nu gällande Concurslag följda grunder, rymningen för sig self borde såsom brott bestraffas; hwarföre, och då den i 2 §. föreslagna straffbestämmelse ansågs jemwål å sådant brott wara tillämplig, Högste Domstolen hemställde, att till de här uppräknade fall måtte läggas, om gäldenär rymt och ej kommit tillbaka inom sex månader från det han rymde, eller, der han erhållit Konungens leid, inom den tid, honom förelagd warit.

26 Cap.

I afseende på detta Capitels öfwerkrift förnyade Högste Domstolen des wid öfwerkriften till 13 Capitlet gjorda anmärkning, att, i stället för orden "om försälfkning," borde sägas: om estergörande och försälfkning &c.

27 Cap.

6 §.

I öfwerensstämmelse med de i nuwarande lag följda grunder, ansåg Högste Domstolen brukares öfwerträdelse af sin nyttjande rätt böra bestraffas lika med an-

nan äwerkan, desto hellre, som jordägaren wanligen har swårare att skydda sig emot sin landtbos, än emot andra personers dylika brottsliga tilltag. Högste Domstolen tillstyrkte således, att brukare, som olofligen swedjar å legd jord, skall straffas efter ty i 2 §. sågs, och att, om han olofligen säljer något derifrån bort eller öfwerträder eljest sin nyttjande rätt, straffet skall wara böter till fyradubbla wärdet af hwad han olofligen sålt eller begagnat.

28 Cap.

1 §.

Till förekommande af missförstånd ansåg Högste Domstolen tillägg böra göras derom, att, i fall den oskyldige undergått straffet till fullo eller till någon del, skall straff för den falska angifwelsen ädömas efter 18 Capitlet 3 §.

2 §.

Högste Domstolen ansåg den föreslagna dagaboten wara alltför hög, och trodde för öfrigt, att, i öfwerensstämmelse med de i allmänhet uti förslaget följda grunder, answaret borde, jemwäl i de fall, hwarom här är fråga, så lämpas efter de förswärande eller mildrande omständigheter, som i målet kunna förekomma, äfwen som efter den selaktiges kända lönesförmåner och tillgångar. Widare och i afseende på 2 momentet erinrades, dels att då, enligt 11 Cap. 1 §. Rättegångs-Balkens senare del, jemförd med 34 Capitlet 2 §. Rättegångs-Balkens förra del, månad räknas till olika dagatal, syntes på detta ställe, der fråga är om en föga lång tid, densamma böra i dagar utfattas, dels och att, i fall till embetets mistning dömes, borde ej på samma gång för en del af tiden åläggas särskildt bötesanswar. Högste Domstolen hemställde fördensfull om sådan förändring af §., att, i den händelse 1 momentet omförmåler, den selaktige skall, för hwar dag, som det olaga dröjsmålet warat, böta från 1 till 3 Riksdaler; och att i 2 momentet warder stadgad, att, om dröjsmålet warat öfwer fertio dagar, skall dagabot ej äga rum, utan straffet blifwa mistning af embete.

17 §.

Uf hänwisningen till 6 Capitlet 12 §. följer, att särskildt straff skall ädömas för embetsfelet och särskildt straff för det andra brottet, så widt straffen för enas må; och i detta fall är således rättwisans kraf till fullo uppfylldt, så att någon widare skärpning af det ena eller andra straffet ej bör komma i fråga. Derest åter straffen icke kunna förenas, måste försaras enligt de uti 6 Capitlet för sådan händelse gifna föreskrifter, hwilka redan innehålla, att afseende å det ena brottet såsom förswärande omständighet göras skall. Högste Domstolen tillstyrkte därför, att meningens: "och skall den omständighet, att brottet med missbruk af embete förenadt är, såsom synnerligen förswärande anses," måtte utgå.

23 §.

Stadgandet om postförare, hwilken begår sådant brott, som i 16 §. sägs, syntes här ej wara på sitt ställe, utan böra i nyfnämnda §. upptagas.

Slutligen anmärktes, att antagande af 10 Capitlet 5 §. samt 11 Capitlet 4 och 5 §§. förutsätter förändring af 110 och 111 §§. Regeringsformen samt 77 och 78 §§. Riksdagsordningen, äfvensom af 17 §. 1 momentet i sistnämnda grundlag; och att defutom Tryckfrihetsförordningen på många ställen dels återopar nu gällande lag, dels ock innefattar sådana straffbestämmelser, som betydligt afwila från de i förslaget följda grunder, hwadan förslaget antagande äfwen förutsatte förändring i dessa delar af Tryckfrihetsförordningen.

Högsta Domstolens Ledamöter åtskiljdes klockan half till 3 estermiddagen.

In fidem Protocolli

E. Linnell.

Protocoll, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol,
Fredagen den 27 December 1839.

Närvarande:

Justitiæ-Råden Isberg.
Bredberg.
von Lindecreutz.
Engelhart.
Bäckman.
Nordenstolpe.
Grefwe Sparre.

Den, enligt Protocollet för den 12 innewarande månad, började granskning af Lag-Commitéens förslag till Rättegångs-Balk, senare delen, hade uppå föredragning af Hofrätts-Åkefjoren Alexanderson, under den 13, 19, 20 och 21 dennes fortgått, samt blef nu avslutad; kommande således, jemlikt Högsta Domstolens förstnämnde dag fattade beslut, Högsta Domstolens utlåtande öfver omfördäda del af förslaget att i detta Protocol upptagas.

I afseende på granskningens omfattning wille Högste Domstolen hafwa anmärkt, att de stadganden i Rättegångs-Balkens senare del, hwilka stå i beroende af den utaf Högsta Domstolen redan granskade förra delen, ansågos nu icke böra komma under ytterligare öfverwägande i annat fall, än då behandlingen af brottmål kunde fordra andra förefrister, än de, som för twistemål woro tillämplige, samt att för öfrigt, liksom wid den förutgångna granskningen af lagförslaget skett, i Protocollet endast skulle wideröras de stadganden, hwilka till anmärkning förordades, med förbigående af dem, hwilka till princip gillades, äfwen som af egentliga redactionsfrågor.

1 Cap.

3 §.

Justitiæ-Rådet von Lindecreutz yttrade, "det han ansåg någon förändring eller inskränkning i den domsrätt, som, enligt Kongl. Maj:ts Krigsartiklars bestämda stadganden, för närvarande tillkommer Krigsdomstol, icke böra göras i det skick fråga derom nu förekommit;" men Högsta Domstolens öfrige Ledamöter lemnade förslaget i denna del utan anmärkning.

5 §.

Churu, enligt Lag-Commitéens af Högsta Domstolen utan erinran lemnade förslag i 4 Capitlet 6 §. Rättegångs-Balkens förra del, en särskild Hofrätt skulle

wara för kamarmål, hwilken Domstol hade att upptaga och pröfwa de twister, hwilka från anmärkningar wid räkenskaper öfwer kronans medel sig härleda, har likwäl Comitéén, efter hwad förslaget till nu förevarande Capitel, jemfördt med Comitééns anförda motiver och afgifna utlåtande, utwisar, ansett bedömandet af det criminela ansvaret för uppbördsmans tillgrepp och förskingring af sådana honom anförtrödda medel ej böra samma Hofrätt tillkomma, utan frågor derom måga, såsom annat brottmål, af allmän Domstol behandlas. Denna sönderdelning af balancemål har Comitéén grundat dels derpå, att, efter Comitééns förslag, 28 Capitlet 13 och 14 §§. Straff-Balken, balancens belopp ej, såsom nu, skulle tjena till bestämd grund för straffmätningen, utan den brottsliges fulla straffbarhet kunna anses gifwen redan i den stund, han blifwit öfwertygad om balance, ehwad den sedermera, för Stadeståndets fastställande, till större eller mindre belopp utreddes, dels ock på den afsedda möjligheten, att kunna förkorta tiden för den tilltalades qwarhållande i hånke under afbidan af straffdomen, äfvensom att afböja den utaf brottslingens stundom långwåga inställelse wid nämnda Öfwer rätt härflytande tillökning i kostnad, med flera olägenheter. Men redan frågan om balancens tillwaro kan fordra en widlyftigare utredning, än som är möjlig för den Domstol, hwilken ej innehar de fullständiga räkenskaperna; och desutom bör en wis utredning rörande balancens belopp desto hellre föregå domen om det criminela ansvaret, som tillgreppets storlek måste i allmänhet åga wäsentligt inflytande på straffmättet inom de gränser, hwilka, jemlikt förslaget i 28 Cap. 13 och 14 §§. Straff-Balken, kunna warda bestämda. Hwad dernäst angår systemålet, att påskynda straffdomen, så måste Hofrätten för kamarmål wara lika oförhindrad, som den andra ifrågawarande Domstolen, att, med tillämpning af den i 3 Cap. 47 §. 2 mom. Rättegångs-Balken, senare delen, uttryckta grundsats, yttra sig om bestraffningen, ändå att frågan om Stadeståndet ej wore fulleligen utredd; och beträffande åter olägenheterna af den i allmänhet mera långwåga fängtransporten till ifrågawarande Hofrätt, än som för inställelse wid Domstol i orten skulle erfordras, så ansåg Högste Domstolen desamma icke wara så betydliga, att de öfwerwägde de betänkligheter, Högste Domstolen emot förslaget ofwan anført, helst balancemålets särskilda beskaffenhet wanligen fordrar, att rättegången föres skriftligen, hwadan ock den tilltalades inställelse wid Domstol, i sådana mål stundom kan bliwa umbärlig.

På grund häraf, och med antagande, att uppbördsman, som för balance hål-
tas, icke owilkorligen bör hos Hofrätten för kamarmål personligen inställas, änsfönt brottmålsransakningen komme att föras der, utan att frågan om en sådan inställelse må få ankomma på parternas begäran och andra för handen warande omständigheter, äfvensom att Öfwer rätt i allmänhet, hädanefter som hittills, bör åga att, när i derstädes anhängiga brottmål så nödigt pröfwat, förordna om ej mindre parternas än wittnens afhörande wid Domstol i orten, der de wistas, hwilket allt börde, hwart på sitt ställe, i lagen intagas, tillstyrkte Högste Domstolen den förändring i Lag-Comitééns nu förevarande förslag, att stadgas må, det Hofrätten

för kammarmål skall omedelbart döma öfwer uppbördsmans tillgrepp och förskingring af sådana till hans uppörd hörande medel, hwarom 4 Cap. 6 §. Rättegångs-Balken, förra delen, förmåler.

7 §.

Det anmärktes, att här borde återopas 21 §. i stället för 22 §. af 28 Cap. Straff-Balken.

11 §. 2 mom.

Härvid gjordes den erinran, att det förestagna stadgandet förutsätter bestämda och i laglig ordning fastställda föreskrifter, ej mindre i hvilka fall Collegier, Styrelsewerk och Polisinrättningar må kunna för öfverträdelse af lag eller författningar fälla till böter, än ock om tid och ordning för anställande af den återvinnings-talan, som här sägs.

24 §. 2 och 3 mom.

Enär den Domstol, som i brottmålet dömt, wore bäst i tillfälle, att pröfwa fråga så wäl om skadestånd, som om borgen för den anklagade, hwaremot annan Domstol, för att kunna fullständigt bedöma slika frågor, wore nödsakad, så wida den förra undersökningen funnes ej hafwa nog utredt alla de förhållanden, som härvid borde komma i beräkning, derom ytterligare ransaka och den dömde till nya förhör inställa, samt för öfrigt, äfwen då straffet förfallit, nödiga upplysningar för bedömande af den genom brottet orsakade skada, i allmänhet kunde snarast påräknas och borde lämpligast sökas wid den Domstol, som varit behörig i frågan om straffpåföljden, trodde Högsta Domstolens fleste Ledamöter, att endast sistnämnde Domstol borde åga upptaga den talan om skadestånd eller borgen, hwarom i denna §. förmåles.

Justitiæ-Rådet Engelhart lemnade förslaget i denna del utan anmärkning.

25 §.

Högsta Domstolens fleste Ledamöter ansågo, i enlighet med hwad af Högsta Domstolen wid 10 Cap. 7 och 35 §§. Rättegångs-Balken, förra delen, blifwit anmärkt, det ej i något fall med god ordning öfwerensstämma, att låta parter wälja hvilken Domstol de behagade; och borde således här utan undantag stadgas, att om någon tilltalas för brott, och Rätten pröfwar sig ej wara behörig att målet upptaga, Rätten skall wisa det irån sig, ändå att invändning derom ej göres, derest ej Konungen, då parterne åsämjas att målet må blifwa upptaget wid annan, än råtter Domstol, finner skäl att gifwa lof dertill; men Justitiæ-Råden Isberg och Engelhart woro härifrån skilfaktige och lemnade förslaget utan erinran.

27 och 28 §§.

Frågan, om den tilltalade skall fällas eller frias, kan omfatta lika många

underafdelningar, som särskilda brott eller särskilda på straffbarheten inverkan omständigheter, innefattas uti den åtalade handlingen, och swaret derpå afgör, om och i hwad mån lag skall anses öfverträdd, samt bestämmer således äfwen, i fall swaret är fällande, hwilken lag skall tillämpas. Den rösträtt, hwilken enligt förslaget skulle komma att uppdragas åt hwarje Nämndeman i lika måtto, som åt Håradsrättens Ordförande, och hwilken medförde Domares ansvar, ehwad Nämndemannen instände med Ordföranden eller ej, är således af största omfattning och betydhet; och för att riktigt utöfwa densamma, fordras såwål mycken bildning och ett uppöfwadt omdöme, som ock en fullständig kännedom om den bewisning, som i det för hand warande målet förekommit emot eller för den anklagade.

Om än de förre nyssberörda egenkaperna kunde i allmänhet påräknas hos Nämnden, så organiserad som den är eller skulle blifwa, syntes i allt fall, i betraktande af Håradsrätternes arbetsfätt, det senare wilkorets uppfyllande, eller att hwarje Nämndeman skulle, under en ofta långwarig och tid efter annan ofta afbruten ransakning, kunna med uppmåksamhet följa och i minnet bibehålla den förekomna bewisningen, icke alltid wara att förwänta; och Högste Domstolen trodde sig således böra tillstyrka, att 28 §. måtte utgå; i följd hwaraf den till samma §. gjorda hänwisning i nästföregående 27 §. äfwen skulle utelutas.

30 §.

Detta stadgande ansågs af Högsta Domstolens flesta Ledamöter blifwa öfwerflödigt, derest strafflagen wore så fullständig, att beskifning på alla möjliga dit hörande brott i lagen upptoges; och i annat fall åter syntes det wara mera wådligt och mera särande rättslänsan, att verkliga brott lemnades ostraffade, blott för det lagen icke kommit att dem uttryckligen beskifwa, än att Domaren, hädanefter som hittills, ågde å dem tillämpa lagen i des andas och mening. Det föreslagne lagbudet, som gåfwe förbrytaren hopp om strafflöshet, endast lagens bolstaf icke inträffade på hans gerning, skulle sannolikt öka förbrytarens fintlighet och djerfhet; då deremot af lagens tyfnad i berörde afseende, hwilken hittills icke medfört några anmärkta olägenheter, misbruk ännu mindre wore att befara efter antagande af en mera fullständig lagstiftning. Högsta Domstolens fleste Ledamöter tillstyrkte förden, att denna §. måtte utgå.

Justitiæ-Råden Bredberg, Engelhart och Backman åter lemnade förslaget utan anmärkning i denna del.

33 §.

Högsta Domstolens fleste Ledamöter ansågo det wara gagneligt, att till Hofrätts kännedom komme innehället af Underrätts utslag i brottmål och derföre nu gällande föreskrifter i detta ämne böra bibehållas, så att ett transsumeradt exemplar af Underrätternas protocooll och utslag i brottmål till wederbörande Hofrätt ärligen insändes, deri, hwad angår mål, som blifwit Hofrättens pröfning underställ-

de, endast med en kort mening antecknas dagen när handlingarne till Hofrätten afgått, och, beträffande andra brottmål, en kort rubrik samt utslaget intagas.

Justitiæ-Rådet Engelhart godkände för sin del hwad Lag-Committeen härutinnan föreslagit.

2 Cap.

7 §.

I öfwerensstämmelse med hwad hittills, i fråga om enskild målsägandes rätt, att emot wisa embetsmän anställa åtal för fel i embetet, warit såsom grundfats antaget och, hwad Domare angår, är genom 40 punkten af Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807 uttryckligen påbjudet, ansåg Högste Domstolen här böra i det föreslagna stadgandet göras sådan inskränkning, att den enskilda målsäganden, hwilken förmente sig wara lidande genom embetsfel, begånget af någon ibland de i 1 Cap. 5 och 6 §§. nämnda embets- och tjänstemän, ej skulle åga mot honom anställa åtal annorlunda, än medelst anmälan hos wederbörande Domstol eller åklagare, för den åtgärd, hwartill omständigheterna kunde föranleda; med rättighet för målsäganden, dels att, i händelse åtal anställes, derom, genom allmänna åklagarens försorg, erhålla underrättelse, för att antingen sjelf eller genom fullmäktig, eller ock genom åklagarens biträde, kunna, i sammanhang med åtalet, bewaka sin förmenta rätt till ersättning och upprättelse, dels ock, dereft han trodde behörigt afseende å hans anmälan ej wara påstade, att deröfwer i laga ordning föra klagan.

Wore det begärda åtalet af den beskaffenhet, att det skulle tillhöra Högsta Domstolens omedelbara upptagande, borde åfwen klagan, rigtad emot Konungens högsta Ombudsman, för förment underlåtenhet att sådant åtal anställa, göras anhängig hos Högsta Domstolen; för hwilken händelse således ett tillägg borde ske i 1 Cap. 6 §.

17 §. 2 mom.

Förslaget i denna del lemnades af Högsta Domstolen utan erinran, under förutsättning, att de reglementariska stadganden, som för Polisens werksamhet kunna komma att utfärdas, bliwa, förr än de fastställas, underkastade behörig granskning, och finnas öfwerensstämmande med allmän lag.

21 §.

Sammanhanget wisade, att, i stället för 19 §., borde 20 §. här återopas.

27 §.

Enär, enligt de återopade 2 och 4 §§. i 1 Cap. Utöknings-Balken, jemförde med 6 Cap. 11 §. samt 23 Cap. 4 §. Rättegångs-Balken, förra delen, såsom jäf emot Kronofogde och Stadsfogde räknas, om desse embets- och tjänstemän äro med endera parten i oafgjord delo, men berörde jäf icke kan åga tillämpning

så widt fråga är om behörighet för sådan embets- och tjensteman, hwilken redan i och för sin besättning anställt åtal emot wiss person, att emot samma person nytt åtal föra, borde en dermed öfwerensstämmande inskränkning uti det här föreslagna stadgande iakttagas.

3 Cap.

1 §.

Högsta Domstolens fleste Ledamöter yttrade, att de sunno ransakning wid Domstol ej böra företagas förr, än bestämdt brott är angifwet, hwarom ransaknas må, i följd hwaras på åklagaremakten ankomme att först efterforska, huruvida brott werkligen blifwit begånget, eller ej; men att stadga, det undersökning wid Domstol ej kunde ske, utan att wiss person för brottet tilltalades, skulle, dels i anseende till faran af reconventionsansvar och den i 7 Cap. stadgade ersättningsskyldighet, förlama åklagaremakten, dels ock göra en skicklig Brottmålsdomare wida mindre gagnelig för allmänna säkerheten, än hittills. Bifall till det föreslagna stadgandet skulle sannolikt, i många grofwa brottmål, bereda strafflöshet samt understödja brottslingen i det trots emot strafflagarna. Den hittills i Sverige gällande ordning i denna del hade ej lemnat exempel af några wådliga påföljder, allenast de i öfrigt stadgade garantier för den tilltalades lagliga rätt blifwit behörigen iakttagne. Högsta Domstolens bemälda Ledamöter tillstyrkte derföre, att, i fråga om sådana grofwe brott, som äro af underställningsegenskap, det må vara Domstolen tillåtet, att företaga ransakning samt inkalla och upplysningswis höra personer, utan att angifwelse emot någon af dem ännu skett; dock att ej någon må, i annan ordning än förslaget innehåller, kunna uti häkte inmanas.

Justitiæ-Råden Engelhart och Backman woro härifrån skilfaktige och förmålde sig anse Lag-Commitéen hafwa på ett utförligt och öfwerthygande sätt utvecklat skålen för den accusatoriska rättegångsformen, som Lag-Commitéen antagit, och hvars hufwudprincip är i förewarande §. uttryckt. Förslaget i denna del lemnades således af Högsta Domstolens sistnämnda twenne Ledamöter utan anmärkning.

6 §.

Det här föreslagna stadgande om rättighet för allmän åklagare, att sjelf utfärda kallelse å den han tilltala will, ansågs icke lämpligt i afseende på andra mål, än de som inståmmas till Håradsrätt. En sådan inskränkning öfwerensstämmde ock med stadgandet i nästföregående 5 §., jemförd med der åberopade 4 och 5 §§. i 11 Cap. Rättegångs-Balken, förra delen, hwarigenom endast Domare å landet sått sig medgifwet att förordna andra män, att stämningar i sitt ställe utfärda. Swad angår mål, som inståmmas till Domstol i stad, syntes ifrågawarande tillåtelse för åklagaren att sjelf stämma hwarken behöfwes, enär Domstolen alltid wore tillgänglig, eller wäl förenlig med sådan Domstols wanliga arbetsordning, hwilken förutsatte, att Domstolen kunde på förhand beräkna sina göromål för hwarje dag.

Härwid anmärktes af Högsta Domstolens flesta Ledamöter, att ransakning i den tilltalades frånvaro uti gröfre brottmål, såsom de, hwilka enligt 53 §. äro af underställnings egenkap, borde, med undantag för de fall, då den tilltalade rymt, undwiskas, emedan deraf kunde föränledas swära mistag och oförmuligheter. Komme den i sådant mål tilltalade och behörigen kallade ej tillstådes, borde han, jemlikt 12 Cap. 3 §., hämtas till annan dag; och först, i händelse han ej kunde ertappas och således borde anses hafwa afwikit, ransakning så, oaktadt hans frånvaro, rörande honom företagas. I detta fall ansågs Rätten jemwål böra förordna om efterlysning, på sätt i 25 §. sägs. Härmed öfwerensstämmande förändringar af 23 och 25 §§. blewo följaktligen af Högsta Domstolens flesta Ledamöter tillstyrkte.

Justitiæ-Rådet Engelhart lemnade dessa twänne §§. utan anmärkning.

27 §.

Då Högste Domstolen, wid granskning af 13 Cap. 2 och 5 §§. Rättegångs-Balken, förra delen, anmärkt, att invändning om flera parTERS instämmande borde upptagas bland de frågor, som singo genom särskilda beswår hos Hofrätt fullföljas, men Högste Domstolen icke wille utsträcka denna anmärkning jemwål till rättegången i brottmål, ansågs sådant böra på detta ställe omnämnas.

Swad 2 momentet angår, så enär den, från Lag-Commitéens af Högsta Domstolen utan anmärkning lemnade förslag i 13 Cap. 4 §. Rättegångs-Balken, förra delen, här gjorda afwikelse, att nemligen ogilladt jäf emot enskild ledamot i Nämnden skulle så fullföljas genom särskilda beswår, funnes grundad derå, att Lag-Commitéen, enligt 1 Cap. 28 §. Rättegångs-Balken, senare delen, ansett hwarje ledamot af Nämnden böra i brottmål åga lika röst med Domaren i fråga om den tilltalades friande eller fällande; men denna grund skulle förfalla, derest Högsta Domstolens anmärkning wid sistberörde §. godkändes, trodde Högste Domstolen, att, i händelse jemwål omförmåtde olikhet uti nämnda jäfsfrågors behandling borde förswinna, hwilket icke allenast på detta ställe, utan ock wid flera påföljande stadganden, hwilka härmed hafwa sammanhang, borde iakttagas.

29 §.

Tynehället utwisade, att citationen af 15 §. i 4 Cap. war felaktig, och att samma Capitels 17 §. i stället åsyftades.

44 §. 2 mom.

Det här föreslagne stadgande ansågs af Högsta Domstolen wara alltför owillkorligt. Då fånge wisar bemödande att göra wåld, eller flere grofwa förbrytare på en gång inställas inför Domstolen, kunde, till afwärjande af wåldsamheter och rymningsförsök, särskildt fångsel erfordras; och det syntes otwifwelaktigt, att redan blotta rättigheten för Domstolen att om fångsel förordna, äfwen då den icke

utöfwades, mången gång werksamt bidroge till ordningens widmakthållande. Högste Domstolen tillstyrkte således, att i slutet af §. måtte tilläggas undantag för den händelse, att fånge wisade sig wåldsam eller anledning eljest förekom, det han ej utan fångsel kunde med säkerhet wårdas, i hwilken händelse Domstolen skulle åga, att om särskildt fångsels användande meddela föreskrift.

46 §.

Högsta Domstolens fleste Ledamöter anmärkte, att af paragrafens nuwarande uppställning ej kunde med wisshet inses, om meningen wore, att Rätten, hwad brottets characteriserande och lagtillämpningen angår, skulle endast åga att bedöma hwad påstådt blifwit, eller om den i berörde affeende ågde fri pröfningsrätt, oberoende af åklagarens möjligen begångna mistag. Detta senare alternativ, hwilket ofelbart wore det rätta och jemwål instående med Lag-Commitéens anförda motif, ansågo Högsta Domstolens bemålde Ledamöter böra i lagen med beständighet uttryckas.

Justitiæ-Rådet Engelhart trodde paragrafens lydelse, sådan den nu är, icke böra förantleda missförstånd om den deruti, i enlighet med motiven, uttryckta mening, och lemnade således förslaget utan erinran.

49 §.

Derest Rättens beslut ej finge, framgent såsom hittills, muntligen afkunnas genast efter ransakningens fulländande, utan afkunnandet först finge ske, sedan beslutet hunnit skriftligen författas och i särskilda exemplar utskrifwas, skulle derigenom mycken tidsutdrägt uppkomma, till men för parterna och särdeles för de håltade, samt till öfwide kostnader för det allmänna. Att Lag-Commitéens mening ej warit sådan, kunde wäl antagas, i betraktande af Commitéens öfwer anmärkningarna wid förslaget afgifna utlåtande; men ett förtydligande häraf i sjelfwa lagtexten ansågo Högsta Domstolens fleste Ledamöter likwäl wara af behofwet påkalladt.

Justitiæ-Rådet Engelhart deremot ansåg 46 §. tillfyllest utmärka, att Rätten ågde afkunna dom, så fort ransakningen slutad är, och sann dertöre den nu i frågawarande 49 §. icke erfordra något förtydligande.

53 §.

Högsta Domstolens fleste Ledamöter ansågo underställning af Dom i swårare brottmål wara nödig, icke endast för den anlagades, utan äfwen för det allmännas rätt och säkerhet, som åklagaren tillåfventyrs ej alltid wore hågad att genom beswårs anförande iakttaga; och borde dertöre underställning, hädanefter som hittills, åga rum, ehwad den tilltalade blifwit fälld eller frifänd; hwilket gällde både i affeende på hufwudmannen och hans medbrottslige.

Justitiæ-Råden Engelhart och Backman lemnade i momentet af denna §. desto hellre utan anmärkning, som brottets efter anställd ransakning utrönda beskaffenhet, och icke åklagarens dertöfwan fattade, men af Domaren ogillade åsigt deraf, borde ligga till grund för underställningen, samt åklagaren alltid ågde sig öf-

pet, att påkalla Öfverrätts pröfning, om han trodde den åtalade handlingen icke vara nog strängt bedömd. Denna grundsats är också nu gällande i fråga om underställning från Hofrätt till Högsta Domstolen, hvilken åger rum endast då någon af Hofrätten blifwit till dödsstraff fälld; men enär Öfverrätt kunde blifwa för mycket bunden i sin pröfning af understådt mål, om den ej åger att utsträcka den samt den ytterligare ransakning, som kunde erfordras, till målet i hela dess widd, förenade sig bemålde Ledamöter, hwad senare momentet angår, med Högsta Domstolens öfriga Ledamöter, så att, då underställning efter 1 momentet sker, den borde utsträckas till de för delaktighet i målet tilltalade, ehwad dessa blifwit till straff fällda eller ej.

54 §.

I öfwerensstämmelse med Högsta Domstolens yttrande wid granskning af 16 Cap. 18 §. Rättegångs-Balken, förra delen, gjordes åswen här den anmärkning, att Högste Domstolen ansåg parterna böra genom beswårshänwisning under rättas om tiden för talans fullföljd och hwad de i öfrigt för sådant ändamål hade att iakttaga.

4 Cap.

1 §.

Högsta Domstolens fleste Ledamöter ansågo stadganden böra meddelas, åsytande att förekomma, det personer, som blifwit börfällda i brottmål, anförde beswår endast i affigt att uppehålla domens verkställighet, och tillstyrkte detsföre, att sådana förefskrifter, hwilke för närwarande äro gällande, enligt 38 punkten af Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807, om Skyldighet för part, som i brottmål är af Underrätt till böter fälld, att wid sina beswår till Hofrätten foga borgen, eller bewis om skedd nedsättning, eller ock fattigdoms-betyg, måga i förslaget inflyta samt jemwäl utsträckas till de fall, då böter blifwit af Öfverrätt ådömda och beswår i Högsta Domstolen anföras; men Justitiæ-Råden Isberg, Engelhart och Backman gjorde ej anmärkning derwid, att berörde förefskrifter blifwit från förslaget uteslutne.

9 §.

Högsta Domstolens fleste Ledamöter, hwilka, på sätt wid 1 Cap. 25 §. anmärkt blifwit, ansatt det ej med god ordning öfwerensstämma, att parter lemnades frihet, att efter deras godsfinnande wälja Underrätt, tillstyrkte, att det här föreslagne förbud för Öfverrätt, att när målet blifwit utfördt wid annan Underrätt, än dit det rätteligen hört, förwisa detsamma till rätter Domstol, måtte utgå, och det i senare momentet gjorda undantag warda uppståldt såsom allmän regel; dock med den förutsättning, att stadgandet endast har afseende på den händelse, att Underrätts beslut i hufwudsaken ej wunnit laga kraft, utan är föremål för Öfwerretts pröfning.

Justitiæ-Råden Isberg och Engelhart åter, som för deras del godkännt förslaget i 1 Cap. 25 §., lenuade och nu ifrågawarande stadgande utan anmärkning.

21 §. 2 mom.

I enlighet med hwad af Högsta Domstolen wid 3 Cap. 53 §. 2 mom. är wordet anmärkt, ansågs åfwen här böra följas den grundsats, att, då underställning sker, densamma utsträckes till yttrandet om alla i målet tilltalade, ehwad de blifwit till ansvar dömda eller ej.

26 §.

Hwad under granskning af förslaget till Civillag blifwit, dels wid 19 Cap. 12, 13 och 14 §§. Rättegångs-Balken, af Högsta Domstolen enhälligt, dels och wid 33 Cap. 4 och 5 §§. samma Balk, af Högsta Domstolens flesta Ledamöter, anmärkt, angående skyldighet för part, som hos Högsta Domstolen wille i Öfverrätts dom söka ändring, att såsom ett wilkor för rättigheten härtill sjelfmant fullgöra dom, samt angående vinnande parts rätt, att å såwål Underrätts som Öfverrätts dom emot borgen erhålla verkställighet, ansågs af Högsta Domstolens fleste Ledamöter jemwål till brottmål, så widt fråga är om skadestånd, åga tillämpning.

Justitiæ-Råden Isberg, Engelhart och Bäckman woro i så mårto skiljaktige, att de ansågo ifrågawarande anmärkninga åga tillämplighet å skadestånd i brottmål, endast så widt de ansågo vinnande parts rätt att emot borgen erhålla verkställighet af såwål Underrätts som Öfverrätts beslut.

28 §.

Stadgandet i 3 Cap. 17, 18 och 22 §§., om skyldighet för Domaren eller Rättens Ordförande, att i wiså fall, när allmän åklagare uteblir, derom göra anmälan hos Konungens Befallningshafwande, funno Högsta Domstolens fleste Ledamöter, med afseende å beskaffenheten af de åtal, som, enligt 1 Cap. 5 §., tillhöra Hofrätts omedelbara upptagande, och då, jemlikt 2 Cap. 3 §. 2 mom., sådant åtal skall af Konungens Udbudsman utföras, ej åga tillämpning på Öfverrätt, hwilken deremot syntes i slikt fall böra hos högsta åklagaremakten göra anmälan om förhållander.

Widare anmärktes af Högsta Domstolens flesta Ledamöter, dels att, med afseende på hwad wid 2 Cap. 7 §. blifwit erinradt, föreskriften i 3 Cap. 5 §. ej kunde till Öfverrätt utsträckas, dels och att stadgandet i nyfnämnda Capitels 53 §., om underställning från Underrätt, icke wore hit lämpligt, utan att de i 4 Cap. 21 §. gifna föreskrifter, om underställning från Öfverrätt, såsom andre instantien, till Högsta Domstolen, åfwen borde gälla för mål, som omedelbart i Öfverrätt upptagas.

Högsta Domstolens bemålde Ledamöter tillstyrkte således, att, då det för Un-

derrätt i 3 Cap. stadgade rättegångsfätt här återopades, undantag derifrån i ofwan omförmålda afseende måtte ske.

Justitiæ-Rådet Engelhart war i så måtto af skiljaktig mening, att han, wid betraktande af den uppställning 2 Cap. 7 §. och 3 Cap. 6 §., enligt Högsta Domstolens derwid redan gjorda anmärkningar, borde erhålla, icke sann skäl att göra annan erinran wid förevarande §., än att deri borde utmärkas, det Öfverrätt hade att, i afseende på rättegångsfättet i mål, som omedelbart der upptagas, ställa sig till esterrättelse hwad dit lämpas kunde af föreskrifterna i 3 Cap.

5 Cap.

9 §.

Wid iakttagande af riktig nummerföljd emellan §§. i 20 Cap. Rättegångs-Balken, förra delen, komme de här återopade §§. att blifwa 15 och 16.

6 Cap.

10 §., 5, 6, 7, 8 och 9 mom.

Högsta Domstolens fleste Ledamöter trodde den ej mindre i nuvarande lag, än ock af Lag-Commitéen i 23 Cap. 4 §. 5 mom. af förslaget till Rättegångs-Balk, förra delen, följda grundsats, att såsom laga jäf skulle vålnas, om till vittne återopad person begått wanfregdande brott, jemwål böra blifwa i brottmål tillämpad, hwarom stadgande syntes kunna lämpligen upptagas i 5 momentet af denna §. Det i samma moment nu anförde jäfsskäl, om vittnet begått mened, som medförer officklighet att ed afstågga, skulle således bifwa under det allmänare stadgandet innefattadt; och hwad i 12 §. om vittnes frågd sägs, komme då att afse de fall, när den till vittne återopade personen, fastän icke wetterligen dömd för brott, som medförer wanfrågd, likwål ej wore hwad man förstår med wälfrågdad.

Med afseende å hwad Lag-Commitéen i desß motiver anført, samt det correctif, som igenfinnes uti 12 §. af detta Cap., lemnade Justitiæ-Rådet Engelhart förslaget i denna del utan erinran.

I anledning af 6 mom. förmalte Högste Domstolen sig anse angifwars, än skönt han å tjenstens wagnar warit pligtig att angifwelse göra, ej kunna i allmänhet såsom vittne af lagen godkännas, utan endast, i likhet med hwad nu stadgade är, böra berättigas att, äfwen om han derigenom bekrästar egen angifwelse, edeligen vittna om hwad honom i ty fall händt och hwad han uträttat, der ej andre vittnen när warit.

Wid 7 momentet anmärktes af Högsta Domstolens flesta Ledamöter, att de, i öfwerensstämmelse med hwad hittills warit antaget, ansågo vittne, som warit enskild parts eller angifwars make, böra, äfwen om äktenskapet blifwit upplöst, vara jäf-

wig att vittna i målet, och likaledes första swägerlaget inom här nämnda leder böra fortfarande utgöra laga jäf, ändå att äktenskapet, hwaraf det swägerlag kommit, är wordet upplöst; men Justitiæ-Råden Engelhart och Nordenstolpe lemnade förslaget i denna del utan erinran.

I afseende på 8 mom. anmärkte Högste Domstolen, att äfwen den, som för delaktighet i ett brottmål blifwit slutligen dömd, särdeles om han wore fälld till mindre ansvar, än som skulle blifwit bestämdt i fall en högre grad af brottslighet varit emot honom uppdagad, kunde såsom vittne rörande sina medbrottsliga råka i strid emellan pligt känslan, på ena, och farhåga för ansvarighet, om icke inför lagen, likwäl inför andras omdöme, på andra sidan. I grund häraf, och wid betraktande af den öreda, som kunde uppkomma genom rättegångens sönderdelande, i ärendamål att få den ena medbrottslingen hörd såsom vittne emot den andra, tillstyrkte Högste Domstolen, att den, som för delaktighet i brott är slutligen dömd, ändock ej måtte anses ojäfwig att i målet vittna; hwaremot, enär ett utan alle skäl anstaldt åtal ej borde blifwa hinder för vittnesmåls afläggande, Högste Domstolen trodde första punkten af detta moment böra sålunda förändras, att den, som varit eller är under tilltal för delaktighet, ej finge vittna, derest icke Rätten redan pröfwat eller, då frågan om vittnesmål uppstår, pröfwade angifwelsen obefogad.

I öfwerensstämmelse med hwad i nu gällande lag stadgad är och af Högsta Domstolen redan wid 6 mom. blifwit anmärkt, ansågs den i 9 mom. för embets- och tjenstemån medgifna behörighet att vittna om brott, som emot honom sjelf i utöfningen af embetet, tjensten eller tjensteärendet blifwit begånget, böra inskränkas till det fall, då andre vittnen ej till äro.

16 §.

Justitiæ-Råden Isberg, von Lindecreutz, och Nordenstolpe yttrade, att, ehuru de sunno det i allmänhet wara fullkomligen riktigt, att, när den tilltalade är håltad, vittne skall höras wid den Rätt, der målet är anhängigt, trodde de likwäl, att likasom undantag i nästföljande 17 §., jemförd med 23 Cap. 15 §. af Rättegångs-Balkens förra del, göres, derest vittne af sjukdom hindras att wid någon Rätt sig infinna, här jemwäl borde medgifwas undantag för den händelse, att vittne finnes så fjerran, att des inställelse wid ofwannämnda Rätt skulle medföra betydlig kostnad och olägenhet, i hwilket fall det syntes kunna, fastän den tilltalade är håltad, få ankomma på samma Rätt, att förordna om vittnets afhörande wid annan Rätt, med wilkor likwäl, att sådant, i anseende till målets beskaffenhet, pröfwas lämpligt; men Högsta Domstolens öfrige Ledamöter förklarade, att, då här endast är fråga om vittne, som åberopas emot den tilltalade, bemålde Ledamöter lemnade förslaget i denna del utan erinran.

20 §.

Högsta Domstolens fleste Ledamöter ansågo den i Kongl. Brevet till Åbo Hofrätt den 24 April 1754 uttryckta grundsats, att i brottmål vittne ej är skyl-

digt omtala hwad muntligen blifwit emellan fyra ögon uttradt, hwilken grundsats hwilade på helgden af ett gifwet förtroende och på aktningen för de kånflor, som genom yppandet häraf skulle säras, äfwen framgent böra bibehållas, och ett tillägg derom kunna i denna §. lämpligen ske; hwaremot Justitiæ:Råden Engelhart, Backman och Nordenstolpe lemnade förslaget i detta hänseende utan anmärkning.

44 §.

De i 24 Cap. 11 §. Rättegångs-Balkens förra del föreslagne stadganden, att om den, som är dömd till edgång, ej gitter gå eden, ware sig i allt eller i någon del, Rätten skall pröfwa hwad det i hwarje fall verka må, äfvensom att, om han blir utan förfall borta å den dag, som för edgången utsatt är, han skall så dömas, som hade han åt eden brustit, men att, derest han wisar förfall, Rätten skall utsätta ny dag, ansågos jemwål wara för brottmål tillämplige och behöflige; hwardan Högste Domstolen tillstyrkte, att, jemte den i nu förewarande 44 §. redan lemnade hänwisning till en del af 24 Cap. Rättegångs-Balken, förra delen, äfwen i §. af samma Capitel måtte återopas, med uteslutande i stället af sista momentet i 44 §.

7 Cap.

6, 8 och 9 §§.

Wid dessa §§. anmärktes, att allmän åklagare, som, enligt förslaget, wore skyldig gifwa ersättning både till den anlagade och till wittne, när åtalet synnes utan skäl anstaldt, borde ock, i öfwerensstämmelse härmed, kunna åläggas gälda wittnes kostnad, när Rätten pröfwade uppenbart wara, att åklagaren utan all skälig anledning wittnet återopat, i hwilket fall ersättningen ej kunde drabba den tilltalade, ehwad större eller mindre bewisning emot honom eljest förekommit; samt att för öfrigt, enår af de nyttjade ordalagen i 8 och 9 §§., med hwarandra jemförda, kunde dragas den slutsäld, att icke allenast allmän åklagare, utan jemwål enskild part eller angifware wore, derest för åtalet sannolika skäl förekommit, befriad från skyldighet att gifwa ersättning till det wittne, som han återopat, borde, till afböjande af en sådan oriktig, och emot stadgandet i 5 §. stridande tillämpning, erforderlig rättelse ske.

8 Cap.

I enlighet med den åsigt, Lag-Commitéen i anförda motiverna utvecklat, trodde Högste Domstolen införandet här i landet af Jury-inrättning för gröfre brottmål i allmänhet nu ej böra tillstyrkas; och Högste Domstolen fann detsamma ej nödigt ingå i speciel granskning af det särskilda förslag till förewarande Capitel, som, för den händelse, att Jurys antagande blefwe beslutadt, war af Commitéen uppgjordt.

9 Cap.

5 §. 1 och 2 mom.

Hwad här blifwit föreslaget, ansågo Justitiæ:Råden Bredberg, von Lindereutz och Nordenstolpe wäl böra iakttagas, när den tilltalade ej uppnått den ålder af femton år, som i 6 Cap. 8 §. Straff-Balken sägs, eller ock är gift qwinna; men att utsträcka stadgandet häruti öfver, trodde Högsta Domstolens bemålde Ledamöter icke wara af behöfwet påkalladt, och ej eller, i anseende till det uppehåll i ransakningens afflutande, som deraf ofta skulle blifwa en följd, förmånligt för den tilltalade.

Högsta Domstolens fleste Ledamöter åter godkände den af Lag-Comiteén härutinnan följda grundsats.

10 Cap.

5 och 6 §§.

Dereft Kronofogde, Lånsman och Stadsfogde, som låter håkta för brott misstänkt person, alltid måste, wid bristande bewisning om brottet, sjelf stanna i ansvar för olaga håkning, och ej någonsin ägde, hwad nämnda wilkor för håkningens laglighet angår, förlita sig på den ansvarighet, som angifwaren kunde erbjuda, skulle desse tjenstemän ofta se sig föranlätne, att, under afbidan af närmare upplysningar, lemna farliga förbrytare på fri fot. Af 1 Cap. 3 §. Straff-Balken och 20 Cap. 7 §. Misgjernings-Balken i 1734 års lag finnes, att enskild man kan på sitt ansvar låta håkta annan; och i 1798 års Krigsartiklar 9 Cap. 12 och påföljande §§. meddelas hitthörande mera beståmda föreskrifter. Någon olågenhet deraf, att håkning hittills fått i wisfa fall ske på angifwarens äfventyr, hade ej försports; och Högste Domstolen trodde sig, på grund häraf, hafwa anledning till styrka, att, i hufwudsaklig öfwerensstämmelse med nu gällande föreskrifter i ämnet, äfwen framgent de grunder måtte följas, att Kronofogde, Lånsman eller Stadsfogde skulle ej allenast wara berättigad att, efter ty i 6 §. sägs, på sitt ansvar håkta eller håkta låta misstänkt person, utan jemmäl, när någon angifwes för brott af den beskaffenhet, att han deröfver håktras må, och sådant af angifwaren åstas, åga makt att, på angifwarens ansvar, hwad skyldigheten att leda brottet i bewis angår, men i öfrigt efter egen pröfning, huruwida skal till håkning äro, densamma verkställa, så wida angifwaren antingen är sådan person, som, enligt 3 §. i detta Capitel, må från den i nästförutgående 2 §. sagda borgen befrias, eller ock sjelf tråda i håkte, intill des annorlunda kan warda förordnad.

9 §.

Det syntes twiwwelaktigt, huruwida meddelande af handräkning till förbry-

tares fasttagande och håltande må, under wanliga förhållanden, kunna såsom en allmän medborgerlig skyldighet påbudas. Alminstone borde med åläggandet af densamma förenas undantag, ej allenast för egentliga laga förfall, utan ock för andra händelser, då bitrådet ej kunde lemnas utan märklig olägenhet för den, som här om warder antitad; men i följd deraf blefwe åter föreskriften alltför obeständ, för att uppfylla sitt ändamål. Erfarenheten hade hittills icke wisat behofvet af ett dylikt stadgande, som det här föreslagna, enär allmänheten wanligen frivilligt och nitiskt gått Kronobetjeningen tillhanda med den handräkning, som varit erforderlig och kunnat lemnas. På grund här af trodde Högsta Domstolens fleste ledamöter sig böra tillstyrka, att förevarande §. måtte utgå.

Justitiæ-Rådet Bredberg för sin del ansåg sig böra lemna de i denna §. antagna grunder utan anmärkning, men hemställde, dels att ifrågavarande biträde icke måtte kunna enskild person affordras ostare, än i verkligt nödfall, då den, hwilken borde verkställa håltandet, icke wore i tillfälle att nog skyndsamt påkalla handräkning af dertill å tjenstens wägnar pligtige personer, dels ock att såsom ursäkt för wägradt biträde skulle gälla ej endast hwad i allmänhet för laga förfall anses, utan ock förehafwandet af det allmännas tjenst eller annat sådant göromål, som ej utan synnerlig olägenhet kunde afbrutas eller uppskjutas, samt uppenbar lifsfara, enär den, som skulle håltas, wisade sig wara med wapen eller mordredskap försedd och derigenom de honom angripande öfvermåltig.

13 §. i mom.

Högsta Domstolens fleste ledamöter funno icke nödigt owillkorligen föreskrifwa, att beskedet skall lemnas skriftligt, helst upplysning ej alltid kunde med säkerhet påräknas angående innehållet af en handling, hwilken det berodde af den tilltalade att bewara eller förstöra, utan ansågs för ändamålet göra tillfyllest, om här stadgades, att, då någon håltad warder, bewislig underrättelse om det brott, hwar för han misstränkes, genast skall honom meddelas.

Justitiæ-Rådet Engelhart lemnade förslaget i denna del utan erinran.

28 §.

Om för den händelse, att brottet bör utom länet åtalas, lagen owillkorligen föreskrifwer, att den håltade skall afföras till länshåltet, kan, på grund af localförhållande, följdén blifwa den, att han måste af Konungens Befallningshafwande skickas samma wäg tillbaka. I detta fall wore således bättre, att endast skyndsamt anmälan afgick till Konungens Befallningshafwande, som i anledning deraf borde ombesörja den håltades fortskaffande till ransakningsorten; och Högste Domstolen ansåg fördenksfull lagbudet böra ställas alternatist, så att, när brottet skall åtalas utom länet, Domaren eller Ordföranden genast bör antingen foga anstalt om den håltades afsändande till länshåltet eller ock, i fall transporten komme att derigenom betydligtigen förlängas, gifwa förhållandet Konungens Befallningshafwande tillkänna,

på det den håltade till ransakning wid behörig Domstol utan dröjsmål instäl-
las må.

32 §. 2 mom.

På de skäl, som wid 3 Cap. 44 §. 2 mom. blifwit anförde, tillstyrkte Hög-
ste Domstolen, att i nu förevarande moment stadgas, att håltad person skall in-
om hålte vara från fångsel fri, derest han ej gjort sig för wäldsamhet eller särdes-
les list känd, eller ock flere för gröfre brott tilltalade i ett rum hållas måste, samt
säkerheten i dessa fall fordrade fånges beläggande med fångsel.

42 §.

Den controll, som med det offentliga anslaget å en tasta af hwarje i hålt-
tet förwarad persons namn syntes åsyftad, trodde Högsta Domstolens fleste Ledas-
möter kunna, med lika säkerhet och med mindre obehag för de håltade sjelfwe, win-
nas derigenom, att håltets föreståndare i den förteckning, han måste vara skyldig
hålla öfwer de håltade, genast efter håltad persons ankomst införer des namn och
är pligtig denna förteckning framwisa, samt upplysningar derutur meddela för en
hwar, som i detta afseende sig anmäler. En härmed instämmande förändring af
denna §. tillstyrktes således.

Justitiæ-Rådet Engelhart lemnade denna §. utan anmärkning.

43 §.

Åf förslaget skulle följa, att en person, som t. ex. för enkel stöld af 5,000
riksdaler wore på de mest giltiga skäl misstränkt, bleswe, sedan han ställt borgen
för 500 riksdaler och till anskaffande deraf möjligen användt en del af det stul-
na, berättigad att förblifwa på fri fot och således oförhindrad att rymma med åter-
stoden. Till förekommande häraf ansåg Högste Domstolen icke owillkorligen böra
till nämnde maximum inskränkas, utan jennwål, i fråga om stöld, bedrägerier och
andra dermed likartade brott, kunna höjas i mån af det genom brottet åtkomna gods-
sets värde. På sätt Lag-Commitéen i de anförda motiverna utvecklat, är borgen för
den misstränkte att anse såsom ett för dennes uteblifwande stadgad wite, lagdt å an-
nan person, och witet måste mätas, dels efter beskaffenheten af det brott, hvarsöre
den misstränkte är angifwen, dels ock efter den större eller mindre anledning, som
kan vara för hans afwikande. Med dessa grunder syntes ifrågawarande tillägg ej
wara i strid; och Högste Domstolen tillstyrkte fördensfull, att den, som enligt näst-
följande 44 §. åger om hålte och borgen förordna, må tillse, om och hwad särskild
eller högre borgen för den misstränktes inställelse bör lemnas, med afseende på vär-
det af gods, som genom brottet kan vara åtkommet.

57 §.

Det här föreslagna stadgande, att den, som embete eller tjenst i den tillta-
lades ställe förestår, skulle åtnjuta hälften af lön eller inkomst, som embetet eller

tjensten åtfölja, ansågo Högsta Domstolens fleste Bedamöter icke rätteligen tillhöra allmänna Criminallagen och ej eller behöfwa här upptagas, enär för det fall, att Rätten från tjensteutföring suspenderar den anklagade, kunde följas enahanda grunder i afseende på vicariens aflöning, som gälla, då suspensionen föreskrifves af förman, i följd af den disciplinära makt förslaget honom tillägger.

Justitiæ-Rådet Engelhart lemnade denna §. utan anmärkning.

12 Cap.

4 §. 2 mom.

För den händelse, att den tilltalade har kändt hemvist, men icke kan med witesbeslutet anträffas, trodde Högste Domstolen, att, i enlighet med hwad i nuvarande lag, äfvensom i 11 Cap. 15 §. af förslaget till Rättegångs-Balk, förra delen, stadgas, witesbeslutet borde anslås å hans dörr; hwarjemte i öfrigt för det sammas lungörande skulle försaras på sätt af Lag-Committeen är föreslaget.

14 §.

Enär 5, 6, 7, 8, 10 och 11 §§. af 36 Cap. Rättegångs-Balken, förra delen, innefatta åtskilliga stadganden, som, ehuru i senare delen ej återopade eller upptagna, likwäl äro i det hufwudsakliga jemmål för brottmål behöffige och tjenlige, ansåg Högste Domstolen här böra uttryckas, att också i brottmål skulle tagas i akt hwad dit lämpas må af de föreskrifter, som i nämnde §§. gifne äro.

Högsta Domstolens Bedamöter åtskiljdes wid wanlig tid.

In fidem Protocolli

E. Linnell.

Protocoll, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol,
Torsdagen den 12 December 1839.

Närvarande:

Justitiæ-Råden Isberg.
Bredberg.
von Lindecreutz.
Engelhart.
Bäckman.
Nordenstolpe.
Grefwe Sparre.

Efter verkställd granskning af Lag-Commitéens förslag till Straff-Balk, på sätt Protocollet för den 6 dennes utwisar, sammanträdde nu Högsta Domstolens ofwanbemålde Ledamöter för granskning af Lag-Commitéens förslag till Rättegångs-Balk, senare delen, om rättegång i brottmål, i hwilken granskning Justitiæ-Råden Bredberg och Engelhart deltog i stället för Justitiæ-Råden Themptander och Nyblaeus, hwilka för det närvarande begagna semester.

Föredragningen fortsattes af Hofrätts-Åkefören Alexanderson samt omfattade i dag 1 Capitlet af sistnämnda Balk; och skulle, i likhet med den wid förhafwande af Straff-Balken följda ordning, Högsta Domstolens yttrande öfwer förslaget, efter granskningens slut, i ett sammanhang afgifwas.

Högsta Domstolens Ledamöter åtskiljdes wid wanlig tid.

In fidem Protocolli

E. Linnell.

Protocoll, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol,
Fredagen den 6 Mars 1840.

Närvarande:

Justitiæ-Råden Themptander.

Isberg.

Nyblaus.

Bäckman.

Nordenstolpe.

Grefwe Sparre.

Upplästes och justerades de i Högsta Domstolen den 7 September och den
6 December nästlidet år hållna Protocoll, rörande granskning af Lag-Commitéens
förslag till Straff-Balk.

In fidem Protocoll

E. Linnell.

Protocoll, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol,
Torsdagen den 12 Mars 1840.

Närvarande:

Justitiæ-Råden Isberg.

Bredberg.

Engelhart.

Bäckman.

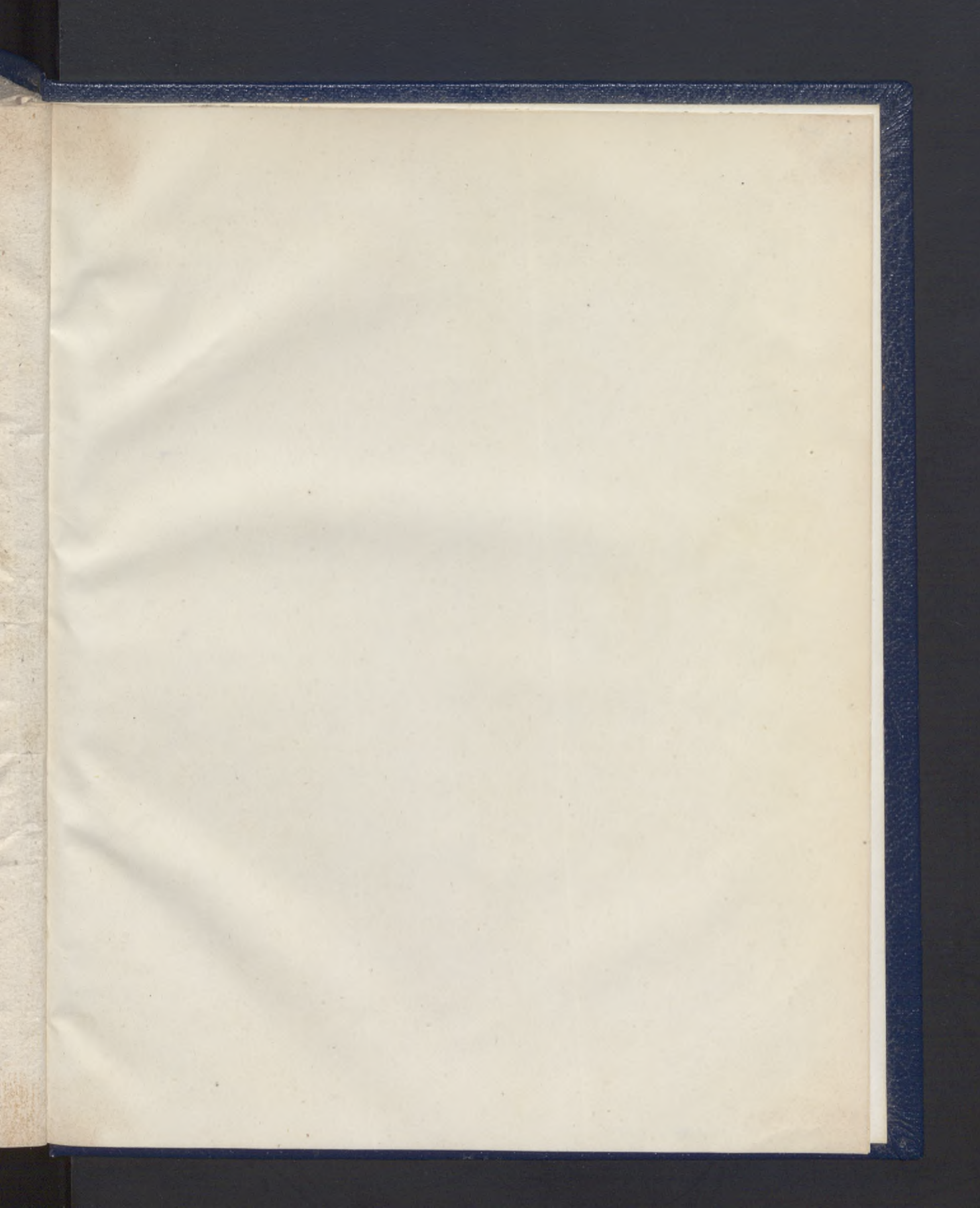
Nordenstolpe.

Grefwe Sparre.

De i Högsta Domstolen wid granskning af Lag-Commitéens förslag till Rät-
tegångs-Balk, senare delen, den 12 och 27 nästlidne December förda Protocoll upp-
lästes och justerades.

In fidem Protocoll

E. Linnell.

THE
 HISTORY OF THE
 UNITED STATES OF AMERICA
 FROM 1789 TO 1861
 BY
 CHARLES A. SMITH
 VOL. I
 THE FOUNDING OF THE NATION
 FROM 1789 TO 1800
 BY
 CHARLES A. SMITH
 NEW YORK
 G. P. PUTNAM'S SONS
 1898

